

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน

กองทุนครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย
สมุนไพรพื้นถิ่น ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน

หนังสือ “องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน”

ISBN: ๙๗๘-๖๑๖-๑๑-๕๓๐๙-๐

ที่ปรึกษา

นายแพทย์ทวีศิลป์	วิษณุโยธิน	อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
นายแพทย์ขวัญชัย	วิศิษฐ์นันท์	รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
นายแพทย์เทวัญ	ธานีรัตน์	รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
ดร.นันทศักดิ์	โชติชนะเดชาวงศ์	ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย
นางสาวณีย์	กุลสมบุญ	ที่ปรึกษากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

คณะผู้จัดทำ

นางแสงเพชร	ภูมา
นางสาวกนิษฐาภัทร์	เหมือนเปลื้อง
นางสาวอัมพร	ทรงสวัสดิ์
นางสาวพิมพ์พิมล	ฮึงฮก
นายกฤษณะ	คตสุข

จัดพิมพ์โดย

กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

พิมพ์ครั้งที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๗

จำนวนพิมพ์ ๕๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด

สนับสนุนการพิมพ์ โดย

กองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มีภารกิจสำคัญคือ การรวบรวม อนุรักษ์ ใฝ่ระวัง คຸ້ມครอง ส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ส่งเสริมและพัฒนการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร ทั้งการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน (ส่งเสริม/ป้องกัน/ส่งเสริมเศรษฐกิจ การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในการบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการ สาธารณสุขของรัฐ และการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาต่อยอดอื่น ๆ เช่น พัฒนานวัตกรรม R&D วิจัย ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิชาการ สร้างความเชื่อมั่น สร้างความยอมรับ และเป็นทางเลือกที่มีคุณภาพปลอดภัยแก่ประชาชนในการดูแลสุขภาพ

ปีงบประมาณ ๒๕๖๗ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยกองคຸ້ມครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย ได้รวบรวมการส่งเสริมการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่ได้รับการจัดทำทะเบียนในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ และมีศักยภาพไปใช้ประโยชน์ จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อศึกษาข้อมูลการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยไปใช้ประโยชน์จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งสะท้อนระดับความสำเร็จ ของการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่นไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือ “องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน” จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (สำนักงานนายทะเบียนกลาง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สำนักงานนายทะเบียนจังหวัด ในการนำไปประยุกต์ใช้ ๑ กำหนดยุทธศาสตร์ วางแผน การส่งเสริมและพัฒนการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยให้เป็นทางเลือกที่มีคุณภาพปลอดภัยแก่ประชาชน ในการดูแลสุขภาพ และ ๒ ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการแพทย์แผนไทย นวดไทย สมุนไพรไทย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างอาชีพ เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน และคุณภาพชีวิตประชาชน (Smart Wisdom และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการแก่ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ต่อไป

คณะผู้จัดทำ

	หน้า
คำนำ	
บทนำ	๑
บทที่ ๑ สรุปสาระสำคัญของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน	๓
บทที่ ๒ องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน	๕๐
เขตสุขภาพที่ ๑	
๑.๑ เชียงราย	๕๒
๑.๒ เชียงใหม่	๕๖
๑.๓ น่าน	๖๐
๑.๔ พะเยา	๖๓
๑.๕ แพร่	๖๕
๑.๖ แม่ฮ่องสอน	๖๘
๑.๗ ลำปาง	๗๑
๑.๘ ลำพูน	๗๕
เขตสุขภาพที่ ๒	
๒.๑ ตาก	๘๐
๒.๒ พิษณุโลก	๘๓
๒.๓ เพชรบูรณ์	๘๘
๒.๔ สุโขทัย	๙๑
๒.๕ อุตรดิตถ์	๙๗
เขตสุขภาพที่ ๓	
๓.๑ กำแพงเพชร	๑๐๑
๓.๒ ชัยนาท	๑๐๔
๓.๓ นครสวรรค์	๑๐๘
๓.๔ พิจิตร	๑๑๑
๓.๕ อุทัยธานี	๑๑๔
เขตสุขภาพที่ ๔	
๔.๑ นครนายก	๑๑๗
๔.๒ นนทบุรี	๑๒๐
๔.๓ ปทุมธานี	๑๒๔
๔.๔ พระนครศรีอยุธยา	๑๒๗
๔.๕ ลพบุรี	๑๓๑
๔.๖ สระบุรี	๑๓๔
๔.๗ สิงห์บุรี	๑๓๖
๔.๘ อ่างทอง	๑๓๗

เขตสุขภาพที่ ๕

๕.๑ กาญจนบุรี	๑๔๐
๕.๒ นครปฐม	๑๔๓
๕.๓ ประจวบคีรีขันธ์	๑๔๖
๕.๔ เพชรบุรี	๑๕๐
๕.๕ ราชบุรี	๑๕๓
๕.๖ สมุทรสงคราม	๑๕๖
๕.๗ สมุทรสาคร	๑๕๗
๕.๘ สุพรรณบุรี	๑๕๙

เขตสุขภาพที่ ๖

๖.๑ จันทบุรี	๑๖๔
๖.๒ ฉะเชิงเทรา	๑๖๗
๖.๓ ชลบุรี	๑๗๔
๖.๔ ตราด	๑๗๗
๖.๕ ปราจีนบุรี	๑๘๐
๖.๖ ระยอง	๑๘๓
๖.๗ สมุทรปราการ	๑๘๖
๖.๘ สระแก้ว	๑๙๐

เขตสุขภาพที่ ๗

๗.๑ กาฬสินธุ์	๑๙๕
๗.๒ ขอนแก่น	๑๙๗
๗.๓ มหาสารคาม	๒๐๐
๗.๔ ร้อยเอ็ด	๒๐๓

เขตสุขภาพที่ ๘

๘.๑ นครพนม	๒๐๗
๘.๒ บึงกาฬ	๒๑๐
๘.๓ เลย	๒๑๕
๘.๔ สกลนคร	๒๑๘
๘.๕ หนองคาย	๒๒๑
๘.๖ หนองบัวลำภู	๒๒๕
๘.๗ อุตรดิตถ์	๒๓๑

	หน้า
เขตสุขภาพที่ ๙	
๙.๑ ชัยภูมิ	๒๗๓
๙.๒ นครราชสีมา	๒๗๖
๙.๓ บุรีรัมย์	๒๗๗
๙.๔ สุรินทร์	๒๘๑
เขตสุขภาพที่ ๑๐	
๑๐.๑ มุกดาหาร	๒๘๕
๑๐.๒ ยโสธร	๒๘๘
๑๐.๓ ศรีสะเกษ	๒๙๐
๑๐.๔ อำนาจเจริญ	๒๙๕
๑๐.๕ อุบลราชธานี	๒๙๘
เขตสุขภาพที่ ๑๑	
๑๑.๑ กระบี่	๓๐๑
๑๑.๒ ชุมพร	๓๐๔
๑๑.๓ นครศรีธรรมราช	๓๐๕
๑๑.๔ พังงา	๓๐๗
๑๑.๕ ภูเก็ต	๓๑๐
๑๑.๖ ระนอง	๓๑๑
๑๑.๗ สุราษฎร์ธานี	๓๑๔
เขตสุขภาพที่ ๑๒	
๑๒.๑ ตรัง	๓๑๙
๑๒.๒ นราธิวาส	๓๒๔
๑๒.๓ ปัตตานี	๓๒๙
๑๒.๔ พัทลุง	๓๓๒
๑๒.๕ ยะลา	๓๓๘
๑๒.๖ สงขลา	๓๔๑
๑๒.๗ สตูล	๓๔๔
บทที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา	๓๔๘
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ๑ โครงการสนับสนุนการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามบทบาทของ นายทะเบียนกลาง/จังหวัด ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗	๓๕๑
ภาคผนวก ๒ ภาพกิจกรรม องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน	๓๕๕

บทนำ

พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครอง ส่งเสริม และพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้มูลค่าแก่ภูมิปัญญาดั้งเดิมในฐานทรัพย์สินทางปัญญาและให้การคุ้มครองสมุนไพรรักษาและถิ่นกำเนิด ตลอดจนสนับสนุนให้ชุมชน องค์กรของรัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครอง โดยมีมาตรการสำคัญคือ มีคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยทำหน้าที่ให้คำปรึกษา และมีการสนับสนุนจากกองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย โดยวางกลไกการขับเคลื่อนงานในส่วนกลางผ่านการดำเนินงานของนายทะเบียนกลาง (อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในส่วนภูมิภาคผ่านนายทะเบียนจังหวัด (นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ซึ่งภารกิจบทบาทหน้าที่ของนายทะเบียน เป็นทั้งการขับเคลื่อน/บังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ และการขับเคลื่อนนโยบายกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้เพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและถิ่นกำเนิดสมุนไพรรักษาอย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาพที่ดีแบบพึ่งตนเอง

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้สนับสนุนกลไกการดำเนินงานทั้งด้านวิชาการและงบประมาณจากกองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ให้กับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ๗๖ จังหวัด เพื่อดำเนินงานคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรรักษาของแต่ละจังหวัด ภายใต้โครงการสนับสนุนการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามบทบาทของนายทะเบียนกลาง/จังหวัด ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย และสมุนไพรรักษาไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการแพทย์แผนไทย การขับเคลื่อนภารกิจการดำเนินงานคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย และสมุนไพรรักษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๖ (๒) “ส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพรรักษา” โดยใช้กระบวนการทำงานแบบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีการกำกับ ติดตามผลการดำเนินงาน มีการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback แก่ภาคีเครือข่าย ซึ่งโดยภาพรวมมีการดำเนินงาน ดังนี้

Collection: รวบรวมข้อมูลการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรรักษา ที่ได้รับการจัดทำทะเบียนและมีศักยภาพไปใช้ประโยชน์ จากสำนักงานสาธารณสุข ๗๖ แห่ง

Correction: ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สอดคล้องของข้อมูล และประสานงานสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เพื่อให้ข้อมูลมีคุณภาพ ถูกต้อง

Analysis: วิเคราะห์ข้อมูล การส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรรักษา ที่ได้รับการจัดทำทะเบียนและมีศักยภาพไปใช้ประโยชน์ จากสำนักงานสาธารณสุข ๗๖ แห่ง

ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีการส่งเสริมการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่ได้รับการจัดทำทะเบียน ในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ และมีศักยภาพไปใช้ประโยชน์ จำนวน ๒๔๒ ตำรับ/เรื่อง แบ่งออกเป็น ๑ ภูมิปัญญา ที่นำไปใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน (ส่งเสริม/ป้องกัน/ส่งเสริมเศรษฐกิจ ร้อยละ ๓๔.๓) ๒ ภูมิปัญญา ที่นำไปบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ร้อยละ ๒๖.๘ และ ๓ ภูมิปัญญา ที่นำไปบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ และมีจัดทำร่างข้อเสนอการวิจัย/วิจัย/R๒R/พัฒนา พัฒนาต่อยอดเป็นนวัตกรรม พัฒนารูปแบบให้สะดวกต่อการใช้งาน ใช้ทดแทนยาแผนปัจจุบัน ฯลฯ ร้อยละ ๓๘.๙

Utilization: การใช้ประโยชน์ การวางแผนเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การนำภูมิปัญญา ไปใช้ประโยชน์ทั้ง ๓ ระดับ/สถานะ เป็นการสะท้อนระดับความสำเร็จการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่นไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนี้

๑. ใช้กำหนดยุทธศาสตร์ วางแผน การส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ให้เป็นทางเลือกที่มีคุณภาพปลอดภัยแก่ประชาชนในการดูแลสุขภาพ

๒. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการแพทย์แผนไทย นวดไทย สมุนไพรไทย การแพทย์ทางเลือก เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างอาชีพ เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน และคุณภาพชีวิตประชาชน (Smart Wisdom

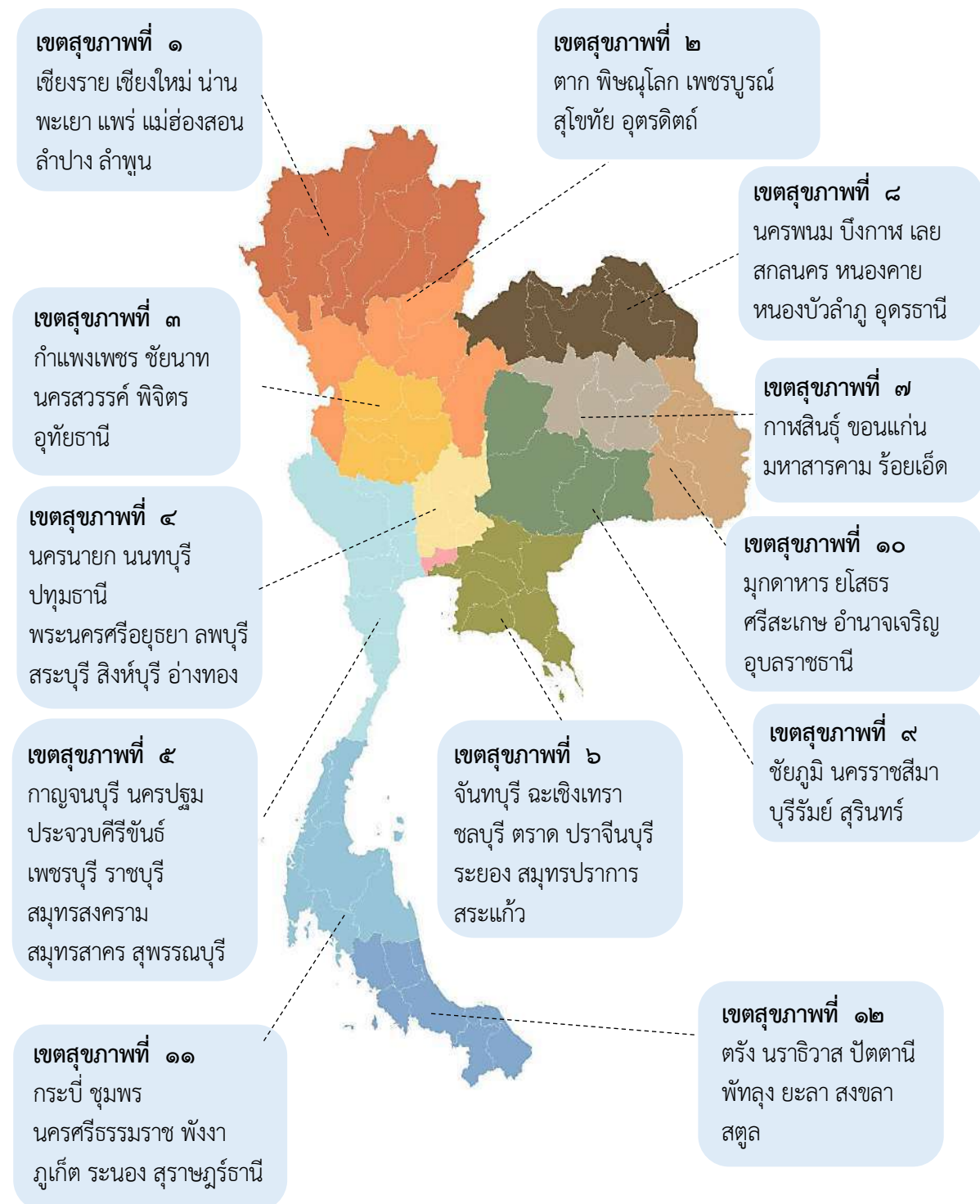
๓. เป็นข้อมูลทางวิชาการ แก่ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

๔. ส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

สรุปสาระสำคัญของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น
ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน

ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน เรียงเรียงตามลำดับเขตสุขภาพที่ ๑ - ๑๒ ดังนี้

จากการรวบรวมข้อมูลการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่ได้รับการจัดทำทะเบียนและมีศักยภาพไปใช้ประโยชน์ จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ๗๖ แห่ง พบว่า สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีการส่งเสริมการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่ได้รับการจัดทำทะเบียนในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ และมีศักยภาพไปใช้ประโยชน์ จำนวน ๒๔๒ ตำรับ/เรื่อง แบ่งออกเป็น ๑ ภูมิปัญญา ที่นำไปใช้ดูแลสุขภาพประชาชนใน ชุมชน (ส่งเสริม/ป้องกัน/ส่งเสริมเศรษฐกิจ เช่น หมอพื้นบ้านใช้ดูแลผู้ป่วย/ประชาชนในชุมชน หรือร่วมกับกองทุนสุขภาพตำบล ในการปลูกสมุนไพร เพื่อใช้ในการส่งเสริมสุขภาพประชาชน/สร้างรายได้ในชุมชน เป็นต้น ร้อยละ ๓๔.๓ ๒ ภูมิปัญญา ที่นำไปบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ โดยนำไปใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ (รพ./รพ.สต. มีการเก็บข้อมูล อย่างไม่เป็นทางการ ไม่มีผู้ร้องเรียนและใช้มาเกินกว่า ๑ ปี ร้อยละ ๒๖.๘ และ ๓ ภูมิปัญญา ที่นำไปบูรณาการ รักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ (รพ./รพ.สต. และมีจัดทำร่างข้อเสนอการวิจัย/วิจัย/ R๒R/พัฒนา พัฒนาต่อยอดเป็นนวัตกรรม พัฒนารูปแบบให้สะดวกต่อการใช้งาน ใช้ทดแทนยาแผนปัจจุบัน ฯลฯ ร้อยละ ๓๘.๙ ซึ่งภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่นำไปใช้ประโยชน์ ในการดูแลสุขภาพประชาชน ในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ จำแนกเป็นรายเขต จังหวัด ดังนี้

เขตสุขภาพที่ ๑ ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัดเชียงราย ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยา ของหมอพื้นบ้าน หมอเมืองล้านนา ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๔ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยารักษาโรคเมรั้ง ตำรับยารักษาโรคไต ตำรับยาแก้ไอ และตำรับยาแก้หัดตัน ๒ จังหวัดเชียงใหม่ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๔ ตำรับ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาบำรุง น้ำนม ใช้ทดแทนยาแผนปัจจุบัน Domperidone พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาخمหัว บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน สถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ดินสอพองดูแลแผลกดทับในผู้ป่วย ติดเตียง และลูกประคบสมุนไพรเพื่อบรรเทาอาการปวดของกลุ่มผู้ป่วยติดเตียงอื่น ๓ จังหวัดน่าน ส่งเสริมการใช้ ภูมิปัญญา ของหมอพื้นบ้าน จำนวน ๓ ตำรับ โดยใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาสมุนไพรแก้ตกขาว บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาสมุนไพรพอกศีรษะแก้ปวดหัว และตำรับยาสมุนไพรแก้หวัดเด็ก ๔ จังหวัดพะเยา นำตำรับยาของ หมอพื้นบ้าน จำนวน ๒ ตำรับ มาบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ได้แก่ ตำรับยา ดูแลหญิงหลังคลอด และตำรับยาแก้กินผิดสาบผิด ๕ จังหวัดแพร่ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ โดยใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ อุปกรณ์นวดกดช้อนปลายประสาทด้วยตนเอง ใช้บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาหม่องโชคทวีโอสธ พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ คชาทิพย์กดจุดลดปวดบ่าและสะบัก ๖ จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ยาพอกลดอาการ ปวดตามข้อตามกระดูก และสมุนไพรลดอาการปวด บวม อักเสบ ซึ่งเป็นสมุนไพรที่รู้จักกันมาช้านานใน ชนเผ่ากะเหรี่ยง พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ แผ่นแปะลดปวด ๗ จังหวัดลำปาง มีการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ พัฒนา เป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ น้ำมัน กัญ - ไพล และสเปรย์กันยุง ใช้บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำ วิจัยร่วมด้วยจำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ สมุนไพรพอกเข้าสูตร Lampang Model ๘ จังหวัดลำพูน มีการส่งเสริม

การใช้ภูมิปัญญาฯ โดยพัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ยาพอกสมุนไพร และสมุนไพรแช่เท้า

เขตสุขภาพที่ ๒ ประกอบด้วย ๕ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัดตาก ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๓ ตำรับ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ สมุนไพรสมยา (ลมผิตเดือน ใช้บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันพริกกะเหรี่ยงบำรุงเข้าเสื่อม และสมุนไพรพอกเข้า ๒ จังหวัดพิษณุโลก ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๕ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยารักษาโรคเรื้อรัง งูสวัด ตำรับยาตัดรากโรคเรื้อรังผิวหนังและลำไส้ ตำรับยาอายุวัฒนะ ตำรับยาเปลือกสามเกลอ และตำรับยาปิดทวาร ๓ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๓ ตำรับ เพื่อใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาตำส้มสมุนไพร พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันโพลผสมใบกัญชาสูตรเย็น และครีมกัญชาบาตู ๔ จังหวัดสุโขทัย มีการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๖ ตำรับ เพื่อใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๔ ตำรับ ได้แก่ กะเพราโอสถ แกงขี้เหล็กโอสถ แกงเขียวหวานโอสถ และลาบปลาตุ๊กโอสถ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ยาเพิ่มน้ำนมคุณแม่หลังคลอด และตำรับยาสมุนไพรแช่เท้า ๕ จังหวัดอุดรธานี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๓ ตำรับ เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาอบแก้ลมผิตเดือน และตำรับยาสดชื่นแก้ผื่นคัน ใช้บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาพอกเย็น

เขตสุขภาพที่ ๓ ประกอบด้วย ๕ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัดกำแพงเพชร ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยารักษาโรคสะเก็ดเงิน ตำรับยาโรคผิวหนัง และตำรับยารักษาโรคหิดหอบ ๒ จังหวัดชัยนาท ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาแก้ลมทั้งปวง ตำรับยาแก้โรคมะเร็ง และตำรับยาแก้บ้า ๓ จังหวัดนครสวรรค์ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๓ ตำรับ เพื่อใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันลูกประคบ ใช้บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ มะขามคั่วยาใจช่วยเลิกบุหรี่ พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ปาล์มไมราออยด์ งวงตาล รีแลกซิง สเปรย์ ๔ จังหวัดพิจิตร ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาสะเก็ดเงิน ยาอนันตคุณ และยาต่อกระดูก ๕ จังหวัดอุทัยธานี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและอยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาปฐพีอัคนีเตโช และสเปรย์ยาสมุนไพรมานพระอินทร์

เขตสุขภาพที่ ๔ ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัดนครนายก ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๓ ตำรับ ใช้บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ยาพอกเข้าสูตรเย็น และยาพอกเข้าสูตรร้อน บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยากักน้ำมัน ๒ จังหวัดนนทบุรี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๓ ตำรับ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ยาต้มสมุนไพร ณ นนท์ นัยนเนตรบำบัด (พอกตาด้วยสูตรยาเย็น พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ สมุนไพรพอกเข้าสูตรโรงพยาบาลบางใหญ่ ๓ จังหวัดปทุมธานี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน

สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันไพล ยาพอกยาเย็น และยาพอกท้องลดปีตะ ๔ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ขี้ผึ้งกือขพิชิตแผลเรื้อรัง และยาขี้ผึ้งขมิ้นกัญชา บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและอยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ โลชั่นพอกเข้าสมุนไพรร Soft Pain ๕ จังหวัดลพบุรี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ โดยบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ พระอภัยมณีเสกให้หายอน ตำรับพระโอสถพระนารายณ์ พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ยาทาพระเส้น ตำรับพระโอสถพระนารายณ์ และน้ำมันมหาจักร ตำรับพระโอสถพระนารายณ์ ๖ จังหวัดสระบุรี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๒ ตำรับ ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันนวดสมุนไพรร บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ สมุนไพรรฆ่าเหา ๗ จังหวัดสิงห์บุรี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาแก้ไข้พิษไข้กาฬ ๘ จังหวัดอ่างทอง ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันนวดผสมน้ำมันสกัดจากใบกัญชา และสเปรย์กระดุกไก่ดำ

เขตสุขภาพที่ ๕ ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัด กาญจนบุรี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ ยาตรีเพชร ลูกประคบสมุนไพรร (แบบสดและแห้ง และน้ำมันปฏึกษินวโกฏี วาน ๑๐๘ ๒ จังหวัด นครปฐม ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ โดยบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ชาโลหิตตั้ง พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ Herbal bomb บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาแช่เท้า ๓ จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๔ ตำรับ โดยส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ยาแก้เห็บขา และยาแก้ธาตุทั้ง ๔ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ สมุนไพรรพอกยาเย็น และผายาสมุนไพรร ๔ จังหวัด เพชรบุรี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันทาเส้น ยากวาดคอเด็ก และตำรับยาโลหิตระดู ๕ จังหวัด ราชบุรี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา โดยบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ ยาสตรีหลังคลอด ยาสมโคคลาน สูตรตำรับที่ ๒ และยาสมโคคลาน สูตรตำรับที่ ๓ ๖ จังหวัด สมุทรสงคราม ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันมะพร้าวไฟ ๗ จังหวัด สมุทรสาคร ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๒ ตำรับ โดยบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาพอกเข้าสูตรลูกพุดจีน พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาหม่องจากน้ำมันกัญชาอาจารย์เดชา ๘ จังหวัด สุพรรณบุรี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๔ ตำรับ ได้แก่ ยาต้มเพื่อสุขภาพ ยาถอนพิษ ยาบำรุงเลือด ยาลูกกลอน และยาอายุวัฒนะ

เขตสุขภาพที่ ๖ ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัดจันทบุรี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาสมุนไพรร วรรณฉวี ตำรับยาสมุนไพรรเพรงซี่ และตำรับยาสมุนไพรรพิทปีตะ ๒ จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๔ ตำรับ โดยบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ

จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ CASSUMUNAR BALM STICK บาล์มไฟชนิดแห้ง พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการ
รักษาร่วมกับสหวิชาชีพนในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ Bomb Ball Herbs นวัตกรรม
ลูกบอลแช่เท้าเพื่อสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวาน สเปรย์ลำไยคลายปวดเมื่อย และถุงชาสมุนไพรลดอาการชาเท้า
ในผู้ป่วยเบาหวาน ๓ จังหวัดชลบุรี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพ
ประชาชนในชุมชน จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันสอเนี่ยน ยากวาดเทพมงคล และยาพ่นแก้ปวดเมื่อย (อีгим
๔ จังหวัดตรัง ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน
จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ ยาบำรุงร่างกายของท่านชาย ยาบำรุงร่างกาย สูตร ๒ และยาบำรุงร่างกายของท่านหญิง
๕ จังหวัดปราจีนบุรี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพนในสถานบริการสาธารณสุข
ของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ ยาพอกเข่าลดอาการปวด (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย
นวัตกรรมไม่เฝ้ายึด และสมุนไพรหญ้าดอกขาวและการนวดบำบัดในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ ๖ จังหวัดระยอง
ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่
ยาน้ำมันรักษาแผล พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพนในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ
จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาหม่อง-ขี้ผึ้งบาล์มกระดูกไก่ดำ ๗ จังหวัดสมุทรปราการ พัฒนาเป็นนวัตกรรม
บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพนในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ สไปซี่ เฮอร์บ์
สเปรย์ (Spicy Herbs Spray น้ำมันกัญชา สูตรภายนอก และสเปรย์กระดูกไก่ดำ ๘ จังหวัดสระแก้ว
ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ โดยส่งเสริมการใช้ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชน
ในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาเป่ารักษาโรคงูสวัด พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับ
สหวิชาชีพนในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาน้ำมันมะขามลดอาการปวด
กล้ามเนื้อ Foot Feet For Fun ฟุตบอมบ์แช่เท้า

เขตสุขภาพที่ ๗ ประกอบด้วย ๔ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา
บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพนในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๒ ตำรับ
ได้แก่ วิกยาสูม ตำรับโรงพยาบาลเขาวง และเจลลดปวด ๒ จังหวัดขอนแก่น ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา
จำนวน ๓ ตำรับ โดยใช้ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่
ยาหม่องนางแขง บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพนในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย
จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ยาทิพย์ตะใจ และยาประสะน้ำมัน ๓ จังหวัดมหาสารคาม ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา
จำนวน ๓ ตำรับ โดยส่งเสริมการใช้ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๒ ตำรับ
ได้แก่ ตำรับยารักษาอีสุกอีใส และแก้กินผิดมารดาหลังคลอดบำรุงน้ำมัน บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพนใน
สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ภูมิปัญญานวดเท้าเบาหวาน ๔ จังหวัดร้อยเอ็ด
ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ โดยบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพนในสถานบริการสาธารณสุข
ของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาสมุนไพรแก้อาการท้องผูก พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับ
สหวิชาชีพนในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันข้าทอง และชาขิงใบฝรั่ง

เขตสุขภาพที่ ๘ ประกอบด้วย ๗ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัดนครพนม ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา
จำนวน ๓ ตำรับ/เรื่อง โดยพัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพนในสถานบริการสาธารณสุข
ของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ การใช้กระบวนการทางการแพทย์แผนไทยบำบัดผู้ป่วยคลินิกยาเสพติด บูรณา
การรักษาร่วมกับสหวิชาชีพนในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่
ยาสมุนไพรรักษาโรคกระเพาะรูปแบบยาต้ม และการใช้ชาขิงรางจืดร่วมกับน้ำชาข้าวขั้วสารเคมีในเลือด
๒ จังหวัดบึงกาฬ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๔ ตำรับ โดยใช้ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพ
ประชาชนในชุมชน จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาประดงเลือด และยาแก้ไข้บำรุงธาตุ บูรณาการรักษา

ร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาพอกเข้าสูตรบ้านท่าสะอาด พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ลูกประคบสมุนไพรสูตรบ้านหอคำ ๓ จังหวัด เลย ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ โดยใช้ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยารักษาโรคนี้่ว และตำรับยารักษาโรคตับ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๑ ตำรับ/เรื่อง ได้แก่ เหยียบกะลามะพร้าวบริหารกล้ามเนื้อขา ๔ จังหวัด สกลนคร ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ โดยใช้ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาบำรุงน้ำมันในแม่หลังคลอด บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาต้มหลังคลอด บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันกัญชา ช่วยเจริญอาหาร นอนหลับ และบรรเทาอาการปวดฟัน ๕ จังหวัด หนองคาย ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ของหมอพื้นบ้าน จำนวน ๔ ตำรับ โดยใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน ๒ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาแก้ผดผื่นคัน และตำรับยาสมุนไพรตาที่บ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาสมุนไพรหยุดเลือดลงยะ (น้ำมันสาบเสือ และการนวดคลึงเส้นรักษาผู้ป่วยของหมอพื้นบ้าน ๖ จังหวัด หนองบัวลำภู ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๕ ตำรับ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ ยาประคบสมุนไพร ยาเผาสมุนไพร และยาบำรุงน้ำมัน พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาสมุนไพรแช่เท้า บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาพอกคุดพิษ ๗ จังหวัดอุดรธานี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๒๒ เรื่อง/ตำรับ โดยบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๒๑ เรื่อง/ตำรับ ได้แก่ ๑. โปรแกรมการออกกำลังกายฤๅษีตัดตนต่อการปวดกล้ามเนื้อคอบ่าไหล่ ๒. การเดินแอโรบิกฤๅษีตัดตนต่อสมรรถนะทางกายของผู้สูงอายุ ๓. ครีมแคนนาบีไดออลรักษาโรคสะเก็ดเงิน ๔. น้ำมันกัญชารักษาไมเกรน (ลมปะกำ) ๕. ตำรับยาสมุนไพรคลายเส้นต่อคุณภาพการนอนหลับของผู้สูงอายุ ๖. การฟื้นฟูและปรับสมดุลร่างกายต่อโรคลมปลายปัตคาดสัญญาณ ๔ หลัง ๗. การนวดราชสำนักกับการพอกไฟในการรักษาโรคลมปลายปัตคาดสันเท้า (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย ๘. การทาบหม้อเกลือต่อระดับยอตมดลูก ขนาดรอบเอว ระดับความปวดกล้ามเนื้อหลัง และคุณภาพชีวิตของมารดาหลังคลอด (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย ๙. การพันผ้าหน้าท้อง ต่อระดับรอบเอว ระดับยอตมดลูก และคุณภาพชีวิตในหญิงหลังคลอด (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย ๑๐. การใช้โปรแกรมนวดผสมผสานต่อคุณภาพการนอนหลับในผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับเรื้อรัง ๑๑. ประสิทธิภาพของการแช่สมุนไพรกับการนวดกดจุดฝ่าเท้าต่ออาการชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน ๑๒. การนวดกระตุ้นการกลืนผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีภาวะกลืนลำบาก ๑๓. การนวดราชสำนักกับการบริหารท่ามณีเวช ในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาดสัญญาณ ๓ หลัง (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย ๑๔. น้ำมันมหาจักรต่อผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้น ๑๕. การนวดและประคบสมุนไพรด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยต่ออาการคัดเต้านมและปริมาณน้ำนมมารดาหลังคลอด (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย ๑๖. น้ำมันขมิ้นทองต่อการนอนหลับและคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยระยะประคับประคอง (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย ๑๗. การนวดร่วมกับการใช้ตำรับน้ำมันโพลีสูตรโรงพยาบาลห้วยเกิ้ง ในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาดสัญญาณ ๔ หลัง (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย ๑๘. ยาพอกเข้าสมุนไพรสูตรโรงพยาบาลห้วยเกิ้งร่วมกับการนวดรักษาสูตรจับโป่งแห้งเข้าและประคบสมุนไพรต่อผู้ที่มีอาการปวดเข่าเรื้อรัง (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย ๑๙. สมุนไพรบวบขมใบน้อยหน้าก่าจัดเหา (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย ๒๐. ผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูปเพื่อลดอาการปวดเมื่อย (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย และ ๒๑. การรักษาแบบ

ผสมผสานด้วยศาสตร์ผ่าตัดเทียมฝังผิดในกลุ่มผู้ป่วยปวดหลังส่วนล่างที่ไม่ซับซ้อน (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย และพัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ นวัตกรรมมือเท้าขาบรรเทาด้วยขุบ

เขตสุขภาพที่ ๙ ประกอบด้วย ๔ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัด ชัยภูมิ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๒ ตำรับ โดยพัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาพอกเข้าสมุนไพร บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ สเปรย์ “หญ้าหมอน้อย” ลดอาการอยากบุหรี่ยาสูบ ๒ จังหวัด นครราชสีมา ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาสามราก หรือ ยาสามเบอร์ ๓ จังหวัด บุรีรัมย์ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ โดยใช้ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ยาบำรุงน้ำนม และยาสตรีแก้เลือดลม พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ครีมกะเม็ง ๔ จังหวัด สุรินทร์ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ โดยใช้ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาเลิกเหล้า บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ยาพรายเลือดพรายลม และยาเลือดงาม

เขตสุขภาพที่ ๑๐ ประกอบด้วย ๕ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัด มุกดาหาร ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ ตำรับสมุนไพรรักษาโรคกระเพาะอาหาร ตำรับสมุนไพรรักษาโรคเบาหวาน และตำรับยาสมุนไพรบำรุงไต ๒ จังหวัด ยโสธร ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยารักษาปัสสาวะแสบขัด และยารักษาจุดขาว ๓ จังหวัด ศรีสะเกษ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๔ ตำรับ โดยใช้ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาบรรเทาอาการท้องอืด บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยารักษาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ สติ๊กเกอร์หอมแดงศรีสะเกษ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาพอกเข้า สูตรพ้อหมอบุญทอง ๔ จังหวัด อำนาจเจริญ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ โดยใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ยาแก้เวียนศีรษะ และตำรับยาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาหลังคลอด ๕ จังหวัด อุบลราชธานี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัย ร่วมด้วย จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว

เขตสุขภาพที่ ๑๑ ประกอบด้วย ๗ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัด กระบี่ ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๓ ตำรับ โดยใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาลดอาการอยากยาเสพติด และยาสมานแผลรักษากระดูก บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ครีมผักบุ้งทะเล ๒ จังหวัด ชุมพร ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ สมุนไพรพอกเข้า ๓ จังหวัด นครศรีธรรมราช ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา จำนวน ๒ ตำรับ โดยใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ น้ำเหลืองพญาวัน บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยากวน ๑๐๘ ๔ จังหวัด พังงา ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพ

ประชาชนในชุมชน จำนวน ๓ ตำรับ/เรื่อง ได้แก่ น้ำมันเทวดา ยาริดสีดวง และการนวดคัตท้อง ๕ จังหวัด ภูเก็ต ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ เม็ดพุสมุนไพรรักษาเหา ๖ จังหวัด ระนอง ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๓ ตำรับ โดยใช้ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาบรรเทาโรคผิวหนัง บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ การพอกดินขาวสมุนไพรรักษาในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อเข่า การบ่งต่อด้วยหนามหอยร่วมกับการพอกยาสมุนไพรรักษา ๗ จังหวัด สุราษฎร์ธานี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๓ ตำรับ โดยบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันว่านสากเหล็ก และตำรับยาน้ำมันกัญชาลงดำเกายะต่า สูตรที่ ๑ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาเหลืองสุราษฎร์ (ยาเหลืองนรินทร์)

เขตสุขภาพที่ ๑๒ ประกอบด้วย ๗ จังหวัด ได้แก่ ๑ จังหวัด ตรัง ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๔ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยารักษาโรคพิษสัตว์กัด ตำรับยาโรคสตรี ตำรับยาโรคผิวหนัง และตำรับยาโรคมะเร็ง ๒ จังหวัด นครราชสีมา ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๓ ตำรับ โดยบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ยาพอกสมุนไพรรักษาโรคผิวหนัง พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันเขียวจากใบเสม็ดขาวและใบยอ (กือแลนารอ-มุดู และน้ำมันคนที่สอทะเล ๓ จังหวัด ปัตตานี ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ ตำรับยาของหมอพื้นบ้านดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ น้ำมันสมุนไพรรักษา ๓๐ ยาแก้ลมอัมพฤกษ์-อัมพาต และน้ำมันนวดเสม็ดขาว ๔ จังหวัด พัทลุง ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๕ ตำรับ พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๔ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาสมุนไพรรักษาเหา แป้งโดว์สมุนไพรรักษาเหา ลูกกอล์ฟพวดฝ่าเท้า และไม้กวาดคลึงเส้น บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและทำวิจัยร่วมด้วย จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ สเปรย์สมุนไพรรักษา ๕ จังหวัด ยะลา ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๓ ตำรับ โดยใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ สมุนไพรรักษาเหา และสมุนไพรรักษาไข้หวัดใหญ่ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ลูกประคบสมุนไพรรักษาฝี ๖ จังหวัด สงขลา ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ จำนวน ๓ ตำรับ โดยบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๒ ตำรับ ได้แก่ สรรพคุณสมุนไพร และตำรับยารักษาโรคหอบหืดและโรคถุงลมโป่งพองส่วนเอวทาบเส้นประสาท พัฒนาเป็นนวัตกรรมบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๑ ตำรับ ได้แก่ ตำรับยาพอกข้อเข่าสังข์หยด ๗ จังหวัด สตูล ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาฯ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ จำนวน ๓ ตำรับ ได้แก่ การอาบน้ำสมุนไพรหลังคลอด การนวดกระชับมดลูก และการนวดกระตุ้นน้ำนมและนวดเปิดท่อน้ำนม โดยมีสรุปสาระสำคัญ ดังตารางที่ ๑

คำอธิบายเพิ่มเติม เกี่ยวกับระดับ/สถานะการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์

๑. การใช้ในชุมชน เป็นภูมิปัญญา/เป็นการตำรับยาของหมอพื้นบ้านที่มีการนำมาใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน (ส่งเสริม/ป้องกัน/ส่งเสริมเศรษฐกิจ

๒. การใช้ในระบบบริการสาธารณสุข เป็นภูมิปัญญา/เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน หรือการคิดค้นใหม่ที่มีการนำมาใช้ในระบบบริการสาธารณสุข รพ./รพ.สต. มีการเก็บข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ (ไม่มีผู้ร้องเรียนและใช้มาเกินกว่า ๑ ปี

๓. การใช้ในระบบบริการสาธารณสุข รพ./รพ.สต. และมีวิจัย/พัฒนา ซึ่งวิจัย ให้หมายรวมถึง การมีร่างข้อเสนอการวิจัย/R๒R/วิจัย/พัฒนา พัฒนาต่อยอดเป็นนวัตกรรม ให้หมายรวมถึง การนำภูมิปัญญา/การนำตำรับยาของหมอพื้นบ้านที่มีอยู่แล้วในชุมชน หรือคิดค้นใหม่ นำมาดัดแปลงเป็นรูปแบบใหม่ ทนสมัย ใช้ได้ดีขึ้น สะดวกขึ้น และมีการเก็บข้อมูลทางวิชาการ

คำอธิบายเพิ่มเติมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑. ชื่อตำรับยา/สมุนไพร และภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นชื่อท้องถิ่น ยังมีได้ จัดทำเป็นชื่อทางวิทยาศาสตร์

๒. การรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่นจากสำนักงานนายทะเบียนจังหวัด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ๗๖ แห่ง จำนวน ๒๔๒ ตำรับ/เรื่อง เป็นการรายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ รอบ ๙ เดือน (ตุลาคม ๒๕๖๖ - มิถุนายน ๒๕๖๗

ตารางที่ ๑ สรุปสาระสำคัญของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น
ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน

ตารางลำดับที่ ๑ - ๘

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานะการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ	ใช้ในสถานบริการ		
							สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๑	เชียงราย	๑	ตำรับยารักษาโรคมะเร็ง นายแก้วมา อินทิดำ	ตำรับยารักษาโรคมะเร็ง ของหมอพื้นบ้าน นายแก้วมา อินทิดำ มีส่วนประกอบ ดังนี้ ทองพันชั่ง เสดดพังพอน ใบมะรุ้ม ขันทองพยาบาท กำแพงเจ็ดชั้น เป็นต้น วิธีใช้ นำมาบดเป็นผง ชงละลายน้ำอุ่น ครั้งละ ๑-๒ ช้อนชา รับประทาน หลังอาหาร ๓ เวลา (เช้า-กลางวัน-เย็น)	๑				
		๒	ตำรับยารักษาโรคไต นายสินทร ไกลถิ่น	ตำรับยารักษาโรคไต ของหมอพื้นบ้าน นายสินทร ไกลถิ่น มีส่วนประกอบ ดังนี้ ว่านพญาเมฆ พืช ใบหนาด ขมิ้นชัน โดไม่รู้ล้ม วิธีใช้ นำมาบดเป็นผง ชงละลายน้ำอุ่น ครั้งละ ๑-๒ ช้อนชา รับประทาน หลังอาหาร ๓ เวลา (เช้า-กลางวัน-เย็น)	๑				
		๓	ตำรับยาแก้ไอ นายอายุ หน่อแล	ตำรับยาแก้ไอ ของหมอพื้นบ้าน นายอายุ หน่อแล มีส่วนประกอบ ดังนี้ ขิงแก่ มะขามป้อม น้ำผึ้ง วิธีใช้ นำสมุนไพรเป็นผง ผสมน้ำผึ้ง อัดเป็นก้อน รับประทาน ครั้งละ ๑ เม็ด ก่อนนอน	๑				
		๔	ตำรับยาแก้หัดคัน สืบทอด กันในหมู่ชุมชนหมอเมือง ล้านนา	ตำรับยาแก้หัดคัน สืบทอดกันหมู่ชุมชนหมอเมือง ล้านนา สรรพคุณ แก้คันของแสลง เวียนศีรษะ ใจสั่น มีส่วนประกอบ ดังนี้ เครื่องหมูป้อย แดงเถื่อน หนาดคำ บอระเพ็ด ดิงหว้า วิธีใช้ นำสมุนไพรเป็นผง ผสมน้ำอุ่น ต้ม ๑ แก้ว	๑				
	เชียงใหม่	๕	ยาบำรุงน้ำนม	ยาบำรุงน้ำนม ช่วยบำรุงสตรีหลังคลอดบุตร บำรุงน้ำนม ขับน้ำคาวปลา ซึ่งโรงพยาบาลมก๋อย ใช้ตำรับยานี้สำหรับหญิงหลังคลอดที่มารับบริการ เพื่อทดแทนยาแผนปัจจุบัน Domperidone		๑			
		๖	ดินสอพองดูแลแผลกดทับ ในผู้ป่วยติดเตียง	ดินสอพองดูแลแผลกดทับในผู้ป่วยติดเตียง บรรเทาอาการปวดจากแผลกดทับในผู้ป่วยติดเตียง (ผู้ป่วยที่มีแผลกดทับในระดับที่ ๑) ซึ่งโรงพยาบาล สะเมิง ได้นำภูมิปัญญา มาบูรณาการรักษาใน ผู้ป่วยติดเตียงที่มีแผลกดทับร่วมกับการรักษาแบบปกติ					๑
		๗	ลูกประคบสมุนไพร เพื่อบรรเทาอาการปวด ของกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง	ลูกประคบสมุนไพรลดอาการปวดกล้ามเนื้อของ ผู้ป่วยกลุ่มรักษาอาการติดเตียงอื่น ซึ่งโรงพยาบาล สะเมิง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ลูกประคบ ในการบรรเทาอาการปวด ความพึงพอใจในการใช้ และการลดการใช้ยา จากการศึกษพบว่า หลังใช้ ลูกประคบผู้ป่วยมีอาการปวดลดลง และสามารถ ลดการใช้ยาแก้ปวดได้					๑
		๘	ยาขมิ้นหัว	ยาขมิ้นหัว บรรเทาอาการปวดศีรษะ ลดการใช้ยา และผู้ป่วยสามารถทำเองเบื้องต้นได้โดยใช้สมุนไพร ที่มีอยู่ใกล้ตัว ซึ่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล แม่ทะลบ อำเภอไชยปราการ ส่งเสริมการใช้ “นวัตกรรมขมิ้นหัว” ในกลุ่มผู้สูงอายุ (ชมรม ผู้สูงอายุ ที่มีอาการปวดศีรษะ			๑		

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๙ - ๑๕

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๑	น่าน	๙	ตำรับยาสมุนไพรพอกศีรษะแก้ปวดหัว	ตำรับยาสมุนไพรพอกศีรษะแก้ปวดหัว ของหมอพื้นบ้าน นายอ้วน เงินสม อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ตำรับยานี้ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลน่าน โดยนำสมุนไพรที่เตรียมไว้มาพอกศีรษะ หรือนำมาสระผม แทนแชมพูสระผม เมื่อมีอาการหรือใช้ซ้ำ สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง		๑			
		๑๐	ตำรับยาสมุนไพรแก้หวัดเด็ก	ตำรับยาสมุนไพรแก้หวัดเด็ก เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายอ้วน เงินสม อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ใช้บรรเทาอาการหวัด คัดจมูก หายใจไม่สะดวก ในเด็กที่ทานยาก ตำรับยานี้ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลเวียงสา จังหวัดเชียงใหม่		๑			
		๑๑	ตำรับยาแก้ตกขาว	ตำรับยาแก้ตกขาว ที่ถ่ายทอดโดยวิธีตั้งชั้น มีบิดาเป็นผู้ถ่ายทอดให้ ใช้รักษาคนไข้มาแล้วไม่น้อยกว่า ๒๖ ปี	๑				
	พะเยา	๑๒	ตำรับยาดูแลสุขภาพหลังคลอด	ตำรับยาดูแลสุขภาพหลังคลอด เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นางสมร พรหมคำอ้าย ช่วยลดอาการวิงเวียนศีรษะ หนาวมิด ตาลาย โดยนำสมุนไพรไปตากให้แห้ง แล้วนำมาอบ/ต้ม (เป็นการนำตัวยา มาต้มให้เกิดไอน้ำ) ให้หญิงหลังคลอด ตำรับนี้ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต.ขุนควร จังหวัดพะเยา		๑			
		๑๓	ตำรับยาแก้กินผิดสาบผิด	ตำรับยาแก้กินผิดสาบผิด เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นางแสง ยะมงคล ช่วยบรรเทาอาการวิงเวียนศีรษะ หนาวมิด ตาลาย โดยนำสมุนไพรทั้งหมดราว ๓๐ ตัว มาฝนลงในน้ำ แล้วนำมาสูดเพื่อสูดดม ซึ่งตำรับนี้ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต.ภูซาง จังหวัดพะเยา		๑			
	แพร่	๑๔	อุปกรณ์นวดกดช้อนคลายประสาทด้วยตนเอง	อุปกรณ์นวดกดช้อนคลายประสาทด้วยตนเอง เป็นนวัตกรรมภูมิปัญญาปราชญ์พื้นบ้าน ของนายอุดม ใจงาม โดยใช้อุปกรณ์จากกะลามะพร้าว ภูมิปัญญานี้ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๑๕	ยาหม่องโชคทวีโอสด	ยาที่ขึ้นทะเบียนตำรับยาแผนโบราณ นายโชคทวี ก่ำทองทุ่ง ได้สืบทอดตำรับจากบรรพบุรุษ เกิดจากการสอบถามผู้รู้และได้มาจากตำรายาสมุนไพรโบราณล้านนา จากวัดปทุม เมื่อครั้งที่บวชเป็นพระด้วยความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย จนปี พ.ศ.๒๕๓๑ ลาสิกขาบท จึงได้เริ่มผลิต จำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยใช้ชื่อ “โชคทวีโอสด”		๑			

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๖ - ๒๐

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๑	แพร่	๑๖	คชาทิพย์กดจุดลดปวดบ่าและสะบัก	คชาทิพย์กดจุดลดปวดบ่าและสะบัก ของนางสาวจิรัชยา ไพโรจน์ แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลรื่องกวาง จังหวัดแพร่ เป็นนวัตกรรมสิ่งประดิษฐ์ส่งเสริมสุขภาพ ใช้บรรเทาอาการปวดบ่าและสะบัก ซึ่งผู้ป่วยสามารถใช้ดูแลตัวเองและสามารถนำวัสดุในห้องถิ่น (ไม้สัก มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้			๑		
	แม่ฮ่องสอน	๑๗	แผ่นแปะลดปวด	นวัตกรรมภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน แผ่นแปะลดปวด เดิมเป็นภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน นายศรี เจ้าเจ้า หมอพื้นบ้านชาติพันธุ์ปกากะญอ (กะเหรี่ยง โรงพยาบาลปายนำมาพัฒนาต่อยอดให้ใช้ง่าย สะดวก ไม่เป็นอันตราย และมีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ที่โรงพยาบาลปาย รพ.สต.แม่ฮี้ และ รพ.สต.โป่งสา จังหวัดแม่ฮ่องสอน			๑		
		๑๘	ยาพอกลดอาการปวดตามข้อตามกระดูก	นวัตกรรมภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านยาพอกลดอาการปวดตามข้อตามกระดูก เป็นตำรับยาที่โรงพยาบาลปางมะผ้า พัฒนามาจากตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายจอมจันทร์ นະນອງ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้ลดอาการปวดตามข้อและกระดูก ภูมิปัญญา นี้ ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลปางมะผ้า รพ.สต.กีดสามสิบ รพ.สต.แม่ละนา และ รพ.สต.น้ำฮูผาเสือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน		๑			
		๑๙	สมุนไพรลดอาการปวด บวม อักเสบ	มะเนียงน้ำ แก้อาการปวดด้านในกรณีที่มีน้ำนมไม่ไหล หรือทาผิวจะทำให้ยุบลง ซึ่งมะเนียงน้ำ (ภาษากะเหรี่ยง เรียกว่า ขอบือซ่า เป็นสมุนไพรที่รู้จักกันมาช้านานในชนเผ่ากะเหรี่ยง อำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่ออน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้รักษาฝีอักเสบ โดยการนำผลแห้งของมะเนียงน้ำ มาฝนกับน้ำแล้วมาทาบางๆ บริเวณฝีที่บวมแดง จะช่วยลดอาการปวด บวม แดง ร้อนได้ และมีการนำมาใช้สืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต่อมาโรงพยาบาลแม่สะเรียงนำมาพัฒนาต่อยอด และใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลแม่สะเรียง รพ.สต.น้ำดิบ และ รพ.สต.สบหาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน		๑			
	ลำปาง	๒๐	สมุนไพรพอกเข้าสูตร Lampang Model	สมุนไพรพอกเข้า Lampang Model ช่วยลดการปวดข้อเข้า เพิ่มการเคลื่อนไหว ลดเสียงดังในข้อเข้า สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ถึง ๑๔ แห่ง เช่น ๑) โรงพยาบาลลำปาง ๒) โรงพยาบาลเกาะคา ๓) โรงพยาบาลแม่เมาะ เป็นต้น					๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๒๑ - ๒๙

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๑	ลำปาง	๒๑	น้ำมันกัญ-ไหล	น้ำมันกัญ-ไหล แก่ปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอก แผลงสัตว์กัดต่อย ลดการอักเสบ โดยมีส่วนประกอบสำคัญ เช่น ไพล ขมิ้นชัน ก้านและใบกัญชาแห้ง เป็นต้น			๑		
		๒๒	สเปรย์กันยุง	นวัตกรรมสเปรย์กันยุงบรรจุในรูปแบบเครื่องพ่นขนาดเล็กสำหรับพกพาหรือขนาดใหญ่ สำหรับห้องทั่วไป ไม่มีกลิ่นเหม็น			๑		
	ลำพูน	๒๓	ยาพอกสมุนไพโร	ยาพอกสมุนไพโร ซึ่งโรงพยาบาลบ้านธิ ผลิตขึ้นเพื่อนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยกลุ่มผู้สูงอายุ และผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข่า ข้อเข่าเสื่อมในโรงพยาบาลบ้านธิ และในหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ในเขตพื้นที่อำเภอบ้านธิ			๑		
		๒๔	สมุนไพรรักษาเท้า	กลุ่มงานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลลี เล็งเห็นถึงปัญหา จึงทำสมุนไพรรักษาเท้ามาเพื่อป้องกันและฟื้นฟูให้กับผู้ป่วยเบาหวาน ใช้ดูแลเท้าผู้ป่วยเบาหวาน ลดการติดเชื้อรักษาแผล และกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิต			๑		
๒	ตาก	๒๕	น้ำมันพริกกะเหรี่ยงบำรุงเข่าเสื่อม	น้ำมันพริกกะเหรี่ยงบำรุงเข่าเสื่อม ซึ่งแพทย์แผนไทยวิศิษฐ์ สืบวงศ์ดิษฐ์ โรงพยาบาลแม่ระมาด เป็นผู้คิดค้นสูตร ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลแม่ระมาด มีส่วนประกอบสำคัญ คือ พริกกะเหรี่ยงแห้ง ตะไคร้ ชิง ดีปลี ตำและผสมแบ่งขวดแก้ว โดยพริกกะเหรี่ยงมีรสเผ็ดร้อน ตามพื้นฐานความรู้ของชาวกะเหรี่ยง จะมีความร้อนช่วยกระจายลม ต่อมาได้พัฒนาต่อยอดเป็นน้ำมัน เพื่อให้เก็บรักษาได้นาน ใช้งานง่าย สะดวก					๑
		๒๖	สมุนไพโรหยา (ลมผัดเดือน)	สมุนไพโรหยา (ลมผัดเดือน ประกอบด้วย สมุนไพโร ๑๒ ชนิด ใช้แก้อาการผัดเดือน (ร้อนๆ หนาวๆ ผิดสลับผัดกลืน ตำรับยานี้ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน รพ.สต.บ้านข่อยโอ จังหวัดตาก		๑			
		๒๗	สมุนไพรรักษาเท้า	สมุนไพรรักษาเท้า ลดอาการปวดบวมของกล้ามเนื้อและข้อเข่า ลดอาการอักเสบ ใช้รักษาในผู้ป่วยที่มีอาการปวด บวม แดง ร้อน บริเวณข้อเข่า ซึ่งโรงพยาบาลวังเจ้า จังหวัดตาก ได้ถอดองค์ความรู้มาจากหมอพื้นบ้าน ๔ ท่านและนำมาปรับปรุงใช้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาในคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลวังเจ้า และ รพ.สต.ในเขตอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นต้นมา โดยมีการทำวิจัยร่วมด้วย					๑
	พิษณุโลก	๒๘	ตำรับยารักษาโรคเรื้อรัง	ตำรับยารักษาโรคเรื้อรัง งามวัด เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายชาญชัย ศรีนาเมือง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ตำรับยานี้ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๒๙	ตำรับยาตัดรากโรคเรื้อรัง	ตำรับยาตัดรากโรคเรื้อรังสวดทวารหนักและลำไส้ เป็นตำรับยาของ หมอพื้นบ้าน นายชาญชัย ศรีนาเมือง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก หมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๓๐ - ๓๙

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๒	พิษณุโลก	๓๐	ตำรับยาอายุวัฒนะ	ตำรับยาอายุวัฒนะ เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายสุภา ชินโคตร อำเภอนนทบุรี จังหวัดพิษณุโลก หมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๓๑	ตำรับยาเปลือกสามเกลอ	ตำรับยาเปลือกสามเกลอ ช่วยสมานบาดแผล แก้อาการบวม เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายชาญชัย ศรีนาเมือง อำเภอนนทบุรี จังหวัดพิษณุโลก หมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๓๒	ตำรับยาปิดทวาร	ยาปิดทวาร แก้ท้องเสีย แก้ปวดบิด ช่วยสมานแผล แก่ตัวพยาธิ เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายชาญชัย ศรีนาเมือง อำเภอนนทบุรี จังหวัดพิษณุโลก ตำรับนี้หมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
	เพชรบูรณ์	๓๓	น้ำมันโพลผสมใบกัญชาสูตรเย็น	น้ำมันโพลผสมใบกัญชาสูตรเย็น บรรเทาอาการปวดบวม ฟกช้ำ เคล็ดยอก ใช้ในการบำบัดรักษาผู้ป่วยในชุมชน และนำไปใช้ดูแลสุขภาพผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต. ปากช่อง รพ.สต. ชัยสมพงษ์ และ รพ.สต. ท่าโรง			๑		
		๓๔	ครีมกัญชาบาตู	นวัตกรรมครีมกัญชาบาตู (รักษาผื่นสะเก็ดเงิน/ผื่นผิวหนังอักเสบ) พัฒนารูปแบบจากผลึกเหลว เป็นแบบครีม จากการใช้ครีมกัญชาบาตู ความรุนแรงของผื่นผิวหนัง สะเก็ดเงินดีขึ้น			๑		
		๓๕	ยาตำส้มสมุนไพร	การนำสมุนไพรมาตำรวมกัน ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้แจกจ่ายในชุมชนเท่านั้น ปัจจุบันในตำบลสีกหลอง มีแพทย์แผนไทยประยุกต์ควบคุมการผลิต จึงใช้ชื่อว่า “ยาตำส้มสมุนไพร” เพราะมีสรรพคุณทางยาช่วยให้เจริญอาหาร และเป็นยาอายุวัฒนะ	๑				
	สุโขทัย	๓๖	กะเพราโอสถ	กะเพราโอสถ ช่วยย่อยอาหาร ขับลม สามารถรับประทานได้ทุกเพศทุกวัย มีการประชาสัมพันธ์อาหารเป็นยาสู่วิถีรักษสุขภาพ/ส่งเสริมสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๓๗	แกงขี้เหล็กโอสถ	แกงขี้เหล็กโอสถ ช่วยในการนอนหลับ สามารถรับประทานได้ทุกเพศทุกวัย มีการประชาสัมพันธ์อาหารเป็นยาสู่วิถีรักษสุขภาพ/ส่งเสริมสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๓๘	แกงเขียวหวานโอสถ	แกงเขียวหวานโอสถ ช่วยเพิ่มความร้อนให้ร่างกาย สามารถรับประทานได้ทุกเพศทุกวัย มีการประชาสัมพันธ์อาหารเป็นยาสู่วิถีรักษสุขภาพ/ส่งเสริมสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๓๙	ลาบปลาดุกโอสถ	ลาบปลาดุกโอสถ ช่วยเพิ่มความร้อนให้ร่างกาย สามารถรับประทานได้เพศ ทุกวัย มีการประชาสัมพันธ์อาหารเป็นยาสู่วิถีรักษสุขภาพ/ส่งเสริมสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๔๐ - ๕๐

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๒	สุโขทัย	๔๐	ยาเพิ่มน้ำนมคุณแม่หลังคลอด	ตำรับยาเพิ่มน้ำนมคุณแม่หลังคลอด ช่วยบำรุงน้ำนม กระตุ้นต่อมน้ำนม เพิ่มน้ำนม ขับน้ำคาวปลา บำรุงโลหิต (อาหารเป็นยาสู่วิถีรักสุขภาพ นำไปดูแลสุขภาพคุณแม่หลังคลอด		๑			
		๔๑	ตำรับยาสมุนไพรแช่เท้า	ตำรับยาสมุนไพรแช่เท้า ช่วยให้ระบบไหลเวียนโลหิตดีขึ้น ช่วยลดอาการอักเสบบริเวณปลายเท้าที่มีอาการปวดชา โดย รพ.สต.บ้านคลองสะเกษ ได้นำมาใช้ในผู้ป่วยโรคเบาหวาน		๑			
	อุดรดิตถ์	๔๒	ตำรับยาอบแก้ลมผิดเดือน	ตำรับยาอบแก้ลมผิดเดือน (การผิดกลืน ของหมอพั้นบ้าน นายป่วน อยู่ยี่น ตำรับยานี้หมอพั้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๔๓	ตำรับยาสดชื่นแก้ผ่อนคลาย	ตำรับยาสดชื่น แก้ผ่อนคลาย ของหมอพั้นบ้าน นายป่วน อยู่ยี่น นำมาใช้เพื่อรักษาอาการปวดศีรษะวิงเวียน ช่วยให้สดชื่น	๑				
		๔๔	ตำรับยาพอกเย็น	ตำรับยาพอกเย็นลดกำเนิดาเดา ลดปิตตะ (ลดความร้อนในร่างกาย ของหมอพั้นบ้าน นายยอด อิ่มเพ็ง ตำรับนี้ใช้ดูแลสุขภาพผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต.นาอิน		๑			
	กำแพงเพชร	๔๕	ตำรับยารักษาโรคสะกิดเงิน	ตำรับยารักษาโรคสะกิดเงิน ของหมอพั้นบ้าน หมอมะยม มานันท์ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร หมอพั้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๔๖	ตำรับยาโรคผิวหนัง	ตำรับยาโรคผิวหนัง (โรคผิวหนัง กลากเกลื้อน น้ำเหลืองเสีย ของหมอพั้นบ้าน หมอมะยม มานันท์ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร หมอพั้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๔๗	ตำรับยารักษาโรคหิดหอบ	ตำรับยารักษาโรคหิดหอบ ของหมอพั้นบ้าน หมอมะยม มานันท์ ตำบลทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร หมอพั้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ทำไร่ไถ่มีมีการเฝ้าระวัง เป็นสาเหตุโรคภูมิแพ้ หอบหืด	๑				
๓	ชัยนาท	๔๘	ตำรับยาแก้ลมทั้งปวง	ยาแก้ลมทั้งปวง เป็นยารักษาลมทั้งปวง โรคเก๊าท์ บวมตามข้อ ของพระอาจารย์สมชาย เกสโร เจ้าอาวาสวัดหนองน้อย อำเภอวัดสิงห์ (สืบทอดตำรายาของหลวงปู่ศุขต่อจากหลวงพ่อบุญยัง คังคะสะโร ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๔๙	ตำรับยาแก้โรคมะเร็ง	ยาแก้โรคมะเร็ง ของนายเสร็จ ติมดี (บวชเป็นพระอยู่กับหลวงปู่ศุข เรียนรู้ยาสมุนไพร ต้นสมุนไพร ปัจจุบันนางมาลัย ติมดี ผู้เป็นบุตรสาวเป็นผู้เก็บตำราไว้ และใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๕๐	ตำรับยาแก้บ้า	ยาแก้บ้า ของนายพร แสงเขียว (บวชเป็นพระอยู่ กับหลวงปู่ศุข เรียนรู้ยาสมุนไพร ต้นสมุนไพร ใช้รักษาโรคบ้า โรคคั่ง ปัจจุบัน น.ส.เบญจา แสงเขียว ผู้เป็นบุตรสาวเป็นผู้เก็บตำราไว้ ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๕๑ - ๕๘

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๓	นครสวรรค์	๕๑	มะขามคัวยำใจช่วยเล็กบุหรี	มะขามคัวยำใจช่วยเล็กบุหรี นางสาวอริสรา พักจัดรัส เจ้าพนักงานสาธารณสุขปฏิบัติงาน รพ.สต.บ้านหัวหวาย อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นผู้ริเริ่มนำภูมิปัญญามะขามคัวยำใจช่วยเล็กบุหรี (ในชุมชนมีมะขามจำนวนมาก มาใช้ให้บริการบำบัดผู้สูบบุหรี่ใน รพ.สต.บ้านหัวหวาย		๑			
		๕๒	น้ำมันลูกประคบ	น้ำมันลูกประคบ ช่วยคลายกล้ามเนื้อ บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย เป็นตำรับของนายสมูล หมั่นเทพ ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน เดิมเป็นตำรับลูกประคบที่ใช้ในชุมชน ต่อมาพัฒนาจากลูกประคบเป็นน้ำมันลูกประคบ (สะดวกในการพกพา	๑				
		๕๓	ปาล์มไมราออยด์ จวงตาลรีแลคซิง สเปรย์	ปาล์มไมราออยด์ (จวงตาล รีแลคซิง สเปรย์) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยโรงพยาบาลชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ เนื่องจากในอำเภอชุมแสง มีต้นตาลจำนวนมาก สรรพคุณ ช่วยคลายกล้ามเนื้อ บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย มีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมแสง (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย			๑		
	พิจิตร	๕๔	ตำรับยาสะกัดเงิน	ตำรับยาสะกัดเงิน บรรเทาอาการคันตามผิวหนัง บรรเทาอาการอักเสบของผิวหนัง ช่วยปรับธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ให้เกิดความสมดุล แพทย์แผนไทยใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในคลินิกแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร		๑			
		๕๕	ยอนันตคุณ	ยอนันตคุณ สรรพคุณ แก้ตามัว ฝ้าฟาง แก้อ่อนกระจก มีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในรพ.สต.ไผ่รอบเหนือ		๑			
		๕๖	ยาต่อกระจก	ยาต่อกระจก นำมาใช้ในผู้ป่วยที่มีอาการตามัว ฝ้าฟาง มีอาการปวดกระบอกตา และอาการของโรคต่อต่างๆ มีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต.ไผ่รอบเหนือ		๑			
	อุทัยธานี	๕๗	ตำรับยาปฐพีอัคนีเตโช	ตำรับยาปฐพีอัคนีเตโช เป็นตำรับยาประคบ รูปแบบน้ำ สรรพคุณ ลดอาการอักเสบ ปวดตึง บวม คลายกล้ามเนื้อ ข้อต่อและเส้นเอ็น ซึ่งนางสาวขมิย อินทร์เสรี แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ รพ.สต.เขากวางทอง เป็นเจ้าของตำรับและใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต.เขากวางทอง					๑
		๕๘	สเปรย์ยาสมุนไพรม่านพระอินทร์	สเปรย์ยาสมุนไพรม่านพระอินทร์ ลดความอยากบุหรี ซึ่งนางณิชาธิ์ คงเวียง แพทย์แผนไทยชำนาญการ โรงพยาบาลสว่างอารมณ์ พัฒนาให้มีรูปแบบที่ใช้งานง่ายขึ้น โดยนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในคลินิกกอดบุหรี รพ.สว่างอารมณ์					๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๕๙ - ๖๕

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการณ์นำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๔	นครนายก	๕๙	ยาแก้ก้น้ำมัน	ยาแก้ก้น้ำมัน ช่วยลดอาการปวดและอักเสบของโรคข้อเข่าเสื่อม ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ แพทย์แผนไทยโรงพยาบาลนครนายกได้ศึกษาวิจัยผลการรักษาอาการโรคข้อเข่าเสื่อมด้วยการแก้ก้น้ำมันไหลเปรียบเทียบกับยาแก้ก้น้ำมันไหล และปัจจุบันมีการส่งเสริมการใช้ยาแก้ก้น้ำมันในโรงพยาบาลนครนายก และ รพ.สต. จำนวน ๖ แห่ง					๑
		๖๐	ยาพอกเข้าสูตรเย็น	ยาพอกเข้าสูตรเย็น ช่วยลดอาการปวด บวม แดงจากการอักเสบ (ไม่มีแผล ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลบ้านนา และ รพ.สต. ๑๘ แห่ง โดยได้สูตรดั้งเดิมมาจากการศึกษาตำราและจากหมอพื้นบ้าน และต่อมาโรงพยาบาลบ้านนา มีการพัฒนาสูตรตำรับมาโดยลำดับ			๑		
		๖๑	ยาพอกเข้าสูตรร้อน	ยาพอกเข้าสูตรร้อน ช่วยลดอาการปวดขัดในข้อเข่า ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลบ้านนา และ รพ.สต. ๑๘ แห่ง โดยได้สูตรดั้งเดิมมาจากการศึกษาตำราและจากหมอพื้นบ้าน และต่อมาโรงพยาบาลบ้านนา มีการพัฒนาสูตรตำรับมาโดยลำดับ			๑		
	นนทบุรี	๖๒	ยาตมสมุนไพร ณ นนท์	ยาตมสมุนไพร ณ นนท์ บรรเทาอาการหวัด คัดจมูก แก้วเวียนศีรษะ เนื่องจากมีกลิ่นบำบัดช่วยให้ผ่อนคลาย ช่วยให้รู้สึกตื่นตัว สดชื่น นำไปใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในคลินิกการแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี		๑			
		๖๓	นัยน์เนตรบำบัด (พอกตาด้วยสูตรยาเย็น)	นัยน์เนตรบำบัด (พอกตาด้วยสูตรยาเย็น) เป็นการพอกตาเพื่อลดการอักเสบ ลดความร้อนในตา ลดความดันในตา บรรเทาอาการปวดหัวไมเกรน หลังจากการบ่งต้อด้วยหนามหวาย นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในคลินิกการแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี		๑			
		๖๔	สมุนไพรพอกเข้าสูตรโรงพยาบาลบางใหญ่	สมุนไพรพอกเข้า สูตรโรงพยาบาลบางใหญ่ เป็นสูตรตำรับของ น.ส.ชรินทร์ทิพย์ ศุภเมธีวรกุล แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลบางใหญ่ สรรพคุณ ลดการปวดของข้อเข่า ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในคลินิกการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลบางใหญ่			๑		
	ปทุมธานี	๖๕	น้ำมันไหล	น้ำมันไหล สูตรโรงพยาบาลคลองหลวงร่วมกับหมอพื้นบ้าน ช่วยบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อเคล็ดขัดยอก ใช้ดูแลสุขภาพประชาชน/ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน		๑			

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๖๖ - ๗๑)

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๔	ปทุมธานี	๖๖	ยาพอกยาเย็น	ยาพอกยาเย็น ลดปิตตะ (ลดความร้อนในร่างกาย ลดวาตะ (ลดการทำงานของธาตุลมในร่างกาย เพิ่มเสมหะ ลดการบวมจากการคั่งค้างของเลือด เป็นตำรับของนางสาวรณกานต์ มุกประดับ แพทย์แผนไทย สอน.เฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบ พระชนมพรรษา (นำความรู้มาบูรณาการร่วมกันกับหมอพื้นบ้าน นำไปดูแลสุขภาพประชาชนและส่งเสริมการปลูก เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน		๑			
		๖๗	ยาพอกท้องลดปิตตะ	ยาพอกท้องลดปิตตะ (ความร้อน ตั้งตำรับและปรุงโดยนางสาวส่วนันท์ เนตรทอง แพทย์แผนไทย ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในระบบบริการโรงพยาบาลลำลูกกา สรรพคุณ ดุดพิษร้อน ระบาย หรือลดปิตตะ (ธาตุไฟ ช่วยให้ผ่อนคลาย แก้อาการนอนไม่หลับ ลดอาการข้างเคียง		๑			
	พระนครศรีอยุธยา	๖๘	โลชั่นพอกเข้าสมุนไพรร Soft Pain	โลชั่นพอกเข้าสมุนไพรร Soft Pain บรรเทาอาการปวดเมื่อย ลดการอักเสบของข้อต่อและกล้ามเนื้อ โรงพยาบาลบางปะหัน พัฒนารูปแบบตั้งแต่การพอกด้วยวิธีดั้งเดิม คือการผสมแป้งหรือดินสอพอง ในการพอก พัฒนามาเป็นยาพอกรูปแบบเจลลี่ เพื่อลดความฟุ้งกระจายของผงแป้ง จนถึงการพัฒนาไปสู่ยาพอกในรูปแบบของโลชั่นสมุนไพรร Soft Pain ในปัจจุบัน นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลบางปะหัน					๑
		๖๙	ขี้ผึ้งก๊อช พืชิตแผลเรื้อรัง	ขี้ผึ้งก๊อช พืชิตแผลเรื้อรัง พัฒนามาจากองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้าน โดยการนำขมิ้นชันและเปลือกมังคุดแห้งมาฝนกับน้ำที่กรองจากฝนตก จนกระทั่งพัฒนาเป็นขี้ผึ้งก๊อช ช่วยลดการอักเสบติดเชื้อของแผลในผู้ป่วยติดเตียง			๑		
		๗๐	ยาขี้ผึ้งขมิ้นกัญชา	ยาขี้ผึ้งขมิ้นกัญชา ซึ่งโรงพยาบาลเสนาพัฒนารูปแบบมาจากสูตรตำรับยาทริดสีดวงทวารหนักและโรคผิวหนัง ตามตำราอายุรเวชศึกษา (ขุนนิเทศสุขกิจ เล่ม ๒ เพื่อบรรเทาอาการคัน ผิวหนังอักเสบ นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลเสนา			๑		
	ลพบุรี	๗๑	ยาทาพระเส้น ตำรับพระโอสถพระนารายณ์	ยาทาพระเส้น ตำรับพระโอสถพระนารายณ์ แก้ปวดเมื่อยตามเส้นเอ็น ตะคริว กลุ่มอาการ อัมพฤกษ์ อัมพาต ในทางการแพทย์แผนไทยใช้แก้โรคลมต่างๆ เช่น ลมจับโป่ง ลมอัมพาต ลมปิตตะคต ลมตะคริว แก้เมื่อยขบต่างๆ นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาล และ รพ.สต. จำนวน ๓๐ แห่ง เช่น โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช โรงพยาบาลโคกสำโรง รพ.สต.เขาพระงาม เป็นต้น			๑		

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๗๒ - ๗๘

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๔	ลพบุรี	๗๒	น้ำมันมหาจักร ตำรับพระโอสถ พระนารายณ์	น้ำมันมหาจักร ตำรับพระโอสถพระนารายณ์ สรรพคุณดั้งเดิมระบุในตำรา : ใช้อย่อนหู แก้กลม แก้ก ริดสีดวง แก้กปวดเมื่อย ไล่ปวดแผลที่มีอาการปวด ที่เกิดจากเสี้ยนหนาม (ถ้าระวังไม่ให้แผลถูกน้ำ จะไม่เกิดหนอง สรรพคุณทางฤทธิ์ยาในตำรา : การลดอาการปวดเมื่อยได้จากฤทธิ์ของยาในการ ลดอาการอักเสบ รักษาแผลจากฤทธิ์ต้านเชื้อ แบคทีเรีย ฤทธิ์ลดการอักเสบ ผลเบาหวาน เร่งการหายของแผล ช่วยเรื่องขาปลายมือปลายเท้า นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการรักษาร่วมกับ สหวิชาชีพในโรงพยาบาล และ รพ.สต. ๒๐ แห่ง เช่น โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช โรงพยาบาล โคกสำโรง สอน.โคกสลุง เป็นต้น			๑		
		๗๓	พระอังกษพระเส้นตึง ให้หย่อน ตำรับพระโอสถ พระนารายณ์	พระอังกษพระเส้นตึงให้หย่อน เป็นตำรับพระโอสถ พระนารายณ์ สรรพคุณ ตำรับนี้เป็นลูกประคบ ใช้ประคบเส้นที่ตึงให้หย่อนหรือผ่อนคลายลง ใช้ประคบให้คลายเครียดและหลับสบาย นำไปใช้ ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช โรงพยาบาลทำวัจ และโรงพยาบาลท่าหลวง (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย		๑			
	สระบุรี	๗๔	สมุนไพรฆ่าเหา	สมุนไพรฆ่าเหา โรงพยาบาลหนองโดน (ร่วมกับ โรงเรียนในเขตอำเภอหนองโดน นำไปใช้ดูแล สุขภาพในนักเรียนหญิงระดับประถมศึกษาในพื้นที่ ตำบลหนองโดน		๑			
		๗๕	น้ำมันนวดสมุนไพร	น้ำมันนวดสมุนไพร บรรเทาอาการปวดเมื่อย ให้ผ่อนคลาย คลายกล้ามเนื้อ อักเสบ ฟกช้ำ เป็น ตำรับของนางสาวพรทิพย์ จักรทิพย์ ซึ่งเป็น ปราชญ์ชาวบ้าน นำไปดูแลสุขภาพประชาชน/ ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน มาแล้ว ๑๕ ปี	๑				
	สิงห์บุรี	๗๖	ยาแก้ไข้พิษไข้กาฬ	ยาแก้ไข้พิษไข้กาฬ แก้กัวร้อน ร้อนใน กระหายน้ำ เป็นภูมิปัญญาที่หมอพื้นบ้านนำไปดูแลสุขภาพ ประชาชนในชุมชน	๑				
	อ่างทอง	๗๗	น้ำมันนวดผสมน้ำมันสกัด จากใบกัญชา	น้ำมันนวดผสมน้ำมันสกัดจากใบกัญชา ใช้บรรเทา อาการปวดเมื่อย แก้กเส้น นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือ บูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลไชโย		๑			
		๗๘	สเปรย์กระตุกไก่อัด	ปรุงโดย นางสาวเบญจมาศ สันทัด แพทย์แผนไทย ปฏิบัติการ โรงพยาบาลวิเศษชัยชาญ โดยศึกษา สูตรจากโรงพยาบาลอภัยภูเบศร และขอคำแนะนำ จากหมอพื้นบ้าน และนำมาปรับปรุงพัฒนาให้สะดวก ต่อการนำไปใช้กับผู้ป่วยบริการโรงพยาบาลวิเศษ- ชัยชาญ กลุ่มอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และมีการ นำมาใช้ร่วมกับการทำหัตถการนวดด้วย		๑			

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๗๙ - ๘๖

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการณ์นำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๕	กาญจนบุรี	๗๙	ยาตรีเพชร	ยาตรีเพชร เป็นตำรับยาในคัมภีร์ปฐมจินดา บำรุงหัวใจ กล้ามเนื้ออ่อนแรง อัมพฤกษ์ เหน็บชา ซึ่งหมอพื้นบ้าน นายธำนิทร เจริญผล นำมาพัฒนาสูตรโดยใส่สมุนไพรเพิ่มเติมให้เหมาะสำหรับผู้ป่วยยิ่งขึ้น	๑				
		๘๐	ลูกประคบสมุนไพร (แบบสดและแห้ง)	ลูกประคบสมุนไพร (แบบสดและแห้ง ของนางจากรุวัลย์ อยู่อ่อน ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน โดยใส่ใบส้มป่อยเพิ่มในลูกประคบ (ในชุมชนมีใบส้มป่อยจำนวนมาก เพื่อช่วยแก้โรคผิวหนัง ช่วยบำรุงผิว ลดอาการคัน นางจากรุวัลย์ อยู่อ่อน ทำลูกประคบมาแล้ว ๓๙ ปี ให้การรักษาผู้ป่วยมากกว่า ๑๐๐ คน/เดือน ซึ่งเป็นการดูแลสุขภาพประชาชน/ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน	๑				
		๘๑	น้ำมันปูกฤษิณวโกฏี วาน ๑๐๘	น้ำมันปูกฤษิณวโกฏี วาน ๑๐๘ ใช้รักษากระดูกหัก กระดูกแตก แก้ก้น อาการปวดเมื่อยตามร่างกาย สมานแผล แก้พิษสัตว์กัดต่อย เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้านนายสมเกียรติ ภูโพธิ์ ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน โดยให้การรักษามาแล้ว ๓๙ ปี	๑				
	นครปฐม	๘๒	ตำรับยาต้มแก้	ตำรับยาต้มแก้ ของพท.ป.ธารารัตน์ สมมิตร แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งได้นำตำรับยาต้มแก้แก้นี้มาจากคัมภีร์ชวดาร และวิจัยเรื่อง “ความปลอดภัยและผลของการใช้ตำรับยาต้มแก้แก้ในการช่วยลดอาการปวดของโรคกล้ามเนื้อตึงตัว” โดยสรุปตำรับยาต้มแก้แก้สมุนไพรด้วยจากคัมภีร์ชวดารมีความปลอดภัยและใช้ในการช่วยลดอาการปวดของโรคกล้ามเนื้อตึงตัวได้					๑
		๘๓	ชาโลหิตติง	ชาโลหิตติง ช่วยบำรุงโลหิต บำรุงร่างกาย คัดค้านโดย พัทธวงค์ กษอำไพ แพทย์แผนไทย ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน รพ.สต.บ้านหนองกระทุ่ม		๑			
		๘๔	Herbal bomb	Herbal Bomb เป็นนวัตกรรมซึ่งคิดค้นโดยแพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรแก้แก้เป็น Herbal Bomb โดยผู้ป่วยสามารถนำ Herbal Bomb ใส่ลงไปใต้น้ำอุ่น แล้วแก้แก้ได้โดยไม่ต้องผ่านการต้มเคี่ยว			๑		
	ประจวบ-คีรีขันธ์	๘๕	สมุนไพรพอกยาเย็น	สมุนไพรพอกยาเย็น ลดอาการปวดเข้า ลดการปวดบวมฟกช้ำ เคล็ดขัดยอก ลดอาการข้ออักเสบ โรงพยาบาลบางสะพานน้อย ใช้ช่วยลดอาการปวด การอักเสบของข้อเข่าเสื่อมเรื้อรัง สำหรับผู้สูงอายุ		๑			
		๘๖	ยาแก้เหน็บชา	ยาแก้เหน็บชา แก้ชาตามมือตามเท้าแขนและขา หมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๘๗ - ๙๖

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการณ์นำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๕	ประจวบ-คีรีขันธ์	๘๗	ยาแก้ธาตุทั้ง ๔	ยาแก้ธาตุทั้ง ๔ แก้อาการเบื่ออาหาร แก่เสมหะ เหนื่อยขึ้น หมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๘๘	เฝายาสมุนไพร	เฝายาสมุนไพรบรรเทาอาการปวดของข้อและกล้ามเนื้อ นำไปใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลบางสะพานน้อย		๑			
	เพชรบุรี	๘๙	น้ำมันทาเส้น	น้ำมันทาเส้น ช่วยลดอาการปวดเมื่อย คลายเส้นของหมอพื้นบ้าน นางสาวศุภวดี สุขบันเทิง อำเภอลำทับ จังหวัดเพชรบุรี นำไปดูแลสุขภาพประชาชน/ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน	๑				
		๙๐	ยากวาดคอเด็ก	ยากวาดคอเด็ก แก้ไข้ เจ็บคอ หมอพื้นบ้าน นางรอม บุญมัน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี นำไปส่งเสริมการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชนบ้านหาด	๑				
		๙๑	ตำรับยาโลหิตระดู	ตำรับยาโลหิตระดู สำหรับสตรีที่ประจำเดือนมาไม่ปกติ ปวดท้อง บำรุงร่างกาย ซึ่งหมอพื้นบ้านอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี นางผล แดงดี ใช้ดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชน	๑				
	ราชบุรี	๙๒	ยาสตรีหลังคลอด	ยาสตรีหลังคลอด ขับน้ำคาวปลา บำรุงเลือด และช่วยให้มดลูกเข้าอู่เร็ว ในหญิงหลังคลอด ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลราชบุรี		๑			
		๙๓	ยาสมโคคลานสูตรตำรับที่ ๒	ยาสมโคคลาน สูตรตำรับที่ ๒ บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ใช้ดูแลผู้ป่วยที่มีอาการปวดเมื่อยในโรงพยาบาลราชบุรี		๑			
		๙๔	ยาสมโคคลานสูตรตำรับที่ ๓	สรรพคุณ บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ใช้ดูแลผู้ป่วยที่มีอาการปวดเมื่อยในโรงพยาบาลราชบุรี		๑			
	สมุทรสงคราม	๙๕	น้ำมันมะพร้าวไฟ	น้ำมันมะพร้าวไฟ บรรเทาอาการปวดเมื่อย คลายเส้น คลายกล้ามเนื้อ เป็นภูมิปัญญาที่คนประภา เกิดแก้ว ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ นำไปดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	๑				
	สมุทรสาคร	๙๖	ยาหม่องจากน้ำมันกัญชาอาจารย์เดชา	นวัตกรรมยาหม่องจากน้ำมันกัญชาอาจารย์เดชา บรรเทาอาการปวดเมื่อย อาการปวดเรื้อรัง ซึ่งผู้ป่วยบางกลุ่มมีข้อจำกัดในการใช้น้ำมันกัญชาในการหยดได้สิ้น จึงได้พัฒนามาเป็นแบบทาซึ่งมีส่วนผสมจากน้ำมันกัญชาปริมาณที่น้อยและเป็นการใช้ภายนอก นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลกระทุ่มแบน รพ.สต.รางปลาชิว รพ.ท่าไม้ รพ.สต.ดอนไก่ดี รพ.สต.บ้านคลองทองหลาง			๑		

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๙๗ - ๑๐๒

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๕	สมุทรสาคร	๙๗	พอกเข้าสูตรลูกพุดจีน	ยาพอกเข้าสูตรลูกพุดจีน เป็นตำรับยาของนางสาวเบญจมาศ อู๋ยาหาญ แพทย์พื้นบ้าน จังหวัดสมุทรสาคร นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร โรงพยาบาลสมุทรสาคร โรงพยาบาลนครท่าฉลอม		๑			
	สุพรรณบุรี	๙๘	ยาต้มเพื่อสุขภาพ	ยาต้มเพื่อสุขภาพ ช่วยบำรุงร่างกาย แก่ระบบเลือดและน้ำเหลืองในร่างกายซึ่งหมอพื้นบ้าน นายไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี นำไปดูแลสุขภาพประชาชน/ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน ซึ่งเมื่อหลายร้อยปีก่อนหมอโบราณสมัยนั้นใช้หัวข้าวเย็นได้ กระถางวัลย์เหล็กเป็นสมุนไพรที่รักษาระบบเลือดและน้ำเหลือง ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของยาต้มเพื่อสุขภาพนี้	๑				
		๙๙	ยาถอนพิษ	ยาถอนพิษ เพื่อขับสารพิษที่ตกค้างอยู่ในร่างกายผู้ป่วย เพื่อปรับสมดุลร่างกายให้พร้อมกับการรักษาตามอาการที่ป่วย เจ้าของภูมิปัญญา คือ หมอพื้นบ้าน นายไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี นำไปดูแลสุขภาพประชาชน/ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน	๑				
		๑๐๐	ยาบำรุงเลือด	ยาบำรุงเลือด ช่วยให้ระบบไหลเวียนเลือดในร่างกายดีขึ้น บำรุงเลือด ใช้ได้ทั้งชายและหญิง หลังคลอดบุตร ใช้แทนการอยู่ไฟ ขับน้ำคาวปลา ขับของเสียในร่างกาย ทำให้ระบบเลือดดีขึ้น ผิวพรรณเปล่งปลั่ง เพราะมีการขับของเสียและระบบไหลเวียนเลือดดีขึ้น เจ้าของภูมิปัญญา คือ หมอพื้นบ้าน นายไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี นำไปดูแลสุขภาพประชาชน/ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน	๑				
		๑๐๑	ยาลูกกลอนยาอายุวัฒนะ	ยาลูกกลอนยาอายุวัฒนะ บำรุงร่างกายให้แข็งแรง ช่วยซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกาย เป็นตำรับของหมอพื้นบ้านนายไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี นำไปดูแลสุขภาพประชาชน/ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน	๑				
๖	จันทบุรี	๑๐๒	ตำรับยาสมุนไพรวรรณฉวี	ตำรับยาสมุนไพรวรรณฉวี แก่โรคผิวหนัง โรคสะเก็ดเงินอันเนื่องมาจากโลหิต และน้ำเหลือง โรคประคง เป็นตำรับยาสมุนไพรที่สืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ปรงโดยหมอพื้นบ้านนางสาวเพ็ญศรี สงวนทรัพย์ นำมาใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี		๑			

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๐๓ - ๑๐๘

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
	จันทบุรี	๑๐๓	ตำรับยาสมุนไพรพริ้งซี่	ตำรับยาสมุนไพรพริ้งซี่ แก่โรคผิวหนังผื่นแดงคัน โรคสะเก็ดเงิน อันเนื่องมาจากโลหิตและลม เป็นตำรับยาสมุนไพรที่สืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ประดิษฐ์โดยหมอพื้นบ้านนางสาวเพ็ญศรี สงวนทรัพย์ นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลพระปกเกล้า ปัจจุบันมีการเก็บข้อมูล การใช้และการตอบรับจากผู้ป่วยดีมาก		๑			
		๑๐๔	ตำรับยาสมุนไพรพิศิตตะ	ตำรับยาสมุนไพรพิศิตตะ แก่โรคตับอักเสบ ตับโต ตับแข็ง ตาเหลือง ตัวเหลือง ท้องโต เป็นตำรับยาสมุนไพรที่สืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ประดิษฐ์โดยหมอพื้นบ้านนางสาวเพ็ญศรี สงวนทรัพย์ นำมาใช้ในโรงพยาบาลพระปกเกล้าจังหวัดจันทบุรี ปัจจุบันมีการเก็บข้อมูลการใช้และการตอบรับจากผู้ป่วยดีมาก		๑			
	ฉะเชิงเทรา	๑๐๕	Bomb Ball Herbs นวัตกรรมลูกบอลแช่เท้า เพื่อสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวาน	Bomb Ball Herbs นวัตกรรมลูกบอลแช่เท้า เพื่อสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวาน ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลท่าตะเกียบเพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลรักษาสุขภาพเท้าด้วยสมุนไพรที่ถูกต้อง โดยสามารถนำไปประยุกต์ทำได้ด้วยตนเอง สะอาดปลอดภัยและเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน			๑		
		๑๐๖	CASSUMUNAR BALM STICK บาล์มโพลชนิดแท่ง (ชุมชน)	CASSUMUNAR BALM STICK (บาล์มโพลชนิดแท่ง) พัฒนาโดยแพทย์แผนไทย รพ.สต.เทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้รักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อตามส่วนต่างๆ ของร่างกายเบื้องต้น สะดวกในการใช้งาน พกพาได้ง่าย นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน รพ.สต.เทพราช ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา		๑			
		๑๐๗	สเปรย์ลำไยคลายปวดเมื่อย	สเปรย์ลำไยคลายปวดเมื่อย บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อกระดูกและข้อในผู้ป่วยกลุ่มโรคของกล้ามเนื้อและโครงร่าง ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับ สหวิชาชีพ ในรพ.สต.สับเอ็ดตอก อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา			๑		
		๑๐๘	ถุงชาสมุนไพรลดอาการชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน	ถุงชาสมุนไพรลดอาการชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน เพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน เพื่อประหยัดเวลาในการต้มสมุนไพร และสามารถพกพาไปได้ในทุกๆ ที่สามารถใช้ได้ในทุกที่ทุกเวลาตามที่ต้องการ นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน รพ.สต.ดอนทราย			๑		

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๐๙ - ๑๑๖

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการณ์นำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๖	ชลบุรี	๑๐๙	น้ำมันสอนเย็น	น้ำมันสอนเย็น ตำรับของหมอพื้นบ้าน นายเสียงเงิน สอนเย็น อำเภอกะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๑๑๐	ยากวาดเทพมงคล	ยากวาดเทพมงคล แก่โรคทรางชัก หละ ละออง ไข้หวัด ในเด็ก เป็นตำรับของหมอพื้นบ้าน นายอนวัณห์ ทับคง ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน ด้วยความเชื่อว่า เด็กจะสุขภาพดี ไม่เจ็บป่วยง่าย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๗ (๓๐ ปี)	๑				
		๑๑๑	ยาพ่นแก้ปวดเมื่อย (อีกิม)	ยาพ่นแก้ปวดเมื่อย (อีกิม บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดตามข้อต่อ แผลงสัตว์กัดต่อย แก้อาการผื่นคัน แก้อาการอักเสบบวม เป็นตำรับของหมอพื้นบ้าน นายณฤชิต แสงเทียนท์ อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
	ตราด	๑๑๒	ยาบำรุงร่างกายของท่านชาย	ยาบำรุงร่างกายของท่านชาย ช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง บำรุงเลือด ในผู้ชายที่ใช้กำลังในการทำงานอย่างหนัก การรับประทานยาตำรับนี้ช่วยให้เลือดลมในร่างกายไหลเวียนได้ดี เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายสุริยา โยธาส่ง อำเภอลำสมิง จังหวัดตราด ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๑๑๓	ยาบำรุงร่างกาย	ยาบำรุงร่างกาย ช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงข้อ เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายสุริยา โยธาส่ง อำเภอลำสมิง จังหวัดตราด ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๑๑๔	ยาบำรุงร่างกายของท่านหญิง	ยาบำรุงร่างกายของท่านหญิง เป็นตำรับยาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากนายฤดา ล่องศาลา หมอพื้นบ้าน ปัจจุบันหมอพื้นบ้าน นายสุริยา โยธาส่ง ยังนำยามารักษาโรคในผู้หญิงที่มีอาการอ่อนเพลีย ผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับประจำเดือน ซึ่งยาตำรับนี้ มีสรรพคุณบำรุงร่างกายผู้หญิง กระชับมดลูก และบำรุงเลือด	๑				
	ปราจีนบุรี	๑๑๕	ยาพอกเข้าลดอาการปวด	ยาพอกเข้าลดอาการปวด เป็นยาสมุนไพรพอกลดอาการปวดบริเวณข้อต่อต่างๆ ของร่างกายนำไปใช้ดูแลสุขภาพผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลกบินทร์บุรี (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย)					๑
		๑๑๖	นวัตกรรมไม้ไผ่ยางยืด	นวัตกรรมไม้ไผ่ยางยืด เป็นการนำไม้ไผ่มาตัดเป็นท่อนเล็กๆ แล้วนำหนังยางมาร้อยติดต่อกัน ให้เป็นเส้นยาวๆ แล้วใช้เป็นอุปกรณ์ในการยืดเหยียดบริหารกล้ามเนื้อ โดยให้สัมพันธ์กับท่าฤๅษีดัดตน เป็นการลดบรรเทาอาการปวดเมื่อยของกล้ามเนื้อ หลังจากผู้ป่วยใช้นวัตกรรม สามารถลดอาการปวดหลังได้					๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๑๗ - ๑๒๒

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการณ์นำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๖	ปราจีนบุรี	๑๑๗	สมุนไพรหญ้าดอกขาวและการนวดบำบัดในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่	สมุนไพรหญ้าดอกขาวและการนวดบำบัดในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลกบินทร์บุรี และรพ.สต.วังน้ำเขียว ซึ่งโรงพยาบาลกบินทร์บุรี มีการศึกษาวิจัย "การศึกษาเปรียบเทียบระดับการติดสารนิโคติน ระหว่างการใช้สมุนไพรหญ้าดอกขาวและการนวดบำบัด" พบว่ากลุ่มที่ใช้สมุนไพรหญ้าดอกขาวและกลุ่มที่ใช้วิธีนวดบำบัด ลดระดับสารนิโคตินได้ไม่แตกต่างกัน					๑
	ระยอง	๑๑๘	ยาน้ำมันรักษาแผล	ยาน้ำมันรักษาแผล สมานแผล เร่งการสร้างเนื้อเยื่อ ลดการอักเสบ และลดการติดเชื้อ ยับยั้งกระบวนการเกิดแผลเป็น (cheloid) เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้านพระครูรวงศ์วิวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดชุมแสง จังหวัดระยอง นำไปดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๑๑๙	ตำรับยาหม่อง-ขี้ผึ้งบาล์ม กระตุกไ้ดำ	ตำรับยาหม่อง-ขี้ผึ้งบาล์มกระตุกไ้ดำ แก้ปวดเมื่อย ขัดยอก เคล็ดบวม แก้หวัดคัดจมูก แก้ปวดศีรษะ แก้ท้องขึ้นปวดท้อง เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้านพระครูจันทสรีร์รักษ์ (พระอารมณฺ์ สร้อยสอึง จังหวัดระยอง ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลเขาชะเมา			๑		
	สมุทร-ปราการ	๑๒๐	สไปซี่ เฮอร์บ สเปรย์ (Spicy Herbs Spray)	สไปซี่ เฮอร์บ สเปรย์ (Spicy Herbs Spray) สมุนไพร ร้อนที่สามารถหาได้ง่ายในครัวเรือน ใช้บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อในรูปแบบสเปรย์ ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในรพ.สต.บ้านคูสร้าง หลังการใช้ ๒๐ นาที สามารถลดระดับความเจ็บปวดบริเวณบ่า ต้นคอได้			๑		
		๑๒๑	น้ำมันกัญชา สูตรภายนอก	น้ำมันกัญชา สูตรภายนอก สืบทอดจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่น มากกว่า ๔๐ ปี โดยปราชญ์ชาวบ้านอำเภอพระประแดง ชื่อว่า นายสำราญ อินบุญ ต่อมาโรงพยาบาลบางจาก พัฒนาเป็นตำรับยากัญชาสูตรภายนอก (Cannabis oil) เพื่อการใช้งานที่ สะดวกและง่ายยิ่งขึ้น ใช้บรรเทาอาการ ผดผื่น คันผิวหนัง ที่เกิดจากการแพ้ หรือสะเก็ดเงิน โดยใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลบางจาก			๑		
		๑๒๒	สเปรย์กระตุกไ้ดำ	สเปรย์กระตุกไ้ดำ ช่วยบรรเทา ลดอาการปวดข้อ และกล้ามเนื้อ เพิ่มความสะดวก ในการใช้งาน เหมาะกับคนวัยทำงานหรือผู้สูงอายุที่ไม่อยากรับประทานยา หรือไม่สามารถมารับการรักษาที่หน่วยบริการได้ ประชาชนสามารถนำมาใช้ในการดูแลรักษาอาการปวดด้วยตนเองเบื้องต้นได้ มีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต.แหลมฟ้าผ่า			๑		

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๒๓ - ๑๒๘

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการณ์นำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๖	สระแก้ว	๑๒๓	ตำรับยาน้ำมันมะขาม ลดอาการปวดกล้ามเนื้อ	ตำรับยาน้ำมันมะขามลดอาการปวดกล้ามเนื้อ สรรพคุณทางการแพทย์แผนไทย ความเปรี้ยวที่ได้ จากใบมะขามจะช่วยกัดเซาะพังผืดคลายกล้ามเนื้อ ที่มีอาการแข็ง ตึง เกร็งมาก และมีตัวยาอื่นอย่างไพล ขมิ้นชัน ช่วยในการลดการอักเสบ ช่วยกระจาย เลือดลมให้ไหลเวียนดี และช่วยลดอาการระบม หลังการรักษา นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการ การรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลโคกสูง			๑		
		๑๒๔	ตำรับยาเป่ารักษา โรคงูสวัด	ตำรับยาเป่าโรคงูสวัดของนายวีระ สีภา ได้รับ การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากปู่ ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ที่ให้การรักษาด้านการเป่าเกี่ยวกับโรคงูสวัด โพลามทุ่ง โดยให้การรักษาประชาชนในชุมชน มาแล้ว ๓๐ ปี	๑				
		๑๒๕	Foot Feet For Fun ฟุตบอมบ์แช่เท้า	นวัตกรรม “Foot Feet for Fun ฟุตบอมบ์แช่เท้า” เป็นการนำสมุนไพรที่ใช้ในการแช่เท้ามาแปรรูป เป็นสมุนไพรแห้งบดละเอียดผสมกับวัตถุดิบ ในการทำบอมบ์ (Bath Bomb) หรือผลิตภัณฑ์ ดูแลผิวพรรณที่ใช้สำหรับแช่ในอ่างอาบน้ำ โดยเมื่อ ทำการใส่ฟุตบอมบ์แช่เท้าลงในน้ำอุ่นที่จัดเตรียมไว้ จะเกิดเป็นฟองฟู ในกะละมังแช่เท้า สร้างความ เพลิดเพลิน อีกทั้งยังมีกลิ่นหอมจากสมุนไพร ทำให้ เกิดความผ่อนคลายในขณะแช่เท้าและจากรูปแบบ ของผลิตภัณฑ์ทำให้มีความสะดวกสบายในการพกพา หรือการนำไปใช้นอกสถานที่ และใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน รพ.สต.บ้านทุ่งกบินทร์			๑		
๗	กาฬสินธุ์	๑๒๖	วิद्याสูม ตำรับโรงพยาบาลเขาวง	โรงพยาบาลเขาวง ให้บริการคลินิกคัดกรอง โรคติดต่อทางเดินหายใจ จึงมีการพัฒนาวิद्याสูม เพื่อลดอาการคัดจมูก และพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่สามารถใช้ได้ง่าย เป็นการเพิ่มมูลค่าการใช้ยา ในโรงพยาบาล					๑
		๑๒๗	เจลลดปวด	ในประเทศไทยมีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ประมาณ ๓๐.๘ ล้านคน มีความเสี่ยงที่จะเกิดโรคออฟฟิศซินโดรม ผู้วิจัยจึงนำภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน หมอเจ๊อ คำพิชช ที่มีตำรับยาที่ใช้ลดอาการปวด และเป็นที่นิยม ในการรักษา ประกอบด้วยสมุนไพร ๓ ชนิด ได้แก่ ไพล เปล้า คนตา ซึ่งดั้งเดิมสมุนไพรที่ใช้เป็น สมุนไพรสด ยาอาจเสื่อมสภาพง่าย ผู้วิจัยจึงพัฒนา เป็นยาในรูปแบบเจล					๑
	ขอนแก่น	๑๒๘	ยาหม่องนางแซง	ยาหม่องนางแซง พัฒนาการใช้ประโยชน์มาจาก สมุนไพรนางแซงหรือโศดทะนงแดงของหมอพื้นบ้าน นางสมจิตต์ ทิพยเนตร มีกรรมวิธีที่ใช้เป็นการฝนยา (ยากต่อการพกพา ใช้เวลาในการฝนนาน ใช้ได้ ทั้งรับประทานและยาพอกหรือทาภายนอก ต่อมา พัฒนาเป็นครีมยาหม่องนางแซง ใช้ง่ายพกพา สะดวก ใช้ได้ดีในการแก้พิษแมลงกัดต่อย ปวดเมื่อย โดยเฉพาะปวดตามข้อ และรักษาอาการฟกช้ำ	๑				

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๒๙ - ๑๓๓

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการณ์นำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๗	ขอนแก่น	๑๒๙	ยาทิพย์ตะโจ	ตำรับยาทิพย์ตะโจ รักษาโรคผื่นผิวหนังอักเสบที่มีความรุนแรงเล็กน้อยถึงปานกลาง จังหวัดได้มีการศึกษาการควบคุมคุณภาพ และประสิทธิผลในการรักษาผื่นภูมิแพ้ผิวหนังของน้ำมันสมุนไพรทิพย์ตะโจ ผลการศึกษาพบว่า ครีมทิพย์ตะโจ ๑๐% มีประสิทธิผลไม่ด้อยไปกว่ายามาตรฐาน (triamcinolone ๐.๑%) และมีความปลอดภัยในการรักษาโรคผื่นผิวหนังอักเสบที่มีความรุนแรงเล็กน้อยถึงปานกลาง อย่างไรก็ตามควรมีการศึกษาสารสำคัญในการออกฤทธิ์อื่นๆ ของตำรับเพิ่มเติม เนื่องจากสารสำคัญที่วัดได้ในการศึกษานี้มีปริมาณลดลงอย่างมาก แต่ผลการศึกษาทางคลินิกในอาสาสมัครยังคงให้ผลดี ปัจจุบันมีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลสิรินธร จังหวัดขอนแก่น					๑
		๑๓๐	ยาประสะน้ำมัน	มีการศึกษาผลของยาประสะน้ำมัน (ตำรับพ่อขาว เฌียบแหลม ในหญิงหลังคลอด การทดลองทางคลินิกแบบไม่ปกปิด และมีกลุ่มควบคุมยาประสะน้ำมัน (ตำรับพ่อขาว เฌียบแหลม ยาตำรับนี้ มีผลทำให้มารดาหลังคลอดมีน้ำมันเร็วขึ้นภายใน ๔๘ ชั่วโมง และทำให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็วกว่าการไม่ได้ใช้ยา แต่ไม่มีผลต่อน้ำคาวปลา ปัจจุบันมีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลหนองสองห้อง และโรงพยาบาลหนองวางน้อย จังหวัดขอนแก่น					๑
	มหาสารคาม	๑๓๑	ภูมิปัญญานวดเท้าเบาหวาน	ภูมิปัญญานวดเท้าเบาหวาน ด้านอาการชาเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน และผู้ป่วยที่มีอาการชาเท้า อสม.ทองปุ่น ปะกิระเนย์ อ.วาปีปทุม นำภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านที่ได้เรียนรู้จากบรรพบุรุษ และนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในคลินิกโรคเรื้อรัง รพ.สต. บ้านหนองเสือ		๑			
		๑๓๒	ตำรับยารักษาอีสุกอีใส	ตำรับยารักษาอีสุกอีใส เป็นยาที่ใช้ภายนอก โดยการแช่อาบ ออกฤทธิ์ในการลดไข้ ลดอาการคัน และอักเสบของตุ่มอีสุกอีใส ซึ่งหมอพื้นบ้านนางบัวไข นະคะโต ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญามาจากบิดา ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชนมาถึง ๔๗ ปี	๑				
		๑๓๓	แก้กินผิดมารดาหลังคลอด บำรุงน้ำมัน	ตำรับยาแก้กินผิดมารดาหลังคลอด บำรุงน้ำมัน นำมาใช้กับหญิงหลังคลอดและรักษาอาการผดผื่นแดงเป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายสันติ สาธุ เรียนรู้ตำรับยาจากบิดา ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชนมาถึง ๔๑ ปี	๑				
	มหาสารคาม	๑๓๔	ภูมิปัญญาสมุนไพรรักษาโรคเบาหวาน	ภูมิปัญญาสมุนไพรรักษาโรคเบาหวาน ด้านอาการชาเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน และผู้ป่วยที่มีอาการชาเท้า อสม.ทองปุ่น ปะกิระเนย์ อ.วาปีปทุม นำภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านที่ได้เรียนรู้จากบรรพบุรุษ และนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในคลินิกโรคเรื้อรัง รพ.สต. บ้านหนองเสือ		๑			
		๑๓๕	ตำรับยารักษาอีสุกอีใส	ตำรับยารักษาอีสุกอีใส เป็นยาที่ใช้ภายนอก โดยการแช่อาบ ออกฤทธิ์ในการลดไข้ ลดอาการคัน และอักเสบของตุ่มอีสุกอีใส ซึ่งหมอพื้นบ้านนางบัวไข นະคะโต ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญามาจากบิดา ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชนมาถึง ๔๗ ปี	๑				

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๓๔ - ๑๓๙

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๗	ร้อยเอ็ด	๑๓๔	น้ำมันข้าทอง	น้ำมันข้าทอง ตั้งตำรับและปรุงโดย นางวิมลรัตน์ เสนารัตน์ แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ และนายสันติพงษ์ วาริรักษ์ เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน โรงพยาบาลธวัชบุรี โดยขอคำปรึกษาเรื่องต้นสมุนไพรที่นำมาปรุงยาจากหมอชาพื้นบ้าน นางทองจันทร์ สุทธิประภา โดยน้ำมันข้าทอง นำมาใช้ในผู้ป่วยเบาหวานที่มีอาการปวดขา ขามือ ขาเท้า หลังได้รับยาอาการดีขึ้น			๑		
		๑๓๕	ชาขงใบฝรั่ง	ชาขงใบฝรั่ง ตั้งตำรับและปรุงโดย นางวิมลรัตน์ เสนารัตน์ แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ และนายสันติพงษ์ วาริรักษ์ เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญงาน โรงพยาบาลธวัชบุรี ใช้แก้อาการถ่ายเหลว ถ่ายกะปริบะปรอย อาการปวดมวนท้อง ปัจจุบันมีการ นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลธวัชบุรี โดยมีการพัฒนาจากใบฝรั่งมาเป็นรูปแบบชาขง			๑		
		๑๓๖	ยาสมุนไพรแก้อาการท้องผูก	ยาสมุนไพรแก้อาการท้องผูก เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายสมุทรา สารุ แก้อาการท้องผูก ท้องแน่นท้องอืด เป็นยาระบาย บรรเทาโรคสัสดวงทวาร นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลธวัชบุรี		๑			
๘	นครพนม	๑๓๗	การใช้กระบวนการทางการแพทย์แผนไทยบำบัดผู้ป่วยคลินิกยาเสพติด	นวัตกรรมการใช้กระบวนการทางการแพทย์แผนไทยบำบัดผู้ป่วยคลินิกยาเสพติด โดยใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม ในชั้นถอนพิษยา (Detoxification) เป็นการบำบัดอาการทางกาย มีการให้ยาสมุนไพรทดแทนและอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อขับสารพิษ			๑		
		๑๓๘	ยาสมุนไพรรักษาโรคกระเพาะรูปแบบยาต้ม	โรงพยาบาลท่าอุเทน นำตำรับยาสมุนไพรรักษาโรคกระเพาะอาหาร ของหมอพื้นบ้าน ปัจจุบันนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลท่าอุเทน โดยมีการศึกษาผลการใช้ยาสมุนไพร ดังกล่าว ซึ่งผลการศึกษาแสดงถึงผลการรักษาด้วยยาต้มสมุนไพรรักษาได้					๑
		๑๓๙	การใช้ชาขงรางจืดร่วมกับน้ำข้าวข้าวขัซสารเคมีในเลือด	โรงพยาบาลโพนสวรรค์ ใช้ชาขงรางจืดร่วมกับน้ำข้าวข้าวขัซสารเคมีในเลือด โดยนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลโพนสวรรค์ และศึกษาผลการใช้ชาขงรางจืดร่วมกับน้ำข้าวข้าวขัซสารเคมีในเลือด ผลการตรวจเป็นปกติ ร้อยละ ๒๓.๗ ส่วนผลการตรวจระดับปัสสาวะ ร้อยละ ๗๖.๙๒					๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๔๐ - ๑๔๘

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
	บึงกาฬ	๑๔๐	ตำรับยาประดงเลือด	ตำรับยาประดงเลือด ช่วยกระทุ้งพิษที่ทำให้เกิดอาการปวดและอักเสบออกจากร่างกาย เป็นตำรับของหมอพื้นบ้าน นายสูง หอมสมบัติ อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งเรียนรู้จากปู่และพระอาจารย์ ปัจจุบันหมอพื้นบ้าน ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๑๔๑	ลูกประคบสมุนไพร สูตรบ้านหอคำ	ลูกประคบสมุนไพรสูตรบ้านหอคำ รพ.สต.หอคำ พัฒนาเป็นแผ่นประคบสมุนไพร โดยสามารถนำไปนึ่งและพันบริเวณกล้ามเนื้อที่มีอาการปวดได้ โดยไม่ต้องมีบุคคลอื่นประคบให้ ซึ่งง่ายต่อการใช้งานมากขึ้น นำไปใช้ดูแลสุขภาพผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต.หอคำ			๑		
		๑๔๒	ยาแก้ไข้บำรุงธาตุ	ยาแก้ไข้บำรุงธาตุ เป็นตำรับของหมอพื้นบ้าน นายพรพิศ ศรีวรสา อำเภอปาดคุด จังหวัดบึงกาฬ ได้รับการถ่ายทอดมาจากหลวงพ่อดอน อินทสาโร วัดถ้ำเกียด ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชนมาประมาณ ๓๐ ปี	๑				
		๑๔๓	ยาพอกเข้า สูตรบ้านท่าสะอาด	ยาพอกเข้าสูตรบ้านท่าสะอาด ของหมอพื้นบ้าน นายทิศพร เครือคำ อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ นำไปใช้ดูแลสุขภาพผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต.ท่าสะอาด		๑			
	เลย	๑๔๔	เหยียบกะลามะพร้าว บริหารกล้ามเนื้อขา	เหยียบกะลามะพร้าวบริหารกล้ามเนื้อขา เป็นภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้าน นางชีวาพร คำบุรี อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ช่วยทำให้ร่างกายแข็งแรงขึ้น					๑
		๑๔๕	ตำรับยารักษาโรคนี้่ว	ตำรับยารักษาโรคนี้่วของหมอพื้นบ้าน นางทองหัน คำมา อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชนมากกว่า ๑๕ ปี	๑				
		๑๔๖	ตำรับยารักษาโรคตับ	เป็นตำรับของหมอพื้นบ้าน นางทองหัน คำมา อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชนมากกว่า ๑๕ ปี	๑				
	สกลนคร	๑๔๗	น้ำมันกัญชาช่วยเจริญ อาหาร นอนหลับ และ บรรเทาอาการปวดฟัน	น้ำมันกัญชาพอกฟันของหมอพื้นบ้าน อุตโท หมอพื้นบ้านจังหวัดสกลนคร โดยตำรับยามีการใช้ตำรับยาน้ำมันกัญชา ช่วยเจริญอาหาร นอนหลับ และบรรเทาอาการปวดฟัน ใช้ในการรักษาผู้ป่วยมาแล้วไม่น้อยกว่า ๓,๐๐๐ คน และไม่น้อยกว่า ๔,๕๐๐ ครั้ง เฉลี่ย ๑๐ - ๒๐ คน/ครั้ง/เดือน ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านและสืบทอดให้องค์ความรู้ เพื่อใช้ได้จริงในระบบสุขภาพ (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย)					๑
		๑๔๘	ยาบำรุงน้ำนม ในแม่หลังคลอด	ยาบำรุงน้ำนมในแม่หลังคลอดของหมอพื้นบ้าน นายหัตติ แพงดี ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน โดยให้การรักษามาแล้ว ๒๒ ปี	๑				

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๔๙ - ๑๕๕

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๘	สกลนคร	๑๔๙	ยาต้มหลังคลอด	ยาต้มหลังคลอด ตั้งตำรับยาและปรุงยา โดยแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต สรรพคุณบำรุงน้ำนม บำรุงกำลัง บำรุงโลหิต แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ถอนพิษผิดสำแดง ทำให้กล้ามเนื้อกระชับ ช่วยกระชับช่องคลอด โดยใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต โดยจะต้มให้หญิงหลังคลอดที่มาคลอดในโรงพยาบาลได้รับประทาน		๑			
	หนองคาย	๑๕๐	ตำรับยาแก้ผิวดำแดง	ตำรับยาแก้ผิวดำแดง ของหมอพื้นบ้าน นายคำ พิกุล ช่วยแก้อาการผิวดำแดง ซึ่งเป็นที่รู้จักและยอมรับของคนในชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียง	๑				
		๑๕๑	ตำรับยาสมุนไพรตาที่บ	ตำรับยาสมุนไพรตาที่บ ของหมอพื้นบ้าน นายประทีป ร้ายสูงเนิน อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ใช้ในการรักษาผู้ป่วยหลากหลายอาการ เช่น ปรับสมดุลธาตุในร่างกาย ขับล้างสารพิษในร่างกาย แก้ปวดท้อง ท้องผูก ท้องเสีย ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๑๕๒	ตำรับยาสมุนไพรหยุดเลือดลงเยาะ (น้ำมันสบเสื่อ)	ตำรับยาสมุนไพรหยุดเลือดลงเยาะ (น้ำมันสบเสื่อ) ของหมอพื้นบ้าน นายสุริยะ ใจดี อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ปัจจุบันโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชท่าบ่อ ได้นำตำรับยาสมุนไพรหยุดเลือด (น้ำมันสบเสื่อ) ไปพัฒนาต่อยอดเป็นเภสัชตำรับในโรงพยาบาล		๑			
		๑๕๓	การนวดคลึงเส้นรักษาผู้ป่วยของหมอพื้นบ้าน	การนวดคลึงเส้นรักษาผู้ป่วยของหมอพื้นบ้าน นายพินิจ พลสุวรรณ ซึ่งเรียนวิชาการนวดคลึงตามแนวเส้นกล้ามเนื้อมาจากบิดาที่เคยเป็นหมอทหาร ปัจจุบันใช้ความรู้นวดคลึงเส้นดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลโพนพิสัย		๑			
	หนองบัวลำภู	๑๕๔	ยาประคบสมุนไพร	ยาประคบสมุนไพร ลดอาการปวด ช่วยคลายกล้ามเนื้อ เอ็นและข้อ ตั้งตำรับและปรุงยา โดย นางสาวจุฑาทิพย์ ศรีศุโมโร แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ รพ.สต.บ้านนาออก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน รพ.สต.บ้านนาออก		๑			
		๑๕๕	ยาสมุนไพรแช่เท้า	ยาสมุนไพรแช่เท้า ตั้งตำรับและปรุงโดย นางสาวจุฑาทิพย์ ศรีศุโมโร แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ รพ.สต.บ้านนาออก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งสูตรนี้มีใบหนาด ใบเป้ง นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต.บ้านนาออก			๑		

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๕๖ - ๑๖๐

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๘	หนองบัวลำภู	๑๕๖	ยาเผลสมุนไพโร	ยาเผลสมุนไพโร ตั้งตำรับและปรุงโดย นางสาวกนกพร เสนคราม แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลนาวังเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต.นาวังเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา		๑			
		๑๕๗	ยาบำรุงน้ำมัน	ตั้งตำรับและปรุงโดย นางสาวอนุดิดา สิงห์นาค แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลสุวรรณคูหา อำเภอสวรรคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู นำไปใช้ในหญิงหลังคลอดน้ำมันน้อย และบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลสุวรรณคูหา		๑			
		๑๕๘	ยาพอกดูดพิษ	ยาพอกดูดพิษ ตั้งตำรับและปรุงโดย นางสาวอนุดิดา สิงห์นาค แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลสุวรรณคูหา อำเภอสวรรคูหา ตำรับนี้มีแบ่งข้าวเจ้า เป็นส่วนประกอบด้วย จังหวัดหนองบัวลำภู นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลสุวรรณคูหา					๑
		๑๕๙	ยาแก้มือแสบเท้าสมุนไพโร	ยาแก้มือแสบเท้าสมุนไพโร ตั้งตำรับและปรุงโดย นางสาวอนุดิดา สิงห์นาค แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลสุวรรณคูหา อำเภอสวรรคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลสุวรรณคูหา			๑		
	อุดรธานี	๑๖๐	โปรแกรมการออกกำลังกายฤๅษีตัดตนต่อการปวดกล้ามเนื้อคอ๖าไหล่	เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลภู๖้าว มีปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับอาการปวดคอ ๖าไหล่ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ศึกษาผลของโปรแกรมการออกกำลังกายฤๅษีตัดตนต่อการปวดกล้ามเนื้อคอ๖าไหล่ ในเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลภู๖้าว จังหวัดอุดรธานี เพื่อเปรียบเทียบระดับความเจ็บปวดกล้ามเนื้อคอ ๖าไหล่ หลังจากที่ได้รับโปรแกรมออกกำลังกายฤๅษีตัดตนในเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลภู๖้าว จากการศึกษาพบว่า ระดับความเจ็บปวดลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าระดับความพึงพอใจหลังการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ					๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๖๑ - ๑๖๔

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๘	อุดรธานี	๑๖๑	การเดินแอโรบิกฤๅษีตัดต้นต่อสมรรถนะทางกายของผู้สูงอายุ	การออกกำลังกายฤๅษีตัดต้นถือเป็นการออกกำลังกายที่เป็นภูมิปัญญาไทยมาแต่โบราณ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา ประสิทธิผลของการเดินแอโรบิกท่าฤๅษีตัดต้นต่อสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ในเขตอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโปรแกรมสามารถเพิ่มสมรรถภาพได้ดีมากขึ้น ในการด้านความแข็งแรงของกระดูกและกล้ามเนื้อขา					๑
		๑๖๒	ครีมแคนนาบิไดโอดลดการรักษาโรคสะเก็ดเงิน	การศึกษาประสิทธิผลของครีมแคนนาบิไดโอด (Cannabidiol ความเข้มข้นร้อยละ ๑ ต่อการรักษาโรคสะเก็ดเงิน โรงพยาบาลทุ่งฝน อำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาประสิทธิผลของครีมกัญชา ๑% CBD ในการใช้รักษาโรคสะเก็ดเงิน จากการศึกษา พบว่าครีมแคนนาบิไดโอด (๑% Cannabidiol สามารถรักษาผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินที่มีระดับไม่รุนแรงหรือเป็นสะเก็ดเงินน้อยกว่า ๑๐% เมื่อเทียบกับพื้นที่ผิวหนึ่งทั่วร่างกายในเซลล์ให้โรคสงบและไม่ลุกลามให้เพิ่มระดับความรุนแรง					๑
		๑๖๓	น้ำมันกัญชารักษาไมเกรน (ลมปะกำ)	การศึกษาประสิทธิผลของน้ำมันกัญชาสูตรตำรับหมอเดชาต่อการลดอาการปวดในผู้ป่วยไมเกรน (ลมปะกำ ที่มารับบริการคลินิก กัญชาทางการแพทย์ โรงพยาบาลสร้างคอม อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี เพื่อเปรียบเทียบระดับความปวดของผู้ป่วยปวดศีรษะไมเกรนก่อนและหลังที่ได้รับน้ำมันกัญชาสูตรตำรับหมอเดชาสัปดาห์ที่ ๑ และสัปดาห์ที่ ๘ และเพื่อเปรียบเทียบคะแนนประเมินคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยไมเกรนก่อนและหลังได้รับน้ำมันกัญชาสูตรตำรับหมอเดชาสัปดาห์ที่ ๑ และสัปดาห์ที่ ๘ ผลการศึกษา พบว่า น้ำมันกัญชาหมอเดชา ช่วยลดความถี่และระดับความปวดในผู้ป่วยที่มีอาการปวดศีรษะ ไมเกรน และสามารถเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น					๑
		๑๖๔	ตำรับยาสุขไสยาสน์ต่อคุณภาพการนอนหลับของผู้สูงอายุ	การศึกษาประสิทธิผลของตำรับยาสุขไสยาสน์ต่อคุณภาพการนอนหลับของผู้สูงอายุที่โรงพยาบาลเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี โดยการประเมินคุณภาพชีวิตการนอนหลับของผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองอายุ ๖๐ - ๖๙ ปี ที่ได้รับตำรับยาสุขไสยาสน์ ในรูปแบบแคปซูล ขนาด ๕๐๐ มิลลิกรัม มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการนอนหลับของผู้สูงอายุก่อนและหลัง ที่ได้รับการรักษาภาวะนอนไม่หลับด้วยตำรับยาสุขไสยาสน์ จากการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) และไม่พบรายงานการแพ้ยา และอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาสุขไสยาสน์ในกลุ่มอาสาสมัครวิจัย					๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๖๕ - ๑๖๘

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๘	อุดรธานี	๑๖๕	การฟื้นฟูและปรับสมดุลร่างกาย ต่อโรคลมปลายปัตคาศัญญาณ ๔ หลัง	แผนกผู้ป่วยในโรงพยาบาลห้วยเกิ้ง มีผู้มารับบริการมากที่สุดด้วยโรคลมปลายปัตคาศัญญาณ ๔ หลัง และจากการประเมินผลการรักษาพบว่า มีอาการดีขึ้นหรือหายจากอาการปวด แต่ยังไม่มีการเก็บข้อมูลผลการรักษาในโปรแกรมอย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมฟื้นฟูร่างกายต่ออาการปวด และคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศัญญาณ ๔ หลัง แผนกผู้ป่วยในโรงพยาบาลห้วยเกิ้ง จากการศึกษา พบว่าโปรแกรมฟื้นฟูและปรับสมดุลร่างกายรูปแบบการนวดข้างคิน ช่วยให้ผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศัญญาณ ๔ หลัง อาการดีขึ้น					๑
		๑๖๖	การนวดราชสำนักร่วมกับการพอกไพลในการรักษาโรคลมปลายปัตคาศันเท้า	การวิจัยประสิทธิผลการนวดราชสำนักร่วมกับการพอกไพลในการรักษาโรคลมปลายปัตคาศันเท้า มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลของการนวดร่วมกับการพอกไพลในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศันเท้า ต่อระดับอาการปวดและประเมินความพึงพอใจผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศันเท้าที่มารับบริการรักษาด้วยการนวดราชสำนักร่วมกับการพอกไพล (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย)					๑
		๑๖๗	การทบทวนมือเกลือต่อระดับยดดมดลูก ขนาดรอบเอว ระดับความปวดกล้ามเนื้อหลัง และคุณภาพชีวิตของมารดาหลังคลอด	งานวิจัยครั้งนี้จัดทำขึ้น เพื่อให้มารดาหลังคลอดได้รับการฟื้นฟูด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย ทำให้มารดาหลังคลอด มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ					๑
		๑๖๘	การพันผ้าหน้าท้องต่อระดับรอบเอว ระดับยดดมดลูก และคุณภาพชีวิตในหญิงหลังคลอด	ปัญหาที่เกิดขึ้นกับหญิงหลังคลอดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ๓ อันดับแรกที่เป็นปัญหาของหญิงหลังคลอดทางด้านร่างกาย คือ อาการปวดเมื่อย เคลื่อนไหวร่างกาย ความรุนแรงของอาการปวด แผลผ่าตัด และอาการปวดแผลที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ปัญหาทางด้านจิตใจ คือ ความวิตกกังวลต่อสภาพความเจ็บป่วยของตนเอง กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและหน้าที่การเป็นมารดา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิผลของการพันผ้าหน้าท้อง ต่อระดับรอบเอว ระดับยดดมดลูก และคุณภาพชีวิตในหญิงหลังคลอด โรงพยาบาลอุดรธานี เพื่อช่วยในการดูแลหญิงหลังคลอด ได้ดียิ่งขึ้น เกิดแนวทางสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและสอดคล้องกับบริบทของโรงพยาบาลอุดรธานี (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย)					๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๖๙ - ๑๗๑)

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๘	อุดรธานี	๑๖๙	การใช้โปรแกรมนัดผสมผสาน ต่อคุณภาพการนอนหลับ ในผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับเรื้อรัง	ภาวะการนอนไม่หลับเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยที่สุด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการบรรเทาปัญหาอาการนอนไม่หลับนี้โดยการพัฒนาโปรแกรมนัดแบบราชสำนักผสมผสาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพการนอนหลับและคุณภาพชีวิต ก่อนและหลังการนวดรักษาแบบผสมผสาน จากการศึกษาพบว่า การนวดผสมผสานและการกดจุดฝ่าเท้า ร่วมกับการประคบสมุนไพรส่งผลต่อคุณภาพการนอนหลับในผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับเรื้อรังได้ และส่งผลทำให้คุณภาพการใช้ชีวิตประจำวันดีขึ้น					๑
		๑๗๐	ประสิทธิผลของการแช่สมุนไพร ร่วมกับการนวดกดจุดฝ่าเท้าต่ออาการชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน	โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชบ้านดุง มีผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวาน ๘,๒๐๖ คน โดยส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุกลุ่มนี้ มักมีอาการชาปลายเท้า ซึ่งการที่ระบบประสาทส่วนปลายผิดปกตินี้ จะทำให้ผู้สูงอายุมีความไวต่อความเจ็บปวดน้อยกว่าปกติ เมื่อเกิดบาดแผลจะทำให้แผลหายช้า ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจการใช้สมุนไพรแช่เท้า ร่วมกับการนวดกดจุด ซึ่งอาจมีประโยชน์ต่อการกระตุ้นระบบประสาท และระบบหลอดเลือดส่วนปลาย ช่วยลดอาการมึนชาเท้าได้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ เพื่อเปรียบเทียบอาการชาปลายเท้าของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเบาหวานที่ใช้สมุนไพรแช่เท้า ร่วมกับการนวดกดจุด จากการศึกษา พบว่าการนวด ร่วมกับการแช่เท้า สามารถลดอาการมึนชาเท้า และช่วยป้องกันภาวะแทรกซ้อนจากการชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวานได้					๑
		๑๗๑	การนวดกระตุ้นการกลืน ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีภาวะกลืนลำบาก	การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เห็นความสำคัญและโอกาสในการที่จะนำ การแพทย์แผนไทยให้เข้ามามีบทบาทที่มีสภาวะของโรค/อาการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของกล้ามเนื้อมัดเล็ก เช่น มุมปากตก ลิ้นกระด้าง คางแข็ง พูดไม่ชัด กลืนลำบาก ฯลฯ โดยวิธีการนวดกระตุ้นการกลืน แต่การศึกษาถึงประสิทธิผลของการนวดกระตุ้นการกลืน ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ยังมีอยู่ไม่มาก ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสิทธิผลของการนวดกระตุ้นการกลืน ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีภาวะกลืนลำบาก อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาพัฒนาการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ต่อไป และผลการวิจัย พบว่า ผู้ป่วยมีแนวโน้มอาการดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง					๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๗๒ - ๑๗๔

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๘	อุดรธานี	๑๗๒	การนวดราชสำนักกรมกับการบริหารท่ามณีเวชในผู้ป่วยโรคลมปลายปิดคาศัญญาณ ๓ หลัง	จากข้อมูลผู้รับบริการ คลินิกการแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี พบว่ากลุ่มโรคกระดูกและกล้ามเนื้อ เป็นปัญหาหลักของผู้มารับบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ป่วยโรคลมปลายปิดคาศัญญาณ ๓ หลัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประสิทธิภาพของการนวดราชสำนักกรมกับการบริหารท่ามณีเวชในผู้ป่วยโรคลมปลายปิดคาศัญญาณ ๓ หลัง โดยทำการศึกษาในโรงพยาบาลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี วัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการนวดราชสำนักกรมกับการบริหารท่ามณีเวชต่อระดับความเจ็บปวด ในผู้ป่วยโรคลมปลายปิดคาศัญญาณ ๓ หลัง (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย)					๑
		๑๗๓	น้ำมันมหาจักรต่อผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้น	การวิจัยประสิทธิภาพของน้ำมันมหาจักรต่อผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้น โรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์เปรียบเทียบประสิทธิผลยาน้ำมันมหาจักรต่อการบรรเทาอาการปวดเข่าในผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมปฐมภูมิ และเพื่อประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อมปฐมภูมิที่ได้รับยาน้ำมันมหาจักร จากการศึกษา พบว่าน้ำมันมหาจักรลดระดับอาการปวดข้อเข่าได้ ช่วยเพิ่มองค์การเคลื่อนไหวของข้อเข่าทั้งในท่าเหยียดและท่างอ และช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้นได้					๑
		๑๗๔	การนวดและประคบสมุนไพรด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยต่ออาการคัดเต้านมและปริมาณน้ำนมมารดาหลังคลอด	ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ประกอบกับศาสตร์ทางการแพทย์แผนไทย ช่วยอาการคัดเต้านมและปริมาณน้ำนมมารดาหลังคลอด ด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การนวด ฯลฯ จึงวิจัยการนวดและประคบสมุนไพรด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยต่ออาการคัดเต้านมและปริมาณน้ำนมมารดาหลังคลอด เพื่อศึกษาผลของการนวดและประคบสมุนไพรต่ออาการคัดเต้านมมารดาหลังคลอด และเพื่อศึกษาผลของการนวดประคบสมุนไพรต่อปริมาณน้ำนมในมารดาหลังคลอด					๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ) ลำดับที่ ๑๗๕ - ๑๗๘

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	RbR/วิจัย
๘	อุดรธานี	๑๗๕	น้ำมันขมิ้นทองต่อการนอนหลับและคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยระยะประคับประคอง	ปัจจุบันมีการส่งจ่ายน้ำมันกัญชาขมิ้นทองในสถานพยาบาล โดยแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทยในกลุ่มโรคและอาการตามแนวทางที่กำหนด อาทิ อาการปวด เบื่ออาหาร และนอนไม่หลับ เป็นต้น แต่ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับประสิทธิผลของน้ำมันขมิ้นทอง ต่อคุณภาพชีวิตการนอนหลับ ในผู้ป่วยระยะประคับประคอง (Palliative Care) การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของน้ำมันขมิ้นทองต่อการนอนหลับและคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยระยะประคับประคอง จังหวัดอุดรธานี และยังเป็นที่ยืนยันประโยชน์และเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรทางการแพทย์ต่อไปได้ (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย)					๑
		๑๗๖	การนวดร่วมกับการใช้ตำรับน้ำมันไหลสูตรโรงพยาบาลห้วยเก็ง ในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาดสัญญาณ ๔ หลัง	โรคลมปลายปัตคาดเป็นปัญหาสุขภาพของคนไทยวัยทำงานที่พบได้บ่อย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประสิทธิผลของการนวดด้วยยาตำรับน้ำมันไหลสูตรโรงพยาบาลห้วยเก็ง ในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาดสัญญาณ ๔ หลัง ที่มารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลห้วยเก็ง อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการนวดด้วยยาตำรับน้ำมันไหล สูตรโรงพยาบาลห้วยเก็ง ต่อระดับความเจ็บปวด (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย)					๑
		๑๗๗	ยาพอกเข้าสมุนไพรสูตรโรงพยาบาลห้วยเก็ง ร่วมกับการนวดรักษาสูตรจับโปงแห้งเข้าและประคบสมุนไพรต่อผู้ที่มีการปวดเข้าเรื้อรัง	โรคข้อเข่าเสื่อม เป็นโรคเกี่ยวกับข้อที่พบบ่อย ผู้วิจัยจึงสนใจนำสมุนไพรมาช่วยบรรเทาอาการปวดตามข้อ โดยศึกษาวิจัยยาพอกเข้าสมุนไพรสูตรโรงพยาบาลห้วยเก็ง ร่วมกับการนวดรักษาสูตรจับโปงแห้งเข้าและประคบสมุนไพรต่อผู้ที่มีการปวดเข้าเรื้อรัง เพื่อศึกษาผลของยาพอกเข้าสมุนไพรสูตรโรงพยาบาลห้วยเก็ง ร่วมกับการนวดรักษาสูตรจับโปงแห้งเข้า และประคบสมุนไพรในผู้ป่วยที่มีการปวดเข้าเรื้อรัง (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย)					๑
		๑๗๘	สมุนไพรบวบขมใบน้อยหน้า กำจัดเหา	การกำจัดเหาที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้อาการของโรคเรื้อรัง ต่อเนื่องส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้ป่วย การรักษาโรคเหา จะช่วยให้ผู้เป็นเหา มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงศึกษา เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการกำจัดเหาของสารสกัดจากสมุนไพรบวบขมกับสารสกัดสมุนไพรจากใบน้อยหน้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านจอมศรี จังหวัดอุดรธานี และเพื่อศึกษาระยะเวลาการใช้สารสกัดสมุนไพร ที่เหมาะสมของสารสกัดสมุนไพรบวบขมกับสารสกัดสมุนไพรจากใบน้อยหน้า ในการกำจัดเหา ทั้ง ๓ ระยะ ดังนี้ ระยะไข่ ระยะตัวอ่อน และระยะตัวเต็มวัย					๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๗๙ - ๑๘๒

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการณ์นำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๘	อุดรธานี	๑๗๙	ผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูปเพื่อลดอาการปวดเมื่อย	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี มีผู้ป่วยที่มาใช้บริการโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบโครงสร้างกล้ามเนื้อและกระดูก ข้อและเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน เป็นปัญหาที่พบได้บ่อย ปี พ.ศ. ๒๕๖๓-๒๕๖๖ เฉลี่ย ๕,๖๖๗ ราย ซึ่งการอบไอน้ำเป็นอีกหนึ่งวิธีในการรักษาอาการเมื่อยล้าทางระบบกล้ามเนื้อ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูปเพื่อลดอาการปวดเมื่อยของผู้ที่มาใช้บริการคลินิกแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงพิณ จังหวัดอุดรธานี วัตถุประสงค์ ๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความต้องการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูป ๒ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูป ๓ เพื่อเปรียบเทียบอาการปวดเมื่อยก่อนและหลังใช้ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูป (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย)					๑
		๑๘๐	การรักษาแบบผสมผสานด้วยศาสตร์ผ้าตัดเทียมพังผืดในกลุ่มผู้ป่วยปวดหลังส่วนล่างที่ไม่ซับซ้อน	การวิจัยความคุ้มค่าทางการแพทย์ทางเลือกของการรักษาแบบผสมผสานด้วยศาสตร์ผ้าตัดเทียมพังผืด ในกลุ่มผู้ป่วยปวดหลังส่วนล่างที่ไม่ซับซ้อนที่มีการรักษาด้วยการแพทย์ทางเลือก สาขาผ้าตัดเทียม โรงพยาบาลห้วยเกิ้ง มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินประสิทธิผลการรักษาด้วยศาสตร์การผ้าตัดเทียมที่เกี่ยวข้อง (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย)					๑
		๑๘๑	นวัตกรรมมือเท้าชาบรรเทาด้วยงูขบ	จากการทดลองใช้นวัตกรรมมือเท้าชา บรรเทาด้วยงูขบ พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องภาวะชาปลายมือ ปลายเท้า ร้อยละ ๘๐ ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง มีทักษะในการบริหารมือและเท้าด้วยตนเอง ร้อยละ ๘๐ และประชาชนกลุ่มตัวอย่าง มีอาการชาปลายมือ ปลายเท้าลดลง ร้อยละ ๖๐					๑
๙	ชัยภูมิ	๑๘๒	ยาพอกเข้าสมุนไพร	นวัตกรรมยาพอกเข้าสมุนไพร ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลหนองบัว-ระเหว จังหวัดชัยภูมิ เพื่อบำบัดผู้ป่วยโรคเข้าเสื่อมให้มีอาการปวดลดลง ส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีความรู้ความเข้าใจเรื่องโรคข้อเสื่อมและสามารถใช้สมุนไพรในท้องถิ่นนำมาทำยาพอกเข้าตลอดจนเป็นการอนุรักษ์และตระหนักถึงคุณค่าในภูมิปัญญาไทย			๑		

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๘๓ - ๑๘๗

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๙	ชัยภูมิ	๑๘๓	สเปรย์ “หญ้าหมอน้อย” ลดอาการอยากบุหรี่	แพทย์แผนไทยตามแนวทางการรักษามีการใช้ชาขง หญ้าดอกขาว “หมอน้อย” เพื่อลดอาการอยากบุหรี่ แต่เมื่อมีการจ่ายชาขงเป็นระยะเวลานาน พบปัญหาว่า ผู้ป่วยใช้ยาขงเนื่องมาจากต้องเตรียมน้ำอุ่น และ เมื่อมีความอยากบุหรี่ไม่สามารถนำชาขงมาใช้ได้ ตลอดเวลาตามความต้องการ จึงได้คิดค้นรูปแบบ ยาใหม่ในรูปแบบสเปรย์หญ้าดอกขาว “หมอน้อย” ผลการวิจัยพบว่า สเปรย์สมุนไพรสามารถลด อาการอยากบุหรี่เป็นประโยชน์ต่อคนไข้คลินิก โรคเรื้อรัง (NCDs) และเป็นแนวทางในการพัฒนา ประยุกต์องค์ความรู้ของแพทย์แผนไทยให้มีส่วนร่วม กับทีมสหวิชาชีพ นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการ การรักษาร่วมกับ สหวิชาชีพในโรงพยาบาลกักติคุมพล					๑
	นครราชสีมา	๑๘๔	ยาสามราก หรือยาสามเบอร์	ยาสามรากหรือยาสามเบอร์ ใช้ในบำบัดผู้ติดสุรา ยาเสพติด ผื่น ภูมิแพ้ สารระเหย ยาบ้า โดย ปัจจุบัน พระครูอดุลธรรมสถิต (ตฤย เวชยันต์ ได้นำยาสามราก มาใช้ในการดูแลสุขภาพของ ประชาชนในชุมชน	๑				
	บุรีรัมย์	๑๘๕	บำรุงน้ำมัน	ยาบำรุงน้ำมัน ของหมอพื้นบ้าน นางสาวธนพร ตันจาน อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รับการถ่ายทอด มาจากมารดา ซึ่งเป็นหมอตาย ใช้ดูแลสุขภาพ ประชาชนในชุมชน	๑				
		๑๘๖	ยาสตรีแก้เลือดลม	ยาสตรีแก้เลือดลม ของหมอพื้นบ้าน นายหอม หะทัยธาระ ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน เป็นยาขับเลือดร้ายทำลายเลือดเสีย ช่วยขับ น้ำคาวปลา แก้โลหิตตื้นขึ้น แก้ปวดท้องยกปากมดลูก แก้โลหิตเป็นพิษ แก้ไข้ทับทิม บรเทาอาการปวด ศีรษะ แก้ปวดประจำเดือนมาไม่ปกติ บำรุงโลหิต ให้สมบูรณ์ บำรุงร่างกายให้แข็งแรง บำรุงผิวพรรณ ให้งามผ่องใส เป็นยาที่เหมาะสมสำหรับสตรีที่คลอดบุตร ใหม่ๆ แล้วอยู่ไฟไม่ได้	๑				
		๑๘๗	ครีมกะเม็ง	ผลกตทับ เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญที่ต้องใช้ ระยะเวลาในการรักษาเป็นเวลานาน และพบ ผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลคูเมือง โรงพยาบาลคูเมืองจึงนำครีมกะเม็งมาใช้รักษาผล กตทับและแผลเรื้อรัง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนาระบบการใช้การพยาบาลและดูแล ผู้ป่วยที่มีผลกตทับ ผลการศึกษา พบว่าผลของ ผู้ป่วย สีแดงขึ้น ไม่มีกลิ่น ขนาดผลเล็กลง ไม่พบ ภาวะแทรกซ้อน			๑		

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๘๘ - ๑๙๕

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๙	สุรินทร์	๑๘๘	ยาพรายเลือดพรายลม	ยาพรายเลือดพรายลม(ยาผิวงาม บำรุงโลหิต ขับของเสียออกจากร่างกาย แก้อาการพิษ การ นายแพทย์เอกชัย ปัญญาพัฒนานุกูล เป็นแพทย์ ท่านแรกที่นำมาใช้ในโรงพยาบาลกาบเชิง ปัจจุบัน เป็นตำรับยาสมุนไพรในโรงพยาบาลกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์		๑			
		๑๘๙	ยาเลือดงาม	ยาเลือดงาม บำรุงโลหิตสตรีที่มีประจำเดือนมาน้อย หรือไม่มาตามปกติ นพ.เอกชัย ปัญญาพัฒนานุกูล ได้มาจากพระครูสุภา จารวณฺี วัดท่าลาด จังหวัดยโสธร นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการ การรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลกาบเชิง		๑			
		๑๙๐	ตำรับยาเลิกเหล้า	ตำรับยาเลิกเหล้า วัดปราเทพนิมิตร เริ่มนำมาใช้ บำบัดสุราให้แก่ผู้ที่มีอาการติดสุรา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยพระครูสุเทพจันทสาร (หลวงพ่ อจรินทร์ จันทราโร ในปัจจุบัน พระสิงทอง ชัยโย ได้นำตำรับยามาใช้ในการบำบัดผู้ติดสุราในชุมชน	๑				
๑๐	มุกดาหาร	๑๙๑	ตำรับสมุนไพรรักษาโรค ภาวะอาหาร	ตำรับสมุนไพรรักษาโรคภาวะอาหาร ของ หมอพื้นบ้านนายบัน เชื้อคำฮอด ช่วยรักษา ในภาวะอาหาร แก้อาการท้องอืด ท้องเพื่ อจเสียด แน่นท้อง ช่วยขับลม ใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน รพ.สต.บ้านพังแดง		๑			
		๑๙๒	ตำรับสมุนไพรรักษา โรคเบาหวาน	ตำรับสมุนไพรรักษาโรคเบาหวาน ของหมอพื้นบ้าน นายบัน เชื้อคำฮอด ช่วยลดน้ำตาลในเลือด ใช้ดูแล ผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน รพ.สต.บ้านพังแดง		๑			
		๑๙๓	ตำรับยาสมุนไพรบำรุงไต	ตำรับยาสมุนไพรบำรุงไต ของหมอพื้นบ้านนายบัน เชื้อคำฮอด บำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ บำรุงไต ใช้ดูแล ผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน รพ.สต.บ้านพังแดง		๑			
	ยโสธร	๑๙๔	ตำรับยารักษา ปัสสาวะแสบขัด	ตำรับยารักษาปัสสาวะแสบขัด ของหมอพื้นบ้าน นางหนูกลิ่น บุตรคุณ ได้รับการถ่ายทอดความรู้ จากมารดา ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้นำตำรับยามาใช้ ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๑๙๕	ยารักษาถุงสวัด	การรักษาถุงสวัด โดยการเป่า และการใช้สมุนไพร จากเปลือกพื้มาน ของหมอพื้นบ้าน นางบุญตั้ง มายนต์ ได้มาจากการเรียนจากมารดา มีการนำ เปลือกพื้มาน มาใช้รักษาโรคนิ่วสวัด มานานกว่า ๒๔ ปี โดยใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๑๙๖ - ๒๐๒

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการสธ.	ใช้ในสถานบริการสธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	RnD/วิจัย
๑๐	ศรีสะเกษ	๑๙๖	ตำรับยาพอกเข้าสูตรพอกหนอง	ตำรับยาพอกเข้าสูตรพอกหนอง โรงพยาบาลขุนหาญ ได้มีการใช้ยาพอกเข้าสูตรโรงพยาบาลขุนหาญ เพื่อการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข่านานกว่า ๕ ปี และให้ผลการรักษาที่ดี นางสาวประพิศวรรณทอง แพทย์แผนไทยชำนาญการ โรงพยาบาลขุนหาญ จึงศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการทาน้ำมันโพล การทาครีมบรรเทาปวด และการพอกเข้าสูตร พอกหนอง เพื่อบรรเทาอาการปวดเข้าในผู้สูงอายุ โรงพยาบาลขุนหาญ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าหลังการรักษาครั้งที่ ๕ และหลังการรักษา ๑ เดือน ทั้ง ๓ วิธี กลุ่มตัวอย่างมีระดับความปวดเขาลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ยาพอกเข้าสูตรพอกหนอง อัตราการกลับมารักษาซ้ำต่ำที่สุด ปัจจุบันใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลขุนหาญ					๑
		๑๙๗	สติกเกอร์หอมแดงศรีสะเกษ	สติกเกอร์หอมแดงศรีสะเกษ โดยโรงพยาบาลเบญจลักษณ์เฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา เป็นนวัตกรรมที่มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการใช้สมุนไพรเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ ช่วยให้อากาศสดชื่น รู้สึกโล่งสบาย นำไปใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลเบญจลักษณ์เฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา			๑		
		๑๙๘	ตำรับยารักษาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก	ตำรับยารักษาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก ได้รับการสืบทอดมาจากหมอหลัก พรหมทา ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน อำเภอเบ็ญบุรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ ต่อมาโรงพยาบาลเบ็ญบุรพ์ ได้นำเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในผู้ป่วยไฟไหม้น้ำร้อนลวก		๑			
		๑๙๙	ยาบรรเทาอาการท้องอืด	ตำรับยาบรรเทาอาการท้องอืด ของหมอพื้นบ้าน นายวิวัฒน์ ศรีแก้ว อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ได้รับการสืบทอดองค์ความรู้ในตำรับยาสมุนไพรจากบรรพบุรุษ ใช้องค์ความรู้ด้านสมุนไพรในการรักษา มากกว่า ๔๓ ปี ในการดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
	อำนาจเจริญ	๒๐๐	ตำรับยาหลังคลอด	ตำรับยาหลังคลอด ของหมอพื้นบ้านจังหวัดอำนาจเจริญ ขณะนี้มีการใช้อยู่ในชุมชน และมีการปรับสูตรให้เป็นสูตรของจังหวัดอำนาจเจริญ พร้อมนำมาใช้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งจังหวัดอำนาจเจริญ		๑			
		๒๐๑	ยาแก้วิงเวียนศีรษะ	ตำรับยาแก้วิงเวียนศีรษะ จังหวัดอำนาจเจริญ ปัจจุบันหมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๒๐๒	ตำรับยาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก	ตำรับยาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก ของหมอพื้นบ้านจังหวัดอำนาจเจริญ ขณะนี้มีการใช้อยู่ในชุมชน และมีการปรับสูตรให้เป็นสูตรของจังหวัดอำนาจเจริญ พร้อมนำมาใช้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งจังหวัดอำนาจเจริญ	๑				

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๒๐๓ - ๒๐๙

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการสธ.	ใช้ในสถานบริการสธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๑๐	อุบลราชธานี	๒๐๓	ตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว)	ยาพรายพรางพระธมณี(สูตรตำรับวัดภูพร้าว) ปรับสมดุลธาตุในร่างกาย แก้ลมวิงเวียน แก้เลือดลมหมุนเวียนไม่สะดวก คลายปวดเมื่อยขบ คลายความวิตกกังวล ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลดอนมดแดง โรงพยาบาลตระการพืชผล โรงพยาบาลม่วงสามสิบ รพ.สต.ช่องเม็ก อำเภอสิรินคร และรพ.สต.ก้อ อำเภวารินชำราบ แต่ยังไม่มีความรู้เชิงประจักษ์ เกี่ยวกับรูปแบบการส่งจ่ายยา การปรับขนาดยา รวมทั้งข้อมูลด้านอาการไม่พึงประสงค์และประสิทธิผลของการใช้ตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว ดังนั้นจึงมีการศึกษา ประสิทธิภาพและรูปแบบการใช้ต่อการลดอาการปวดกล้ามเนื้อเรื้อรัง ของตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว โดยข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับแพทย์แผนไทยในการสั่งใช้และติดตามประสิทธิผลและความปลอดภัยของตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว ต่อไป (อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย					๑
๑๑	กระบี่	๒๐๔	ตำรับยาลดอาการอากยาเสพติด	ตำรับยาลดอาการอากยาเสพติด ของนายยารัตน์รักจิตต์ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญามาจากบิดา หมอพื้นบ้านนำไปดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๒๐๕	ยาสมานแผลรักษากะตุก	ยาสมานแผลรักษากะตุก ของหมอพื้นบ้าน นายสนาน รอดนัคเรศน์ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญามาจากบิดา โดยให้การรักษามาแล้ว ๑๘ ปี หมอพื้นบ้าน นำไปดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๒๐๖	ครีมผักบุ้งทะเล	ครีมผักบุ้งทะเล ของนางสาวสุสนา มุขศรีประเสริฐ แก้อาการคันตามผิวหนัง อาการอักเสบจากพิษแมลงกะพุน นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพ ในรพ.สต.เครือข่ายเขตเมืองกระบี่ รพ.สต.บ้านทุ่ง รพ.สต.บ้านโนไร่ รพ.สต.บ้านคลองม่วง รพ.สต.บ้านช่องพลี และ รพ.สต.บ้านสองแพรก			๑		
	ชุมพร	๒๐๗	สมุนไพรพอกเข้า	สมุนไพรพอกเข้า (ประคบเย็น เพื่อลดอาการปวดอักเสบ นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต.ตะโก อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร		๑			
	นครศรีธรรมราช	๒๐๘	น้ำมันเหลืองพญาว่าน	น้ำมันเหลืองพญาว่าน ของหมอพื้นบ้าน นางอนงค์ ดอกยี่สุ่น เป็นตำรับสมุนไพรรักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และแมลงกัดต่อย ได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ	๑				
		๒๐๙	ตำรับยาถอน ๑๐๘	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านควนเงิน ได้นำตำรับยาถอน ๑๐๘ ได้รับมาจากท่านมหาขวัญชัย อกชโย ที่วัดน้ำตกคีรีวงก์ นำมาใช้ ในการรักษากลุ่มอาการที่ซับซ้อนลำบาก ซึ่งตัวยา มีสรรพคุณเป็นยาระบาย ช่วยขับของเสีย		๑			

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๒๑๐ - ๒๑๗

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานะการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	RnD/วิจัย
๑๑	พังงา	๒๑๐	น้ำมันเทวดา	ตำรับยาน้ำมันเทวดา ของหมอพื้นบ้านนายประทุม งามสม ช่วยสมานแผลสดแผลติดเชื้อ แผลในปาก แผลกดทับ หมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๒๑๑	ยาริดสีดวง	ตำรับยาริดสีดวง ของหมอพื้นบ้านนางเป่า ปันทอง ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาดำรับยามาจากตาหัด ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ตำรับนี้หมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๒๑๒	การนวดคัดท้อง	ภูมิปัญญาการนวดคัดท้องของหมอพื้นบ้าน (หมอดำแย นางหลอบ กล้ามาศ ประสบการณ์ เป็นหมอดำแยมาประมาณ ๔๐ ปี (เริ่มอายุ ๓๕ ปี ปัจจุบันอายุ ๗๖ ปี การนวดคัดท้อง ปรับทำเด็ก จะทำการรักษาหญิงตั้งครรภ์ในชุมชน ที่มีอายุครรภ์ ตั้งแต่ ๔ เดือนขึ้นไป เพื่อลดอาการปวดหน่วงท้อง ในหญิงตั้งครรภ์	๑				
	ภูเก็ต	๒๑๓	เม็ดฟูสมุนไพรรักษาเท้า	เม็ดฟูสมุนไพรรักษาเท้า บรรเทาอาการปวดเมื่อยเท้า ผ่อนคลายความเหนื่อยล้า ช่วยให้นอนหลับได้ง่าย และดับกลิ่นเท้า นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการ การรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ รพ.สต.เชิงทะเล		๑			
	ระนอง	๒๑๔	ตำรับยาบรรเทาริดสีดวง	ยาบรรเทาริดสีดวง หมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๒๑๕	การพอกดินขาวสมุนไพรรักษาฝีในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อเข่า	คลินิกแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดระนอง มีการพอกดินขาวตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ปี ๒๕๖๒ เป็นต้นมา ต่อมาในปี ๒๕๖๔ ศึกษาประสิทธิภาพของการพอกดินขาวสมุนไพรรักษาฝีในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อเข่า ที่มารับบริการ ในคลินิกแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่าความปวดหลังการพอกเข่าด้วยดินขาวสมุนไพรรักษาฝี ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ					๑
		๒๑๖	ประสิทธิภาพของการบ่งต่อด้วยหนามหวายร่วมกับ การพอกยาสมุนไพรรักษาฝี	เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการบ่งต่อด้วยหนามหวาย ร่วมกับการพอกยาสมุนไพรรักษาฝีรับคัมภีร์ร้อยสันดา ในผู้ป่วยโรคต่อเนื้อ โรงพยาบาลสุราษฎร์ โดยทางกลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้บูรณาการการรักษาโรคต่อเนื้อ ด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการรักษาโรคต่อเนื้อ และเป็นการพัฒนา แนวทางการดูแลผู้ป่วยเกี่ยวกับโรคตา					๑
	สุราษฎร์ธานี	๒๑๗	น้ำมันว่านสะกเหล็ก	น้ำมันว่านสะกเหล็ก ของหมอพื้นบ้านนายชัยสิทธิ์ หมวดทอง ช่วยรักษาแผลกดทับ แผลสด แผลพุพอง มีมานานถึง ๓๗ ปี ปัจจุบันนำไปใช้ดูแลผู้ป่วย หรือ บูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน รพ.สต. ตำบลโมถ่าย		๑			

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๒๑๘ - ๒๒๕

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการสธ.	ใช้ในสถานบริการสธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๑๑	สุราษฎร์ธานี	๒๑๘	ตำรับยาน้ำมันกัญชาลุงดำ เกาะเต่า สูตรที่ ๑	ตำรับยาน้ำมันกัญชาลุงดำเกาะเต่า สูตรที่ ๑ ของหมอพื้นบ้าน นายอร่าม ลิ่มสกุล (ลุงดำ ได้รับสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษในการใช้สมุนไพรและกัญชารักษาโรค หมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชน/ส่งเสริมเศรษฐกิจ ในชุมชนไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี		๑			
		๒๑๙	ตำรับยาเหลืองสุราษฎร์ (ยาเหลืองนรินทร์)	เดิมตำรับยาครีมเหลืองสุราษฎร์เป็นยาที่อยู่ในรูปแบบน้ำมันทาแผลเบาหวานชื่อ “น้ำมันเหลืองนรินทร์” ซึ่งแพทย์แผนไทยสถานีนอนามัยเฉลิมพระเกียรติ ๖๐ พรรษา นวมินทราชินี บ้านควนยุง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พัฒนาขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้ทดแทนยาสมุนไพรทาแผลเบาหวานที่สั่งซื้อจากเอกชน					๑
๑๒	ตรัง	๒๒๐	ตำรับยารักษาโรคพิษสัตว์กัด	ตำรับยารักษาโรคพิษสัตว์กัด ของหมอพื้นบ้าน นายแปลก ยอดเรือง ใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน มีผู้ป่วยที่เคยให้การรักษามาแล้วตลอด ๔๐ ปี เป็นจำนวน ๕,๒๐๐ คน	๑				
		๒๒๑	ตำรับยาโรคสตรี	ตำรับยาโรคสตรี ของหมอพื้นบ้าน เสี่ยม ศรีอนันต์ มีความเชี่ยวชาญด้านโรคสตรี เช่น ประจำเดือนมาผิดปกติ ใช้ทั้งประคบ รักษาโดยการให้ยาสมุนไพร การนวด และการใช้คาถา	๑				
		๒๒๒	ตำรับยาโรคผิวหนัง	ตำรับยาโรคผิวหนัง ตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายแปลก ยอดเรือง ปัจจุบันมีนำไปใช้โดยคุณตา หลวงเขย สิงห์อินทร์ ได้เล่าเรียนวิชาอาคมจากพ่อปอด มีความเชี่ยวชาญการรักษาโรคใช้ต่าง ๆ	๑				
	นราธิวาส	๒๒๓	น้ำมันเขียวจากใบเสม็ดขาวและใบยอ (กือแลนารอ-มุดู)	น้ำมันเขียวจากใบเสม็ดขาวและใบยอ (กือแลนารอ-มุดู) บรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อคอ บ่า ไหล่ เป็นการนำสมุนไพรท้องถิ่นมาใช้ดูแลสุขภาพประชาชน และมีการศึกษาประสิทธิภาพของน้ำมันเขียวพบว่า ก่อนและหลังใช้ มีประสิทธิภาพในการลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้ออย่างมีนัยสำคัญ ปัจจุบันนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในรพ.สต. บ้านบือราปะ สาธารณสุขอำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส			๑		
		๒๒๔	ยาพอกสมุนไพร เควชาโฮส	ตำรับยาพอกสมุนไพร เควชาโฮส เป็นตำรับสมุนไพรของหมอพื้นบ้าน นายหมวก คงศรี (หมอไทยดี เต็มแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๓) อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส สรรพคุณลดอาการปวด บวม บริเวณเข้า ลดการอักเสบของข้อเข่า หรือข้ออื่นๆ ซึ่งหมอพื้นบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน		๑			
		๒๒๕	น้ำมันคนที่สอทะเล	น้ำมันคนที่สอทะเล บรรเทาอาการปวดเมื่อย เป็นการนำสมุนไพรท้องถิ่นมาใช้ดูแลสุขภาพประชาชน และหนุนเสริมเศรษฐกิจ ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลตากใบ (เป็นยาแผนไทยในบัญชียาโรงพยาบาลตากใบ ใช้ทดแทนการใช้น้ำมันไพลและทดแทนยาภายนอกประเภท Analgesic Balm ในโรงพยาบาลตากใบ และ รพ.สต. ๑๑ แห่ง (Cup ตากใบ			๑		

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๒๒๖ - ๒๓๑)

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	RnD/วิจัย
๑๒	ปัตตานี	๒๒๖	น้ำมันสมุนไพรไทย ๓๐	น้ำมันสมุนไพรไทย ๓๐ ปราชญ์ชาวบ้าน นางยารียะสาแม เป็นเจ้าของตำรับ ได้รับการถ่ายทอดตำรับมาจากบิดาซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน สรรพคุณเป็นยารักษาโรคแก้อาการฟกช้ำ แผลไฟไหม้ แผลพุพอง ปราชญ์ชาวบ้านใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน	๑				
		๒๒๗	ยาแก้ลมอัมพฤกษ์-อัมพาต	ยาแก้ลมอัมพฤกษ์-อัมพาต เป็นตำรับของหมอเอียด แก่นแก้ว ได้รับการถ่ายทอดวิชาจากบิดาและพัฒนาต่อเป็นตำรับยารักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต แก้ลมอัมพฤกษ์-อัมพาต ปวดเข่า ปวดข้อ เส้นเอ็นพิการ เส้นตึง ปวดยก เหน็บชา ปวดหลัง/เอว จนถึงปัจจุบัน รวมผู้ป่วยที่มีอาการดีขึ้น เดินได้ และดำรงชีวิตตามปกติ มากกว่า ๑๐๐ คน	๑				
		๒๒๘	น้ำมันนวดเสม็ดขาว	นายเอียด แก่นแก้วได้รับการสืบทอดความรู้มาจากบิดา (นายเล็ก แก่นแก้ว หมอเอียด แก่นแก้ว) มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคกระดูกหักเส้นโรคอัมพฤกษ์ โรคอัมพาต โรคข้อเข่าเสื่อม โรคหัวไหล่ติด และอาการปวดเมื่อยต่างๆ รักษาโดยการซักประวัติ ตรวจร่างกาย และนวดพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาการปวดก่อนตามด้วยกดจุดนวดที่เกี่ยวข้องกับอาการปวด	๑				
	พัทลุง	๒๒๙	ตำรับยาสมุนไพรแช่เท้า	ตำรับยาสมุนไพรแช่เท้า ใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลบางแก้ว จังหวัดพัทลุง เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยเบาหวานที่มีอาการชาปลายเท้า ได้รับการดูแลเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและระบบไหลเวียนโลหิต ด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย และเพื่อลดอาการปวดฝ่าเท้า และอาการชาปลายเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน					๑
		๒๓๐	แป้งโดว์สมุนไพรพอกเข้า	แป้งโดว์สมุนไพรพอกเข้า เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการรักษาผู้ที่มีอาการปวดเข้าหรืออยู่ในกลุ่มที่มีโอกาสเสี่ยงข้อเข่าเสื่อมแต่ไม่รุนแรง นอกเหนือจากการนวดไทยและการประคบสมุนไพร มีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลควนขนุน			๑		
		๒๓๑	สเปรย์สมุนไพร	สเปรย์สมุนไพร ช่วยผ่อนคลายความเครียด มีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านชะรัด จังหวัดพัทลุง และมีการศึกษาประสิทธิผลของการใช้สเปรย์สมุนไพรที่มีผลต่อการผ่อนคลายความเครียดในผู้มารับบริการด้านการนวดคลินิกแพทย์แผนไทย พบว่าประสิทธิผลของการใช้สเปรย์สมุนไพรที่มีผลต่อการผ่อนคลายความเครียด					๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๒๓๒ - ๒๓๘

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการนำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๑๒	พัทลุง	๒๓๒	นวัตกรรมลูกกอล์ฟ นวดฝ่าเท้า	การพัฒนานวัตกรรม “ลูกกอล์ฟนวดฝ่าเท้า” ขึ้นเพื่อให้ผู้รับบริการที่มีอาการปวดตึงฝ่าเท้าได้มีกิจกรรมทำระหว่างรอการตรวจรักษา การใช้ลูกกอล์ฟนวดฝ่าเท้า มีประโยชน์ช่วยให้ผู้ป่วยลดการเกิดภาวะเครียดและได้ความรู้สึกละผ่อนคลายบริเวณฝ่าเท้า ช่วยให้ร่างกายเกิดความสมดุล กระตุ้นการไหลเวียนโลหิตบริเวณส่วนปลายของร่างกาย มีการนำมาใช้ที่โรงพยาบาลป่าบอน			๑		
		๒๓๓	ไม้นวด คลึงเส้น	“ไม้นวด คลึงเส้น” นวัตกรรมเครื่องมือช่วยนวดสำหรับผู้รับบริการสามารถนวดผ่อนคลายด้วยตนเองขณะนั่งรอรับบริการ และเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพ บรรเทาอาการปวดแทนการใช้มือนวดเพียงอย่างเดียว มีการนำมาใช้ที่รพ.สต.บ้านควนดินแดง			๑		
	ยะลา	๒๓๔	ลูกประคบสมุนไพร มัตย้อม	ลูกประคบสมุนไพรมัตย้อม นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน รพ.สต.โกตาบารู รพ.ยะหา และสอนบ้านไฉลง		๑			
		๒๓๕	สมุนไพรแช่เท้า	สมุนไพรแช่เท้า ใช้ดูแลสุขภาพประชาชน/ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน	๑				
		๒๓๖	สมุนไพรแช่น้ำคาวปลา	สมุนไพรแช่น้ำคาวปลา ใช้ดูแลสุขภาพประชาชน/ส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน	๑				
	สงขลา	๒๓๗	ตำรับยาพอกข้อ ข้าวสังข์หยด	ตำรับยาพอกข้อข้าวสังข์หยด เดิมใช้สูตรยาของอาจารย์ณภัทร พานิชการ โดยใช้ข้าวสารขาวธรรมดา ต่อมาปรับมาใช้ “ข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง” แทน และปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์จากรูปแบบยาพอกเป็นแผ่นแปะไฮโดรเจลนำไปใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ใน PCC ต.พะตง PCC ต.คลองแห (ต.คลองแห ต.คลองอู่ตะเภา ต.คูเต่า และคลองใหญ่) ผู้สูงอายุ รพ.หาดใหญ่ ซึ่งในทางการแพทย์แผนไทย ข้าวสังข์หยดจะมีฤทธิ์เย็นกว่าข้าวขาว มีคุณสมบัติเกาะแน่นและยึดติดกับเข้าได้นานกว่า โดยเฉพาะในผู้ป่วยจับโปงเข้าน้ำ ฤทธิ์เย็นของข้าวสังข์หยดจะคงอยู่ได้นาน บรรเทาอาการปวดบวมแดงร้อนได้ดีกว่าข้าวขาว ขณะผู้ป่วยลุกขึ้นเดิน ยาพอกหลุดจากบริเวณที่พอกน้อยกว่าข้าวขาว ยึดเกาะได้ดี			๑		
		๒๓๘	สครับลูกโหนด	สครับลูกโหนด “ลูกโหนด” เป็นพืชเศรษฐกิจท้องถิ่นซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โรงพยาบาลระโนด ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำลูกโหนด มาสร้างประโยชน์และคุณค่าให้กับงานบริการทางการแพทย์แผนไทย โดยนำไปดูแลสุขภาพประชาชน/ส่งเสริมเศรษฐกิจ โดยใช้กับประชาชนในชุมชน		๑			

ตารางที่ ๑ (ต่อ ลำดับที่ ๒๓๙ - ๒๔๒

เขต	จังหวัด	ลำดับ	ชื่อตำรับยา/ภูมิปัญญา	สาระสำคัญพอสังเขป	ระดับ/สถานการณ์นำภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์				
					ใช้ในชุมชน	ใช้ในสถานบริการ สธ.	ใช้ในสถานบริการ สธ. (วิจัย/พัฒนา)		
							นวัตกรรม	ใช้ทดแทน	R&D/วิจัย
๑๒	สงขลา	๒๓๙	ตำรับยารักษาโรคหมอนรองกระดูกสันหลังส่วนเอวทับเส้นประสาท	ตำรับยารักษาโรคหมอนรองกระดูกสันหลังส่วนเอวทับเส้นประสาท ของหมอประวิทย์ แก้วทองหมอฟันบ้าน ตำบลทุ่งขมิ้น อำเภอนาหม่อมหม่อไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๖ ได้รับการถ่ายทอดมาจากหมอเพ็ญ ศรีแก้วเขียวหมอฟันบ้าน ตำบลท่าข้าม อำเภอนาทวีใหญ่นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบุคลากรทางการแพทย์ร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลนาหม่อม		๑			
	สตูล	๒๔๐	การอาบน้ำสมุนไพรหลังคลอด	นำไปใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบุคลากรทางการแพทย์ร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลทุกแห่ง และรพ.สต.ทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง/รพ.สต.เขาขาว/ปากน้ำ/pcu กำแพง อำเภอละงู/รพ.สต.ฉลุง อำเภอมือสตู เพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูมารดาหลังคลอดที่มีอาการปวดเมื่อยปวดแขน ขา บ่าเอว หลัง กระเบนเหน็บ		๑			
		๒๔๑	การนวดกระชับมดลูก	นำไปใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบุคลากรทางการแพทย์ร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลทุกแห่ง และรพ.สต.ทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง/รพ.สต.เขาขาว/ปากน้ำ/pcu กำแพง อำเภอละงู/รพ.สต.ฉลุง อำเภอมือสตู		๑			
		๒๔๒	การนวดกระตุ้นน้ำนมและนวดเปิดท่อน้ำนม	นำไปใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบุคลากรทางการแพทย์ร่วมกับสหวิชาชีพ ในโรงพยาบาลทุกแห่ง และรพ.สต.ทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง/รพ.สต.เขาขาว/ปากน้ำ/pcu กำแพง อำเภอละงู/รพ.สต.ฉลุง อำเภอมือสตู		๑			
รวม			๒๔๒		๘๓	๖๕	๔๒	-	๕๒
					๘๓	๖๕	๙๔		
คิดเป็นร้อยละ			๑๐๐		๓๔.๓	๒๖.๘	๓๘.๙		

องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น
ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน

ข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ๗๖ จังหวัด เกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน มีขอบเขตเนื้อหาหลัก ประกอบด้วย ชื่อภูมิปัญญา/ตำรับยา สรรพคุณ ส่วนประกอบของตำรับยา วิธีใช้ ข้อมูลสำคัญอื่น ๆ ตามบริบท และความจำเป็น เช่น ข้อควรระวัง ที่มาและความสำคัญ โดยจำแนกรายเขต จังหวัด มีรายละเอียดดังนี้

เขตสุขภาพที่ ๑

เขตสุขภาพที่ ๑ ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และลำพูน

๑. ตำรับยารักษาโรคมะเร็ง

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน แก้วมา อินทิดำ

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยารักษาโรคมะเร็ง ของหมอพื้นบ้าน นายแก้วมา อินทิดำ เป็นตำรับยาที่มีการนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน

สรรพคุณ รักษาโรคมะเร็ง บรรเทาอาการปวด

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ทองพันชั่ง	สรรพคุณ	ดับพิษไข้ แก้กลากเกลื้อน ผื่นคัน แก้โรคไขข้ออักเสบ
๒ เสลดพังพอน	สรรพคุณ	ถอนพิษไข้ ดับพิษร้อน แก้โรคผิวหนังผื่นคัน
๓ ใบมะรุม	สรรพคุณ	ลดการอักเสบ บรรเทาอาการปวดข้อ บำรุงกำลัง
๔ ขันทองพยาบาท	สรรพคุณ	แก้ลม แก้ประดง แก้พิษในกระดูก แก้โรคผิวหนัง
๕ กำแพงเจ็ดชั้น	สรรพคุณ	บำรุงโลหิต บำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อย
๖ วานชักมดลูก	สรรพคุณ	ขับลม แก้โรคลม แก้ปวดมดลูก รักษาอาการอาหารไม่ย่อย
๗ ข้าวดอก	สรรพคุณ	บำรุงกำลัง แก้พิษร้อนในกระหายน้ำ
๘ แก่นฝาง	สรรพคุณ	บำรุงโลหิต แก้ท้องร่วง แก้ธาตุพิการ
๙ ข้าวเย็นเหนือ	สรรพคุณ	แก้ประดง แก้น้ำเหลืองเสีย
๑๐ ข้าวเย็นใต้	สรรพคุณ	บำรุงเลือด แก้ตัวร้อน แก้อาการบวมของต่อมน้ำเหลือง
๑๑ เหงือกปลาหมอ	สรรพคุณ	รักษาแผลพุพอง แก้น้ำเหลืองเสีย แก้ปวดข้ออักเสบ

วิธีใช้

นำสมุนไพรอย่างละ ๑ ส่วน ตากให้แห้ง นำมาบดเป็นผง ชงละลายน้ำอุ่น ครั้งละ ๑ - ๒ ช้อนชา รับประทานหลังอาหาร ๓ เวลา (เช้า กลางวัน เย็น) หรือจะใช้วิธีดองร่วมกับสุรา ดื่มวันละ ๑ แก้วเล็ก

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ควรดื่มติดต่อกัน อย่างน้อย ๒ สัปดาห์ หรือแล้วแต่อาการหนักมากน้อย
- ๒ สตรีมีครรภ์ห้ามรับประทาน

๒. ตำรับยารักษาโรคไต

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน สินทร ไกลถิ่น

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยารักษาโรคไต ของหมอพื้นบ้าน นายสินทร ไกลถิ่น เป็นตำรับยาที่มีการนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน

สรรพคุณ รักษาโรคไต เสี่ยงอาการไตวาย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑	ว่านพญาเมฆ	สรรพคุณ	บำรุงกำลัง แก้จุดเสียดแน่นหน้าอก ขับลม
๒	ไพล	สรรพคุณ	ขับโลหิตระดู ขับลมในลำไส้ แก้จุดเสียด
๓	ใบหนาด	สรรพคุณ	ขับลม บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย
๔	ขมิ้นชัน	สรรพคุณ	รักษาแผลในกระเพาะอาหาร แก้จุดเสียดแน่นท้อง
๕	โตไม้รู้ลัม	สรรพคุณ	บำรุงกำลัง แก้ปัสสาวะพิการ แก้ปวดบวม

วิธีใช้

นำสมุนไพรอย่างละ ๑ ส่วน ตากให้แห้ง นำมาบดเป็นผง ชงละลายน้ำอุ่น ครั้งละ ๑ - ๒ ช้อนชา รับประทานหลังอาหาร ๓ เวลา (เช้า กลางวัน เย็น ควรรับประทานต่อเนื่อง)

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. ตำรับยาแก้ไอ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน อายี หมือแล

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาแก้ไอ ของหมอพื้นบ้าน นายอายี หมือแล เป็นตำรับที่มีการนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน เป็นระยะเวลามากกว่า ๓๐ ปี

สรรพคุณ รักษาแก้อาการไอ เจ็บคอ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ขิงแก่	สรรพคุณ	แก้อาการคอแห้ง เจ็บคอ แก้ท้องอืด จุกเสียด
๒ มะขามป้อม	สรรพคุณ	แก้ไอ ละลายเสมหะ ทำให้ชุ่มคอ
๓ น้ำผึ้ง	สรรพคุณ	ด้านการอักเสบ เป็นยาอายุวัฒนะ

ขิง

มะขามป้อม

น้ำผึ้ง

วิธีใช้

นำสมุนไพรสดล้างให้สะอาด ตากให้แห้ง หั่นเป็นชิ้นบาง ๆ และนำไปบดเป็นผง โดยใช้ มะขามป้อม ๑ กิโลกรัม ขิงแก่ ๑ ชีด รับประทานครั้งละ ๐.๕ กรัมหรือ ๑ ช้อนชาเล็ก น้มาผสมน้ำผึ้ง อัดเป็นก้อนเล็ก ๆ นำไปตากแห้ง รับประทานครั้งละ ๑ เม็ดก่อนนอน หรือสามารถรับประทานได้ระหว่างวัน จนกว่าอาการไอจะทุเลา ประมาณ ๓ - ๔ วัน โดยสามารถเก็บยาไว้ใช้ได้เป็นระยะเวลา ๑ ปี

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๔. ตำรับยาแก้ห้าตัน

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

ผลงาน สืบทอดกันในหมู่ชุมชนหมอมือเมืองล้านนา

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาแก้ห้าตัน เป็นตำรับยาที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาภายในชุมชนหมอมือเมืองล้านนา โดยประชาชนในชุมชนมีการนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพตนเอง

สรรพคุณ แก้กินของแสลง เวียนศีรษะ ใจสั่น หน้ามืด ปวดท้อง แก้บิด แก้พิษทั้งหลาย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เครือหมูปอย	สรรพคุณ	ยาถอนพิษ
๒ แดงเถื่อน	สรรพคุณ	แก้ลม แก้เสมหะ ขับปัสสาวะ
๓ หนาดคำ	สรรพคุณ	บำรุงกำลัง แก้อาการอ่อนเพลีย แก้ท้องร่วง
๔ บอระเพ็ด	สรรพคุณ	บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง ดับพิษร้อน
๕ ดิงหว่า (เนระพูสี)	สรรพคุณ	แก้ไข้ แก้ไอ ดับพิษไข้

วิธีใช้

นำตัวยามาหั่นตากแห้ง บดเป็นผง ผสมน้ำอุ่นหรือน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอน หรือฝนกับหิน ต้มน้ำที่ได้จากการฝนยา

๑ แก้ว

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. ยาบำรุงน้ำนม

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลอมก๋อย ”

ผลงาน อัญชลี นามเมือง

ที่มาและความสำคัญ

ตั้งตำรับ โดย นางสาวอัญชลี นามเมือง แพทย์แผนไทยชำนาญการ โรงพยาบาลอมก๋อย คลินิกการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลอมก๋อย กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ตั้งสูตรตำรับ “ยาบำรุงน้ำนม” ขึ้น โดยแพทย์แผนไทยที่ปฏิบัติงานในคลินิก ใช้สำหรับหญิงหลังคลอดที่มารับบริการใน โรงพยาบาลอมก๋อย เพื่อทดแทนยาแผนปัจจุบัน Domperidone ในพื้นที่อำเภอมก๋อย เริ่มให้บริการแก่หญิงหลังคลอด ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยจ่ายยาบำรุงน้ำนมให้คนไข้ จำนวน ๒ ชุด ให้กับหญิงหลังคลอด

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้ในหญิงหลังคลอด

สรรพคุณ

ใช้ในการบำรุงน้ำนมในหญิงหลังคลอด บำรุงเลือด บำรุงร่างกาย บำรุงสตรีหลังคลอด บำรุงน้ำนม ขับน้ำคาวปลา

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ใบเตย
- ๒ ฝางแดง
- ๓ แห้วหมู
- ๔ เถาเอ็นอ่อน

วิธีใช้

- ๑) นำสมุนไพรมาล้างทำความสะอาด
- ๒) หั่นสมุนไพรเป็นชิ้น ๆ แล้วนำไปตากแห้ง
- ๓) บรรจุสมุนไพรตากแห้ง ในถุงผ้าขาว
- ๔) ต้มสมุนไพรในน้ำเดือด ๑ ถัง ต่อน้ำ ๑ ลิตร
- ๕) ต้มแทนน้ำทุกวัน ต้มสมุนไพรซ้ำได้จนสีของน้ำสมุนไพรจางลง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๒. ดินสอพองดูแลแผลกดทับในผู้ป่วยติดเตียง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ใน
“ โรงพยาบาลสะเมิง ”

ผลงาน รสสรินทร์ แสงงาม

บทคัดย่อ

โรงพยาบาลสะเมิงเป็นโรงพยาบาลที่มีสถิติผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษานในโรงพยาบาลซึ่งมีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป สถิติปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔ ทุก ๆ ปีกว่าร้อยละ ๖๐ จากบันทึกข้อมูลสถิติการเกิดแผลกดทับของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษานในโรงพยาบาลสะเมิง ตึกผู้ป่วยใน เกิดแผลกดทับระดับ ๑ ขึ้นไป และมีแนวโน้มสูงขึ้น ส่งผลต่อวันนอนโรงพยาบาลเพิ่มขึ้น จากสถิติวันนอนของผู้ป่วยที่เกิดแผลกดทับในระดับ ๒ ถึง ๔ มีวันนอนเฉลี่ยที่ ๒๙ วัน และวันนอนโรงพยาบาลที่เพิ่มขึ้น คิดเป็น ๑.๘ เท่าของผู้ป่วยที่ไม่เกิดแผลกดทับ

งานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลสะเมิงเป็นส่วนหนึ่งในทีมหมอครอบครัว (Family Care Team : FCT) โดยเฉพาะการดูแลโรคเรื้อรัง การดูแลผู้สูงอายุและการดูแลกลุ่มคนที่อยู่ในภาวะเปราะบาง ต้องพึ่งพาผู้อื่น ได้แก่ ผู้พิการ, ผู้ป่วยติดบ้าน, ติดเตียง, ผู้ป่วยระยะสุดท้าย และเด็กพิเศษ เป็นต้น ซึ่งต้องการการดูแลระยะยาว (Long Term Care) หรือการดูแลแบบประคับประคอง (Palliative care) โดยเน้นการมีทีมดูแลถึงที่บ้าน จากการบันทึกข้อมูลการเยี่ยมบ้าน ตั้งแต่ปี ๒๕๖๒ - ๒๕๖๔ คิดเป็นร้อยละ ๖๕ พบกลุ่มผู้ป่วย Palliative care เกิดแผลกดทับในระดับ ๑ ขึ้นไป จากภาวะนอนติดเตียง ทีมแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลสะเมิง เล็งเห็นปัญหา ดังกล่าวจึงให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาและป้องกันการเกิดแผลกดทับ

การศึกษานี้เป็นการศึกษา การใช้ดินสอพองรักษาแผลกดทับของผู้ป่วยติดเตียง โรงพยาบาลสะเมิง อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑ ราย แผลกดทับที่คัดเลือกใช้กับดินสอพองคือ แผลกดทับระดับที่ ๑ บริเวณแก้มก้น (Ischial tuberosity) ได้รับการล้างแผลด้วยน้ำเกลือ (NSS บริเวณที่เป็นแผลกดทับ และปิดด้วย Gauze มีการควบคุมโดยให้ทำแผล เช้า เย็น ทุกวัน เป็นระยะเวลา ๔ สัปดาห์ รวมทั้งแนะนำให้คอยพลิกตัวผู้ป่วย ทุก ๒ ชั่วโมง และดูแลความสะอาดแผลกดทับ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาคุณสมบัติ ดินสอพอง ที่มีผลต่อการรักษา แผลกดทับในผู้ป่วยติดเตียงภายหลังการใช้ร่วมกับการรักษาแบบปกติ

รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคลินิกแบบ Case report โดยไม่มีกลุ่มควบคุม (Before-after experiment with no control group)

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยที่มีแผลกดทับในระดับที่ ๑ ในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลสะเมิง อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๑ ราย

สรุปผลการวิจัย

ดินสอพองสามารถใช้ร่วมกับการทำแผลตามมาตรฐาน เพื่อลดขนาดและลดความรุนแรง ของแผลกดทับบริเวณแก้มก้น โดยไม่พบอาการไม่พึงประสงค์ และอาการแทรกซ้อนภายหลังการรักษา ทั้งนี้ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพรและสนับสนุนให้ใช้เป็นยาภายนอกเพื่อรักษาแผลกดทับต่อไป

๓. ลูกประคบสมุนไพร เพื่อบรรเทาอาการปวดของกลุ่มผู้ป่วยติดเฮโรอีน

ศึกษาประสิทธิผลของการใช้ลูกประคบสมุนไพร เพื่อบรรเทาอาการปวดของกลุ่มผู้ป่วยติดเฮโรอีน โรงพยาบาลสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

Effective of the use of herbal compress to relieve to the pain of treatment for heroin dependence at the Smoeng Hospital

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ใน
“ โรงพยาบาลสะเมิง ”

ผลงาน รสสรินทร์ แสงงาม

ที่มาและความสำคัญ

ยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของชาติและเป็นปัญหาสำคัญของอำเภอสะเมิง ส่งผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ รัฐบาลได้กำหนดให้ ปัญหายาเสพติดเป็นนโยบายหลักของชาติ โดยดำเนินการครอบคลุมทั้งด้าน การแก้ไข การป้องกัน การปราบปราม และการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โรงพยาบาลสะเมิง มีการจัดตั้งคลินิกยาเสพติดและมีการดำเนินการบำบัด รักษา พันฟู ผู้ป่วยยาเสพติดตามโปรแกรมการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยนอก มีการนัดมาโรงพยาบาลเป็นระยะ ๆ ในช่วงเวลา ๔ - ๖ เดือน ร่วมกับการส่งเสริมสุขภาพตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย การนำประโยชน์จากการประคบสมุนไพรมาช่วยในการลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ เพิ่มการไหลเวียนโลหิต และกลิ่นของสมุนไพรจะช่วยผ่อนคลาย ทางด้านจิตใจและช่วยลดความเครียด นำมาใช้ในการดูแลผู้ป่วยเล็กฝั้น เฮโรอีน ที่มีอาการปวด และยังเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพแก่ประชาชนทั่วไปแบบพึ่งพาตนเองและเป็นภูมิปัญญาไทย

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาผลของการใช้ลูกประคบสมุนไพรเพื่อ บรรเทาอาการปวดของผู้ป่วยกลุ่มรักษาอาการติด เฮโรอีน
- ๒ เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการใช้ลูกประคบ สมุนไพรเพื่อบรรเทาอาการปวดของผู้ป่วยกลุ่มรักษา อาการติดเฮโรอีน
- ๓ เพื่อลดการใช้ยาแก้ปวดแบบรับประทาน

รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง

(Quasi - experimental research design

เพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังในกลุ่มตัวอย่าง เดียวกัน แบบศึกษากลุ่มเดียววัดก่อน-หลังการทดลอง

(The One-Group Pretest-Posttest Design

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยรักษาอาการติดเฮโรอีนที่มี อาการปวด จำนวน ๒ คน เพศหญิง ๑ คน เพศชาย

๑ คน

สรุปผลการวิจัย

การใช้ลูกประคบสมุนไพร วันละ ๑๕ นาที ระยะเวลา ติดต่อกัน ๕ วัน ผลการประเมินความเจ็บปวด ก่อนหลังการใช้ลูกประคบสมุนไพรค่าเฉลี่ยของ คะแนนของระดับความปวด ก่อนการประคบระดับ คะแนนความปวด ค่าเฉลี่ย ๖ (ปวดปานกลาง หลังประคบระดับคะแนนความปวดลดลง ค่าเฉลี่ย ๔.๕ (ปวดปานกลาง จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ป่วยมีอาการปวดลดลง มีความรู้สึกสบาย ผ่อนคลาย ค่าเฉลี่ยของการใช้ยาลดปวดอยู่ที่ ๑ ครั้ง/ สัปดาห์ หลังการใช้ลูกประคบสมุนไพรครบ ๕ วัน ลดการใช้ยาแก้ปวดลงได้ และจากการสอบถามความ พึงพอใจกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจที่ ระดับพอใจ มากที่สุด ๘๒%

๔. ยาขมิ้นหัว

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ใน “ รพ.สต.แม่ทะลบ ”

ผลงาน พิลิษฐ์ จินาติ

ที่มาและความสำคัญ

จากการดำเนินกิจกรรมผู้สูงอายุสัจจกร แพทย์แผนไทยสัจจกร หมอพื้นบ้านสัจจกร ออกให้บริการตรวจคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุในตำบลแม่ทะลบ และให้บริการการรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์ทางเลือกในชุมชน พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มักมีอาการปวดศีรษะ ซึ่งในการมารับบริการการรักษานั้นค่อนข้างลำบาก เพราะผู้สูงอายุบางคนไม่มีคนรับ-ส่ง ทางชมรมผู้สูงอายุจึงนำ “นวัตกรรมขมิ้นหัว” เพื่อนำมาใช้ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอาการปวดศีรษะและเป็นการรักษาโดยใช้สมุนไพรที่มีอยู่ใกล้ตัว ซึ่งช่วยบรรเทาอาการปวดศีรษะ ลดการใช้ยา และผู้ป่วยสามารถทำเองเบื้องต้นได้

สรรพคุณ

บรรเทาอาการไข้ ตัวร้อน ปวดศีรษะ ปวดไมเกรน

วิธีใช้

- ๑) นำสมุนไพรสด ล้างทำความสะอาด
- ๒) นำสมุนไพรทั้งหมดมาตำพอหยาบ และนำยาใส่ลงในผ้าดิบขนาด ๑๐x๑๐ เซนติเมตร
- ๓) นำมาพอกบริเวณศีรษะ ประมาณ ๓๐ นาที

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อบรรเทาอาการปวดศีรษะในผู้สูงอายุ
- ๒) เพื่อบรรเทาอาการไข้ในผู้สูงอายุ
- ๓) เพื่อบรรเทาอาการเวียนศีรษะ และช่วยระบบไหลเวียนโลหิตในผู้สูงอายุ
- ๔) เพื่อลดการใช้ยาแผนปัจจุบันและเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑) ใบต่วนหลวง	๕	กรัม
๒) ใบครุฑฝอย	๕	กรัม
๓) ใบครุฑต่าง	๕	กรัม
๔) ใบว่านน้ำ	๕	กรัม
๕) ผ้าดิบขนาด ๑๐x๑๐ เซนติเมตร	๑	ผืน

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

สรุปผลการดำเนินงาน

สอบถามผู้สูงอายุจำนวน ๒๐ คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน ๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๐ มีอายุ ๖๖ - ๗๐ ปี จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕ รองมาคือ กลุ่มอายุ ๗๑ - ๗๕ ปี จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐ และ กลุ่มอายุ ๖๐ - ๖๕ ปี จำนวน ๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕ ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๐ ระดับการศึกษา ประถมศึกษา จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๕ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจนวัตกรรม “ขมิ้นหัว” ในภาพรวมร้อยละ ๙๐ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในเรื่องการลดปวดศีรษะมากที่สุดรองลงมาคือ การลดอาการเวียนศีรษะ การลดการใช้ยา การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ตามลำดับ

๑. ตำรับยาสมุนไพรพอกศีรษะแก้ปวดหัว

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “โรงพยาบาลน่าน”

หมอพื้นบ้าน อ้วน เงินสม

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาสมุนไพรพอกศีรษะแก้ปวดหัว เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายอ้วน เงินสม อายุ ๖๖ ปี อาศัยอยู่ที่ หมู่บ้านศรีบุญเรือง ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ได้รับการสืบทอดองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้านด้วยวิธีตั้งชั้นรับจากผู้เป็นบิดา มารดา โดยหมออ้วนได้เริ่มรักษาคนไข้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ รวมเป็นระยะเวลากว่า ๒๖ ปี จนเป็นที่ยอมรับจากชาวบ้านในพื้นที่ นอกจากนี้หมออ้วน ได้เป็นประธานศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรบ้านศรีบุญเรือง และเป็นวิทยากรในการสำรวจสมุนไพรในป่าชุมชน

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ผู้ป่วยที่มีอาการปวดศีรษะ

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดศีรษะ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑) ใบหมี ส่วนที่ใช้ ใบ

สรรพคุณ รักษากลากเกลื้อน แก้ปวด

๒) ว่านสาวหลง ส่วนที่ใช้ ใบ หรือ หัวเหง้าใต้ดิน

สรรพคุณ บำรุงหัวใจ ขับลม

๓) มะกรูด ส่วนที่ใช้ ผล

สรรพคุณ ขับระดู แก้ลมจุกเสียด

๔) น้ำข้าวข้าว

วิธีใช้

- ๑) นำสมุนไพรทั้งหมดมาล้างทำความสะอาด
- ๒) นำผลมะกรูดมาเผาหรือต้มในน้ำเดือด จากนั้นนำไปปั่น หรือบดคั้นเอาน้ำ
- ๓) นำใบหมี, ใบ/หัวเหง้า ว่านสาวหลง มาหั่นลดขนาด แล้วบดหรือตำให้เข้ากัน
- ๔) เติมน้ำข้าวข้าว และน้ำคั้นมะกรูดลงไปผสมให้พอเหลว หมักทิ้งไว้ ๒ ชั่วโมง
- ๕) นำสมุนไพรที่เตรียมไว้มาพอกบริเวณศีรษะ หรือนำมาสระแทนแชมพูสระผม เมื่อเวลามีอาการหรือใช้ซ้ำ สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ระวังในผู้ที่แพ้สมุนไพรสด
- ๒ ขณะพอก ควรมีผ้าพันรอบศีรษะตามแนวตีนผม เพื่อป้องกันตัวยาไหลเข้าดวงตา

๒. ตำรับยาสมุนไพรแก้หวัดเด็ก

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลเวียงสา ”

หมอพื้นบ้าน อ้วน เงินสม

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาสมุนไพรแก้หวัดเด็ก เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายอ้วน เงินสม อายุ ๖๖ ปีอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านศรีบุญเรือง ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ได้รับการสืบทอดองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้าน ด้วยวิธีตั้งชั้นรับจากผู้เป็นบิดา มารดา โดยหมออ้วน ได้เริ่มรักษาคนไข้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ รวมเป็นระยะเวลากว่า ๒๖ ปี จนเป็นที่ยอมรับจากชาวบ้านในพื้นที่

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ในเด็กที่มีอาการไข้หวัด

สรรพคุณ

บรรเทาอาการหวัด คัดจมูก หายใจไม่สะดวก
ในเด็กเล็กที่ทานยาก

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑) ว่านน้ำ ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น
สรรพคุณ ขับลม แก้ธาตุพิการ
- ๒) ขางปอย ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น
สรรพคุณ ลดไข้ แก้ไข้
- ๓) กำปอง ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น
สรรพคุณ ช่วยเรื่องอาการนอนไม่หลับ
- ๔) สะระแหน่ ส่วนที่ใช้ ใบ
สรรพคุณ ขับเหงื่อ ขับลมในลำไส้
- ๕) เนียมหนูเสื่อ ส่วนที่ใช้ ใบ
สรรพคุณ บรรเทาอาการไม่ย่อย ปวดท้อง

วิธีใช้

- ๑) นำสมุนไพรทั้งหมดมาล้างทำความสะอาด
- ๒) หั่นสมุนไพรให้ขนาดเล็กลง
- ๓) นำสมุนไพรทั้งหมดมาตำรวมกันให้พอแหลก
- ๔) นำสมุนไพรที่เตรียมไว้มาพอกบริเวณศีรษะ
ครั้งละ ๓๐ - ๔๕ นาที วันละ ๑ - ๒ ครั้ง หรือเวลา
ที่มีอาการ สามารถทำซ้ำได้จนกว่าอาการจะดีขึ้น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ระวังในผู้ที่แพ้สมุนไพรสด
- ๒ ขณะพอก ควรมีผ้าพันรอบศีรษะตามแนวตีนผม
เพื่อป้องกันตัวยาไหลเข้าดวงตา

๓. ตำรับยาสมุนไพรแก้ตกขาว

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอสันติสุข ”

หมอพื้นบ้าน อ้วน เงินสม

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาสมุนไพรแก้ตกขาว เป็นตำรับยาของหมอพื้นบ้าน นายอ้วน เงินสม อายุ ๖๖ ปี อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านศรีบุญเรือง ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน ได้รับการสืบทอดองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้านด้วยวิธีตั้งชั้นธูปรับจากผู้เป็นบิดา มารดา โดยหมออ้วนได้เริ่มรักษาคนไข้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ รวมระยะเวลากว่า ๒๖ ปี จนเป็นที่ยอมรับจากชาวบ้านในพื้นที่ นอกจากนี้หมออ้วนได้เป็นประธานศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรบ้านศรีบุญเรือง และเป็นวิทยากรในการสำรวจสมุนไพรในป่าชุมชน

สรรพคุณ บรรเทาอาการตกขาว มีกลิ่น ประจำเดือนมาไม่ปกติ

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ หนั้าหูกวาง (เฟิร์นก้านดำ ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น
- ๒ หนั้าแพรก ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น
- ๓ หงส์เหิน (ตาเหินขาว ส่วนที่ใช้ หัว เหง้า ใต้ดิน
- ๔ ข้าวสาร

สรรพคุณ รักษาอาการไอ ขับปัสสาวะ แก้ขัดเบา
สรรพคุณ แก้ไข้หวัด ขับน้ำคาวปลา แก้อ่อนใน กระหายน้ำ
สรรพคุณ แก้พิษฝี พิษงู
สรรพคุณ บำรุงร่างกาย เพิ่มพลังงานให้กับร่างกาย

หนั้าหูกวาง

หนั้าแพรก

หงส์เหิน

ข้าวสาร

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำสมุนไพรทั้งหมดมาล้างทำความสะอาด
- ๒ หั่นสมุนไพรทั้งหมดให้ขนาดเล็กลง
- ๓ นำสมุนไพรทั้งหมดมาต้มกับน้ำสะอาดจนเดือด
- ๔ จากนั้นนำข้าวสาร ๗ เม็ด ใส่ลงไปต้มต่อ ๔ นาที

วิธีใช้

ใช้ต้มแทนน้ำ ดื่มต่อกัน ๒ – ๓ วัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. ตำรับยาดูแลสุขภาพหลังคลอด

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.ขุนควร ”

หมอพื้นบ้าน สมร พรหมคำอ้าย

ที่มาและความสำคัญ

นางสมร พรหมคำอ้าย หมอพื้นบ้าน ตำบลขุนควร ได้เริ่มนำตำรับยามาใช้ในการรักษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นระยะเวลากว่า ๒๒ ปี และนำไปใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในระบบบริการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลขุนควร โดยมีการเก็บข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ ในต้นปี ๒๕๖๗ โดยเล่าประสบการณ์การใช้ตำรับยาอบไอน้ำที่ได้รับการสืบทอดมาจากยายของตนเองว่า “น้องของตนมีอาการวิงเวียนศีรษะ หน้ามืด ตาลาย ยายและแม่ จึงให้ตนเองไปหาตัวยา มาต้มให้น้องใช้สำหรับการอบไอน้ำ โดยการอบไอน้ำในที่แรกสมัยก่อนใช้เป็นหม้อดินต้มยาให้เดือด แล้วนำใบกล้วยตีบมาครอบปากหม้อให้สนิท หลังจากนั้นให้น้ำหม้อยาไปคลุมกับตัว โดยใช้ผ้าแล้วค่อย ๆ ใช้ไม้เจาะรูที่ละนิด ๆ จนน้ำในหม้อหายร้อน หลังอบไอน้ำได้สักระยะอาการเหล่านั้นก็หายไป จนเป็นที่มาของการอบไอน้ำสมุนไพรตำรับนี้ที่สืบทอดมาจนถึงทุกวันนี้”

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

ผู้ป่วยที่มีอาการปวดศีรษะ

สรรพคุณ

ช่วยลดอาการวิงเวียนศีรษะ หน้ามืด ตาลาย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑) ผักหวานบ้าน

สรรพคุณ ช่วยขับถ่ายได้ดี

๒) รากกล้วยตีบ

สรรพคุณ แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ท้องร่วง

๓) ผักก้านถง

สรรพคุณ แก้ร้อนใน แก้ท้องเสีย

๔) ผักย่านาง

สรรพคุณ ช่วยจัดสารพิษออกจากระบบเลือด

๕) ไพล

สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย ฟกช้ำ บวม ปวดเมื่อย

วิธีใช้

๑) นำส่วนประกอบไปตากให้แห้ง แล้วนำมา

อบ/ต้ม ให้แห้งหลังคลอ

๒) ตำรับยาอบไอน้ำหลังคลอด จะทำการอบไอน้ำทั้งหมด ๕ ครั้ง โดย

ครั้งที่ ๑ ทำเมื่อหญิงหลังคลอดครบ ๓๐ วัน

ครั้งที่ ๒ ทำในวันถัดไปจากครั้งที่ ๑

ครั้งที่ ๓ ทำในวันถัดไปจากครั้งที่ ๒

ครั้งที่ ๔ นับห่างออกไปจากครั้งที่ ๓ จำนวน ๕ วัน

ครั้งที่ ๕ นับห่างออกไปจากครั้งที่ ๔ จำนวน ๗ วัน

ซึ่งจะอบไอน้ำครั้งละ ๓๐ นาที และตัวยาสุมไพรที่ใช้ออบไอน้ำ จะมีสมุนไพรทั้งหมด ๕ ชนิด

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

หญิงหลังคลอดต้องปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัด และงดทานอาหารของหมักดอง อาหารแสลง เป็นต้น

หมายเหตุ

อบ/ต้ม เป็นการนำตัวยามาต้มให้เกิดไอน้ำ เพื่อใช้ไอน้ำในการอบหรือรมในกระโจมหรือห้องอบ กรรมวิธีนี้จะใช้สำหรับการรักษาโรคผิวหนัง ผื่นคัน อัมพฤกษ์ อัมพาต ขับน้ำคาวปลา

๒. ตำรับยาแก้กินผิดสาบผิด

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.ภูซาง ”

หมอพื้นบ้าน แสง ยะมงคล

ที่มาและความสำคัญ

นางแสง ยะมงคล หมอพื้นบ้าน ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ได้เริ่มนำตำรับยามาใช้ในการรักษาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นระยะเวลากว่า ๒๒ ปี และนำไปใช้ดูแลผู้ป่วย หรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพในระบบบริการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภูซาง โดยมีการเก็บข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ ในต้นปี ๒๕๖๗ โดยเล่าประสบการณ์ว่าตนเองมีความรู้ ความถนัดด้านการใช้ยาสมุนไพรรักษาอาการ กินผิดกินสาบผิด (ลมผิดเดือน โดยเฉลี่ยจะมีผู้เข้ามารักษาเดือนละ ๒ - ๓ คน ซึ่งส่วนมากจะมาด้วยอาการ วิงเวียนศีรษะ หน้ามืด ตาลาย มึนงง จากการได้รับกลิ่น หรือกินของแสลง จะใช้ตำรับยาแก้กินผิดสาบผิดที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมารักษา โดยตำรับยานี้มีสมุนไพรทั้งหมดประมาณ ๓๐ ชนิด โดยจะนำสมุนไพรทั้งหมดมา ฝนลงในน้ำประมาณ ๑ - ๑.๕ ลิตร แล้วนำยาฝนผสมน้ำนั้นไปสูดยา เพื่อสูดดม ลดอาการลมผิดเดือน

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

ใช้ในกลุ่มที่มีอาการวิงเวียนศีรษะ และหญิงหลังคลอด

สรรพคุณ

ช่วยลดอาการวิงเวียนศีรษะ หน้ามืด ตาลาย มึนงง จากการได้รับกลิ่น หรือกินของแสลง ลมผิดเดือน เบื่ออาหาร เจ็บหัว มัวตา ผดผื่นคัน ใช้ได้ทั้งชายและหญิง เด็กสามารถใช้ได้โดยการล้างน้ำ ทาตัว

ส่วนประกอบของตำรับ

๑) รากคนทีสอ	สรรพคุณ แก้ลม ขับเสมหะ
๒) แก่นตุ้มกาเครือ	สรรพคุณ แก้พิษภายใน
๓) เขี้ยวหมูป่า	สรรพคุณ ดับพิษร้อน ถอนพิษ
๔) จันทน์ขาว	สรรพคุณ แก้ไข้ แก้ร้อนใน
๕) จันทน์แดง	สรรพคุณ ดับพิษไข้
๖) กระตูลิง	สรรพคุณ บำรุงกำลัง
๗) กระตองเต่าบก	สรรพคุณ แก้พิษ ถอนพิษ
๘) อกเต้าน้ำ	สรรพคุณ แก้พิษ ถอนพิษ
๙) บินบือหมูป่า	สรรพคุณ แก้กินผิด ผิดเดือน
๑๐) กระตูลีถั่ง	สรรพคุณ ถอนพิษ ขับลม
๑๑) กระตูกแมกบาล้าน	สรรพคุณ แก้โรคลำไส้
๑๒) กระตูกเลี้ยงผา	สรรพคุณ ขับลม
๑๓) กระตูกแรด	สรรพคุณ ถอนพิษลำไส้

๑๔) เขี้ยวหมี	สรรพคุณ ดับพิษร้อน
๑๕) หอยกาบล้าน	สรรพคุณ แก้ไข้ ดับพิษร้อน
๑๖) งาช้าง	สรรพคุณ ดับพิษร้อน
๑๗) มะเดื่อหว่า	สรรพคุณ แก้ท้องเสีย
๑๘) แก่นเหมือดคน	สรรพคุณ ดับพิษ แก้ไข้
๑๙) เสลดพังพอนตัวผู้	สรรพคุณ รักษาอาการอักเสบ
๒๐) จุลภาคพิษดำ	สรรพคุณ ถอนพิษ
๒๑) รากผักหวานบ้าน	สรรพคุณ แก้ไข้ ถอนพิษไข้ และตัวยาอื่น ๆ

วิธีใช้

- ๑) นำตัวยาจุ่มน้ำต้มสุก และฝนกับหิน ๒ - ๓ ครั้ง ฝนที่ละเอียดจนครบทุกตัว (การฝนยาอย่าเอาหินจุ่มลงในน้ำยา)
- ๒) นำน้ำยาที่ฝนได้ดื่ม หรือตบถูบศีรษะ ลำหน้า
- ๓) แนะนำให้ผู้มารับการรักษา นอนหลับไปทำที่บ้าน วันละ ๒ ครั้ง เช้า เย็น ครั้งละ ๕ - ๑๐ นาที ทำติดต่อกัน ๒ - ๓ ครั้ง อาการจะทุเลาลง และให้หยุดทำเมื่ออาการหายดีแล้ว

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ต้องปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัด เช่น งดทานอาหารของหมักดอง อาหารแสลง เป็นต้น

๑. อุปกรณ์นวดกดข้อคลายประสาทด้วยตนเอง

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน อุดม ใจงาม

ที่มาและความสำคัญ

นายอุดม ใจงาม มีความเชี่ยวชาญในการรักษา โรคหมอนรองกระดูกสันหลังกดทับปลายประสาท โรคปวดหลัง ปวดเอว ปวดไหล่ เรื้อรัง ได้ค้นพบการรักษาโดยอาศัยหลักการทางทฤษฎีของวิชากลศาสตร์ ที่สามารถรักษาได้จริงทางวิทยาศาสตร์ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเป็นเวลานานกว่า ๒๐ ปี จนถึงปัจจุบันจนสามารถบรรลุเป็นนวัตกรรมภูมิปัญญาปราชญ์พื้นบ้านชื่อว่า “อุปกรณ์นวดกดข้อคลายประสาทด้วยตนเอง” และได้นำไปใช้รักษาโรคต่าง ๆ จากการศึกษาและค้นคว้ามานานเกือบ ๓๐ ปี อุปกรณ์จากกะลามะพร้าว

จากการศึกษาค้นคว้าตามหลักการของทฤษฎีวิชากลศาสตร์ จนสามารถสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาปราชญ์พื้นบ้าน ชื่อ กลอุปกรณ์นวดกดข้อคลายประสาท ด้วยตนเองและได้ทำการตรวจสอบว่ามีผู้ใดคิดหรือค้นพบนวัตกรรมในลักษณะนี้หรือไม่ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้รับการจดทะเบียน และหนังสือรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. มีความคงทนแข็งแรงและปลอดภัย

สรรพคุณ

ช่วยบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ กระตุ้นระบบการไหลเวียนเวียนโลหิต

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

- ๑) กะลามะพร้าว ๒ กะลา
- ๒) เชือกเท้าดินสอ ยาว ๑๒๐ เซนติเมตร

ขั้นตอนการทำ

- ๑) นำกะลามะพร้าว โดยให้เอาส่วนของกะลาที่มีรู จำนวน ๒ ชิ้น
- ๒) ใช้เชือกขนาดเท้าดินสอ ยาว ๑๒๐ เซนติเมตร ร้อยกะลา ๒ ชิ้น และขมวดปลายเชือกทั้ง ๒ ด้าน

วิธีใช้

ใช้นวดตัวเองตามจุดต่าง ๆ ครั้งละประมาณ ๑๕ - ๒๐ นาที ปฏิบัติทุก ๆ ตอนเช้าและก่อนนอน ทุกวัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๒. ยาหม่องโชคทวีโอสด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข
“สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่”

หมอพื้นบ้าน โชคทวี กำทองทุ่ง

ที่มาและความสำคัญ

ยาที่ขึ้นทะเบียนตำรับยาแผนโบราณ นายโชคทวี กำทองทุ่ง ได้สืบทอดตำรับจากบรรพบุรุษ เกิดจากการสอบถามผู้รู้และได้มาจากตำรายาสมุนไพรโบราณล้านนา จากวัดปทุม เมื่อครั้งที่บวชเป็นพระ ด้วยความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย จนปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ลาสิกขาบท จึงได้เริ่มผลิต จำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยใช้ชื่อ “โชคทวีโอสด” ก่อนได้รับใบอนุญาตจากคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะขึ้นทะเบียนให้เป็นผู้ประกอบการโรคศิลปะแผนโบราณ สาขาสหกรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ผู้ผลิตสินค้าสมุนไพร และตำรับยาสมุนไพร สินค้าโอท็อป ระดับ ๕ ดาว ของจังหวัดแพร่ อาทิ ลูกประคบ ยาขยี้เส้น ชักมดลูก ชาสมุนไพรโบราณ และยาหม่อง หลังจากผู้ป่วยรับยามีอาการดีขึ้น อาการปวดเมื่อยดีขึ้น

การนำมาใช้ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

นำมาใช้ในผู้ที่มารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทยของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อ เคล็ดขัดยอก

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย
แก้เคล็ดขัดยอก ปวดข้อ ปวดเข่า เป็นต้น

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เมณฑอล	๓๐๐	มิลลิกรัม
๒ พิมเสน	๓๐๐	มิลลิกรัม
๓ การบูร	๓๐๐	มิลลิกรัม
๔ คาลาฟิล	๓๐๐	มิลลิกรัม
๕ วาสลีน	๓๐๐	มิลลิกรัม
๖ น้ำมันระกำ	๒๒๕	มิลลิกรัม
๗ ยูคาลิปตัส	๖๐	มิลลิกรัม

วิธีใช้

- ๑ นำ ๑ - ๕ ผสมกัน กวนให้ทุกอย่างละลายเป็นเนื้อเดียวกัน (จะได้ของเหลวใส จากนั้นตั้งพักไว้ก่อน)
- ๒ นำ ๖ - ๘ ผสมกัน แล้วนำไปให้ความร้อนที่อุณหภูมิ ๗๐ - ๗๕ องศาเซลเซียส พร้อมกับกวนไปด้วยจนทุกอย่างละลายเป็นของเหลวใส จากนั้นให้นำส่วน ผสมที่พักไว้ (ข้อ ๑ มาเติมลงไปแล้วกวนให้เข้ากัน)
- ๓ นำส่วนผสมที่กวนเข้ากันดีแล้วเทลงใส่ภาชนะตามต้องการ รอประมาณ ๒๐ นาที จะแข็งตัวเป็นก้อน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. คหาติพิภักดจุดลดปวดบ้ำและสะบัก

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ใน
“ โรงพยาบาลรื่องวาง ”

ผลงาน จิรัชยา ไพโรจน์

ที่มาและความสำคัญ

ผู้ป่วยที่มาใช้บริการงานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล รื่องวาง ส่วนใหญ่มาด้วยอาการปวดตึงบริเวณกล้ามเนื้อบ้ำและสะบัก ร้อยละ ๖๐ โดยนวัตกรรมชิ้นนี้ เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ได้รับการพัฒนาและอ้างอิงมาจากตะขอนวดวิไล (วิชัย อิงพิณพงศ์, ๒๕๕๘) ได้รับความอนุเคราะห์ จากพระครูทวีศักดิ์ พระประจำวัด รื่องเขมในการช่วยออกแบบและประดิษฐ์นวัตกรรมคหาติพิภักดขึ้นมา

วิธีใช้

ให้ผู้ป่วยใช้มือสัมผัสบริเวณที่มีอาการปวด ถ้าพบว่า บริเวณกล้ามเนื้อไม่ราบเรียบเป็นก้อน ให้ผู้ป่วยใช้มือ ด้านตรงข้ามบ้ำและสะบักที่ปวดจับส่วนที่เป็นขา ของคหาติพิภักด แล้วให้ปุ่มปลายของส่วนที่งอไปสัมผัส กับบริเวณกล้ามเนื้อนั้น และเมื่อต้นขาของคหาติพิภักด ไปด้านหน้าตรง ๆ ปุ่มปลายส่วนที่งอ จะกดลงตรง กล้ามเนื้อ ในการกด ๑ ครั้ง ค้างไว้ ๑๐ - ๑๕ นาที ทำซ้ำประมาณ ๓ - ๕ รอบ

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถบรรเทาอาการปวดตึง กล้ามเนื้อบริเวณบ้ำและสะบักด้วยตนเองได้
- ๒) เพื่อนำวัสดุในท้องถิ่นมาประดิษฐ์ให้เกิดประโยชน์

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

- ๑) ไม้สัก ๔ ชิ้น
- ๒) กระดาษทราย เบอร์ ๐ และ ๖๐
- ๓) ตลับเมตร
- ๔) เลื่อยถัดดา
- ๕) ตะปู ขนาด ๑ นิ้ว
- ๖) ลวด ขนาด ๑/๒ นิ้ว
- ๗) ค้อน
- ๘) กาวร้อน
- ๙) ฟันไม้
- ๑๐) แลคเกอร์

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑) คัดเลือกไม้สักมาวัดและตัดตามขนาดและรูปทรง ที่กำหนดไว้ จำนวน ๔ ชิ้น
 - ชิ้นที่ ๑ มีความกว้าง ๕ ซม. ยาว ๕๘ ซม. สูง ๓.๕ ซม.
 - ชิ้นที่ ๒ มีความกว้าง ๒.๕ ซม. ยาว ๖๐ ซม. สูง ๑.๕ ซม.
 - ชิ้นที่ ๓ และ ๔ มีความกว้าง ๔ ซม. ยาว ๑๔ ซม. สูง ๑๔ ซม.
- ๒) ใช้กระดาษทรายขัดเพื่อให้พื้นผิวเรียบ
- ๓) นำลวดมาเจาะช่องสำหรับใส่ชิ้นส่วนของไม้
- ชิ้นที่ ๑ ชิ้นที่ ๓ และ ๔ ดังรูป
- ๔) จัดเตรียมไม้ทั้ง ๔ ชิ้น เพื่อประกอบเข้าด้วยกัน
- ๕) ใช้ตะปูขนาด ๑ นิ้ว จำนวน ๔ ตัว ตอกชิ้นส่วน ไม้เข้าด้วยกัน
- ๖) ใช้ฟันไม้อัดตามด้วยการร่อนตามรอยต่อ เพื่อยึด รอยต่อในแต่ละตำแหน่ง
- ๗) ลงแลคเกอร์เคลือบเงาแล้วทิ้งไว้ให้แห้ง เป็นอัน เสร็จ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

สรุปผลการดำเนินงาน

ผู้ป่วยที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อบริเวณบ้ำและสะบัก ใช้นวัตกรรมคหาติพิภักดจุดลดปวดบ้ำและสะบัก พบว่า มีระดับอาการปวดลดลงหลังใช้ และมีความ พึงพอใจต่อการใช้นวัตกรรม

๑. แผ่นแปะลดปวด

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ใน

“ โรงพยาบาลปาย, รพ.สต.แม่ฮี้, รพ.สต.โป่งสา ”

ผลงาน จันทรดี ศานติไพโรสกุล

ที่มาและความสำคัญ

สูตรตำรับยาบรรเทาอาการปวด ลดการอักเสบของกล้ามเนื้อและข้อ เดิมเป็นภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านของนายศรี เจ้าเจ้า หมอพื้นบ้านชาติพันธุ์ปกากะญอ (กะเหรี่ยง บ้านห้วยเตือ ตำบลโป่งสา อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้มีการสำรวจภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านของ โรงพยาบาลปาย จึงมีความสนใจในตำรับยาเพื่อช่วยลดอาการปวดให้ผู้สูงอายุและผู้ป่วยติดบ้านที่ไม่สามารถมารับการรักษาที่โรงพยาบาลหรือไม่สะดวกมาโรงพยาบาลได้ จึงคิดนวัตกรรมขึ้นโดยมีแนวคิดที่ว่า ต้องใช้ง่าย สะดวก ไม่เป็นอันตราย จึงเกิดเป็นนวัตกรรมแผ่นแปะลดปวด แต่มีการเพิ่มส่วนผสมประกอบ ในส่วนของเกลือ เพื่อให้การดูดซึมของยาซึมเข้าสู่ผิวหนังได้ดีขึ้นและเพิ่มถ่านเพื่อการดูดความร้อนจากการอักเสบได้ดีขึ้น

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อและบรรเทาอาการปวดข้อ เข้า โดยใช้กรณีที่ไม่สามารถประคบหรือไม่มีเวลาในการประคบสมุนไพรและใช้แทนยาพอกเข้าที่ ต้องนั่งพอกนาน ๆ แผ่นแปะสามารถแปะและทำกิจกรรมอย่างอื่นได้ในคราวเดียวกัน เพิ่มความสะดวกมากขึ้น

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อและข้อ ลดการอักเสบของกล้ามเนื้อ

วิธีใช้

นำสมุนไพรทั้ง ๖ บดเป็นผง แล้วนำมาบรรจุลงในถุงชา แล้วนำมาแปะบริเวณที่มีอาการปวด

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑) ขมิ้น	๔) กล้วยเ็นยัด
๒) ไม้เหมือดทอง	๕) ถ่าน
๓) ใบหนาด	๖) เกลือ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ระวังในกรณีผู้ป่วยแพ้สมุนไพร และผู้ป่วยที่มีผิวหนังบาง อาจได้รับการระคายเคืองของผิวหนัง เนื่องจากการติดสติกเกอร์ได้

หมายเหตุ อยู่ระหว่างการเก็บข้อมูล

๒. ยาพอกลดอาการปวดตามข้อตามกระดูก

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลปางมะผ้า, รพ.สต.กิดสามสิบ, รพ.สต.แม่ละนา,
รพ.สต.น้ำสุผาเสื่อ ”

ผลงาน จอมจันทร์ นະນອງ, อรทัย ชัยวุฒิ

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาลดอาการปวดตามข้อตามกระดูก ของนายจอมจันทร์ นະนອງ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญามาจากบิดา ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ซึ่งตั้งตำรับและปรุงโดย นายจอมจันทร์ นະนອງ และ นางสาวอรทัย ชัยวุฒิ แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลปางมะผ้า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยขอคำปรึกษาเกี่ยวกับสมุนไพรที่นำมาปรุงยาจากพ่อหมอจอมจันทร์ นະนອງ หมอพื้นบ้านบ้านแม่ละนา ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งสมุนไพรบางชนิดเป็นสมุนไพรที่ขึ้นตามป่าเขา ไม่สามารถนำมาขยายพันธุ์ได้ จึงมีการดัดแปลงนำสมุนไพรมาทดแทนตามสรรพคุณของสมุนไพรชนิดนั้น ๆ

การนำมาใช้ใน โรงพยาบาล/รพ.สต

นำมาใช้ในการดูแลกลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการปวด บวมตามข้อต่อกระดูก เช่น ข้อเข่า ข้อมือ ข้อเท้า

สรรพคุณ

ลดอาการปวดตามข้อตามกระดูก

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑) ไพล	๕ ใบมะขาม
๒) ขมิ้น	๖ ใบส้มป่อย
๓) ตะไคร้	๗ หน่อไผ่ตด
๔) ผิวมะกรูด	๘ หน่อถั่วคุด

วิธีใช้

- ๑ นำส่วนผสมทั้งหมดมาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ นำมาใส่ในขวดโหล
- ๒ แล้วนำเหล้าขาวมาเทใส่พอท่วมสมุนไพร แช่ทิ้งไว้ ๑ - ๒ สัปดาห์
- ๓ สามารถนำน้ำยาสมุนไพร มาชุบสำลีพอกบริเวณที่มีอาการปวด โดยพอกทิ้งไว้ ๓๐ นาที จึงจะสามารถนำยาออกได้

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ไม่ควรพอกยาบริเวณที่มีแผลเปิด เนื่องจากอาจจะทำให้มีอาการปวดแสบร้อนบริเวณแผลได้

๓. สมุนไพรลดอาการปวด บวม อักเสบ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลแม่สะเรียง, รพ.สต.น้ำดิบ, รพ.สต.สบหาร ”

หมอพื้นบ้าน หล้า ไพรขจี

ที่มาและความสำคัญ

มะเนียงน้ำ “ข่อยป้อสำ” ภาษากระเหรี่ยง (แม่ฮ่องสอน เป็นสมุนไพรที่รู้จักกันมาช้านานในชนเผ่ากระเหรี่ยง แถวอำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ว่าเป็นสมุนไพร รักษา ฝีอักเสบบ โดยการนำผลแห้งของ มะเนียงน้ำ นำมาฝนกับน้ำ แล้วมาทาบาง ๆ บริเวณฝีที่บวมแดง จะช่วยลดอาการปวด บวมแดง ร้อนได้ และมีการนำมาใช้สืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ผู้ศึกษา (นางธัญสุดา คำอ้าย) มีภาวะคัดตึงเต้านม ปวด บวมแดง มีก้อนแข็งบริเวณรักแร้ เนื่องจากท่อน้ำนมอุดตัน ไหลไม่สะดวก นางหล้า ไพรขจี หมอพื้นบ้าน จึงนำสมุนไพร มะเนียงน้ำ มาฝนกับน้ำ ทาบาง ๆ บริเวณที่บวมแดง ทำให้อาการปวดคัดตึงเต้านม บวมแดง ลดลง

การนำมาใช้ใน โรงพยาบาล/รพ.สต.

กลุ่มหญิงหลังคลอด ที่มีภาวะท่อน้ำนมอุดตัน ที่อักเสบ บวมแดง

สรรพคุณ

แก้อาการปวดเต้านมที่น้ำนมไม่ไหล หรือทahi จะทำให้ยุบลง

ส่วนประกอบของตำรับ

ผลลูกมะเนียงน้ำ

วิธีใช้

- ๑ นำมาฝนบนก้อนหิน
- ๒ ผสมน้ำให้เป็นโคลน พอกบริเวณที่บวมแดง หรือมีการอักเสบ ทิ้งไว้ ๑๕ - ๓๐ นาที แล้วล้างออก ถ้านำไปใช้แล้วผลยาสมุนไพรตัวนั้นผลเป็น หลังจากคนไข้ใช้แล้ว ทำให้อาการปวดคัดตึงเต้านม บวมแดง ลดลง น้ำนมไหลสะดวกมากขึ้น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. สมุนไพรพอกเข้าสูตร Lampang Model

ประสิทธิผลการพอกเข้าลำปางโมเดลในการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อม

The effectiveness of lampang model herbal clay knee mask in the treatment of knee osteoarthritis

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้

“ โรงพยาบาลลำปาง, โรงพยาบาลเกาะคา,
โรงพยาบาลแม่เมาะ, โรงพยาบาลแม่ทะ, โรงพยาบาลงาว,
โรงพยาบาลเสริมงาม, โรงพยาบาลสบปราบ ”

ผลงาน วรรณดา ดำเนินสวัสดิ์, สุวนันท์ นามบุญ

บทคัดย่อ

การใช้สมุนไพรพอกเข้าเป็นหนึ่งในหัตถการที่ใช้รักษาอาการโรคข้อเข่าเสื่อม หรือลมจับโป่งแห้งเข่า สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางได้รวบรวมสูตรและพัฒนาตำรับยาพอกเข้าสูตรลำปางโมเดลขึ้น และมีการใช้ มา ในระยะหนึ่ง การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมระหว่าง การ นวด ประคบ และพอกเข้าด้วยยาพอกสูตรลำปางโมเดล กับการรักษาด้วยวิธีนวดและประคบสมุนไพรแบบปกติ โดย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคลมจับโป่งแห้งเข่าที่มีอาการปวด เรื้อรังตั้งแต่ ๑ เดือนขึ้นไป มี Oxford Knee Score (OKS ระหว่าง ๒๐-๓๙ คะแนน เก็บข้อมูลภาพรวม ของ ทั้งจังหวัดสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากโรงพยาบาลลำปางและโรงพยาบาลชุมชน ๑๒ แห่ง ได้กลุ่มทดลอง จำนวน ๒๘๔ คน และกลุ่มเปรียบเทียบจำนวน ๒๗๐ คน ให้การรักษาต่อเนื่องจำนวน ๕ ครั้ง (วันเว้นวัน ประเมิน อาการของโรคด้วย Western Ontario and McMaster Universities Osteoarthritis index (WOMAC และประเมินความรุนแรงของโรคด้วยแบบประเมิน OKS ก่อนและหลังการรักษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ T-test และ MANCOVA กำหนดระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ย 64.64 ± 8.36 เป็นเพศหญิงร้อยละ ๗๕.๔ กลุ่มเปรียบเทียบ มีอายุเฉลี่ย 64.41 ± 7.97 เป็นเพศหญิงร้อยละ ๗๓.๓ คะแนนประเมินข้อเข่ากลุ่มทดลองก่อนและหลังแตกต่างกัน ($p < 0.05$) โดยความรุนแรงของโรคลดลงร้อยละ ๒๗.๙๙ อาการข้อโรคระดับปวดอาการข้อฝืด และปัญหา การใช้งานข้อลดลงร้อยละ ๓๔.๖๗, ๓๖.๗๓ และ ๓๕.๒๘ ตามลำดับ เปรียบเทียบก่อนทดลองกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน เมื่อจำกัดอิทธิพลคะแนนก่อนทดลองพบว่า ประสิทธิผลการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($F = 8.144, P < 0.001$) ร้อยละการเปลี่ยนแปลงของ WOMAC ทั้ง ๓ ด้าน กลุ่มทดลองลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม ร้อยละ ๔.๓๓ – ๗.๐๓ ($p < 0.05$) แต่ความรุนแรงของโรคลดลงไม่แตกต่าง

การส่งเสริมการใช้ยาพอกเข้าลำปางโมเดลในการรักษาผู้สูงอายุที่มีภาวะข้อเข่าเสื่อมเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ในการเพิ่มประสิทธิผลในการรักษาด้วยวิธีทางการแพทย์แผนไทย โดยมีผลต่อการลดอาการปวด อาการข้อฝืดยึดติด และเพิ่มความสามารถในการทำงานข้อ

วัตถุประสงค์

๑ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการพอกเข้าลำปางโมเดล ในการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อม ด้านความรุนแรงและอาการของโรค

๒ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการรักษา ด้านความรุนแรง และอาการของโรคข้อเข่าเสื่อมระหว่างการรักษาด้วยวิธีนวด ประคบสมุนไพร และพอกยาสมุนไพรสูตรลำปางโมเดล กับการรักษาด้วยวิธีนวด ประคบสมุนไพรแบบปกติ

รูปแบบงานวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ไม่เท่ากัน วัดก่อนและหลังทดลอง (Non-equivalent control group pretest posttest design)

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคข้อเข่าเสื่อมหรือโรคลัมบาร์เจ้นท์ โดยแพทย์แผนไทย สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จากประชากรผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อมที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลลำปางและโรงพยาบาลชุมชน ๑๒ แห่งในจังหวัดลำปาง ช่วงเดือน เมษายน - สิงหาคม ๒๕๖๔ จำนวน ๑,๑๕๖ คน

สรุปผลงานวิจัย

การรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมด้วยการนวด และประคบสมุนไพรแบบปกติ และการนวด ประคบสมุนไพร และพอกเข้า ด้วยยาสมุนไพรสูตรลำปางโมเดล ช่วยลดความรุนแรงของโรค และลดอาการของโรคได้ในการรักษา ๕ ครั้ง โดยการรักษาแบบนี้ลดอาการของโรคที่ประเมินด้วย WOMAC ได้มากกว่าการรักษาแบบปกติ ทั้งด้านระดับปวด ระดับอาการ ข้อฝืด ยึดติด และระดับความสามารถในการใช้งานข้อ แต่ผลการประเมินความรุนแรงของโรค (OKS) ไม่มีความแตกต่าง ข้อมูลนี้สามารถใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการสนับสนุนการใช้หัตถการพอกเข้า ด้วยยาสมุนไพรสูตรลำปางโมเดล เพื่อสนับสนุนการใช้สมุนไพรในพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษา และเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ในการใช้ยาสมุนไพร ทำให้ผู้ป่วยมีอาการของโรคที่ดีขึ้น ส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้

๒. น้ำมันกัญ - ไพล

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้

“ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง ”

ผลงาน กริชชากร บุตรพิชัย

ที่มาและความสำคัญ

จากนโยบายการส่งเสริมให้ใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน ของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งยาไพล ที่มีสรรพคุณ แก้ปวด บวม ฟกช้ำ เคล็ดขัดยอก ถือเป็น ๑ ในตำรายาที่มาใช้ทดแทนยาแผนปัจจุบัน คือ Balm, NSAIDs gel ประกอบกับนโยบายการใช้ยาสมุนไพรทางการแพทย์แผนไทย นำไปสู่การคิดค้นตำรับยาสมุนไพร กัญ-ไพล ที่มีการเพิ่มประสิทธิภาพของตัวยาโดยการเพิ่มส่วนผสมกันและใบกัญชา ทำให้มีสรรพคุณเพิ่มเติมจากสูตรไพลปกติ คือ ลดปวด ลดอักเสบ แก้เคล็ดขัดยอก แมลงกัดต่อย

สรรพคุณ

แก้ปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอก แมลงสัตว์กัดต่อย
ลดการอักเสบ

วิธีใช้

ใช้ทาตามร่างกาย บริเวณที่มีอาการ วันละ ๓ - ๔ ครั้ง

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อส่งเสริมให้ใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน
- ๒ เพื่อส่งเสริมการใช้สมุนไพรให้ท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในจังหวัดและประเทศ

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑) ไพล	๘,๐๐๐ กรัม
๒) ขมิ้น	๓,๐๐๐ กรัม
๓) ก้านและใบกัญชาแห้ง	๖๐๐ กรัม
๔) น้ำมันมะพร้าว	๘ ลิตร
๕) น้ำมันกานพลู	๑๘๐ ซีซี
๖) การบูร	๑,๒๐๐ กรัม
๗) พิมเสน	๖๐๐ กรัม
๘) เมนทอล	๖๐๐ กรัม
๙) น้ำมันระกำ	๑,๘๐๐ กรัม

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑) นำไพล ขมิ้นชัน ล้างและหั่นเป็นชิ้นบาง ๆ นำไปทอดไฟอ่อน ๆ ในน้ำมันมะพร้าวประมาณ ๕ - ๖ ชั่วโมง
- ๒) นำก้านและใบกัญชาที่ตากแห้งแล้วใส่ทอดไฟอ่อนต่อประมาณ ๑ ชั่วโมง
- ๓) กรองเอาน้ำมันออกพักรอไว้จนอุ่น
- ๔) นำพิมเสน การบูร และเมนทอลมาผสมรวมกัน กลายเป็นของเหลว
- ๕) นำข้อ ๔) ไปใส่ในข้อ ๓)
- ๖) รอจนเย็นนำน้ำมันระกำ กานพลูใส่ คนให้เข้ากัน
- ๗) กรองไว้บรรจุขวด

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ระวังบุคคลที่มีประวัติแพ้สมุนไพร เช่น ไพล ขมิ้น

สรุปผลการดำเนินงาน

น้ำมันกัญ-ไพลสามารถช่วยลดอาการเคล็ดขัดยอก บรรเทาอาการปวดเมื่อยได้ดี

๓. สเปรย์กันยุง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้
“ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง ”

ผลงาน กริชชากร บุตรพิชัย

ที่มาและความสำคัญ

ยุงเป็นแมลงที่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพของมนุษย์ ปัจจุบันโรคติดต่อจากยุงนอกจากจะเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญในระดับชาติและทั่วโลกแล้ว ยังมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง มาตรการป้องกันและควบคุมโรคดังกล่าว นอกจากจะมุ่งเน้นไปที่การควบคุมและกำจัดยุงพาหะแล้ว การป้องกันส่วนบุคคลโดยใช้สารไล่ยุงเพื่อป้องกันตนเองไม่ให้ถูกยุงกัดเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถลดความเสี่ยงต่อการติดโรคและลดการแพร่กระจายของโรคได้ ในปัจจุบันผลิตภัณฑ์ป้องกันยุงจากสารสกัดธรรมชาติ เช่น พืชสมุนไพรกำลังเป็นที่นิยมกันมากในกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่ตระหนักถึงพิษภัยและอันตรายจากสารเคมี ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าและแสวงหาพืชสมุนไพรใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ป้องกันยุงที่มีประสิทธิภาพไล่ยุงสูง มีความปลอดภัยต่อสิ่งมีชีวิต และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถทดแทนและลดบทบาทการใช้สารเคมีสังเคราะห์และหลีกเลี่ยงฤทธิ์อันไม่พึงประสงค์ของมัน นอกจากนั้น ยังเป็นการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรอันเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อุดมสมบูรณ์อย่างคุ้มค่า

สรรพคุณ

ไล่ยุง กันยุง

วิธีใช้

บรรจุในขวดสเปรย์สมุนไพรปรับอากาศ ฉีดตามร่างกาย หรืออากาศทั่วไป และบรรจุในรูปแบบเครื่องพ่นขนาดเล็กสำหรับพกพา หรือขนาดใหญ่สำหรับห้องทั่วไป

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อลดการระบาดของโรคไข้เลือดออก
- ๒ นำสมุนไพรพื้นบ้านมาใช้ทดแทนสารเคมีในการไล่ยุง

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑) ตะไคร้หอม	๑	กิโลกรัม
๒) ใบยูคาลิปตัส	๑	กิโลกรัม
๓) ผิวมะกรูด	๕๐๐	กรัม
๔) การบูร	๔๐๐	กรัม
๕) เอทิลแอลกอฮอล์	๖	ลิตร

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

บรรจุในขวดสเปรย์สมุนไพรปรับอากาศ ฉีดตามร่างกาย หรืออากาศทั่วไป และบรรจุในรูปแบบเครื่องพ่นขนาดเล็กสำหรับพกพา หรือขนาดใหญ่สำหรับห้องทั่วไป

ข้อควรระวัง

ระวังอย่าให้เข้าตา และหลีกเลี่ยงการฉีดพ่นบนผิวหนัง ที่บอบบาง

สรุปผลการดำเนินงาน

สเปรย์ไล่ยุงสามารถไล่ยุงได้ ไม่มีกลิ่นเหม็น

๑. ยาพอกสมุนไพร

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลบ้านธิ ”

ผลงาน โรงพยาบาลบ้านธิ

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันจำนวนและสัดส่วนผู้สูงอายุของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว ส่งผลให้ประชากรไทยเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุหรือ “ ภาวะประชากรผู้สูงอายุ ” อันจะก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ เจ็บป่วยเรื้อรัง เพิ่มมากขึ้น สำหรับผู้สูงอายุนั้น ปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้นเป็นผลจากความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข โดยสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าประชากรผู้สูงอายุจะเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ ในอนาคตอันใกล้

กลุ่มงานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลบ้านธิ ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่กับครอบครัวและบุตรหลานอย่างปกติสุขและมีสุขภาพสมบูรณ์ตามควรแก่วัย จึงได้จัดทำยาพอกสมุนไพรขึ้น เพื่อดูแลรักษาและส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ อันจะส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลและส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดีต่อไป

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวด บวม แดง ตามข้อต่อ

วิธีใช้

- ๑) เริ่มจากการนวดเฉพาะจุดบริเวณเข่า ๒๐ นาที
- ๒) ประคบด้วยลูกประคบสมุนไพร ประมาณ ๕ นาที เพื่อเปิดรูขุมขน
- ๓) นำยาพอกสมุนไพร พอกเข้าทิ้งไว้ ๒๐ นาที
- ๔) เมื่อยาแห้งให้ตบบริเวณที่พอกยาแล้วลูบตัวยาออก
- ๕) หลังจากนั้นทำท่าบริหารเข่า โดยกระดกปลายเท้าขึ้นลง ๕๐ ครั้ง กอดเข่าชิดอก ๑๐ ครั้ง หากพอกเองที่บ้านควรพอกวันละ ๑ ครั้ง ติดต่อกัน ๕ วัน และทำท่าบริหารเข่า

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อบรรเทาและรักษาอาการปวดเข่าในผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีอาการปวดเข่าจากโรคข้อเข่าเสื่อม (โรคลมจับโป่งเข่า ที่มารับบริการในหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ (พอ.สว. ในพื้นที่อำเภอบ้านธิ

๒ เพื่อเผยแพร่ความรู้ตามแนวทางการแพทย์แผนไทยในการใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพ และใช้บรรเทาอาการปวดเข่า

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑) ดองดึง	๑๐๐ กรัม
๒) แป้งข้าวเจ้า	๕๐๐ กรัม
๓) แป้งข้าวหมาก	๒ ลูก
๔) ดินเหนียวหรือดินสอพอง	
๕) น้ำมันไพลสกัด	๑,๐๐๐ มิลลิลิตร
๖) น้ำมันงา	๒๐ มิลลิลิตร
๗) น้ำมันขิง	๑๐๐ มิลลิลิตร
๘) การบูร	๑๐๐ กรัม
๙) เมนทอล	๕๐ กรัม
๑๐) พิมเสน	๒๕ กรัม
๑๑) น้ำปูนแดง	๒๐ กรัม
๑๒) น้ำเปล่า	๑ ลิตร

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑) นำส่วนผสมกลุ่มผงยาพอกเข้มาบดให้ละเอียด คลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วพักไว้
- ๒) จากนั้นนำส่วนผสมกลุ่มผงยาพอกเข้ และกลุ่ม น้ำยาพอกเข้ มาผสมคลุกเคล้าให้เข้ากัน ในอัตราส่วน ผง ๗๐ กรัม : น้ำยาพอกเข้ ๑ ช้อนโต๊ะ
- ๓) นวดส่วนผสมทั้งสองส่วนให้เข้ากัน
- ๔) เติมน้ำต่างปริมาณ ๓ ช้อนโต๊ะ และนวดส่วนผสม ทั้ง ๓ ส่วนให้เป็นเนื้อเดียวกัน จนเหนียวและนุ่ม พอดีจะนำไปพอกเข้

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

สรุปผลการดำเนินงาน

- ๑ ผู้สูงอายุและผู้รับบริการที่มีอาการปวดเข้ ในพื้นที่อำเภอบ้านธิ เข้ารับบริการการพอกยา สมุนไพร เพื่อบรรเทาอาการปวดเข้จากโรค ข้อเข้เสื่อม จำนวน ๒๖ คน
- ๒ โรงพยาบาลบ้านธิได้จัดทำยาพอกสมุนไพร ให้แก่ผู้สูงอายุและผู้รับบริการที่มาใช้บริการ ณ หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พอ.สว. อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน เพื่อนำไปใช้บรรเทาอาการปวดเข้ ที่บ้าน
- ๓ ผู้สูงอายุและประชาชนในพื้นที่อำเภอบ้านธิ ได้รับความรู้ แนวทางการดูแลรักษาสุขภาพและ บรรเทาอาการปวดเข้ โดยใช้สมุนไพรและศาสตร์ ทางการแพทย์แผนไทยในการดูแลดูแลสุขภาพ ด้วยตนเอง

๒. สมุนไพรแช่เท้า

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาล ”

ผลงาน โรงพยาบาล

ที่มาและความสำคัญ

ด้วยสถานการณ์ปัจจุบันกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เป็นปัญหาสำคัญทางสาธารณสุขและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูง เป็นภัยเงียบที่ส่งผลกระทบทำให้เกิดความพิการและตายก่อนวัยอันควร การเกิดโรคมียสาเหตุจากหลายปัจจัย ทั้งพฤติกรรมเสี่ยงการรับประทานอาหาร การไม่ออกกำลังกาย นำไปสู่การเจ็บป่วยแทรกซ้อนที่สำคัญ อาทิ โรคไตวายเรื้อรัง โรคหัวใจและหลอดเลือด แผลเรื้อรัง โรคจอประสาทตาเสื่อม การถูกตัดขา ตัดนิ้ว เป็นต้น ความเจ็บป่วยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยตลอดจนค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขโดยรวม

ทางกลุ่มงานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาล เล็งเห็นถึงปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นกับประชากร ในเขตพื้นที่อำเภอฝาง จึงทำสมุนไพรแช่เท้าขึ้นขึ้นมา เพื่อป้องกันและฟื้นฟูสุขภาพให้กับผู้ป่วยที่อยู่ในกลุ่มนี้ จึงได้หาแนวทางและกระบวนการที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา โรคเบาหวานในพื้นที่ โดยที่กลุ่มตัวอย่างสามารถควบคุมระดับน้ำตาลและระดับความดันโลหิตให้ดีขึ้น

สรรพคุณ

เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นกับเท้า ลดการติดเชื้อ ดับกลิ่นเท้า รักษาแผล กระตุ้นการไหลเวียนของเลือด คลายเส้นคลายกล้ามเนื้อ ลดอาการชาของเท้า

วิธีใช้

แช่น้ำสมุนไพร ประมาณ ๑๕ – ๒๐ นาที หากน้ำเริ่มเย็นสามารถเติมน้ำสมุนไพรและน้ำสะอาดจนน้ำอุ่นและแช่เท้าต่อได้อีก

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานและประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานในพื้นที่อำเภอฝาง มีความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพตัวเองทั้งเรื่องสมุนไพรและการดูแลสุขภาพเท้าของผู้ป่วยเบาหวานและประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย
- ๒ เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานและประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานนำความรู้ที่ได้จากการอบรมและการสาธิตสมุนไพรแช่เท้านำไปใช้ในการดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัว

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

- ๑ ใบมะขาม
- ๒ ผิวมะกรูด
- ๓ ไพล
- ๔ ขมิ้นชัน
- ๕ ข่า
- ๖ เกลือ
- ๗ การบูร
- ๘ พิมเสน

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ นำสมุนไพรทั้งหมดหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ
- ๒ นำสมุนไพรที่หั่นแล้วใส่ลงในหม้อสำหรับต้ม จากนั้นเทน้ำลงไปให้ท่วมสมุนไพร
- ๓ ต้มน้ำให้เดือด ๑๐ – ๑๕ นาที จากนั้นยกหม้อลงทิ้งไว้ประมาณ ๑๐ นาที
- ๔ ตักน้ำสมุนไพรลงในกะละมังแช่เท้า โรยเกลือ พิมเสน การบูร ลงในกะละมังแช่เท้า
- ๕ เติมน้ำสะอาดผสมกับน้ำสมุนไพรจนพออุ่น และมีปริมาณน้ำในกะละมัง ประมาณท่วมตาตุ่ม
- ๖ แช่น้ำสมุนไพร ประมาณ ๑๕ – ๒๐ นาที หากน้ำเริ่มเย็นสามารถเติมน้ำสมุนไพรและน้ำสะอาดจนน้ำอุ่นและแช่เท้าต่อได้อีก

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ระวังการแช่เท้าในน้ำอุ่นสำหรับผู้ป่วยเบาหวาน เพราะผู้ป่วยกลุ่มนี้มีประสาทรับรู้สีกที่ช้าซึ่งอาจทำให้ผิวหนังพังได้
- ๒ ไม่ควรใช้กับผู้ที่มึนเมาหรือโรคผิวหนังที่เท้า

สรุปผลการดำเนินงาน

- ๑ ผู้ป่วยโรคเบาหวานและประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานในพื้นที่อำเภอฝาง เข้ารับบริการการแช่เท้าด้วยสมุนไพร เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนของเลือด คลายเส้น ลดอาการชาของเท้า ณ หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ พอ.สว. อำเภอฝาง จังหวัดลำพูน จำนวน ๒๙ คน
- ๒ ผู้ป่วยโรคเบาหวานและประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานในพื้นที่อำเภอฝาง ได้รับความรู้ความเข้าใจแนวทางการดูแลสุขภาพเท้าที่มีภาวะแทรกซ้อนทางเท้าของผู้ป่วยโรคเบาหวานและประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานด้วยสมุนไพรและภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

เขตสุขภาพที่ ๒

เขตสุขภาพที่ ๒ ประกอบด้วย ๕ จังหวัด ได้แก่ ตาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย และอุตรดิตถ์

๑. น้ำมันพริกกะเหรี่ยง บำรุงเขาเสื่อม

การศึกษาผลของการใช้น้ำมันพริกกะเหรี่ยงต่อการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อม

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลแม่ระมาด ”

ผลงาน วริศรา สืบวงศ์ดิษฐ์

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาข้อมูลแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) การทดลองแบบสุ่มกลุ่มตัวอย่าง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลการนวดน้ำมันพริกกะเหรี่ยง ในการบรรเทาอาการปวดเข่าของผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อม ศึกษาเปรียบเทียบการประเมินอาการของผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อม ประเมินระดับความปวดระดับอาการข้อฝืด ระดับความสามารถในการเคลื่อนไหว และศึกษาความพึงพอใจของผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมที่ได้รับการดูแลข้อเข่าเสื่อมโดยการรักษาด้วยน้ำมันพริกกะเหรี่ยง ณ อาคารแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลแม่ระมาด มีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๓๙ คน ได้รับการรักษาโดยการใช้น้ำมันพริกกะเหรี่ยง รับการรักษาสัปดาห์ละ ๓ ครั้งเป็นเวลา ๔ สัปดาห์ ประเมินอาการก่อน และหลังรักษา โดยการตรวจทางหัตถเวชกรรมไทย เปรียบเทียบการรักษาโดยใช้โกลีนิโอเมเตอร์ในการวัดองศาการเคลื่อนไหวข้อเข่า วัดความยาวสันเท้า แบบประเมินระดับความเจ็บปวด (Pain Scale และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยขององศาการงอข้อเข่าของผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมในกลุ่มนวดน้ำมันพริกกะเหรี่ยง โดยงอข้อเข่าก่อน และหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการวัดความยาวสันเท้าในกลุ่มนวดน้ำมันพริกกะเหรี่ยงก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการวัดระดับอาการปวดเข่า โดยการวัดระดับความเจ็บปวดก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ภาพรวมความพึงพอใจของการได้รับการใช้น้ำมันพริกกะเหรี่ยง พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และไม่พบอาการข้างเคียง

การใช้น้ำมันพริกกะเหรี่ยง มีประสิทธิผลและความปลอดภัยในการรักษา ดังนั้นจึงสามารถเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการบรรเทาอาการปวดเข่าในผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลของการใช้น้ำมันพริกกะเหรี่ยงในผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อม ที่มารับบริการในโรงพยาบาลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก

รูปแบบงานวิจัย

การศึกษาวิจัยแบบกึ่งทดลอง
(Quasi Experimental Research)

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมที่ได้รับการดูแลข้อเข่าเสื่อมโดยการรักษาด้วยน้ำมันพริกกะเหรี่ยง ณ อาคารแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลแม่ระมาด จำนวน ๓๙ คน

สรุปผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยขององศาการงอข้อเข่าของผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมในกลุ่มนวดน้ำมันพริกกะเหรี่ยง โดยงอข้อเข่าก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการวัดความยาวสันเท้าในกลุ่มนวดน้ำมันพริกกะเหรี่ยงก่อนและหลัง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการวัดระดับอาการปวดเข่า โดยการวัดระดับความเจ็บปวดก่อนและหลัง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ภาพรวมความพึงพอใจของการได้รับการใช้น้ำมันพริกกะเหรี่ยง พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด

๒. สมุนไพรหอมยา (ลมผิตเดือน)

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.บ้านขอโฮ ”

หมอพื้นบ้าน สมไชย ธนะบุญ

ที่มาและความสำคัญ

สมุนไพรหอมยา ได้นำมารักษาคนไข้ด้วยอาการผิตเดือน (ร้อน ๆ หนาว ๆ ผิดสลับผิตกลั่น เป็นระยะเวลา กว่า ๓๖ ปี สมุนไพรหอมยา (ลมผิตเดือน ประกอบด้วยสมุนไพร ๑๒ ชนิด เช่น ไพล (หมอมจะปลูกในคั้น จันทบูรปราศ , ไม้กู่, ใบกล้วยตึบ, ไม้กอก (ต้นมะกอกป่า , ข้าวเปลือก (ข้าวเจ้า , เปลือกกาบหมาก, ใบหมากแม่ ใบหมากกิงกับพลู, ใบหมากผู้หมากเมีย, ไม้หวัด, เปลือกต้นราชพฤกษ์ (ไม้ล้มแล้ง , กล้วยาแพรก, กล้วยาก่อน (กล้วยาเจ้าชู้ สมุนไพรแต่ละชนิดหมอมจะปลูกเองและไปเก็บในป่าลึกเพื่อเป็นการอนุรักษ์ต้นไม้ หลังจากได้ตัวยาครบ แล้วหมอนำมาจัดเป็นชุดและหมอมจึงจ่ายยาให้ตามอาการหนัก - เบา (ถ้าอาการหนักใช้ ๒ - ๓ หม้อ ก่อนคนใช้นายากลับไปจะมีพิธีนํานํ้าส้มป่อยมาล้างมือให้หมอมและคนไข้อธิษฐานจิตก่อนนํายาลงหม้อ ก่อนคนไข้หอมยา ต้องอาบน้ำให้ร่างกายสะอาดก่อน ให้ตักน้ำต้มแก้วแรกมาดื่มและขณะเข้ากระโจมให้สูดหายใจเข้าลึก ๆ เพื่อยาจะได้เข้าไปเต็มที หอมยาทั้งหมด ๕ วัน

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

การดูแลหญิงคลอด

สรรพคุณ

แก้ลมผิตเดือน (อาการวิงเวียน หน้ามืด

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ไพล
- ๒ ไม้กู่
- ๓ ใบกล้วยตึบ
- ๔ ไม้กอก (ต้นมะกอกป่า
- ๕ ข้าวเปลือก (ข้าวเจ้า
- ๖ เปลือกกาบหมาก
- ๗ ใบหมากแม่
- ๘ ใบหมากผู้หมากเมีย
- ๙ ไม้หวัด
- ๑๐ เปลือกต้นราชพฤกษ์ (ไม้ล้มแล้ง
- ๑๑ กล้วยาแพรก
- ๑๒ กล้วยาก่อน (กล้วยาเจ้าชู้

วิธีใช้

- ๑ นำสมุนไพรทั้งหมดมาล้างทำความสะอาด หั่นเป็นชิ้น นำไปตากแห้ง
- ๒ ก่อนคนไข้จะกลับไปยังจะมีพิธีนํานํ้าส้มป่อยมาล้างมือให้หมอมและคนไข้อธิษฐานจิตก่อน
- ๓ นํายาลงหม้อ ก่อนคนไข้หอมยา
- ๔ อาบน้ำให้ร่างกายสะอาดก่อน
- ๕ ให้ตักน้ำต้มแก้วแรกมาดื่มและขณะเข้ากระโจม
- ๖ ให้สูดหายใจเข้าลึก ๆ เพื่อยาจะได้เข้าไปเต็มที หอมยาทั้งหมด ๕ วัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. สมุนไพรพอกเข้า

ประสิทธิผลของยาพอกเข้าในการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการโรคจับโปงเข้าแหว่งที่มารับบริการในงานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลวังเจ้า จังหวัดตาก

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลวังเจ้า ”

ผลงาน เจนจิรา รุจิรวงศ์วรรณ

บทคัดย่อ

โรคจับโปงเข้าแหว่งหรือโรคข้อเข้าเสื่อม เป็นภาวะที่เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ มักจะมีอาการปวดทั้งสองข้างทำให้เดินและใช้ชีวิตประจำวันลำบาก กลุ่มงานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลวังเจ้า จึงมีแนวคิดลดอาการปวดเข้าโดยนำสมุนไพรในท้องถิ่น นำมาพอกเข้าเพื่อลดอาการปวด ทดแทนการใช้ยาแก้ปวดอย่างสมเหตุสมผล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ รูปแบบการวิจัยแบบวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลลัพธ์ของการพอกเข้าในผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข้า ที่มารับบริการที่คลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลวังเจ้า จังหวัดตาก โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๐ คน ระยะเวลา ๓ เดือน ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยประเมินผลการรักษา จากระดับความปวด (visual rating scales : VRS และวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลสถิติ paired sample t-test

ผลการวิจัย พบว่า อาการปวดเข้าของผู้ที่มารับบริการรักษาโดยการพอกเข้า มีความแตกต่างก่อนและหลังของค่าความเจ็บปวด แสดงว่า ผลลัพธ์ของยาพอกเข้าในการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการจับโปงเข้าแหว่ง สามารถลดอาการปวดเข้าได้ ทำให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้อย่างดียิ่งขึ้น การรักษาทางการแพทย์แผนไทยมีเป้าหมายเพื่อลดอาการปวด ทำให้ผู้ป่วยสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ลดค่ารักษาเกี่ยวกับยา ดังนั้น ยาพอกเข้า โดยใช้สมุนไพรในท้องถิ่น จึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการรักษาเพื่อลดอาการปวดเข้า

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินผลลัพธ์ของการพอกเข้าในผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข้า ที่มารับบริการที่คลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลวังเจ้า

รูปแบบงานวิจัย

การศึกษาวิจัยแบบกึ่งทดลอง
(Quasi Experimental Research)

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข้า ที่มารับบริการที่คลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลวังเจ้า จังหวัดตาก จำนวน ๒๐ คน

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๐ คน พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๕๕ เพศชาย ร้อยละ ๔๕ อายุ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๕๐ - ๕๙ ปี ร้อยละ ๔๐ โรคประจำตัว ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ร้อยละ ๕๐ อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม ร้อยละ ๘๐ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนระดับความปวดก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมการพอกเข้าด้วยสถิติทดสอบค่าที่ (paired sample t-test) ที่มารับบริการที่คลินิกแพทย์แผนไทย พบว่า ภายหลังการใช้ยาพอกเข้า มีค่าเฉลี่ยคะแนนระดับความปวดลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

๑. ตำรับยารักษาโรคเรื้อรัง งามวัด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเนินมะปราง ”

หมอพื้นบ้าน ชาญชัย ศรีนาเมือง

ที่มาและความสำคัญ

นายชาญชัย ศรีนาเมือง หมอยาสมุนไพร อาศัยอยู่ บ้านเลขที่ ๔๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ได้รับการสืบทอดตำรับยาสมุนไพร จาก ปู่ และได้นำมาใช้ในการรักษาโรคให้กับผู้ป่วยของตนเอง เสียชีวิต เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕

สรรพคุณ

แก้โรคเรื้อรัง และงามวัด แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย
แก้โรคทางผิวหนัง

ขั้นตอนการทำ

นำสมุนไพรทุกอย่างเสมอภาคเท่ากัน นำมาตำหรือ
คั้นเอาน้ำทาบริเวณแผล

วิธีใช้

ทาบริเวณแผล จนกว่าอาการจะดีขึ้น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามรับประทานของร้อนทุกประเภท
(อาหารที่ร้อน

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ เสลดพังพอนตัวผู้ ส่วนที่ใช้ ใบ
สรรพคุณ แก้ลมพิษ แมลงสัตว์กัดต่อย
- ๒ เสลดพังพอนตัวเมีย ส่วนที่ใช้ ใบ
สรรพคุณ รักษาโรคผิวหนัง
- ๓ หน้้าพันงูเขียว ส่วนที่ใช้ ใบ
สรรพคุณ รักษาแผลอักเสบ สมานแผล
- ๔ หน้้าพันงูแดง ส่วนที่ใช้ ใบ
สรรพคุณ แก้โรคเรื้อรัง งามวัด แก้ปวดบวม

๒. ตำรับยาตัดรากโรคริดสีดวงทวารหนักและลำไส้

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอนนทบุรี ”

หมอพื้นบ้าน ชาญชัย ศรีนาเมือง

ที่มาและความสำคัญ

นายชาญชัย ศรีนาเมือง หมอยาสมุนไพร อาศัยอยู่ บ้านเลขที่ ๔๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลชมพู อำเภอนนทบุรี จังหวัดพิษณุโลก ได้รับการสืบทอดตำรับยาสมุนไพร จาก ปู่ และได้นำมาใช้ในการรักษาโรคให้กับผู้ป่วยของตนเอง เสียชีวิต เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕

สรรพคุณ

แก้ริดสีดวงทวารหนัก กัดเมือกมันในลำไส้ ชะล้าง และห้ามเลือดออกจากบาดแผลช่วยให้ฝีและแผลแห้งเร็วขึ้น

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ต้นคัตลัน ส่วนที่ใช้ เปลือกต้น

สรรพคุณ สมานแผล ช่วยห้ามเลือด

๒ เพชรสังฆาต ส่วนที่ใช้ ใบ, เถา

สรรพคุณ ขับลมในลำไส้ รักษาโรคริดสีดวง

๓ กระเพียดหนู ส่วนที่ใช้ ราก

สรรพคุณ แก้โรคผิวหนัง ถ่ายพยาธิ

๔ อักคิหาร ส่วนที่ใช้ ใบ

สรรพคุณ แก้จุกเสียด รักษาโรคริดสีดวงทวาร

๕ ทองพันชั่ง ส่วนที่ใช้ ราก

สรรพคุณ แก้ริดสีดวงทวาร

๖ ข้าวเย็นเหนือ ส่วนที่ใช้ หัว

สรรพคุณ แก้ริดสีดวงทวาร ดับพิษ

๗ ข้าวเย็นใต้ ส่วนที่ใช้ หัว

สรรพคุณ ขับปัสสาวะ ลดการอักเสบ

ขั้นตอนการทำ

๑ นำตัวยาสุนัขสมุนไพรน้ำหนักรวมเสมอกัน ต้มกิน ในกรณีที่ท้องอืดออกมา

๒ นำตัวยาสุนัขสมุนไพรน้ำหนักรวมเสมอกันบดเป็นผง ป้ายบริเวณท้องก่อนนอน

วิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๓ เวลา ขนาด ๑ แก้ว ประมาณ ๒๕๐ มิลลิลิตร ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น ติดต่อกันเป็นเวลา ๗ วัน

ในกรณีที่ท้องอืดออกมาให้นำผงยาละลายน้ำดื่มสุก นำไปป้ายบริเวณท้องก่อนนอน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามรับประทานของหมักดองทุกชนิด

๓. ตำรับยาอายุวัฒนะ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเนินมะปราง ”

หมอพื้นบ้าน สุภา ชินโคตร

ที่มาและความสำคัญ

นายสุภา ชินโคตร หมอยาสมุนไพร อาศัยอยู่ บ้านเลขที่ ๑๔๔ หมู่ที่ ๖ ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เริ่มให้การรักษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ เป็นระยะเวลากว่า ๕๑ ปี ได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบิดา ซึ่งเป็นหมอยาที่มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคทางระบบกล้ามเนื้อ โรคทางระบบประสาท โรคทางระบบหายใจ และโรคผิวหนัง โดยจะรักษาด้วยการจ่ายยาสมุนไพรเป็นหลัก

สรรพคุณ

บำรุงกำลัง ช่วยระบบการไหลเวียนเลือดลมในร่างกาย และเป็นยาอายุวัฒนะ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เถาเอ็นอ่อน ส่วนที่ใช้ เถา
สรรพคุณ บำรุงเส้นเอ็น แก้ปวดเมื่อย
๒ หัวเห้วหมู ส่วนที่ใช้ หัว
สรรพคุณ ขับลมในลำไส้ บำรุงธาตุ
๓ ขิง ส่วนที่ใช้ เหง้า
สรรพคุณ แก้จุกเสียด ยาอายุวัฒนะ
๔ ชะเอมเทศ ส่วนที่ใช้ เปลือกต้น
สรรพคุณ บำรุงร่างกาย แก้อ่อนเพลีย
๕ ข้าวเย็นเหนือ ส่วนที่ใช้ หัว
สรรพคุณ แก้เส้นเอ็นพิการ
๖ ข้าวเย็นใต้ ส่วนที่ใช้ หัว
สรรพคุณ บำรุงเลือด ดับพิษ
๗ กระเทียม ส่วนที่ใช้ หัว
สรรพคุณ แก้ท้องอืด แก้ธาตุพิการ
๘ กระวาน ส่วนที่ใช้ ผล
สรรพคุณ บำรุงธาตุ ขับลม
๙ บอระเพ็ด ส่วนที่ใช้ เถา
สรรพคุณ บำรุงธาตุ ยาอายุวัฒนะ
๑๐ ดอกจันทน์ ส่วนที่ใช้ รก
สรรพคุณ บำรุงโลหิต
๑๑ ข่า ส่วนที่ใช้ เหง้า
สรรพคุณ ขับลม ขับโลหิต

๑๒ ดีปลี ส่วนที่ใช้ ผล
สรรพคุณ บำรุงธาตุ แก้อาเจียน
๑๓ ลูกจันทน์ ส่วนที่ใช้ เมล็ด
สรรพคุณ บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง
๑๔ เหงือกปลาหมอ ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น
สรรพคุณ ยาอายุวัฒนะ แก้พิษ

ขั้นตอนการทำ

นำตัวยาน้ำหนักเสมอเท่ากันบดเป็นผง ปั่นเป็นลูกกลอนผสมน้ำผึ้ง

วิธีใช้

รับประทานก่อนอาหาร วันละ ๒ เม็ด เข้า เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๔. ตำรับยาเปลือกสามเกลอ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอนนมะปราง ”

หมอพื้นบ้าน ชาญชัย ศรีนาเมือง

ที่มาและความสำคัญ

นายชาญชัย ศรีนาเมือง หมอยาสมุนไพร อาศัยอยู่ บ้านเลขที่ ๔๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลชมพู อำเภอนนมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ได้รับการสืบทอดตำรับยาสมุนไพร จากปู่ และได้นำมาใช้ในการรักษาโรคให้กับผู้ป่วยของตนเอง เสียชีวิต เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕

สรรพคุณ

ช่วยสมานบาดแผล แก้อาการบวม

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ต้นมะขามเปรี้ยว	ส่วนที่ใช้ เปลือกต้น	สรรพคุณ รักษาแผลเรื้อรัง
๒ ต้นมะขามเทศ	ส่วนที่ใช้ เปลือกต้น	สรรพคุณ ใช้ล้างแผล ผสมเปลือกข่อยและเกลือแกง
๓ ต้นมะขามหวาน	ส่วนที่ใช้ เปลือกต้น	สรรพคุณ รักษาแผลสด

ขั้นตอนการทำ

นำสมุนไพรทุกอย่างเสมอภาคเท่ากัน นำมาฝนกับหิน จากนั้นผสมด้วยน้ำสะอาด

วิธีใช้

ทาบริเวณที่มีบาดแผล (แผลเนื้อมีตาย)

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๕. ตำรับยาปิดทวาร

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเนินมะปราง ”

หมอพื้นบ้าน ชาญชัย ศรีนาเมือง

ที่มาและความสำคัญ

นายชาญชัย ศรีนาเมือง หมอยาสมุนไพร อาศัยอยู่ บ้านเลขที่ ๔๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ได้รับการสืบทอดตำรับยาสมุนไพร จากปู่ และได้นำมาใช้ในการรักษาโรคให้กับผู้ป่วยของตนเอง เสียชีวิต เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕

สรรพคุณ

แก้ท้องเสีย แก้ปวดบิด ช่วยสมานแผล แก้ตัวพยาธิ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เครือไต้ต้น	ส่วนที่ใช้ ราก, ยอด	สรรพคุณ เป็นยาระบาย รักษาโรคบิดลงทวาร
๒ ต้นแคขาว	ส่วนที่ใช้ เปลือกต้น	สรรพคุณ แก้ท้องร่วง แก้บิด
๓ ต้น จั้วแดง	ส่วนที่ใช้ เปลือกต้น	สรรพคุณ แก้อาการท้องเสีย

ขั้นตอนการทำ

นำสมุนไพรทุกอย่างเสมอภาคเท่ากัน นำไปแช่น้ำสะอาดเป็นเวลา ๒ ชั่วโมง จากนั้นนำมากรองเอาแต่น้ำแล้วดื่ม

วิธีใช้

รับประทานแทนน้ำเปล่า จนกว่าอาการจะดีขึ้น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามรับประทานของหมักดองทุกชนิด

๑. น้ำมันไพลผสมใบกัญชา สูตรเย็น

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้

“ รพ.สต.ปากช่อง, รพ.สต.ชัยสมพงษ์,
รพ.สต.ท่าโรง ”

ผลงาน รพ.สต. ทั้ง ๓ แห่ง

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาน้ำมันไพลผสมใบกัญชาสูตรเย็น สูตรตำรับนี้ใช้ไพลสด ใบกัญชาสด เป็นตัวยาหลัก เป็นสูตรที่ รพ.สต. ทั้ง ๓ แห่ง (รพ.สต.ปากช่อง, รพ.สต.ชัยสมพงษ์, รพ.สต.ท่าโรง) ช่วยกันคิดสูตร เนื่องจากในพื้นที่มีการปลูก กัญชาเป็นจำนวนมาก ในการดำเนินการผลิตตำรับยานี้ได้งบประมาณสนับสนุน จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวด บวม ฟกช้ำ เคล็ดขัดยอก

วิธีใช้

ทาและนวดเบา ๆ บริเวณที่มีอาการ วันละ ๒ - ๓ ครั้ง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อใช้ในการบำบัดรักษาผู้ป่วยในพื้นที่ และ สนับสนุนให้ รพ.สต. ในจังหวัดเพชรบูรณ์
๒. เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงการรักษาได้มากขึ้น

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ น้ำมันไพล ผสมกัญชา	๕๐	มิลลิลิตร
๒ เมนทอล	๙๐	มิลลิลิตร
๓ พิมเสน	๔๐	มิลลิลิตร
๔ การบูร	๒๐	มิลลิลิตร
๕ น้ำมันยูคาลิปตัส	๓๐	มิลลิลิตร
๖ น้ำมันเปปเปอร์มินต์	๒๐	มิลลิลิตร
๗ น้ำมันกานพลู	๕	มิลลิลิตร
๘ น้ำมันอบเชยเทศ	๕	มิลลิลิตร

ขั้นตอนการทำงานนวัตกรรม

- ๑ เตรียมน้ำมันไพล ผสมใบกัญชา ตามสูตร
- ๒ นำการบูร พิมเสน เมนทอล ชั่งน้ำหนักตาม สัดส่วน ผสมให้เป็นเนื้อเดียวกัน
- ๓ เทข้อ ๑ ผสมในน้ำมันไพล ผสมใบกัญชา คนผสม ให้เป็นเนื้อเดียวกัน
- ๔ เติมน้ำมันระกำ น้ำมันยูคาลิปตัสและน้ำมัน เปปเปอร์มินต์ ทีละชนิดผสมให้เป็นเนื้อเดียวกัน
- ๕ นำน้ำมันที่ได้บรรจุลงขวดแก้วปิดฝาให้สนิท

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามทาบริเวณขอบตาและเนื้อเยื่ออ่อน

สรุปผลการดำเนินงาน

ผู้ป่วยกลุ่มอาการโรคกล้ามเนื้อต่าง ๆ บรรเทาอาการ ปวด บวม ฟกช้ำ ที่ใช้น้ำมันไพลผสมใบกัญชา มีอาการปวดลดลง

๒. ครีมนักยาสูบ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลเพชรบูรณ์ ”

ผลงาน วันดี ขยันพูด, ขยัญณี จันทร์โท

ที่มาและความสำคัญ

สืบเนื่องจากงานวิจัยการพัฒนาครีมต้นยาสูบนิ้ดำ รักษาสะเก็ดเงินในรูปแบบผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์จากต้นยาสูบนิ้ดำ มีสรรพคุณในการรักษาโรคสะเก็ดเงิน จากฤทธิ์ด้านการอักเสบ นำมาสู่การตั้งตำรับครีมรักษา ที่มีส่วนประกอบ ได้แก่ ขอดอกกัญชา ใบต้นยาสูบนิ้ดำ ขมิ้นชัน และตัวยาอื่นๆ

มีการประเมินผลการรักษาด้วยแบบประเมินความรุนแรงของสะเก็ดเงิน (PASI) และแบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคผิวหนัง (DLQI) ผลการรักษาจากผู้ป่วย ๖ ราย พบว่า มีการดีขึ้น ๕ ราย อาการคงที่ ๑ ราย และมีการประเมินความรุนแรงของสะเก็ดเงิน (PASI) และการสอบถามคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคผิวหนัง (DLQI) ได้ ๓ ราย มีแนวโน้มผลการรักษาที่ดีขึ้น มีการนำนวัตกรรมครีมรักษาโรคสะเก็ดเงินไปเผยแพร่ต่อที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนางานด้านการแพทย์แผนไทยระดับจังหวัด และนำไปเผยแพร่ต่อโครงการประชุมวิชาการกัญชา กัญชงทางการแพทย์ ครั้งที่ ๑ ระดับเขตสุขภาพที่ ๒ วันที่ ๒๑ - ๒๔ กันยายน ๒๕๖๕ จังหวัดพิษณุโลก จากแผนพัฒนางานการแพทย์แผนไทยฯ โรงพยาบาลเพชรบูรณ์ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ มีการพัฒนาครีมกัญชาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการจัดหาแหล่งปลูกกัญชาทางการแพทย์ที่มีมาตรฐาน เพื่อจัดหาขอดอกกัญชา นำมาสกัดน้ำมันกัญชา สำหรับผลิตครีมรักษาโรคสะเก็ดเงิน และในผู้ป่วยที่มีผื่นผิวหนังอักเสบ จากผลการดำเนินงาน ในปีงบประมาณ ๒๕๖๖ มียอดจ่ายครีมรักษา ๒๑ คน/๒๗ ครั้ง จำนวนรวมทั้งสิ้น ๔๔ กระปุก

สรรพคุณ

บรรเทาอาการคัน รักษาผื่นผิวหนังอักเสบ และผื่นโรคสะเก็ดเงิน

วิธีใช้

ทาบริเวณผื่น ๒ เวลา เช้า เย็น

วัตถุประสงค์

เพื่อเพิ่มการเข้าถึงการใช้ยาสมุนไพรทางการแพทย์แก่ผู้ป่วยโรคผิวหนัง

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ น้ำมันกัญชา	๒.๓ มิลลิตร
๒ น้ำมันยาสูบนิ้ดำผสมขมิ้นชัน	๒.๓ มิลลิตร
๓ การบูร	๐.๒ กรัม
๔ เมนทอล	๐.๓ กรัม
๕ ครีม	๙๐.๙ กรัม

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ ละลายการบูรและเมนทอลเข้าด้วยกัน
- ๒ นำน้ำมันกัญชา น้ำมันยาสูบนิ้ดำผสมขมิ้นชัน และสารละลายการบูร เมนทอล ผสมในครีมที่เตรียมไว้
- ๓ ปั่นครีมจนเป็นเนื้อเดียวกัน
- ๔ บรรจุใส่บรรจุภัณฑ์

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

สรุปผลการดำเนินงาน

การประเมินผลการรักษาด้วยแบบประเมินความรุนแรงของสะเก็ดเงิน (PASI) และแบบสอบถามคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคผิวหนัง (DLQI) ผลการรักษาจากผู้ป่วย ๖ ราย พบว่า มีการดีขึ้น ๕ ราย อาการคงที่ ๑ ราย และมีการประเมินความรุนแรงของสะเก็ดเงิน (PASI) และการสอบถามคุณภาพชีวิตผู้ป่วยโรคผิวหนัง (DLQI) ได้ ๓ ราย มีแนวโน้มผลการรักษาที่ดีขึ้น

๓. ยาตำส้มสมุนไพร

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน
“ อ้าเภอหล่มสัก ”

ผลงาน ธารณธรณ์ สร้อยมี

ที่มาและความสำคัญ

ยาตำส้มสมุนไพร เป็นการนำสมุนไพรมาตำรวมกัน แล้วปั้นเป็นลูกกลอน โดยมีนางธารณธรณ์ สร้อยมี นักเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลสักหลาด เป็นผู้ถ่ายทอดกระบวนการและวิธีการที่ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ในอดีต ใช้ชื่อว่า ตำส้มสมุนไพร ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้แจกจ่ายในชุมชนเท่านั้น ปัจจุบันในตำบลสักหลาด มีแพทย์แผนไทยประยุกต์ ควบคุมการผลิต จึงใช้ชื่อว่า “ยาตำส้มสมุนไพร” เพราะมีสรรพคุณทางยา ช่วยให้เจริญอาหาร และเป็นยาอายุวัฒนะ โดยมีส่วนผสมของสมุนไพร

สรรพคุณ

ช่วยให้เจริญอาหาร ขับลม เป็นยาอายุวัฒนะ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เปลือกส้ม	๑๐๐ กรัม
๒ เปลือกส้ม	๑๐๐ กรัม
๓ เปลือกมะตูม	๑๐๐ กรัม
๔ หัวไพล	๑๐๐ กรัม
๕ หัวกระเทียม	๒๐๐ กรัม
๖ หัวกระเทียม	๒๐๐ กรัม
๗ เปลือกหอม	๑๐๐ กรัม
๘ ฝอยลม (ตากแห้ง)	๕๐ กรัม
๙ ดีปลี	๕๐ กรัม
๑๐ พริกไทยขาว	๕๐ กรัม
๑๑ พริกไทยดำ	๕๐ กรัม
๑๒ น้ำผึ้ง	๘๐๐ กรัม
๑๓ น้ำอ้อย	๘๐๐ กรัม
๑๔ มะขามเปียก	๕๐๐ กรัม
๑๕ เกลือป่น	๕๐ กรัม
๑๖ น้ำเปล่า	๓๐๐ กรัม

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำสมุนไพรทั้งหมดมาบดละเอียด
- ๒ นำส่วนผสมข้อ ๑ คนผสมให้เป็นเนื้อเดียวกัน
- ๓ เติมน้ำอ้อย และน้ำเปล่า เหลือป่น ที่ละชนิดผสมให้เป็นเนื้อเดียวกัน
- ๔ นำส่วนผสมที่ได้มาตำลงในครกให้เป็นเนื้อเดียวกันให้ ตำให้เกิดความเหนียวเล็กน้อย
- ๕ นำมาบรรจุลงกระปุกปิดฝาให้สนิท

วิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๑ ช้อนชา ก่อนอาหาร
เช้า กลางวัน เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. กะเพราโอสถ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน
ผลงาน เกษมพันธ์ เจริญพาณิชย์

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันโรคที่เป็นปัญหาด้านสาธารณสุขของประเทศส่วนใหญ่เป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคไขมันในเลือด เป็นต้น เป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภคอาหารที่มีไขมันสูง รสจัด การสูบบุหรี่ การไม่ออกกำลังกาย เป็นต้น ซึ่งกลุ่มโรค NCDs เหล่านี้เป็นปัญหาสุขภาพอันดับหนึ่งของประชากรโลกทั้งในมิติของจำนวนการเสียชีวิตและภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ประเทศไทยนับเป็นปัญหาสุขภาพอันดับหนึ่งของประชากรโลกทั้งในมิติของจำนวนการเสียชีวิตและภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ประเทศไทยนับเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ อยู่ในภูมิภาคที่อำนวยความสะดวกให้พืชพรรณธัญญาหารเติบโตได้ดี มีคุณค่าทางโภชนาการและอาหารเหล่านี้ยังเป็นยาที่ช่วยป้องกันโรคภัยต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ “อาหารเป็นยา”

สรรพคุณ ช่วยย่อยอาหาร ขับลม

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ รากผักชี สรรพคุณ กระทุ้งพิษไข้
- ๒ กระเทียม สรรพคุณ ช่วยเสริมภูมิคุ้มกัน
- ๓ พริกไทย สรรพคุณ ช่วยย่อยอาหารได้ดี
- ๔ ขิง สรรพคุณ แก้ท้องอืด ขับลม
- ๕ หอมแดง สรรพคุณ แก้หวัดคัดจมูก
- ๖ ลูกกระวาน สรรพคุณ ทำให้เจริญอาหาร
- ๗ กะเพราแดง สรรพคุณ ขับลม แก้ท้องอืด
- ๘ พริกชี้ฟ้า สรรพคุณ เจริญอาหาร บำรุงธาตุ
- ๙ พริกชี้หนู สรรพคุณ ช่วยการไหลเวียนโลหิต
- ๑๐ พริก แดงแห้ง สรรพคุณ ขับลมในกระเพาะ
- ๑๑ เครื่องผัด เช่น เนื้อสัตว์ พริกแห้ง น้ำปลา น้ำมัน

ขั้นตอนการทำ

เครื่องผัด

- ๑ เนื้อสัตว์ เช่น หมูสับติดมัน ผสมเนื้อกุ้งสับ
- ๒ ใบกะเพราแดง ปริมาณตามต้องการ
- ๓ พริกแห้ง น้ำมันหมู น้ำปลา น้ำตาลปีบ

วิธีโขลกเครื่อง

- ๑ รากผักชี พริกไทย ลูกกระวานเล็กน้อย โขลกรวมกับเกลือจนละเอียด

- ๒ ใส่กระเทียมไทยหอมแดง ขิง ลงโขลกตามจนละเอียดเช่นกัน

- ๓ ดอกกะเพรา พริกชี้หนู พริกชี้ฟ้า พริกแห้ง ลงโขลกหยาบในเครื่องที่โขลกละเอียดไว้

วิธีผัด

- ๑ น้ำมันหมูร้อนเอาพริกแห้งลงทอด นำขึ้นพักไว้ใช้แค่ น้ำมันทอดพริก
- ๒ ลงเครื่องโขลกผัดจนหอมฟุ้ง
- ๓ ใส่หมู กุ้งสับ ผัดให้เข้ากัน
- ๔ ปรงรสด้วยน้ำปลา น้ำตาลปีบ
- ๕ ใส่ใบกะเพราแดง ผัดจนผักสดหอมกะเพราเป็นอันเสร็จ

วิธีทำข้าวหุงกะเพรา

- ๑ ใบกะเพรา ทั้งต้น ทั้งดอก ต้มน้ำ เอาน้ำต้มกะเพราที่ได้ไปหุงข้าวจนสุก โรยใบกะเพราลงไป ตอนหุงข้าว
- ๒ ข้าวหอมกะเพรา ทานกับผัดกะเพรา เคียงกับไข่เป็ดดาว แยมกับแตงกวา และใบผักชี
- ๓ ไข่เป็ด และแตงกวา มีรสเย็น ใบผักชี แก้หวัด แก้อาหารเป็นพิษ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๒. แกงขี้เหล็กโอสถ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

ผลงาน เกษมพันธ์ เจริญพาณิชย์พงษ์

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันโรคที่เป็นปัญหาด้านสาธารณสุขของประเทศส่วนใหญ่เป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคไขมันในเลือด เป็นต้น เป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภคอาหารที่มีไขมันสูง รสจัด การสูบบุหรี่ การไม่ออกกำลังกาย เป็นต้น ซึ่งกลุ่มโรค NCDs เหล่านี้เป็นปัญหาสุขภาพอันดับหนึ่งของประชากรโลกทั้งในมิติของจำนวนการเสียชีวิตและภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ประเทศไทย

นับเป็นปัญหาสุขภาพอันดับหนึ่งของประชากรโลกทั้งในมิติของจำนวนการเสียชีวิตและภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ประเทศไทยนับเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ อยู่ในภูมิภาคที่อำนวยความสะดวกให้พืชพรรณธัญญาหารเติบโตได้ดี มีคุณค่าทางโภชนาการและอาหารเหล่านี้ยังเป็นยาที่ช่วยป้องกันโรคภัยต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ “อาหารเป็นยา”

สรรพคุณ ช่วยในการนอนหลับ

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ พริกแดงแห้ง สรรพคุณ ขับลมในกระเพาะ
- ๒ ข่า สรรพคุณ แก้อาการท้องอืด
- ๓ ผิวมะกรูด สรรพคุณ แก้อาการนอนไม่หลับ
- ๔ กระชาย สรรพคุณ แก้อ่อนใน บำรุงธาตุ
- ๕ ใบขี้เหล็ก สรรพคุณ เสริมสร้างกระดูก
- ๖ ดอกขี้เหล็ก สรรพคุณ ช่วยบำรุงสายตา
- ๗ ปลาสร้อยย่าง สรรพคุณ ช่วยเสริมสร้างเนื้อเยื่อ
- ๘ ตะไคร้ สรรพคุณ ขับลม แก้อาการท้องอืด
- ๙ กระเทียม สรรพคุณ ช่วยเสริมภูมิคุ้มกัน
- ๑๐ หอมแดง สรรพคุณ แก้อาการท้องอืด

ขั้นตอนการทำ

- ๑ โขลกส่วนผสมเครื่องแกง กระเทียม ผิวมะกรูด กระชาย ตะไคร้ ข่า พริกแห้งหรือพริกสด หอมแดง พอหยาบ ๆ ใส่เกลือ ใส่ปลาร้าโขลกรวม ต้มน้ำทิ้ง ๓ ครั้ง จนเปื่อย
- ๒ ตั้งไฟใส่ใบขี้เหล็ก ดอกขี้เหล็ก พอเดือดปรุงรสด้วยปลาร้า ต้มต่อไปจนเดือดอีกครั้ง ชิมรสชาติ ใส่ผัก

๓ ตั้งน้ำมันร้อน ผัดเครื่องแกงที่โขลกไว้ให้หอม ใส่เนื้อหมู เนื้อไก่ย่าง ลงไปผัดกับเครื่องแกง ใส่กะทิตามลงไป รอจนกะทิเดือด ใส่ใบขี้เหล็กที่ต้มไว้ตามลงไป ปรุงรสด้วยน้ำปลา และน้ำตาลปี๊บ เป็นอันเสร็จ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. แกงเขียวหวานโอสถ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

ผลงาน เกษมพันธ์ เจริญพาณิชย์

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันโรคที่เป็นปัญหาด้านสาธารณสุขของประเทศส่วนใหญ่เป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคไขมันในเลือด เป็นต้น เป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภคอาหารที่มีไขมันสูง รสจัด การสูบบุหรี่ การไม่ออกกำลังกาย เป็นต้น ซึ่งกลุ่มโรค NCDs เหล่านี้นับเป็นปัญหาสุขภาพอันดับหนึ่งของประชากรโลกทั้งในมิติของจำนวนการเสียชีวิตและภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ประเทศไทย

นับเป็นปัญหาสุขภาพอันดับหนึ่งของประชากรโลกทั้งในมิติของจำนวนการเสียชีวิตและภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ประเทศไทยนับเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ อยู่ในภูมิภาคที่อำนวยความสะดวกให้พืชพรรณธัญญาหารเติบโตได้อย่างดี มีคุณค่าทางโภชนาการและอาหารเหล่านี้ยังเป็นยาที่ช่วยป้องกันโรคภัยต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ “อาหารเป็นยา”

สรรพคุณ เพื่อผ่อนคลายความร้อนให้ร่างกาย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ พริกชี้ฟ้า	สรรพคุณ เจริญอาหาร บำรุงธาตุ
๒ ผัก เขียว	สรรพคุณ แก้อาการไอ กระหายน้ำ
๓ พริกไทย	สรรพคุณ ช่วยย่อยอาหารได้ดี
๔ พริกชี้หนู	สรรพคุณ ช่วยการไหลเวียนโลหิต
๕ ผิวมะกรูด	สรรพคุณ ช่วยอาการนอนไม่หลับ
๖ ตะไคร้	สรรพคุณ ลดอาการจุกเสียด
๗ ข่า	สรรพคุณ แก้อาการท้องอืด
๘ รากผักชี	สรรพคุณ แก้พิษไข้
๙ กระเทียม	สรรพคุณ ช่วยเสริมภูมิคุ้มกัน
๑๐ หอมแดง	สรรพคุณ แก้หวัดคัดจมูก
๑๑ ยี่ห่วย	สรรพคุณ ขับเหงื่อ แก้คลื่นไส้
๑๒ ลูกผักชี	สรรพคุณ ขับลมในลำไส้

ขั้นตอนการทำ

๑ เตรียมน้ำพริกแกงเขียวหวาน โดยนำพริกชี้ฟ้า พริกชี้หนู ผิวมะกรูด ตะไคร้ ข่า ใบ/ยอดต้นพริก กระเทียม หอมแดง ใส่ครกโขลกพร้อม ปูรสรด้วย กะปิ และเกลือป่น โขลกให้ส่วนผสมทุกอย่างแหลก และเนื้อ

๒ ขั้นตอนแรกแยกหัวกะทิ (ใส่กะทิทีละน้อยลงผัดจนแตกมัน แล้วจึงใส่พริกแกงลงไป ตั้งไฟปานกลาง คนให้เข้ากันประมาณ ๕ นาทีจนกลิ่นหอม ใส่เนื้อสัตว์ตามลงไปผัด

๓ ปูรสรด้วยน้ำตาลปีบ น้ำปลา ใส่กะทิเพิ่มเพื่อไม่ให้แห้งจนเกินไป แล้วเติมผักเขียว เคี่ยวต่อ ๑๐ นาที คอยสังเกต และเติมน้ำสต็อกเพิ่มเติมเล็กน้อย

๔ ชิมเพื่อปูรสร เนื้อแกงควรมีรสชาติเข้มข้นและเผ็ดร้อน ออกรสเค็มหวาน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๔. ลาบปลาดุกโสด

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

ผลงาน เกษมพันธ์ เจริญพาณิชย์

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันโรคที่เป็นปัญหาด้านสาธารณสุขของประเทศส่วนใหญ่เป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคไขมันในเลือด เป็นต้น เป็นโรคที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต เช่น การบริโภคอาหารที่มีไขมันสูง รสจัด การสูบบุหรี่ การไม่ออกกำลังกาย เป็นต้น ซึ่งกลุ่มโรค NCDs เหล่านี้ นับเป็นปัญหาสุขภาพอันดับหนึ่งของประชากรโลกทั้งในมิติของจำนวนการเสียชีวิตและภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ประเทศไทยนับเป็นปัญหาสุขภาพอันดับหนึ่งของประชากรโลกทั้งในมิติของจำนวนการเสียชีวิตและภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ประเทศไทยนับเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพอยู่ในภูมิภาคที่อำนวยความสะดวกให้พืชพรรณธัญญาหารเติบโตได้ดี มีคุณค่าทางโภชนาการและอาหารเหล่านี้ยังเป็นยาที่ช่วยป้องกันโรคร้ายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ “อาหารเป็นยา”

สรรพคุณ ขับเสมหะ บำรุงโลหิต

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ พริก แดงแห้ง สรรพคุณ ขับลมในกระเพาะ
- ๒ กระเทียม สรรพคุณ ช่วยเสริมภูมิคุ้มกัน
- ๓ หอมแดง สรรพคุณ แก้หวัดคัดจมูก
- ๔ มะม่วงเปรี้ยว สรรพคุณ ช่วยป้องกันหวัด เลือดออกตามไรฟัน
- ๕ ปลาดุกย่าง สรรพคุณ ช่วยเสริมสร้างเนื้อเยื่อ

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำปลาดุกย่างมาแกะเนื้อออก โดยเอาหนังที่ไหม้ทิ้งไป และอย่าให้ติดก้าง
- ๒ นำเนื้อปลาดุกที่แกะแล้วมาสับให้ละเอียด ก่อนนำไปทำลาบ โดยการสับนั้นจะทำให้ก้างปลาดุกที่ติดมาด้วยละเอียด เวลาทานจะได้ไม่ติดคอ
- ๓ เตรียมเครื่องลาบโดยการ เผาหอมแดง กระเทียม พริกแห้ง ให้สุก แล้วนำมาโขลกรวมกัน แล้วนำเนื้อปลาที่เตรียมไว้มาโขลกรวมกับเครื่องลาบ
- ๔ นำมะม่วงเปรี้ยวสับ มาคลุกรวมกัน แล้วนำทั้งหมดไปผัดใส่น้ำมันที่เจียวกระเทียม แล้วปรุงรสด้วยน้ำปลาเป็นอันเสร็จ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๕. ยาเพิ่มน้ำนมคุณแม่หลังคลอด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.กลางดง ”

ผลงาน ฐิตียา กันทอง

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันคุณแม่ยุคใหม่มีความตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากขึ้น เพราะนมแม่อุดมไปด้วยสารอาหารต่าง ๆ ที่สำคัญต่อการเจริญเติบโต และพัฒนาการของลูก อาทิ สารต่อต้านอนุมูลอิสระ วิตามินที่ร่างกายลูกต้องการ และยังช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับลูกด้วย กระทรวงสาธารณสุขของไทยเองก็มีโครงการรณรงค์และสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก ที่สนับสนุนให้ลูกกินนมแม่ตั้งแต่แรกเกิดถึง ๖ เดือน และควรกินต่อเนื่องไปจนลูกอายุ ๒ ปี หรือนานกว่านั้น ควบคู่กับอาหารตามวัยที่เหมาะสม แม้จะอยากเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แต่ปัญหาของคุณแม่ยุคใหม่ก็คือน้ำนมน้อย หรือน้ำนมไม่ไหล ซึ่งปัญหานี้มักเกิดกับคุณแม่ผ่าคลอดมากกว่าคุณแม่ที่คลอดธรรมชาติ โดยมีเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ลูกได้ดูดนมแม่ช้าเพราะแม่หรือลูกป่วย ทำให้ต้องแยกกันก่อนในระยะแรก หรือลูกดูดนมไม่ถูกวิธี หรือดูดไม่บ่อยซึ่งส่งผลทำให้แม่มีน้ำนมน้อย

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

นำมาใช้ในการดูแลมารดาหลังคลอด

สรรพคุณ

บำรุงน้ำนม กระตุ้นต่อมน้ำนม เพิ่มน้ำนม
ขับน้ำคาวปลา บำรุงโลหิต

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ไม้มนนาง ส่วนที่ใช้ เปลือก
สรรพคุณ บำรุงน้ำนม แก้อ่อนใน
- ๒ ฝางแดง ส่วนที่ใช้ แก่น
สรรพคุณ บำรุงเลือด
- ๓ อินทผลัม ส่วนที่ใช้ ผล
สรรพคุณ บำรุงร่างกาย
- ๔ หัวปลี ส่วนที่ใช้ ปลี
สรรพคุณ บำรุงเลือด บำรุงน้ำนม

วิธีใช้

- ๑ ล้างสมุนไพรทั้งให้สะอาด
- ๒ ทุบให้กลืนและสรรพคุณออกดีตอนต้มแล้ว
ห่อด้วยผ้าขาวบาง
- ๓ ใส่ลงในหม้อ ตามด้วยสมุนไพร ต้มประมาณ
๑๕ - ๒๐ นาที
- ๔ กรองน้ำสมุนไพรพักไว้ให้อุ่นพอดี
- ๕ ตักใส่แก้ว เติมน้ำผึ้งเพิ่มรสชาติได้ จิบดื่มแบบอุ่น
- ๖ ดื่มหรือจิบ ตอนเช้า หรือก่อนนอน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๖. ตำรับยาสมุนไพรแช่เท้า

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.บ้านคลองสะเกษ ”

ผลงาน รพ.สต.บ้านคลองสะเกษ

ที่มาและความสำคัญ

บริเวณฝ่าเท้ามีต่อมเหงื่ออยู่มากกว่า เมื่อเทียบกับอวัยวะส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย โครงสร้างภายในของต่อมเหงื่อจะมีลักษณะเป็นท่อขดหอยอยู่เป็นกลุ่ม ซึ่งมีหลอดเลือดฝอยมาหล่อเลี้ยงโดยรอบ หลอดเลือดฝอยเหล่านี้จะลำเลียงเอาของเสียที่ต้องการกำจัดออกจากร่างกายทางผิวหนังมายังบริเวณต่อมเหงื่อ การแช่เท้าด้วยน้ำอุ่นจะทำให้เรารู้สึกผ่อนคลาย นอนหลับง่ายขึ้น ช่วยเพิ่มการไหลเวียนเลือดทั่วร่างกาย หลังการแช่เท้าในน้ำอุ่นอุณหภูมิประมาณ ๓๖ - ๓๗ องศาเซลเซียส เป็นเวลา ๑๐ - ๑๕ นาที แล้วเช็ดเท้าให้แห้งแล้วพักผ่อนอย่างน้อยครึ่งชั่วโมง เวลาที่เหมาะสมต่อการแช่เท้าคือสามารถทำให้ทุกช่วงเวลาที่จะสะดวก แต่หากเพื่อต้องการช่วยให้หลับง่ายขึ้น แนะนำให้แช่เท้าในน้ำอุ่นก่อนนอนทุกคืน ๑๐ - ๑๕ นาทีจะช่วยให้หลับง่ายขึ้นและหลับลึกขึ้น เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอาจจะใส่เกลือในน้ำอุ่น ๑ - ๒ ช้อนชา ต่อน้ำอุ่นแช่เท้า ๑ กระละมังหรือท่วมข้อเท้าพอสมควร หรือหากท่านชอบกลิ่นน้ำมันหอมระเหยอาจหยดน้ำมันหอมระเหยตามที่ชอบประมาณ ๕ - ๑๐ หยดขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำในกระละมัง เพื่อให้เกิดความรู้สึกสบายและผ่อนคลายมากขึ้น

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

ใช้กลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีอาการชาปลายเท้า

สรรพคุณ

- ๑ ช่วยระบบไหลเวียนโลหิตส่วนปลายดีขึ้น
- ๒ ลดอาการอักเสบ อาการปวดขา

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ไพล
- ๒ แก่นฝาง
- ๓ มะกรูด
- ๔ รากจืด
- ๕ ทองพันชั่ง
- ๖ การบูร
- ๗ เกลือ

วิธีใช้

- ๑ นำสมุนไพร ได้แก่ ไพล แก่นฝาง มะกรูด รากจืด ทองพันชั่ง อย่างละ ๑ กำมือ ต้มกับน้ำ ๑ - ๒ ลิตร จนเดือดประมาณ ๕ - ๑๐ นาที
- ๒ ตักน้ำสมุนไพรใส่กะละมัง โรยเกลือ การบูร อย่างละ ๑ - ๒ ช้อนชา ผสมกับน้ำธรรมดา
- ๓ แช่เท้าด้วยสมุนไพร ๑๐ - ๑๕ นาที

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ระวังการแช่เท้าในน้ำอุ่นสำหรับผู้ป่วยเบาหวาน เพราะผู้ป่วยกลุ่มนี้มีประสาทรับความรู้สึกที่ซ้า อาจทำให้ผิวหนังพองได้
- ๒ ผู้ที่มีบาดแผลหรือโรคผิวหนังที่เท้า ไม่ควรแช่เท้าด้วยน้ำอุ่น เพราะอาจทำให้แผลหายช้า

๑. ตำรับยาอบแก้ลมผัดเดือน

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเมืองอุดรธานี ”

หมอพื้นบ้าน ป่วย อยู่ยืน

ที่มาและความสำคัญ

นายป่วน อยู่ยืน อายุ ๕๘ ปี ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรคลมผัดเดือนมาจากแม่ยาย ชื่อ แม่มา กันสอน มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ได้ย้ายถิ่นฐานมาแต่งงานกับนายขุ่ม กันสอน ซึ่งเป็นพ่อของหมอป่วนอยู่ที่ บ้านดำนานาขาม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีในปัจจุบัน เมื่อนางบุญยอด อยู่ยืน ผู้เป็นภรรยาของหมอป่วนได้ตั้งครรภ์ลูกคนแรก หลังจากคลอดลูก นางบุญยอด ได้กลืนเหม็นสาบหัวปลาชิว ทำให้มีอาการไข้หนาวสั่น วิงเวียนศีรษะ รู้สึกร้อน ๆ หนาว ๆ อาการเหมือนกำลังจะชัก หรือเรียกว่า การผัดกลืน หรืออาการลมผัดเดือน แม่มาผู้เป็นแม่ยายจึงได้ชักชวนให้หมอป่วนเข้าป่าไปหาสมุนไพรมาทำยาอบแก้ลมผัดเดือนมารักษาให้นางบุญยอด

สรรพคุณ

แก้อาการลมผัดเดือน เช่น อาการใจสั่นวิงเวียน หน้ามืด ปวดศีรษะ ปวดกล้ามเนื้อ ในข้อในกระดูก บวมบริเวณใบหน้า ที่เกิดจากการไม่ได้ขยับไฟ หลังคลอดบุตร

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ หญ้าแพรก (แห้ง)	สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย
๒ ขี้ของผักเพกา	สรรพคุณ ช่วยบำรุงโลหิต
๓ ขี้ต่อไม้ไผ่เหี้ยะ	สรรพคุณ ยาห้ามเลือด
๔ ใบผักคราดหัวแหวน	สรรพคุณ แก้ปวดศีรษะ
๕ ใบตองกล้วยดิบ	สรรพคุณ ช่วยสมานแผล
๖ ใบไพล	สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย
๗ ใบมะพร้าว	สรรพคุณ ช่วยบำรุง

ขั้นตอนการทำ

- ประมาณอย่างละเท่า ๆ กัน ยกเว้น ขี้มะพร้าว กับขี้ต่อไม้ไผ่เหี้ยะ ๒ ขั้นตอนน้ำหนึ่งหม้อ
- ๑ ใส่วัตถุดิบที่เตรียมไว้ทั้ง ๗ อย่างลงในหม้อ ดิน
 - ๒ เติมน้ำเปล่าลงไปให้ท่วมตัวยาคือ
 - ๓ ต้มให้เดือด ยกหม้อลงจากเตา

วิธีใช้

- ๑ ให้หญิงหลังคลอดหรือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษา ใช้ผ้าห่มคลุมทั้งตัว โดยต้องใส่เสื้อผ้าให้น้อยชิ้นหรือใส่ผ้าถุง ให้หม้ออยู่ในผ้าห่ม ทำการสูญยาจนกว่าไอน้ำหรือควันจากหม้อหายไประยะหนึ่ง
- ๒ รอให้น้ำยาต้มพออุ่น ๆ แล้วนำมากรอกก่อนนำมาดื่ม ๑ แก้ว
- ๓ รอให้ตัวเย็น เหนือแห้งแล้วจึงให้ผู้ป่วยไปอาบน้ำ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ผู้ป่วยที่มีอาการหนักให้ทำ ๒ ครั้ง แล้วทิ้งให้ทำการอบยาในเวลาเดียวกัน เช่น อบสมุนไพรวันหนึ่งในตอนเช้า ในวันรุ่งขึ้นก็ต้องอบเวลาเดียวกัน เป็นต้น

๒. ตำรับยาสดขึ้น แก้วอ่อนคลาย

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเมืองอุดรธานี ”

หมอพื้นบ้าน ป่วย อยู่ยืน

ที่มาและความสำคัญ

นายป่วย อยู่ยืน อายุ ๕๘ ปี ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรคลมผัดเดือน มาจากแม่ยาย ชื่อ แม่มา กันสอน ได้นำมารักษาคนในชุมชนที่มีอาการลมผัดเดือนในหญิงหลังคลอดที่ไม่ได้อยู่ไฟ (อาการหน้ามืด วิงเวียนศีรษะ ทั้งนี้หมอป่วย ได้ส่งสมประสงค์การณ์และองค์ความรู้ในการรักษาคนไข้ของตนเอง จึงได้ลองผัดลองถูกคิด สูตรตำรับยาเพื่อรักษาอาการปวดศีรษะ วิงเวียน ช่วยให้สดขึ้น แก้วอ่อนคลายมาใช้กับผู้ป่วยของตนเอง จนเป็นที่ยอมรับของผู้ป่วยที่มาปรึกษาและคนในชุมชนจนเกิดเป็นตำรับยาที่เป็นภูมิปัญญาของหมอป่วยจนถึงปัจจุบัน

สรรพคุณ

ช่วยให้ผ่อนคลาย สดชื่น

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ มะกรูด	สรรพคุณ เป็นยาบำรุงหัวใจ
๒ ขมิ้นชัน	สรรพคุณ บรรเทาอาการภูมิแพ้
๓ ไพล	สรรพคุณ ลดอาการปวด บวม
๔ ใบเตย	สรรพคุณ ช่วยบำรุงหัวใจ
๕ ใบมะขาม	สรรพคุณ รักษาหวัด ขับเสมหะ
- ใช้สมุนไพรสด ในสัดส่วนเท่า ๆ กัน

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ใส่วัตถุดิบที่เตรียมไว้ทั้ง ๕ อย่างลงในหม้อ ดิน
- ๒ เติมน้ำเปล่าลงไปให้ท่วมตัวยา
- ๓ ต้มให้เดือด ยกหม้อลงจากเตา

วิธีใช้

- ๑ ให้ผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษา อบไอน้ำจากสมุนไพรจนกว่าไอน้ำหรือควันจากหม้อจะหายไประยะหนึ่ง
- ๒ รอให้น้ำยาต้มพออุ่นๆ แล้วนำมากรองก่อนนำมาดื่ม ๑ แก้วใหญ่ (๑๕๐ มิลลิลิตร)
- ๓ รอให้ตัวเย็น เหยื่อแห้งแล้วจึงให้ผู้ป่วยกลับไปอาบน้ำที่บ้าน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ผู้ป่วยที่มีอาการหนักให้ทำ ๒ ครั้ง แล้วทิ้งให้ทำการอบยาในเวลาเดียวกัน เช่น อบสมุนไพรวันนี้ในตอนเช้า ในวันรุ่งขึ้นก็ต้องอบเวลาเดียวกัน เป็นต้น

๓. ตำรับยาพอกเย็น

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.นาอิน ”

หมอพื้นบ้าน ยอด อิ่มเพ็ง

ที่มาและความสำคัญ

นายยอด อิ่มเพ็ง เป็นหมอพื้นบ้าน ตำบลนาอิน อำเภอพิชัย ได้สืบทอดตำรับยาพอกเย็นมาจากบรรพบุรุษ ชาวบ้านในพื้นที่เมื่อมีอาการปวด บวม แดง ร้อนตามข้อหรือผิวหนัง มักมาให้หมอยอดรักษา ด้วยการพอกยาบริเวณที่มีอาการ ซึ่งสามารถรักษาอาการปวด ที่มีลักษณะบวม แดงร้อน ตามกล้ามเนื้อ และปวดในข้อ ได้ใช้รักษาสืบทอดกันมาภายในชุมชนจนเป็นที่ยอมรับ แพทย์แผนไทยในหน่วยบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาอิน มองเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของตำรับยาพอกเย็น จึงได้นำมาบูรณาการใช้รักษาผู้ป่วยในหน่วยบริการ

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

มีการนำมาใช้รักษาในกลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการปวด บวม แดง บริเวณข้อต่าง ๆ เช่น ข้อเข่า ข้อเท้า เป็นต้น หรือกลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการปวด หรือผิวหนัง บวมแดง

สรรพคุณ

ลดกำเเดา ลดปิตตะ

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ดินเหนียวท้องนา สรรพคุณ ดูดพิษ
- ๒ ดินสอพอง สรรพคุณ ดูดพิษ
- ๓ ใบสะเดา สรรพคุณ แก้โรคผิวหนัง
- ๔ ใบย่านาง สรรพคุณ ช่วยดับพิษ
- ๕ ใบรางจืด สรรพคุณ ลดผดผื่นคัน
- ๖ ใบขี้เหล็ก สรรพคุณ แก้เหน็บชา แก้บวม
- ๗ เถาบอระเพ็ด สรรพคุณ แก้ไข้ทุกชนิด

ใช้สมุนไพรสด ในสัดส่วนเท่า ๆ กัน

วิธีใช้

- ๑ นำส่วนผสมมาบดให้ละเอียด
- ๒ บดเอาน้ำ ผสมดิน และผสมตัวยาที่บดไว้
- ๓ พอกลดกำเเดา บวม แดง ร้อน
- ๔ ให้ผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษา พอกยากับแพทย์แผนไทย บริเวณผิวหนังภายนอกที่ไม่มีบาดแผลสด ใช้พอกได้กับทุกส่วนในร่างกาย เช่น ข้อเข่า ผิวหนัง ภายนอก

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ควรหลีกเลี่ยง การพอกยาในผู้ป่วยที่มีแผล เบาหวาน
- ๒ ควรระวังการพอกยาในผู้ป่วยที่มีแผลสด แผลเปิด หรือแผลติดเชื้อ

เขตสุขภาพที่ ๓

เขตสุขภาพที่ ๓ ประกอบด้วย ๕ จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร ชัยนาท นครสวรรค์ พิจิตร และอุทัยธานี

๑. ตำรับยารักษาโรคสะกดเงิน

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเมืองกำแพงเพชร ”

หมอพื้นบ้าน มะยม มานันท์

ที่มาและความสำคัญ

หมอมะยม มานันท์ อายุ ๗๓ ปี หมอพื้นบ้าน แห่งบ้านพิบูลทอง หมู่ ๑๓ ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยได้สืบทอดองค์ความรู้จากคุณตา ตั้งแต่อายุ ๒๖ ปี เป็นระยะเวลากว่า ๔๗ ปี และสั่งสมประสบการณ์ จนเป็นหมอพื้นบ้านที่มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้ยาสมุนไพรในการบำบัดรักษาผู้ป่วยหลายโรค เช่น โรคสะกดเงิน โรคอัมพฤกษ์ อัมพาต โรคมะเร็ง เป็นต้น อีกทั้งเป็นหมอที่มีความเมตตาต่อผู้ป่วยที่มาขอรับการรักษา ตลอดจนลูกศิษย์ที่มาขอความรู้ว่าเรียนวิชาทางการแพทย์แผนไทยโดยไม่ปิดบัง

สรรพคุณ

รักษาโรคสะกดเงิน

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ลั่นทม (ดอกแดง/ดอกขาว)	๑๐๐	ส่วน
สรรพคุณ ดับพิษร้อนภายใน		
๒ มะคำดีควาย สะตุ	๒	ส่วน
สรรพคุณ แก้โรคผิวหนัง		
๓ โปร่งกัว	๑	ส่วน
สรรพคุณ แก้อาการปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอก		
๔ ตับเต่าใหญ่	๑	ส่วน
สรรพคุณ ใช้ดับพิษร้อน		
๕ มะเดื่อชุมพร	๑	ส่วน
สรรพคุณ แก้ไข้ ใช้พิษ ใช้กาฬ แก้อ่อนใน		
๖ คนทา	๑	ส่วน
สรรพคุณ รักษาอาการน้ำเหลืองเสีย		
๗ ชิงชี	๑	ส่วน
สรรพคุณ ขับลมภายใน แก้ไข้พิษ		
๘ เท้ายายม่อม	๑	ส่วน
สรรพคุณ แก้ไข้ บำรุงร่างกาย		
๙ ย่านาง	๑	ส่วน
สรรพคุณ ถอนพิษไข้ แก้ไข้		

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำต้นลั่นทมสด ล้างน้ำให้สะอาดผึ่งให้สะเด็ดน้ำ
- ๒ นำสมุนไพร ลำดับที่ ๒ - ๙ ซึ่งเป็นแบบแห้ง มาบดรวมกันให้ละเอียด

๓ นำต้นลั่นทมใส่ในภาชนะ นำน้ำสะอาดใส่ให้ท่วม ต้มเคี่ยวจากน้ำ ๓ ส่วนให้เหลือ ๑ ส่วน จากนั้นต้กลั่นลั่นทมออก แล้วเคี่ยวต่อจนน้ำเหนียวข้น

๔ นำสมุนไพร ลำดับที่ ๒ - ๙ ซึ่งบดเป็นผงละเอียด ใส่ผสมกับน้ำต้มต้นลั่นทมในข้อ ๑ กวนให้เข้ากัน แล้วนำไปตากแดดหรืออบให้แห้ง

๕ นำยาที่ได้ ไปบดให้ละเอียด และใส่แคปซูลเบอร์ ๐

วิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๒ แคปซูล ก่อนอาหาร เข้า เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

สตรีมีครรภ์ และให้นมบุตร ไม่ควรรับประทาน

๒. ตำรับยาโรคผิวหนัง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเมืองกำแพงเพชร ”

หมอพื้นบ้าน มะยม มานันท์

ที่มาและความสำคัญ

หมอมะยม มานันท์ อายุ ๗๓ ปี หมอพื้นบ้าน แห่งบ้านพิกุลทอง หมู่ ๑๓ ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยได้สืบทอดองค์ความรู้จากคุณตา ตั้งแต่อายุ ๒๖ ปี เป็นระยะเวลากว่า ๔๗ ปี และสั่งสมประสบการณ์ จนเป็นหมอพื้นบ้านที่มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้ยาสมุนไพรในการบำบัดรักษาผู้ป่วยหลายโรค เช่น โรคสะเก็ดเงิน โรคอัมพฤกษ์ อัมพาต โรคมะเร็ง เป็นต้น ซึ่งยาสมุนไพรตำรับนี้นิยมใช้ในชุมชนในผู้ป่วยที่มีอาการทางโรคผิวหนัง เมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูฝนซึ่งมาพร้อมกับอากาศที่อับชื้น อาจส่งผลทำให้เกิดโรคทางผิวหนังได้ง่าย ที่พบได้บ่อย คือ โรคผิวหนังจากการติดเชื้อเชื้อราซึ่งก่อโรค กลาก เกลื้อน เป็นต้น

สรรพคุณ

โรคผิวหนัง กลากเกลื้อน น้ำเหลืองเสีย

ส่วนประกอบของตำรับ

สมุนไพรสดส่วน อย่างละ ๑ สลึง เท่า ๆ กัน

๑ เหงือกปลาหมอ

สรรพคุณ รักษาโรคผิวหนัง แก้ น้ำเหลืองเสีย

๒ ขี้เฒ่าเหี่ยว

สรรพคุณ แก้ น้ำเหลืองเสีย

๓ ขี้เฒ่าเหี่ยว

สรรพคุณ ช่วยแก้ฝีแผลเน่าเปื่อย บวมพุพอง

๔ ใบมะขาม

สรรพคุณ ช่วยบำรุงผิวพรรณ

๕ ใบมะกา

สรรพคุณ แก้โรคพิษ

๖ ดอกมะลิ

สรรพคุณ แก้หอบหืด บำรุงหัวใจ

๗ ดอกพิกุล

สรรพคุณ บำรุงหัวใจ แก้ไข้ แก้ลม

๘ ดอกบุนนาค

สรรพคุณ แก้เวียนศีรษะ บำรุงโลหิต

๙ ดอกสารภี

สรรพคุณ บำรุงหัวใจ แก้ไข้

๑๐ เกสรบัวหลวง

สรรพคุณ แก้ไข้ แก้ลม บำรุงหัวใจ

ขั้นตอนการทำ

ใช้สมุนไพรทั้งหมด ใบสด - ใบแห้ง ๓ - ๔ กำมือ ล้างให้สะอาด นำมาสับ ต้มน้ำอาบแก้ผื่นคัน ใช้ติดต่อกัน ๓ - ๔ ครั้ง

วิธีใช้

ต้มน้ำอาบแก้ผื่นคัน ใช้ติดต่อกัน ๓ - ๔ ครั้ง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. ตำรับยารักษาโรคหืดหอบ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเมืองกำแพงเพชร ”

หมอพื้นบ้าน มะยม มานันท์

ที่มาและความสำคัญ

ยารักษาโรคหืดหอบ ใช้ในชุมชนท้องถิ่น หมู่บ้านบ้านพิกุลทอง ตำบลทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นชุมชนที่มีการปลูกอ้อย ทำไร่อ้อยในวงกว้าง เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวอ้อย จะมีการเผาอ้อย จึงเป็นปัญหาสุขภาพในชุมชน ประชาชนเกิดโรคภูมิแพ้ หอบหืด เป็นส่วนใหญ่ หมอมะยม มานันท์ ซึ่งเป็น หมอพื้นบ้าน ประจำหมู่บ้านพิกุลทอง คิดค้นตำรับยานี้ เพื่อใช้ในกลุ่มคนที่มีปัญหาโรคหืดหอบ และได้รับการ ยอมรับจากคนชุมชนเป็นอย่างดี

สรรพคุณ

รักษาโรคภูมิแพ้ หืดหอบ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ผู้ที่มีธาตุอ่อน ไม่ควรรับประทานสมุนไพรชนิดนี้ เกินขนาด และรับประทานยาต่อเนื่องเป็นเวลานาน

ส่วนประกอบของตำรับ

สมุนไพรสดส่วน อย่างละ ๓ บาท เท่า ๆ กัน

ตำรับที่ ๑

- ๑ สาบเสือ ทั้ง ๕ สรรพคุณ แก้บาดทะยัก
- ๒ รากปืบ สรรพคุณ รักษาโรคผิวหนัง
- ๓ รากมะระขี้นก สรรพคุณ รักษาโรคหอบหืด
- ๔ รากเงาะ สรรพคุณ บำรุงกำลัง

ตำรับที่ ๒

- ๑ โกลสอ สรรพคุณ แก้ไข้ แก้หืด แก้ไซนัส
- ๒ โกลสขมา สรรพคุณ แก้หอบหืด หวัดคัดจมูก
- ๓ โกลสหัวบัว สรรพคุณ แก้หืด แก้ปวดศีรษะ
- ๔ โกลสเชียง สรรพคุณ แก้ไอ แก้หอบ
- ๕ โกลสจุฬาลัมพา สรรพคุณ แก้ไข้เพื่อเสมหะ
- ๖ โกลสกำพันขาว สรรพคุณ แก้ไข้เรื้อรัง แก้หอบ
- ๗ โกลสกระดูก สรรพคุณ แก้เสมหะและลม
- ๘ รากปืบ สรรพคุณ รักษาโรคผิวหนัง

ขั้นตอนการทำ

ยาแห้งให้ใช้ในขนาด ๓ - ๑๐ กรัม ต่อ ๑ ครั้ง หรือตามที่ ต้องการ ถ้าเป็นรากสดให้ใช้ใน ขนาด ๙๐ - ๑๒๐ กรัม นำมาทุบให้แหลก ต้มกับ น้ำร้อนนาน ๓๐ นาที

วิธีใช้

ใช้ดื่มก่อนอาหารเช้าและเย็น

๑. ตำรับยาแก้ลมทั้งปวง

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอดสิงห์ ”

หมอพื้นบ้าน หลวงพ่อบุญยัง คังคะสะโร

ที่มาและความสำคัญ

หลวงพ่อบุญยัง คังคะสะโร พระอธิการสมชาย เกสโร เจ้าอาวาสวัดหนองน้อย อำเภอดสิงห์ ซึ่งเป็นผู้สืบทอดตำรายาของหลวงปู่ศุข โดยตำรายาที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้นั้น เป็นตำรับยารักษาโรคเกาต์ บวมตามข้อ และโรคต่าง ๆ ทุกวันนี้ยังมีคนไข้มารับการรักษาอยู่อีกมากมาย รักษาทุกวัน บางคนเป็นมะเร็ง โรคเบาหวาน ปวดขา โรคชาตามมือเท้า คล้ายอัมพฤกษ์ อัมพาต ท่านจะเปิดตำรายาของหลวงปู่ศุขรักษา ซึ่งจะเขียนยาให้คนไข้ไปสั่งยาแล้วนำมายามาให้ท่านเสก และนอกจากนี้ยังมีตำรายาแก้ลมทั้งปวง หลากหลายขนาน

สรรพคุณ แก้ลมทั้งปวง ยาโรคเกาต์ โรคต่าง ๆ บวมตามข้อ

ส่วนประกอบของตำรับ

ขนานที่ ๑ แก่นขี้เหล็ก ๕ บาท แก่นแสมทั้ง ๒ สิ่งละ ๕ บาท ดอกตัง ๑ ตำลึง ๓ บาท เจตมูลเพลิง ๑ ตำลึง ๓ บาท

พริกไทย ๑ ตำลึง ดีปลี ๑ ตำลึง ยาดำ ๓ ตำลึง ดอกจันทร์ ๑ บาท

วิธีใช้ ตำเป็นผงละลายน้ำผึ้งกิน แก้ลมทั้งปวงหายแล

ขนานที่ ๒ พริกไทย ๑ ชิง ๑ ดีปลี ๑ สะค้าน ๑ ว่านน้ำ ๑ เปล้าน้อย ๑ รากทองแตก ๑ สิ่งละ ๑ บาท ดีเกลือ ๑ ตำลึง ยาดำ ๑ ตำลึง ๓ บาท

วิธีใช้ ตำเป็นผงละลายน้ำมะนาวกิน แก้ลม ๒๐๐ จำพวก แก้พยาธิ ๕๐ จำพวก หายแล

ขนานที่ ๓ หัสศุน ๑ แก่นแสมทะเล ๑ ทองแตก ๑ ใบรักษาว ๑ สลัดได ๑ พริกไทย ๑ ชิง ๑ ดีปลี ๑

วิธีใช้ ตำเป็นผงกิน ครอบลมทั้งปวง

ขนานที่ ๔ พริกไทย ๑ ชิง ๑ กระเทียม ๑ ข่าตาแดง ๑ หอยขมเผา ๑

วิธีใช้ บดเป็นผง ปั่นเม็ดตะ (แก้ลมเจ็บท้องจุกอก และเสียดท้อง เสียดท้อง

ขนานที่ ๕ (ยาแก้ลมจุกอก ขับลม ผิวน้ำเสีย ๑ พริกไทย ๑ ชิง ๑ กระเทียม ๑

วิธีใช้ บดละลายน้ำกินหายแล

ขนานที่ ๖ (ยาแก้ลมขับลม ลมพานไส้จะตายอยู่กับที่ หย้าเกล็ดหอยใหญ่ ๑ รากง้วนหมูหลวง ๑ รากส้มซ่า ๑

วิธีการใช้ ฝนด้วยสุรากินหายแล

ขนานที่ ๗ (ยาแก้ลมขับไส้ แสบอก เจตมูลเพลิงทั้ง ๕ ใบมะตูม ๑ ใบย่านาง ๑ ใบชาหลวง ๑ ใบขี้เหล็ก ๑

ลูกยางทราย ๑ ชิง ๑ พริกไทย ๒ ตำลึง ๒ บาท

วิธีใช้ บดเป็นผงปั้นเม็ด ละลายสุรากินหายแล

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ยาขนานที่ ๑ - ๓

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์หญิงให้นมบุตร ผู้ที่มีไข้และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี

ยาขนานที่ ๔ - ๕

หากรับประทานมากเกินไปอาจพบอาการ เช่น คลื่นไส้ อาเจียน โลหิตจาง

ยาขนานที่ ๖ - ๗

หากใช้ในปริมาณมากเกินไปอาจทำให้อาเจียนได้

๒. ตำรับยาแก้โรคมะเร็ง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเมืองชัยนาท ”

หมอพื้นบ้าน เสรีจ ฉิมดี

ที่มาและความสำคัญ

ตำรายาสมุนไพรของ นายเสรีจ ฉิมดี ปัจจุบัน นางมาลัย ฉิมดี ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๗๕ หมู่ที่ ๒ ตำบลนางลือ อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ผู้เป็นบุตรสาวเป็นผู้เก็บตำราไว้ได้เล่าให้ฟังว่า คุณพ่อเสรีจ ฉิมดี บวชเป็นพระอยู่กับหลวงปู่ศุข เรียนรู้ยาสมุนไพร ต้นสมุนไพร ว่าใช้รักษาเกี่ยวกับโรคอะไรบ้าง ใช้ส่วนไหนของสมุนไพรเรียนเกี่ยวกับคาถาอาคม ที่รักษาเกี่ยวกับโรคบ้า โรคคลั่ง โรคผีเข้า ไข้ป่านกาลกิณี และยังเล่าให้ฟังว่าขณะที่นั่งฉันท์ ข้าวร่วมกับหลวงปู่ศุข หลวงปู่บอกว่าจะไปฉันท์เพลแล้ว แล้วสักครูหลวงปู่ศุข หายตัวไปแล้ว หายต่อหน้าไม่รู้ไปในช่วงไหน และยังเล่าให้ฟังว่า หลวงปู่มีฤทธิ์มีเดชคาถาอาคม สามารถเสกใบมะขามให้เป็นตัวต่อตัวแทน ได้เสกหัวปลีเป็นตัวกระต่ายไว้ไปต่อหน้าได้ สามารถใช้คาถาเป่ารักษาอาการที่เกิดกับร่างกายทุกส่วนให้หายได้ในเวลาอันรวดเร็ว โดยมีตำรับยา ดังนี้

สรรพคุณ แก้โรคมะเร็ง

ส่วนประกอบของตำรับ

ขนานที่ ๑

แส้มทั้ง ๒ หนัก สิ่งละ ๒ บาท แก่นขี้เหล็ก ๒ บาท ขันทองพยับบาท ๒ บาท กำแพงเจ็ดชั้น ๒ บาท รากพุดดอ ๒ บาท รากสะแก ๒ บาท รากขนุนสำปะลอ ๒ บาท รากสาเก ๒ บาท รากกรวย ๒ บาท กำมะถันทั้ง ๒ ๒ บาท ชุมเห็ดเทศ ๒ บาท ทองพันชั่ง ๑๒ บาท

วิธีใช้ ยา ๑๒ สิ่งนี้ ต้มกิน ก่อนอาหาร เข้า เย็น ๗ วัน หาย แล้วทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับเจ้าของตำราเดิมด้วย หายมาหลายคนแล้วอย่าสนเท่ห์เลย

ขนานที่ ๒

หางไหลทั้งสอง ๑ ตะไคร้ทั้งสอง ๑ ดีเกลือ ๑ ทองคำ ๑ มวกทั้งสอง ๑

วิธีใช้ ให้เอาทั้งหมด ต้มกินหายแล

ขนานที่ ๓

ขันทองพยับบาท ๑ บาท ยาข้าวเย็นเหนือ ๑ บาท ยาข้าวเย็นใต้ ๑ บาท หัวยาง ๒ หัว น้ำอ้อย ๓ บปริกไทย ๗ เม็ด หัวหอม ๗ หัว กระเทียม ๗ กลีบ น้ำ ๑๒ ขาม

วิธีใช้ นำยาทั้งหมด ต้มให้เหลือ ๖ ขาม กินหายแล

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ไม่ควรรับประทานมากเกินไป เนื่องจากสมุนไพรบางชนิดมีฤทธิ์เป็นยาระบายอ่อน

๓. ตำรับยาแก้บ้า

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน นายพร แสงเขียว

ที่มาและความสำคัญ

ตำรายาของ นายพร แสงเขียว ปัจจุบัน น.ส.เบญจา แสงเขียว ผู้เป็นบุตรสาวเป็นผู้เก็บตำราไว้นั้นเป็นตำราที่เป็นสมุดจดตำรับยาส่วนใหญ่และมีสมุดช่วย ซึ่งเป็นลายมือเดียวกับของวัดปากคลอง บอกถึงตำรับยาต่าง ๆ รวมไปถึงการบันทึกของการแพทย์แผนไทยเดิมว่าใครจะศึกษาตำราแพทย์ การบันทึกไว้บูชา ในการจดของปู่พรนั้นจากคำบอกเล่าของ น.ส.เบญจา แสงเขียว ได้บอกว่าคุณพ่อของท่าน (ปู่พร เป็นคนสนใจตำรายามาก เป็นหมอแผนโบราณ มีชาวบ้านมีรักษากับท่านมากในสมัยนั้น ปู่พรได้บวชเรียน โดยหลวงปู่ศุขเป็นผู้บวชให้ ท่านได้เริ่มจดตำรา ตอนอายุ ๑๒ ปี ตำราใครที่ท่านจะจดไว้และจะอ้างอิงว่าใครบอกมา เป็นยาของใคร และท่านจดไว้เมื่อใดนับเป็นแหล่งอ้างอิงได้อีกแหล่งหนึ่ง

สรรพคุณ กำเนิดบ้า ๑๒ ประการ

ให้รู้จักลักษณะดังนี้ คือว่า บำน้ำ ๑ บำไฟ ๑ บำเลือด ๑ บำวัว ๑ บำหัว ๑ บำใหญ่ ๑ บำบ่น ๑ บำแก้ผ้า ๑ บำนุ่งผ้า ๑ บำกาม ๑ บำหมู ๑ บำดอก ๑ ถ้าแพทย์ผู้ใดจะให้ยาบ้าทั้งนี้ ให้รู้จักลักษณะกำเนิดบ้าจึงแต่งยาประกอบได้แล

ส่วนประกอบของตำรับ

ขนานที่ ๑

บอระเพ็ด ๑ ตำลึง ชิง ๓ บาท กระเทียมกรอบ ๒ บาท พริก ๑ บาท ๒ สลึง ชิง ๑ บาท ๒ สลึง ลูกราชดัด ๑ บาท เทียนสัตตบุษย์ ๑

วิธีใช้ ตำผงละลายน้ำผึ้งรวงกิน เท่าลูกพุทรา แก้บ้าคุณ บำร้องหายแล

ขนานที่ ๒ ยาแก้บ้า ตีตำรายากาสามหา ยาทำเพื่อบ้า

แก่นฝาง ๑ แก่นขี้เหล็ก ๑ กำลึงหนูมาน ๑ วานเปราะ ๑ หอมแดง ๑ วานน้ำ ๑ หล้านาง ๑ ลูกมะตูม ๑

หัวแห้วหมู ๑ กก ๑ หัวคล้า ๑ น้ำอ้อย ๑ น้ำตาล ๑

วิธีใช้ ต้มกินแก้บ้าทั้งปวงหายสิ้นแล ท่านได้แก้หายมาแล้ว

ขนานที่ ๓ คนบ้าให้เอา

คนที่สอ ๑ ใบเสนียด ๑ น้ำขี้วัว ๑ ยาทั้งนี้ เอาสิ่งละ ๑ ทะนาน

วิธีใช้ เคี้ยวให้งวด จึงเอายานี้ปรุงใส่ลง เอา โกรฐสอ ๑ โกรฐเฒา ๑ ปรุงไว้ทาคนบ้าหายแล

ขนานที่ ๔ บำดีเดือด

รากรักขาว ๑ บาท ใบพริกไทย ๑ บาท ใบมะคำดีควาย ๑ บาท ใบสลอด ๑ บาท เปลือกหอยขม ๒ สลึง

เปลือกหอยแครง ๒ สลึง ดีปลี ๒ สลึง ลูกจันทน์ ๒ สลึง ชิงแห้ง ๒ สลึง พริกอ่อน ๒ สลึง

วิธีใช้ เอาตำผงละลายน้ำผึ้งรวง กินแก้ดีเดือด หายแล

ส่วนประกอบของตำรับ

ขนานที่ ๕ ยาแก้บ้าตีเดือด ตีพลุ่ง แก้กั้ง เทียวไปมาใจมิอยู่

ลูกกระวาน ๑ ตำลึง จันทน์แดง ๑ บาท จันทน์ขาว ๑ บาท ลูกกระดอม ๗ ลูก

วิธีใช้ เอายาทั้งหมด ต้ม ๓ เอา ๑ พลิ้งดีให้กินวันละ ๓ เวลา แก่ใจขึ้นแล

ขนานที่ ๖

จันทน์หอม ๑ จันทนา ๑ สน ๑ ลูกข้าพลู ๑ บอระเพ็ด ๑ สมอทั้ง ๓

วิธีใช้ เอาต้มก็ได้บดก็ได้ ละลายน้ำร้อนกิน แก่โรคเพื่อตีหายแล

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง หากกินมากเกินไปจะเป็นยาระบาย

ขนานที่ ๗ ยาแก้คั้งบ้า

ลูกจันทน์ ๑ กระวาน ๑ กานพลู ๑ เทียนดำ ๑ เทียนขาว ๑ หัวหมู ๑ สะค้าน ๑ รากข้าพลู ๑ โคกกระสุน ๑

ขอบชะนางทั้ง ๒ ตรีขาว ๑ เจตมูล ๑ บอระเพ็ด ๑ ตีนเป็ดต้น ๑ ตีนเป็ดเครือ ๑

วิธีใช้ เอายาทั้งนี้เอาสิ่งละ ๑ สิ่ง ตำผงเคล้าด้วยกันแล้วแบ่งเป็นสองส่วน จึงเอาขมิ้นอ้อยชั่งขึ้นเท่ายาทั้งนั้น แล้วเอาไฟลั่นเท่าขมิ้นอ้อย เอาดีปลีชั่งเท่าไฟลั่น เอาชิงเท่าดีปลี จึงเอายาทั้งหมดคลุกเคล้าเข้าด้วยกัน ชั่งขึ้นแล้ว เป็น ๒ ส่วน เอาส่วนหนึ่ง อีกเล่าเอามา (คว่ำ ด้วยพริก ชิง เอากระเทียมชั่งเท่าพริก ตำผงไว้ ถ้าคั้งสันนิบาต ละลาย ด้วยน้ำผึ้งรวงกินหนัก ๑ สิ่ง ทวีจนถึง ๑ บาท ถ้าคั้งบ้า ให้กินหนัก ๑ บาท ทวีจนถึง ๑ ตำลึง กินหายแล

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง ผู้ที่มีเลือดน้อย เป็นโลหิตจาง มีพลังหย่อน สตรีมีครรภ์หรือให้นมบุตร ห้ามรับประทาน สมุนไพรชนิดนี้ และควรระวังในการใช้กับผู้ที่ป่วยเป็นโรคหัวใจ และถ้าใช้ในปริมาณมากจะขับพยาธิตัวกลมได้

ขนานที่ ๘ ยาทาบ้าเอา

เทียนสัตตบุษย์ ๑ อัญชัน ๑ ขันกพิราบ ๑

วิธีใช้ บดละเอียด ละลายน้ำทาบ้าหายแล

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง สตรีมีครรภ์หรือให้นมบุตร ควรระมัดระวัง ไม่ควรกินมากเกินไป

ขนานที่ ๙ ยาต้มอาบบ้า

ข้าหลวง ๑ ข้าลึง ๑ เอื้องเพชรม้า ๑ รากราชพฤกษ์ ๑ บอระเพ็ด ๑ รากทองแตก ๑ เถามะพร้าว ๑ หัสคุณ ๑

สารพัดหนาม ๑

วิธีใช้ เอายาทั้งหมด ต้มอาบบ้าหายแล

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ไม่ควรใช้ในขนาด และปริมาณที่มากจนเกินไป หรือ ใช้ต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลานานจนเกินไป

๑. มะขามคว่ำยาใจช่วยเลิกบุหรี่

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.บ้านหัวหวาย ”

ผลงาน อริสรา พักจตุรัส

ที่มาและความสำคัญ

จากบทบาทการขับเคลื่อนชุมชนต้นแบบปลอดบุหรี่สุรา โดยผ่านกระบวนการความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในชุมชน และมีการดำเนินงานให้บริการบำบัดผู้สูบบุหรี่ในรพ.สต. ปัจจุบันมีการบำบัดด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน เช่น มะนาว มะขามป้อม มะนาวโห่ และอื่น ๆ ที่สามารถช่วยเลิกบุหรี่ได้ แต่ยังไม่สะดวกในการพกพา ซึ่งในชุมชนมีมะขามมีจำนวนมาก โดยคนในชุมชนทุกหลังคาเรือนชาวบ้านจะแกะเนื้อมะขามที่แกะแล้วไปประกอบอาหาร แล้วจะเหลือส่วนเมล็ดไว้ ในสมัยก่อนเมล็ดมะขามจะเป็นของทาน โดยการคั่ว จากการศึกษาสรรพคุณของเมล็ดมะขาม จึงคิดค้นนวัตกรรมนี้ขึ้นเพื่อเป็นตัวช่วยในการเลิกบุหรี่ โดยใช้ความฝาดของเปลือกหุ้มเมล็ดช่วยทำให้รสชาติบุหรี่แตกต่างไปจากเดิม

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

ใช้ในการบำบัดผู้สูบบุหรี่ที่อยากเลิกบุหรี่

สรรพคุณ

ลดอาการอยากบุหรี่ ขจัดคราบหินปูนจากการสูบบุหรี่

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ เมล็ดมะขามดิบ	๑๐	กิโลกรัม
๒ กระทะ	๑	ใบ
๓ ตะหลิว	๑	อัน
๔ เตาถ่าน	๑	ลูก
๕ ถ่านไม้	๑	ถุง

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำเมล็ดมะขามที่ได้มาล้างทำความสะอาด แล้วนำมาตากแดดให้แห้ง
- ๒ นำเมล็ดมะขามที่ได้มาคั่วด้วยไฟกลาง ประมาณ ๑๕ - ๒๐ นาที
- ๓ หลังจากคั่วเสร็จผึ่งให้แห้ง และนำมาบรรจุใส่ถุง เพื่อนำไปในครั้งต่อไป ระยะเวลาการใช้งาน ๑ เดือน

วิธีใช้

- ๑ รับประทานเมล็ดมะขาม ๑ - ๒ เม็ดเคี้ยว ส่วนที่เป็นเปลือกหุ้มเมล็ดมะขามเคี้ยวให้ทั่วช่องปากและคายทิ้ง เพื่อลดความอยากบุหรี่
- ๒ รับประทานส่วนเนื้อเมล็ดมะขาม อมไว้ในปาก จนกว่าเนื้อมะขามหมดจะใช้เวลาประมาณ ๒๐ - ๓๐ นาที เพื่อยืดระยะในการสูบบุหรี่

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

การใช้เมล็ดมะขามควรใช้ ปริมาณ ๑๐ - ๑๕ เมล็ดต่อวัน ผลข้างเคียงอาจทำให้มีอาการท้องผูก ท้องอืดให้นำเนื้อมะขามมาชงกับน้ำร้อนเพื่อลดอาการท้องผูก

๒. น้ำมันลูกประคบ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเมืองนครสวรรค์ ”

หมอพื้นบ้าน ลมูล หมื่นเทพ

ที่มาและความสำคัญ

นายลมูล หมื่นเทพ ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ในเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่ได้เรียนรู้ตำรับยาจากบรรพบุรุษ (บิดา และได้ปลูกสมุนไพรไว้หลากหลายชนิดโดยที่มีสวนสมุนไพรอยู่ในบ้านของตนเอง เพื่อศึกษาสรรพคุณว่าสมุนไพรแต่ละชนิดใช้รักษาโรคใดได้บ้าง เนื่องจากสมุนไพรสามารถทำเป็นยารักษาโรคต่าง ๆ จึงพบว่าสมุนไพรแต่ละชนิดมีสรรพคุณแตกต่างกัน และอาจรักษาโรคได้ดีกว่ายาแผนปัจจุบัน จึงได้ปลูกสมุนไพรและเปิดเป็นบ้านปราชญ์ ที่ให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อจะได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับสรรพคุณของสมุนไพรต่าง ๆ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และมีตำรับลูกประคบที่นำมาใช้ในชุมชน ในเวลาต่อมาลูกประคบลำบากในการใช้และการพกพาจึงพัฒนาจากลูกประคบกลายเป็นน้ำมันลูกประคบ มีการนำมาใช้ในการดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชนต่อไป

สรรพคุณ

คลายกล้ามเนื้อ บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ น้ำมันงา	๑	ลิตร
๒ เกลืออ่อน	๕๐๐	กรัม
๓ เกลือป่น	๕๐๐	กรัม
๔ น้ำมันไพล	๑	ลิตร
๕ ขมิ้นชัน	๑	กิโลกรัม
๖ พิมเสน	๑๐๐	กรัม
๗ การบูร	๑๐๐	กรัม
๘ เมนทอล	๒๐๐	กรัม

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ปอกขมิ้นชัน และหั่นเป็นชิ้นบาง ๆ
- ๒ นำน้ำมันงา ตั้งไฟ ขนาดกลาง จนร้อน
- ๓ เมื่อเริ่มร้อนใส่ขมิ้นชัน เกลืออ่อน เกลือป่น เกลือป่น
- ๔ กรองน้ำมันที่ทอดด้วยผ้าขาวบาง
- ๕ จากนั้นผสม น้ำมันไพล พิมเสน การบูร และเมนทอล แลคนให้เข้ากัน
- ๖ เมื่อน้ำมันเริ่มอุ่น บรรจุใส่ขวด

วิธีใช้

ทาถูบริเวณที่มีอาการปวดเมื่อย

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ห้ามรับประทาน
- ๒ ห้ามทาบริเวณที่มีแผลเปิด
- ๓ ห้ามทาบริเวณที่มีเนื้อเยื่ออ่อน บริเวณใบหน้า

๓. ปาล์มไมราออยด์ งวงตาล รีแลคซิ่ง สเปรย์

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลชุมแสง ”

ผลงาน โรงพยาบาลชุมแสง

ที่มาและความสำคัญ

ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีต้นตาลจำนวนมากโดยส่วนใหญ่ใช้ลูกตาล และส่วนอื่น ๆ จำนวนมากแต่งวงตาลยังมีการปล่อยทิ้งเป็นจำนวนมาก โดยข้อมูลสรรพคุณ ผลการทบทวนข้อมูลวิจัยพบว่า มีฤทธิ์ช่วยยับยั้งการอักเสบ ต้านเนื้องอก ต้านไวรัส ต้านเชื้อรา ต้านการอักเสบ

สรรพคุณ

คลายกล้ามเนื้อ บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

วิธีใช้

ฉีดพ่นบริเวณที่ปวดเมื่อย หรือที่มีอาการ

วัตถุประสงค์

เพื่อลดการใช้จ่ายแผนปัจจุบันในผู้ที่มีอาการปวด กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น และข้อกระดูก ในกลุ่มผู้ป่วย โรคไต โรงพยาบาลชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ รากตาล+งวงตาล	๔๐๐	มิลลิลิตร
๒ ไพล	๔๐๐	มิลลิลิตร
๓ การบูร	๘๐๐	กรัม
๔ เมนทอล	๓๐๐	กรัม
๕ สระระแห่	๔๕๐	มิลลิลิตร
๖ น้ำมันระกำ	๔๕๐	มิลลิลิตร

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ เตรียมสารเคมีและอุปกรณ์หรือเครื่องมือการผลิต
- ๒ นำน้ำมัน Stock solution (รากตาล งวงตาล ไพล ใส่บีกเกอร์ จากนั้นใส่ การบูร เมนทอล พิมเสน น้ำมันระกำ
- ๓ คนให้เข้ากัน บรรจุลงขวด ติดสติ๊กเกอร์

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามทาบริเวณตาและเนื้อเยื่อใกล้ตา หากมีความ ผิดปกติใด ๆ ต้องหยุดใช้ ล้างด้วยน้ำ และพบแพทย์ ทันที

สรุปผลการดำเนินงาน

๑ ผู้มีอาการปวดกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น และกระดูก หลังจากการใช้ยาปาล์มไมราออยด์มีระดับความปวด ลดลง

๒ หลังจากการใช้ยาปาล์มไมราออยด์สามารถลดการ ใช้ยาแผนปัจจุบันกลุ่มลดอาการปวดกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น และกระดูก โรงพยาบาลชุมแสง จังหวัด นครสวรรค์

๓ หลังจากการใช้ยาปาล์มไมราออยด์สามารถลด รายจ่ายที่ใช้ซื้อยาแผนปัจจุบันกลุ่มลดอาการปวด กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น และกระดูก โรงพยาบาลชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

หมายเหตุ อยู่ในระหว่างการศึกษาวิจัยต่อ

๑. ตำรับยาสะกัดเงิน

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลทับคล้อ,
โรงพยาบาลวังทรายพูน,
โรงพยาบาลโพธิ์ประทับช้าง,
โรงพยาบาลโพทะเล ”

ภูมิปัญญา คัมภีร์วิถีกฐโรค

ที่มาและความสำคัญ

สืบเนื่องจากทางสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร มีแนวคิดให้แพทย์แผนไทยมุ่งเน้นการรักษา ด้านเวชกรรมไทย จึงส่งให้แพทย์แผนไทยไปฝึกอบรมการรักษาคลินิกเฉพาะโรคและการปรุงยาสมุนไพรเฉพาะราย หลังจากการอบรมเสร็จจึงเปิดคลินิกด้านการรักษาเฉพาะโรคด้านผิวหนังขึ้น และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนที่มีปัญหา ด้านสุขภาพ หลังประชาสัมพันธ์มีคนไข้ให้ความสนใจและประชาสัมพันธ์ โดยการบอกต่อทำให้คนไข้ที่มีปัญหา เกี่ยวกับโรคผิวหนังมารับการรักษาโดยเฉพาะโรคสะกัดเงิน หลังการรักษา มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่มีความชัดเจน และผลการรักษาเป็นไปตามกระบวนการรักษาที่วางแผนการรักษาไว้

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้กับกลุ่มอาการเกี่ยวกับโรคผิวหนัง

สรรพคุณ

บรรเทาอาการคันตามผิวหนัง บรรเทาอาการอักเสบของ ผิวหนัง ช่วยปรับธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ให้เกิดความสมดุล

ส่วนประกอบตำรับยา

๑ หัวข้าวเย็นเหนือ	๓๐	กรัม
๒ หัวข้าวเย็นใต้	๓๐	กรัม
๓ ขอนดอก	๑๕	กรัม
๔ ข่า	๑๕	กรัม
๕ ทองพันชั่ง	๓๐	กรัม
๖ เหงือกปลาหมอ	๓๐	กรัม
๗ หนอนตายหยาก	๓๐	กรัม
๘ หัวร้อยรู	๑๕	กรัม
๙ หัวยั้ง	๑๕	กรัม
๑๐ มะขามป้อม	๓๐	กรัม
๑๑ กำแพงเจ็ดชั้น	๑๕	กรัม
๑๒ เถาวัลย์เปรียง	๑๕	กรัม
๑๓ กำมะถันเหลือง	๗.๕	กรัม

วิธีใช้

นำสมุนไพรใส่หม้อต้มยาต้มเดือด ๑ ชั่วโมงและ ต้มอ่อนอีก ๑ ชั่วโมง รับประทานครั้งละ ๑๕๐ มิลลิตร เข้า กลางวัน เย็น บรรเทาอาการอักเสบของผิวหนัง ช่วยปรับธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ให้เกิดความ สมดุล

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ผู้ป่วยโรคไต ระยะที่ ๔ หรือค่า eGFR น้อยกว่า ๓๐ % ปรึกษาแพทย์ก่อนเข้าคลินิกโรคสะกัดเงิน
- ๒ ผู้ป่วยโรคไต ระยะที่ ๕ เมื่อ eGFR น้อยกว่า ๑๕ % ปรึกษาแพทย์ก่อนเข้าคลินิกโรคสะกัดเงิน

๒. ยานันตคุณ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.ไม่รอบเหนือ ”

ภูมิปัญญา คัมภีร์อภัยสันตา

ที่มาและความสำคัญ

ตา คือ อวัยวะสำคัญในการดำรงชีพของมนุษย์ที่ช่วยให้มองเห็นโลกได้อย่างกว้างไกล และทำกิจกรรมที่ต้องการได้ถนัดมากยิ่งขึ้น แต่เมื่อใช้งานเป็นระยะเวลานาน ตาสามารถเสื่อมถอยไปตามวัยได้เหมือนกับอวัยวะอื่น ๆ และทำให้เกิดโรคตามมา เช่น โรคต้อ โรคต้อมีหลายชนิดเป็นโรคที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ และผู้ที่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้สายตาหรือทำงานกลางแจ้ง สาเหตุของการเกิดต้อ มีได้หลายสาเหตุ เช่น ต้อลม เกิดจากความเสื่อมของเลนส์ตา เกิดขึ้นได้เมื่อตาโดนแดดและลมบ่อยโดยไม่มีเครื่องป้องกัน และหากไม่ได้รับการรักษาหรือดูแลก็อาจกลายเป็นต้อเนื้อได้ในอนาคต ส่วนต้อเนื้อก็เป็นอีกชนิดหนึ่งเป็นอาการที่เกิดต้อเนื่องจากต้อลม เป็นการอักเสบมากขึ้นและขนาดของต้อโตขึ้นจะลุกลามเข้าสู่ตาดำ อาจเกิดที่หัวตาหรือหางตาก็ได้ สาเหตุสำคัญคือ ความแห้ง การโดนแสงแดดในปริมาณมาก และความเสื่อมของเลนส์ตา เมื่อต้อเนื้อโตขึ้นจะงอกเข้าไปทับตาดำ ส่งผลต่อการมองเห็น ทำให้สายตาเปลี่ยนและตามัวลง คนไข้บางรายปล่อยทิ้งไว้นานมากจนต้อเนื้อปิดตาดำหมดจนมองไม่เห็นต้อบางชนิด เกิดจากภาวะของความดันลูกตาสูง เราเรียกต้อที่เกิดจากภาวะความดันลูกตาสูงว่า ต้อหิน ปกติตาของคนเราจะมีย่านในตาที่มีปริมาณที่พอเหมาะ เมื่อความดันลูกตาสูงขึ้น สมดุลในการสร้างน้ำและระบายน้ำผิดปกติ ส่งผลให้ตาแข็งขึ้นจึงเรียกอาการนี้ว่าต้อหิน

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

เพื่อใช้กับผู้ป่วยที่มีอาการตามัว ตาฟาง มีอาการปวดกระบอกตา และอาการของโรคต้อต่าง ๆ

สรรพคุณ

แก้ตามัว ฝ้าฟาง แก้อักเสบ

ส่วนประกอบตำรับยา

๑ ใบสะเดา	๑	ส่วน
๒ ใบคนทีสอ	๑	ส่วน
๓ ใบมะตูม	๑	ส่วน
๔ ขมิ้นอ้อย	๑	ส่วน
๕ ว่านน้ำ	๑	ส่วน
๖ พริกไทยดำ	๖	ส่วน

วิธีใช้

รับประทาน ครั้งละ ๑ - ๒ แคปซูล วันละ ๒ ครั้ง เข้า เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

เมื่อใช้ยาสมุนไพรควรสังเกตอาการผิดปกติที่อาจเกิดขึ้น ถ้ามีอาการผิดปกติ ควรรีบปรึกษาแพทย์แผนปัจจุบัน

๓. ยาตำอกระจก

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.ไม่รอบเหนือ ”

ภูมิปัญญา คัมภีร์อภัยสันตา

ที่มาและความสำคัญ

ตา คือ อวัยวะสำคัญในการดำรงชีพของมนุษย์ที่ช่วยให้มองเห็นโลกได้อย่างกว้างไกล และทำกิจกรรมที่ต้องการได้ถนัดมากยิ่งขึ้น แต่เมื่อใช้งานเป็นระยะเวลานาน ตาสามารถเสื่อมถอยไปตามวัยได้เหมือนกับอวัยวะอื่น ๆ และทำให้เกิดโรคตามมา เช่น โรคต้อ โรคต้อมีหลายชนิดเป็นโรคที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ และผู้ที่ประกอบอาชีพที่ต้องใช้สายตาหรือทำงานกลางแจ้ง สาเหตุของการเกิดต้อ มีได้หลายสาเหตุ เช่น ต้อลม เกิดจากความเสื่อมของเลนส์ตา เกิดขึ้นได้เมื่อตาโดนแดดและลมบ่อยโดยไม่มีเครื่องป้องกัน และหากไม่ได้รับการรักษาหรือดูแลก็อาจกลายเป็นต้อเนื้อได้ในอนาคต ส่วนต้อเนื้อก็เป็นอีกชนิดหนึ่งเป็นอาการที่เกิดต้อเนื่องจากต้อลม เป็นการอักเสบมากขึ้นและขนาดของต้อโตขึ้นจะลุกลามเข้าสู่ตาดำ อาจเกิดที่หัวตาหรือหางตาก็ได้ สาเหตุสำคัญคือ ความแห้ง การโดนแสงแดดในปริมาณมาก และความเสื่อมของเลนส์ตา เมื่อต้อเนื้อโตขึ้นจะงอกเข้าไปทับตาดำ ส่งผลต่อการมองเห็นทำให้สายตาเปลี่ยนและตามัวลง คนไข้บางรายปล่อยทิ้งไว้นานมากจนต้อเนื้อปิดตาดำหมดจนมองไม่เห็นต้อบางชนิด เกิดจากภาวะของความดันลูกตาสูง เราเรียกต้อที่เกิดจากภาวะความดันลูกตาสูงว่า ต้อหิน ปกติตาของคนเราจะมีย่านในตาที่มีปริมาณที่พอเหมาะ เมื่อความดันลูกตาสูงขึ้น สมดุลในการสร้างน้ำและระบายน้ำผิดปกติ ส่งผลให้ตาแข็งขึ้นจึงเรียกอาการนี้ว่าต้อหิน

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

เพื่อใช้กับผู้ป่วยที่มีอาการตามัว ตาฟาง มีอาการปวดกระบอกตา และอาการของโรคต้อต่าง ๆ

สรรพคุณ

แก้ตามัว ฝ้าฟาง แก้ต้อกระจก

ส่วนประกอบตำรับยา

๑ ผิวมะกรูด	๔	ส่วน
๒ ยาดำ	๔	ส่วน
๓ เกลือสินเธาว์	๔	ส่วน
๔ พริกไทยดำ	๔	ส่วน
๕ ขิง	๔	ส่วน
๖ มหาหิงค์	๔	ส่วน
๗ ดีปลี	๔	ส่วน
๘ กระเทียม	๖	ส่วน

วิธีใช้

รับประทาน ครั้งละ ๓ แคปซูล ก่อนอาหารเช้า

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

เมื่อใช้ยาสมุนไพรควรสังเกตอาการผิดปกติที่อาจเกิดขึ้น ถ้ามีอาการผิดปกติ ควรรีบปรึกษาแพทย์แผนปัจจุบัน

หมายเหตุ ส่วนประกอบตำรับยาและวิธีใช้ต่างจากยานันทคุณ แต่มีสรรพคุณในการรักษาเหมือนยานันทคุณ

๑. ตำรับยาปฐพีอัคนีเตโช

ประสิทธิผลของยาปฐพีอัคนีเตโชต่ออาการปวด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขากวางทอง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ รพ.สต.เขากวางทอง ”

ผลงาน ชัยพร อินทร์เสรี

บทนำ

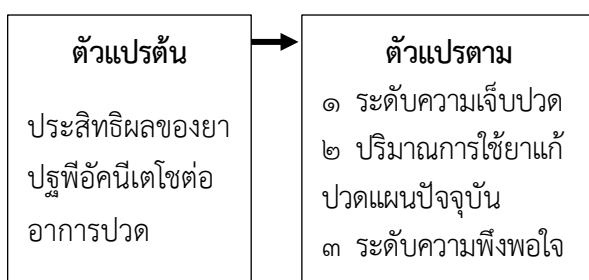
ในทางการแพทย์แผนไทยอาการปวดตามร่างกายเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในเวชปฏิบัติทางการแพทย์แผนไทย เกิดได้กับทุกคนและทุกส่วนของร่างกาย เช่น ปวดแขน ปวดขา ปวดหลัง ปวดท้อง ปวดตามข้อ ปวดตามตัว จากคัมภีร์ทางการแพทย์แผนไทย พบว่าอาการปวดตามร่างกายถือว่าเป็นสมุฏฐานวาตะหรือธาตุลมพิการหรือกำเริบความรุนแรงของอาการปวดขึ้นกับอิทธิพลของธาตุลมที่เปลี่ยนแปลง เช่น ลมอัมคัมคานุสาวิเวดา อุทอังคมาวาตาและโอธคมาวาตา หากพิการอาจเริ่มจากความรู้สึกตึง ๆ หนัก ๆ เมื่อยล้าจนถึง มีอาการปวด ปวดเมื่อยปวดร้าวหรืออาจมีอาการอื่นร่วมด้วย เช่น ชาอ่อนแรงและรุนแรงจนเป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต (ศุภกิจ สุวรรณไตร, สมพร หนองบัวดี, ประมวล คำแก้ว, ๒๕๕๔ จากข้อมูลผู้มารับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขากวางทอง พบผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาส່วนใหญ่ที่มาด้วยโรคของระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ ทำให้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของการประคบสมุนไพร ซึ่งอิทธิพลของความร้อนมีผลต่อการกระจายของเลือด เมื่อผิวหนังกระทบความร้อนก็จะมีพลังประสาทรับรู้ไปที่ศูนย์บังคับหลอดเลือด ทำให้หลอดเลือดขยายตัว (คัมภีร์ชวดาร.ตำราการแพทย์ไทยเดิม แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์ จึงส่งผลให้อาการปวดลดลง

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลก่อนและหลังของยาปฐพีอัคนีเตโชต่ออาการปวด
- ๒ เพื่อเปรียบเทียบปริมาณการใช้ยาแก้ปวดแผนปัจจุบันก่อนและหลังใช้ยาปฐพีอัคนีเตโช
- ๓ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้มารับบริการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

การวางแผนงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (One group pretest – posttest desing **กลุ่มตัวอย่าง** ผู้ป่วยเพศชายและเพศหญิง อายุ ๒๐ ปีขึ้นไป ที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีอาการปวดที่มารับบริการงานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขากวางทอง จำนวน ๔๐ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

- ๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics)
- ๒ วิเคราะห์ข้อมูล จากจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ Paired samples t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความเจ็บปวดก่อนและหลังการทดลอง

๒. สเปรย์ยาสมุนไพรมานพระอินทร์

การศึกษาผลของสเปรย์ยาสมุนไพรมานพระอินทร์ในการเลิกบุหรี่ โรงพยาบาลสว่างอารมณ์
สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลสว่างอารมณ์ ”

ผลงาน ณิชารีย์ คงเวียง

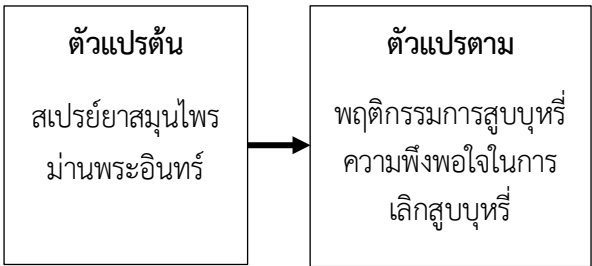
บทนำ

บุหรี่เป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตและทุพพลภาพ ปัจจุบันทั่วโลกพบผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ประมาณ ๕ ล้านคน และอีกกว่า ๖ แสนคน เสียชีวิตเพราะได้รับควันบุหรี่มือสองโดยผู้ที่เสียชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง (WHO, ๒๐๑๔) ผู้ที่สูบบุหรี่จะมี อายุเฉลี่ยสั้นลงประมาณ ๑๐ - ๑๓ ปี และมีผลทำให้เกิดโรคร้ายแรงที่เป็นปัญหาสำคัญทางสาธารณสุข เช่น โรคที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินหายใจ โรคเส้นเลือดตีบ โรคถุงลมโป่งพอง โรคหัวใจ และการอุดตันของเส้นโลหิตส่วนปลาย เป็นต้น สำหรับประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ พบว่า บุหรี่เป็นปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดการะโรคมากเป็นอันดับ ๒ รองจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเป็นสาเหตุการเสียชีวิตในกลุ่มคนไทยที่มีอายุ ๓๐ ปีขึ้นไป เท่ากับ ๕๐,๓๑๐ คน หรือ ๑๔๒ คนต่อแสนประชากร (สำนักพัฒนานโยบายสาธารณสุขระหว่างประเทศ, ๒๕๕๖) จากปัญหาดังกล่าวกลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกร่วมกับกลุ่มงานสุขภาพจิต และยาเสพติด โรงพยาบาลสว่างอารมณ์ มีแนวคิดที่นำองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยไปบูรณาการใช้ในดูแลผู้รับบริการในคลินิกอดบุหรี่ โดยการผลิตยาปรุงเฉพาะรายมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ยาในรูปแบบสเปรย์สมุนไพรเพื่อช่วยเลิกบุหรี่

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลของสเปรย์ยาสมุนไพรมานพระอินทร์ในการเลิกบุหรี่

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research วัตถุประสงค์ก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มเดียว (One group pre-test post-test design
กลุ่มตัวอย่าง ป่วยที่สูบบุหรี่ ที่มารับการรักษาที่คลินิกเลิกบุหรี่ โรงพยาบาลสว่างอารมณ์
จำนวน ๓๐ คน
หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

๑ การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency ค่าร้อยละ (Percentage ค่าเฉลี่ย (Mean ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation
๒ การวิเคราะห์เปรียบเทียบความรุนแรงของการติดนิโคติน และระดับก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ในลมหายใจ ก่อนและหลังการรักษา โดยใช้สถิติ t-test (dependent or paired t-test ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha=0.05$

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑ เตรียมอุปกรณ์การศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ สเปรย์ยาสมุนไพรมานพระอินทร์
๒ บุคลากรในคลินิกเลิกบุหรี่เป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์และทำการรักษาผู้ป่วยทุกรายด้วยตนเอง
๓ การตรวจประเมินสมรรถภาพการทำงานของปอด (%PEFR โดยเครื่องตรวจ Peak Flow Meter เพื่อประเมินความสามารถในการทำหน้าที่ของปอด และภาวะแทรกซ้อนจากการสูบบุหรี่ในระบบทางเดินหายใจ

เขตสุขภาพที่ ๔

เขตสุขภาพที่ ๔ ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ นครนายก นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา
ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี และอ่างทอง

๑. ยาก้าน้ำมัน

ผลการรักษาอาการโรคข้อเข่าเสื่อมด้วยการกักน้ำมันไพล เปรียบเทียบกับการทาน้ำมันไพล

Effectiveness of Zingiber cussumunar Roxb. Oil on Osteoarthritis Knee pain : Compressing VS Rubbing

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้

“ รพ.นครนายก, สอ.เฉลิมพระเกียรติฯ สาลิกา ๙,
รพ.สต.บ้านตอไม้แดง, รพ.สต.บ้านบางอ้อ, รพ.สต.บ้านนางเหล็ก,
รพ.สต.บ้านหนองหัวลิงใน, รพ.สต.บ้านดงข่า ”

ผลงาน : เกวลี ปทุมมานนท์, ธนวรรณ ทรัพย์มาก, นุชนาฏ ภู่วัฒน์,
เนตรนภา มะลิวัลย์, อนุพันธ์ุ ตันธนาธิป, วันดี ญาณไพศาล, กฤษณ์ พงศ์พิรุฬห์,
มณฑกา อีร์ชัยสกุล

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทางคลินิก เพื่อศึกษาผลการรักษาอาการโรคข้อเข่าเสื่อมด้วยการกักน้ำมันไพล เปรียบเทียบกับการทาน้ำมันไพล กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยโรคว่าเป็นโรคข้อเข่าเสื่อมชนิดปฐมภูมิ ที่มารับการตรวจรักษาที่ โรงพยาบาลนครนายก จำนวน ๔๒ คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ ๒๑ คน กลุ่มทดลองได้รับการกักน้ำมันไพล ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการทาน้ำมันไพล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และ The Western Ontario and McMaster Universities Osteoarthritis Index (WOMAC Score) วัดผลการทดลองในวันถัดไปก่อนทำการกักน้ำมันไพลในกลุ่มทดลองและการทาน้ำมันไพล โดยทำติดต่อกันทุกวัน จนกว่าคะแนน WOMAC Score ลดลง ๒๐% จากค่าเริ่มต้นก่อนการทดลอง ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม ๒๕๖๐ ถึงเดือนธันวาคม ๒๕๖๐ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน independent t-test ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป กำหนดระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อเปรียบเทียบผลการกักน้ำมันไพลต่อการลดของคะแนนเฉลี่ย WOMAC Score ของผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมก่อนและหลังการรักษา
- ๒) เพื่อเปรียบเทียบผลการทาน้ำมันไพลต่อการลดของคะแนนเฉลี่ย WOMAC Score ของผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมก่อนและหลังการรักษา
- ๓) เพื่อเปรียบเทียบการผลระหว่างการกักน้ำมันไพลและการทาน้ำมันไพลต่อการลดของคะแนนเฉลี่ย WOMAC Score ของผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมหลังการรักษา

รูปแบบงานวิจัย

เป็นการวิจัยแบบเชิงทดลอง (experimental research Randomized control trial)
กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยโรคว่าเป็นโรคข้อเข่าเสื่อมชนิดปฐมภูมิ ที่มารับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลนครนายก จำนวน ๔๒ คน

สรุปผลการวิจัย

จากการบริหารการใช้น้ำมันไพล ด้วยวิธีกักและทา ทำให้ทราบว่า การใช้น้ำมันไพลที่ผ่านการให้ความร้อนจากเครื่องเป่าลมร้อน มีผลต่อการลดอาการปวดของโรคข้อเข่าเสื่อมได้รวดเร็วกว่าการใช้ในรูปแบบปกติ

๒. ยาพอกเข้าสูตรเย็น

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้

“ โรงพยาบาลบ้านนา และ รพ.สต. ๑๘ แห่ง จังหวัดนครนายก ”

ผลงาน ทับทิม ย้อยสนิท

ที่มาและความสำคัญ

จากสถานการณ์การเจ็บป่วยด้วยโรคข้อเข่าเสื่อม การปวดเข่า ข้อเท้า ที่พบในคลินิกแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาล ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ จนถึงปัจจุบันยังพบการปวดเข่าในผู้ป่วยกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และได้มีการพัฒนาสูตรตำรับยามาเรื่อย ๆ จนได้นำมาใช้กับผู้ป่วย ร่วมกับการนวดเพื่อรักษาอาการจับโป่งแข็งเข่า และจับโป่งน้ำเข่า ส่งผลให้ผู้ป่วยมีความสนใจในใช้ยาสมุนไพรเพื่อลดการปวดเข่า ข้อเท้า เป็นยาใช้ภายนอกเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

สรรพคุณ

ช่วยลดอาการปวดบวม แดงจากการอักเสบ

วิธีใช้

๑ ผงยาตามสูตรตำรับ ปริมาณ ๑๐๐ กรัม ผสมกับน้ำ นวดผงยาให้เข้ากัน ผงยาเหนียวไม่หลุดร่วน ปั้นเป็นก้อน ได้ ๒ ก้อน แล้วพอกลงบริเวณที่มีอาการ (ไม่นวดพอกยาได้เลย)

๒ พอกยาที่ปั้น ๑ ก้อนลงบนบริเวณเข่าที่มีอาการ แล้วใช้ผ้าก๊อชรองด้วยสำลีแผ่นบาง ๆ พันรอบเข่า ทิ้งไว้อย่างน้อย ๓๐ นาทีหรือมากกว่า เพื่อให้ตัวยาดูดความร้อนและน้ำออกจากเข่า ความร้อนและอาการบวมจะค่อยๆลดลง แล้วค่อยแกะออก

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อพัฒนางานแพทย์แผนไทยการพอกยาสมุนไพรลดอาการปวดเข่า
- ๒ เพื่อเพิ่มทางเลือกในการรักษาอาการปวดเข่า
- ๓ เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ยาสมุนไพรแทนยาแผนปัจจุบัน

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ แป้งข้าวเหนียว
- ๒ ผงยาขมิ้นชัน
- ๓ ผงยา ๕ ราก
- ๔ ผงยาฟ้าทะลายโจร
- ๕ ผงยาไพล
- ๖ ผงยาเถาเอ็นอ่อน

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

นำผงยาทั้งหมดผสมกับแป้งข้าวเหนียวให้เข้าเป็นเนื้อเดียวกัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการเก็บข้อมูลการให้บริการพอกเข้าในผู้ป่วยที่มีปัญหาข้อเข่า ๑ ตุลาคม ๒๕๖๕ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗ จำนวน ๓๙ ราย ที่มีอาการบวม แดง อักเสบ บริเวณเข่า ข้อเท้า ผ่านการคัดกรองและตรวจจากแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทย เข้ารับบริการพอกด้วยยาพอกเข้าสูตรเย็น พบว่าการปวด บวม ลดลงจากการให้บริการพอกเข้า ๓๐ - ๖๐ นาที ในครั้งแรก

๓. ยาพอกเข้าสูตรร้อน

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้

“ โรงพยาบาลบ้านนา และ รพ.สต. ๑๘ แห่ง จังหวัดนครนายก ”

ผลงาน ทับทิม ย้อยสนิท

ที่มาและความสำคัญ

จากสถานการณ์การเจ็บป่วยด้วยโรคข้อเข่าเสื่อม การปวดเข่า ข้อเท้า ที่พบในคลินิกแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาล ตั้งแต่ปี ๒๕๕๘ จนถึงปัจจุบันยังพบการปวดเข่าในผู้ป่วยกลุ่มผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และได้มีการพัฒนา สูตรตำรับยามาเรื่อย ๆ จนได้นำมาใช้กับผู้ป่วย ร่วมกับการนวดเพื่อรักษาอาการเจ็บปวดเข่า และข้อเท้า และข้อเท้า น้ำเข่า ส่งผลให้ผู้ป่วยมีความสนใจในใช้ยาสมุนไพรเพื่อลดการปวดเข่า ข้อเท้า เป็นยาใช้ภายนอกเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

สรรพคุณ

ช่วยลดอาการปวดขัดในข้อเข่า

วิธีใช้

๑) ผงยาตามสูตรตำรับ ปริมาณ ๑๐๐ กรัม ผสมกับน้ำ นวดผงยาให้เข้ากัน ผงยาเหนียวไม่หลุดร่วน ปั้นเป็น ก้อน ได้ ๒ ก้อน แล้วพอกลงบริเวณที่มีอาการ (ไม่พอก ยาได้เลย

๒) พอกยาที่ปั้น ๑ ก้อนลงบนบริเวณเข่าที่มีอาการ แล้วใช้ผ้าก๊อกรองด้วยสำลีแผ่นบาง ๆ พันรอบเข่า ทิ้งไว้อย่างน้อย ๓๐ นาทีหรือมากกว่า เพื่อให้ตัวยา จะดูดความร้อนและน้ำออกจากเข่า ความร้อนและ อาการบวมจะค่อย ๆ ลดลงแล้วค่อยแกะออก

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อพัฒนางานแพทย์แผนไทยการพอกยาสมุนไพร ลดอาการปวดเข่า
- ๒) เพื่อเพิ่มทางเลือกในการรักษาอาการปวดเข่า
- ๓) เพื่อส่งเสริมให้มีการใช้ยาสมุนไพรแทนยาแผน ปัจจุบัน

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ แป้งข้าวเหนียว	๔ ผงยาเถาวัลย์เปรียง
๒ ผงยาขมิ้นชัน	๕ ผงยาพล
๓ ผงยาเถาโคคลาน	๖ ผงยาขิง

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

นำผงยาทั้งหมดผสมกับแป้งข้าวเหนียวให้เข้าเป็นเนื้อ เดียวกัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการเก็บข้อมูลการให้บริการพอกเข้าในผู้ป่วยที่มีปัญหาข้อเข่า ๑ ตุลาคม ๒๕๖๕ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗ จำนวน ๑,๑๔๕ ราย ที่มีอาการปวดเสียวใน ข้อเข่า ขัดในเข่าเวลาเดิน ลูกนั้งลำบาก เข่ามีเสียงดัง เวลาเดิน ปวดข้อเท้า ผ่านการคัดกรองและตรวจจาก แพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทย เข้ารับบริการ พอกด้วยยาพอกเข้า สูตรร้อน พบว่าการปวดลดลงจาก การให้บริการพอกเข้า ๓๐ - ๖๐ นาที ในครั้งแรก

จังหวัดนนทบุรี

๑. ยาดมสมุนไพร ณ นนท์

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ คลินิกการแพทย์แผนไทย
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ”

ผลงาน แพทย์แผนไทย

ที่มาและความสำคัญ

ยาดมสมุนไพร ณ นนท์ คือ ยาดมสมุนไพรที่มีตัวยาหลายชนิด ซึ่งเกิดการหมักของสมุนไพรไว้เป็นเวลานาน ทำให้ยาดมสมุนไพร ณ นนท์ มีกลิ่นหอม สดชื่น บรรจุลงในขวดที่พกพาง่าย สะดวก ซึ่งปัจจุบันกลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้พัฒนาสูตรตำรับยาดม เพื่อให้มีกลิ่นที่พึงพอใจ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่ช่วยให้ผ่อนคลาย และยังเป็นที่ยินชอบของผู้ใช้

การนำมาใช้ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด.

นำมาให้บริการกับผู้ที่มีมารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทย

วิธีใช้

ใช้สูดดมบรรเทาอาการวิงเวียนศีรษะ หน้ามืด ตาลาย
บรรเทาอาการคัดจมูก ทำให้หายใจสะดวก
เพิ่มความสดชื่น

สรรพคุณ

สูดดมเพื่อบรรเทาอาการหวัด คัดจมูก แก้วเวียน
เนื่องจากมีกลิ่นบำบัด ช่วยให้ผ่อนคลาย ช่วยให้รู้สึก
ตื่นตัวสดชื่น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ควรระวังในผู้ที่แพ้สมุนไพร

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ลูกผักชี
- ๒ ลูกกระวาน
- ๓ ดอกกานพลู
- ๔ ว่านเปราะหอม
- ๕ ดอกจันทร์เทศ
- ๖ เปลือกอบเชย
- ๗ เมล็ดพริกไทยดำ
- ๘ เปลือกสมุลแว้ง
- ๙ โกฐสอ
- ๑๐ พิมเสน
- ๑๑ การบูร
- ๑๒ เมนทอล
- ๑๓ น้ำมันสราระแห่น
- ๑๔ น้ำมันยูคาลิปตัส

๒. นัยนเนตรบำบัด (พอกตาด้วยสูตรยาเย็น)

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ คลินิกการแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี ”

ผลงาน เบญญานันท์ จิระเดวีโรจน์

ที่มาและความสำคัญ

การบ่งต้อด้วยหนามหวาย คือ หัตถการทางแพทย์แผนไทย ที่รักษาอาการผิดปกติทางสายตา ทำการรักษาแผ่นหลัง ที่มีเส้นลมปราณ บรรเทาอาการตาต้อ (ต้อลม, ต้อเนื้อ, ต้อกระจก, ต้อหิน และอาการไม่พึงประสงค์อื่น ๆ ซึ่งปัจจุบันคลินิกการแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี เปิดให้บริการการบ่งต้อด้วยหนามหวาย เพื่อลดอาการดังกล่าว นอกจากนี้ยังเพิ่มการพอกตาหลักทำหัตถการเรียบร้อยแล้ว เพื่อช่วยลดอาการอักเสบของดวงตา และยังช่วยลดอาการปวดไมเกรน ซึ่งผู้มารับบริการส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนทำงานมักมีอาการเมื่อยล้าดวงตา ปวดไมเกรน

การนำมาใช้ในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

นำมาใช้ในคลินิกแพทย์แผนไทย
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี

สรรพคุณ

ลดการอักเสบ ลดความร้อนในตา ลดความดันในตา
บรรเทาอาการปวดหัว ไมเกรน

วิธีใช้

- ๑ นำตัวยาทั้ง ๓ ตำให้ละเอียด ผสมน้ำอุ่นเล็กน้อย และไข่เป็ดใช้เฉพาะไข่ขาว
- ๒ ใช้สำลีชุบตัวยา พอกไว้บริเวณเบ้าตาทั้ง ๒ ข้าง ประมาณ ๑๕ นาที

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ไข่เป็ดใช้เฉพาะไข่ขาว
- ๒ ฟ้าทะลายโจร
- ๓ ใบบัวบก
- ๔ บอระเพ็ด

๓. สมุนไพรพอกเข้าสู่ตร โรงพยาบาลบางใหญ่

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ใน “ โรงพยาบาลบางใหญ่ ”

ผลงาน ชรินทร์ทิพย์ ศุภเมธีวรกุล

ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ มีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และปัจจุบันทุกภาคส่วนล้วนมีความตื่นตัวในการเตรียมมาตรการด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไป โดยรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และมีนโยบายด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุทุกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ในปี ๒๕๕๙ กระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการประเมินคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ จำนวน ๖.๓๙ ล้านคน พบว่าเป็นกลุ่มติดสังคมประมาณ ๕ ล้านคนหรือร้อยละ ๗๙ เป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กลุ่มติดบ้าน ติดเตียง จำเป็นต้องสนับสนุนบริการด้านสุขภาพและสังคมประมาณ ๑.๓ ล้านคนหรือร้อยละ ๒๑ ภาวะโรคข้อเข่าเสื่อม (OA Knee) เป็นโรคที่พบบ่อยที่สุดในผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า ๖๕ ปีขึ้นไป พบได้ถึงร้อยละ ๕๐ สาเหตุส่วนใหญ่จากน้ำหนักตัวที่มากขึ้น ใช้เข่ามากหรืออาจใช้นานกว่าปกติหรือใช้ผิดท่า ส่งผลให้ผู้สูงอายุทุกขุทรมานทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หากไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้องอาจก่อให้เกิดข้อเข่าผิดรูป ข้อยึดติด แข็งเกร็ง โกงงอ และเกิดภาวะทุพพลภาพได้

ในการนี้งานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจึงขอจัดทำโครงการบำบัด รักษา ฟันฟู โรคข้อเข่าเสื่อม (OA Knee) เพื่อเพิ่มทางเลือกและการเข้าถึงบริการแพทย์แผนไทยให้มากขึ้นแก่ผู้รับบริการ กลุ่มผู้สูงอายุ ในพื้นที่อำเภอบางใหญ่และพื้นที่ใกล้เคียง อีกทั้งเป็นการสร้างความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ เพื่อสังคมไทย สังคมผู้สูงอายุ เข้าใจ เข้าถึง พึ่งได้ พร้อมทั้งการมีส่วนร่วมของครอบครัวชุมชนและท้องถิ่น ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพเป็นหลักชัยของสังคม มีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสังคม

สรรพคุณ

ลดการปวดของข้อเข่า

วิธีใช้

- ๑ นำตัวยาได้แก่ ไพล ยาห้าราก (รากย่านาง รากคนทา รากมะเดื่อชุมพร รากชิงชี รากเท้ายายม่อม ชิง
- ๒ ตำหรือบดให้ละเอียด ผสมการบูร แป้งข้าวเจ้า และน้ำมันงา ลงไปในตัวยา
- ๓ นำตัวยามาทาบริเวณเข่า พอกทิ้งประมาณ ๒๐ นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพร ลดการใช้ยาแผนปัจจุบันและลดการผ่าตัดในกลุ่มผู้สูงอายุ

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ไพล
- ๒ ยาห้าราก (รากย่านาง รากคนทา รากมะเดื่อชุมพร รากชิงชี รากเท้ายายม่อม
- ๓ ชิง
- ๔ แป้งข้าวเจ้า
- ๕ น้ำมันงา
- ๖ การบูร

ขั้นตอนการใช้นวัตกรรม

- ๑ ชักประวัติ ตรวจร่างกาย ดูปริมาณเลือด การติดเชื้อของเข่า
- ๒ ประเมินความเจ็บปวดก่อนการรักษาด้วย Pain score
- ๓ วัดแนวพื้นฐานขา ๔ เส้น กดจุดรอบข้อเข่า ๓ จุด ทำซ้ำ ๓ - ๕ ครั้ง (กรณีจับโป่งแข็งทำการเขี่ยข้อเข่า ๓ - ๕ ครั้ง)
- ๔ พอกยาสมุนไพรที่ไว้ประมาณ ๓๐ นาที หรือจนกว่ายาจะแห้ง แล้วทำการแกะยาออก
- ๕ ประเมินความเจ็บปวดหลังการรักษาด้วย Pain score
- ๖ นัดทำการรักษาต่อเนื่อง ๕ ครั้ง (เว้นระยะ ๒ - ๓ วันครั้ง)

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

เนื่องจากยาพอกเข่ามีสมุนไพรหลายชนิด ก่อนการรักษาต้องสอบถามผู้ป่วยว่ามีอาการแพ้สมุนไพรหรือไม่

สรุปผลการดำเนินงาน

หลังจากที่พัฒนาสูตรยาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีผู้มารับบริการพอกเข่า ๒๓๖ คน จำนวน ๑,๓๕๐ ครั้ง จากการประเมินผลกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๕๐ คน พบว่าระดับความเจ็บปวดลดลง ร้อยละ ๘๘.๖ อาการเสียวซ่าในเข่าลดลง ร้อยละ ๘๖.๕ ความร้อนในเข่าลดลง ร้อยละ ๙๖.๒ ผู้ป่วยส่วนใหญ่ลดการรับประทานยาแก้ปวด แก้อักเสบ และไม่ต้องเข้ารับการผ่าตัด

จังหวัดปทุมธานี

๑. น้ำมันไหล

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอลองหลวง ”

หมอพื้นบ้าน สมเกียรติ ชมภูผา

ที่มาและความสำคัญ

นางสาวเนตรนรินทร์ พิศาลธวัช แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลคลองหลวงมีการลงพื้นที่ร่วมกับ อสม. ให้ความรู้กับชาวบ้านในชุมชนคลองหลวง เรื่องการสมุนไพรอย่างถูกต้อง โดยมีการขอคำปรึกษาเรื่องสมุนไพรพื้นบ้านกับ นายสมเกียรติ ชมภูผา หมอพื้นบ้าน ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จึงได้นำความรู้มาบูรณาการร่วมกัน เนื่องจากตำรายาสมุนไพรพื้นบ้าน สมุนไพรบางชนิดหายาก จึงมีการคัดเลือกยาใช้ภายนอกสมุนไพรสามารถหาได้ง่ายในชุมชน เพื่อนำไปดูแลสุขภาพประชาชน และส่งเสริมการปลูกเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ เคล็ดขัดยอก

วิธีใช้

ใช้เป็นยาภายนอก ใช้ขนาดบริเวณที่มีอาการ
ปวดเมื่อย บวม เคล็ดขัดยอก วันละ ๒ ครั้ง
เช้า เย็น หรือเวลาปวด

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ หัวไหลสด	๒ กิโลกรัม
๒ ขมิ้นชันสด	๑/๒ กิโลกรัม
๓ น้ำมันปาล์ม หรือน้ำมันมะพร้าว	๑ กิโลกรัม
๔ ดอกกานพลู	๑๐๐ กรัม
๕ การบูร	๑๐๐ กรัม

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

ขั้นตอนการทำ

- ๑ หั่นไหลสด และขมิ้นชันสด ให้เป็นชิ้นบาง ๆ
- ๒ เติมน้ำมันปาล์ม หรือน้ำมันมะพร้าว ลงกระทะยกตั้งไฟ พอน้ำมันร้อนปานกลาง เอาไหลและขมิ้นชันลงทอดในน้ำมันทอดจนไหลและขมิ้นชันกรอบ เปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแก่ แล้วน้ำมันเป็นสีเหลืองใส (ระวังไหม้ ช้อนเอาชิ้นไหลและขมิ้นชันออก)
- ๓ ตักกานพลูให้ป่น นำลงทอดในน้ำมันต่อและลดไฟให้เหลือไฟอ่อน ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำมันที่อยู่ในกานพลูระเหยไป ทอดประมาณ ๕ นาที กรองด้วยผ้าขาวบาง
- ๔ พอน้ำมันอุ่น ๆ ผสมการบูรลงในน้ำมัน แล้วเทลงในภาชนะที่สามารถปิดฝาให้สนิทป้องกันการระเหยได้ แล้วเทบรรจุลงขวดเล็กปิดฝาให้แน่นเพื่อนำไปใช้ต่อไป

๒. ยาพอกยาเย็น

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบ พระชนมพรรษา ”

ผลงาน วรกานต์ มุกประดับ

ที่มาและความสำคัญ

เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมือง และการแพทย์แผนปัจจุบันได้รับความนิยมมากขึ้น นางสาววรกานต์ มุกประดับ แพทย์แผนไทย สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบ พระชนมพรรษา จึงมีการนำความรู้มาบูรณาการร่วมกันกับหมอพื้นบ้าน และใช้ตำรายาสมุนไพรภายนอก และใช้สมุนไพรที่สามารถ หาได้ง่าย ในชุมชน เพื่อนำไปดูแลสุขภาพประชาชน และส่งเสริมการปลูกเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

สถานีอนามัยเฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบ พระชนมพรรษา ในผู้ป่วยที่มีอาการปวดบวม บริเวณกล้ามเนื้อ

สรรพคุณ

ลดปิตตะ ลดวาตะ เพิ่มเสมหะ ลดการบวมจากการคั่งค้างของเลือด

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เชียวหอม	๖ ใบหมากผู้-หมากเมีย	๑๑ แก่นจันทน์แดง
๒ ฟ้าทะลายโจร	๗ ใบสันพร้าวหอม	๑๒ ว่านกีบแรด
๓ ห้าราก	๘ รากแฝกหอม	๑๓ ว่านร้อนทอง
๔ ใบพิมเสน	๙ หัวเปราะหอม	๑๔ เนระพูสี
๕ ใบผักกระฉอม	๑๐ แก่นจันทน์ขาว/จันทน์ชะมด	๑๕ พืชนาศน์ และตัวยาอื่นๆ

วิธีใช้

ใช้เป็นยาภายนอก นำน้ำยามาเทใส่สำลี แล้วนำมาพอกบริเวณที่มีการอาการ เป็นเวลา ๑๕ นาที วันละ ๒ – ๓ ครั้ง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. ยาพอกท้องลดปวดตะ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลลำลูกกา ”

ผลงาน สุวนันท์ เนตรทอง

ที่มาและความสำคัญ

ตั้งตำรับและปรุงโดย นางสาวสุวนันท์ เนตรทอง แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลลำลูกกา โดยขอคำปรึกษาเรื่องต้นสมุนไพรที่นำมาปรุงยาจาก นางสาวเยาวลักษณ์ สัมพัตเจริญ หมอพื้นบ้าน ตำบลลำลูกกา อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

นำมาใช้ในโรงพยาบาลลำลูกกา ในผู้ป่วยโรคกระเพาะ

สรรพคุณ

ดูดพิษร้อน ระบายหรือลดปวดตะ (ธาตุไฟ ช่วยให้อ่อนคลาย แก้อาการนอนไม่หลับ ลดอาการข้างเคียง

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ใบย่านาง

๒ รากจืด

๓ ฟ้าทะลายโจร

๔ ตำลึง

๕ ดินสอพอง

วิธีใช้

๑ ใช้ สมุนไพร ๔ ชนิด รากจืด ใบย่านาง ฟ้าทะลายโจร ตำลึง จากนั้นคั้นและนำน้ำสมุนไพรแต่ละชนิดอย่างละ ๑๕๐ มิลลิลิตร ผสมกับดินสอพอง ๑๐๐ กรัม
๒ นำไปพอกบริเวณชายโครงด้านขวา แล้วทิ้งไว้ ๑๕ - ๒๐ นาที วันละ ๑ - ๒ ครั้ง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. โลชั่นพอกเข้าสมุนไพร Soft Pain

การศึกษาประสิทธิผลของโลชั่นสมุนไพร Soft Pain กับผู้สูงอายุที่มีอาการปวดเข่า
อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นวิจัยนำมาใช้
“ โรงพยาบาลบางปะหัน ”

ผลงาน กมลทิพย์ แสงเทียน, วริศรา พิบุรณ์

บทนำ

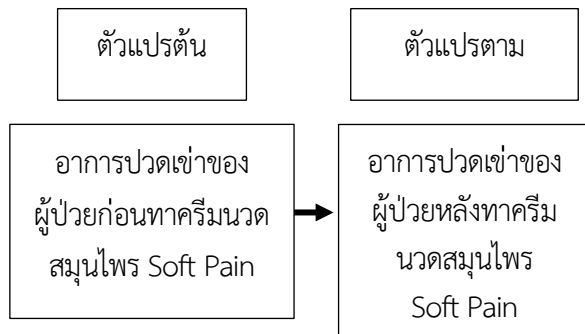
ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรอันเนื่องมาจากสังคมผู้สูงอายุ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพร้อมกันทั่วโลก ในประเทศไทยพบมีผู้สูงอายุร้อยละ ๑๙.๖ ในปี ๒๕๖๔ และเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว ในกลุ่มผู้สูงอายุนั้น จะพบการเปลี่ยนแปลงตามวัยหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบประสาท ระบบกล้ามเนื้อและข้อต่อ ซึ่งโรคต่าง ๆ ที่พบในกลุ่มผู้สูงอายุนี้นับว่าเป็นโรคเรื้อรัง ที่ต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมาก อีกหนึ่งปัญหาหลักที่มักพบในผู้สูงอายุ นั่นก็คือปัญหาเรื่องโรคกระดูกและข้อด้วยอายุที่มากขึ้น ทำให้อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายมีความเสื่อมตามมา โดยเกิดได้จากหลายสาเหตุไม่ว่าจะเป็นจากการใช้งานในชีวิตประจำวัน เช่น นั่งพับเพียบ นั่งขัดสมาธิ นั่งคุกเข่าไหว้พระ หรือความเสื่อมที่เกิดจากการทำอิริยาบถเดิมซ้ำ ๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาของโรคกระดูกและข้อได้ เช่นกัน ซึ่งโรคกระดูกและข้อที่พบได้บ่อยที่สุดใน ผู้สูงอายุคือ โรคข้อเข่าเสื่อม อาการของโรคข้อเข่าเสื่อม (Osteoarthritis จะค่อย ๆ เป็นทีละน้อย โดยเริ่มมีอาการปวดเมื่อยเวลาใช้งาน ข้อเข่า บางครั้งมีเสียงกรอบแกรบเวลาเคลื่อนไหว ในทางการแพทย์แผนไทยพบว่าอาการ ของโรคข้อเข่าเสื่อมมีความใกล้เคียงกับ “โรคลมจับโป่งแห้งเข่า” นิยามของโรคลมจับโป่งแห้งเข่า คือ โรคที่มีอาการ ปวดบวม แดง อาจจะมีเพียงเล็กน้อย มีสภาวะข้อเข่าผิดรูปเข่าโก่ง งอเข่าไม่ได้องศา แนวทางการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมมีหลากหลายวิธี ทั้งทางการแพทย์แผนปัจจุบัน เช่น การควบคุมน้ำหนักตัวให้เหมาะสม การทำกายภาพบำบัดและการบริหารกล้ามเนื้อ การใช้ยาบรรเทาอาการปวด นอกจากการรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบันแล้วยังมีการรักษาทางการแพทย์แผนไทยด้วยการทำหัตถการ เช่น การนวดร่วมกับประคบสมุนไพรเพื่อช่วยคลายความเกร็งตึงของกล้ามเนื้อ การพอกยาเพื่อช่วยลดการอักเสบของข้อเข่า เป็นต้น ซึ่งการพอกยาสมุนไพรนั้นเป็นวิธีการรักษาดั้งเดิมที่มีบันทึกไว้ในตำราโอสถพระนารายณ์ กล่าวถึง “ตำรับยาทาพระเส้น” ซึ่งเป็นตำรับยาขนานที่ ๕๘ ของตำราโอสถพระนารายณ์ มีสรรพคุณ แก้เส้นที่ผิดปกติ แก้ลมอัมพาต แก้ลมปัตคาด แก้ตะคริว แก้ลมจับโป่ง แก้เมื่อยขบ ซึ่งตำรับยาทาพระเส้นจะมีฤทธิ์ร้อน ในตำรับยาประกอบด้วยสมุนไพร ๑๓ ชนิด ช่วยลดการอักเสบ จึงสามารถบรรเทาอาการปวดได้ดี อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ ๑๕,๘๘๓ ราย จากข้อมูลการเข้ารับบริการในโรงพยาบาลบางปะหัน พ.ศ. ๒๕๖๔ – พ.ศ. ๒๕๖๕ มีผู้สูงอายุที่มาเข้ารับการรักษาด้วยโรคข้อเข่าเสื่อม ถึงร้อยละ ๒๕ กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกจึงมีความสนใจที่จะนำสมุนไพรที่มีสรรพคุณในการบรรเทาอาการปวดซึ่งสามารถหาได้ในชุมชนตำบลบางนางร้า อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาพัฒนาเป็นตำรับยาพอกเข้าเพื่อใช้กับผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อม โดยมีการปรับปรุงใช้ในหลายรูปแบบ เริ่มตั้งแต่การพอกด้วยวิธีดั้งเดิม คือการผสมแป้งหรือดินสอพองในการพอก พัฒนามาเป็นยาพอกรูปแบบเจลลี่เพื่อลดความฟุ้งกระจายของผงแป้ง จนถึงการพัฒนาไปสู่ยาพอกในรูปแบบของโลชั่นสมุนไพร Soft Pain ในปัจจุบันซึ่งสามารถซึมเข้าสู่ผิวได้ดี ใช้ได้ง่าย เพื่อใช้ในการรักษาบรรเทาอาการปวด ลดการอักเสบของข้อต่อและกล้ามเนื้อจากโรคลมจับโป่งแห้งเข่าหรือโรคข้อเข่าเสื่อม ส่งผลให้การรักษาอาการปวดมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลในการลดระดับความเจ็บปวดบริเวณข้อเข่าของผู้ป่วยก่อนและหลังการของโลชั่นสมุนไพร Soft Pain
- ๒ เพื่อพัฒนายาจากสมุนไพรที่ได้ในชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข่าที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์แผนไทยว่าเป็นโรคลมจับโป่งแห้งเข่า ที่มารับการรักษา ที่คลินิกแพทย์แผนไทย กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลบางปะหัน จำนวน ๓๐ ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแบบเปรียบเทียบระดับความเจ็บปวดของข้อเข่าก่อนและหลังการพอกด้วยโลชั่นสมุนไพร Soft Pain โดยใช้สถิติ Paired sample t-test

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

- ๑ หลังจากกลุ่มตัวอย่างผ่านเกณฑ์การคัดเลือก ผู้วิจัยอธิบายข้อมูลการวิจัยพร้อมแจกเอกสารแนะนำ
- ๒ ให้ผู้วิจัยลงชื่อยินยอมในหนังสือยินยอมตนให้ทำวิจัย (Information Consent From
- ๓ ทำแบบประเมินความรู้สึการปวดก่อนการพอก (Visual Analogue Pain scale
- ๔ ทดสอบการแพ้โลชั่นสมุนไพร Soft Pain โดยทาบางๆ บริเวณท้องแขน ให้แห้งพัก ๑๕ นาที
- ๕ ทำการพอกโลชั่นสมุนไพร Soft Pain บริเวณข้อเข่าข้างที่ปวด เป็นเวลา ๑๕ นาที
- ๖ หลังพอก ๑๕ นาที ทำการเก็บข้อมูลซ้ำด้วยแบบประเมินความรู้สึการปวด (Visual Analogue Pain scale
- ๗ เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินงาน

๒. ขี้ผึ้งก๊อช พิชิตแผลเรื้อรัง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ อำเภอบำเหน็จ ”

ผลงาน ศุภรดา ภาณุมาศมณฑล

ที่มาและความสำคัญ

จากการได้สำรวจผู้คนในตำบลท่าหลวง อำเภอบำเหน็จ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าผู้ป่วยติดเชื้อที่มีโรคเบาหวานร่วมด้วย ผลการติดเชื้อส่วนมากมักจะมีแผลเรื้อรัง และมีแผลมากัดหรือตอมผิว จึงนำความของบรรพบุรุษที่สืบทอดในฐานะหม้อพื้นบ้านที่ได้นำขี้ผึ้งและเปลือกมังคุดแห้งมาผสมกับน้ำที่กรองจากฝนตก ลดการอักเสบติดเชื้อของแผล และความรู้ที่ได้จากการอบรมความรู้จากแพทย์แผนไทย มาคิดค้นนวัตกรรม “ขี้ผึ้งก๊อช พิชิตแผลเรื้อรัง”

สรรพคุณ

รักษาแผลเรื้อรัง สมานแผล

วิธีใช้

ใช้หลังจากทำความสะอาดแผลแล้ว หากเป็นชนิดแผลเปิดให้นำขี้ผึ้งก๊อชแปะไว้ที่แผล ใช้วันละ ๓ - ๔ ครั้ง ทาบ่อย ๆ แต่จะต้องไม่ต่ำกว่า ๓ ครั้งต่อวัน หากเป็นชนิดแผลปิดนำมาทาที่แผลได้เลย

วัตถุประสงค์

- ๑ นำสมุนไพรที่มีมาใช้ให้ก่อประโยชน์
- ๒ ลดการใช้ยาแผนปัจจุบัน
- ๓ ลดอาการผื่นคันและความทุกข์ของผู้ป่วย

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ขมิ้นชันพันธุ์แดงสยาม	๑	กิโลกรัม
๒ เปลือกมังคุด	๑	กิโลกรัม
๓ น้ำมันปาล์ม	๒	ลิตร
๔ วาสลีน	๕๐๐	กรัม
๕ ฟินเซน	๕๐	กรัม
๖ ไขผึ้ง	๕๐	กรัม

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ ล้างขมิ้นให้สะอาดทั้งเปลือก หั่นซอยขมิ้นพอประมาณ
- ๒ นำมังคุดล้างให้สะอาด ผึ่งให้แห้ง จากนั้นแกะเม็ดแยกออกจากเปลือก นำเปลือกที่ได้ไปหั่นซอยพอประมาณ
- ๓ ตั้งไฟอ่อนเทน้ำมันลงหม้อแยกทอดระหว่างขมิ้นชันและเปลือกมังคุด ทอดสมุนไพรจนเหลืองกรอบ
- ๔ นำน้ำมันที่ได้เทกรองผ่านตะแกรงสแตนเลส แยกน้ำมันขมิ้นชันและเปลือกมังคุดออกคนละหม้อ
- ๕ ตั้งไฟอ่อนนำหม้ออีกใบตั้งไว้ ใส่วาสลีน ไขผึ้ง คนจนละลาย
- ๖ นำน้ำมันทั้งสองผสม และกรองเศษที่เหลือด้วยผ้าหนาสีขาว ๓ ชั้น ใส่หม้อที่วาสลีนและไขผึ้งละลายอยู่
- ๗ คนให้เข้ากัน เมื่อหม้อเริ่มมีควันขึ้นให้ปิดไฟ
- ๘ ตั้งหม้อไว้ให้เย็นจนไม่มีควันขึ้นมา ขี้ผึ้งที่ได้ จะอุ่นให้ใส่ฟินเซนลงไปคนให้ละลาย
- ๙ นำผ้าก๊อชชนิดปลอดเชื้อจุ่มลงไปในขี้ผึ้งที่มีหน้าฟิล์มลอยขึ้นมา ซิลผลิตภัณฑ์ที่ได้ด้วยวิธีปลอดเชื้อ
- ๑๐ นำส่วนขี้ผึ้งเหลือบรรจุลงกลับ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินงาน

๓. ยาขี้ผึ้งขมิ้นกัญชา

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลเสนา ”

ผลงาน โรงพยาบาลเสนา

ที่มาและความสำคัญ

โรคผิวหนังเป็นปัญหาด้านสุขภาพที่สำคัญและพบบ่อยเนื่องจากโรคผิวหนังสามารถมองเห็นและสัมผัสได้ซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวกับรูปลักษณ์และความวิตกกังวลที่ส่งผลต่อสุขภาพทางจิตเป็นโรคที่พบได้บ่อยสามารถเกิดในผู้คนทุกเพศทุกวัยทั่วโลกมีผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคผิวหนังประมาณ ๙๐๐ ล้านคน หรือประมาณ ร้อยละ ๓๐ - ๗๐ ในประชากรทั่วไปในประเทศไทย

หลักการรักษาโรคผิวหนัง ส่วนใหญ่ใช้ยาสมุนไพรสเย็นรสเปือเมา มีสรรพคุณฆ่าพยาธิ แบ่งออกเป็นยารับประทาน เช่น ยาประสะเหือดคน และยาทาภายนอก เช่น ยาทาหาราก

กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลเสนา จึงได้นำมาพัฒนาเป็นสูตรตำรับยาปรุงเฉพาะรายที่มีส่วนผสมของกัญชา ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาโรคผิวหนังอีกเสบรายกรณี ที่ได้รับการรักษาด้วยยาขี้ผึ้งขมิ้นกัญชา

สรรพคุณ

บรรเทาอาการคันผิวหนังอักเสบ

วิธีใช้

ทาบาง ๆ บริเวณที่มีอาการวันละ ๒ - ๓ ครั้งหรือเมื่อมีอาการ

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาอาการของโรคผิวหนังอักเสบที่ได้รับการรักษาด้วยยาขี้ผึ้งขมิ้นกัญชา
- ๒ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงการใช้ยาสมุนไพรในหน่วยบริการที่มีความปลอดภัยและได้มาตรฐาน

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ผงขมิ้นชัน	๕๐ กรัม
๒ ใบกัญชา (แห้ง)	๕๐ กรัม
๓ น้ำมันพืช	๑ ลิตร
๔ สารสกัดน้ำมันขมิ้นกัญชา	๑๐๐ มิลลิตร
๕ วาสลีน	๑๖๐ กรัม
๖ พาราฟิน แวกซ์	๔๐ กรัม

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ นำผงขมิ้นชันใส่ลงไปในน้ำมัน คนให้ผงขมิ้นชันแตกตัวในน้ำมันจนเสมือนเป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นนำขึ้นตั้งไฟเคี่ยวด้วยไฟอ่อน

๒ เมื่อน้ำมันเริ่มร้อนให้ใส่ใบกัญชาแห้งลงไป จากนั้นเคี่ยวด้วยไฟอ่อน ประมาณ ๓๐ - ๔๕ นาที สังเกตจากจะเริ่มเปลี่ยนเป็นสีที่เข้มขึ้นและใบกัญชา มีความแห้งกรอบ ระวังอย่าใช้ไฟแรงเพราะจะทำให้สมุนไพรไหม้

๓ เมื่อกากยาเปลี่ยนเป็นสีที่เข้มขึ้นแล้ว ให้ปิดไฟ และยกลงมาตั้งพักไว้ให้น้ำมันเย็นตัวลง

๔ กรองเอาแต่น้ำมันมาใช้

๕ นำส่วนผสมวาสลีนและพาราฟิน แวกซ์ ใส่รวมกันในหม้อสเตนเลส แล้วนำไปวางในหม้อน้ำที่ต้ังไฟ

๖ เมื่อส่วนผสมหลอมรวมเป็นเนื้อเดียวกัน มีลักษณะเหลวใส ให้เติมสารสกัดขมิ้นชันผสมกัญชาลงไป จากนั้นคนให้ส่วนผสมทั้งหมดเป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นยกออกมาวางให้ความร้อนลดลงและนำส่วนผสมที่ได้เทใส่บรรจุภัณฑ์

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ระวังในผู้ที่แพ้สมุนไพรในตำรับ

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินงาน

๑. ยาทาพระเส้น ตำรับพระโอสถพระนารายณ์

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้

“ โรงพยาบาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช, รพ.สต. ๑๘ แห่ง,
โรงพยาบาล ๑๑ แห่ง จังหวัดลพบุรี ”

ผลงาน รัชพล แยมกลีบ, บุญยง นาคะ

ที่มาและความสำคัญ

กระทรวงสาธารณสุข ได้ประกาศให้คัมภีร์พระโอสถพระนารายณ์ หรือคัมภีร์ธาตุพระนารายณ์ เป็นตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ และตำรับยาในคัมภีร์ เป็นตำรับยาแผนไทยของชาติ โดยตำราพระโอสถพระนารายณ์ มีการสรุปโรคและอาการ ออกเป็น ๕ กลุ่มโรค ได้แก่ ๑. โรคและอาการของระบบทางเดินอาหาร ๒. โรคและอาการที่เกี่ยวกับเส้นเอ็น กล้ามเนื้อ ๓. โรคและอาการของระบบทางเดินหายใจ และโรคตา ๔. โรคติดเชื้อ และ ๕. โรคและอาการไม่สบายอื่น ๆ เช่น ไข้ต่าง ๆ แมลงสัตว์กัดต่อย ผื่นคัน ซึ่งยาทาพระเส้น เป็นหนึ่งในตำรายาพระโอสถพระนารายณ์ ขนานที่ ๕๘ มีสรรพคุณในทางการแพทย์แผนไทย และมีผลงานวิจัยเป็นที่ประจักษ์

สรรพคุณ

แก้ปวดเมื่อยตามเส้นเอ็น ตะคริว กลุ่มอาการ อัมพฤกษ์ อัมพาต

วิธีใช้

ใช้ทาบริเวณที่มีอาการปวด

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิผลเบื้องต้นของยาทาพระเส้นในการบรรเทาอาการปวดเข่า จากโรคลมข้ออักเสบเข่าในทาง การแพทย์แผนไทย หรือโรคข้อเข่าเสื่อม

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ กระชาย	๑ ส่วน ๘ ใบขี้เหล็ก	๔ ส่วน
๒ กระเทียม	๑ ส่วน ๙ ใบมะขาม	๔ ส่วน
๓ ข่า	๑ ส่วน ๑๐ ใบตองแตก	๔ ส่วน
๔ หอมแดง	๑ ส่วน ๑๑ ตะไคร้หอม	๔ ส่วน
๕ พริกไทยล่อน	๑ ส่วน ๑๒ ใบเลี่ยน	๔ ส่วน
๖ มหาหิงค์	๑ ส่วน ๑๓ ใบมะคำไก่	๑๖ ส่วน
๗ ยาดำ	๑ ส่วน ๑๔ เหล้าขาว	๑.๓ ลิตร

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- นำมหาหิงค์ ยาดำ พริกไทย มาตำรวมกันให้ละเอียด
- นำวัตถุดิบสมุนไพรอื่น ๆ มาหั่นหยาบ ๆ ตำให้ละเอียด
- นำวัตถุดิบในข้อ ๑ และ ข้อ ๒ บรรจุใส่ขวดโหล เติมน้ำเหล้าขาวลงไป

๔ คั้นเอาแต่น้ำ บรรจุใส่ขวดโหลแก้วสีชา ปิดฝาขวดยา เก็บไว้ในตู้เย็น (๑๐ องศาเซลเซียส)

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- เป็นยาใช้ภายนอก ห้ามรับประทาน
- ใช้ถุงมือเมื่อทายา หรือให้ล้างมือทุกครั้งหลังทายา
- ระมัดระวังการใช้ในผู้ป่วยที่มีธาตุอ่อน เนื่องจากตำรับยานี้อาจทำให้ถ่ายมากขึ้น

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาประสิทธิผลเบื้องต้นของยาทาพระเส้นในการบรรเทาอาการปวดเข่าจากโรคลมข้ออักเสบเข่าในทาง การแพทย์แผนไทยหรือโรคข้อเข่าเสื่อม โดยเก็บข้อมูลผู้ป่วยแบบไม่เป็นทางการของโรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช และโรงพยาบาลท่าหลวง กลุ่มอาการปวดหัวเข่า บวม แดง ร้อน และโรคข้อเข่าเสื่อม (osteoarthritis of knee) จำนวน ๔๘๙ ราย ผลคืออาการปวดหัวเข่าดีขึ้น หลังการใช้ยา และคนไข้ใช้ยาในการนวดหัวเข่า และบริเวณที่มีอาการเป็นประจำ อาการปวดขณะเดินหรือ เคลื่อนไหวร่างกายลดลง ไม่พบอาการไม่พึงประสงค์ มีคนไข้ ๒๐ ราย ที่ไม่ชอบกลิ่นยาทาพระเส้น

๒. น้ำมันมหาจักร ตำรับพระโอสถพระนารายณ์

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้

“ โรงพยาบาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช,
รพ.สต. ๑๘ แห่ง,
โรงพยาบาล ๑๑ แห่ง จังหวัดลพบุรี ”

ผลงาน รัชพล แยมกลีบ, บุญยง นาคะ

ที่มาและความสำคัญ

กระทรวงสาธารณสุข ได้ประกาศให้คัมภีร์พระโอสถพระนารายณ์ หรือคัมภีร์ธาตุพระนารายณ์ เป็นตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ และตำรับยาในคัมภีร์เป็นตำรับยาแผนไทยของชาติ โดยตำราพระโอสถพระนารายณ์ มีการสรุปโรคและอาการ ออกเป็น ๕ กลุ่มโรค ได้แก่ ๑. โรคและอาการของระบบทางเดินอาหาร ๒. โรคและอาการที่เกี่ยวกับเส้นเอ็นกล้ามเนื้อ ๓. โรคและอาการของระบบทางเดินหายใจและ โรคตา ๔. โรคติดเชื้อ และ ๕. โรคและอาการไม่สบายอื่น ๆ เช่น ใช้ต่าง ๆ แมลงสัตว์กัดต่อย ผม่ว ซึ่งน้ำมันมหาจักร เป็นหนึ่งในตำรายาพระโอสถพระนารายณ์ ขนานที่ ๗๘ มีสรรพคุณในทางการแพทย์แผนไทย และมีงานวิจัยรองรับสรรพคุณทางยา

สรรพคุณ

การลดอาการปวดเมื่อยได้จากฤทธิ์ของยาในการลด
อาการอักเสบ รักษาแผล

วิธีใช้

- ๑ ใช้ทาบริเวณที่มีอาการปวดเมื่อย
- ๒ ใส่บาดแผลเจ็บปวดเสี้ยนหนาม ของมีคม
(อย่าให้ถูกน้ำ ๓ วัน จะไม่เป็นหนอง)

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการลดอาการปวดเมื่อย การลดอาการอักเสบ
รักษาแผล และเร่งการหายของแผล

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ดิปลีแห้ง	๑๕	กรัม
๒ เทียนดำ	๓.๕	กรัม
๓ เทียนขาว	๓.๕	กรัม
๔ เทียนแดง	๓.๕	กรัม
๕ เทียนขาวเปลือก	๓.๕	กรัม
๖ เทียนตาตักแตน	๓.๕	กรัม
๗ การบูร	๓๐	กรัม
๘ ผิวมะกรูด	๔๐๐	กรัม
๙ น้ำมันงาบริสุทธิ์	๖๐๐	ซีซี

ขั้นตอนทำนวัตกรรม

- ๑ นำเทียนทั้ง ๕ และดิปลีแห้ง บดให้ละเอียดรวมกัน
ตักใส่ถ้วยพักไว้

๒ นำผลมะกรูดสดมาฝานเอาแต่ผิวเป็นชิ้นเล็กไม่ให้ติด
เนื้อสีขาว ชั่งน้ำหนัก ๔๐๐ กรัม

๓ เอาน้ำมันงาตั้งไฟ ความร้อนปานกลาง ใส่ผิวมะกรูด
ลงทอดจนเหลืองเกรียม กรองเอากากออก ทิ้งไว้ให้เย็น

๔ นำน้ำมันงาที่กรองเอากากออกและพักไว้จนเย็น
ใส่โหลแก้ว

๕ นำเครื่องยาที่บดละเอียด ใส่ลงในโหลน้ำมัน
หมักทิ้งไว้ ๑๕ วัน

๖ ครบ ๑๕ วัน กรองเอาแต่น้ำมันใส่ขวดแก้วสีขาว
ปิดฝาติดซีลยาเก็บไว้ใช้

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ เป็นยาใช้ภายนอก ห้ามรับประทาน
- ๒ หากใช้ทาแผล ทำความสะอาดแผลก่อนทา และอย่า
ให้แผลถูกน้ำ ๓ วัน จะไม่เป็นหนอง

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาการลดอาการปวดเมื่อย การลดอาการ
อักเสบ รักษาแผล และเร่งการหายของแผล โดยเก็บ
ข้อมูลแบบไม่เป็นทางการของโรงพยาบาลพระนารายณ์
มหาราช ในการแนะนำให้ผู้ป่วยที่มีอาการปวดเมื่อย
หลังจากการนวด และออกกำลังกายใช้น้ำมันมหาจักรใน
การนวดกล้ามเนื้อบริเวณที่มีอาการ ผู้ป่วยที่เคยได้รับ
คำแนะนำมาขอรับน้ำมันมหาจักรใช้ในการนวดเพื่อลด
อาการปวดเมื่อย อย่างต่อเนื่องทุกราย

๓. พระอังกบพระเส้นตึงให้หย่อน ตำรับพระโอสถพระนารายณ์

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ รพ.สต.เขาพระงาม, รพ.สต.นิคมสร้างตนเอง

รพ.สต.ทะเลชุบศร, รพ.สต.ท่าแค, รพ.สต.บางขันหมาก

รพ.พระนารายณ์มหาราช, รพ.ท่าม่วง, รพ.ท่าหลวง”

ผลงาน รัชพล แยมกลีบ, บุญนุช นาคะ

ที่มาและความสำคัญ

กระทรวงสาธารณสุข ได้ประกาศให้คัมภีร์พระโอสถพระนารายณ์ หรือคัมภีร์ธาตุพระนารายณ์ เป็นตำราการแพทย์แผนไทยของชาติ และตำรับยาในคัมภีร์ เป็นตำรับยาแผนไทยของชาติ โดยตำราพระโอสถพระนารายณ์ มีการสรุปโรค และอาการ ออกเป็น ๕ กลุ่มโรค ได้แก่ ๑. โรคและอาการของระบบทางเดินอาหาร ๒. โรคและอาการที่เกี่ยวกับเส้นเอ็น กล้ามเนื้อ ๓. โรคและอาการของระบบทางเดินหายใจและโรคตา ๔. โรคติดเชื้อ และ ๕. โรคและอาการไม่สบายอื่น ๆ เช่น ไข้ต่าง ๆ แมลงสัตว์กัดต่อย ผื่นร่วน ซึ่งพระอังกบพระเส้นตึงให้หย่อน เป็นหนึ่งในตำรายาพระโอสถพระนารายณ์ ขนานที่ ๕๗

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล/รพ.สต.

ใช้ในผู้ป่วยที่มีปวดกล้ามเนื้อ และปวดเมื่อยตามร่างกาย

สรรพคุณ

ตำรับนี้เป็นลูกประคบ ตำราพระโอสถพระนารายณ์ระบุว่าใช้ประคบเส้นที่ตึงให้หย่อนหรือผ่อนคลายลง ใช้ประคบให้คลายเครียดและหลับสบาย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เทียนดำ	๑๐๐ กรัม
๒ เกลือทะเล	๑๐๐ กรัม
๓ อบเชยบดละเอียด	๒๐๐ กรัม
๔ ไพลสด	๔๐๐ กรัม
๕ ใบพลับพลึง	๘๐๐ กรัม
๖ ใบมะขามสด	๑.๖ กิโลกรัม

วิธีใช้

- ๑ นำพระอังกบพระเส้นตึงให้หย่อน ไปนึ่งให้ร้อน ตรวจสอบความร้อนให้พอเหมาะโดยทดสอบตะเบา ๆ ที่หลังมือ
- ๒ นำไปประคบบริเวณที่เส้นตึงปวดเมื่อย โดยใช้วิธีตะหมუნเป็นก้นหอยแล้วยก ทำซ้ำ ๆ หลายครั้งจนความร้อนลดลงจึงสลับลูกประคบลูกใหม่

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ห้ามใช้ในผู้ที่มีประวัติแพ้ ส่วนประกอบลูกประคบ ตัวใดตัวหนึ่ง เช่น ไพล อบเชย เป็นต้น
- ๒ ไม่ควรใช้ในผู้ป่วยเบาหวานที่มีอาการชาปลายมือปลายเท้า เพราะอาจทำให้ผิวหนังร้อนเกิดอาการไหม้
- ๓ ควรเก็บแช่ในตู้เย็น เพราะส่วนประกอบเป็นสมุนไพรสด อาจทำให้ลูกประคบขึ้นรา เสียหายได้

๑. สมุนไพรฆ่าเหา

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลหนองโดน
(ร่วมกับโรงเรียนในเขตอำเภอหนองโดน) ”

ผลงาน โรงพยาบาลหนองโดน

ที่มาและความสำคัญ

เหา เป็นปัญหาสภาวะสุขภาพในนักเรียนหญิงระดับประถมศึกษา ในเขตพื้นที่ตำบลหนองโดน ซึ่งมีผลต่อสมาธิในการเรียน ซึ่งในชุมชนมีสมุนไพรที่มีสรรพคุณกำจัดเหาได้ จึงได้นำการแพทย์แผนไทยมาใช้ในการส่งเสริมสุขภาพ โดยเริ่มถ่ายทอดองค์และความรู้ให้กับเด็กนักเรียนหญิงที่เป็นเหา และคณะครูนำมาใช้รักษาเหาให้กับนักเรียน

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้ในการกำจัดเหาให้กับนักเรียนชั้นประถม ในเขต
อำเภอหนองโดน

สรรพคุณ

กำจัดเหา

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ใบน้อยหน่า
- ๒ ใบสะเดา
- ๓ ผิวมะกรูด
- ๔ ดอกอัญชัน
- ๕ น้ำมันมะกอก

วิธีใช้

- ๑ ใส่ยาฆ่าเหาที่สกัดจากสมุนไพรโคลมนผมให้ทั่วศีรษะ ใส่หมวกคลุมผมทิ้งไว้ ๓๐ นาที
- ๒ หลังจากทิ้งไว้ ๓๐ นาที ให้นักเรียนสระผมให้สะอาด
- ๓ หลังจาก ๑ สัปดาห์ให้ใส่ยาฆ่าเหาซ้ำ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ระวังอย่าให้เข้าตา หากเข้าตารีบล้างออกทันที

๒. น้ำมันนวดสมุนไพร

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน พรทิพย์ จักรทิพย์

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับน้ำมันนวดสมุนไพร ของนางสาวพรทิพย์ จักรทิพย์ เป็นปราชญ์ชาวบ้านนำไปใช้รักษาผู้ป่วยในชุมชน และให้การรักษานวดประคบสมุนไพร รักษาอาการปวดกล้ามเนื้อ นวดคลายกล้ามเนื้อ โดยให้การรักษามาแล้ว ๑๕ ปี ให้การรักษาผู้ป่วย ประมาณ ๓ คนต่อวัน โดยใช้ยาน้ำมันนวดสมุนไพร เป็นยาหลักที่ใช้รักษาผู้ป่วย ผลตอบจากผู้ป่วยหลังจากใช้น้ำมันนวดสมุนไพร มีอาการดีขึ้น และทุเลาอาการปวดลงได้ ยาสมุนไพรมีผลการรักษา และการตอบรับจากผู้ป่วยดีมาก

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเมื่อย ให้ผ่อนคลาย
คลายกล้ามเนื้อ อักเสบ ฟกช้ำ

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ดอกข่า ๓ ชีด
สรรพคุณ แก้โรคกลากเกลื้อน
- ๒ ใบพลับพลึง ๓ ชีด
สรรพคุณ รักษาอาการฟกช้ำ บวมเคล็ดขัดยอก
- ๓ ไพล ๓ ชีด
สรรพคุณ รักษาอาการเคล็ดขัดยอก
- ๔ ขมิ้นชัน ๓ ชีด
สรรพคุณ ช่วยลดอาการอักเสบ
- ๕ ขิง ๓ ชีด
สรรพคุณ บรรเทาอาการปวดข้อตามร่างกาย
- ๖ ใบเสลดพังพอน ๓ ชีด
สรรพคุณ แก้แมลงสัตว์กัดต่อย ลดอาการบวม
- ๗ เถาเอ็นอ่อน ๓ ชีด
สรรพคุณ แก้ปวดกล้ามเนื้อ
- ๘ เมนทอล ๓ ชีด
สรรพคุณ ผ่อนคลายจากความเหนียวล้า
- ๙ พิมเสน ๑/๔ ถ้วยตวง
สรรพคุณ ขับลม บำรุงหัวใจ
- ๑๐ การบูร ๑/๔ ถ้วยตวง
สรรพคุณ แก้เคล็ดขัดยอก

๑๑ น้ำมันงา ๓ ลิตร

สรรพคุณ บำรุงกระดูกและข้อ

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำไพล ดอกข่า ใบพลับพลึง ขมิ้น ขิง เสดดพังพอน เถาเอ็นอ่อน ล้างให้สะอาด แล้วจึงนำมาหั่นเป็นชิ้นบาง ๆ วางตากลมให้แห้ง
- ๒ นำน้ำมันงาใส่กระทะใช้ไฟอ่อน ๆ ใส่สมุนไพรลงไปทอดให้เหลืองแล้วยกลง
- ๓ กรอกากากของไพลออกให้เหลือแต่น้ำมันงา
- ๔ พอน้ำมันอุ่น ๆ นำเมนทอล การบูรและพิมเสน ผสมคนให้ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน ละลายจนเป็นน้ำใส

วิธีใช้

ใช้เป็นยาภายนอก ใช้บริเวณที่มีอาการปวดเมื่อย บวม อักเสบ ฟกช้ำ เวลาเช้า เย็น หรือเวลามีอาการ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. ยาแก้ไข้พิษไข้กาฬ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน ทองคำ บุญเพชร

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาแก้ไข้พิษไข้กาฬ ตั้งตำรับโดย นางทองคำ บุญเพชร ได้สืบทอดมาจากบิดา ชื่อ นายกำ เกตุดี โดยในวัยเด็ก นางทองคำ บุญเพชร ได้ตามพ่อที่เป็นหมอพื้นบ้านไปเก็บตัวยาในป่าเป็นประจำ ผู้เป็นบิดาได้สอนวิธีการเก็บตัวยา มีทั้งเช้า และตอนเย็น หลังจากนั้นบิดาได้เสียชีวิตจึงได้สืบทอดรักษาคนไข้โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายและยังมีการติดตามอาการคนไข้ว่าเป็นแบบไหนต้องรักษากี่วัน ทั้งนี้ นางทองคำ บุญเพชร รักษาโรคเรื้อรัง ภูสวัตรโรคเลือดประจำเดือนมาไม่ปกติ และยังมีตำรับตำราของบิดาที่มอบไว้ให้จำนวนมาก

สรรพคุณ

- ๑ แก่ตัวร้อน ร้อนใน กระจายน้ำ
- ๒ แก้พิษหัดพิษสุกใส ละลายน้ำรากผักชีต้ม
ทั้งรับประทานและชโลม
- ๓ แก้พิษไข้ชนิดที่มีผื่น มีตุ่มน้ำขึ้น เช่น หัด อีสุกใส
คนที่มีอาการร้อนใน เกิดแผลในปากบ่อ

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ใบส้มป่อย
สรรพคุณ ช่วยขับเสมหะ ขับระดูขาว แก้บิด
- ๒ แก่นขี้เหล็ก
สรรพคุณ ช่วยแก้หนองใส ช่วยขับโลหิต
- ๓ ใบชะพลู
สรรพคุณ ช่วยทำให้เจริญอาหาร
- ๔ เหง้ากะทือ
สรรพคุณ บำรุงกำลัง ช่วยให้เจริญอาหาร
- ๕ ข่า
สรรพคุณ ขับลม แก้ปวดท้อง ท้องเสีย
- ๖ ใบมะกา
สรรพคุณ เป็นยาระบายอย่างอ่อน ขับเสมหะ

ขั้นตอนการทำ

นำส่วนประกอบดังกล่าวในปริมาณเท่ากันนำมาต้ม
ให้น้ำเดือดรออุ่น

วิธีใช้

ดื่มเช้า กลางวัน เย็น หนึ่งแก้วกั ระยะเวลา ๗ วัน
อาการจะดีขึ้น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. น้ำมันนวดผสมน้ำมันสกัดจากใบกัญชา

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “โรงพยาบาลวิเศษชัยชาญ”

ผลงาน บรรณารักษ์ บุญปลีก

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับน้ำมันนวดผสมน้ำมันสกัดจากใบกัญชา ยาทำรับนี้ปรุงโดย นายบรรณารักษ์ บุญปลีก แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลไชโย โดยศึกษาสูตรจากโรงพยาบาลอภัยภูเบศร และขอคำแนะนำจากหมอพื้นบ้าน และนำมาปรับปรุงพัฒนาให้สะดวกต่อการนำไปใช้กับผู้มารับบริการ

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้ร่วมกับการนวดรักษาในโรงพยาบาล เริ่มมีใช้ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๗ จนถึงปัจจุบัน ในการใช้กับผู้มารับบริการยังไม่ได้มีการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร และสอบถามผู้มารับบริการว่าน้ำมันโพลีใช้แล้วเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้มารับบริการ

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

ส่วนประกอบ

- ๑ โพลี
- ๒ น้ำมันระกำ
- ๓ พิมเสน
- ๔ การบูร
- ๕ เมนทอล

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ล้างหัวโพลีสดให้สะอาด จากนั้น นำมาหั่นแผ่นบาง ๆ ทิ้งไว้ให้หมาด
- ๒ นำกระทะตั้งเตา เติมน้ำมันที่เตรียมไว้ ใช้ไฟอ่อนจนน้ำมันเริ่มร้อนดี ใส่โพลีลงไปเคี่ยว คนเป็นระยะจนน้ำมันโพลี ได้ที่ดีแล้วโดยขึ้นโพลีจะมีความกรอบหักได้โดยไม่เหนียว
- ๓ ตักโพลีขึ้นเหลือไว้แต่น้ำมันสีเหลือง
- ๔ นำน้ำมันกรองด้วยผ้าขาวบาง
- ๕ เติมน้ำมันทอล การบูร พิมเสน และน้ำมันระกำ คนให้ละลายเข้ากัน
- ๖ ทิ้งไว้ให้เย็นจึงบรรจุลงขวดเก็บไว้ใช้

วิธีใช้

ใช้ทา ทู นวด บริเวณที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๒. สเปรย์กระตุกไก่อดำ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข
“ โรงพยาบาลวิเศษชัยชาญ ”

ผลงาน เบญจมาศ สันทัด

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยานี้ปรุงโดย นางสาวเบญจมาศ สันทัด แพทย์แผนไทยปฏิบัติ โรงพยาบาลวิเศษชัยชาญ โดยศึกษาสูตรจากโรงพยาบาลอภัยภูเบศร และขอคำแนะนำจากหมอพื้นบ้าน และนำมาปรับปรุงพัฒนาให้สะดวกต่อการนำไปใช้กับผู้มารับบริการ ใช้ร่วมกับการนวดในโรงพยาบาลและจำหน่ายให้กับผู้มารับบริการ เริ่มใช้ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๖๖ จนถึงปัจจุบัน ในการใช้กับผู้มารับบริการยังไม่ได้มีการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

นำมาใช้ในผู้ป่วยที่มีอาการปวดเมื่อย กล้ามเนื้อ โดยใช้ร่วมกับการทำหัตถการนวด

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ และลดอาการบวม

ส่วนประกอบของตำรับยา

๑ สารสกัดใบกระตุกไก่อดำ	สรรพคุณ ลดอาการปวด แก้อักเสบ
๒ การบูร	สรรพคุณ แก้อาการหน้ามืด วิงเวียน
๓ เมนทอล	สรรพคุณ แก้อาการหน้ามืด วิงเวียน
๔ น้ำมันเขียว	สรรพคุณ ลดอาการปวด

ขั้นตอนการทำ

ละลายเมนทอลและการบูรให้เป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นเติมสารสกัดกระตุกไก่อดำและน้ำมันเขียว คนให้เข้าบรรจุลงขวดสเปรย์

วิธีใช้

ฉีดพ่นผิวหนังบริเวณที่มีอาการปวดหรือมีอาการอักเสบของข้อต่าง ๆ ครั้งละ ๒ กด วันละ ๓ ครั้ง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

เขตสุขภาพที่ ๕

เขตสุขภาพที่ ๕ ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และสุพรรณบุรี

จังหวัดกาญจนบุรี

๑. ยาตรีเพชร

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

“ อำเภอด่านมะขามเตี้ย ”

หมอฟันบ้าน ธาณินทร์ เจริญผล

ที่มาและความสำคัญ

ยาตรีเพชร ของนายธนาธิกร เจริญผล มาจากคัมภีร์ปฐมจินดา ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญามาจาก นายเซ่ง แซ่เฮง (ปู่ และนายสุดใจ เจริญผล (บิดา ซึ่งเป็นหมอฟันบ้าน ประเภทหมอยาสมุนไพร นายธนาธิกร เจริญผล มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านยาสมุนไพร จึงคิดสูตรพัฒนาตำรับยาให้เหมาะสำหรับผู้ป่วย โดยใส่สมุนไพรเพิ่มเติม ดังนี้ ว่านน้ำ โกฐฟงปลา ใบกระวาน เกสรบัวหลวง หย้าตีนนก เปลือกสนเหว้ แก่นขี้เหล็ก พญามือเหล็ก ผิวมะกรูด ยาดำ มหาหิงค์ หัวพุทธรักษา พลุขาว เม็ดบัวหลวง ดอกคำฝอย เพราะมีสรรพคุณ ลดความดันโลหิต เลือดลมไหลเวียนดี แขนขาอ่อนแรงฟื้นตัวได้เร็ว และมีการเก็บข้อมูลผู้ป่วยที่มาปรึกษาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ พบว่า ผู้มารับบริการมีอาการดีขึ้น โดยให้การรักษามาแล้ว ๑๘ ปี รักษาโดยการจ่ายยาสมุนไพร

สรรพคุณ

บำรุงหัวใจ กล้ามเนื้ออ่อนแรง อัมพฤกษ์ เหน็บชา

ส่วนประกอบของตำรับ (ยาตำรับเดิม)

๑ กระเทียมแห้ง	๓๐๐	กรัม
๒ ใบคนที่สอ	๑๕๐	กรัม
๓ เปลือกตีนเป็ด	๑๕๐	กรัม
๔ ดีปลี	๑๕๐	กรัม
๕ ชะพลู	๑๕๐	กรัม
๖ สะค้าน	๑๕๐	กรัม
๗ เจตมูลเพลิงแดง	๑๕๐	กรัม
๘ ขิงแห้ง	๑๕๐	กรัม
๙ ใบสะเดา	๑๕๐	กรัม
๑๐ ลูกจันทร์	๑๕๐	กรัม
๑๑ ดอกจันทร์	๑๕๐	กรัม
๑๒ ลูกกระวาน	๑๕๐	กรัม
๑๓ ดอกกานพลู	๑๕๐	กรัม
๑๔ พริกไทยดำ	๔๕๐	กรัม
๑๕ เปลือกสมุลแว้ง	๓๐๐	กรัม
๑๖ จันทน์แดง	๑๕๐	กรัม
๑๗ จันทน์ขาว	๑๕๐	กรัม
๑๘ สมอทั้ง ๓ สิ่งละ	๑๕๐	กรัม
๑๙ เถาวัลย์เปรียง	๑๕๐	กรัม
๒๐ รากหญ้าคา	๑๕๐	กรัม
๒๑ เถาเอ็นอ่อน	๑๕๐	กรัม
๒๒ เทียนดำ	๑๕๐	กรัม

ส่วนประกอบของตำรับ (เพิ่มจากสูตรเดิม)

๑ ว่านน้ำ	๑๕๐	กรัม
๒ โกฐฟงปลา	๑๕๐	กรัม
๓ ใบกระวาน	๑๕๐	กรัม
๔ เกสรบัวหลวง	๒๕๐	กรัม
๕ หย้าตีนนก	๑๕๐	กรัม
๖ เปลือกสนเหว้	๕๐	กรัม
๗ แก่นขี้เหล็ก	๑๕๐	กรัม
๘ พญามือเหล็ก	๑๕๐	กรัม
๙ ผิวมะกรูด	๔๕๐	กรัม
๑๐ ยาดำ	๒๐๐	กรัม
๑๑ มหาหิงค์	๒๐๐	กรัม
๑๒ หัวพุทธรักษา	๑๕๐	กรัม
๑๓ พลุขาว	๑๕๐	กรัม
๑๔ เม็ดบัวหลวง	๒๐๐	กรัม
๑๕ ดอกคำฝอย	๒๕๐	กรัม

วิธีใช้

ครั้งละ ๓ แคปซูล วันละ ๒ ครั้ง เข้า เย็น ก่อนอาหาร

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ห้ามทานอาหารแสลง เช่น ข้าวเหนียว ทูเรียน ลำไย ไข่ต้ม ของหมักดอง เหล้า-เบียร์ เครื่องในสัตว์ทุกชนิด เนื้อวัว น้ำเย็น
- ห้ามยกของหนักเกินกำลัง

๒. ลูกประคบสมุนไพร (แบบสดและแห้ง)

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

“ อำเภอเมืองกาญจนบุรี ”

หมอพื้นบ้าน จารุวัลย์ อยู่อัน

ที่มาและความสำคัญ

ลูกประคบสมุนไพร ของนางจารุวัลย์ อยู่อัน ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ นายทองหล่อ จันท (บิดา นางรส จันท (ย่า และนายเชื้อ ปลุกฝัง (ลุง ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ซึ่งในชุมชนที่นางจารุวัลย์ อยู่อัน อาศัยอยู่มีปัญหาในเรื่องของการปวดเมื่อยร่างกาย กล้ามเนื้อแข็งเกร็ง และกล้ามเนื้อตึง จึงได้ทำลูกประคบเพื่อไว้ใช้เมื่อมีอาการปวดเมื่อยลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ และช่วยเพิ่มการไหลเวียนโลหิต โดยมีประสบการณ์การทำลูกประคบมาแล้ว ๓๙ ปี ให้การรักษาผู้ป่วย โดยใช้ลูกประคบเป็นตัวยาหลักที่ใช้รักษาผู้ป่วย

สรรพคุณ

- ๑ บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย
- ๒ ช่วยลดอาการบวม อักเสบของกล้ามเนื้อ
- ข้อต่อหลังมีอาการ ๒๔ - ๔๘ ชั่วโมง
- ๓ ลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ
- ๔ ช่วยให้กล้ามเนื้อ ผิวดึงตัวออก

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ขมิ้นชัน	๕๐๐	กรัม
๒ ไพล	๕๐๐	กรัม
๓ ผิวมะกรูด	๑๐๐	กรัม
๔ ตะไคร้บ้าน	๒๐๐	กรัม
๕ ใบมะขาม	๑๐๐	กรัม
๖ ใบส้มป่อย	๕๐	กรัม (เพิ่มจากสูตรเดิม
๗ เถาเอ็นอ่อน	๒๐๐	กรัม (เพิ่มจากสูตรเดิม
๘ เถาวัลย์เปรียง	๒๐๐	กรัม (เพิ่มจากสูตรเดิม
๙ เกลือ	๖๐	กรัม
๑๐ การบูร	๓๐	กรัม
๑๑ พิมเสน	๓๐	กรัม

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ล้างสมุนไพรให้สะอาด หั่นหัวไพล ขมิ้นชัน ตะไคร้บ้าน ผิวมะกรูด เถาวัลย์เปรียง เถาเอ็นอ่อน โขลกพอแหลก
- ๒ นำใบมะขาม ใบส้มป่อย ผสมกับสมุนไพร ข้อ ๑ เสร็จแล้วให้ใส่เกลือ การบูร พิมเสน คลุกเคล้าให้เข้ากัน
- ๓ นำตัวยาก็ผสมเรียบร้อยแล้ว ใส่ผ้าดิบห่อเป็นลูกประคบ รัดด้วยเชือกให้แน่น

๔ นำลูกประคบที่ได้ไปนึ่งในหม้อนึ่ง ใช้เวลานึ่งประมาณ ๑๕ - ๒๐ นาที

๕ นำลูกประคบที่ความร้อนได้ที่แล้ว มาประคบคนไข้ที่มีอาการต่าง ๆ โดยสลับเปลี่ยนลูกประคบ เมื่อลูกประคบเริ่มเย็น

วิธีใช้

- ๑ จัดทำผู้ป่วยให้เหมาะสม ในท่านั่งหรือนอน
- ๒ นำลูกประคบที่ นึ่งจนร้อน มาทดสอบความร้อน โดยแตะที่ท้องแขนหรือหลังมือก่อนนำไปประคบ
- ๓ ในการประคบต้องทำด้วยความรวดเร็วในขณะที่ลูกประคบกำลังร้อน เมื่อลูกประคบเย็นลง จึงวางลูกประคบไว้ได้นานขึ้น
- ๔ เมื่อลูกประคบคลายความร้อน จึงเปลี่ยนลูกประคบอีกลูกหนึ่งแทน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ห้ามใช้ลูกประคบที่ร้อนเกินไป โดยเฉพาะกับบริเวณผิวหนังอ่อน ๆ หรือบริเวณที่เคยเป็นแผล
- ๒ ควรระวังเป็นพิเศษในผู้ป่วยเบาหวาน อัมพาต เด็ก และผู้สูงอายุ เนื่องจากกลุ่มบุคคลดังกล่าว ความรู้สึกตอบสนองต่อความร้อนช้า
- ๓ ไม่ควรใช้ลูกประคบสมุนไพรในกรณีที่มีแผล การอักเสบ (ปวด บวม แดง ร้อน ในช่วง ๒๔ ชั่วโมงแรก อาจจะทำให้บวมมากขึ้น
- ๔ หลังจากประคบสมุนไพรแล้ว ไม่ควรอาบน้ำทันที เพราะจะไปชะล้างตัวยาออกจากผิวหนัง อาจทำให้เป็นไข้ได้

จังหวัดกาญจนบุรี

๓. น้ำมันปฏูชนีวโกฏิ วาน ๑๐๘

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอดำรง ”

หมอพื้นบ้าน สมเกียรติ ภูโพธิ์

ที่มาและความสำคัญ

น้ำมันปฏูชนีวโกฏิ วาน ๑๐๘ ของนายสมเกียรติ ภูโพธิ์ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ (ลุง ลุงได้บวชพระเป็นเจ้าอาวาสอยู่ วัดวังจารย์ ตำบลวังดั่ง อำเภอดำรง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งนายสมเกียรติ ภูโพธิ์ ได้บวชพระเรียนวิชานวดเหยียบไฟ เหยียบน้ำมัน และทำน้ำมันปฏูชนีวโกฏิ วาน ๑๐๘ จากลุง เป็นระยะเวลา ๗ ปี และได้ศึกษาสมุนไพรเพิ่มเติมจากตำรายาของปู่ ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านดูแลรักษาคนในชุมชน นายสมเกียรติ ภูโพธิ์ เป็นหมอพื้นบ้านที่ให้การรักษาโรคทางกระดูกและกล้ามเนื้อ เช่น รักษากระดูกหัก กระดูกแตก แก้ก้น อากการปวดเมื่อยตามร่างกาย เป็นต้น โดยให้การรักษามาแล้ว ๓๙ ปี โดยใช้ยาน้ำมันปฏูชนีวโกฏิ วาน ๑๐๘ เป็นตัวยาหลักที่ใช้ในการรักษา

สรรพคุณ

รักษากระดูกหัก กระดูกแตก แก้ก้น อากการปวดเมื่อยตามร่างกาย สมานแผล แก้กษิษฐ์กัดต่อย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑	ไพล	๕๐๐	กรัม
๒	ขมิ้น	๕๐๐	กรัม
๓	ขิงแก่	๕๐๐	กรัม
๔	ข่า	๕๐๐	กรัม
๕	ตะไคร้หอม	๕๐๐	กรัม
๖	ใบมะกรูด	๕๐๐	กรัม
๗	เถาเอ็นอ่อน	๕๐๐	กรัม
๘	ใบแจง	๕๐๐	กรัม
๙	ใบหนุมานประสานกาย	๕๐๐	กรัม
๑๐	ย่านางแดง	๕๐๐	กรัม
๑๑	ย่านางเขียว	๕๐๐	กรัม
๑๒	ดีปลี (ใบ)	๕๐๐	กรัม
๑๓	กระเทียม	๕๐๐	กรัม
๑๔	น้ำมันมะพร้าว	๒	ลิตร

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำสมุนไพรทั้งหมดล้างน้ำสะอาด หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ บดให้ละเอียด
- ๒ ตั้งไฟกลาง เทน้ำมันมะพร้าวลงในกระทะ และนำสมุนไพรที่เตรียมไว้ในข้อ ๑ ห่อผ้าขาวบาง ใส่ลงไป ในกระทะ เคี่ยวประมาณ ๑ - ๒ ชั่วโมง ให้ตัวยาผสมกันจนเป็นน้ำมัน
- ๓ พักน้ำมันที่ได้ให้เย็น แล้วบรรจุลงในภาชนะ

วิธีใช้

- ๑ ใช้ภายนอก ทานวดบริเวณที่มีอาการปวดเมื่อย
- ๒ ใช้ภายใน รับประทานครั้งละ ๑ - ๒ มิลลิลิตร เช้า เย็น ก่อนอาหาร

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี ไม่ควรรับประทาน
- ๒ ห้ามกินอาหารแสลง เช่น อาหารทะเล อาหารหมักดอง เครื่องในสัตว์ น้ำอัดลม น้ำเย็น

หมายเหตุ : ใช้ได้ทั้งทา นวด และรับประทาน เนื่องจากยาสกัดจากน้ำมันมะพร้าวเป็นหลัก

๑. ตำรับยาแช่เท้า

ความปลอดภัยและผลของการใช้ตำรับยาต้มแช่เท้าในการช่วยลดอาการปวดของโรคลมปลายปัตคาศันเท้า

Safety and Effects of Ya Thom Chae Tao Adjuvant Therapy in Lom Paiy Pat Tha Khak Son Tao

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ใน
“ โรงพยาบาลสามพราน ”

ผลงาน ธารารัตน์ สมมิตร

บทคัดย่อ

คลินิกแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศันเท้า เพศชายและหญิง อายุ ๓๐-๖๐ ปี แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างละ ๒๐ คน กลุ่มทดลอง คือผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศันเท้า ที่ได้รับการรักษาโดยใช้ ตำรับยาต้มแช่เท้าสมุนไพรด้วยยาจากคัมภีร์ชวดารจำนวน ๑ ครั้ง/วัน ครั้งละ ๓๐ นาที จำนวน ๖ ครั้ง/สัปดาห์ รวมระยะเวลา ๘ สัปดาห์ ในน้ำที่อุณหภูมิ ๓๖ - ๓๘ องศาเซลเซียส ทำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามระดับความเจ็บปวดวัดระดับความปวดก่อนการรักษาและหลังการรักษา โดยใช้แบบประเมิน Numerical ratingscale (NRS สถิติที่ใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย Paired sample t test และเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มโดยใช้ Independent t test ผลการวิจัยพบว่า ๑ หลังการแช่เท้าทั้งสองกลุ่มผู้ป่วย มีค่าเฉลี่ยปวดลดลง ผู้ป่วยที่แช่เท้าด้วยตำรับยาต้มแช่เท้าสมุนไพรด้วยยาจากคัมภีร์ชวดาร อาการปวดลดลงมากกว่ากลุ่มผู้ป่วยที่แช่เท้าด้วยน้ำอุ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ๒ ความปลอดภัยทั้งสองกลุ่ม ส่วนมากไม่พบอาการไม่พึงประสงค์ พบเพียงผิวน้ำบริเวณเท้ามีแดงเล็กน้อยขณะแช่เท้า ไม่บวมหรือเกิดแผลพุพอง หรือผื่นจากการแพ้สมุนไพร ๓ เปรียบเทียบความปวดสันเท้าหลังการแช่เท้าระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) พบกลุ่มทดลองผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศันเท้าอาการปวดลดลงมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ดังนั้น ตำรับยาต้มแช่เท้าสมุนไพรด้วยยาจากคัมภีร์ชวดาร มีความปลอดภัยและใช้ในการช่วยลดอาการปวดของโรคลมปลายปัตคาศันเท้าได้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความปลอดภัยและทราบประสิทธิผลของการใช้ยาต้มแช่เท้าด้วยตัวยาสมุนไพร จากตำรับยาในคัมภีร์ชวดาร

รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง

(Quasi-Experimental Research Design)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศันเท้า

เพศชายและหญิง อายุ ๓๐-๖๐ ปี จำนวน ๔๐ คน

สรุปผลการวิจัย

การใช้ตำรับยาต้มแช่เท้าด้วยตัวยาสมุนไพรจากตำรับยาในคัมภีร์ชวดาร ในการช่วยลดอาการปวดของโรคลมปลายปัตคาศันเท้า นั้น มีความปลอดภัยและไม่พบอาการที่ไม่พึงประสงค์ของการใช้ยาต้มแช่เท้า โดยไม่พบผู้ป่วยต้มแช่เท้าด้วยยาต้มสมุนไพรด้วยยาจากคัมภีร์ชวดาร เกิดผื่นแพ้สมุนไพร ผื่นแดง ผื่นคัน บวม แดง ร้อน หรือเกิดแผลพุพองจากการแช่เท้า หรืออาการหน้ามืด วิงเวียน หลังการแช่เท้า พบเพียงอาการอื่น ๆ คือ สิวบริเวณฝ่าเท้าแดงเล็กน้อยในขณะแช่เท้า จากนั้นสิวลกลับมากปกติ

๒. ชาโลหิตตั้ง

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.บ้านหนองกระทุ่ม ”

ผลงาน พัทธวงศ์ กชอำไพ

ที่มาและความสำคัญ

ชาโลหิตตั้ง ยาดำรับนี้คิดค้นโดย นางสาวพัทธวงศ์ กชอำไพ แพทย์แผนไทย เพื่อให้แก่ผู้ที่มารับบริการด้านแพทย์แผนไทย รพ.สต.บ้านหนองกระทุ่ม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ จนถึงปัจจุบัน เพื่อช่วยบำรุงโลหิต บำรุงร่างกาย

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

มอบให้ผู้ที่มารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทย
รพ.สต.บ้านหนองกระทุ่ม

สรรพคุณ

บำรุงโลหิตให้เลือดงาม ช่วยให้เจริญอาหาร ป้องกัน
การเลือดจาง ลดไขมันในเลือด ช่วยบำรุงร่างกายและ
ส่งเสริมการสร้างระบบภูมิคุ้มกันให้แข็งแรง

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ดอกคำฝอย	๒ กรัม
๒ เกสรบัวหลวง	๒ กรัม
๓ หญ้าหวาน	๑ กรัม
๔ ฝรั่ง	๑๕ กรัม
๕ มะตูม	๑๕ กรัม
๖ พุทราจีน	๑๐ กรัม

วิธีใช้

- ๑ ชา ๑ ถ้วยใส่ต้มกับน้ำ ๓ ลิตร โดยให้ตั้งน้ำให้เดือด
แล้วจึงนำสมุนไพรใส่ลงไปต้มน้ำเดือด ต้มต่อ
๑๕ นาที เมื่อต้มชาได้น้ำที่เปลี่ยนสีแล้วจึงตัก
สมุนไพรออก
- ๒ ให้ดื่มแทนน้ำเปล่าได้ตลอดวัน หรือ ดื่มครั้งละ
๑ แก้วกาแฟ เข้า กลางวัน และเย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้อย่างในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้

หมายเหตุ

หากแพ้เย็นสามารถ แห่เก็บในตู้เย็นได้ ๕ - ๗ วัน
หากไว้ในหม้อที่ต้ม ให้อุ่น ทุกวัน เช้า เย็น จนกว่ายา
จะหมดหม้อ เพื่อกันไม่ให้ยาเสีย

๓. Herbal bomb

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้
 “ โรงพยาบาลสามพราน ”

ผลงาน สรिता รอดบำรุง

ที่มาและความสำคัญ

โรงพยาบาลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีการรักษาผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคตสันเท้า (รองช้ำ เป็นจำนวนมาก มีการจ่ายยาสมุนไพรแช่เท้าร่วมกับการรักษาด้วยวิธีการนวด และการฝังเข็ม ซึ่งสมุนไพรแช่เท้าจะเป็นรูปแบบสมุนไพรแห้ง ผู้ป่วยต้องนำไปต้มในน้ำเดือด ๑๕ นาที แล้วนำมาแช่เท้าทำให้ใช้เวลานาน ในการเตรียมยา ทำให้ผู้ป่วยใช้ได้ไม่สะดวก ทางกลุ่มงานแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลสามพราน จังหวัดนครปฐม จึงพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรแช่เท้าเป็น Herbal Bomb โดยผู้ป่วยสามารถนำน้ำอุ่นมาแล้ว ใส่ Herbal Bomb ลงไปในน้ำ แล้วแช่เท้าได้

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดบวมบริเวณสันเท้า และบริเวณ
 ใต้ฝ่าเท้า

วิธีใช้

- เตรียมน้ำอุ่น ๓/๔ กระละมัง (ให้ท่วมข้อเท้า
- หย่อน Bath Bomb ลงไป
- หลังจากนั้นนำเท้าลงไปแช่ประมาณ
 ๑๕ – ๒๐ นาที

วัตถุประสงค์

- เพื่อบรรเทาอาการปวดบวมบริเวณสันเท้า
 และบริเวณใต้ฝ่าเท้า ในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคต
 สันเท้า (รองช้ำ

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ แป้งข้าวโพด	๒๕	กรัม
๒ เบกกิ้ง	๑๕๐	กรัม
๓ น้ำมันมะพร้าว	๑	ช้อนชา
๔ สีไม้ก้า	๒	กรัม
๕ ผงสมุนไพร	๑	ช้อนชา
๖ ผงเควอวัลย์เปรี๊ยะ	๑	ช้อนชา
๗ ผงดองดึง	๑	ช้อนชา
๘ ผงไพล	๑	ช้อนชา
๙ น้ำเปล่า	๑	ช้อนชา
๑๐ กรดซิตริก	๙๐	กรัม

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ผสมเบกกิ้งโซดา กรดซิตริกผง และแป้งข้าวโพด
 เข้าด้วยกัน
- เติมผงสมุนไพร น้ำมันมะพร้าวลงไป ๕ - ๖ หยด
 และเติมสีไม้ก้าลงไป
- พ่นน้ำเปล่าจากขวดสเปรย์ใส่เล็กน้อย
 พอให้ส่วนผสมขึ้น
- ตักใส่แม่พิมพ์ และอัดให้แน่น
- ทิ้งไว้ ๓๐ นาที แล้วจึงค่อยแกะออกจากพิมพ์
 และนำไปฝ่งในที่แห้ง ทิ้งไว้ ๒๔ – ๔๘ ชั่วโมง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

สรุปผลการดำเนินงาน

- ได้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร Herbal Bomb ที่มีความ
 สะดวกในการที่ผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคตสันเท้า
 (รองช้ำ นำกลับไปใช้ที่บ้าน
- ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร
 Herbal Bomb จากกลุ่มทดลอง ๕๐ คน พบว่า
 ระดับความพึงพอใจของผู้ป่วย เท่ากับร้อยละ ๙๕

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑. สมุนไพรพอกยาเย็น

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลบางสะพานน้อย ”

หมอพื้นบ้าน นางลำพู สมจิตร

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาสมุนไพรพอกยาเย็น ตั้งตำรับและปรุงโดย นางลำพู สมจิตร ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่ตำบลปากแพรก อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้มีการถ่ายทอดตำรับยาสมุนไพรพอกยาเย็นมาจากบิดาของตน นับเป็น ๑๐ ปี และได้มีการนำมาใช้ในโรงพยาบาลบางสะพานน้อยเพื่อช่วยลดอาการปวดของการอักเสบของข้อเข่าเสื่อมที่เป็นโรคเรื้อรังมากสำหรับผู้สูงอายุ

การนำไปใช้ในโรงพยาบาล

ปัจจุบันทางโรงพยาบาลบางสะพานน้อยได้นำ ตำรับยาสมุนไพรพอกยาเย็น มาใช้ในการดูแลผู้ป่วย ที่มีอาการปวดเข่า ปวดบวม ฟกช้ำ เคล็ดขัดยอก ข้ออักเสบ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕ สมุนไพรพอกยาเย็นได้ สอนวิธีการทำ วิธีการใช้ ให้กับ อสม. เพื่อที่จะได้ นำไปดูแลประชาชนในชุมชน/พื้นที่เบื้องต้นได้

สรรพคุณ

ลดอาการปวดเข่า ลดการปวดบวมฟกช้ำ
เคล็ดขัดยอก ลดอาการข้ออักเสบ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เหง้าไพลสด	๒๐๐	กรัม
๒ เหง้าขิงสด	๒๐๐	กรัม
๓ ใบพลับพลึง	๒๐๐	กรัม
๔ น้ำมันมะกอก	๑๐	มิลลิลิตร

ขั้นตอนการทำ

- นำสมุนไพรทั้ง ๓ ชนิด ได้แก่ เหง้าขิงสด ๒๐๐ กรัม เหง้าไพลสด ๒๐๐ กรัม ใบพลับพลึง ๒๐๐ กรัม นำไปล้างน้ำให้สะอาด ผึ่งลมให้แห้ง
- นำมาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ นำไปตำในครกพอหยาบ
- นำสมุนไพรทั้ง ๓ ชนิด ผสมเข้าด้วยกัน
- นำน้ำมันมะกอก ๑๐ มิลลิลิตร เทลงในสมุนไพร คลุกเคล้าให้เข้ากัน

วิธีใช้

- นำยาพอกที่คลุกเคล้าแล้ว นำไปวางบนผ้าขาว ขนาด ๙x๒๐ ซม. พับผ้าบนล่าง ห่อสมุนไพรไว้
- นำไปพอกเข่าที่เป็น ประมาณ ๑๕ - ๓๐ นาที พอกอย่างน้อย สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง เป็นเวลา ๑ เดือน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ระวังในผู้ที่มีอาการแพ้สมุนไพร
- เว้นบริเวณรอบแผลเปิดแผลสด

๒. ยาแก้เห็บขา

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอบางสะพาน ”

หมอพื้นบ้าน ชูศรี ผิวขาว

ที่มาและความสำคัญ

ตั้งตำรับและปรุงโดย นางชูศรี ผิวขาว ตำบลพงศ์ประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นตำรับของบิดาและได้รับการถ่ายทอดจากบิดาที่บ้านทีกว๊วในโบราณมานานกว่า ๑๐ ปี ทางสำนักงานสาธารณสุขได้สำรวจภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยเรื่อง ตำรับ ตำรายา และเก็บข้อมูลเพื่อที่จะได้นำไปใช้ประโยชน์แก่ชุมชนต่อไป

ตำรับยาแก้เห็บขา ยังไม่ได้มีการนำมาใช้ประโยชน์ในโรงพยาบาลใด ๆ แต่มีการนำมาใช้ในเขตชุมชน หรือ เวลาที่ชาวบ้านมีอาการเจ็บป่วยมีอาการเห็บขา บางรายมาหาป้าชูศรีเพื่อให้ต้มยาไหยทาน แต่เนื่องจาก ป้าชูศรี มีงานประจำส่วนตัว จึงไม่ค่อยมีเวลาต้มยาสมุนไพร มีแค่บางโอกาสที่ป้าชูศรีว่างเท่านั้น จึงไม่เห็นตำรับยาต้มของป้าชูศรีมากนัก

สรรพคุณ

แก้ขาตามมือตามเท้า แขนและขา

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ใบมะกา

สรรพคุณ แก้เห็บขา ขับลม

๒ ข่า

สรรพคุณ ขับลม บำรุงธาตุ

๓ ขมิ้นเครือ

สรรพคุณ บำรุงธาตุ บำรุงโลหิต

๔ รากหวายขม

สรรพคุณ ดับพิษร้อน แก้พิษ

๕ ดินประสิว

สรรพคุณ ถอนพิษ ขับลมในเส้น

๖ ข้าวเปลือก

สรรพคุณ ลดอาการตะคริว

ขั้นตอนการทำ

เอาส่วนประกอบทุกอย่าง อย่างละเท่า ๆ กัน มา รวมกันจากนั้นนำใส่หม้อต้ม ต้มน้ำให้ขึ้น ต้ม ๓ ชั่วโมง

วิธีใช้

รับประทานก่อนอาหาร เข้า เย็น ครั้งละ ครึ่งแก้ว

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. ยาแก้ธาตุทั้ง ๔

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอบางสะพาน ”

หมอพื้นบ้าน ชูศรี ผิวขาว

ที่มาและความสำคัญ

ตั้งตำรับและปรุงโดย นางชูศรี ผิวขาว ตำบลพงศ์ประศาสน์ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นตำรับของบิดา ซึ่งถ่ายทอดสืบต่อมาจากโปลานที่บ้านทีกไผ่มากว่า ๑๐ ปี ทางสำนักงานสาธารณสุขได้สำรวจ ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตำรับ ตำรายา และจัดเก็บข้อมูล เพื่อให้นำไปใช้ประโยชน์ในชุมชนต่อไป

ตำรับยาแก้ธาตุทั้ง ๔ ยังไม่ได้มีการนำมาใช้ประโยชน์ในโรงพยาบาลใด แต่มีการนำมาใช้ในเขตชุมชน เวลาที่ชาวบ้านเจ็บป่วย แต่เป็นส่วนน้อยจึงไม่ค่อยได้เห็นตำรับยานี้ ทั้งป้าชูศรีมี งานประจำส่วนตัว ไม่มีเวลาในการ ต้มยาสมุนไพร มีแค่บางโอกาสที่ป้าชูศรีว่างเท่านั้น จึงไม่เห็นตำรับยาต้มของป้าชูศรีมากนัก

สรรพคุณ

เป็นอาหาร แก่เสมหะเหนียวข้น

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ตะไคร้

สรรพคุณ แก้จุกเสียด เจริญอาหาร

๒ หัวหอมขาว

สรรพคุณ ทำให้เจริญอาหาร

๓ รากข้าวปลู

สรรพคุณ ขับลมในลำไส้ แก้ธาตุพิการ

๔ พริกไทย

สรรพคุณ บำรุงธาตุ ทำให้เจริญอาหาร

๕ ขิงแห้ง

สรรพคุณ แก่เสมหะเหนียว บำรุงธาตุ

๖ เทียนแดง

สรรพคุณ แก่เสมหะ แก่ลม

๗ เเจตมูลเพลิงแดง

สรรพคุณ เจริญอาหาร ยาบำรุง

๘ ลูกกระวาน

สรรพคุณ บำรุงธาตุ แก่ลมเสมหะ

ขั้นตอนการทำ

เอาส่วนประกอบทุกอย่าง มาบดทำเป็นผง

วิธีใช้

รับประทานได้ตลอดเวลา ครั้งละ ๑ ช้อนชา

* หากมีเสมหะให้ละลายกับน้ำผึ้งและน้ำขิง

รับประทาน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๔. เฝ้ายาสมุนไพร

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลบางสะพานน้อย ”

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันประชากรในอำเภอบางสะพานน้อย มีผู้ป่วยที่มีอาการปวดของกล้ามเนื้อเป็นจำนวนมาก เนื่องจากประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ทำงานหนัก และอยู่ในอิริยาบถซ้ำ ๆ จึงทำให้มีอาการปวดของกล้ามเนื้อ กล้ามเนื้ออักเสบ เมื่อมีอาการปวดจะรับประทานยาลดปวด (NSAIDs และยาชุด ซึ่งหาได้ตามร้านค้าทั่วไป หลังจากหยุดทานยาแล้วจะกลับมามีอาการซ้ำๆ

งานแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลบางสะพานน้อย จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพ ด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยเพื่อบรรเทาอาการปวดของข้อและกล้ามเนื้อ จึงนำตำรับเฝ้ายาสมุนไพร มาใช้ร่วมกับการรักษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อ โดยเฉพาะบริเวณเข่า และหลัง

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดของข้อและกล้ามเนื้อ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ไพล

สรรพคุณ ลดอาการอักเสบ บวม แก้ฟกช้ำ

๒ ขมิ้น

สรรพคุณ ช่วยลดอาการฟกช้ำ บวม แก้ปวดข้อ

๓ ใบพลับพลึง

สรรพคุณ รักษาอาการฟกช้ำ บวม เคล็ดขัดยอก

๔ ตะไคร้บ้าน

สรรพคุณ ขับเหงื่อ แก้อาการปวด

๕ ใบมะขาม

สรรพคุณ ขับเหงื่อ ขับไล่สิ่งสกปรกของร่างกาย

๖ เกลือ

สรรพคุณ ดับร้อนถอนพิษ นำความร้อน

ขั้นตอนการทำเฝ้ายาสมุนไพร

๑ ทาน้ำมันนวดบริเวณผิวหนัง หลังจากนั้น

นำผ้าชุบน้ำ บิดพอหมาดแล้วจัดเป็นวงกลม

๒ นำเกลือโรยลงบนผิวหนังของผู้ป่วย หลังจากนั้น

นำเครื่องยา เฝ้าใส่ลงในหลุมที่ทำไว้ให้หนาขึ้นมาหนึ่ง

ข้อนิ้วมือ

๓ นำผ้าชุบน้ำบิดพอหมาด คลุมเครื่องยา ห้ามกดตัวเครื่องยา เพราะจะทำให้เครื่องยาแน่น ทำให้ผู้ป่วยเกิดแผลไฟไหม้

๔ นำแอลกอฮอล์ฉีดลงบนผ้าให้อยู่ในกรอบที่ทำไว้ หลังจากนั้นจุดไฟ

๕ พอไฟดับให้รอสักพักแล้วกดลงไปทีเดียว

๖ หลังจากนั้นนำผ้าที่คลุมยาออกไปชุบน้ำแล้วทำการชุบยาให้ยານั้นไม่แน่น ทำเหมือน (ข้อ ๓ ประมาณ ๓, ๕, ๗, ๙ ครั้ง ตามกำลังโรค ตามกำลังร่างกายของผู้ป่วย

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ ผู้ที่มีไข้สูง

๒ ผู้ที่มีความดันโลหิตสูงอยู่ในขณะนั้น (ไม่เกิน ๑๔๐/๙๐ mmHg ทำได้แต่ควรระวัง โดยใช้หัตถการอื่นเสริม

๓ ผู้ที่เป็นเบาหวาน อัมพฤกษ์ อัมพาต ควรระวังเนื่องจากรับรู้ความรู้สึกได้ช้า

๔ ผู้ที่ทนความร้อนไม่ได้

๕ ผู้ที่แพ้แอลกอฮอล์

จังหวัดเพชรบุรี

๑. น้ำมันทาเส้น

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอลำทะเมนชัย ”

หมอพื้นบ้าน ศุภรดี สุขบรรเทิง

ที่มาและความสำคัญ

นางสาวศุภรดี สุขบรรเทิง หมอพื้นบ้าน จังหวัดเพชรบุรี อาศัยอยู่ที่ ๑๑๑ หมู่ ๗ ตำบลบ้านหนองยาว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี ได้รับการสืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษ โดยพิธีมอบครู ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านนวดพื้นบ้านและการปรุงยาสมุนไพร โรคอัมพฤกษ์ โรคอัมพาต เส้นเอ็น โรคเลือด โรคเด็ก โรคทั่วไป เช่น ไข้หวัด โรคลม ในการส่งเสริมดูแลรักษาผู้ป่วยในชุมชนบ้านหนองยาว

สรรพคุณ

ลดอาการปวดเมื่อย คลายเส้น

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ น้ำมันมะพร้าว

สรรพคุณ บำรุงเส้นเอ็น

๒ ไพล ส่วนที่ใช้ เหง้า

สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอก

๓ ขมิ้น ส่วนที่ใช้ เหง้า

สรรพคุณ ลดการอักเสบ ฟกช้ำ

๔ สะเดา ส่วนที่ใช้ ใบ

สรรพคุณ บำรุงธาตุ แก้โรคผิวหนัง

๕ เถาเอ็นอ่อน

สรรพคุณ บำรุงเส้นเอ็น แก้ขัดยอก

๖ ว่านม้าฮ่อ ส่วนที่ใช้ เหง้า

สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย บำรุงกำลัง

๗ ว่านเอ็นเหลือง ส่วนที่ใช้ เหง้า

สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย เหน็บชา

๘ กล้วยาตีนนก ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น

สรรพคุณ แก้ฟกช้ำ บำรุงธาตุ

๙ กล้วยาตีนกา ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น

สรรพคุณ แก้อักเสบ อาการปวดบวม

๑๐ กล้วยาปากควาย ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น

สรรพคุณ แก้อาการปวด บวม อักเสบ

๑๑ เกลือทะเล

สรรพคุณ ลดอาการปวดบวม

วิธีใช้

ใช้ทาบริเวณที่มีอาการปวดเมื่อย

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ หลีกเลี่ยงอาหารแสลงกับโรค เช่น หน่อไม้ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

๒ อากาศที่ไม่ถ่ายเท

๓ หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกำเริบของโรค เช่น การยกของหนัก

๒. ยากวาดคอเด็ก

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอบ้านลาด ”

หมอพื้นบ้าน รอม บุญมัน

ที่มาและความสำคัญ

นางรอม บุญมัน หมอพื้นบ้าน จังหวัดเพชรบุรี อาศัยอยู่ที่ ๑๐๗/๔ หมู่ ๒ ตำบลบ้านหาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดา มีความเชี่ยวชาญด้านยาสมุนไพร กวาดยาเด็ก และอื่น ๆ เช่น เริม งูสวัด ฝี แผลจากสุนัขกัด ลมพิษ ผื่น ทั้งนี้ส่งเสริมดูแลสุขภาพของประชาชนในตำบลบ้านหาด

สรรพคุณ

แก้ไข้ เจ็บคอ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ หมึกหอม (สัตว์วัตถุ	สรรพคุณ	แก้ไข้ ถอนพิษ
๒ ใบกะเพราแดง	สรรพคุณ	ขับเหงื่อ บำรุงธาตุ
๓ ใบพิมเสน	สรรพคุณ	ถอนพิษไข้ แก้ไข้
๔ พิมเสน	สรรพคุณ	บำรุงหัวใจ แก้ลม
๕ ดิงเกลือ (สัตว์วัตถุ	สรรพคุณ	ดับพิษ แก้ตานขางในเด็ก

ขั้นตอนการทำ

๑ นำยามาฝนบนหินอ่อนจนหมดแท่ง

๒ ใช้น้ำมะนาว ประมาณ ๓ หยด หยดลงบนหินอ่อน และใส่เกลือแทรกเล็กน้อย

วิธีใช้

ใช้นิ้วชี้ของหมอพื้นบ้านปาดยาบนแก้มหินอ่อน ท้องคางและกวาดยาลงไปในลำคอของผู้ป่วย

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ งดอาหาร น้ำ นม ข้าว ขนม ก่อนกวาดยา ประมาณ ๒๐ – ๓๐ นาที เพื่อป้องกันเด็กอาเจียน

๒ ควรปลุกเด็กให้ตื่นก่อนกวาดยา ถ้าเด็กหลับจะจุ่มปากและเอากลืนจนเพดานไว้ ทำให้กวาดยาไม่ได้

๓ จับเด็กนอนหงายบนตักผู้อุ้ม พร้อมจับมือทั้งสองข้างให้แนบแน่นกับลำตัวของเด็ก ป้องกันทารกหรือเด็กปัดมือผู้กวาดยา

๔ หลังจากกวาดยาแล้วให้อุ้มอยู่ในท่าเฉียง เอาศีรษะขึ้น ๔๕ องศา จนกว่าเด็กจะกลืนยาหมด แต่ถ้าเด็ก อาเจียนให้ค่อย ๆ ยกศีรษะขึ้น สิ่งนี้อาเจียนออกมาจะได้ไหลสะดวก ไม่สำลักเข้าหลอดลม

๕ หลังจากกวาดแล้ว ควรงดอาหารและน้ำ ๕ นาที เพื่อให้ยาออกฤทธิ์ได้ดีขึ้น

หมายเหตุ

ผู้กวาดยาควรทำความสะอาดมือ นิ้วมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ให้สะอาด

๓. ตำรับยาโลหิตระดู

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอบ้านลาด ”

หมอพื้นบ้าน ผล แต่งดี

ที่มาและความสำคัญ

นางผล แต่งดี หมอพื้นบ้าน จังหวัดเพชรบุรี อาศัยอยู่ที่ ๕๙ หมู่ ๑ ตำบลไร่สะท้อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ มีความเชี่ยวชาญด้านยาสมุนไพร โรคสตรี เช่น โรคโลหิตระดู รวมทั้งส่งเสริมดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชนตำบลไร่สะท้อน

สรรพคุณ

สำหรับสตรีที่ประจำเดือนมาไม่ปกติ ปวดท้อง บำรุงร่างกาย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ดอกคำฝอย ๔ บาท

สรรพคุณ ขับระดู บำรุงโลหิต บำรุงประสาท

๒ การบูร ๔ บาท

สรรพคุณ บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ ขับลม

๓ ดีเกลือ ๔ บาท

สรรพคุณ ถ่ายพิษเสมหะและโลหิต เป็นยาระบาย

๔ แก่นฝาง ๓ - ๔ ชิ้น

สรรพคุณ บำรุงโลหิตสตรี ขับประจำเดือน

๕ ขมิ้นอ้อย ๑ กำมือ

สรรพคุณ ช่วยกระจายโลหิต บำรุงกำลัง

๖ ไพล ๑ กำมือ

สรรพคุณ ขับประจำเดือนสตรี ขับลม แก้ท้องอืด

๗ ผักเป็ดแดง ๑ กำมือ

สรรพคุณ ฟอกและบำรุงโลหิต แก้ปวดเมื่อย

๘ มะกรูด ๓ ส่วน

สรรพคุณ บำรุงหัวใจ ขับลมในลำไส้

วิธีใช้

นำสมุนไพรทั้งหมดต้มกับน้ำสะอาด รับประทานครั้งละ ๓ - ๔ ช้อนโต๊ะ ก่อนอาหาร

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่

๒ ผู้ที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้

๑. ยาสตรีหลังคลอด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลราชบุรี ”

ผลงาน เบญจมาภรณ์ กองสุ , สิริพร คานภู

ที่มาและความสำคัญ

ตั้งตำรับและปรุงโดย นางเบญจมาภรณ์ กองสุ และนางสาวสิริพร คานภู แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลราชบุรี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยนำสูตรมาจากบัญชียาหลักแห่งชาติ

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้ในกลุ่มสตรีหลังคลอด ขับน้ำคาวปลา บำรุงเลือด
ช่วยให้มดลูกเข้าอู่เร็วในหญิงหลังคลอด

๑๕ ดอก पुณนาค	๕	กรัม
๑๖ ดอกสารภี	๕	กรัม
๑๗ เกสรบัวหลวง	๕	กรัม

สรรพคุณ

ขับน้ำคาวปลา บำรุงเลือด และช่วยให้มดลูกเข้าอู่
ในหญิงหลังคลอด

วิธีใช้

๑ นำยาใส่น้ำพอท่วม ต้มด้วยไฟปานกลาง นานครึ่ง
ชั่วโมง นำเฉพาะส่วนน้ำมารับประทาน ครั้งละ ๒๕๐
มิลลิลิตร วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร หรือดื่มแทนน้ำ
รับประทานติดต่อกัน ๑ สัปดาห์ หรือจนกว่า
น้ำคาวปลาจะหมด แต่ไม่เกิน ๑๕ วัน

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ แก่นแกแล	๑๐	กรัม
๒ แก่นขนุน	๑๐	กรัม
๓ วาน ชักมดลูก	๑๐	กรัม
๔ แก่นฝางเสน	๑๐	กรัม
๕ เถาสะค้าน	๑๐	กรัม
๖ รากเจตมูลเพลิงแดง	๑๐	กรัม
๗ ดอก ดีปลี	๑๐	กรัม
๘ โกฐเชียง	๑๐	กรัม
๙ เถากำแพงเจ็ดชั้น	๑๐	กรัม
๑๐ พริกไทยอ่อน	๕	กรัม
๑๑ รากข้าวหลาม	๕	กรัม
๑๒ ดอกคำฝอย	๕	กรัม
๑๓ ดอกมะลิ	๕	กรัม
๑๔ ดอกพิทูร	๕	กรัม

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ ห้ามใช้ในหญิงตกเลือดหลังคลอด หญิงตั้งครรภ์
และผู้ที่มีไข้
๒ ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกัน
เลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัว
ของเกล็ดเลือด (antiplatelets)

๒. ยาผสมโคคลาน สูตรตำรับที่ ๒

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลราชบุรี ”

ผลงาน เบญจมาภรณ์ กองสุ, สิริพร คานภู

ที่มาและความสำคัญ

ตั้งตำรับและปรุงโดย นางเบญจมาภรณ์ กองสุ และนางสาวสิริพร คานภู แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลราชบุรี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยนำสูตรมาจากบัญชียาหลักแห่งชาติ

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้กับผู้ป่วยที่มีอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

ส่วนประกอบของตำรับ ขนาด ๑๕๐ กรัม

๑ เถาโคคลาน	๕๐	กรัม
๒ ทองพันชั่ง	๒๕	กรัม
๓ โดไม้รูดัม	๑๕	กรัม
๔ ผลมะตูมอ่อน	๑๕	กรัม

วิธีใช้

นำตัวยาทั้งหมดมาเติมน้ำให้ท่วมตัวยา ต้มน้ำเคี่ยว สามส่วนเหลือหนึ่งส่วน ต้มครั้งละ ๑๒๐ - ๒๐๐ มิลลิลิตร วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. ยาผสมโคคลาน สูตรตำรับที่ ๓

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลราชบุรี ”

ผลงาน เบญจมาภรณ์ กองสุ, สิริพร คานภู

ที่มาและความสำคัญ

ตั้งตำรับและปรุงโดย นางเบญจมาภรณ์ กองสุ และนางสาวสิริพร คานภู แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลราชบุรี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยนำสูตรมาจากบัญชียาหลักแห่งชาติ

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้กับผู้ป่วยที่มีอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

ส่วนประกอบของตำรับ ขนาด ๑๐๐ กรัม

๑ เถาโคคลาน	๒๐	กรัม
๒ เถาเอ็นอ่อน	๒๐	กรัม
๓ แก่นฝางเสน	๒๐	กรัม
๔ เถาสะค้าน	๒๐	กรัม
๕ โดไม้รู้ลัม	๑๐	กรัม
๖ ทองพันชั่ง (ทั้งต้น)	๑๐	กรัม

วิธีใช้

นำตัวยาทั้งหมดมาเติมน้ำให้ท่วมตัวยา ต้มน้ำเคี่ยว สามส่วนเหลือหนึ่งส่วน ต้มครั้งละ ๑๒๐ - ๒๐๐ มิลลิลิตร วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. น้ำมันมะพร้าวไฟ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอมัทพวา ”

หมอพื้นบ้าน ประภา เกิดแก้ว

ที่มาและความสำคัญ

น้ำมันมะพร้าวไฟ เป็นภูมิปัญญาที่คนประภา เกิดแก้ว ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษโดยคุณตา และคุณปู่ ผ่านการจดจำ สั่งสอน และเรียนรู้จากการรักษาผู้ป่วยจริง และมีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพของประชาชนในชุมชน

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเมื่อย คลายเส้น คลายกล้ามเนื้อ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ มะพร้าวไฟ ๓๐ ลูก

ส่วนที่ใช้ น้ำมันมะพร้าว

สรรพคุณ ทาแก้ปวดเมื่อยและขัดตามเส้นเอ็น

๒ ขมิ้น ๐.๕ กิโลกรัม

ส่วนที่ใช้ เหน้า

สรรพคุณ ช่วยลดอาการฟกช้ำ บวม แก้ปวดข้อ

๓ ผิวมะกรูด ๔ บาท

ส่วนที่ใช้ ผิว

สรรพคุณ ขับลมในลำไส้

๔ เร่ว ๔ บาท

ส่วนที่ใช้ เมล็ด

สรรพคุณ ขับลมในลำไส้ แก้อืดท้องเฟ้อ

๕ กานพลู ๔ บาท

ส่วนที่ใช้ ดอก

สรรพคุณ แก้ปวดท้อง มวนในลำไส้ แก้อืด

๖ โพลสต ๐.๕ กิโลกรัม

ส่วนที่ใช้ เหน้า

สรรพคุณ แก้ฟกช้ำ เคล็ดบวม ขับลมในลำไส้

๗ อบเชย ๔ บาท

ส่วนที่ใช้ เปลือกต้น

สรรพคุณ แก้อ่อนเพลีย

๘ พริกไทยดำ ๔ บาท

ส่วนที่ใช้ ผล

สรรพคุณ แก้อ่อนเพลีย แน่นท้อง แก้บิด

๙ กระวาน ๔ บาท

ส่วนที่ใช้ ผล

สรรพคุณ แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ

๑๐ ลูกอินลูกจัน ๔ บาท

ส่วนที่ใช้ ผล

สรรพคุณ แก้อ่อนเพลีย เป็นยาบำรุงกำลัง

ขั้นตอนการทำ

นำมะพร้าวไฟลูกแก่มาขูด แล้วคั้นให้เป็นกะทิ นำมาใส่กระทะเคี่ยวพร้อมสมุนไพรที่เตรียมไว้ โพลสต ขมิ้น อบเชย ผิวมะกรูด พริกไทยดำ ว่านเร่ว กระวาน กานพลู ลูกอิน ลูกจัน มาเคี่ยวให้จนเกิดน้ำมัน ใช้เวลาประมาณ ๓ ชั่วโมง จากนั้นตักในส่วนน้ำมันที่ลอยอยู่ด้านบนผ่านการเคี่ยวเป็นน้ำมัน แล้วปล่อยให้เย็นลง จึงนำมากรองเอาเฉพาะส่วนที่เป็นน้ำมันมาใส่ภาชนะที่บรรจุ

วิธีใช้

ใช้ทา ถู นวดบริเวณที่มีอาการปวดเมื่อย

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. ยาหม่องจากน้ำมันกัญชาอาจารย์เดชา

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้

“ โรงพยาบาลกระทุ่มแบน,
รพ.สต.รางปลาชิว, โรงพยาบาลท่าไม้,
รพ.สต.ดอนไก่ดี,
รพ.สต.บ้านคลองทองหลวง ”

ผลงาน กฤษติยาภรณ์ ไชพนัส, ณัฐริตา ทัพน้อย

ที่มาและความสำคัญ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสาคร ได้เล็งเห็นความสำคัญของผู้ที่มีปัญหาด้านอาการปวดกล้ามเนื้อในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร และเห็นประโยชน์ด้านสรรพคุณของน้ำมันกัญชาอาจารย์เดชา จึงทำผลิตภัณฑ์ยาหม่องที่มีส่วนผสมน้ำมันกัญชาขึ้น เพื่อช่วยบรรเทาอาการปวดศีรษะเรื้อรังและไมเกรน บรรเทาอาการปวดเรื้อรัง ช่วยให้รู้สึกสดชื่นผ่อนคลาย

การดูแลสุขภาพด้วยผลิตภัณฑ์ยาหม่องน้ำมันกัญชาเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันสำหรับยุคปัจจุบัน เพราะปัญหาอาการปวดกล้ามเนื้อและเยื่อพังผืด (Myofascial Pain Syndrome และโรคออฟฟิศซินโดรม Office Syndrome) ซึ่งมีสาเหตุมาจากอายุที่มากขึ้นและมลพิษต่าง ๆ ที่สำคัญพฤติกรรมเดิมจากการทำงาน นับเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดสูง เนื่องจากรูปแบบการทำงานที่ใช้กล้ามเนื้อมัดเดิมซ้ำ ๆ เป็นระยะเวลาต่อเนื่องกันส่งผลให้เกิดอาการกล้ามเนื้ออักเสบและปวดเมื่อยตามอวัยวะต่าง ๆ โดยเฉพาะบริเวณคอ หลัง บ่า ไหล่ และแขน

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ

วิธีใช้

ยาใช้ภายนอก ทา บริเวณที่มีอาการปวด

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กัญชาอาจารย์เดชา สำหรับการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะปวดกล้ามเนื้อในหน่วยบริการการแพทย์แผนไทยในจังหวัดสมุทรสาคร

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ น้ำมันกัญชาอาจารย์เดชา	๑๑.๕%
๒ วาสลีน	๔๑.๕%
๓ เกล็ดสารเสน่	๑๗%
๔ การบูร	๙.๒๕%

ขั้นตอนทำนวัตกรรม

นำส่วนประกอบทั้งหมดมาผสมให้เข้ากันจนเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วใส่บรรจุภัณฑ์ตั้งทิ้งไว้ให้เย็น ปิดฝาให้สนิท

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

เป็นยาใช้ภายนอก และระวังในผู้ป่วยแพ้กัญชา

สรุปผลการดำเนินงาน

- ๑ ผู้ป่วยที่ได้รับยาหม่องน้ำมันกัญชาอาจารย์เดชา เข้ารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทย ร้อยละ ๒๐
- ๒ ผู้ป่วยมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ยาหม่องน้ำมันกัญชาอาจารย์เดชา ร้อยละ ๘๐

๒. พอกเข้าสู่ตรรกะพุดจีน

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลสมุทรสาคร, โรงพยาบาลนครท่าฉลอม ”

หมอพื้นบ้าน เบญจมาศ อุตยาหาญ

ที่มาและความสำคัญ

ยาพอกเข้าสู่ตรรกะพุดจีน เป็นตำรับยาของนางสาวเบญจมาศ อุตยาหาญ หมอพื้นบ้านของจังหวัดสมุทรสาคร ได้ทำการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข่า ปวดกล้ามเนื้อ อาการปวดเมื่อยตามร่างกายด้วยยาพอกเข้ามาอย่างยาวนานเกิน ๑๐ ปี โดยได้รับการจดทะเบียนสิทธิภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๒ เรียบร้อยแล้ว

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

โรงพยาบาลสมุทรสาครได้เห็นถึงความสำคัญและประสิทธิภาพ จึงได้มีการนำมาใช้ในโรงพยาบาลสมุทรสาคร โรงพยาบาลนครท่าฉลอม โรงพยาบาลบางปลา โรงพยาบาลเกตุมดี และโรงพยาบาลกระทุ่มแบนได้นำตำรับยาดังกล่าวไปสอนแก่ชุมชนผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลกระทุ่มแบน เพื่อเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาและประชาชนสามารถดูแลสุขภาพตนเองเบื้องต้นได้

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ ข้อเข่า บรรเทาอาการปวดตามบริเวณต่าง ๆ ของร่างกาย

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ลูกพุดจีน
- ๒ แป้งหมี่
- ๓ เหล้าขาว
- ๔ ผ้าก๊อช

วิธีใช้

- ๑ ตำลูกพุดจีนให้ละเอียด
- ๒ นำลูกพุดจีนที่ละเอียดแล้ว มาผสมกับแป้งหมี่และเหล้าขาว
- ๓ คนให้เข้าจนเป็นเนื้อเดียวกัน แบบให้มีความเหนียวหนืด
- ๔ นำสมุนไพรที่ได้มาพอกบริเวณข้อเข่า แล้วพันด้วยผ้าก๊อชทิ้งไว้ ๑ คืน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. ยาต้มเพื่อสุขภาพ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภ่อู่ทอง ”

หมอพื้นบ้าน ไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี

ที่มาและความสำคัญ

นายไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๑๖ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านช้าง อำเภ่อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี การดูแลสุขภาพ เมื่อหลายร้อยปีก่อน หมอโบราณสมัยนั้นได้ไปเก็บหัวข้าวเย็นได้ กระเถาะจะคล้ายแมงกระเปาะ หัวมีลักษณะสีดำเหมือนหนังช้าง ลักษณะคล้ายตะกูลกลอย แต่จุดเด่นของสมุนไพรตัวนี้คือ ต้มแล้วไม่เปื่อย แต่ถ้าเอาไปลงดินจะย่อยสลายเองตามธรรมชาติ เป็นสมุนไพรที่รักษาระบบเลือดและน้ำเหลือง จากการศึกษาตำรายาแผนโบราณ และการถ่ายทอดจากตำรายาหมอพื้นบ้าน ว่ามียาวนานใดบ้างสามารถบำรุงร่างกายรักษาระบบเลือดและน้ำเหลืองได้ดี ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการเจ็บป่วย หากสุขภาพภายในดี โรคที่เป็นอยู่จะดีขึ้นตามลำดับรวมทั้งการรักษาและการปฏิบัติตัวด้วย

สรรพคุณ

ช่วยบำรุงร่างกาย แก่ระบบเลือดและน้ำเหลือง
ในร่างกาย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ หัวข้าวเย็นใต้	สรรพคุณ แก้เส้นเอ็น
๒ หัวข้าวเย็นเหนือ	สรรพคุณ แก้ร้อนใน
๓ กระเถาะวัลย์เหล็ก	สรรพคุณ แก้พิษ
๔ พญาดำ	สรรพคุณ บำรุงร่างกาย
๕ โคคลาน	สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย
๖ อ้มลูกดูนัง	สรรพคุณ บำรุงตับ ม้าม
๗ ชะเอมป่า	สรรพคุณ บำรุงธาตุทั้ง ๔
๘ กำลั้งวัวเถลิง	สรรพคุณ บำรุงกำลัง
๙ กำแพง ๗ ชั้น	สรรพคุณ แก้ท้องผูก
๘ กำลั้งเสือโคร่ง	สรรพคุณ บำรุงกำลัง
๙ ทองพันชั่ง	สรรพคุณ แก้โรคผิวหนัง
๑๐ เหงือกปลาหมอ	สรรพคุณ แก้โรคผิวหนัง

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ล้างทำความสะอาดด้วยยาทั้งหมด และตากให้แห้ง
- ๒ นำตัวยาทั้งหมดมาอบ หรือมาคั่วในกระทะเพื่อให้ตัวยาแห้งสนิท และฆ่าเชื้อจุลินทรีย์
- ๓ นำตัวยาทั้งหมดตามส่วน ต้มใส่หม้อ ใส่ น้ำให้ท่วม ต้มจนเดือด ทิ้งไว้ให้เย็น

วิธีใช้

รับประทาน ครั้งละ ๑ - ๒ ถ้วย ก่อนอาหาร เช้า เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๒. ยาถอนพิษ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอดู่ทอง ”

หมอพื้นบ้าน ไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี

ที่มาและความสำคัญ

นายไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๑๖ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านไช้ อำเภอดู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ตำรับยาถอนพิษ เริ่มจากการศึกษาจากผู้ป่วยที่มารักษาด้วยยาสมุนไพร หลังจากรับประทานยาสมุนไพรไปแล้วมีการติดตามอาการ พบว่า อาการของผู้ใช้ยาสมุนไพรอาการไม่ดีขึ้นเท่าที่ควร จึงศึกษาจากตำรายาโบราณ และศึกษาจากงานวิจัย พบว่า ตำรายาโบราณ ใช้ยาถอนพิษ และมีผลการวิจัยรองรับ จึงนำสมุนไพรถอนพิษเข้ามาใช้ควบคู่กับการรักษาไปด้วย

สรรพคุณ

ขับสารพิษที่ตกค้างอยู่ในร่างกายของผู้ป่วย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เสลดพังพอนตัวผู้	สรรพคุณ ถอนพิษแมลง แก่ลมพิษ รักษาอาการผื่นตามผิวหนัง
๒ โปรงฟ้า	สรรพคุณ ถอนพิษงู แก่แผลโรค แก่ปวดฟกการ แก่ฟกซ้ำ
๓ เขยตายแม่ยายปรก	สรรพคุณ ลดระดับน้ำตาลในเลือด แก่เบาหวาน ลดไข้ แก่ไอ
๔ ใบบัวบกโคก	สรรพคุณ ท้องร่วงท้องเสีย บำรุงสมอง

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ล้างทำความสะอาดตัวยาทั้งหมด และตากให้แห้ง
- ๒ นำตัวยาทั้งหมดมาอบ หรือมาคั่วในกระทะ เพื่อให้ตัวยาแห้งสนิท และฆ่าเชื้อจุลินทรีย์
- ๓ นำตัวยาทั้งหมดนำมาบดรวมกันให้เป็นผงละเอียด

วิธีใช้

ใช้ชงดื่มกับน้ำอุ่น ครั้งละ ๑ ช้อนชา ก่อนอาหาร เช้า เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. ยาบำรุงเลือด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภ่อู่ทอง ”

หมอพื้นบ้าน ไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี

ที่มาและความสำคัญ

นายไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๑๖ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านช้าง อำเภ่อู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี โรคที่เกิดจากระบบเลือดเกิดขึ้นได้ทั้งชายและหญิง จากการค้นคว้าในตำรายาโบราณเมื่อหลายร้อยปีก่อน ระบุในตำราว่า ใช้ยานานนี้กับหญิงหลังคลอดบุตรแทนการอยู่ไฟได้ ๑ เดือน จะทำให้ระบบเลือดดีขึ้น ขับของเสียออก จึงได้นำมาใช้กับผู้ป่วยในปัจจุบัน จากการสอบถามโรคและติดตามอาการ ผู้ป่วยที่ได้รับประทานยานี้ พบว่า ภายใน ๓ - ๖ เดือน ผลการตรวจเลือดทางห้องปฏิบัติการ พบว่าผลการตรวจเลือดดีขึ้นอย่างไม่น่าเชื่อ เพราะมีการชักประวัติ บันทึกอาการและติดตามผลจากผู้ป่วยที่มาปรึกษาปัจจุบัน

สรรพคุณ

ช่วยระบบไหลเวียนเลือดในร่างกาย บำรุงเลือด
ใช้ได้ทั้งชายและหญิง หญิงหลังคลอดบุตร

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ไพล	สรรพคุณ ขับโลหิตระดู
๒ จิง	สรรพคุณ ช่วยย่อยอาหาร ขับลม
๓ กระชาย	สรรพคุณ เป็นยาอายุวัฒนะ
๔ หัวหอม	สรรพคุณ บำรุงสมอง เจริญอาหาร
๕ กระเทียม	สรรพคุณ ขับลม แก้จุกเสียด
๖ ขมิ้นอ้อย	สรรพคุณ บำรุงตับ ม้าม
๗ เกลือ	สรรพคุณ ช่วยแก้อาการร้อนใน
๘ สารส้ม	สรรพคุณ แก่กระดูกขาว
๙ หอยทะเล	สรรพคุณ ช่วยบำรุงโลหิต
๑๐ เทียนขาว	สรรพคุณ บำรุงธาตุ แก้วิงเวียน
๑๑ เทียนดำ	สรรพคุณ บำรุงโลหิต ขับระดู
๑๒ ลูกจันทน์	สรรพคุณ แก้ธาตุพิการ บำรุงหัวใจ
๑๓ ดินประสิว	สรรพคุณ ถอนพิษ ขับลม

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ล้างทำความสะอาดตัวยาทั้งหมด และตากให้แห้ง
- ๒ นำตัวยาทั้งหมดมาอบ หรือมาคั่วในกระทะเพื่อให้ตัวยาแห้งสนิท และฆ่าเชื้อจุลินทรีย์
- ๓ นำตัวยาทั้งหมดนำมาบดรวมกันให้เป็นผงละเอียด

วิธีใช้

ชงดื่มกับน้ำอุ่น รับประทานครั้งละ ๑ - ๒ ช้อนชา ก่อนอาหาร เช้า เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๔. ยาลูกกลอนยาอายุวัฒนะ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอดู่ทอง ”

หมอพื้นบ้าน ไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี

ที่มาและความสำคัญ

นายไพบูลย์ ผิวพิมพ์ดี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๑๖ หมู่ ๑๐ ตำบลบ้านช้าง อำเภอดู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จากการศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญคนหนึ่ง พบว่าร่างกายทรุดโทรมจากโรคความเครียด นอนไม่หลับ รับประทานอาหารได้น้อย จึงศึกษาดารยาโบราณ พบว่า ยาอายุวัฒนะ เมื่อใช้กับผู้ป่วยจะช่วยให้ร่างกายแข็งแรงขึ้น พร้อมทั้งจะสู้กับโรคที่เป็นอยู่ได้ดี จึงเป็นที่มาของยาชนิดนี้

สรรพคุณ

บำรุงร่างกาย ยาอายุวัฒนะ ใช้ในผู้สูงอายุหรือวัยแรงงาน บรรเทาอาการอ่อนเพลีย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ นางพญารากหอม	สรรพคุณ ช่วยบำรุงกำลัง บำรุงหัวใจ บำรุงสมรรถภาพทางเพศ
๒ รากหญ้าหนาง	สรรพคุณ ถอนพิษไข้ต่าง ๆ เป็นส่วนผสมของตำรับยาหาราก
๓ รากกระพังโหม	สรรพคุณ ขับลมในลำไส้ แก้ไข้ แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ ท้องเสีย
๔ หัวแห้วหมู	สรรพคุณ บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ บำรุงหัวใจ บำรุงกำลัง แก้กษัย
๕ พริกไทย	สรรพคุณ เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงธาตุ ช่วยเจริญอาหาร
๖ ดีปลี	สรรพคุณ แก้วิงเวียน แก้อัมพาต แก้เส้นอัมพฤกษ์ แก้วิงเวียน แก้อาการท้องอืด
๗ ขมิ้น	สรรพคุณ แร่ธาตุ ช่วยพัฒนาสมอง บำรุงร่างกาย บำรุงสายตา
๘ น้ำผึ้งเดือนห้า	สรรพคุณ ช่วยบำรุงร่างกาย เป็นยาอายุวัฒนะ สมานแผล บำรุงเลือด

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ล้างทำความสะอาดตัวยาทั้งหมด และตากให้แห้ง
- ๒ นำตัวยาทั้งหมดมาอบ หรือมาคั่วในกระทะ เพื่อให้ตัวยาแห้งสนิท และฆ่าเชื้อจุลินทรีย์
- ๓ นำตัวยาทั้งหมดนำมาบดรวมกันให้เป็นผงละเอียด
- ๔ ผสมน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอน นำไปอบหรือตากให้แห้ง

วิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๑ - ๒ เม็ด ก่อนอาหาร เข้า เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

เขตสุขภาพที่ ๖

เขตสุขภาพที่ ๖ ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ และสระแก้ว

๑. ตำรับยาสมุนไพรวรรณฉวี

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลพระปกเกล้า ”

ผลงาน เพ็ญศรี สงวนทรัพย์

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาสมุนไพรที่สืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ท่านลุง (หมอธรรมเนียม วุฒิกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖) ประจวบด้วย นางสาวเพ็ญศรี สงวนทรัพย์ คลินิกภูมิศาสตร์การแพทย์แผนไทย

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

สืบเนื่องจากยาสมุนไพรตำรับนี้เป็นยาสมุนไพรตำรับที่มีการใช้ดูแลผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน โรคผิวหนัง มาอย่างช้านานหมอพื้นบ้าน พท.เพ็ญศรี สงวนทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี ผู้เป็นอาจารย์แพทย์แผนไทยของคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลพระปกเกล้า ได้มีการนำมารักษาผู้ป่วย และพบว่าผู้ป่วยมีอาการของโรคดีขึ้น จึงนำมารักษาผู้ป่วยในคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลพระปกเกล้า

สรรพคุณ

แก้โรคผิวหนัง โรคสะเก็ดเงินอันเนื่องมาจากโลหิตและน้ำเหลือง โรคประดง

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ข่า
- ๒ ข่าเย็นเหนือ
- ๓ ข่าเย็นใต้
- ๔ กำมะถันเหลือง
- ๕ หัวตะเพียน

๖ หนอนตายหยาก

๗ ทองพันชั่ง

๘ เหงือกปลาหมอ

ขั้นตอนการทำ

นำสมุนไพรแห้งทั้งหมดตามสัดส่วน ใส่หม้อต้มยา แล้วใส่น้ำให้ท่วมตัวยาคือ ต้มจนเดือด ๑๕ นาที หลังจากนั้นอุ่นยาให้เดือดทั่ว วันละ ๒ ครั้ง เช้า กลางวัน เติมน้ำเมื่อน้ำยาแห้งงวด (ยา ๑ ห่อรับประทานได้ ๗ วัน)

วิธีใช้

รับประทาน ครั้งละ ๑๐๐ ซีซี วันละ ๓ เวลา ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๒. ตำรับยาสมุนไพรเทพรางชี

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลพระปกเกล้า ”

ผลงาน เพ็ญศรี สงวนทรัพย์

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาสมุนไพรที่สืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ท่านลุง (หมอธรรมเนียม วุฒิกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖) ปัจจุบันโดย นางสาวเพ็ญศรี สงวนทรัพย์ คลินิกภูมิศาสตร์การแพทย์แผนไทย

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

สืบเนื่องจากยาสมุนไพรตำรับนี้เป็นยาสมุนไพรตำรับที่มีการใช้ดูแลผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน โรคผิวหนัง มาอย่างช้านานหมอพื้นบ้าน พท.เพ็ญศรี สงวนทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี ผู้เป็นอาจารย์แพทย์แผนไทยของคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลพระปกเกล้า ได้มีการนำมารักษาผู้ป่วย และพบว่าผู้ป่วยมีอาการของโรคดีขึ้น จึงนำมารักษาผู้ป่วยในคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลพระปกเกล้า

สรรพคุณ

แก้โรคผิวหนังผื่นแดงคัน โรคสะเก็ดเงิน อันเนื่องมาจากโลหิตและลม

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ เทียนดำ
- ๒ ขอนดอก
- ๓ เทียนข้าวเปลือก
- ๔ จันทน์แดง
- ๕ จันทน์ขาว
- ๖ กฤษณา

๗ ใบสันพร้าวหอม

๘ ใบพิมเสน

๙ แก่นฝาง

๑๐ โกฐสอ

๑๑ โกฐเชียง

๑๒ เปราะหอม

๑๓ โกฐหัวบัว

๑๔ โกฐกระดูก

ขั้นตอนการทำ

นำสมุนไพรแห้งทั้งหมดตามสัดส่วน ใส่หม้อต้มยา แล้วใส่น้ำให้ท่วมตัวยาคั่ว ต้มจนเดือด ๑๕ นาที หลังจากนั้นนึ่งอ่อนยาให้เดือดทั่ว วันละ ๒ ครั้ง เช้า กลางวัน เติมน้ำเมื่อน้ำยาแห้งงวด (ยา ๑ ห่อรับประทานได้ ๗ วัน)

วิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๑๐๐ ซีซี วันละ ๓ เวลา ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. ตำรับยาสมุนไพรพิชิตตะ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลพระปกเกล้า ”

ผลงาน เพ็ญศรี สงวนทรัพย์

ที่มาและความสำคัญ

เป็นตำรับยาสมุนไพรที่สืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ท่านลุง (หมอธรรมเนียม วุฒิกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ประจวบ โดย นางสาวเพ็ญศรี สงวนทรัพย์ คลินิกเวชศาสตร์การแพทย์แผนไทย

นำมาใช้ในโรงพยาบาล

สืบเนื่องจากยาสมุนไพรตำรับนี้เป็นยาสมุนไพรตำรับที่มีการใช้ดูแลผู้ป่วยโรคตับอักเสบ ตับแข็ง มาอย่างช้านานหมอพื้นบ้าน พท.เพ็ญศรี สงวนทรัพย์ จังหวัดจันทบุรี ผู้เป็นอาจารย์แพทย์แผนไทยของคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลพระปกเกล้า ได้มีการนำมารักษาผู้ป่วย และพบว่าผู้ป่วยมีอาการของโรคดีขึ้น จึงนำมารักษาผู้ป่วยในคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลพระปกเกล้า

สรรพคุณ

แก้โรคตับอักเสบ ตับโต ตับแข็ง ตาเหลือง ตัวเหลือง ท้องโต

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ข้าวเย็นใต้
- ๒ ข้าวเย็นเหนือ
- ๓ เหง้าสับปะรด
- ๔ ไล่ตะเกียงจีน
- ๕ หัวเต่าร้าง
- ๖ หัวเต่าเกียด

- ๗ เถาลิ้นเสือ
- ๘ ใบชุมเห็ดเทศ
- ๙ กำแพงเจ็ดชั้น
- ๑๐ เถาวัลย์เปรียง
- ๑๑ ข้าวเย็นจีน

ขั้นตอนการทำ

นำสมุนไพรแห้งทั้งหมดตามสัดส่วน ใส่หม้อต้มยา แล้วใส่น้ำให้ท่วมตัวยาคือ ต้มจนเดือด ๑๕ นาที หลังจากนั้นนุ่นยาให้เดือดทั่ว วันละ ๒ ครั้ง เช้า – บ่าย เติมน้ำเมื่อน้ำยาแห้งงวด (ยา ๑ ห่อรับประทานได้ ๗ วัน

วิธีใช้

รับประทาน ครั้งละ ๑๐๐ ซีซี วันละ ๓ เวลา ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. Bomb Ball Herbs นวัตกรรมลูกบอลแช่เท้าเพื่อสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวาน

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลท่าตะเกียบ ”

ผลงาน แพรววนิตย์ งามกมลรัตน์

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเป็นปัญหาสำคัญทางสาธารณสุขซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโรคเบาหวาน (Diabetes Melitus : DM) จากรายงานสถิติสาธารณสุขประเทศไทยพบว่าอุบัติการณ์ผู้ป่วยรายใหม่ด้วยโรคเบาหวานเพิ่มขึ้นสามแสนคนต่อปี อัตราการเสียชีวิตอันเนื่องมาจากโรคเบาหวานยังคงเป็นภัยเงียบที่ส่งผลกระทบทำให้เกิดความไม่สะดวกสบายในการใช้ชีวิตหรือความพิการ และเสียชีวิตก่อนวัยอันควรและยังนำไปสู่การเจ็บป่วยแทรกซ้อนที่สำคัญ

กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลท่าตะเกียบ ได้มีการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มงานโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในการนำผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีปัญหาสุขภาพเท้าและเข้าเกณฑ์การรับเข้ามาแช่เท้าด้วยสมุนไพรจากคลินิกแพทย์แผนไทย พร้อมให้คำแนะนำในการใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพที่ถูกต้องเหมาะสมกับโรค และด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงนำไปสู่การคิดค้นนวัตกรรม "ลูกบอลแช่เท้าเพื่อสุขภาพ ในผู้ป่วยโรคเบาหวาน"

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเมื่อยและกระตุ้นการไหลเวียนโลหิตที่เท้า บรรเทาอาการชาเท้า

วิธีใช้

- ๑ ล้างเท้าทำความสะอาดให้เรียบร้อย
- ๒ เตรียมน้ำใส่ภาชนะที่ต้องการแช่เท้า เช่น กะละมัง
- ๓ ใส่ผลิตภัณฑ์ลงไปในน้ำอุณหภูมิห้องจะมีฟองฟูพร้อมกลิ่นสมุนไพร
- ๔ แช่เท้าในน้ำสมุนไพร ๑๐ - ๑๕ นาที แล้วล้างออกด้วยน้ำสะอาดและซับเท้าให้แห้ง

วัตถุประสงค์

เพื่อเพิ่มทักษะของผู้ป่วยโรคเบาหวานในการส่งเสริมดูแลสุขภาพเท้าได้ด้วยตนเอง

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ แป้งข้าวโพด	๒๕	กรัม
๒ กรดมะนาว	๙๐	กรัม
๓ เบคกิ้งโซดา	๑๕๐	กรัม
๔ น้ำมันมะกอก	๓	ช้อนชา
๕ ผงไพล	๑/๒	ช้อนชา
๖ ผงข่า	๑/๒	ช้อนชา
๗ ผงใบย่านาง	๑/๒	ช้อนชา
๘ ผงใบมะขาม	๑/๒	ช้อนชา
๙ ผงใบรางจืด	๑/๒	ช้อนชา
๑๐ สีส้มอาหาร	๑/๒	ช้อนชา
๑๑ เกลือ	๑	ช้อนชา
๑๒ แม่พิมพ์ (S ขนาด ๔.๘x๒		เซนติเมตร
๑๓ ข้อนตวง		
๑๔ กระชอนร่อนแป้ง	๑๕	พลาสติกห่ออาหาร

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ ใช้กระชอนร่อนเบสในการทำบารบอมป์ที่ประกอบด้วย แป้งข้าวโพด กรดมะนาว และเบคกิ้งโซดา ตามอัตราส่วน
- ๒ ผสมสมุนไพรทั้ง ๕ ชนิด พร้อมเกลือ ตามอัตราส่วน
- ๓ นำเบสในการทำบารบอมป์และผงสมุนไพรแห้งที่ผสมแล้ว มาคลุกให้เข้ากันพร้อมใส่น้ำมันมะกอกและสีผสมอาหารตามอัตราส่วน
- ๔ จากนั้นอัดผงที่ได้ทั้งหมดใส่ลงในแม่พิมพ์ให้แน่น
- ๕ แกะแม่พิมพ์ออกด้วยความระมัดระวังและทิ้งลูกบอลไว้ ๒๔ ชั่วโมง ให้แห้งสนิท
- ๖ ใช้พลาสติกห่ออาหารห่อลูกบอลให้เรียบร้อย พร้อมลงวันที่ผลิตและวันหมดอายุ โดยวันหมดอายุจะนับจากวันที่ผลิตไป ๖ เดือน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ผลิตภัณฑ์ในผู้ที่แพ้สมุนไพรและส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์

สรุปผลการดำเนินงาน

นวัตกรรม “ลูกบอลแช่เท้าเพื่อสุขภาพในผู้ป่วยโรคเบาหวาน” สามารถช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในการใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพเท้าได้อย่างปลอดภัยถูกต้องและเหมาะสม ได้รับความพึงพอใจในนวัตกรรม ร้อยละ ๘๕.๓๓ อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจในนวัตกรรม

๒. CASSUMUNAR BALM STICK บาล์มไพลชนิดแท่ง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.เทพราช ”

ผลงาน รพ.สต.เทพราช

ที่มาและความสำคัญ

อาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญของประเทศไทยและทั่วโลก ปัจจุบันประชากรวัยหนุ่มสาวหรือวัยทำงานในอำเภอบ้านโพธิ์ มีปัญหาเกี่ยวกับอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อเพิ่มมากขึ้น โดยพบว่า ๘ ใน ๑๐ คน เคยมีอาการปวดหลัง และกว่าร้อยละ ๘๐ ของผู้ที่มีอาการปวดหลัง เกิดจากการใช้ท่าทางในชีวิตประจำวัน ไม่ถูกต้อง อาการปวดเมื่อยที่พบมากเป็นอันดับหนึ่งคือ อาการปวดหลัง รองลงมาคือ อาการปวดคอ ไหล่และปวดศีรษะ ตามลำดับ แพทย์แผนไทยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จึงได้พัฒนารูปแบบการใช้ยาสมุนไพรเป็นผลิตภัณฑ์บาล์มบรรจุลงในบรรจุภัณฑ์แบบแท่ง มีคุณสมบัติช่วยรักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อตามส่วนต่างๆ ของร่างกายเบื้องต้น สามารถอำนวยความสะดวกในการใช้งาน พกพาได้ง่าย

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

ใช้ในการดูแลผู้ป่วยกลุ่มอาการปวดกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเมื่อย ลดการอักเสบของเอ็น กล้ามเนื้อ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ บี๊แก๊ซ	๑.๖๒	กรัม
๒ วาสลีน	๐.๑๘	กรัม
๓ สารสกัดไพลและขมิ้นชัน	๒.๔๓	กรัม
๔ น้ำมันระกำ	๒.๐๒	กรัม
๕ เมนทอล	๒.๐๒	กรัม
๖ การบูร	๒.๐๒	กรัม
๗ ยูคาลิปตัส	๐.๔๐	กรัม
๘ พาราฟิน	๒.๔๒	กรัม
๙ น้ำมันเขียว	๐.๔๐	กรัม
๑๐ พิมเสน	๑.๒๑	กรัม

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ล้างเหง้าไพล และขมิ้นชันให้สะอาด จากนั้นตากให้แห้ง
- ๒ หั่นไพลสด และขมิ้นชันสดให้เป็นชิ้นบาง ๆ ใส่ลงในโหลแก้ว
- ๓ เทน้ำมันระกำลงในโหลแก้วที่ใส่ไพลและขมิ้นชันอยู่ ตองไว้ ๗ วัน
- ๔ กรองน้ำมัน ที่ได้จากการดองไพลและขมิ้น ด้วยผ้าขาวบาง น้ำมันจะเป็นสีเหลืองใส

๕ นำพาราฟิน ไขผึ้ง และวาสลีนใส่ลงในหม้อ จากนั้นวางหม้อลงบนเตา เคี่ยวด้วยไฟอ่อนจนละลาย

๖ เมื่อละลายพาราฟิน ไขผึ้ง และวาสลีนเป็นเนื้อเดียวกันแล้ว ใส่สารสกัดน้ำมันไพลและขมิ้นชัน น้ำมันระกำ ยูคาลิปตัส น้ำมันเขียว เมนทอล การบูร พิมเสน ลงในหม้อ คนจนละลายด้วยไฟอ่อน ตั้งวางรอให้หายร้อนเล็กน้อย

๗ บรรจุบาล์มที่ยังคงเป็นสารละลายอยู่ลงในภาชนะที่เตรียมไว้ จากนั้นตั้งทิ้งไว้ ๒ ชั่วโมงเพื่อรอให้น้ำมันบาล์มแข็งตัว

๘ ตรวจสอบภาชนะโดยการหมุนขึ้น -ลง จากนั้นปิดฝาดิดฉลากที่ฝา

วิธีใช้

ทาบาล์มไพลชนิดแท่งบริเวณที่มีอาการปวด หรืออักเสบของกล้ามเนื้อ และข้อต่อ เป็นยาใช้ภายนอก

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ระวังการใช้บริเวณขอบตาและเนื้อเยื่ออ่อน
- ๒ ผู้ที่แพ้อาจก่อให้เกิดการระคายเคืองผิวหนัง

หมายเหตุ ยังไม่มีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นทางการ

๓. สเปรย์ลำไยคลายปวดเมื่อย

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ รพ.สต.สับเอ็ดศอก ”

ผลงาน สุภัตสร เตโชยา

ที่มาและความสำคัญ

อาการปวดกล้ามเนื้อกระดูกและข้อ เป็นอาการหนึ่งในกลุ่มโรคของกล้ามเนื้อและโครงร่างที่เกิดขึ้นได้ทุกเพศทุกวัย การปวดกล้ามเนื้อกระดูกและข้อเป็นความรู้สึกไม่สบายทางกายและจิตใจที่แต่ละคนรับรู้ ส่วนมากมักเป็นการปวดเรื้อรังและเป็นปัญหาสุขภาพ ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ พบว่า ผู้ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสับเอ็ดศอก อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีอาการปวดด้วยกลุ่มโรคของกล้ามเนื้อและโครงร่าง จำนวน ๔๙๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๕๕ ของผู้มารับบริการทั้งหมด ซึ่งพบผู้ที่ปวดด้วยกลุ่มโรคดังกล่าวทั้งในผู้สูงอายุ นักกีฬา และคนทำงานจากปัญหาดังกล่าวทำให้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ของผู้ป่วยกลุ่มอาการปวดกล้ามเนื้อกระดูกและข้อ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสับเอ็ดศอก จึงได้คิดค้นการนำสารสกัดจากเมล็ดลำไย (Polyphenols มาทดลองแปรรูปเป็นสเปรย์แบบน้ำสำหรับฉีดพ่น เพื่อบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อกระดูกและข้อ

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ กระดูกและข้อ

วิธีใช้

ใช้ฉีดพ่นบริเวณที่ปวดเมื่อมีอาการ ไม่ควรใช้บ่อยเกินไปเพราะอาจทำให้ผิวแห้งได้ เนื่องจากมีแอลกอฮอล์ผสมอยู่

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อกระดูกและข้อในผู้ป่วยกลุ่มโรคของกล้ามเนื้อและโครงร่าง
- ๒ เพื่อลดภาวะแทรกซ้อนจากผลข้างเคียงของการใช้ยาแก้ปวดประเภทต้านการอักเสบ

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑	ไฟลอบแห้ง	๑๐๐	กรัม
๒	ขมิ้นชันอบแห้ง	๑๐๐	กรัม
๓	ขิงอบแห้ง	๑๐๐	กรัม
๔	ผิวมะกรูดอบแห้ง	๕๐	กรัม
๕	เมล็ดลำไยตากแห้ง	๓๐๐	กรัม
๖	แอลกอฮอล์ ๙๕%		
๗	พิมเสน	๑๐	กรัม
๘	การบูร	๑๐	กรัม
๙	เมนทอล	๑๐	กรัม
๑๐	เกลือเม็ด	๕๐	กรัม
๑๑	ผ้าขาวบาง		
๑๒	โหลแก้วที่มีฝาปิด		
๑๓	ขวดสเปรย์ สำหรับบรรจุ		

ขั้นตอนทำนวัตกรรม

- ๑ นำเมล็ดลำไยมาทำให้แตกพองหยาบ
- ๒ นำส่วนผสม ไซล ไขมันชั้น ขิง ผิวมะกรูด และเมล็ดลำไย ใส่ลงในโหลแก้ว เติมน้ำมันแอลกอฮอล์ ๙๕% ให้ท่วมส่วนผสม
- ๓ เติมน้ำมัน พิมเสน การบูร เมนทอล ลงในโหลแก้ว จากนั้นคนให้เข้ากัน ปิดฝาให้สนิท หมักไว้ ๑ เดือน (ระหว่างที่หมักต้องเปิดคนสมุนไพรทุกวัน)
- ๔ เมื่อครบกำหนดเวลา ๑ เดือน นำสมุนไพรที่หมักไว้มากรองด้วยผ้าขาวบาง
- ๕ นำน้ำหมักสมุนไพรที่ได้บรรจุใส่ขวดสเปรย์

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ อาจใช้วิธีการสกัดสารสำคัญจากลำไยด้วยวิธีการอื่น เพื่อให้ได้สารสำคัญที่สมบูรณ์มากขึ้น ไม่ควรใช้เกินวันละ ๕ ครั้ง เนื่องจากมีแอลกอฮอล์ผสมอยู่
- ๒ อาจทำให้ผิวแห้งได้ ผู้ที่แพ้แอลกอฮอล์ควรหลีกเลี่ยงการใช้ผลิตภัณฑ์นี้

สรุปผลการดำเนินงาน

การเก็บข้อมูลผู้รับบริการที่ใช้นวัตกรรม

“สเปรย์ลำไยคลายปวดเมื่อย” จากผู้รับบริการจำนวน ๓๐ คน มีระดับความปวดลดลง คิดเป็นร้อยละ ๙๓.๓๓ และมีระดับความปวดคงเดิม คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๗ ความพึงพอใจ ของผู้รับบริการในระดับดีมาก ร้อยละ ๘๙.๓๓

๔. ถูชาสมุนไพรลดอาการชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ รพ.สต.ดอนทราย ”

ผลงาน รัชนิกร หมอกเจริญ

ที่มาและความสำคัญ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนทราย รับผิดชอบการดูแลสุขภาพประชาชน จำนวน ๔ หมู่บ้าน ประชากรทั้งสิ้น ๓,๐๑๐ คน โดยมีผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาที่คลินิกเบาหวานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนทราย จำนวน ๘๒ คน จากการสำรวจผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนทราย อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าผู้ป่วยเบาหวานส่วนใหญ่จะมีอาการชาบริเวณปลายมือปลายเท้าร่วมด้วยซึ่งการแช่มือและเท้าด้วยน้ำสมุนไพรจะช่วยให้การไหลเวียนเลือดดีขึ้น และบรรเทาอาการชาบริเวณปลายมือปลายเท้าได้ แต่ในการเตรียมสมุนไพรในการแช่เท้ามีความยุ่งยากเล็กน้อย เนื่องจากสมุนไพรจำนวนมากและต้มได้เพียงทีละน้อย ดังนั้นกลุ่มงานแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนทราย จึงได้คิดนวัตกรรมถูชาลดอาการชาขึ้นมาเพื่อประหยัดเวลาในการต้มสมุนไพร และสามารถพกพาไปได้ในทุก ๆ ที่

สรรพคุณ

บรรเทาอาการชามือ ชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน

วิธีใช้

- ๑ ทำความสะอาดเท้า โดยใช้สบู่ฟอกที่เท้าจนเท้าสะอาดและล้างออกด้วยน้ำสะอาด
- ๒ แช่เท้าด้วยสมุนไพรนาน ๑๕ นาที โดยระหว่างแช่เท้าจะต้องทำท่าบริหารเท้าคือท่ากระดูกปลายเท้า ขึ้น - ลง ๑๕ ครั้ง และ หมุนปลายเท้าเข้า และหมุนปลายเท้าออก ๑๐ ครั้ง

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อลดอาการชาปลายมือปลายเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน
- ๒ เพื่อความสะดวกในการพกพา

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

- ๑ เกลวี่ล้วยเปี้ยงแห้ง
- ๒ ขิงแห้ง
- ๓ ไพลแห้ง
- ๔ ขมิ้นชันแห้ง
- ๕ พริกไทยดำ
- ๖ มะกรูดแห้ง
- ๗ พิมเสน
- ๘ การบูร

ขั้นตอนทำนวัตกรรม

๑ นำส่วนผสมทั้งหมด (เถาวัลย์เปรียง ชิงแห้ง ไพลแห้ง ขมิ้นชันแห้ง พริกไทยดำ ผิวมะกรูดแห้ง พิมเสน การบูร หั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วนำไปตากจนแห้งสนิท

๒ นำสมุนไพรไปอบให้แห้งเพื่อฆ่าเชื้อ แล้วบรรจุใส่ถุงชา

๓ เตรียมน้ำอุ่นใส่ในกะละมังขนาดพอดีเท้า

๔ ใส่ถุงชาสมุนไพรแช่เท้าลงในกะละมังน้ำอุ่นรอ ๓ นาที สามารถแช่เท้าได้

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ควรแช่น้ำอุ่นที่อุณหภูมิอุ่น ๓๖ - ๓๘ องศาเซลเซียส หรือสามารถเช็กด้วยการใช้มือแตะลงไปใต้น้ำ ถ้ามีการอักเสบของเท้าบวมแดงหรือเป็นแผล หรือแช่น้ำอุ่นแล้วรู้สึกมีอาการกำเริบปวดเท้าบริเวณที่อักเสบมากขึ้น ควรงดการแช่เท้าทันที

สรุปผลการดำเนินงาน

ผู้ป่วยเบาหวานที่เข้าร่วมกิจกรรมการแช่เท้าสมุนไพรจำนวน ๓๐ คน พบว่ามีอาการชาเท้าลดลงเท้ามีความชุ่มชื้นขึ้น จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓๓ มีอาการชาเท้าคงเดิมจำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖๖ และผู้ใช้นวัตกรรม ทั้ง ๓๐ คน ไม่มีภาวะแทรกซ้อนทางเท้า แสดงให้เห็นว่าการแช่เท้าสมุนไพรในผู้ป่วยเบาหวาน มีผลต่อการลดอาการชาเท้า ในผู้ป่วยเบาหวาน

๑. น้ำมันสอนเย็น

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเกาะจันทร์ ”

หมอพื้นบ้าน เสียงทอง สอนเย็น

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาน้ำมันสอนเย็น ของนายเสียงทอง สอนเย็น ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และครูบาอาจารย์ ร่วมกับการค้นคว้าจากตำราเพื่อนำมาปรับสูตรให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ง่ายขึ้น เนื่องจากสมุนไพรบางชนิดหาได้ยากในปัจจุบัน จึงได้ปรับสูตรน้ำมันให้สามารถหาวัตถุดิบได้ง่ายขึ้น และเริ่มใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ปัจจุบันได้มีการถ่ายทอดตำรับยาให้กับบุตรชายบุญธรรม คือ นายเสียงเงิน สอนเย็น ในการสืบทอดตำรับยา และยังคงมีการใช้รักษาประชาชนในชุมชน

สรรพคุณ

ทาถอนแสบ แผล แก้อัมพฤกษ์ อัมพาต แก้ฟกช้ำ
แก้กระดูกหัก แตก ร้าว รักษาแผลสด สมานแผล
ห้ามเลือดได้ดี รักษาแผลเรื้อรัง

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ไพล
 - ๒ ดีปลี
 - ๓ เถาโคคลาน
 - ๔ เถาเอ็นอ่อน
 - ๕ ชะพลูทั้ง ๕
 - ๖ พริกไทย
- สัดส่วนเสมอภาคทั้งหมด

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำตัวยาทั้งหมดมารวมกัน จะเป็นแบบสดก็ได้แห้งก็ได้
- ๒ ตั้งกระทะน้ำมันมะพร้าวตามจำนวนที่ต้องการหรือท่วมตัวยา เคี่ยวนาน ๒ - ๓ ชั่วโมง จนยาออกฤทธิ์และแห้งสลด พักให้ตัวยานั่นเย็นลง
- ๓ ถ้าหากต้องการสูตรเย็น สามารถผสมพิมเสนเพิ่มอีก ๑ กิโลกรัม หลังจากเคี่ยวยา (สูตรร้อนข้างต้น) รอให้ยาเย็นลง แล้วจึงเติมลงไป

วิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๑ ช้อนโต๊ะ เช้า เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

หมายเหตุ

- ๑ การทำยา ให้ถือกำหนดการทำยาทุกวันครู หรือวันพฤหัสบดี
- ๒ สามารถเพิ่มตัวยาอื่นอีกได้ เช่น แก้วภายในกระเพาะอาหาร ก็สามารถเติมแก่นสมสาร และสมทะเล เพื่อดับพิษร้อนภายในได้

๒. ยากวาดเทพมงคล

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอนันทนิคม ”

หมอพื้นบ้าน อนุวัฒน์ ทับคง

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยากวาดเทพมงคล ของนายอนุวัฒน์ ทับคง ได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดา ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน และได้รับการสืบทอดต่อกันมา โดยชาวบ้านในชุมชนตำบลวัดโบสถ์ จะพาลูกหลานมากวาดยาทุกคน ด้วยความเชื่อว่าเด็กจะสุขภาพดี ไม่เจ็บป่วยง่าย เริ่มรักษามาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ปัจจุบันยังมีการให้การรักษาแก่เด็กและประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

สรรพคุณ

แก้โรคทางซีก หละ ละออง ไข้หวัด ในเด็ก

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ มูลแมลงสาบคั่ว
 - ๒ หนุ่ยย่างไฟ
 - ๓ ดอกบุนนาค
 - ๔ เกสรบัวหลวง
 - ๕ กฤษณา
 - ๖ กระลำพัก
 - ๗ ขอนดอก
 - ๘ หวายตะค้า
 - ๙ เทียนดำ
 - ๑๐ น้ำประสานทองสะอาด
 - ๑๑ จันทน์ทั้ง ๒
 - ๑๒ เขี้ยวจระเข้คั่ว
 - ๑๓ เขี้ยวเสือคั่ว
 - ๑๔ งาช้างคั่ว
 - ๑๕ โกรฐพุงปลา
 - ๑๖ ขาดหระคุณจีน
- หนักสิ่งละ ๑ ส่วน (เสมอภาค)

ขั้นตอนการทำ

นำตัวยาทิ้งหมดมาบดเป็นผง เมื่อต้องการใช้ ให้ผสมด้วยน้ำอุ่นหรือน้ำลอยดอกมะลิ ผสมให้เข้ากัน

วิธีใช้

กวาดยาบริเวณโคนลำคอ ติดต่อกัน ๓ วัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ งดอาหาร น้ำ นม ข้าว ขนมก่อนกวาดยาประมาณ ๒๐ – ๓๐ นาที เพื่อป้องกันเด็กอาเจียน
- ๒ ควรปลุกเด็กให้ตื่นก่อนกวาดยา ถ้าเด็กหลับจะจุ่มปากและเอาลิ้นดันเพดานไว้ ทำให้กวาดยาไม่ได้
- ๓ จับเด็กนอนหงายบนตักผู้อุ้ม พร้อมจับมือทั้งสองข้างให้แน่นกับลำตัวของเด็กป้องกันทารกหรือเด็กปัดมือผู้กวาดยา
- ๔ หลังจากกวาดยาแล้วให้อุ้มอยู่ในท่าเฉียงเอาศีรษะขึ้น ๔๕ องศา จนกว่าเด็กจะกลืนยาหมด แต่ถ้าเด็กอาเจียน ให้ค่อย ๆ ยกศีรษะขึ้น สิ่งนี้อาเจียนออกมาจะได้ไหลสะดวกไม่สำลักเข้าหลอดลม
- ๕ หลังจากกวาดแล้ว ควรงดอาหารและน้ำ ๕ นาที เพื่อให้ยาออกฤทธิ์ได้ดีขึ้น

หมายเหตุ

ผู้กวาดยาควรทำความสะอาดมือ นิ้วมือ และอุปกรณ์ที่ใช้ให้สะอาด

๓. ยาพ่นแก้ปวดเมื่อย (อีгим)

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอศรีราชา ”

หมอพื้นบ้าน นฤชิต แสงเทียนท์

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาพ่นแก้ปวดเมื่อย (อีгим โดย นายนฤชิต แสงเทียนท์ ได้คิดค้นสูตรนี้ด้วยตนเอง เพื่อนำมารักษาให้กับคนไข้ภายในชุมชน พระสงฆ์ ผู้สูงอายุในชุมชน เริ่มใช้มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ปัจจุบันยังมีการใช้รักษาให้แก่ประชาชนในชุมชน และยังมีถ่ายทอดวิธีการทำให้แก่ อสม. นักเรียน หรือผู้ที่สนใจอย่างต่อเนื่อง

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดตามข้อต่อ
แมลงสัตว์กัดต่อย แก้อาการผื่นคัน แก้อาการอักเสบ

ส่วนประกอบของตำรับ

- สมุนไพรพื้นบ้านสดที่ใช้หมักดองกับแอลกอฮอล์ ๙๕ % หรือเหล้าขาว ๔๕ ดีกรี

๑ ใบหูเสือ	๒๐๐ กรัม
๒ ใบเล็บครุฑ	๒๐๐ กรัม
๓ ใบเสลดพังพอนตัวเมีย	๒๐๐ กรัม
๔ พลุขาว	๒๐๐ กรัม
๕ มะกรูด	๒๐๐ กรัม
๖ ใบย่านาง	๒๐๐ กรัม
๗ ใบยอ	๒๐๐ กรัม
๘ ลำไยบ้าน	๕๐๐ กรัม
๙ กระตูดไก่ดำ	๕๐๐ กรัม
๑๐ ขั้วมอญ	๕๐๐ กรัม

หมักแอลกอฮอล์ ๙๕ % ๗ - ๑๕ วัน กรองเอาแต่น้ำ

- สมุนไพรแห้งที่นำมาหมัก

๑ ดอกตัง	๑,๐๐๐ กรัม
๒ คนทา	๒๐๐ กรัม
๓ ชิงชี	๒๐๐ กรัม
๔ มะเดื่อชุมพร	๒๐๐ กรัม

๕ เท้ายายม่อม ๒๐๐ กรัม

หมักดองด้วยแอลกอฮอล์ ๙๕ % ๗ - ๑๕ วัน
กรองเอาแต่น้ำเอา ๑ + ๒ ใส่พิมเสน การบูร เมล็ดทอล
อย่างละ ๑,๐๐๐ กรัม เติมน้ำมันระกำ น้ำมันมะพร้าว
เปปเปอร์มินต์ อย่างละ ๑ ปอนด์

ขั้นตอนการทำ

หมักสมุนไพรสดและสมุนไพรแห้ง ๗ - ๑๕ วัน
แล้วนำพิมเสน การบูร เมล็ดทอล อย่างละ ๑,๐๐๐ กรัม
เติมน้ำมันระกำ น้ำมันมะพร้าว เปปเปอร์มินต์ อย่างละ
๑ ปอนด์ ผสมรวมกันให้เป็นเนื้อเดียวกัน บรรจุลงใน
ภาชนะขวด เวลาใช้ต้องเขย่าขวด เพื่อให้เป็น
เนื้อเดียวกัน

วิธีใช้

ใช้ทาถูบริเวณบริเวณที่มีอาการปวดเมื่อย ผื่นคัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. ยาบำรุงร่างกายของท่านชาย

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “อำเภอเขาสมิง”

หมอพื้นบ้าน สุริยา โยธาสง

ที่มาและความสำคัญ

ยาบำรุงร่างกายของท่านชาย เป็นตำรับยาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากนายฤๅตา ล่องศาลา หมอพื้นบ้าน ในอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ซึ่งสืบทอดองค์ความรู้มาจากครูบาอาจารย์ เพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ป่วย รักษาโรค บำรุงร่างกาย โดยยาบำรุงร่างกายของท่านชาย ปัจจุบันหมอสุนิยา ยังมีการรักษาโรคในผู้ป่วยที่มีอาการอ่อนเพลีย รู้สึกไม่มีแรง ไม่กระฉับกระเฉง ไม่กระปรี้กระเปร่า ทำให้เลือดไหลเวียนไปทั่วร่างกายได้ดีขึ้น

สรรพคุณ

ช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง บำรุงเลือด ในผู้ชาย
ที่ใช้กำลังในการทำงานอย่างหนัก การรับประทานยา
ตำรับนี้ช่วยทำให้เลือด ลม ในร่างกายไหลเวียนได้ดี

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ต้นค้ำคาวดำ
- ๒ โด่ไม่รู้ล้ม (ทั้ง ๕)
- ๓ กวาวเครือแดง
- ๔ ขมิ้นต้น
- ๕ ว่านน้ำ
- ๖ ม้ากระทืบโรง
- ๗ แก่นฝาง
- ๘ กำแพงเจ็ดชั้น
- ๙ ว่านสิงหโมรา
- ๑๐ กำลั้งเสือโคร่ง
- ๑๑ พญาสามารส
- ๑๒ กระวาน

ขั้นตอนการทำ/วิธีใช้

๑ วิธีต้ม

นำตัวยามาล้างทำความสะอาด นำตัวยาทิ้งหมดไส่ลงในหม้อ ใส่น้ำพอท่วมตัวยาทิ้งไฟให้เดือด ประมาณ ๑๐ นาที เมื่ออุณหภูมิลดลงเล็กน้อย จึงรับประทาน รับประทานวันละ ๑ ครั้ง ครั้งละ ๑ ช้อนโต๊ะ (๑๕ ซีซี) หลังอาหารเย็น

๒ วิธีดอง

ทำความสะอาดตัวยาทิ้ง และนำตัวยาในโหลแก้วที่เตรียมไว้ ใส่เหล้าขาวให้พอท่วมปิดฝาให้สนิท และทิ้งไว้ ๗ วัน โดยต้องเปิดคนทุกวัน วันละ ๑ ครั้ง รับประทาน วันละ ๑ ครั้ง ครั้งละ ๑ ช้อนโต๊ะ (๑๕ ซีซี) หลังอาหารเย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๒. ยาบำรุงร่างกาย สูตร ๒

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอเขาสมิง ”

หมอพื้นบ้าน สุริยา โยธาสง

ที่มาและความสำคัญ

ยาบำรุงร่างกายของท่านชาย สูตร ๒ เป็นตำรับยาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากนายฤๅดา ล่องศาลา หมอพื้นบ้าน ในอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ซึ่งสืบทอดองค์ความรู้มาจากครูบาอาจารย์ เพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ป่วย รักษาโรคบำรุงร่างกาย โดยยาบำรุงร่างกาย ปัจจุบันหมอสุริยา ยังมีการรักษาโรคโดยใช้ยาตำรับนี้ในผู้ป่วยที่มีอาการอ่อนเพลีย รู้สึกไม่มีแรง

สรรพคุณ

ช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงข้อ

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ดีปลี
- ๒ กล่องข้าว
- ๓ ช้างน้ำว
- ๔ มะคำดีควาย
- ๕ แก่นฝาง
- ๖ รวงแดง
- ๗ มหาปราบ
- ๘ สมอไทย
- ๙ ประดงป่า
- ๑๐ กาสามปึก
- ๑๑ เเตย
- ๑๒ เนียมหูเสือ
- ๑๓ มะเกลือ
- ๑๔ ขลุ่
- ๑๕ หัวร้อยรู
- ๑๖ เถาวัลย์เปรียง

ขั้นตอนการทำ/วิธีใช้

๑ วิธีต้ม

นำตัวยามาล้างทำความสะอาด นำตัวยาทั้งหมดใส่ลงในหม้อ ใส่น้ำพอท่วมตัวยา ตั้งไฟให้เดือด ประมาณ ๑๐ นาที เมื่ออุณหภูมิลดลงเล็กน้อย จึงรับประทาน รับประทานวันละ ๑ ครั้ง ครั้งละ ๑ ช้อนโต๊ะ (๑๕ ซีซี หลังอาหารเย็น)

๒ วิธีดอง

ทำความสะอาดตัวยาและนำตัวยาในโหลแก้วที่เตรียมไว้ ใส่เหล้าขาวให้พอท่วมปิดฝาให้สนิท และทิ้งไว้ ๗ วัน โดยต้องเปิดคนทุกวันวันละ ๑ ครั้ง รับประทาน วันละ ๑ ครั้ง ครั้งละ ๑ ช้อนโต๊ะ (๑๕ ซีซี หลังอาหารเย็น)

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. ยาบำรุงร่างกายของท่านหญิง

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอสยาม ”

หมอพื้นบ้าน สุริยา โยธาสง

ที่มาและความสำคัญ

ยาบำรุงร่างกายของท่านหญิง เป็นตำรับยาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากนายฤๅตา ล่องศาลา หมอพื้นบ้านในอำเภอสยาม จังหวัดตราด ปัจจุบันหมอสุริยา ยังมีการรักษาโรคในผู้หญิงที่มีอาการอ่อนเพลีย ผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับประจำเดือน ซึ่งยาตำรับนี้มีสรรพคุณ บำรุงร่างกายผู้หญิง กระชับมดลูก และบำรุงเลือด การรับประทานยาตำรับนี้ช่วยให้เลือดลม ในร่างกายไหลเวียนได้ดี

สรรพคุณ

บำรุงร่างกายผู้หญิง กระชับมดลูก และบำรุงเลือด

ส่วนประกอบของตำรับยา

- ๑ ไพลแดงทะเล
- ๒ กราวเครือขาว
- ๓ รากสามสิบ
- ๔ แก่นแสม
- ๕ กำแพงเจ็ดชั้น
- ๖ เถาวัลย์เปรียง
- ๗ หนวดตายหากาก
- ๘ ฝาง
- ๙ ไพลแดงหนาม
- ๑๐ วานชักมดลูก
- ๑๑ ขอบกระดัง
- ๑๒ ลูกจันทน์
- ๑๓ ขมิ้น
- ๑๔ ม้ากระทืบโรง
- ๑๕ กาฝากมะม่วง
- ๑๖ กระวาน
- ๑๗ พริกไทย
- ๑๘ แห้วหมู
- ๑๙ เถาเลือดควาย
- ๒๐ ข้าวเย็นใต้
- ๒๑ ข้าวเย็นเหนือ
- ๒๒ ดีปลี
- ๒๓ สมอไทย

ขั้นตอนการทำ/วิธีใช้

๑ วิธีต้ม

นำตัวยาล้างทำความสะอาดและนำตัวยาทั้งหมดใส่ลงในหม้อ ใส่น้ำพอท่วมตัวยาดังไฟให้เดือดประมาณ ๑๐ นาทีเมื่ออุณหภูมิลดลงเล็กน้อยจึงรับประทาน รับประทานวันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหารเช้า เย็น ครั้งละ ๑ แก้ว (๕๐ ซีซี)

๒ วิธีดอง

ทำความสะอาดตัวยา และนำตัวยาในโหลแก้วที่เตรียมไว้ใส่เหล้าขาวให้พอท่วม ปิดฝาให้สนิท และทิ้งไว้ ๗ วัน โดยต้องเปิดคนทุกวันวันละ ๑ ครั้ง รับประทานวันละ ๑ ครั้ง ครั้งละ ๑ ช้อนโต๊ะ (๑๕ ซีซี) หลังอาหารเช้า

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. ยาพอกเขาลดอาการปวด

การศึกษาการลดอาการปวดเข่าในกลุ่มผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อมโดยใช้สมุนไพรพอกเขาลดอาการปวด

The study of the effects of herbal knee wraps for relieving knee pain

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลกบินทร์บุรี ”

ผลงาน ธนวัฒน์ งามศรี

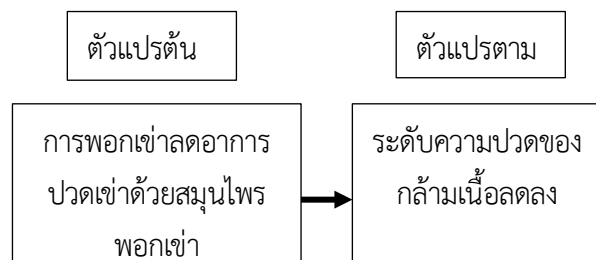
ที่มาและความสำคัญ

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aging Society ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งจะเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete - Aging Society เมื่อมีสัดส่วนของประชากรที่มี อายุ ๖๐ ปีขึ้นไปเกินร้อยละ ๒๐ และปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุที่พบได้บ่อย คือ โรคข้อเข่าเสื่อม (Osteoarthritis จากสถิติผู้ป่วยที่มาใช้บริการในโรงพยาบาลกบินทร์บุรี ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ พบผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข่า จำนวน ๑,๐๖๓ คน ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ จำนวน ๖๘๐ คน ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ จำนวน ๕๖๘ คน และปี พ.ศ.๒๕๖๖ จำนวน ๘๑๘ คน (งานศูนย์คอมพิวเตอร์ โรงพยาบาลกบินทร์บุรี, ๒๕๖๗

วัตถุประสงค์

เพื่อใช้บำบัดอาการปวดข้อของกลุ่มที่มีภาวะอาการปวดข้อ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบวิจัยกึ่งทดลอง

(Quasi-Experimental research design

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ที่มีอาการปวดเข่า ในอำเภอกบินทร์บุรี

จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน ๒๖๙ ราย

การวิเคราะห์ทางสถิติ

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยใช้สถิติร้อยละ และสถิติ

T-test

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการวินิจฉัยโดยแพทย์

แผนปัจจุบันหรือแพทย์แผนไทยว่าเป็นโรคข้อเข่าเสื่อม

๒ ซักประวัติตรวจร่างกายให้กลุ่มตัวอย่าง ใช้แบบ

ประเมินอาการปวดเข่าก่อนการทดลอง

๓ ทำการพอกเข่าด้วยตำรับยาสมุนไพรบริเวณที่มีอาการปวดเข่า

๔ ทำแบบสอบถามโดยใช้แบบประเมินอาการปวดเข่าหลังการรักษา

๕ ผู้ศึกษาได้ทำการรักษาและเก็บข้อมูล จำนวน ๕ ครั้ง โดยทำการบันทึกผลเก็บข้อมูลทุกครั้ง

๖ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์และแปลผลวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบผลที่ได้ก่อนการพอกเข่าครั้งที่ ๑ กับ หลังการพอกเข่าครั้งที่ ๕

หมายเหตุ อยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย

๒. นวัตกรรมไม้ไผ่ยางยืด

นวัตกรรมยางยืดไม้ไผ่ลดอาการปวดกล้ามเนื้อแบบสัมพันธ์กับการบริหารฤๅษีดัดตน

Innovative bamboo elastic band reduces muscle pain associated with Ruesie Dutton exercises

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลกบินทร์บุรี ”

ผลงาน ธนวัฒน์ งามศรี

บทคัดย่อ

อาการปวดกล้ามเนื้อเป็นโรคที่คนส่วนใหญ่ทุกอาชีพมีโอกาสเกิดขึ้นได้ทุกคน โรคทางระบบกระดูกและกล้ามเนื้อเป็นปัญหาสุขภาพที่พบได้ทั่วไปในประชาชนวัยทำงาน จากสถิติโรคทางระบบกล้ามเนื้อผู้ป่วยที่มาใช้บริการในคลินิกแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลกบินทร์บุรี ปีงบประมาณ ๒๕๖๕ นวดรักษา ๗๙ ครั้ง ประคบสมุนไพร ๘๙ ครั้ง อบไอน้ำสมุนไพรไม่มีมาใช้บริการ ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ นวดรักษาเท่ากับ ๖๑๙ ครั้ง ประคบสมุนไพร ๔๔๓ ครั้ง อบไอน้ำสมุนไพร ๒๓๕ ครั้ง นวดเพิ่มขึ้นร้อยละ ๗๙.๕๒ ประคบสมุนไพรเพิ่มขึ้นร้อยละ ๗๙.๙๑ อบไอน้ำสมุนไพรเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐๐ และปัจจุบันมีนวัตกรรมสมุนไพรที่บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อจึงเกิดนวัตกรรมยางยืดไม้ไผ่ เพื่อบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ ตามหลักการบริหารกล้ามเนื้อให้สัมพันธ์กับท่าฤๅษีดัดตน

วิธีการศึกษา เป็นการศึกษาเชิงทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้นวัตกรรมยางยืดไม้ไผ่จำนวน ๑๘ คน โดยเปรียบเทียบก่อนใช้และหลังใช้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและระดับความเจ็บปวด (Pain Score) โดยแบ่งระดับความเจ็บปวดดังนี้ ระดับความเจ็บปวดมาก ระดับคะแนน ๗ - ๑๐ ระดับความเจ็บปวดปานกลาง ระดับคะแนน ๔ - ๖ ระดับความเจ็บปวดเล็กน้อย ระดับคะแนน ๑ - ๓ ระดับความเจ็บปวดไม่มีอาการปวดระดับคะแนน ๐ โดยวัดระดับการเจ็บปวดเป็น ๓ ระยะ คือ ก่อนใช้ หลังใช้ภายใน ๑ วัน และ หลังใช้ภายใน ๕ วัน

ผลการศึกษา ระดับความปวดก่อนใช้ เมื่อใช้นวัตกรรมแล้วระดับความปวดส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงระดับคะแนนเท่ากับ ๔ (MIN = ๓, MAX=๔) ระดับความปวดหลังใช้ภายใน ๑ วัน ระดับความปวดส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงระดับคะแนนเท่ากับ ๓ (MIN = ๒, MAX=๓) ระดับความปวดหลังใช้ภายใน ๕ วันเมื่อใช้นวัตกรรมแล้วระดับความปวดส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงระดับคะแนนเท่ากับ ๒ (MIN = ๑, MAX=๕) ระดับความปวดเฉลี่ยที่ระดับความปวดก่อนใช้ คือ ๕.๓๙ (SD ±๑.๖๘) ระดับความปวดเฉลี่ยที่ระดับความปวดหลังใช้ภายใน ๑ วัน คือ ๔.๔๔ (SD ±๑.๕๐) ระดับความปวดเฉลี่ยที่ระดับความปวดหลังใช้ภายใน ๕ วัน คือ ๒.๔๔ (SD ±๐.๙๘)

วัตถุประสงค์

เพื่อบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อ
ที่มาใช้บริการคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาล
กบินทร์บุรี จำนวน ๑๘ คน

การวางแผนงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบวิจัยกึ่งทดลอง

(Quasi Experimental research design

โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง

สรุปผลการวิจัย

ผู้ป่วยที่ใช้นวัตกรรมยางยืดไม้ไผ่ลดอาการปวด
กล้ามเนื้อ ผู้ป่วยทุกรายมีอาการปวดลดลงหลังใช้
นวัตกรรมยางยืดไม้ไผ่

๓. สมุนไพรดอกขาวและการนวดบำบัดในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่

การศึกษาเปรียบเทียบระดับการติดสารนิโคติน ระหว่างการใช้สมุนไพรดอกขาวและการนวดบำบัด
Comparison of Nicotine Addiction Levels between Ya Dok Khao Herb and Massage Therapy

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้
“ โรงพยาบาลกบินทร์บุรี, รพ.สต.วังท่าช้าง ”

ผลงาน ธนวัฒน์ งามศรี, อุดม มาสแสง, ธิดารัตน์ ชิตวัชร, กรองทอง เจริญ

บทคัดย่อ

การสูบบุหรี่เป็นต้นเหตุของโรคถุงลมโป่งพองและมะเร็งปอด ศาสตร์การแพทย์แผนไทยที่เข้ามามีบทบาทในการลดอาการอยากบุหรี่ที่เป็นที่นิยมในปัจจุบันคือสมุนไพรดอกขาวและการนวดกดจุดบำบัดลดอาการอยากบุหรี่ จึงนำวิธีการดังกล่าวมาบำบัดผู้ที่มีอาการติดบุหรี่เพื่อให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยดีขึ้นและเป็นการนำสมุนไพรภูมิปัญญาไทยและการนวด ซึ่งเป็นมรดกดั้งเดิมของแพทย์แผนไทยมาใช้บำบัดผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ เพื่อเปรียบเทียบระดับการติดสารนิโคตินระหว่างกลุ่มที่ใช้สมุนไพรดอกขาวและกลุ่มที่ใช้วิธีนวดบำบัด

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) เพื่อศึกษาระดับการติดนิโคตินโดยใช้สมุนไพรดอกขาวและการนวดบำบัดโดยใช้เครื่องมือแบบประเมินฟาเกอร์สตรอมเพื่อวัดระดับการติดสารนิโคติน (Fagerstrom Test for Nicotine Dependence) ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน ๔๐ คน แบ่งเป็นกลุ่มที่ใช้สมุนไพรดอกขาว ๒๐ คน และกลุ่มที่ใช้การนวดบำบัด ๒๐ คน วิเคราะห์ด้วยสถิติ Wilcoxon Matched-pairs Signed rank test, Mann-Whitney U Test และสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัย ค่าเฉลี่ยปริมาณสารนิโคตินหลังใช้สมุนไพรดอกขาวลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Z = -3.349, p = 0.001$) เช่นเดียวกับปริมาณสารนิโคตินหลังการนวดบำบัด ซึ่งพบว่าลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($Z = -2.636, p = 0.008$) อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มสมุนไพรดอกขาวและกลุ่มนวดบำบัดด้วยสถิติ Mann-Whitney U test พบว่า การลดระดับสารนิโคตินไม่แตกต่างกัน ($p = 0.862$)

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อพัฒนาบริการการแพทย์แผนไทยในเรื่องของการเปรียบเทียบระดับการติดสารนิโคตินระหว่างกลุ่มที่ใช้สมุนไพรดอกขาวและกลุ่มที่ใช้วิธีนวดบำบัดของโรงพยาบาลกบินทร์บุรี
- ๒ เพื่อให้ประชาชนในเขตอำเภอกบินทร์บุรีและเขตพื้นที่ใกล้เคียงเข้าถึงการบริการการแพทย์แผนไทยและมีทางเลือกในการเลิกบุหรี่

รูปแบบงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง
(Quasi-Experimental Research)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้สูบบุหรี่ เพศชาย จำนวน ๔๐ คน

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาระดับการติดสารนิโคตินหลังเข้าร่วมโครงการเลิกบุหรี่ระหว่างกลุ่มที่ใช้สมุนไพรดอกขาว และกลุ่มที่ใช้วิธีนวดบำบัด พบว่ากลุ่มที่ใช้สมุนไพรดอกขาว และกลุ่มที่ใช้วิธีนวดบำบัดลดระดับสารนิโคตินได้ไม่แตกต่างกัน (Mann-Whitney U Test = ๑๙๓.๐๐, $p = 0.862$) แต่มีผลต่อการลดระดับการติดสารนิโคตินได้เหมือนกันทั้ง ๒ กลุ่ม

๑. ยาน้ำมันรักษาแผล

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอวังจันทร์ ”

หมอพื้นบ้าน พระครูวรวงศ์วิวัฒน์

ที่มาและความสำคัญ

พระครูวรวงศ์วิวัฒน์ ได้รับการสืบทอด เรียนรู้มาจากพระอาจารย์ (หลวงพ่อกิ่ง อดีตเจ้าอาวาสวัดชุมแสง

สรรพคุณ

สมานแผลเร่งการสร้างเนื้อเยื่อ ลดการอักเสบ และลดการติดเชื้อ ยับยั้งกระบวนการเกิดแผลเป็น (cheloid)

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เหง้าไพล	๓๐๐	กรัม
๒ เหง้าขมิ้นชัน	๓๐๐	กรัม
๓ ผลกระเปียน	๓๐๐	กรัม
๔ ผลกระเบา	๓๐๐	กรัม
๕ น้ำมันมะพร้าว	๑,๐๐๐	กรัม
๖ น้ำมันยาง	๓๐๐	กรัม
๗ พิมเสน	๕๐	กรัม
๘ การบูร	๕๐	กรัม

วิธีใช้

นำน้ำมันสมุนไพรรักษาแผล ใส่ผ้าก๊อซ นำไปปิดแผลที่ทำความสะอาดมาก่อนแล้ว พันด้วยผ้าก๊อซแน่นพอประมาณ ทำทุกวันวันละ ๑ ครั้ง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ห้ามใช้ในเด็กอายุต่ำกว่า ๕ ปี
- ๒ ห้ามรับประทาน
- ๓ ห้ามใช้ในช่องปาก
- ๔ ห้ามใช้ในช่องหู
- ๕ ห้ามใช้หยอดตา

ขั้นตอนการทำ

๑ ล้างทำความสะอาดเหง้าไพล เหง้าขมิ้นชัน หั่นเป็นชิ้นบาง ๆ ใส่ น้ำมันมะพร้าวลงในกระทะ ใส่ไพล ขมิ้นชัน หุงด้วยไฟอ่อน ๆ จนไพล และขมิ้นชันกรอบเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล น้ำมันในกระทะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง

๒ บุกผลกระเปียน กระเบา พอแตก นำลงกระทะ พร้อมเทน้ำมันยาง จุดไฟเผา เพื่อฆ่าฤทธิ์ก่อนนำไปผสมกับน้ำมันไพล ขมิ้นชัน

๓ นำพิมเสน การบูร ที่ละลายในน้ำอุ่น แล้วเทลงในภาชนะที่ปิดสนิทป้องกันการระเหย แล้วเทน้ำมันไพล ขมิ้นชัน กระเปียน กระเบา

๔ บรรจุลงขวดปิดฝาให้สนิทเพื่อนำไปใช้ต่อไป

๒. ตำรับยาหม่อง-ขี้ผึ้งบาล์มกระดูกไก่ดำ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ใน
“ โรงพยาบาลเขาชะเมา ”

ผลงาน โรงพยาบาลเขาชะเมาเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา

ที่มาและความสำคัญ

ในปัจจุบันในประเทศไทยได้มีการใช้การแพทย์ทางเลือกกันอย่างแพร่หลาย ทั้งในด้านการรักษาและการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การแพทย์แผนไทย การแพทย์แผนจีน และการแพทย์พื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งการแพทย์พื้นบ้านเป็นการแพทย์ที่อยู่คู่กับคนไทยมาเป็นระยะเวลานาน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ดูแลสุขภาพที่สำคัญอีกศาสตร์หนึ่ง โดยมีหมอพื้นบ้านเป็นผู้ที่มีบทบาทในการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนตลอดมา ทางกลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลเขาชะเมาเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ได้ทำการสำรวจข้อมูลทะเบียนหมอพื้นบ้านที่อาศัยอยู่ในอำเภอเขาชะเมา มีจำนวน ๓๓ คน โดยมีพระครูจันทสรศิริรักษ์ (พระอารมณ สร้อยสอ้ง เป็นหนึ่งในหมอพื้นบ้านที่ได้รับการรับรองด้านหมอพิธีกรรมและหมอยาสมุนไพร และมีตำรับตำรายาสมุนไพรที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ตำรับยาหม่อง-ขี้ผึ้งบาล์ม เป็นหนึ่งในตำรับยาที่อยู่ในตำรา กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลเขาชะเมาเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ได้นำตำรับยาหม่อง-ขี้ผึ้งบาล์ม มาศึกษาข้อมูล พัฒนารูปแบบยาและเพิ่มสมุนไพรกระดูกไก่ดำ ซึ่งมีสรรพคุณ ถอนพิษจากแมลงสัตว์กัดต่อย แก้ปวดบวมตามข้อ เพื่อให้เกิดประโยชน์และเป็นการรักษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพประชาชนต่อไป

สรรพคุณ

แก้ปวดเมื่อย ขัดยอก เคล็ดบวม แก้หวัดคัดจมูก
แก้ปวดศีรษะ แก้ท้องขึ้นปวดท้อง

วิธีใช้

ใช้ทาบริเวณที่มีอาการ

วัตถุดิบ

๑ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้าน
กรณีศึกษาพระครูจันทสรศิริรักษ์ (พระอารมณ สร้อยสอ้ง

๒ เพื่อศึกษา ประสิทธิภาพของนวัตกรรมการใช้
ยาหม่อง-ขี้ผึ้งบาล์มกระดูกไก่ดำ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ พิมเสน	๓	ส่วน
๒ การบูร	๓	ส่วน
๓ น้ำมันกระวาน	๓	ส่วน
๔ น้ำมันเปื๋ว	๓	ส่วน
๕ น้ำมันลาเวนเดอร์	๓	ส่วน
๖ น้ำมันกานพลู	๓	ส่วน

๗ น้ำมันอบเชย	๓	ส่วน
๘ น้ำมันสน	๓	ส่วน
๙ วาสลีน	๓	ส่วน
๑๐ เมนทอล	๔	ส่วน
๑๑ ขี้ผึ้ง	๗	ส่วน
๑๒ กระดูกไก่ดำ	๓๐	มิลลิลิตร

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำส่วนผสม ข้อ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๑๐, ๑๒ ผสมเข้าด้วยกันให้ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน
- ๒ นำส่วนผสม ข้อ ๙, ๑๑ ตั้งไฟอ่อนๆ คนจนเป็นเนื้อเดียวกัน
- ๓ นำส่วนผสม ข้อ ๑ เทลงผสมในข้อ ๒ คนจนเป็นเนื้อเดียวกัน และนำบรรจุลงในขวด ตั้งไว้ให้แข็งตัว

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ กรณียาสัมผัสโดนผิวหนังที่บอบบาง เช่น ริมฝีปาก หรือดวงตา ให้ล้างออกด้วยน้ำสะอาด
- ๒ หากมีอาการแพ้ ควรหยุดการใช้ยา และพบแพทย์ทันที

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการศึกษาประสิทธิผลของนวัตกรรม การใช้ยาหม่อง - ขี้ผึ้งบาล์มกระดุกไ่ดำ วัดยางเอน ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๕ คน ได้รับการรักษา ณ กลุ่มงานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลเขาชะเมา เฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา จังหวัดระยอง ระหว่างเดือนมีนาคม – เมษายน ๒๕๖๗ โดยทาดำรับยาหม่อง กระดุกไ่ดำ วัดยางเอน บริเวณที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อ และทำแบบสอบถามเพื่อประเมินประสิทธิผลของ ยาหม่อง-ขี้ผึ้งบาล์มกระดุกไ่ดำ ผลการทำแบบสอบถามพบว่า ด้านรูปแบบโครงสร้าง มีความพึงพอใจเฉลี่ย อยู่ในระดับดี ด้านการใช้งาน มีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ด้านความสามารถในการลดปวด มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ ดีมาก ด้านภาพรวมของผลิตภัณฑ์ มีความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับดี มีข้อเสนอแนะในรูปแบบ ของฉลาก ที่อาจจะไม่คงทนและตัวอักษรไม่ชัดเจน ซึ่งจะนำไปพัฒนาต่อไปในอนาคต

๑. สไปซี่ เฮอร์บ์ สเปรย์ (Spicy Herbs Spray)

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ รพ.สต.บ้านคู่สร้าง ”

ผลงาน จิตรานนท์ เกศแก้วรณฤทธิ์

ที่มาและความสำคัญ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านคู่สร้าง อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ มีผู้รับบริการที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อบริเวณคอ บ่า ไหล่ เพิ่มมากขึ้นทุกปี จึงได้พัฒนาสมุนไพรฤทธิ์ร้อนที่สามารถหาได้ง่ายในครัวเรือน มาใช้บรรเทาอาการปวด กล้ามเนื้อในรูปแบบสเปรย์โดยได้ทำการศึกษาวิจัย ด้านประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการใช้ลดอาการปวด กล้ามเนื้อบริเวณคอ บ่า ไหล่ พบว่าสามารถลดอาการปวดกล้ามเนื้อในอาสาสมัครได้ และมีความปลอดภัยจึงได้พัฒนา

เป็นนวัตกรรมสไปซี่ เฮอร์บ์ สเปรย์ (Spicy Herbs Spray) สามารถพกพาได้สะดวกและใช้ได้ง่าย เพื่อให้ผู้รับบริการมีทางเลือกในการรักษามากยิ่งขึ้น และเป็นการส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการดูแล สุขภาพ ลดการใช้ยาแผนปัจจุบันอันจะนำไปสู่การแพทย์แผนไทยที่ยั่งยืน

สรรพคุณ

ลดอาการปวดกล้ามเนื้อ

วิธีใช้

ฉีดพ่นบริเวณที่มีอาการปวด

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้สเปรย์สมุนไพรฤทธิ์ร้อน หรือสไปซี่ เฮอร์บ์ สเปรย์ ในการลดอาการปวดกล้ามเนื้อคอ บ่า ไหล่

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ผงเหง้าข่า ผงเหง้าขิง และผงพริกไทยดำ	
อย่างละ	๑๖๐ กรัม
๒ เอทิลแอลกอฮอล์	๑,๐๐๐ มิลลิลิตร
๓ กลีเซอริน	๒๐๐ มิลลิลิตร
๔ การบูร	๖๐ กรัม
๕ เกล็ดสะระแหน่	๔๐ กรัม

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ เตรียมสารสกัดสมุนไพร โดยนำผงเหง้าข่า เหง้าขิงและพริกไทยดำใส่ในโหลแก้ว จากนั้นเติมเอทิลแอลกอฮอล์ ลงไป แล้วคนให้เข้ากัน ปิดฝาทิ้งไว้ ๑๕ วัน และนำมากรองเอาผงสมุนไพรออก
- ๒ นำการบูรและเกล็ดสะระแหน่ใส่ลงไปในสารสกัดสมุนไพรที่ได้ แล้วคนจนละลาย จากนั้นใส่กลีเซอรินลงไป แล้วคนให้เข้ากัน
- ๓ นำมาบรรจุใส่ขวดสเปรย์ (ขวดละ ๕๐ มิลลิลิตร)

ขั้นตอนการใช้นวัตกรรม

- ๑ ทดสอบอาการแพ้ของสไปซี่ เฮอร์บ์ สเปรย์ ที่บริเวณท้องแขนของผู้รับบริการ ทิ้งไว้ ๕ นาที หากพบอาการแพ้ มีผื่นคัน หรือตุ่มใส ให้ล้างออกด้วยน้ำเปล่าและหยุดใช้ทันที
- ๒ ประเมินความเจ็บปวดก่อนการฉีดของสไปซี่ เฮอร์บ์ สเปรย์ ด้วย pain score
- ๓ นำสไปซี่ เฮอร์บ์ สเปรย์ มาฉีดบริเวณที่มีอาการปวด
- ๔ ประเมินความเจ็บปวดหลังฉีดสไปซี่ เฮอร์บ์ สเปรย์ ด้วย pain score
- ๕ ประเมินผลความพึงพอใจของการใช้นวัตกรรมของสไปซี่ เฮอร์บ์ สเปรย์

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ควรระวังในผู้ที่แพ้แอลกอฮอล์ สมุนไพรร หรือส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์
- ๒ ห้ามพ่นลงบริเวณที่มีบาดแผลเปิด และบริเวณใบหน้า ดวงตา

สรุปผลการดำเนินงาน

ประสิทธิผลของสเปรย์สมุนไพรฤทธิ์ร้อน หลังการใช้ ๒๐ นาที สามารถลดระดับความเจ็บปวดบริเวณบ่าหรือต้นคอได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยระดับความเจ็บปวดบริเวณบ่าหรือต้นคอทั้ง ๕ ท่า ได้แก่ ท่าหน้าตรง ท่าก้มหน้า ท่าเงยหน้า ท่าเอียงศีรษะไปทางซ้าย และท่าเอียงศีรษะไปทางขวา หลังการใช้สเปรย์สมุนไพรฤทธิ์ร้อนน้อยกว่า ก่อนการใช้สเปรย์สมุนไพรฤทธิ์ร้อน ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ความปลอดภัยของสเปรย์สมุนไพรฤทธิ์ร้อน หลังการใช้ ๒๐ นาทีลักษณะผิวหนังบริเวณบ่าและต้นคอของกลุ่มตัวอย่าง ไม่พบความผิดปกติ และทุกคนไม่มีอาการไม่พึงประสงค์ หรืออาการอื่น ๆ ที่ทำให้รู้สึกไม่สบาย

นวัตกรรม สไปซี่ เฮอร์บ์ สเปรย์ (Spicy Herbs Spray) ไปใช้พัฒนางานในระดับจังหวัด เป็นพัฒนางานในหน่วยบริการปฐมภูมิโดยใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อ ร่วมกับการรักษาแบบอื่นทั้งในหน่วยบริการและในชุมชน ทำให้จังหวัดสมุทรปราการมีหน่วยบริการปฐมภูมิ ที่ให้บริการการแพทย์แผนไทยที่มีประสิทธิภาพ

จังหวัดสมุทรปราการ

๒. น้ำมันกัญชา สูตรภายนอก

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลบางจาก ”

ผลงาน วิภาวีร์ ฤทธิ์แก้ว

ที่มาและความสำคัญ

โรคผิวหนัง (Skin Disease) เป็นหนึ่งในโรคที่พบได้มากในประเทศไทย เนื่องจากสภาพอากาศที่ร้อน อบอ้าว และมลพิษต่าง ๆ ผื่นผิวหนังอักเสบ ในโรคนี้จะมีอาการคันมาก ลักษณะเป็นผื่นแดงหรือมีตุ่มแดงนูน ตุ่มน้ำใส ซึ่งเมื่อแตกออกเป็นน้ำเหลืองไหลเยิ้มแล้วกลายเป็นสะเก็ดแข็ง ผื่นผิวหนังอักเสบ พบมากในบริเวณข้อพับแขน ข้อพับขา คอ ใบหน้า และผิวหนังตำแหน่งที่มีการเสียดสีแต่ในรายที่เป็นมาก ๆ ผื่นเกิดทั่วร่างกายได้

จากการสำรวจหมอพื้นบ้านและภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ในพื้นที่ตำบลบางจาก อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ทำให้ทราบว่า การใช้ตำรับยาสมุนไพรรักษาอาการแพ้และอาการเรื้อรัง ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่น มากกว่า ๔๐ ปี โดยปราชญ์ชาวบ้าน อำเภอพระประแดง ชื่อว่า นายสำราญ อินบุญ กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลบางจาก จึงได้มีการถอดองค์ความรู้ ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการรักษาในปัจจุบัน และมีการพัฒนาเป็นตำรับยาสมุนไพรสูตรภายนอก (Cannabis oil)

สรรพคุณ

รักษาอาการทางผิวหนัง ผดผื่นคัน สะเก็ดเงิน

วิธีใช้

ทาบริเวณที่มีอาการวันละ ๓ ครั้ง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิผลน้ำมันกัญชาสูตรภายนอกในผู้ป่วยโรคผิวหนังผื่นคัน

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ กัญชา	๕๐๐	กรัม
๒ กระเบา	๕๐๐	กรัม
๓ สะบ้า	๕๐๐	กรัม
๔ ดอกลำโพง	๑๐๐	กรัม
๕ สะแกแสง	๕๐๐	กรัม
๖ กำมะถัน	๒๐๐	กรัม
๗ พิมเสน	๒๐๐	กรัม
๘ การบูร	๒๐๐	กรัม
๙ น้ำมันมะพร้าว	๘	ลิตร

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำสมุนไพรต่าง ๆ ล้างด้วยน้ำสะอาด ตากไว้ให้แห้ง
- ๒ ย่อยสมุนไพรให้มีขนาดเล็กลง

๒ เติมน้ำมันมะพร้าวใส่ลงในหม้อตั้งไฟอ่อน เติมน้ำมันพืชทั้งหมดใส่ในหม้อต้มเคี่ยว คนสมุนไพรตลอดเวลา

๓ ต้มเคี่ยวจนน้ำมันเหลือ ๓/๔ พักทิ้งไว้ให้เย็น

๔ นำน้ำมันสมุนไพรกรองด้วยผ้าขาวบาง บรรจุลงขวด

ขั้นตอนการใช้นวัตกรรม

- ๑ ตรวจประเมินอาการของผู้รับบริการที่มีอาการผื่นคัน
- ๒ แนะนำขั้นตอนการใช้ยา

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ห้ามใช้ในผู้ที่มีประวัติแพ้ผลิตภัณฑ์จากสารสกัดกัญชา หรือส่วนประกอบใด ๆ ในยานี้
- ๒ ห้ามทาบริเวณผิวหนังที่มีบาดแผล แผลเปิด
- ๓ ห้ามรับประทาน

สรุปผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงาน กลุ่มเป้าหมาย ผู้รับบริการคลินิกการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลบางจาก ที่มีอาการผื่นคันบริเวณผิวหนัง จำนวน ๑๕ คน พบว่าผู้รับบริการมีอาการดีขึ้นหลังจากใช้น้ำมันกัญชาสูตรภายนอก ภายใน ๓ วัน

๓. สเปรย์กระดูกไก่ดำ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ รพ.สต.แหลมฟ้าผ่า ”

ผลงาน วิภาวดี คำเหล็ก

ที่มาและความสำคัญ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแหลมฟ้าผ่า ให้บริการประชาชนที่มีอาการโรคกล้ามเนื้อผู้รับบริการส่วนใหญ่จะมา รักษาโดยการนวดและประคบสมุนไพร เพื่อคลายกล้ามเนื้อที่มีอาการปวดและตึง แต่ผู้รับบริการบางรายไม่สามารถมารับการรักษาได้อย่าง ต่อเนื่อง เนื่องจากผู้รับบริการเป็นวัยทำงานไม่ค่อยมีเวลา ทางกลุ่มงาน การแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแหลมฟ้าผ่า จึงได้ คิดผลิตภัณฑ์ “สเปรย์กระดูกไก่ดำ” สำหรับการช่วยบรรเทา ลดอาการ ปวดข้อและกล้ามเนื้อ ซึ่งคาดว่าจะลดปัญหาในการรับประทุกันยาแก้ปวดได้ และการใช้สเปรย์กระดูกไก่ดำนั้น จัดทำขึ้น เพื่อเพิ่มความสะดวกในการใช้งานไม่เสียเวลา เหมาะกับคนวัยทำงานหรือผู้สูงอายุที่ไม่อยากรับประทุกันยา หรือไม่ สามารถมารับการรักษาที่หน่วยบริการได้ เป็นตัวช่วยหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการดูแลรักษาอาการปวดด้วยตนเอง เบื้องต้นได้

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ และลดบวม

วิธีใช้

พ่นผิวหนังบริเวณที่ปวดกล้ามเนื้อหรือบวม
ครั้งละ ๒ กด วันละ ๓ ครั้ง

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมการลดปริมาณการรับประทุกันยาแก้ปวด
ในกลุ่มผู้รับบริการที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อและข้อ

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ สารสกัดกระดูกไก่ดำ	๙๐๐	มิลลิลิตร
๒ เมนทอล	๑๒๕	กรัม
๓ การบูร	๑๕๐	กรัม
๔ น้ำมันระกำ	๒๕	มิลลิลิตร

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ละลายเมนทอลและการบูรเป็นเนื้อเดียวกัน
- ๒ เติมสารสกัดกระดูกไก่ดำ คนจนส่วนผสมเข้ากัน จากนั้นเติมน้ำมันระกำลงไป คนให้เข้ากัน
- ๓ เทส่วนผสมใส่ขวดสเปรย์ปิดฝา และนำมาใช้ฉีดตามที่ต้องการ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ควรระวังในผู้ที่แพ้แอลกอฮอล์ สมุนไพร หรือ ส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์
- ๒ ห้ามพ่นบริเวณที่มีบาดแผลเปิด และบริเวณ ใบหน้า ดวงตา

ขั้นตอนการใช้นวัตกรรม

- ๑ ทดสอบอาการแพ้ของสเปรย์กระดูกไก่ดำ ที่บริเวณ ท้องแขนของผู้รับบริการ ทั้งไว้ ๕ นาที หากพบอาการ แพ้ มีผื่นคัน หรือตุ่มใส ให้ล้างออกด้วยน้ำเปล่าและ หยุดใช้ทันที
- ๒ ประเมินความเจ็บปวดก่อนการฉีดสเปรย์ กระดูกไก่ดำด้วย pain score
- ๓ นำสเปรย์กระดูกไก่ดำมาฉีดบริเวณที่มีอาการปวด
- ๔ ประเมินความเจ็บปวดหลังฉีดสเปรย์กระดูกไก่ดำ ด้วย pain score
- ๕ ประเมินผลความพึงพอใจของการใช้นวัตกรรม สเปรย์กระดูกไก่ดำ

สรุปผลการดำเนินงาน

สเปรย์กระดูกไก่ดำสามารถบรรเทาอาการปวด กล้ามเนื้อ ลดอาการปวดอักเสบของข้อต่อและ กล้ามเนื้ออักเสบเฉียบพลัน ได้ดี

๑. ตำรับยาน้ำมันมะขามลดอาการปวดกล้ามเนื้อ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลโคกสูง ”

หมอพื้นบ้าน อรรถพร เจือจันทร์

ที่มาและความสำคัญ

จากข้อมูลรายงานจำนวนผู้เข้ารับบริการคลินิกการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลโคกสูง จังหวัดสระแก้ว ตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๑๕๖๕ ถึง ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ มีผู้เข้ารับการรักษา กลุ่มอาการปวดกล้ามเนื้อด้วยการนวดไทย ๓๗๓ คน ๑,๖๗๗ ครั้ง ประคบสมุนไพร ๒๖ คน ๖๐ ครั้ง ซึ่งผู้ป่วย บางรายมีอาการปวดกล้ามเนื้อมาก ต้องรักษา ๓ ถึง ๕ ครั้ง จึงหายดี

ในทางการแพทย์แผนไทยนอกจากการรักษาด้วยการนวดไทย ประคบสมุนไพรและรับประทานสมุนไพรแล้ว ยังมีหัตถการอื่นที่สามารถรักษาหรือบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อได้ เช่น การนวดน้ำมัน โดยผู้จัดทำได้ปรับปรุงสูตรน้ำมันนวดจากน้ำมันโพล เป็นน้ำมันมะขาม ทางแพทย์แผนไทยความเปรี้ยวที่ได้จากใบมะขามจะช่วย ในการกัดเซาะพังผืดคลายกล้ามเนื้อที่มีอาการแข็ง ดังได้

สรรพคุณ

ลดอาการปวดและการอักเสบของกล้ามเนื้อ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ใบมะขามสด	๑	กิโลกรัม
๒ โพลสด	๕๐๐	กรัม
๓ ขมิ้นชันสด	๒๕๐	กรัม
๔ กานพลู	๓๐	กรัม
๕ การบูร	๓๐	กรัม
๖ พิมเสน	๓๐	กรัม
๗ เมนทอล	๓๐	กรัม
๘ น้ำมันมะพร้าว	๑	ลิตร

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพตำรับยาน้ำมันมะขามในการ บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ

วิธีใช้

เป็นยาใช้ภายนอกสำหรับทา นวด กัก หยาด แช่ เพื่อบรรเทาบำบัด อาการปวดตึง เกร็ง ตามกล้ามเนื้อ

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ใบมะขามสด ปั่นหรือตำให้ละเอียด นำมาคั้นเอาแต่น้ำ จนกากยาจัด
- ๒ โพลสด ขมิ้นชันสด ล้างทำความสะอาด หั่นเป็นแผ่นบาง ๆ

๓ ตำกานพลูพอบุบ

๔ นำโพลสดและขมิ้นชันสดที่หั่นเป็นแผ่นบาง ๆ

ทอดกับน้ำมันมะพร้าวให้สุกกรอบและตักกากออก

๕ นำน้ำมันที่คั้นไว้ผสมกับน้ำมันที่ทอดโพลและขมิ้นชันเคี่ยวจนกว่าจะเป็นน้ำมันเนื้อเดียวกัน

๖ เมื่อน้ำมันเป็นเนื้อเดียวกันแล้ว ปิดไฟ เดิมกานพลูที่ตำพอบุบลงไป ปิดฝาทิ้งไว้ ๑๕ - ๒๐ นาที นำน้ำมันที่ได้มากรองโดยผ้าขาวบาง นำกากที่เหลือ บีบน้ำมันออกให้หมด นำน้ำมันที่กรองได้ผสมกับ พิมเสน การบูร เมนทอล

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

สรุปผลการดำเนินงาน

ผู้ป่วยที่ได้รับการนวดน้ำมันมะขาม จำนวน ๓๐ คน มีอาการปวดคอ บ่า ไหล่ ๑๓ คน อาการปวดหลัง ๙ คน อาการปวดขาและเข่า ๕ คน อาการปวดแขน ๓ คน พบว่าน้ำมันมะขามสามารถช่วยลดอาการปวด ตึงเกร็ง กล้ามเนื้อได้ ทั้งผู้ป่วยไม่มีอาการไม่พึงประสงค์หลังรับการรักษา

๒. ตำรับยาเป่ารักษาโรคงูสวัด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน วีระ สีกา

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาเป่าโรคงูสวัดของนายวีระ สีกา ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญามาจากปู่ ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ที่ให้การรักษาด้านการเป่าเกี่ยวกับโรคงูสวัด ไฟลามทุ่ง โดยให้การรักษามาแล้ว ๓๐ ปี ให้การรักษาผู้ป่วย มากกว่า ๑๐๐ คน ซึ่งการรักษาผู้ป่วยในแต่ละคนต้องรักษา ๓ - ๔ ครั้ง โดยใช้วิธีการเป่ากับยาสมุนไพรเป็นหลัก ที่ใช้รักษาผู้ป่วย

สรรพคุณ

รักษาโรคงูสวัด ไฟลามทุ่ง เริ่ม

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ หมาก สรรพคุณ ขับพิษ ทาแก้คัน แก้ปากเปื่อย
- ๒ ใบพลู สรรพคุณ แก้ลมพิษ แก้อาการคัน รักษาโรคผิวหนัง
- ๓ ปูนแดง สรรพคุณ ทาแก้อาการคัน

วิธีใช้

- ๑ นำหมาก ใบพลู ตำให้ละเอียด
- ๒ นำหมาก ใบพลู ที่ตำละเอียดเรียบร้อยแล้วมาผสมกับปูนแดง
- ๓ นำส่วนผสมที่ผสมเรียบร้อยแล้วมาวางบริเวณที่มีรอยโรค
- ๔ ทำการเป่าคาถา เป็นอันเสร็จการรักษาในหนึ่งครั้ง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. Foot Feet For Fun ฟุตบอมบ์แช่เท้า

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ รพ.สต.บ้านทุ่งกบินทร์ ”

ผลงาน จิตรา เครือโสม

ที่มาและความสำคัญ

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เผยสถานการณ์ผู้ป่วยโรคเบาหวาน เนื่องในวันเบาหวานโลก ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ พบปีที่ผ่านมาผู้ป่วยทั่วโลกแล้ว ๕๓๗ ล้านคน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติผู้ป่วยที่มารับบริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านทุ่งกบินทร์ ในปี พ.ศ.๒๕๖๓ - ๒๕๖๖ พบว่า โรคเบาหวานจัดอยู่ใน ๕ อันดับแรกของผู้มารับบริการ ซึ่งผู้ป่วยโรคเบาหวานจะมีอาการชาบริเวณปลายมือปลายเท้า และความรู้สึกในการรับรู้สัมผัสความร้อน-เย็น ลดลง กลุ่มงานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านทุ่งกบินทร์เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงมีแนวความคิดมาจากการใช้บอมบ์ (Bath Bomb เพื่อลดปัญหาอาการชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน

สรรพคุณ

ช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยบริเวณเท้า ลดอาการชา

วิธีใช้

- ๑ เตรียมน้ำต้มสุกผสมกับน้ำอุณหภูมิห้องให้ได้ น้ำอุ่นอุณหภูมิพอเหมาะไม่ร้อนหรือเย็นจนเกินไป โดยการทดสอบด้วยท้องแขน
- ๒ ใส่ส่วนผสม “Foot Feet for Fun ฟุตบอมบ์ แช่เท้า” ลงในน้ำอุ่นที่เตรียมไว้
- ๓ แช่เท้าพร้อมกับขยับเท้าไปมาในน้ำอุ่น ประมาณ ๑๐ - ๑๕ นาที
- ๔ เช็ดทำความสะอาดเท้าให้แห้ง

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อลดปัญหาอาการชาเท้าในผู้ป่วยโรคเบาหวาน
- ๒ เพื่อลดระยะเวลาในการจัดเตรียมสมุนไพรแช่เท้า

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑	ไพลแห้งบด	๑	ถ้วยตวง
๒	ขมิ้นชันบด	๑	ถ้วยตวง
๓	ใบมะขามบด	๑	ถ้วยตวง
๔	ใบส้มป่อยบด	๑	ถ้วยตวง
๕	ตะไคร้บด	๑	ถ้วยตวง
๖	ผิวมะกรูดบด	๑	ถ้วยตวง
๗	ใบหนาดบด	๑	ถ้วยตวง
๘	แป้งข้าวโพด	๑๒๐	กรัม
๙	เบคกิ้งโซดา	๓	ช้อนโต๊ะ
๑๐	กรดมะนาว	๓	ช้อนโต๊ะ
๑๑	น้ำมันมะพร้าว	๒	ช้อนโต๊ะ
๑๒	เกลือ	๑	ช้อนโต๊ะ
๑๓	น้ำมันหอมระเหย		
๑๔	สีผสมอาหาร		

ขั้นตอนการทำนวดกรรม

๑ นำผงสมุนไพรแห้งบดละเอียด ได้แก่ ไพล ขมิ้นชัน ใบมะขาม ใบส้มป่อย ตะไคร้ ผิวมะกรูด ใบหนาด ผสมเข้ากันกับแป้งข้าวโพด เบคกิ้งโซดา กรดมะนาว และเกลือ

๒ นำส่วนผสมในข้อ ๑ มาร่อนด้วยกระชอน เพื่อให้ส่วนผสมแต่ละชนิดกระจายตัวและแยกกากสมุนไพรชิ้นใหญ่ออก

๓ นำส่วนผสมในข้อ ๒ ผสมให้เข้ากันดีกับ น้ำมันมะพร้าวหรือออยล์ทาผิว สีส้มอาหาร และ น้ำมันหอมระเหยที่เตรียมไว้

๔ นำส่วนผสมที่ได้ใส่ลงในแม่พิมพ์กดให้แน่น จากนั้นนำไปอบเพื่อไล่ความชื้น

๕ บรรจุผลิตภัณฑ์ที่ได้ใส่กล่อง ปิดฝาให้สนิท เก็บไว้ในที่แห้ง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ ผู้ที่มีบาดแผลบริเวณเท้าไม่ควรแช่เท้า เพราะ อาจทำให้เกิดการติดเชื้อได้ จึงควรสำรวจแผล บริเวณ เท้าทุกครั้งก่อนทำการแช่เท้า

๒ ผู้ป่วยเบาหวานที่มีอาการชาเท้าควรระวังเรื่อง อุณหภูมิของน้ำไม่ให้ร้อนเกินไป เนื่องจากผู้ที่มี อาการชา เท้าไม่สามารถรับรู้ความรู้สึกที่เท้าได้ อย่างเต็มที่อาจทำให้เกิดอันตรายได้ จึงต้องมีผู้ดูแล ขณะแช่เท้าหรือใช้เท้าท่อนแขน ในการทดสอบ อุณหภูมิน้ำก่อนแช่เท้า

๓ เช็ดทำความสะอาดเท้าให้แห้งทุกครั้ง หลังการแช่เท้าเพื่อป้องกันการเกิดเชื้อราที่เท้า และป้องกันการลื่นล้มจากการที่เท้าเปียก

สรุปผลการดำเนินงาน

ผู้รับบริการที่ได้รับการแช่เท้าด้วย นวัตกรรม

“Foot Feet for Fun ฟุตบอมบ์แช่เท้า” ส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจต่อนวัตกรรมและไม่พบผู้ที่มีอาการ ไม่พึงประสงค์หลังจากการแช่เท้า จึงได้มีการนำเสนอ ผลของการการใช้นวัตกรรมให้กับหน่วยบริการ ด้านสุขภาพ แห่งอื่นให้ได้นำมาใช้ในสถานบริการ เพื่อประโยชน์ของผู้ให้บริการและผู้รับบริการต่อไป

เขตสุขภาพที่ ๗

เขตสุขภาพที่ ๗ ประกอบด้วย ๔ จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม และร้อยเอ็ด

๑. วิทยาลัย ตำรับโรงพยาบาลเขาวง

ประสิทธิผลและความพึงพอใจของวิทยาลัย ตำรับโรงพยาบาลเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลเขาวง ”

ผลงาน สุณัฐภา หนองห้าง

บทคัดย่อ

โรงพยาบาลเขาวง เปิดให้บริการคลินิกคัดกรองโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ (Acute Respiratory Infection : ARI clinic) ในเดือนเมษายน ปี พ.ศ.๒๕๖๓ เพื่อคัดกรองผู้ป่วยมีอาการทางเดินหายใจ และผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงเข้าเกณฑ์ COVID-๑๙ เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของสหวิชาชีพ มีผู้รับบริการเดือนเมษายน – ธันวาคม ๒๕๖๓ จำนวน ๕๖๐ คน ในทางการแพทย์แผนไทยไม่มีกล่าวถึงโรคติดเชื้อทางเดินหายใจโดยตรง แต่มีกลุ่มอาการทางคอเสมหะ คอเสมหะกำเริบ และสิ่งรบกวนการหายใจ โดยเฉพาะในตอนเช้าเกิดอาการ คัดจมูก จาม น้ำมูกใส ไม่มีไข้ และมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของอากาศระบร้อน กระทบเย็น เป็นต้น ซึ่งกลุ่มงานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลเขาวง ได้ให้บริการสมุนไพรสมุนไพรในคลินิกคัดกรองโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ มีการพัฒนานวัตกรรมยาสมุนไพรในกระต่ายไม้ไผ่ ผู้รับบริการสนใจเข้ารับบริการที่คลินิกมากขึ้น ในการดูแลส่วนของกระต่ายยาสมุนไพรที่ผ่านความร้อนจากการอบฆ่าเชื้อจากทางโรงพยาบาล เป็นการเพิ่มภาระงานให้กับหน่วยงานจ่ายกลางของโรงพยาบาล กลุ่มงานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จึงต้องการพัฒนาวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพ และช่วยลดต้นทุนในการให้บริการ โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ได้ง่าย พกพาสะดวก

วัตถุประสงค์

- ๑ ศึกษาประสิทธิผลของวิทยาลัยสมุนไพร ในด้านการลดอาการคัดจมูก น้ำมูกไหล ทำให้หายใจสะดวกขึ้น
- ๒ ศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ผลิตภัณฑ์วิทยาลัย ตำรับโรงพยาบาลเขาวง
- ๓ ศึกษาอาการข้างเคียงของวิทยาลัยตำรับโรงพยาบาลเขาวง

รูปแบบงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research)

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้รับบริการในคลินิกเฉพาะโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ โรงพยาบาลเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน ๑๕๐ คน

สรุปผลการศึกษา

พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๑๕๐ คน เป็นเพศชาย ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๓๓ เพศหญิง ๙๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๖๗ อายุเฉลี่ย ๕๖.๓๕ ปี แบ่งระดับความพึงพอใจออกเป็น ๓ ระดับคือ พึงพอใจมาก ปานกลางและน้อย ประกอบด้วย ๕ ข้อย่อย ดังนี้ ข้อ ๑ ความพึงพอใจการลดอาการคัดจมูก หายใจสะดวกขึ้น รู้สึกโล่งขึ้น พึงพอใจมาก ร้อยละ ๘๖.๖๗ ข้อ ๒ ความพึงพอใจต่อกลิ่นสีของผลิตภัณฑ์ พึงพอใจมากร้อยละ ๙๐ ข้อ ๓ ความพึงพอใจต่อเนื้อสัมผัส การซึมลงสู่ผิวหนัง พึงพอใจมากร้อยละ ๙๑.๓๓ ข้อ ๔ ความพึงพอใจต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์ ฉลาก รายละเอียดผลิตภัณฑ์ วิธีใช้ พึงพอใจมากร้อยละ ๙๐.๖๗ ข้อ ๕ ความพึงพอใจต่อความสะดวก ในการใช้และพกพา พึงพอใจมากร้อยละ ๙๔.๖๗

๒. เจลลดปวด

การพัฒนาเจลยาตั้งจากภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านลดการปวดในโรคออฟฟิศซินโดรมกับบุคลากรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์

Development Gel formulation of Wisdom Folk Healer pain relief for office Syndrome of Public Health Personnel at Kalasin Provincial Public Health Office

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลกมลาไสย ”

ผลงาน กานต์ญาดา นาชัยเพชร

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ในบุคลากรที่ทำงานออฟฟิศในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยแพทย์แผนไทยวินิจฉัยเป็นโรคคลายปวดเมื่อยเคลือบเคลือบโรคออฟฟิศซินโดรม รวมทั้งหมด ๓๐ ราย สุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง โดยใช้เจลยาตั้งที่พัฒนาจากภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน ๕ สูตร พบว่าสูตรที่ ๔ เป็นสูตรที่ดีที่สุด ลักษณะเนื้อเจลใสสีเหลืองอมน้ำตาล ไม่แยกชั้น pH = ๗ เคลี่ยง่าย ไม่เหนียวเหนอะหนะ หลังทานมีความรู้สึกชุ่มชื้น พบว่าสูตรที่ ๔ เป็นสูตรที่ดีที่สุด มีอัตราส่วนสารสกัดยา ๗% Aristoflex AVC ๐.๗๕% triethanolamine ๑ % glycerine ๕% propylene glycol ๒๕% พิมเสนน้ำ ๑% Menthol ๒.๕% tween ๐.๑% และน้ำกลั่น ๑๐๐ มิลลิลิตร ลักษณะเนื้อเจลใสอมน้ำตาล ไม่แยกชั้น pH = ๗ เคลี่ยง่ายไม่เหนียวเหนอะหนะ หลังทานมีความรู้สึกชุ่มชื้น นำมาทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ ราย ก่อนการทดลองมีระดับความปวด ร้อยละ ๖.๔๓ หลังการทดลองมีระดับความปวดร้อยละ ๕.๒๓ สามารถลดระดับความปวดลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๑.๒๐ พบผลข้างเคียงมีความเย็นผิวหนังมากเกินไปร้อยละ ๙.๓๓ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์เจลยาตั้ง ร้อยละ ๘๘.๒๗

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิผลเจลยาตั้งจากภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านต่อระดับการลดระดับความปวดของผู้ป่วยโรคออฟฟิศซินโดรม (โรคคลายปวดเมื่อยเคลือบเคลือบ) และความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์เจลยาตั้งลดการปวดในโรคออฟฟิศซินโดรม (โรคคลายปวดเมื่อยเคลือบ)

รูปแบบงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง

(Quasi Experimental Research)

กลุ่มตัวอย่าง บุคลากรที่ทำงานออฟฟิศในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยแพทย์แผนไทยวินิจฉัยเป็นโรคคลายปวดเมื่อยเคลือบเคลือบโรคออฟฟิศซินโดรม รวมทั้งหมด ๓๐ ราย

สรุปผลการศึกษา

การพัฒนาเป็นตำรับยาในรูปแบบประเภทยาลดปวดทดลองพัฒนาดำรับเจลดขึ้น ๕ สูตร โดยใช้เจล Aristoflex AVC เป็นสารก่อเจล ประเมินผลของเจลโดยพิจารณาจากคุณสมบัติทางกายภาพ สี การแยกชั้น ลักษณะเนื้อเจล กลิ่น ความรู้สึก ค่าPH พบว่าสูตรที่ ๔ เป็นสูตรที่ดีที่สุด นำมาทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ ราย ก่อนการทดลองมีระดับความปวดร้อยละ ๖.๔๓ หลังการทดลองระดับความปวดร้อยละ ๕.๒๓ สามารถลดระดับความปวดลดลงเฉลี่ยร้อยละ ๑.๒๐ พบผลข้างเคียงมีความเย็นผิวหนังมากเกินไป ร้อยละ ๙.๓๓ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์เจลยาตั้งมากที่สุดร้อยละ ๘๘.๒๗

๑. ยาหม่องนางแซง

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน สมจิตต์ ทิพยเนตร

ที่มาและความสำคัญ

ยาหม่องนางแซง พัฒนามาจากการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรนางแซงหรือโสดทะนงแดงของหมอพื้นบ้าน นางสมจิตต์ ทิพยเนตร มีกรรมวิธีที่ใช้เป็นการผนยา ใช้ได้ทั้งรับประทานและยาพอกหรือทาภายนอก โดยแบ่งเป็น

- ๑ รับประทาน มีสรรพคุณ ถอนพิษ ถอนยาเบื่อและเห็ดพิษ
- ๒ การพอกบริเวณที่โดนน้ำร้อนลวก แผลสด แผลน้ำกัดเท้า แมลงสัตว์กัดต่อย รวมทั้งแม้มสิ่ว

วิธีการเดิมนั้นพกพายาก และการใช้ยาในแต่ละครั้งค่อนข้างใช้เวลาในการผน การใช้หินผนยาต้องใช้ความเชี่ยวชาญควบคุมกันด้วย จึงได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ขึ้นโดยมุ่งเน้นให้ใช้ยาสมุนไพรนี้ได้ง่ายขึ้น มีปริมาณต่อการใช้ที่เหมาะสมเป็นยาใช้เฉพาะที่ โดยกำหนดสรรพคุณให้เฉพาะเจาะจงขึ้น ใช้ได้ดีในอาการแมลงมีพิษกัดต่อย ปวดเมื่อย โดยเฉพาะปวดตามข้อ และรักษาอาการฟกช้ำ (ห้ามवादให้ทาเบา ๆ ซึ่งได้มีการใช้โดยหมอพื้นบ้านเอง มากกว่า ๑๐ ปี อย่างไรก็ตาม ใน ๑๐ ปี ที่ผ่านมานี้มีการปรับเปลี่ยนส่วนประกอบและส่วนผสม ตามความต้องการของหมอพื้นบ้าน

สรรพคุณ

แก้เคล็ดขัดยอก แมลงสัตว์กัดต่อย

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ นางแซงหรือโสดทะนงแดง ส่วนที่ใช้ เหง้า สรรพคุณ แก้เคล็ด ฟกช้ำบวม
- ๒ น้ำมันยูคาลิปตัส หรือ น้ำมันระกำ สรรพคุณ บรรเทาอาการอักเสบ
- ๓ เมนทอล
- ๔ การบูร
- ๕ พิมเสน
- ๖ พาราฟิน
- ๗ วาสลีน

ขั้นตอนการทำ

- ๑ หั่นนางแซงเป็นชิ้นเล็ก เจียวในน้ำมันมะพร้าว ด้วยไฟอ่อน กรองเอาแต่น้ำมัน
- ๒ ปล่อยให้เย็น แล้วใส่ส่วนผสมน้ำมันยูคาลิปตัส หรือ น้ำมันระกำ พิมเสน การบูร และเมนทอล ให้เข้ากัน แล้วพักเอาไว้
- ๓ นำพาราฟินและวาสลีนละลายในน้ำมันที่ได้ในข้อ ๑ ด้วยไฟอ่อน
- ๔ เมื่อเข้ากันแล้ว ใส่ส่วนผสมที่ได้ในข้อ ๒ ลงไป แล้วคนให้เข้ากัน
- ๕ รอให้อุ่น ๆ แล้วบรรจุขวด

วิธีใช้

ทาบริเวณที่มีอาการ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ผู้ที่มีประวัติแพ้สมุนไพรที่เป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์ควรระวัง

๒. ยาทิพย์ตะโจ

การศึกษาการควบคุมคุณภาพ และประสิทธิผลในการรักษาผื่นภูมิแพ้ผิวหนังของน้ำมันสมุนไพรทิพย์ตะโจ

The study of quality control and effectiveness of Tiptajo herbal oil for treatment of dermatitis

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้

“ รพ.สต.ดอนหัน, รพ.สต.หนองหญ้าแพรก, รพ.สต.ท่าพระ,
รพ.สต.หนองบัวดีหมี, รพ.สต.โนนสมบูรณ์, รพ.สต.ขามเปี้ย ”

ผลงาน ราชธี สว่างจิตร์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือ ๑ จัดทำมาตรฐานสมุนไพรในตำรับทิพย์ตะโจ ๒ พัฒนารูปแบบการสกัดและควบคุมคุณภาพ ๓ พัฒนารูปแบบการรับประทานครีมทิพย์ตะโจ และ ๔ ประเมินประสิทธิผลและความปลอดภัยของครีมทิพย์ตะโจที่พัฒนาขึ้น วิธีการศึกษาแบ่งเป็น ๔ ส่วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ๑ การจัดทำมาตรฐานสมุนไพรในตำรับทิพย์ตะโจ โดยใช้วิธีการตาม Thai Herbal Pharmacopoeia (THP ในส่วนนี้จะเลือกศึกษาเฉพาะรายการที่จำเป็น ๒ การพัฒนารูปแบบการสกัดและควบคุมคุณภาพของตำรับ โดยใช้การสกัดด้วยน้ำมัน (วิธีดั้งเดิมการสกัดด้วยเฮกเซน การสกัดด้วย ๙๕%, ๗๐% และ ๕๐ เอทานอล ตามลำดับ และใช้วิธีวิเคราะห์ด้วยโครมาโตกราฟีของเหลวสมรรถนะสูง (High performance liquid chromatography, HPLC ในการควบคุมคุณภาพ ๓ การพัฒนารูปแบบการรับประทานครีมทิพย์ตะโจ และ ๔ การศึกษาทางคลินิกของครีมทิพย์ตะโจ รูปแบบการศึกษาทางคลินิกเป็นการศึกษาแบบสุ่มปกปิดสองด้านและมีกลุ่มควบคุมในอาสาสมัครโรคผื่นผิวหนังอักเสบเล็กน้อยถึงปานกลาง อาสาสมัครถูกสุ่มแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม เพื่อใช้ครีมทิพย์ตะโจ ๑๐% หรือยามาตรฐาน (ครีมสเตียรอยด์ ๐.๑% triamcinolone ทาวันละ ๒ ครั้ง เข้าและเย็น ติดต่อกันเป็นเวลา ๔ สัปดาห์ ผลลัพธ์หลัก คือ สัดส่วนของคนที่มีความรุนแรงของโรคผื่นผิวหนังอักเสบลดลง จากค่าพื้นฐานอย่างน้อยร้อยละ ๗๕ ขึ้นไป (Eczema area severity index-๗๕; EASI-๗๕

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาวิธีการควบคุมคุณภาพของน้ำมันสมุนไพรทิพย์ตะโจ
- ๒ เพื่อศึกษาประสิทธิผลและความปลอดภัยของครีมสมุนไพรทิพย์ตะโจในการรักษาผื่นแพ้ผิวหนัง

รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบติดตามไปข้างหน้าแบบสุ่มมีกลุ่มควบคุมและปกปิดสองทาง (prospective, randomized, double-blinded, placebo controlled trial

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ผิวหนังอักเสบชนิดต่างๆ ได้แก่ atopic dermatitis, contact dermatitis, hand eczema, irritant or allergic dermatitis, seborrheic dermatitis ที่มารับบริการคลินิก

โรคผิวหนัง โรงพยาบาลสิรินธร จังหวัดขอนแก่น

จำนวน ๓๐๓ ราย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้ได้ข้อมูลมาตรฐานของสมุนไพรแต่ละชนิดในตำรับยาทิพย์ตะโจ ได้ HPLC chromatogram ที่มีการระบุ peak เฉพาะแทนสมุนไพรแต่ละชนิดในตำรับ ทำให้ข้อมูลเป็นมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพของสมุนไพรแต่ละตัวและควบคุมคุณภาพของตำรับทิพย์ตะโจได้ และผลการศึกษาทางคลินิก บ่งชี้ว่าครีมสมุนไพรทิพย์ตะโจมีประสิทธิผลในการลดความรุนแรงขอโรคผื่นผิวหนังอักเสบแบบเล็กน้อยถึงปานกลางได้ไม่ด้อยไปกว่าครีมสเตียรอยด์ความแรงปานกลาง ดังนั้นครีมทิพย์ตะโจจึงเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับรักษาโรคผื่นผิวหนังอักเสบที่สามารถใช้ทดแทนยาแผนปัจจุบันได้

๓. ยาประสน้ำนม

ผลของยาประสน้ำนม (ตำรับพ่อขาว เหยียบแหลม ในหญิงหลังคลอด : การทดลองทางคลินิกแบบไม่ปกปิด และมีกลุ่มควบคุม

Effects of Herbal Lactagogue Remedy (Por Khao Chiab-Laem's Formula in Postpartum Women: An Open-Label Placebo-Controlled Clinical Trial

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้

“ โรงพยาบาลหนองสองห้อง, โรงพยาบาลเวียงน้อย ”

ผลงาน สมชาย สุริยะไกร, ศศิวิมล พงษ์สุพจน์, ดรรชนี ถากง, ปิยภัสรา หรีอินทร์, วิไลวรรณ งามยิ่ง,
เยาวลักษณ์ ศิลาวรรณ, เกษม ภัทรฤทธิกุล, ศุภชัย ดิยวรรณันท์

บทคัดย่อ

โรงพยาบาลหนองสองห้องได้นำยาประสน้ำนม “ตำรับพ่อขาว เหยียบแหลม” มาใช้ร่วมในการดูแลมารดาหลังคลอดทุกราย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ เพื่อสร้างหลักฐานทางคลินิกเกี่ยวกับประสิทธิผลของยาตำรับนี้จึงทำการศึกษาผลของตำรับยาที่มีต่อค่าคะแนนการมาน้ำนมปริมาณ น้ำนมที่ผลิตได้ใน ๑ ชั่วโมง ระดับยอดนมตลูก และลักษณะน้ำคาวปลาเป็น การศึกษาวิจัยทางคลินิกที่มีกลุ่มควบคุมแบบไม่ปกปิด ในหญิงหลังคลอด ที่มารับบริการในโรงพยาบาลหนองสองห้อง (กลุ่มทดลอง และโรงพยาบาล เวียงน้อย (กลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองได้รับยาประสน้ำนมปริมาณ ๔ ลิตร/วัน นาน ๑๐ วัน (โดยให้ยาทันทีหลังคลอด ในขณะที่กลุ่มควบคุมได้รับน้ำอุ่นในขนาดเดียวกัน ผลการศึกษา พบว่าจำนวนผู้เข้าร่วมวิจัยสะสมที่มีค่าคะแนนการมาน้ำนมถึงระดับคะแนน ๔ ในกลุ่มทดลองมากกว่าในกลุ่มควบคุมตั้งแต่ชั่วโมงที่ ๓ – ๓๖ หลังคลอด มีจำนวนสะสมในชั่วโมง ที่ ๓๖ รวม ๒๔ ราย จาก ๓๖ ราย คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๗ ในขณะที่กลุ่มควบคุม มีเพียง ๑๓ ราย จาก ๓๖ ราย คิดเป็น ร้อยละ ๓๖.๑ ($p=0.004$ กลุ่มทดลองมีปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้ภายใน ๑ ชั่วโมง ในชั่วโมงที่ ๔๘ หลังคลอด (16.48 ± 1.37 มิลลิลิตร มากกว่ากลุ่มควบคุม (10.06 ± 1.31 มิลลิลิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.037$ ระดับยอดนมตลูก ในวันที่ ๑๔ หลังคลอดของกลุ่มทดลอง (1.50 ± 0.52 เซนติเมตร ลดลงต่ำกว่ากลุ่มควบคุม (3.87 ± 1.88 เซนติเมตร ($p=0.003$ ในขณะที่ปริมาณและจำนวนวันที่น้ำคาวปลาเปลี่ยนจากสีแดงสดเป็นสีเหลือง ของทั้งสองกลุ่ม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยาตำรับนี้จึงมีผลทำให้มารดาหลังคลอดมีน้ำนมเร็วขึ้นภายใน ๔๘ ชั่วโมง และ ทำให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็วกว่าการไม่ได้ใช้ยาแต่ไม่มีผลต่อหน้าคาวปลา

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลของยาประสน้ำนมที่มีต่อการสร้างน้ำนม ของมารดาหลังคลอดโดยประเมินการไหลของน้ำนม ปริมาณน้ำนมที่สร้างได้ภายใน ๑ ชั่วโมง ระดับยอดนมตลูก ลักษณะและปริมาณน้ำคาวปลา

รูปแบบงานวิจัย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางคลินิกที่มี กลุ่มควบคุมแบบไม่ปกปิด (open-label, placebo- con-trolled trial) กลุ่มตัวอย่าง มารดาหลังคลอด ตามเกณฑ์ที่มาคลอดบุตร ณ โรงพยาบาลหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๗๒ ราย

สรุปผลการวิจัย

ยาประสน้ำนม “ตำรับพ่อขาว เหยียบแหลม” ช่วยการไหลของน้ำนมในมารดาหลังคลอดเกิดได้ดี ภายใน ๔๘ ชั่วโมง และทำให้มดลูกเข้าอู่ได้ดีภายใน ๑๔ วัน หลังคลอด และจากการศึกษาไม่พบอาการ ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประสน้ำนม “ตำรับพ่อขาว เหยียบแหลม” ในมารดาหลังคลอดและไม่พบอาการ ไม่พึงประสงค์ต่อทารกของมารดาหลังคลอดที่ได้รับยานี้

๑. ภูมิปัญญาขนาดเท้าเบาหวาน

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.บ้านหนองเสือ ”

หมอพื้นบ้าน บุญมา เหง่าหนองทุ่ม

ที่มาและความสำคัญ

เนื่องจากปัจจุบันผู้ป่วยโรคเรื้อรังมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นและมีภาวะแทรกซ้อนร่วมด้วย โดยเฉพาะอาการชาปลายเท้า ทำให้เวลาสัมผัสของมีคมและเกิดบาดแผลโดยไม่รู้ตัวและหายยาก จึงทำให้นางทองปุ่น ปะกิระเนย์ ผู้ช่วยแพทย์แผนไทย รพ.สต.บ้านหนองเสือ ได้นำภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านที่ได้เรียนรู้จากบรรพบุรุษ (นายบุญมา เหง่าหนองทุ่ม มาใช้ในการดูแลคนในชุมชน และใน รพ.สต.บ้านหนองเสือ ได้นำมาใช้ในการดูแลผู้ป่วยคลินิกโรคเรื้อรังใน รพ.สต.บ้านหนองเสือ

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

โดยมาให้บริการผู้ป่วยเบาหวานที่มีอาการชาเท้า ในคลินิกโรคเรื้อรัง และมีการติดตามต่อเนื่อง สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

สรรพคุณ

บรรเทาอาการชาปลายเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน และผู้ป่วยที่มีอาการชาเท้า

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ เปลือกมะกรูดสด
- ๒ ดินทรายละเอียด (ร่อนแล้ว
- ๓ กะลามะพร้าว
- ๔ ว่านหางจระเข้

วิธีใช้

- ๑ ล้างเท้าในน้ำสะอาด และเช็ดให้แห้ง
- ๒ นำเท้าเหยียบบนทรายละเอียด จะทำให้เกิดความรู้สึกเย็น ดูดความร้อนจากเท้า
- ๓ เช็ดเท้าให้สะอาด นำเท้าเหยียบบนกะลามะพร้าว นวดคลึงกับกะลามะพร้าวในบริเวณที่ปวดเมื่อย
- ๔ นำเท้าลงแช่ในน้ำอุ่นที่ผสมกับเปลือกมะกรูด แช่ทิ้งไว้ ๑๕ นาที
- ๕ ทำการนวดเท้าให้กับคนไข้ บริเวณที่มีอาการชา ทำให้เลือดไหลเวียนสะดวก ให้รู้สึกผ่อนคลาย ทำเป็นประจำอาการจะค่อย ๆ ลดลง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๒. ตำรับยารักษาอีสุกอีใส

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน
หมอพื้นบ้าน บัวไซ นะคะโต

ที่มาและความสำคัญ

นางบัวไซ นะคะโต ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาจากบิดา ให้การรักษาเป็นระยะเวลา ๔๗ ปี เนื่องจากในสมัยก่อนเด็กในชุมชนมักจะเป็นไข่ออกตุ่ม หรือใช้อีสุกอีใสในชุมชน และไม่สามารถกินยาได้ จึงคิดค้นสมุนไพรสำหรับใช้ภายนอก โดยการแช่อาบ

สรรพคุณ ลดไข้ ลดการคัน และลดการอักเสบของตุ่มอีสุกอีใส

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เปลือกต้นเหลื่อม	สรรพคุณ บำรุงร่างกาย
๒ เปลือกต้นผักสาบ	สรรพคุณ แก้ไข่ออกตุ่ม
๓ ต้นย่านางแดง	สรรพคุณ แก้ไข้พิษทั้งปวง น้ำเหลืองเสีย
๔ ต้นย่านางเขียว	สรรพคุณ แก้ไข้ทุกชนิด ขับพิษต่าง ๆ

ขั้นตอนการทำ/วิธีใช้

- ๑ นำสมุนไพรทั้งหมด แช่น้ำร้อน ทั้งไว้ตัวยาออกฤทธิ์ (มีสี หรือประมาณ ๓๐ - ๔๕ นาที)
- ๒ นำมาอาบหรือแช่ตัวในน้ำให้เด็กเล็ก ส่วนเด็กโตหรือผู้ใหญ่ก็นำมาอาบปกติ
- ๓ ทำต่อเนื่องจนอาการไข้และตุ่มทุเลาลง ประมาณ ๓ - ๗ วัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. แก้กินผิดมารดาหลังคลอด บำรุงน้ำนม

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน สันติ สาธุ

ที่มาและความสำคัญ

นายสันติ สาธุ ได้รับการสืบทอดตำรายาจากบิดา ให้การรักษาเป็นระยะเวลา ๔๑ ปี เนื่องด้วยในชุมชนมีหญิงหลังคลอดที่ต้องการให้นมบุตร และมีปัญหาในเรื่องของการกินผิดสำแดง (อาการปวดศีรษะ วิงเวียน อาเจียน หายใจไม่สะดวก จึงได้นำตำรายานี้มาใช้ในการรักษา

สรรพคุณ บำรุงน้ำนม รักษาอาการผิดสำแดงในมารดาหลังคลอด

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ รากสมัด สรรพคุณ ขับเลือด กระจายเลือดลม
- ๒ รากพวงพี สรรพคุณ บำรุงเลือด ขับเลือดเสียสำหรับสตรีหลังคลอด
- ๓ รากส่องฟ้า สรรพคุณ แก้ไข้ ปวดศีรษะ แก้ผิดสำแดง

ขั้นตอนการทำ/วิธีใช้

- ๑ ใช้ฝนกับหินฝนด้วยน้ำใส่ภาชนะที่บรรจุน้ำสะอาด ๑ กระติกน้ำ
- ๒ ให้กับหญิงหลังคลอดและห้ามกินร่วมกัน ๑ คนต่อภาชนะใส่น้ำ ๑ อัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. น้ำมันข้าทอง

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลรวิชัย ”

ผลงาน วิมลรัตน์ เสนารัตน์, สันติพงษ์ วาริรักษ์

ที่มาและความสำคัญ

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘ กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลรวิชัย ให้บริการคลินิกนวดเท้าผู้ป่วยเบาหวาน ได้สนใจปรุงยาสมุนไพรให้ผู้ป่วยสามารถนำไปใช้เพื่อบรรเทาอาการминชาตามฝ่ามือฝ่าเท้า ในบางรายผิวแห้ง มักมีผื่นคันตามผิวหนัง จึงได้ขอคำปรึกษาเรื่องการปรุงยา จากลูกสาวคุณยายทองจันทร์ สุทธิประภา เป็นหมอยาสมุนไพรปรุงยาเกี่ยวกับแม่ลูกอ่อน ยาฝนแก้ไข้ ยาประดง ยาหุงน้ำมัน ยาซีอ้า ซึ่งท่านได้เคยรักษาในชุมชนบ้านใหม่พลทอง ตำบลสระหนองแก้ว อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด (ปัจจุบันท่านเสียชีวิตแล้ว และ ได้นำตำรับยาน้ำมันของท่านมาตั้งชื่อว่า น้ำมันข้าทอง

สรรพคุณ

แก้อาการมินชา รักษาผิวหนังให้ชุ่มชื้น แก้ผดผื่นคัน

วิธีใช้

ใช้นวดคลึงแขน ขา ฝ่ามือ ฝ่าเท้า จนน้ำมันซึมแห้งไป

วัตถุประสงค์

เพื่อนำมาใช้ในการดูแลเท้าผู้ป่วยเบาหวาน ที่มีอาการปวดขา ขาบริเวณฝ่ามือ ฝ่าเท้า

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ น้ำมันข้าบ้าน	๔๐๐ มิลลิลิตร
๒ น้ำมันขมิ้นอ้อย	๕๐ มิลลิลิตร
๓ น้ำมันไพล	๑๕๐ มิลลิลิตร
๔ พิมเสน	๔๐ มิลลิลิตร
๕ การบูร	๔๐ มิลลิลิตร

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- นำข้าบ้านหรือข้าแกง หั้วแกสัด ล้างทำความสะอาด หั่นให้เป็นชิ้นบาง ๆ เคี้ยวในน้ำมันมะพร้าว ข้า ๒ ส่วน น้ำมัน ๑ ส่วน
- นำขมิ้นอ้อยสด ล้างทำความสะอาด หั่นให้เป็นชิ้นบาง ๆ เคี้ยวในน้ำมันมะพร้าว ขมิ้นอ้อย ๒ ส่วน น้ำมัน ๑ ส่วน
- นำไพลสด ล้างทำความสะอาด หั่นให้เป็นชิ้นบาง ๆ เคี้ยวในน้ำมันมะพร้าว ไพล ๒ ส่วน น้ำมัน ๑ ส่วน

๔ หลังจากได้ น้ำมันข้า น้ำมันไพล น้ำมันขมิ้น นำมาผสมรวมกันตามอัตราส่วน

๕ หลังจากน้ำมันผสมกันเรียบร้อยแล้ว พิมเสน การบูร เติมลงไป คนจนละลายเข้ากัน

๖ ทิ้งให้ส่วนผสมตกตะกอน แล้วนำมาบรรจุใส่ขวด ขนาด ๖๐ มิลลิลิตร พร้อมติดฉลาก บอกวันเดือนปีที่ผลิตและหมดอายุ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ ไม่ควรใช้กับแผลเปิด และไม่ควรใช้ในผู้ที่แพ้ข้า หรือส่วนประกอบในตำรับ

๒ เนื่องจากตำรับยาเป็นสีเหลืองธรรมชาติ นานไปสีอาจจางลง ควรเก็บยาให้พ้นจากแสงแดด

สรุปผลการดำเนินงาน

ผู้รับบริการส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้ป่วยเบาหวาน มักจะมีอาการปวดขา มีนชาฝ่ามือ ฝ่าเท้าบางรายมีอาการผิวหนังแห้งแตกคัน เมื่อใช้น้ำมันข้าทอง นวดคลึงบริเวณที่มีอาการจะดีขึ้น ผู้ป่วยจึงมักกลับมาขอรับยาน้ำมันข้าทองไปใช้อีก

๒. ชาชงใบฝรั่ง

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลรวัชบุรี ”

ผลงาน วิมลรัตน์ เสนารัตน์, สันติพงษ์ วาริรักษ์

ที่มาและความสำคัญ

เมื่อปี พ.ศ.๒๕๖๔ กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลรวัชบุรี ได้พบทวนการใช้ยาสมุนไพรที่ใช้กับระบบทางเดินอาหาร กลุ่มอาการท้องเสีย เพื่อที่จะนำมาจัดทำยาปรุงเฉพาะรายที่มีความสะดวก ปลอดภัยเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนลดการใช้ยาปฏิชีวนะในอาการท้องเสีย พบว่า ใบฝรั่ง เป็นสมุนไพรในสารานุกรมสมุนไพรไทย มีรสฝาดช่วยในเรื่องสมานแผล และมีสารแทนนิน ซึ่งมีส่วนช่วยในการยับยั้งการลุกลามของเชื้อโรค สมานท้องและลำไส้ ช่วยลดการอักเสบและช่วยลดอาการคลื่นไส้ อาเจียน และยังช่วยลดอาการเกร็งตัวของลำไส้ ทำให้อาการปวดท้อง และอาการปวดเบ่งบรรเทาได้ จึงได้พัฒนานำมาปรุงเป็นชาชงฝรั่ง ผลิตภัณฑ์ที่โรงผลิตยาโรงพยาบาลรวัชบุรี และได้กำหนดเป็นมาตรฐานในการจ่ายยาปรุงเฉพาะรายแก่ผู้ป่วย ในปีพ.ศ. ๒๕๖๕ เป็นต้นมา

สรรพคุณ

แก้อาการถ่ายเหลว ถ่ายกะปริบะปรอย

ปวดมวนท้อง

วิธีใช้

ใช้สมุนไพร ๑ ถัง แช่น้ำร้อน ๒๐๐ มิลลิลิตร ปิดฝาทิ้งไว้ ๑๕ นาที หรือใช้สมุนไพร ๒ ถัง ต้มในน้ำเดือด ๔๐๐ มิลลิลิตร เป็นเวลา ๓ - ๕ นาที ต้มครั้งละ ๑๕๐ มิลลิลิตร ทุก ๓ - ๔ ชั่วโมง

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑. ผงใบฝรั่ง ๙๙.๕๐ กรัม

๒. หย้าหวาน ๐.๕ กรัม

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ เก็บใบฝรั่งจากแปลงปลูกของเกษตรกรในพื้นที่ลักษณะใบเพสลาดนำมาล้างให้สะอาด ผึ่งให้หมาดนำไปหั่นลดขนาด จากนั้นนำไปผึ่งลมที่โรงตากเป็นเวลา ๑ วัน นำไปอบแห้งในตู้อบไฟฟ้า ที่อุณหภูมิ ๔๕ องศาเซลเซียส เป็นเวลา ๖ ชั่วโมง
- ๒ นำหย้าหวานมาอบไล่ความชื้น เป็นเวลา ๑ ชั่วโมง
- ๓ นำยาแต่ละตัวแยกบดให้ละเอียดผ่านตะแกรงขนาด ๕ มิลลิเมตร

๔ นำผงยาทั้งสองใส่ในถุงพลาสติก มัดปากถุงখেয়াให้ผงยาเข้ากัน

๕ นำผงยาที่ผสมแล้วบรรจุลงในซองชา ซองละ ๒ กรัม

๖ ริดปิดซองชา และบรรจุในซองฟอยด์

๗ ติดฉลาก บอกวันเดือนปีที่ผลิตและหมดอายุ ๒ ปี

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ ปิดซองซิปปซองชาให้สนิททุกครั้งที่เปิดใช้เพื่อป้องกันความชื้น

๒ การดื่มชาฝรั่งเข้มข้นติดต่อกันเป็นเวลานาน อาจทำให้ท้องผูก

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการ ติดตามสอบถามการใช้ยาชาชงฝรั่งจากผู้ป่วย จำนวน ๑๐ ราย ไม่พบว่ามีอาการแพ้ยา ผู้ป่วยพึงพอใจในรสชาติ และอาการที่ดีขึ้นคือถ่ายกะปริบะปรอยหายไป ไม่มีอาการแสบร้อนท้อง แสบยอดอก

๓. ยาสมุนไพรแก้อาการท้องผูก

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “โรงพยาบาลวัชบุรี”

หมอพื้นบ้าน สมุทร สารุ

ที่มาและความสำคัญ

นางวิมลรัตน์ เสนารัตน์ แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ ได้ขอคำปรึกษาเรื่องสมุนไพรที่นำมาปรุงยาแก้อาการท้องผูกในผู้ป่วยโรคจิตสัณหวทวกร จากหมอพื้นบ้าน ชื่อพ่อหมอสมุทร สารุ หมอพื้นบ้านประเภท (ค.เลขที่ พท.ว.๑๘๒๙๐) อยู่บ้านคางสูง ตำบลวัชบุรี อำเภอวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเรื่องการรักษาด้วยยาสมุนไพร โดยเฉพาะโรคจิตสัณหวทวกร และได้มีการนำมาใช้ และต่อมาประชาสัมพันธ์ในหน่วยบริการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้ในกลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการท้องผูกเรื้อรัง และโรคจิตสัณหวทวกร หรือมีอาการร่วมอื่น ๆ เช่น ท้องอืด ปวดหลัง ปวดเอว ซึ่งเกิดจากการอั้นอุจจาระเป็นเวลหลายวัน

สรรพคุณ แก้อาการท้องผูก จุกแน่น ท้องอืด เป็นยาถ่าย ยาบรรเทาโรคจิตสัณหวทวกร

ส่วนประกอบของตำรับ

๑	ตานกกด	๒	กรัม
๒	กำแพงเจ็ดชั้น	๒	กรัม
๓	เถาว์ลยเปรียง	๒	กรัม
๔	ชันทองพยาบาท	๒	กรัม
๕	แก่นมะเกลือ	๒	กรัม
๖	แก่นจำปา	๒	กรัม

ขั้นตอนการทำ/วิธีใช้

ต้มนยา ๑ ห่อ ในน้ำประมาณ ๑ ลิตร ต้มในน้ำที่เดือดจัดประมาณ ๕ นาที รับประทานครั้งละ ๑ ถ้วย (๒๐๐ มิลลิลิตร) เข้า เย็น ก่อนอาหาร หากถ่ายได้ตามปกติให้หยุดยา

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามของแสลง ได้แก่ หน่อไม้ ของดอง ของมีเนมา ของดิบ และอาหารทะเล

เขตสุขภาพที่ ๘

เขตสุขภาพที่ ๘ ประกอบด้วย ๗ จังหวัด ได้แก่ นครพนม บึงกาฬ เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู และอุดรธานี

๑. การใช้กระบวนการทางการแพทย์แผนไทยบำบัดผู้ป่วยคลินิกยาเสพติด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้

“ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม ”

ผลงาน วรณศิริ อุ่นชัย, ปิยานุช แสงสุวรรณ

ที่มาและความสำคัญ

ยาเสพติด หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ที่เสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องการเพิ่มขนาดการเสพขึ้น เป็นลำดับ มีอาการถอนยา เมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลาและสุขภาพ โดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง โดยแบ่งผู้เสพออกเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับ “ผู้ใช้” คือใช้ยาเสพติดเป็นครั้งคราว ระดับ “ผู้เสพ” คือติดใจในการเสพ มีความสุขเมื่อเสพ และมีแนวโน้มเสพยาบ่อยขึ้นและระดับ “ผู้ติด” ที่หมกมุ่นในการเสพ มีอาการเมายา ส่งผลต่อการเรียนหรือการทำงาน ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยยาเสพติดสามารถเข้าบำบัดรักษาได้ โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสพเพราะสามารถเข้ารับการบำบัดได้ที่โรงพยาบาล การเข้ารับการบำบัดในโรงพยาบาลของรัฐ มีกระบวนการอยู่ ๔ ขั้นตอน คือ เตรียมตัวเข้ารับรักษา (Pre-Admission) ขั้นตอนพิษยา (Detoxification) ขั้นฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) และขั้นการติดตามดูแล (After-Care) งานการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือกจะช่วยในกระบวนการของขั้นตอนที่ ๒ คือขั้นตอนพิษยา (Detoxification) เป็นการบำบัดอาการทางกาย มีการให้ยาสมุนไพรทดแทนและอบไอน้ำสมุนไพรเพื่อขับสารพิษ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เสพ สารเสพติดมีโอกาสในการเปลี่ยนเป็นคนใหม่ เพื่อพร้อมในการกลับสู่สังคมอย่างมีความหวังอีกครั้ง

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้ป่วยที่ผ่านกระบวนการรับการบำบัด มีความสุขสบายและพึงพอใจในรูปแบบการบำบัด ด้วยการแพทย์แผนไทย

วิธีการศึกษา

การศึกษาเป็นการเก็บข้อมูลจากผู้เสพยาเสพติด ได้รับการคัดกรองโดยพยาบาลวิชาชีพ งานสุขภาพจิต และยาเสพติด จำนวน ๗๓ ราย แล้วส่งมารับการบำบัด ด้วยกระบวนการทางการแพทย์แผนไทย ขั้นตอนพิษยา (Detoxification) ซึ่งประกอบด้วย การใช้ ชาขงรางจืด ชาขงหญ้าดอกขาวในสัปดาห์แรก ที่เข้ารับการบำบัด และอบสมุนไพร ๓๐ นาที สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ครบ ๔ สัปดาห์ ระหว่างเดือน ตุลาคม ๒๕๖๐ - มิถุนายน ๒๕๖๑ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ เวชระเบียนของผู้ป่วย ทั้ง ๗๓ ราย เก็บรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกข้อมูลประวัติอาการ การตรวจร่างกาย การวินิจฉัยและการบำบัดด้วย กระบวนการทางการแพทย์แผนไทยในเวชระเบียน ตั้งแต่เริ่มการรักษาจนสิ้นสุดการรักษา วิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้สถิติร้อยละของผู้ป่วยที่ผ่านกระบวนการ หลังการบำบัด ร้อยละของผู้ป่วยที่ไม่ผ่านกระบวนการ หลังการบำบัด และความสุขสบายความพึงพอใจ ในรูปแบบการบำบัดด้วยการแพทย์แผนไทย ของผู้ผ่านกระบวนการ

สรุปผลการดำเนินงาน

การใช้กระบวนการทางการแพทย์แผนไทยบำบัด ผู้ป่วยคลินิกยาเสพติด โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชธาตุพนม ถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่นำมาใช้ ในกระบวนการขั้นตอนพิษยา (Detoxification) ผู้ที่เข้า ครบกระบวนการและผ่านการตรวจสอบมีความสุข สบายและพึงพอใจต่อผลลัพธ์ เกิดความมั่นใจ ที่จะกลับไปใช้ชีวิตในสังคม สามารถปรับตัวเองเข้าสู่ สังคมได้โดยปกติสุขและพึ่งตนเองได้โดยไม่เป็นภาระ แก่ครอบครัวและสังคม

๒. ยาสมุนไพรรักษาโรคกระเพาะรูปแบบยาต้ม

การศึกษาผลการใช้ยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรคกระเพาะอาหารในรูปแบบยาต้ม ตำรับหมอฟันบ้าน

A study of the effects of using herbal medicine to treat peptic ulcer's patients in decoction form traditional medicine recipe

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลท่าอุเทน ”

ผลงาน กัญจนพร วงศ์พนารัตน์

บทคัดย่อ

ข้อมูลโรงพยาบาลท่าอุเทน มีผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารที่มารับบริการผู้ป่วยนอก จากสถิติ ๓ ปีย้อนหลัง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๘ จำนวน ๒๙๕ ราย พ.ศ. ๒๕๕๙ จำนวน ๓๑๕ ราย ปีพ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวน ๓๕๒ ราย (งานเวชระเบียน โรงพยาบาลท่าอุเทน, ๒๕๖๑ จะเห็นได้ว่าในแต่ละปีจะมีผู้ป่วยรายใหม่เพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี หลังจากการประชุมกลุ่มงานบริการคลินิกได้มีแนวคิดร่วมกันที่จะพัฒนางานบริการแบบบูรณาการมีส่วนร่วมบริการโดยสหวิชาชีพ ได้นำเอาศาสตร์การแพทย์แผนไทยมาใช้ในการบำบัดรักษาผู้ป่วยที่มีอาการปวดท้องโรคกระเพาะอาหาร ในคลินิกแพทย์แผนไทย ในวันจันทร์ - วันศุกร์

ปัจจุบันนับว่าการแพทย์แผนไทยอยู่คู่กับคนไทยมาทุกยุคสมัย ในการนำมาใช้ดูแลสุขภาพสามารถบูรณาการการแพทย์แผนไทยให้เหมาะสมสอดคล้องกับการแพทย์ในยุคปัจจุบัน เพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม เพื่อมุ่งให้เกิดความสมดุลทางด้านร่างกาย ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาผลการใช้ยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรคกระเพาะอาหารในรูปแบบยาต้ม ตำรับหมอฟันบ้าน ให้กับผู้ป่วยที่มารับบริการในโรงพยาบาล เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการบริการที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนางานด้านการบริการผู้ป่วย และทำให้ผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหาร มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาผลของการใช้ยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรคกระเพาะอาหารในรูปแบบยาต้มตำรับหมอฟันบ้าน
- ๒ เพื่อพัฒนางานด้านการแพทย์แผนไทยในผู้ป่วยโรคกระเพาะอาหารด้วยยาสมุนไพร

รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยที่แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นโรคกระเพาะอาหาร ทั้งเพศชายและหญิง อายุ ๒๐ - ๕๙ ปี ที่มารับบริการที่คลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

สรุปผลการดำเนินงาน

อาการปวดท้องโรคกระเพาะอาหารตั้งแต่ครั้งแรกของการรักษา และหลังสิ้นสุดการรักษา อาการปวดท้องดีขึ้นถึง ๑๕ ราย แสดงถึงผลการรักษาด้วยยาต้มสมุนไพรรักษาได้จริง ผลการศึกษาค้นคว้า สอดคล้องผลศึกษาผลของการใช้ยาสมุนไพรเพื่อรักษาโรคกระเพาะอาหาร ในรูปแบบยาต้ม ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นประโยชน์จากยาสมุนไพร จึงนำมาพัฒนางานด้านการแพทย์แผนไทย อีกทั้งยังช่วยให้โรงพยาบาลลดต้นทุนในการส่งจ่ายยาแผนปัจจุบันได้อีกด้วย

๓. การใช้ชาขางรังจืดร่วมกับน้ำชาข้าวขั้วสารเคมีในเลือด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลโพธิ์สวรรค์ ”

ผลงาน ชัยสิทธิ์ สุนิกร

ที่มาและความสำคัญ

การใช้น้ำชาข้าว ตามคำบอกเล่าของหมอพื้นบ้าน จะใช้ในกรณีที่ผู้ป่วยมีอาการเมาเบื่อ เบื่อเห็ด เบื่อยา กำจัดแมลง เช่น โพลิดอล ซึ่งมีการใช้ในสมัยนั้น เมื่อมีอาการเมาเบื่อเกิดขึ้น จะใช้น้ำมวกหรือน้ำข้าวหม่า หรือน้ำชาข้าวผสมไข่ขาวสด เพื่อให้อาเจียนออกมาได้ผลดี ผู้ศึกษาจึงมีความคิดที่น้ำชาข้าว น่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ในการกำจัดสารเคมีในร่างกาย และดูดซึมสารพิษได้ ในสมัยก่อนได้มีการใช้รักษาผู้ป่วย จึงมีแนวคิดที่จะนำมาใช้ในผู้ที่พบสารเคมีในเลือด เพื่อทำการรักษาต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. น้ำชาข้าวเมื่อนำมาใช้ควบคู่กับสมุนไพรรางจืด ในการดูดซับสารเคมีในกระแสเลือดได้ผลดีหรือไม่
๒. ต้องการทราบปริมาณการใช้ชาขางรังจืดที่ผลิตจากโรงพยาบาลเรณู ปริมาณเท่าใดถึงจะมีผลปกติ และยอมรับได้

วิธีดำเนินการ

๑. ประสานกลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน ซึ่งมีโครงการตรวจกลุ่มเสี่ยงหาสารเคมีในเลือด
๒. ดำเนินการตรวจกลุ่มเสี่ยง โดยกลุ่มงานเวชปฏิบัติ ครอบครัวและชุมชน ในเขตตำบลโพธิ์สวรรค์
๓. แบ่งกลุ่มผู้ที่พบสารเคมีในเลือด เป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มที่กินชาขางรังจืด และกลุ่มที่กินชาขางรังจืด ร่วมกับน้ำชาข้าว
๔. ดำเนินการรักษาทั้งสองกลุ่ม รับประทานยา ครั้งละ ๒ ซอง ๒ เวลา ก่อนอาหาร เช้าและเย็น เป็นเวลา ๗ วัน
๕. ดำเนินการตรวจเพื่อติดตามผลการรักษา (โดยแผ่นเทียบสีสำหรับแปรผลโครีนเอสเตอเรส)

ผลการศึกษา

กลุ่ม ๑ วิเคราะห์ผลการรักษา ผู้รับการรักษาด้วยชาขางรังจืด จำนวน ๒๐ คน ไม่กินชาขางรังจืด ๒ คน สามารถประมวลผลได้ ๑๘ คน ผลตรวจก่อนรักษา พบระดับไม่ปลอดภัย ๓ คน มีความเสี่ยง ๑๕ คน เมื่อรับชาขางรังจืดแล้ว ผลตรวจซ้ำหลังรักษา พบว่า

ผลตรวจเลือดปกติ ๐ ราย คิดเป็นร้อยละ ๐ ระดับปลอดภัย ๑๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

กลุ่ม ๒ วิเคราะห์ผลการรักษา ผู้รับการรักษาด้วยชาขางรังจืดและน้ำชาข้าว (ข้าวเหนียว จำนวน ๑๖ คน ไม่กินชาขางรังจืดและน้ำชาข้าว ๒ คน ไม่มารับการตรวจซ้ำ ๑ คน สามารถประมวลผลได้ ๑๓ คน ผลตรวจก่อนรักษา พบระดับไม่ปลอดภัย ๔ คน มีความเสี่ยง ๑๐ คน เมื่อรับชาขางรังจืดร่วมกับน้ำชาข้าว ผลตรวจซ้ำหลังการรักษา พบว่า ผลตรวจเลือดปกติ ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐๗ ระดับปลอดภัย ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๙๒

สรุปผลการดำเนินงาน

ผู้ป่วยที่รับชาขางรังจืดควบคู่กับน้ำชาข้าว ผลการตรวจ เลือดปกติ ร้อยละ ๒๓.๗ ต่างจากกับชาขางรังจืดอย่างเดียว ไม่พบผลตรวจเลือดปกติ ส่วนผลการตรวจระดับปลอดภัย ผู้ป่วยที่รับชาขางรังจืดควบคู่กับน้ำชาข้าว พบผลตรวจระดับปลอดภัย ร้อยละ ๗๖.๙๒ ต่างจากรับชาขางรังจืดอย่างเดียว จะพบผลตรวจเพียงระดับปลอดภัย ทั้งหมด ไม่มีผลตรวจเลือดระดับปกติเลย

๑. ตำรับยาประดงเลือด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอสรีวิไล ”

หมอพื้นบ้าน ช่าง หอมสมบัติ

ที่มาและความสำคัญ

นายช่าง หอมสมบัติ อาศัยอยู่ที่อำเภอสรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ ได้เริ่มเรียนรู้การรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์พื้นบ้าน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๑ จากหลวงปู่ลุย ที่อพยพมาจาก สปป.ลาว และอาจารย์ทิศสาปโมกข์ ซึ่งเป็นพระอาจารย์ของพ่อช่าง สมัยบวชเรียน เริ่มให้บริการประชาชนด้านการแพทย์พื้นบ้าน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๒ มีการจดบันทึกข้อมูลผู้มารับบริการทุกครั้ง และส่งสมประสงค์การเป็นหมออาสาสมัครมาแล้วมากกว่า ๓๑ ปี จุดเริ่มต้นของการเป็นหมอพื้นบ้าน เนื่องจากญาติป่วยด้วยอาการปวดขาข้างซ้าย เท้าบวม เดินไม่ได้ จึงได้เดินทางไปรักษาหลายที่แต่อาการการไม่ดีขึ้น พ่อช่างจึงได้เริ่มเก็บและปลูกสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยา และได้คิดค้นตำรับยาสมุนไพรเพื่อใช้รักษา ประกอบกับมีความรู้ด้านสมุนไพรที่ได้เล่าเรียนมา และได้ให้คำแนะนำของโรคนี้ว่า “โรคประจำตระกูล” ซึ่งยาตำรับนี้จะช่วยกระทุ้งพิษที่ทำให้เกิดอาการปวดและอักเสบออกจากร่างกาย ฉะนั้นเมื่อรับประทานยาในช่วงแรกจะมีอาการปวดและอักเสบเพิ่มมากขึ้น และอาการจะค่อย ๆ ดีขึ้น และหายเป็นปกติ และได้ใช้ตำรับนี้รักษาคนไข้เรื่อยมา ซึ่งมีคนมารักษาเป็นจำนวนมาก

สรรพคุณ

ช่วยกระทุ้งพิษที่ทำให้เกิดอาการปวดและอักเสบ
ออกจากร่างกาย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เปลือกขางน้ำ ส่วนที่ใช้ เปลือก

สรรพคุณ แก้พิษ บำรุงกำลัง

๒ ตาล ส่วนที่ใช้ ฝัก

สรรพคุณ ขับพยาธิ แก้พิษตานซาง

๓ จันทน์แดง ส่วนที่ใช้ แก่น

สรรพคุณ แก้พิษไข้ บำรุงหัวใจ

๔ จันทน์ขาว ส่วนที่ใช้ แก่น

สรรพคุณ แก้ร้อนในกระหายน้ำ บำรุงธาตุไฟ

๕ กำแพง ๗ ชั้น ส่วนที่ใช้ ลำต้น

สรรพคุณ แก้เส้นเอ็นอักเสบ

๖ ข้าวเย็นเหนือ ส่วนที่ใช้ หัว

สรรพคุณ แก้ประดง แก้น้ำเหลืองเสีย

๗ ข้าวเย็นใต้ ส่วนที่ใช้ หัว

สรรพคุณ แก้น้ำเหลืองเสีย ลดอาการบวม

๘ เถาเอ็นอ่อน ส่วนที่ใช้ เถา

สรรพคุณ แก้เมื่อย บำรุงกำลัง

๙ ยาหาราก ส่วนที่ใช้ ราก

สรรพคุณ ลดไข้ แก้ร้อนในกระหายน้ำ

ขั้นตอนการทำ

๑ นำยาสมุนไพรทั้งหมดลงในหม้อต้ม เติมน้ำสะอาด

ให้พอท่วมยา ต้มด้วยไฟกลาง ๆ ประมาณ ๑๕ - ๒๐ นาที

๒ ตั้งทิ้งไว้ให้เย็น เก็บใส่ขวดไว้กินในครั้งถัดไปได้

วิธีใช้

ดื่มรับประทานครั้งละ ๑ แก้วกาแฟ วันละ ๓ ครั้ง

ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ หลีกเลี่ยงอาหารแสลง ห้ามกินเนื้อทุกชนิด

เช่น เนื้อควาย เนื้อวัว เนื้อไก่

๒ อาหารที่กินได้ ปลาตุ๊ก ปลาสด ปลาเนื้ออ่อน

และเกลือเท่านั้น

๒. ลูกประคบสมุนไพรสูตรบ้านหอคำ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ รพ.สต.ท่าสะอาด ”

ผลงาน บัवलอน บัวประดง

ที่มาและความสำคัญ

บ้านหอคำ อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ติดกับริมโขง ชาวบ้านประกอบอาชีพทำสวนยางพารา แปรรูปอาหาร จักสาน ประดิษฐ์ของที่ระลึก เนื่องจากอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม จึงทำให้มีปัญหาด้านสุขภาพ ซึ่งส่วนใหญ่จะเจ็บป่วยด้วยอาการปวดกล้ามเนื้อ นางบัवलอน บัวประดง ราษฎรบ้านสมุนไพร จึงได้คิดค้นสูตรลูกประคบ โดยใช้สมุนไพรที่หาได้ในท้องถิ่น เพื่อใช้ดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ต่อมาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหอคำร่วมกับชมรมผู้สูงอายุในชุมชนได้นำมาพัฒนาในรูปแบบแผ่นประคบสมุนไพร โดยสามารถนำไปนึ่งและพันบริเวณกล้ามเนื้อ ที่มีอาการปวดได้ โดยไม่ต้องมีบุคคลอื่นประคบให้ ซึ่งง่ายต่อการใช้งานมากขึ้น

สรรพคุณ

เพิ่มการไหลเวียนโลหิต ลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ลดการอักเสบของกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น หรือข้อต่อ หลังจาก ๒๔ ชั่วโมง

วิธีใช้

- ๑ นำถุงบรรจุสมุนไพรไปแช่น้ำให้เปียก แล้วนำไปนึ่งจนถุงร้อน
- ๒ นำถุงสมุนไพรที่นึ่งแล้วไปใส่ในแผ่นประคบ
- ๓ นำแผ่นประคบ ไปประคบบริเวณที่มีอาการปวด

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบลูกประคบสมุนไพรให้สะดวกต่อการใช้งานมากขึ้น โดยมุ่งให้ผู้ป่วยสามารถประคบสมุนไพรได้ด้วยตัวเอง

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ เหง้าไพล	๕๐๐ กรัม
๒ ขมิ้น	๑๐๐ กรัม
๓ ใบหนาด	๑๐๐ กรัม
๔ ใบเปปล้า	๑๐๐ กรัม
๕ มะกรูด	๒๐๐ กรัม
๖ ใบส้มป่อย หรือใบมะขาม	๑๐๐ กรัม
๗ พิมเสน	๒ ช้อนโต๊ะ

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ นำสมุนไพร ๑ - ๖ มาล้างทำความสะอาด และหั่นเป็นชิ้น แล้วนำไปตากแดดจนแห้ง
- ๒ นำสมุนไพรแห้ง ๑ - ๕ ไปตำให้พอหยาบ
- ๓ นำสมุนไพรทุกชนิดมารวมกันตามสัดส่วน และบรรจุลงในถุงผ้าที่เตรียมไว้
- ๔ เก็บถุงผ้าสมุนไพรไว้ในที่แห้ง เพื่อป้องกันความชื้น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ระวังในผู้ที่มีอาการแพ้สมุนไพร
- ๒ ระวังในผู้ป่วยเบาหวาน เนื่องจากผู้ป่วยกลุ่มนี้มักมีอาการชา ส่งผลให้การรับรู้สักร้อน - เย็นลดลง ซึ่งอาจทำให้เกิดแผลพุพองหลังการประคบได้

สรุปผลการดำเนินงาน

ปัจจุบันลูกประคบสมุนไพรสูตรบ้านหอคำ นำไปใช้ในกลุ่มผู้ที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อบริเวณหลัง ขา และเข่า ซึ่งอยู่ระหว่างการเก็บข้อมูลความพึงพอใจต่อรูปแบบลูกประคบและระดับความเจ็บปวดที่ลดลง

๓. ยาแก้ไข้บำรุงธาตุ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอบาดคาด ”

หมอพื้นบ้าน พรพิศ ศรีวรสา

ที่มาและความสำคัญ

นายพรพิศ ศรีวรสา เป็นชาวอำเภอบาดคาด จังหวัดบึงกาฬ มีประสบการณ์การรักษามาประมาณ ๓๐ ปี โดยเริ่มต้นจากเมื่อตอนเด็กป่วยเป็นไข้และมีอาการตัวเหลือง ไปหาหมอแล้วไม่หายขาด พ่อแม่จึงได้นำยาสมุนไพรที่ได้มาจากหลวงพ่อดอน อินทสาโร มาให้กิน อาการป่วยจึงได้หาย จึงเกิดความศรัทธาและได้บวชเรียนที่วัดถ้ำเกิด ซึ่งเป็นวัดที่หลวงพ่อดอน จำวัดอยู่ในขณะนั้น เพื่อทดแทนบุญคุณ และเริ่มรับการถ่ายทอดวิชาการเก็บสมุนไพรและการปรุงยาสมุนไพรจากหลวงพ่อดอนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยเริ่มรักษาคนไข้ตั้งแต่อายุประมาณ ๒๐ ปี จนถึงปัจจุบัน มีความเชี่ยวชาญในการรักษาอาการไข้ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นหมอด้านพิธีกรรม เช่น หมอสู่ขวัญ หมอสะเดาะเคราะห์ หมอพราหมณ์ เป็นต้น

สรรพคุณ

แก้ไข้ บำรุงธาตุ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ หอยทะเล	สรรพคุณ แก้ไข้
๒ รากกำแพงปลา	สรรพคุณ แก้ไข้ขับพิษ แก้ร้อนใน
๓ รากมะเขือขื่น	สรรพคุณ ขับเสมหะ แก้ไข้ แก้ไอ
๔ ฟันควาย	สรรพคุณ แก้ไข้
๕ งาช้าง	สรรพคุณ แก้ไข้
๖ เปลือกแค	สรรพคุณ แก้ร้อนใน
๗ ย่านางแดง	สรรพคุณ ถอนพิษ แก้ไข้
๘ กาฝาก	สรรพคุณ แก้ไข้
๙ ตะไคร้ต้น	สรรพคุณ แก้ไอเรื้อรัง บำรุงธาตุ

ขั้นตอนการทำ

- ๑ เตรียมน้ำสะอาดใส่ขันหรือภาชนะปากกว้าง ปริมาณ ประมาณ ๑๐๐ มิลลิลิตร
- ๒ ฝนยาที่ละชนิดด้วยหินฝนยาจนตัวยายออกมาใน ปริมาณที่ต้องการ
- ๓ เมื่อฝนครบทั้งตำรับแล้ว ให้นำน้ำยาที่ได้ให้คนไข้ ดื่ม

วิธีใช้

ฝนรับประทานแทนน้ำจืดกว่าอาการจะหาย โดยส่วนใหญ่จะใช้เวลาประมาณ ๒ - ๓ วัน และสามารถกินยาตำรับนี้ได้ตั้งแต่อายุ ๑๒ ปีขึ้นไป

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

หลีกเลี่ยงอาหารแสลง เช่น เนื้อวัว ไข่ สัตว์ปีกต่าง ๆ

๔. ยาพอกเข้าสู่ตรบบานท่าสะอาด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.ท่าสะอาด ”

หมอพื้นบ้าน ทศพร เครือคำ

ที่มาและความสำคัญ

นายทศพร เครือคำ อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านท่าสะอาด อำเภอเซกา จังหวัดบึงกาฬ มีความชำนาญด้านยาสมุนไพร ได้นำเอาภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านมาใช้ดูแลสุขภาพของประชาชนในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียงมากกว่า ๑๐ ปี ต่อมาได้เข้ามาทำงานเป็นผู้ช่วยแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าสะอาด จึงได้นำเอาตำรับยาพอกเข้ามาใช้กับคนไข้ที่มีอาการปวดเข่า ร่วมกับวิธีการรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย และเริ่มนำยาพอกเข้ามาใช้ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าสะอาด ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๑ และได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการพิจารณารับรองเป็นหมอพื้นบ้านจังหวัดบึงกาฬ ใน พ.ศ. ๒๕๖๕ และได้รับการรับรอง

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

นำมาใช้ในกลุ่มผู้ป่วยอาการข้อเข่าอักเสบ ปวด บวม แดง ร้อน ที่ไม่สามารถนวดได้

สรรพคุณ

ลดอาการอักเสบบริเวณข้อเข่า หรือกล้ามเนื้อบริเวณอื่น ๆ ของร่างกาย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ พลัปลิงสด	๓๐๐	กรัม
๒ เสลดพังพอนสด	๓๐๐	กรัม
๓ ว่านงาช้างสด	๓๐๐	กรัม
๔ บอระเพ็ดสด	๓๐๐	กรัม
๕ ขมิ้นชันเหนือ	๓๐๐	กรัม
๖ ขมิ้นชันใต้	๓๐๐	กรัม
๗ ส้มกุ้งสด	๓๐๐	กรัม
๘ เหล้าขาว หรือ เอทานอล ๙๕ %	๒.๕	ลิตร

วิธีใช้

- ๑ นำสมุนไพรแต่ละชนิดมาล้างให้สะอาดแล้วผึ่งลมให้แห้ง
- ๒ นำสมุนไพรแต่ละชนิดมาหั่นเป็นชิ้น
- ๓ นำสมุนไพรที่หั่นแล้วใส่ในขวดโหลที่เตรียมไว้ เติมเหล้าขาวให้ท่วมสมุนไพรแล้วปิดฝาให้สนิททิ้งไว้ ๑ เดือน เพื่อให้สารสกัดออกมาได้อย่างเต็มที่
- ๔ นำสมุนไพรมากรองเอาแต่น้ำในปริมาณที่พอดีสำหรับการใช้ในแต่ละครั้ง
- ๕ นำสำลีแผ่นไปชุบน้ำสมุนไพร
- ๖ นำไปพอกบริเวณเข่าด้านที่ปวด ๑๕ นาที และเปลี่ยนสำลีใหม่พอกต่ออีก ๑๕ นาที ร่วมกับกดจุดสัญญาณเข้า
- ๗ นัดคนไข้มาพอก วันเว้นวัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

หมายเหตุ

หากสมุนไพรที่เหลือสามารถนำมาปั่นหยาบ ไปพอกลดความร้อนในคนไข้ที่เป็นมะเร็งได้

๑. เหยียบกะลามะพร้าวบริหารกล้ามเนื้อขา

การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาการพลัดตกหกล้มของผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย จังหวัดเลย

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ”

ผลงาน วัชรี้ แก้วสา, นันทะกานต์ ขาวตา, จิตกนิษฐ์ แสนหลวงอินทร์, รัตติยา บุญเกียรติบุตร

บทนำ

จังหวัดเลยมีภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย โดยนางชีวาพร คำบุรี หมอพื้นบ้าน ภูมิลำเนาเป็นคนอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ได้ทำการดูแลสุขภาพให้กับคนในชุมชนมากกว่า ๒๐ ปี โดยการดูแลรักษาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรักษา ฟันผุ บำบัด โดยเฉพาะอาการที่เกี่ยวกับอาการปวดกล้ามเนื้อส่วนร่างกายและส่วนเท้า ได้รับการถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ได้เข้าร่วมหลักสูตรการอบรมของกระทรวงต่าง ๆ เพิ่มเติม แม้ชีวาพร คำบุรี ยังเป็นวิทยากรถ่ายทอดภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย ตามหน่วยงานต่าง ๆ เช่น พัฒนาสตรีจังหวัดเลย งานมหกรรมการแพทย์แผนไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาสาสมัครทหารพราน และได้ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเลยในการส่งค่ายนาคแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญากับหมอพื้นบ้านท่านอื่น ๆ อีกทั้งยังได้รับเกียรติคุณคลังปัญญาสาขาสุนไพรรักษาโรคภัยไข้เจ็บ (ดีเด่น ได้รับรางวัลผลงานนวัตกรรมหมอพื้นบ้าน เรื่อง “ภูมิปัญญาไทยใส่ใจสุขภาพ อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย” ครูฝึกกายภาพบำบัดสุขภาพชุมชน สาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ฯ ประจำจังหวัดเลย **และยังพบว่านางชีวาพร คำบุรี มีความรู้ด้านภูมิปัญญาการดูแลตนเองด้วยการเหยียบกะลามะพร้าวเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยมีท่าที่ใช้ในการเหยียบที่มีลักษณะเฉพาะช่วยบริหารกล้ามเนื้อช่วงล่างกล้ามเนื้อขาให้แข็งแรง**

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาความเสี่ยงต่อการพลัดตกหกล้มของผู้สูงอายุในจังหวัดเลย
- ๒ เพื่ออธิบายความรู้และวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านการแพทย์พื้นบ้านของหมอพื้นบ้าน
- ๓ เพื่อศึกษาผลของการพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาการพลัดตกหกล้มของผู้สูงอายุ และความเสี่ยงต่อการหกล้มในผู้สูงอายุในชุมชนก่อนและหลังการทดลอง

การวางแผนวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research)

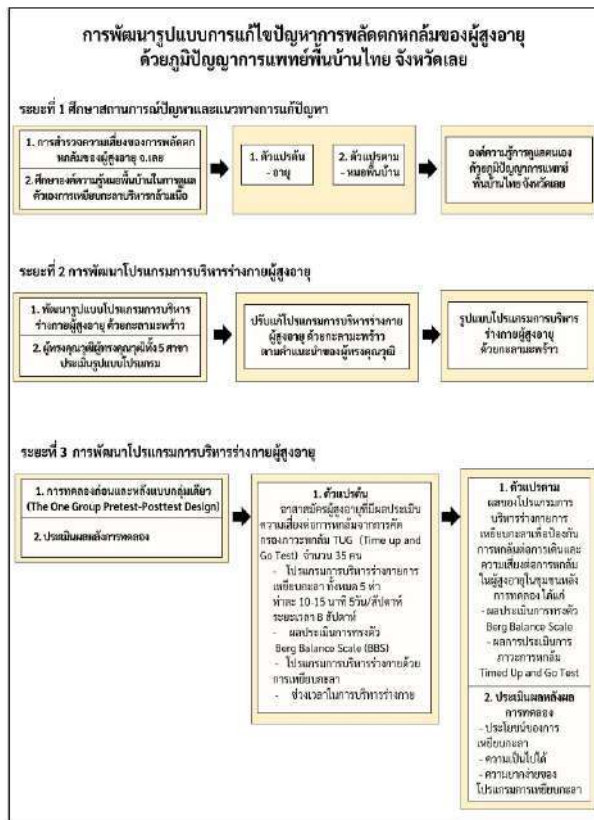
กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน ๓๕ คน โดยในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติที่ใช้ครั้งนี้ คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics ใช้วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากร ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และผลการสัมภาษณ์ วิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis โดยนำคำตอบที่ได้มาตรวจสอบความเรียบร้อยของคำตอบ จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บได้ทั้งหมดมาแยกประเด็น จัดกลุ่มคำตอบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระยะที่ ๓ การประเมินประสิทธิผลโปรแกรม การบริหารร่างกายผู้สูงอายุ

๓.๑ การทดลองก่อนและหลังแบบกลุ่มเดียว

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ ๑ ศึกษาสถานการณ์ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา

- ๑.๑ การสำรวจความเสี่ยงของการพลัดตกหกล้มของผู้สูงอายุ จังหวัดเลย
- ๑.๒ ศึกษาองค์ความรู้หมอพื้นบ้านในการดูแลตัวเอง
การเหยียดกล้ามเนื้อบริหารกล้ามเนื้อ

ระยะที่ ๒ การพัฒนาโปรแกรมการบริหารร่างกายผู้สูงอายุ

- ๒.๑ พัฒนารูปแบบโปรแกรมการบริหารร่างกายผู้สูงอายุ ด้วยกละมาพะพร้าว
- ๒.๒ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๕ สาขาประเมินรูปแบบโปรแกรม

๒. ตำรับยารักษาโรคนี้

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอกุกระดิง ”

หมอพื้นบ้าน ทองหัน คำมา

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยารักษาโรคนี้ ของนางทองหัน คำมา ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญานี้ เป็นรุ่นที่ ๓ โดยลำดับการสืบทอด ดังนี้

รุ่นที่ ๑ นายสิง คำมา มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็น ปู่

(หมอยาสมุนไพร

รุ่นที่ ๒ นายสุนทร คำมา มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็น บิดา

(หมอยาสมุนไพร

รุ่นที่ ๓ นางทองหัน คำมา มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็น บุตรของนายสุนทร และหลานของนายสิง และนางทองหัน คำมา เป็นหมอพื้นบ้านที่ให้การรักษาเกี่ยวกับโรคนี้ โดยให้การรักษามานานมากกว่า ๑๕ ปี ดูแลผู้ป่วยในชุมชนบ้านพองหนีบ ตำบลศรีฐาน อำเภอกุกระดิง จังหวัดเลย

สรรพคุณ

รักษาโรคนี้ แก่ปวดบริเวณหลังและเอว

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ หญ้าถอดปล้อง ส่วนที่ใช้ ต้น

สรรพคุณ ขับปัสสาวะ ขับน้ำ บำรุงไต

๒ เหง้าสับปะรด ส่วนที่ใช้ เหง้า

สรรพคุณ ขับปัสสาวะ ขับน้ำ

๓ มะเฟืองทั้ง ๕ ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น

สรรพคุณ แก้ไข้ ขับระดู ขับปัสสาวะ

๔ การะเกดบก ส่วนที่ใช้ ราก

สรรพคุณ ขับน้ำ

๕ เครือเขาแก้ว ส่วนที่ใช้ เครือ

สรรพคุณ ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะขุ่น

๖ ฝรั่ง ส่วนที่ใช้ แก่น

สรรพคุณ บำรุงเลือด บำรุงน้ำดี

๗ แคน้ำ ส่วนที่ใช้ ต้น

สรรพคุณ รักษาโรคนี้

ขั้นตอนการทำ

ใช้น้ำเพื่อต้มยาประมาณ ๒ ชั้น หรือเติมน้ำจนท่วมมัตยา ต้มเดือด ๓๐ นาที จนยาสุก สังเกตสีของน้ำยาจะมีสีเข้มขึ้น ยาสมุนไพร ๑ มัด ต้มได้ ๗ วัน หรือต้มไปเรื่อย ๆ จนกว่าสีน้ำของยาจะจืดจาง สามารถเติมน้ำเพื่อต้มยาได้ตลอด

การตั้งคาย - ปนคาย เพื่อรักษา

หมอพื้นบ้านได้ทำพิธีปลุกยาไว้แล้ว เมื่อต้มยา/ต้มยาจนสีจืดแล้ว เพื่อเป็นการเคารพยา ให้นำยาสมุนไพรไปไว้ใต้ต้นไม้หรือเผา หากปล่อยทิ้งไว้อาจจะมีคนมาขโมยมัตยา

วิธีใช้

ดื่ม เข้า กลางวัน เย็น หรือดื่มแทนน้ำได้ ดื่มจิบบ่อย ๆ ประมาณ ๗ วัน อาการจะดีขึ้น (๑ มัด)

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ ควรดื่มยาต้มบ่อย ๆ

๒ ยาสมุนไพรในหม้อให้อามาตากลม ถ้าแช่สมุนไพรในน้ำจะเสีย

๓. ตำรับยารักษาโรคตับ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอกุกระดิง ”

หมอพื้นบ้าน ทองหัน คำมา

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยารักษาโรคตับ ของนางทองหัน คำมา ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญานี้เป็นรุ่นที่ ๓ โดยลำดับการสืบทอดดังนี้

รุ่นที่ ๑ นายสิง คำมา มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็น ปู่ (หมอยาสมุนไพร

รุ่นที่ ๒ นายสุนทร คำมา มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็น บิดา (หมอยาสมุนไพร

รุ่นที่ ๓ นางทองหัน คำมา มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็น บุตรของนายสุนทร

และหลานของนายสิงและนางทองหัน คำมา เป็นหมอพื้นบ้านที่ให้การรักษาเกี่ยวกับโรคตับ โดยให้การรักษามานานมากกว่า ๑๕ ปี ดูแลผู้ป่วยในชุมชนบ้านพองหนีบ ตำบลศรีฐาน อำเภอกุกระดิง จังหวัดเลย

สรรพคุณ

รักษาโรคตับ แก้อาการตัวเหลืองตาเหลือง และดีซ่าน

๑๒ เหง้าสับปะรด ส่วนที่ใช้ เหง้า

สรรพคุณ ขับปัสสาวะ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ขี้เหล็กป่า (แสมสาร ส่วนที่ใช้ แก่น

สรรพคุณ แก้ปัสสาวะพิการ

๒ ขี้เหล็กบ้าน ส่วนที่ใช้ เนื้อไม้

สรรพคุณ ตัวเหลือง ตาเหลือง ขับเสมหะ

๓ กระเดือก (กรดน้ำ ส่วนที่ใช้ ทั้งต้น

สรรพคุณ บำบัดโรคตับ

๔ ปอสา (ปอกระสา ส่วนที่ใช้ เนื้อไม้

สรรพคุณ แก้อ่อนในตับ ในกระเพาะ แก้อาการบวมน้ำ

๕ ขุนน ส่วนที่ใช้ แก่น

สรรพคุณ ช่วยบำรุงโลหิต ทำให้เลือดเย็น

๖ พายสะมา (อัคคีทวาร ส่วนที่ใช้ ต้น

สรรพคุณ แก้ตับอักเสบ

๗ ก้านเหลือง (กระทุ่มน้ำ ส่วนที่ใช้ แก่น

สรรพคุณ แก้ไข้ แก้อาการตัวเหลือง

๘ ผาง ส่วนที่ใช้ แก่น

สรรพคุณ บำรุงเลือด ช่วยให้เลือดเย็นขึ้น

๙ ไม้ประดู่ ส่วนที่ใช้ แก่น

สรรพคุณ แก้โรคตับ

๑๐ เครือเขาเกลบ (รางแดง ส่วนที่ใช้ เถา

สรรพคุณ ขับปัสสาวะ

๑๑ ช้างน้าว ส่วนที่ใช้ ลำต้น

สรรพคุณ ยาบำรุงร่างกาย แก้โรคตับ

วิธีใช้

๑ เติมน้ำท่วมมดยา ต้มนาน ๓๐ นาที - ๑ ชั่วโมง ต้มจนน้ำยาออกสีแดง ยาต้ม ๑ มัด ต้มได้นาน ๗ วัน หรือต้มดื่มไปเรื่อย ๆ จนกว่าน้ำยาจะมีสีจางลง สามารถเติมน้ำเพื่อต้มยาได้ตลอด

๒ ต้ม เข้า กลางวัน เย็น หรือต้มแทนน้ำได้ ต้มดื่ม ๓ มัด ประมาณ ๑ เดือน อาการจะดีขึ้น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ ห้ามทานปลาไหล อาหารหมักดอง ปลา ร้า หน่อไม้ดอง ปลาดุก ไข่ เพราะอาจทำให้เลือดออกและปวดมาก

๒ ห้ามแช่สมุนไพรในน้ำยาเกิน ๒ วัน จะทำให้น้ำยาบูด

๓ หากจะต้มยาครั้งต่อไป ต้องนำสมุนไพรออกจากหม้อ มาตากก่อน ถ้าไม่ตากแดดก่อนจะทำให้สมุนไพรบูด

๑. น้ำมันกัญชาช่วยเจริญอาหาร นอนหลับ และบรรเทาอาการปวดฟัน

การศึกษาตำรับยาน้ำมันกัญชาช่วยเจริญอาหาร นอนหลับและบรรเทาอาการปวดฟัน กรณีศึกษาหมอาน อุทโท อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

Cannabis oil recipes in folk medicine : A case study Am Udtho Kudbak, Sakon Nakhon, Thailand.

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ อำเภอกุดบาก ”

ผลงาน อาริรัตน์ สิงามเมือง, รัตติยา แสนสุภา, ณัฐวุฒิ เข้มเพชร, สุภาวรรณ เวชประโคน, จันทิยา จันทะไพร

บทนำ

ในปัจจุบันกัญชากลับมาใช้ในการรักษาทางการแพทย์อย่างแพร่หลายในระบบบริการสุขภาพ ได้มีการจัดตั้งคลินิกกัญชาทางการแพทย์ในหน่วยบริการสุขภาพทุกระดับ อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข โดยจากสถิติพบว่า ผู้มารับบริการกัญชาทางการแพทย์ในประเทศไทย ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ มีจำนวน ๒๓,๘๘๖ คน และในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ จำนวนมากถึง ๖๐,๗๔๗ คน นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนจำนวนหนึ่งยังคงใช้วิธีการรักษาด้วยการแพทย์พื้นบ้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา โดยมีหมอพื้นบ้านเป็นผู้รักษา โดยตำรับยาที่ถูกพิจารณารับรองนั้น เป็นตำรับยาที่ชื่อว่า น้ำมันกัญชาพ้ออาน ของหมอาน อุทโท หมอพื้นบ้าน จังหวัดสกลนคร โดยตำรับยานี้มีการใช้ตำรับยาน้ำมันกัญชาช่วยเจริญอาหาร นอนหลับและบรรเทาอาการปวดฟัน ใช้ในการรักษาผู้ป่วยมาแล้วไม่น้อยกว่า ๓,๐๐๐ คน และไม่น้อยกว่า ๔,๕๐๐ ครั้ง เฉลี่ย ๑๐ – ๒๐ คน/ครั้ง/เดือน จากปัญหาสุขภาพของประชากรในประเทศ นโยบายที่ส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรค รวมไปถึงความสำคัญของหมอพื้นบ้านต่อการใช้ยาสมุนไพร ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาสุขภาพของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในตำรับยาน้ำมันกัญชาของหมอาน อุทโท หมอพื้นบ้านจังหวัดสกลนคร
- ๒ เพื่อศึกษาขั้นตอนการทำในตำรับยาน้ำมันกัญชาช่วยเจริญอาหาร นอนหลับและบรรเทาอาการปวดฟันของหมอาน อุทโท หมอพื้นบ้านจังหวัดสกลนคร

การวางแผนงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

(Qualitative Research)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการเลือกเอกสารของตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจาก ข้อมูลเอกสารที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการรวบรวมข้อมูลจากแบบฟอร์ม เอกสารของหมอพื้นบ้าน โดยนำข้อมูลมาจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

- ๑ ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการใช้ข้อมูล และเก็บรวบรวมข้อมูลกับสำนักงานนายทะเบียนจังหวัดสกลนคร (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร)
- ๒ จัดประชุมทีมงานนักวิจัยทุกท่านที่จะรวบรวมข้อมูลเพื่อวางแผนการดำเนินงาน
- ๓ นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้อง นำข้อมูลที่ได้เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล เขียนรายงานการวิจัย และสรุปผลการวิจัย

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

๒. ยาบำรุงน้ำมันในแม่หลังคลอด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอโคกศรีสุพรรณ ”

หมอพื้นบ้าน หัสดี แพงดี

ที่มาและความสำคัญ

ตำรายาบำรุงน้ำมันในแม่หลังคลอด ของนายหัสดี แพงดี ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบิดา ได้รับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้านจังหวัดสกลนคร ใน พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้การรักษาเกี่ยวกับโรคไวรัสตับ โรคกระเพาะอาหาร โรคไข้ และสมุนไพรบำรุงน้ำมัน โดยให้การรักษามาแล้ว ๒๒ ปี ตำรายาสมุนไพรของนายหัสดี แพงดี จึงเป็นที่รู้จักในชุมชนอย่างกว้างขวาง

สรรพคุณ

ช่วยบำรุงน้ำมัน ขับน้ำคาวปลา ช่วยให้มีมดลูกเข้าอู่ได้เร็วขึ้น

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ พนมสวรรค์ (พวงพีแดง ส่วนที่ใช้ ราก สรรพคุณ ช่วยขับน้ำคาวปลา บำรุงน้ำมัน
- ๒ ข้างนาว ส่วนที่ใช้ ราก, ต้น สรรพคุณ ช่วยบำรุงน้ำมัน (ต้น แก่ผิดสำแดง (ราก
- ๓ พญาช้างดำ (มะโก ส่วนที่ใช้ ต้น สรรพคุณ ช่วยขับระดู ขับน้ำคาวปลา
- ๔ ต้นเข็มขาวป่า ส่วนที่ใช้ ราก สรรพคุณ แก่ผิดสำแดง
- ๕ ว่านหัวแดง ส่วนที่ใช้ หัว สรรพคุณ ช่วยขับลมในกระเพาะอาหารและลำไส้

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ล้างทำความสะอาดด้วยน้ำทั้งหมด และตากให้แห้ง
- ๒ นำตัวยามาตัดเป็นท่อนยาวประมาณ ๑๐ เซนติเมตร
- ๓ นำตัวยาวางละ ๒ - ๓ ชั้น มัดรวมกัน
๔. นำตัวยาทิ้งหมักไปต้ม โดยให้ใส่น้ำให้ท่วมตัวยาท้มให้เดือด

วิธีใช้

ต้มดื่มแทนน้ำได้ ควรทานติดต่อกัน อย่างน้อย ๑๐ วัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามใช้ยานี้ในผู้ที่แพ้ในตำรายานี้ ห้ามใช้ยานี้ในหญิงตั้งครรภ์

๓. ยาต้มหลังคลอด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ”

ผลงาน โรงพยาบาลพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

ที่มาและความสำคัญ

ตั้งตำรับยาและปรุงยาต้มหลังคลอด โดยแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เริ่มใช้ตำรับยา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยได้ขอคำปรึกษาเรื่องสมุนไพรที่นำมาปรุงยาจากตำรา ศึกษาสรรพคุณของสมุนไพร และแพทย์แผนไทยที่มีความชำนาญในการใช้ยาสำหรับหญิงหลังคลอด ตำรับยานี้แพทย์แผนไทยโรงพยาบาลพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต จะต้มให้หญิงหลังคลอดที่มาคลอดในโรงพยาบาลได้รับประทาน

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้สำหรับหญิงหลังคลอด

สรรพคุณ

บำรุงน้ำนม บำรุงกำลัง บำรุงโลหิต แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย ถอนพิษผิดสำแดง ทำให้กล้ามเนื้อกระชับ ช่วยกระชับช่องคลอด

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ วานชักมดลูก
- ๒ ย่านางแดง
- ๓ ฝรั่ง
- ๔ นมสาว
- ๕ กำลังเสือโคร่ง

วิธีใช้

๑ นำยาทั้งหมดล้างให้สะอาดก่อนใส่ลงในหม้อต้ม เติมน้ำสะอาด ๒ ลิตร ต้มให้เดือดนานอย่างน้อย ๓๐ นาที เมื่อต้มหมดแล้วให้เติมน้ำอีก ๒ ลิตรใช้ได้จนตัวยาจืด

๒ รับประทานในขณะที่ร้อนหรืออุ่นครั้งละ ๑ แก้ว วันละ ๓ - ๔ ครั้ง ไม่เกินวันละ ๘ แก้ว

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามใช้ยานี้ในผู้ที่แพ้ในตำรับยานี้ ห้ามใช้ยานี้ในหญิงตั้งครรภ์

๑. ตำรับยาแก้ผดผื่นคัน

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอสว่าง ”

หมอพื้นบ้าน คำ พิกุล

ที่มาและความสำคัญ

เป็นตำรับของนายคำ พิกุล หมอพื้นบ้าน จากอำเภอสว่าง เป็นหมอยาสมุนไพร ประเภทยาฝน ได้รับการพิจารณารับรองคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน จังหวัดหนองคาย พ.ศ. ๒๕๖๕ มีตำรับยาที่รักษาผู้ป่วยได้มากมาย โดยไม่ได้เรียกเก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งทำให้เป็นที่ยอมรับจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งตำรับยาที่ใช้ในการรักษา มีหลายตำรับ อาทิ ตำรับยาแก้ไข้ ตำรับยาแก้ผดผื่นคัน (แพ้สิ่งต่าง ๆ หลังคลอด ตำรับยาแก้เด็กร้องไห้ ตำรับยาแก้โรคผิวหนัง และตำรับยาแก้ผดผื่นคัน เป็นตำรับที่มีการใช้ในชุมชนในปัจจุบันมากที่สุด

สรรพคุณ

แก้ผดผื่นคัน

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ เครือย่านางแดง ส่วนที่ใช้ ราก
สรรพคุณ แก้ไข้ บำรุงโลหิต ช่วยให้มีดลูกเข้าอู่
- ๒ เครือย่านางขาว ส่วนที่ใช้ ราก
สรรพคุณ ถอนพิษผดผื่นคัน แก้ไข้พิษ
- ๓ รากผักแป้น ส่วนที่ใช้ ราก
สรรพคุณ แก้ท้องอืด แก้อาเจียน
- ๔ รากหมอน้อย ส่วนที่ใช้ ราก
สรรพคุณ ขับปัสสาวะ แก้ไข้
- ๕ กะล ามะพร้าวไฟ
สรรพคุณ แก้ท้องอืด จุกแน่นท้อง
- ๖ รากขนุนแห้ง ส่วนที่ใช้ ราก
สรรพคุณ บำรุงกำลัง บำรุงเลือด

วิธีใช้

ต้มเดือด ประมาณ ๑๕ นาที รับประทาน เมื่อมีอาการ
ครั้งละ ๔๕ มิลลิเมตร หลังอาหาร

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามใช้ในผู้ที่แพ้สมุนไพรดังกล่าว

๒. ตำรับยาสมุนไพรตาที่ป

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอสังคม ”

หมอพื้นบ้าน ประทีป ร้ายสูงเนิน

ที่มาและความสำคัญ

นายประทีป ร้ายสูงเนิน เป็นหมอพื้นบ้าน ประเภทหมอยาสมุนไพร อายุ ๕๖ ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๕๔ หมู่ ๕ บ้านห้วยไผ่ ตำบลผาตั้ง อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ได้รับการสืบทอดวิชาความรู้จากบิดา ที่เป็นหมอยาสมุนไพร ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๐ และได้เริ่มให้การรักษาผู้ป่วยตั้งแต่นั้นมา ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้รับการพิจารณารับรองเป็น หมอพื้นบ้าน จากคณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดหนองคาย ซึ่งตำรับยาสมุนไพรตาที่ป เป็นตำรับยาตำสมุนไพรรักษาของ นายประทีป ร้ายสูงเนิน ที่ใช้ในการรักษาผู้ป่วยหลากหลายอาการ เช่น ปรับสมดุลธาตุในร่างกาย ขับล้างสารพิษในร่างกาย แก้ปวดท้อง ท้องผูก ท้องเสีย

สรรพคุณ

เป็นยาบำรุงร่างกาย ปรับสมดุลธาตุ แก้ปวดท้อง
ท้องผูก ท้องเสีย ขับสารพิษออกจากร่างกาย
และแก้มะเร็งลำไส้

มีส่วนประกอบของตำรับ

๑ กำแพงเจ็ดชั้น	๓๕ ส่วน
สรรพคุณ บำรุงโลหิต บำรุงกำลัง	
๒ ชะเอมเทศ	๓๕ ส่วน
สรรพคุณ ขับเสมหะ แก้ไอ	
๓ ฟางเสน	๑๐ ส่วน
สรรพคุณ บำรุงโลหิต ขับประจำเดือน	
๔ กำลังเสือโคร่ง	๑๐ ส่วน
สรรพคุณ แก้โลหิต เส้นเอ็น บำรุงโลหิต	
๕ เจตพังคี	๑๐ ส่วน
สรรพคุณ ช่วยคลายเส้นเอ็น ขับลม	

วิธีใช้

นำสมุนไพรทั้งหมดมาต้มให้เดือด ในอัตราส่วน
๑ : ๑๐ ต้มประมาณ ๑ ชั่วโมงครึ่ง จากนั้นพักให้เย็น
ดื่มจิบได้บ่อย ๆ ตามที่ต้องการหรือเมื่อมีอาการ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. ตำรับยาสมุนไพรหยุดเลือดลงยะ (น้ำมันสาบเสือ)

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชท่าบ่อ ”

หมอพื้นบ้าน สุริยะ ใจดี

ที่มาและความสำคัญ

นายสุริยะ ใจดี เป็นหมอยาสมุนไพร อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑ หมู่ที่ ๒ บ้านหม้อ ตำบลบ้านหม้อ อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย มีความรู้เรื่องยาสมุนไพรจากสมัยที่ตนเป็นทหาร โดยได้ศึกษาวิชาความรู้สมุนไพรและสรรพคุณของตัวยาต่าง ๆ จนสามารถพัฒนาออกมาเป็นยาสมุนไพรหลากหลายตำรับ โดยมีตำรับยาที่ใช้ อาทิ ตำรับยาสมุนไพรหยุดเลือด (ยาสาบเสือ ยาหม่องสมุนไพรตะไคร้หอม ยาตม ยาแก้ปวด น้ำมันเขียว ยาตองอุ้งตีนหมา

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

นำมาใช้ในการดูแลผู้ป่วยติดเตียงที่มีแผลกดทับ ผู้ป่วยเบาหวาน และผู้ป่วยสะกดเงิน

สรรพคุณ

ทำให้เลือดไหลช้าลง และทำให้บาดแผลหายเร็วขึ้น

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ใบสาบเสือ

๒ เอทานอล ๙๕ %

๓ น้ำมันมะพร้าว น้ำมันมะกอก หรือน้ำมันรำข้าว

ขั้นตอนการทำ

นำใบสาบเสือที่ตากพองหมาดมาปั่น กรองเอาน้ำ และหมักกับ ๙๕% เอทานอล ๓ – ๔ วัน โดยใส่ให้พอท่วมใบ จากนั้นกรองเอาน้ำ และนำไปตุ๋นกับน้ำมันมะพร้าว หรือน้ำมันมะกอก หรือน้ำมันรำข้าว ในอัตราส่วน ๑ ต่อ ๑ จากนั้น ทำการต้มเคี่ยวจนเหลือ ๑ ส่วน

วิธีใช้

ใช้ทาบริเวณรอบนอกบาดแผล ไม่ว่าจะเป็นแผลสด แผลเปื่อย แผลน้ำร้อนลวก หรือแผลเรื้อรัง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๔. การนวดคลึงเส้นรักษาผู้ป่วยของหมอพื้นบ้าน

การใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาการนวดคลึงเส้นในการรักษาผู้ป่วยหมอนรองกระดูกทับเส้นประสาท

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลโพนพิสัย ”

หมอพื้นบ้าน พินิจ พลสุวรรณ

ที่มาและความสำคัญ

นายพินิจ พลสุวรรณ เป็นหมอพื้นบ้านที่ได้รับการพิจารณารับรองเป็นหมอพื้นบ้านจากคณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดหนองคาย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๖ ประเภทหมอนวดคลึงเส้น ได้เรียนวิชาการนวดคลึงตามแนวเส้นกล้ามเนื้อมาจากบิดาที่เคยเป็นหมอนวดอาหาร จากการร่ำเรียนมาได้ใช้ความรู้มาทำการรักษาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาจนถึงปัจจุบัน มีความเชี่ยวชาญในการรักษากลุ่มโรคหมอนรองกระดูกทับเส้นประสาท หัวไหล่ติด กล้ามเนื้ออ่อนแรง ปวดศีรษะ อัมพฤกษ์ อัมพาต ปัจจุบันได้ใช้ความรู้ภูมิปัญญาในการนวดคลึงเส้นเข้าไปมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผู้ป่วย ณ คลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลโพนพิสัย มีการบูรณาการการรักษาร่วมกับทีมแพทย์แผนไทย

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

การให้บริการรักษาผู้ป่วย โดยมีบูรณาการร่วมแพทย์แผนปัจจุบันในการทำการรักษา

ตัวอย่างเคสกรณีศึกษา

ผู้ป่วยหญิงไทย อายุ ๗๘ ปี

อาการสำคัญ

ปวดหลัง ๒ ข้างเป็นมา ๒ เดือน

อาการเจ็บป่วยปัจจุบัน

ปวดหลัง ๒ ข้างราวตึงซาลงสะโพกถึงขา ๒ ข้าง ช่วยเหลือตัวเองได้น้อย พลิกตะแคงตัวนอนหงายลำบาก หลังจากเกิดอุบัติเหตุหกล้ม ได้ทำการรักษาที่โรงพยาบาลโพนพิสัย อาการไม่ดีขึ้น ญาติจึงพาไปรักษาที่โรงพยาบาลหนองคาย จึงได้ทำการเอกซเรย์

พบว่ากระดูก L ๔ หัก

วินิจฉัย โรคหมอนรองกระดูกทับเส้นประสาท

ขั้นตอนการรักษา

ในการรักษาโรค หมอพินิจจะทำการรักษา ตามอาการของผู้ป่วยหลังจากการตรวจวินิจฉัย โดยการรักษาโรคจะเป็นสูตรการรักษาที่ตายตัว เป็นการรักษาเฉพาะจุด โดยการนวดคลึงเส้นบริเวณที่ผู้ป่วยมีอาการ แต่ในเรื่องของสูตรการรักษานั้น ยังไม่ได้เฝ้าระวังที่จะเปิดเผยให้เป็นของสาธารณะ เพราะต้องการให้มีผู้ที่สืบทอดวิชากับตนก่อน

ผลการรักษา

พบว่าผู้ป่วยช่วยเหลือตัวเองได้ดีขึ้น สามารถลุกขึ้นยืน นอนหงาย พลิกตะแคงได้มากขึ้น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. ยาประคบสมุนไพร

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.บ้านนาออก ”

ผลงาน จุฑาทิพย์ ศรีศรีโมโร

ที่มาและความสำคัญ

ตั้งตำรับและปรุงโดย นางสาวจุฑาทิพย์ ศรีศรีโมโร แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาออก อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

ใช้ประคบให้ผู้ป่วยที่มีอาการ ปวดเมื่อย อากาการบวม
อักเสบของกล้ามเนื้อ

สรรพคุณ

ประคบเพื่อลดอาการปวด ช่วยคลายกล้ามเนื้อ
เอ็นและข้อ

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ไพล ๕๐๐ กรัม
สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย ลดการอักเสบ
- ๒ มะขาม ๑๐๐ กรัม
สรรพคุณ แก้อาการคันตามร่างกาย ช่วยบำรุงผิว
- ๓ มะกรูด ๒๐๐ กรัม
สรรพคุณ แก้ลมวิงเวียน
- ๔ ขมิ้นชัน ๑๐๐ กรัม
สรรพคุณ ช่วยลดอาการอักเสบ แก้โรคผิวหนัง
- ๕ ตะไคร้ ๒๐๐ กรัม
สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อย ฟกช้ำ
- ๖ ส้มป่อย ๑๐๐ กรัม
สรรพคุณ ช่วยบำรุงผิว แก้โรคผิวหนัง
- ๗ เกลือเม็ด ๖๐ กรัม
สรรพคุณ ช่วยดูดความร้อนและช่วยพาตัวยาสีมน้ำ
ผิวหนังได้สะดวกขึ้น
- ๘ การบูร ๒ ช้อนโต๊ะ
สรรพคุณ แต่งกลิ่น บำรุงหัวใจ แก้แผลพุพอง

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำตัวยาสุนัขไพรมาล้างทำความสะอาด ทำให้
เป็นชิ้น ขนาดเล็กลงแล้วผึ่งให้แห้ง
- ๒ ชั่งน้ำหนักสมุนไพรตามสูตรยา
- ๓ นำสมุนไพรทั้งหมดผสมกับเกลือ และการบูร
ผสมเข้ากัน
- ๔ นำตัวยาสีผ้าดิบห่อเป็นลูกประคบ น้ำหนักลูกละ
๒๐๐ กรัม รัดด้วยเชือกให้แน่น
- ๕ บรรจุในซองพลาสติก ซองละ ๑ ลูก

วิธีใช้

นำยาประคบไปนึ่งแล้วใช้ประคบขณะยังอุ่น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ไม่ควรใช้ลูกประคบที่ร้อนเกินไป โดยเฉพาะ
บริเวณผิวหนังที่เคยเป็นแผลมาก่อนหรือบริเวณที่มี
กระดูกยื่น และต้องระวังเป็นพิเศษในผู้ป่วย
โรคเบาหวาน อัมพาต เด็ก และผู้สูงอายุ
- ๒ หลังจากประคบสมุนไพรเสร็จใหม่ ๆ ไม่ควร
อาบน้ำทันที เพราะเป็นการล้างตัวยาสีมน้ำ
ผิวหนัง และร่างกายยังไม่สามารถปรับตัวได้ทัน
- ๓ ควรระวังการใช้กับผู้ที่มีแพ้ส่วนประกอบของยา
ประคบ

๒. ยาสมุนไพรแช่เท้า

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมใช้ใน “ รพ.สต.บ้านนาออก ”

ผลงาน จุฑาทิพย์ ศรีศรีโมโร

ที่มาและความสำคัญ

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาออก อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู มีผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงเป็นจำนวนมาก จากการตรวจคัดกรองโรคในประชากรกลุ่มเสี่ยงผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง บางคนไม่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพฤติกรรมการดูแลตนเองที่ถูกวิธี บางส่วนลองผิดลองถูก ซื้อมาสมุนไพรมากิน จนก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านนาออก จึงได้นำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างปลอดภัย โดยการหาสมุนไพร ที่หาได้ง่ายที่สามารถไปใช้เองได้ที่บ้าน

สรรพคุณ

ช่วยผ่อนคลายเท้า ลดอาการเกร็ง มีนชาในคนไข้เบาหวานและช่วยลดกลิ่นอับชื้นของเท้า

๙ การบูร ๕๐ กรัม
๑๐ เกลือ ๕๐ กรัม

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ นำตัวยาสมุนไพรมาล้างทำความสะอาดทำให้เป็นชิ้นขนาดเล็กแล้วผึ่งให้แห้ง
- ๒ ชั่งน้ำหนักสมุนไพรตามสูตรยา
- ๓ นำสมุนไพรทั้งหมดผสมกับเกลือและการบูรผสมเข้ากัน และบรรจุในซองพลาสติก

วิธีใช้

- ๑ ควรแช่เท้าลงในน้ำอุ่นผสมเกลือ และสมุนไพรต่าง ๆ ที่ได้เตรียมไว้ประมาณ ๑๐ - ๑๕ นาที หรือนานกว่านั้นได้ แต่ไม่ควรเกิน ๓๐ นาที
- ๒ หลังจากแช่เท้าจนครบกำหนดเวลาแล้วควรเช็ดเท้าให้แห้งสนิทด้วยผ้าขนหนู

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ผู้ที่มีบาดแผลที่เท้าไม่ควรแช่เท้าด้วยน้ำอุ่นหรือด้วยเกลือ เพราะจะทำให้แผลหายช้า
- ๒ ผู้ป่วยโรคเบาหวาน หากต้อง การแช่เท้า ต้องระวังเรื่องอุณหภูมิ น้ำ
- ๓ ไม่ควรแช่น้ำที่ร้อนเกินไป อาจจะทำให้ผิวหนังแสบแดง

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อให้ผู้ป่วยเบาหวานมีความรู้ในการดูแลเท้าที่ถูกต้อง
- ๒ เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนของเลือด ลดอาการชาปลายเท้าของผู้ป่วยเบาหวาน

สรุปผลการดำเนินงาน

ผู้ป่วยเบาหวานที่มีอาการชาปลายเท้า มีระบบกล้ามเนื้อและไหลเวียนโลหิตดีขึ้น อาการชาปลายเท้าลดลง และรู้จักวิธีการดูแลสุขภาพเท้าของตนเองเมื่อมีอาการชาเท้า

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ขมิ้นชัน	๕๐	กรัม
๒ พริก	๕๐	กรัม
๓ ตะไคร้หอม	๕๐	กรัม
๔ ใบมะขาม	๕๐	กรัม
๕ ใบหนาด	๕๐	กรัม
๖ ใบเปิ้ล	๕๐	กรัม
๗ ผิวมะกรูด	๕๐	กรัม
๘ พิมเสน	๕๐	กรัม

๓. ยาสมุนไพร

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลนาวังเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ”

ผลงาน กนกพร เสนคราม

ที่มาและความสำคัญ

ตั้งตำรับและปรุงโดย นางสาวกนกพร เสนคราม แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลนาวังเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้กับผู้ป่วยที่มีอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ อาหารไม่ย่อย ท้องผูก

สรรพคุณ

ท้องอืด ท้องเฟ้อ อาหารไม่ย่อย ท้องผูก ปรับสมดุลธาตุในร่างกาย กระตุ้นการไหลเวียนโลหิต

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ไพล ๔๐ กรัม
- ๒ ขมิ้นชัน ๔๐ กรัม
- ๓ เกลือตัวผู้ ๒๐ กรัม
- ๔ พิมเสน ๑๐ กรัม
- ๕ เอทิลแอลกอฮอล์ ๗๐%

ขั้นตอนการรักษา

- ๑ นำสมุนไพร วางบริเวณจุดที่จะรักษา
 - ๒ นำผ้าขนหนู ชุบน้ำให้ชุ่ม
 - ๓ นำผ้าขนหนูพัน และวางเป็นวงกลม บริเวณที่จะเผา
 - ๔ นำสมุนไพร วางบริเวณจุดที่จะรักษา
 - ๕ วางผ้าขนหนูทับอีกครั้ง
 - ๖ นำเอทิลแอลกอฮอล์ ฉีดพรมบนผ้าขนหนู
 - ๗ จุดไฟ ที่ผ้าขนหนู และทั้งหมด ๔ - ๕ ครั้ง
- ใช้เวลา ๒๐ นาที

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ไม่ควรทำในผู้ที่มีไข้ ปวดศีรษะ มีประจำเดือน ตัวร้อน อ่อนเพลีย เพราะอาจจะทำให้อาการที่เป็นอยู่กำเริบได้

๔. ยาบำรุงน้ำนม

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลสุวรรณคูหา ”

ผลงาน อนุธิดา สิงห์นาค

ที่มาและความสำคัญ

ตั้งตำรับและปรุงโดย นางสาวอนุธิดา สิงห์นาค แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ โรงพยาบาลสุวรรณคูหา
อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

หญิงหลังคลอดที่น้ำนมน้อย

สรรพคุณ

กระตุ้นการหลั่งของน้ำนมให้มากขึ้น

วิธีใช้

ต้มดื่มวันละ ๒๕๐ มิลลิลิตร หรือ ๑ แก้ว

วันละ ๓ เวลา ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

ส่วนประกอบ

๑ ชะเอมเทศ	๑.๖	กรัม
๒ มะตูม	๑.๖	กรัม
๓ ฝรั่ง	๑.๖	กรัม
๔ นมน้อย	๑.๖	กรัม
๕ เถาวัลย์เปรียง	๑.๖	กรัม
๖ ขิง	๑.๖	กรัม

ขั้นตอนการทำ

๑ นำยาที่จะใช้ต้มไปแช่น้ำ ๓๐ นาที โดยให้น้ำท่วมยา
ประมาณ ๓ - ๕ เซนติเมตร

๒ หลังจากแช่ครบ ๓๐ นาที นำยาที่แช่ไปต้ม โดยใช้
ไฟแรง ต้มยาจนเดือด แล้วจึงเปลี่ยนมาใช้ไฟอ่อน
ต้มยาต่ออีก ๒๐ นาที

๓ รินยาที่ต้มเสร็จแล้วใส่ภาชนะ ต้มขณะที่ยายังอุ่น

๔ กากยาที่ต้มครั้งแรก ใช้ต้มครั้งที่ ๒ ตามวิธีเดิมได้

๕. ยาพอกดูดพิษ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยใช้ใน “ โรงพยาบาลสุวรรณคูหา ”

ผลงาน อนุธิดา สิงห์นาค

บทคัดย่อ

จากการที่ประชากรในเขตอำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ที่มารับบริการด้านแพทย์แผนไทย ด้วยอาการปวดเข่า มีทั้งอาการบวม และไม่บวมมีจำนวนเยอะพอสมควรที่มารับบริการ งานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลสุวรรณคูหา จึงได้มีการให้การรักษาด้านการนวด การประคบสมุนไพร ทั้งยาสมุนไพรร่วมด้วยแต่อาการปวดเข่ายังกลับมาเป็นอีกเช่นเดิม อีกทั้งยังใช้ระยะเวลาการรักษาแต่ละครั้งนานพอสมควร งานแพทย์แผนไทยจึงได้ศึกษาดำเนินการพอกดูดพิษ ของอาจารย์กิตติพงษ์ ปังศรีวินิจ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนการกดจุด ซึ่งประกอบด้วย ไพล ๑ ส่วน แป้งข้าวเจ้า ๑ ส่วน เหล้าขาว ๔๐ ดีกรี ๒ ส่วน โดยนำมาศึกษาประสิทธิผลของตำรับยาพอกดูดพิษ ในกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งจนได้ผลจากการเก็บข้อมูล ดังกล่าวจนเป็นที่น่าพอใจอยู่ในระดับ ๙๐% ที่มีอาการดีขึ้น หลังจากการพอกเข้าไป

ต่อมาผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาด้วยการทดลองเพื่อเปรียบเทียบกับกรนวดรักษา โดยหลักการและเหตุผลการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experiment โดยงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นการเปรียบเทียบประสิทธิผลของยาพอกดูดพิษในการรักษาอาการปวดเข่าเพื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ใช้การรักษาอาการปวดเข่าด้วยการนวด

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาประสิทธิผลของยาพอกดูดพิษและการนวดต่อการลดอาการปวดเข่า
- ๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของการรักษาแต่ละวิธีต่อการลดอาการปวดเข่า

รูปแบบงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experiment

กลุ่มตัวอย่าง

- ผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข่าที่มารับบริการ ในโรงพยาบาลสุวรรณคูหา จำนวน ๙๐ คน
- ๑ กลุ่มควบคุม จำนวน ๓๐ คน รักษาโดยวิธีการทางแผนปัจจุบัน
 - ๒ กลุ่มที่ได้รับการรักษาด้วยยาพอกดูดพิษ จำนวน ๓๐ คน นั้นจะใช้ระยะเวลาในการพอกยา ๓๐ นาที
 - ๓ กลุ่มที่ได้รับการรักษาด้วยการนวดเพื่อรักษา จำนวน ๓๐ คน ในระยะเวลา ๑ ชั่วโมง

สรุปผลการวิจัย

ยาพอกดูดพิษ ให้ผลในการรักษาอาการปวดเข่า ไม่แตกต่างจากการนวดรักษาอาการปวดเข่า ทั้งนี้ นอกจากการใช้การรักษาแล้ว ยังต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีก รวมถึงความมุ่งมั่นตั้งใจจริงของผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข่าเองที่ต้องการจะรักษาให้หายจากอาการปวด เพื่อเพิ่มความสำเร็จในการรักษาต่อไป นอกจากนี้ ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงการศึกษาด้วยวิธีอื่น ๆ ที่ช่วยในการรักษาอาการปวดเข่าและทำการศึกษาในช่วงหลังของการรักษาอาการปวดเข่าไปแล้วด้วย

๖. ยาแก้ปวดแก้แพ้สมุนไพร

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมใช้ใน “ โรงพยาบาลสุวรรณคูหา ”

ผลงาน อนุธิดา สิงห์นาค

ที่มาและความสำคัญ

โรคเบาหวาน เป็นโรคเรื้อรังที่ได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง สามารถเกิดอาการแทรกซ้อนต่าง ๆ มากมาย ผลที่ให้เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญในผู้ป่วยโรคเบาหวาน ในรายที่ควบคุมระดับน้ำตาลได้ไม่ดี ก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบประสาทรับรู้ความรู้สึกส่วนปลาย ทำให้บริเวณเท้าชาไม่รู้สึกเจ็บปวด ไม่รับรู้แรงกด ความรู้สึกเจ็บหรืออาจสูญเสียการรับรู้ได้ สิ่งเหล่านี้ง่ายต่อการเกิดอุบัติเหตุหรือแม้แต่มิมีแผลเกิดขึ้นที่เท้าจะไม่รู้สึกเจ็บ ทำให้แผลลุกลามอาจถึงขั้นตัดขาดได้ พบว่าผู้ป่วยโรคเบาหวานส่วนใหญ่ ต้องดูแลเท้าให้ถูกต้องเหมาะสม และการดูแลไม่ต่อเนื่องของผู้ป่วยโรคเบาหวานส่งผลให้ผู้ป่วยมีปัญหาเรื่องเท้า และส่วนใหญ่มักมีอาการเท้าชา จึงทำให้เกิดอุบัติเหตุที่เท้าเกิดขึ้น โรงพยาบาลสุวรรณคูหา เห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพเท้า ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ด้วยวิธีการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านและการแพทย์แผนไทย ซึ่งจะเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยลดการเกิดแผล และผสมผสานเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ใช้สมุนไพรในการดูแลเท้า และยังให้ประชาชนรู้จักการใช้สมุนไพรพื้นบ้านรักษา ป้องกันไม่ให้เกิดโรคในระยะเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง

สรรพคุณ

ลดอาการเกร็ง มึนชาในผู้ป่วยเบาหวาน

วิธีใช้

นำสมุนไพรผสมลงในน้ำอุ่น ใช้เวลาในการแช่

๑๕ - ๒๐ นาที

วัตถุประสงค์

๑ เพื่อให้ผู้ป่วยเบาหวานมีความรู้ในการดูแลเท้าที่ถูกต้อง

๒ เพื่อช่วยลดอาการชาเท้าและลดภาวะเสี่ยงต่อการเป็นแผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวาน

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ว่านไพล	๑๐	กรัม
๒ ใบหนาด	๑๐	กรัม
๓ ตะไคร้	๑๐	กรัม
๔ ข่า	๑๐	กรัม
๕ ขมิ้น	๑๐	กรัม
๖ ใบเตย	๑๐	กรัม
๗ ใบมะกรูด	๑๐	กรัม

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

๑ ให้ความรู้เรื่อง ยาแก้ปวดแก้แพ้สมุนไพร แก่ผู้ป่วยโรคเบาหวานทราบ

๒ จัด ยาแก้ปวดแก้แพ้สมุนไพร ให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานขณะผู้ป่วยรอรับยาที่โรงพยาบาล

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ ระวังการแช่เท้าในน้ำอุ่นสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวานเนื่องจาก ผู้ป่วยกลุ่มนี้มีประสาทรับรู้ความรู้สึกอาจทำให้ผิวหนังพอง

๒ ไม่ควรใช้กับผู้ที่มึนเมาหรือโรคผิวหนังที่เท้า

สรุปผลการดำเนินงาน

๑ ผู้ป่วยเบาหวานมีความรู้ในการดูแลเท้าที่ถูกต้อง

๒ เพื่อช่วยลดอาการชาเท้าและลดภาวะเสี่ยงต่อการเป็นแผลที่เท้าของผู้ป่วยเบาหวาน

๑. โปรแกรมการออกกำลังกายฤๅษีตัดตนต่อการปวดกล้ามเนื้อคอบ่าไหล่

ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายฤๅษีตัดตนต่อการปวดกล้ามเนื้อคอบ่าไหล่ในเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลกุมั้ว จังหวัดอุดรธานี

Effects of the Rishi Datton Exercise Program on Neck and Shoulder Muscle Pain Among Staff at KuKaew Hospital, Udon thani Province

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลกุมั้ว ”

ผลงาน เพ็ญพิมล ใจน้ำ

บทคัดย่อ

จากการสำรวจข้อมูลบุคลากรโรงพยาบาลกุมั้ว จังหวัดอุดรธานี พบมีปัญหาเกี่ยวกับการปวดกล้ามเนื้อคอ บ่า ไหล่ เนื่องจากมีพฤติกรรมการนั่งทำงานเป็นระยะเวลานาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโปรแกรมออกกำลังกายฤๅษีตัดตน ต่อระดับความเจ็บปวดกล้ามเนื้อคอ บ่า ไหล่ ในบุคลากรโรงพยาบาลกุมั้ว การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงทดลอง เก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๗ ประชากร คือ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลกุมั้ว อายุ ๒๐ – ๖๐ ปี จำนวน ๖๐ คน ได้รับโปรแกรมออกกำลังกายฤๅษีตัดตน ๓ ท่า คือ ท่าแก้เกียจ ท่าชูหัตถ์วาดหลัง ท่าดึงศอกไล่คาง ออกกำลังกายท่าละ ๕ นาที รวม ๑๕ นาที สัปดาห์ละ ๓ ครั้ง จากนั้นทำการวัดระดับความปวด กล้ามเนื้อคอ บ่า ไหล่ โดยใช้ Numeric Rating scales ทำการวัดผลทุกสัปดาห์เป็นระยะเวลา ๔ สัปดาห์ และประเมินความพึงพอใจ ใช้สถิติ repeated measures ANOVA และ pair sample t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบระดับความเจ็บปวดกล้ามเนื้อคอ บ่าไหล่ หลังจากที่ได้รับโปรแกรมออกกำลังกายฤๅษีตัดตน ในเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลกุมั้ว

รูปแบบงานวิจัย

เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง

(Quasi - Experimental Research Design)

กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลกุมั้ว ที่ปฏิบัติงานด้านการรักษาผู้ป่วย ที่มีอาการปวดคอ บ่า ไหล่ เพศหญิงและเพศชาย อายุ ๒๐ – ๖๐ ปี ทั้งหมด ๖๐ คน

ผลการศึกษา

พบว่าการใช้โปรแกรมออกกำลังกายฤๅษีตัดตน ในบุคลากรโรงพยาบาลกุมั้ว ที่มีอาการเจ็บปวดกล้ามเนื้อคอ บ่า ไหล่ ระดับความเจ็บปวดก่อนการศึกษา เท่ากับ 7.22 ± 0.8 และเมื่อใช้โปรแกรมออกกำลังกายฤๅษีตัดตน เป็นระยะเวลา ๑, ๒, ๓ และ ๔ สัปดาห์ พบว่าระดับความเจ็บปวดลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($7.22 \pm 0.8, 6.13 \pm 0.7, 5.12 \pm 0.52$ และ 3.12 ± 0.86) ตามระยะเวลาในการใช้โปรแกรมการออกกำลังกายฤๅษีตัดตน และพบว่าระดับความพึงพอใจหลังการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการดำเนินงานวิจัย

เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลภูแก้ว จังหวัดอุดรธานี เข้าโปรแกรมออกกำลังกายฤๅษีดัดตน ๓ ท่า คือ ท่าแก้เกียจ ท่าชูหัวถั่วดหลัง ท่าดึงศอกไล่คาง ออกกำลังกายท่าละ ๕ นาที รวม ๑๕ นาที สัปดาห์ละ ๓ ครั้ง ระดับความเจ็บปวดก่อนการศึกษา เท่ากับ 7.22 ± 0.8 และเมื่อใช้ โปรแกรมออกกำลังกายฤๅษีดัดตน เป็นระยะเวลา ๑, ๒, ๓ และ ๔ สัปดาห์ พบว่าระดับความเจ็บปวดลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (6.86 ± 0.83 , 6.13 ± 0.7 , 5.28 ± 0.52 และ 3.23 ± 0.96) ตามระยะเวลา และพบว่าระดับความพึงพอใจ หลังการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ ๑ ผลของการออกกำลังกายฤๅษีดัดตนต่อระดับความเจ็บปวดปวดกล้ามเนื้อคอ บ่า ไหล่ ทุกสัปดาห์ ๐, ๑, ๒, ๓, ๔

ตัวแปรที่วัด	สัปดาห์ที่ ๐	สัปดาห์ที่ ๑	สัปดาห์ที่ ๒	สัปดาห์ที่ ๓	สัปดาห์ที่ ๔
ระดับความปวด	7.22 ± 0.8	$6.86 \pm 0.83^*$	$6.13 \pm 0.7^*$	$5.28 \pm 0.52^*$	$3.23 \pm 0.96^*$

หมายเหตุ: *มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ตารางที่ ๒ ความพึงพอใจของบุคลากรโรงพยาบาลภูแก้ว ต่อการออกกำลังกายฤๅษีดัดตน

ความพึงพอใจ	Mean $\pm$ SD
ก่อนเข้าโปรแกรมการออกกำลังกายฤๅษีดัดตน	3.54 ± 0.50
หลังโปรแกรมการออกกำลังกายฤๅษีดัดตน	$4.52 \pm 0.41^*$

หมายเหตุ: *มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจก่อนและหลังการศึกษา โดยใช้สถิติ pair sample t-test

สรุปผลการวิจัย

บุคลากรโรงพยาบาลภูแก้ว ที่ได้รับโปรแกรมออกกำลังกายฤๅษีดัดตน มีระดับความเจ็บปวดกล้ามเนื้อคอ บ่า ไหล่ ลดลงมากที่สุดหลังจากที่ออกกำลังกายต่อเนื่องเป็นระยะเวลา ๔ สัปดาห์ มีความพึงพอใจหลังการศึกษา อยู่ใน ระดับดีมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้การออกกำลังกายฤๅษีดัดตนซึ่งเป็นศาสตร์การแพทย์แผนไทย สามารถนำมาใช้ ในกลุ่มผู้ที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อจากพฤติกรรมการทำงานได้ ซึ่งหากใช้โปรแกรมออกกำลังกายฤๅษีดัดตน เป็นประจำในโรงพยาบาลภูแก้ว จะเป็นแนวทางส่งเสริมการยืดเหยียดกล้ามเนื้อ สามารถป้องกันอาการปวดคอ บ่า ไหล่ ในหน่วยงานได้ต่อไป

คำสำคัญ: ฤๅษีดัดตน, ปวดกล้ามเนื้อ, เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล, นั้่งทำงาน, ออฟฟิศซินโดรม

๒. การเต้นแอโรบิคฤๅษีตัดต่นต่อสมรรถนะทางกายของผู้สูงอายุ

ประสิทธิผลการเต้นแอโรบิคฤๅษีตัดต่นต่อสมรรถนะทางกายของผู้สูงอายุ ในอำเภอนงนงหาน จังหวัดอุดรธานี

The Effect of Rusie Dutton Aerobic Dance for Physical Fitness in the Elderly in Nonghan District, Udon Thani Province

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลนงนงหาน ”

ผลงาน เศรษฐา ภูมิประเสริฐ

บทคัดย่อ

ผู้สูงอายุในอำเภอนงนงหาน จังหวัดอุดรธานี จำนวน ๔๖๙ คน มีแนวโน้มปัญหาด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น เช่น การทรงตัวไม่ได้ การพลัดตกหกล้ม ก่อให้เกิดความเสี่ยงภาวะทุพพลภาพ และยังไม่มีการส่งเสริมการออกกำลังกายในรูปแบบของศาสตร์การแพทย์แผนไทย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมแอโรบิคฤๅษีตัดต่นต่อสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ต้นแบบอำเภอนงนงหาน จังหวัดอุดรธานี

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ประชากร คือ ผู้สูงอายุวัยต้น อายุ ๖๐ - ๖๙ ปี กลุ่มตัวอย่าง ๔๗ คน เข้าร่วมโปรแกรมการเต้นแอโรบิคฤๅษีตัดต่น ระยะเวลา ๕๐ นาที สัปดาห์ละ ๓ ครั้ง เป็นเวลา ๔ สัปดาห์ โดยออกแบบท่าเพลงฤๅษีตัดต่นที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในการการเต้นแอโรบิคประกอบเพลง ทำการวัดผลสมรรถภาพทางกายหลังจากการเต้นแอโรบิคฤๅษีตัดต่น วิเคราะห์โดยใช้สถิติ Repeated measures ANOVA กำหนดระดับนัยสำคัญ $P < 0.05$ (จริยธรรมในมนุษย์ เลขที่ UDREC ๗๒๖๗)

ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโปรแกรมเต้นแอโรบิคฤๅษีตัดต่น มีสมรรถภาพทางกาย ได้แก่ ความอ่อนตัวของเอ็นข้อต่อและกล้ามเนื้อรอบหัวไหล่ ข้างขวา 22.32 ± 3.89 , 21.4 ± 3.49 และ 20.52 ± 4.07 เซนติเมตร ข้างซ้าย 23.35 ± 4.11 , 22.42 ± 4.22 และ 21.48 ± 4.34 เซนติเมตร ความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขา 14.45 ± 3.09 , 16.30 ± 2.93 และ 18.21 ± 3.22 ครั้ง การทรงตัว 18.33 ± 3.59 , 16.76 ± 3.45 และ 15.2 ± 3.49 วินาที และความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด 74.23 ± 6.73 , 76.79 ± 6.73 และ 80 ± 6.11 ครั้ง ดีขึ้น ตามระยะเวลาที่ศึกษา ๐, ๒ และ ๔ สัปดาห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมแอโรบิคฤๅษีตัดต่นต่อสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ต้นแบบ อำเภอนงนงหาน จังหวัดอุดรธานี

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบวิจัยกึ่งทดลอง

(Quasi-Experimental research design
กลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุวัยต้น อายุ ๖๐ - ๖๙ ปี
ในอำเภอนงนงหาน จังหวัดอุดรธานี จำนวน ๔๗ คน

คำสำคัญ: นงนงหานโมเดล, การเต้นแอโรบิค, ฤๅษีตัดต่น, สมรรถภาพทางกาย, ผู้สูงอายุ

สรุปผลการวิจัย

ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโปรแกรมการเต้นแอโรบิคฤๅษีตัดต่น เป็นระยะเวลา ๔ สัปดาห์ สามารถเพิ่มสมรรถภาพทางกายในผู้สูงอายุได้มากที่สุด ในด้านความแข็งแรงของกระดูกและกล้ามเนื้อขา ความอ่อนตัวของกล้ามเนื้อหัวไหล่ การทรงตัว รวมถึงความอดทนของระบบหัวใจและหลอดเลือด ซึ่งการส่งเสริมการออกกำลังกายแบบเบา เช่น การเต้นแอโรบิคฤๅษีตัดต่น อย่างสม่ำเสมอในระยะยาว เป็นกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุได้ และอาจเป็นแนวทางในการป้องกันภาวะทุพพลภาพในผู้สูงอายุ อีกทั้งเป็นแนวทางในการใช้กับผู้สูงอายุในพื้นที่อื่น ๆ ใกล้เคียงได้

๓. ครีมแคนนาบิไดโอดรักษาโรคสะเก็ดเงิน

กรณีศึกษา: ประสิทธิภาพของครีมแคนนาบิไดโอด (Cannabidiol) ความเข้มข้นร้อยละ ๑ ต่อการรักษาโรคสะเก็ดเงิน
โรงพยาบาลทุ่งฝน อำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี

Case Study: Effectiveness of ๑% Cannabidiol Cream on Psoriasis Treatment, Thung Fon Hospital, Thung Fon District, Udon Thani

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลทุ่งฝน ”

ผลงาน ญัตินันท์ ธนาพงศ์ศิริ

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันการแพทย์แผนไทยมีบทบาทในการดูแลรักษาโรคเพิ่มมากขึ้น โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มีการจัดบริการสุขภาพและกำหนดให้โรคสะเก็ดเงินเป็นโรคที่ได้รับการดูแลด้วยแพทย์แผนไทย โดยใช้ตำรับยาที่มีน้ำมันกัญชาเป็นส่วนประกอบ

โรคสะเก็ดเงิน (Psoriasis) คือ โรคผิวหนังอักเสบเรื้อรังที่เกิดจากภูมิคุ้มกันทำลายเซลล์ผิวหนังเองทำให้เกิดผื่นแดง แห้ง คัน เป็นแผ่นนูนหนา ตกสะเก็ด เป็นสีเงินหรือสีขาวลอกออกเป็นขุยคล้ายรังแค ตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้า ข้อศอก ลำตัว หัวเข่า แล็บและข้อ โรคสะเก็ดเงิน เป็นโรคเรื้อรังที่รักษาได้แต่ไม่หายขาดและอาจเป็นสาเหตุที่นำไปสู่โรคแทรกซ้อนอื่น ๆ เช่น โรคข้ออักเสบสะเก็ดเงิน โรคแพ้ภูมิตัวเอง

ระดับความรุนแรงของโรค (สถาบันโรคผิวหนัง กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข)

- ความรุนแรงน้อย ผื่น $\leq$ ๑๐% การรักษาโดยใช้ยาทาเป็นอันดับแรก
- ความรุนแรงมาก ผื่น $>$ ๑๐% การรักษาโดยใช้ยารับประทานหรือฉายแสง UVB และยาทา

โรงพยาบาลทุ่งฝน มีผู้ป่วยโรคนี้ จำนวน ๑๐ ราย โดยแบ่งตามความรุนแรงของโรค ดังนี้ รุนแรงน้อย ๑ ราย รุนแรงมาก ๙ ราย (ระบบข้อมูล Hosxp ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาครีมทา ๑% CBD (โรงพยาบาลอภัยภูเบศร รักษาผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน ที่มีระดับความรุนแรงของโรคน้อย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของครีมกัญชา ๑% CBD
ในการใช้รักษาโรคสะเก็ดเงิน

รูปแบบการวิจัย

เป็นแบบกรณีศึกษา (case study)

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงิน โรงพยาบาลทุ่งฝน
จำนวน ๑๐ ราย

ผลการรักษา

การประเมิน สัปดาห์ที่ ๐ - ๔ (๕ ครั้ง)
(ใช้แอปพลิเคชัน Psoriasis Calc ในการเก็บและประมวลผลข้อมูล

๑ Psoriasis Area and Severity Index (PASI) แบบประเมินความรุนแรงของโรคสะเก็ดเงินตามมาตรฐาน โดยประเมินจากพื้นที่รอยโรค สี ความนูน และขุยของผื่น

๒ Body Surface Area (BSA) แบบประเมินความรุนแรงของผื่นด้วยพื้นที่ของผิวหนังที่เป็นโรคเทียบกับผิวหนังทั่วร่างกาย โดยใช้ฝ่ามือของผู้ป่วยเป็นเครื่องมือวัดกำหนดให้ ๑ ฝ่ามือของผู้ป่วยร้อยละ ๑ ของพื้นที่ผิวหนังทั้งหมด

ผลการรักษา (ต่อ)

สัปดาห์ที่ ๐ มีผื่นแดงหนา คัน มีเลือดซึมบ้างเล็กน้อย ขอบเขตชัด ขุยหนาสีขาวพบบริเวณหนังศีรษะ ลำตัว ข้างหลังบริเวณบั้นเอว ขาท่อนล่าง และได้ข้อพับขาข้างซ้าย ผื่นที่มีความใหญ่สุดอยู่บริเวณด้านหลังมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๕ เซนติเมตร เล็กสุดประมาณ ๑ เซนติเมตร BSA=๒.๔ PASI=๗.๒

สัปดาห์ที่ ๑ สะเก็ดเริ่มหลุดออก มีเลือดซึมเล็กน้อย ขนาดผื่นเท่าเดิม มีอาการคันเล็กน้อย BSA=๒.๔ PASI=๔.๘

สัปดาห์ที่ ๒ ผื่นหนังไม่มีสะเก็ด แต่ยังเป็นสีแดง ขนาดพื้นที่เกิดโรคยังมีขนาดเท่าเดิม BSA=๑.๙ PASI=๑.๖

สัปดาห์ที่ ๓ สะเก็ดหลุดออกหมด รอยแดงไม่มีแต่จะเป็นรอยดำ ขนาดเท่าเดิม ไม่มีอาการคัน BSA=๑.๔ PASI=๐

สัปดาห์ที่ ๔ รอยดำเริ่มจางหายไปแต่สีผิวก็ยังไม่เหมือนเดิม BSA=๐.๗ PASI=๐

ภาพที่ ๑ รอยโรคที่พบก่อนและหลังการรักษาด้วย ๑% CBD

ภาพที่ ๒ กราฟแสดงข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของโรคสะเก็ดเงิน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครีมแคนนาบิไดออล (๑% Cannabidiol) สามารถรักษาผู้ป่วยโรคสะเก็ดเงินที่มีระดับไม่รุนแรงหรือเป็นสะเก็ดเงินน้อยกว่า ๑๐% เมื่อเทียบกับพื้นที่ผิวหนังทั่วร่างกายในเคสนี้ให้โรคสงบและไม่ลุกลามให้เพิ่มระดับความรุนแรง

๔. น้ำมันกัญชารักษามะเร็ง (ลมปะกัง)

ประสิทธิผลของน้ำมันกัญชาสูตรตำรับหมอดเชาต่อการบรรเทาอาการปวดในผู้ป่วยไมเกรน (ลมปะกัง) ที่มารับบริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์ โรงพยาบาลสร้างคอม อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

Effectiveness of Dr. Decha's cannabis oil formula in relieving pain in migraine patients (lompakang who come to use the medical cannabis clinic. Sangkhom Hospital, Udon Thani Province

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้
“ โรงพยาบาลสร้างคอม ”

ผลงาน รัชชนก อินทร์รังษี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi experimental research design) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของน้ำมันกัญชาสูตรตำรับหมอดเชาต่ออาการปวด ความถี่ ในสัปดาห์ที่ ๑, ๔, และ ๘ และคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยไมเกรนก่อนและหลังการได้รับน้ำมันกัญชาหมอดเชาในสัปดาห์ที่ ๑ และสัปดาห์ที่ ๘ ในผู้มารับบริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์ โรงพยาบาลสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ในระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม ๒๕๖๗ ในกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๕๖ ราย (เลขที่จริยธรรมในมนุษย์ UDREC ๖๗๖๗) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ๒ เครื่องมือ คือ น้ำมันกัญชา (สูตรหมอดเชา และแบบเก็บข้อมูล) ประกอบด้วย ๓ ส่วน (แบบบันทึกข้อมูลกัญชาทางการแพทย์, แบบประเมินการวินิจฉัยโรคปวดศีรษะไมเกรน International Headache Society (IHS), และแบบบันทึกการประเมินและบันทึกความถี่ของอาการปวด) มีการประเมินและติดตามอาการทุก ๑ สัปดาห์ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Paired-samples T-Test, Repeated measures ANOVA ค่าความเชื่อมั่นที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลการศึกษาครั้งนี้ คือ ร้อยละ ๙๕ ($P < 0.05$) จากการศึกษาพบว่าน้ำมันกัญชาหมอดเชา ช่วยลดความถี่และระดับความปวดในผู้ป่วยปวดศีรษะไมเกรน และผู้ป่วยมีแนวโน้มของอาการปวดที่ลดลงตั้งแต่สัปดาห์ที่ ๔ คุณภาพชีวิตด้านอาการเจ็บปวด/อาการไม่สบายตัว และด้านความวิตกกังวลความซึมเศร้ามีความแตกต่างกันในสัปดาห์ที่ ๑ และสัปดาห์ที่ ๘ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01$) สรุปว่า น้ำมันกัญชาสูตรตำรับหมอดเชา มีประสิทธิผลในการลดระดับความปวดและเพิ่มคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยปวดศีรษะไมเกรนได้ การศึกษานี้จะสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบและวิธีการในการนำน้ำมันกัญชาสูตรตำรับหมอดเชา มาใช้ในการบำบัดรักษาอาการปวดศีรษะไมเกรน และอาจเป็นยาทางเลือกในรักษาอาการปวดศีรษะต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อเปรียบเทียบความถี่ของอาการปวดของผู้ป่วยปวดศีรษะไมเกรนก่อนและหลังที่ได้รับน้ำมันกัญชาสูตรตำรับหมอดเชา ก่อนการรักษา และหลังการรักษา สัปดาห์ที่ ๑, ๔ และ ๘
- ๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับอาการปวดของผู้ป่วยปวดศีรษะไมเกรนก่อนและหลังที่ได้รับน้ำมันกัญชา

สูตรตำรับหมอดเชา ก่อนการรักษา และหลังการรักษา สัปดาห์ที่ ๑, ๔ และ ๘

- ๓ เพื่อเปรียบเทียบคะแนนประเมินคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยไมเกรนก่อนและหลังที่ได้รับน้ำมันกัญชาสูตรตำรับหมอดเชา ก่อนการรักษา และหลังการรักษา สัปดาห์ที่ ๘

รูปแบบงานวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง

(Quasi experimental research design)

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยนอกที่มีภาวะปวดศีรษะไมเกรน โดยได้รับการตรวจประเมินจากแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทย แล้วว่าควรได้รับการรักษาด้วยน้ำมันกัญชา (สูตรหมอเดชา คลินิกกัญชาทางการแพทย์ โรงพยาบาลสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี จำนวนทั้งสิ้น ๕๖ ราย

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปพบว่า ผู้รับบริการที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ๘๙.๒๙%, ค่าเฉลี่ยอายุเท่ากับ ๔๕.๓๖ ปี, ผู้รับบริการที่ศึกษาไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ ๙๑.๐, ชาติพันธุ์ส่วนใหญ่อยู่ในภาคอีสาน ร้อยละ ๓๐.๓๖

ผลของความถี่ และระดับความปวดของผู้ป่วยปวดศีรษะไมเกรนก่อนและหลังที่ได้รับน้ำมันกัญชาสูตรตำรับหมอเดชา พบว่า เมื่อเปรียบเทียบความถี่ และระดับความปวดไมเกรนลดลงในสัปดาห์ที่ ๔ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ผลของคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยปวดศีรษะไมเกรนก่อนและหลังที่ได้รับน้ำมันกัญชาสูตรตำรับหมอเดชา พบว่า คุณภาพชีวิตด้านอาการเจ็บปวด/อาการไม่สบายตัวและด้านความวิตกกังวล ความซึมเศร้ามีความแตกต่างกันในสัปดาห์ที่ ๑ และสัปดาห์ที่ ๘ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01$)

จากการศึกษาน้ำมันกัญชาสูตรหมอเดชา ส่วนใหญ่พบในเพศหญิง อายุ เป็นปี จฉิมวัย ชาติพันธุ์ไทย ไม่ได้มุ่งไปธาตุใดธาตุหนึ่งของธาตุทั้ง ๔ และโรคประจำตัวไม่เกี่ยวกับปัจจัยของการเกิดอาการปวดศีรษะไมเกรน ซึ่งประสิทธิผลของน้ำมันกัญชาสูตรหมอเดชาลดความถี่ ระดับอาการปวดของการเกิดไมเกรนและสามารถเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การศึกษานี้จะทำให้สหวิชาชีพให้บริการด้วยความมั่นใจและเพิ่มการเข้าถึงยากัญชาทางการแพทย์มากขึ้นในระดับอำเภอ และระดับจังหวัดต่อไป ปัจจุบันแม้ว่าการใช้ยากัญชาจะแพร่หลายมากขึ้น แต่ควรอยู่ภายใต้การดูแลกำกับของแพทย์ เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับประโยชน์ และเกิดผลข้างเคียงน้อยที่สุด

๕. ตำรับยาสมุนไพรไทยสำหรับคุณภาพการนอนหลับของผู้สูงอายุ

ประสิทธิผลของตำรับยาสมุนไพรไทยสำหรับคุณภาพการนอนหลับของผู้สูงอายุที่โรงพยาบาลเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี
Effect of Suk Sai-Yad Herbal Remedy on the Quality of Sleep in Older People with Insomnia, Phen Hospital, Udon Thani Province

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลเพ็ญ ”

ผลงาน จอมใจ บำรุงนาม

บทคัดย่อ

สถานการณ์การนอนไม่หลับในปี ๒๕๖๓ ของกรมสุขภาพจิต พบว่าประชากรไทยประมาณ ๑๙ ล้านคน มีปัญหาการนอนไม่หลับนั้นเกิดขึ้นได้ในประชากรทุกช่วงอายุ (กรมสุขภาพจิต คนส่วนมากจะมีอาการนอนไม่หลับ แต่บางครั้งอาจเกิดขึ้นนานเป็นสัปดาห์ เดือน หรือ ปี โรคนอนไม่หลับมักเกิดขึ้นผู้หญิงและผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาวะสุขภาพและการทำงาน สถิติจาก RAND Corporation ระบุว่าคนที่มีเวลานอนในแต่ละวันน้อยกว่า ๖ ชั่วโมง จะสูญเสียเวลาทำงาน เท่ากับการหยุดงานเป็นเวลา ๖ วันต่อปี ดังนั้นผู้คนจึงแสวงหาแนวทางการรักษาหรือผลิตภัณฑ์ที่ช่วยให้การนอนหลับดีขึ้น (กรมสุขภาพจิต, ๒๕๖๒ กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้สนับสนุนการจัดบริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์แผนไทย เพื่อให้ประชาชนเกิดการเข้าถึงการใช้ตำรายาแผนไทยที่มีกัญชาปรุงผสม ซึ่งได้มีการใช้ตำรับยาสมุนไพรไทย เพื่อใช้ดูแลสุขภาพ โดยมีแพทย์ผู้ผ่านการอบรมการสั่งใช้กัญชาทางการแพทย์แผนปัจจุบัน หรือแพทย์แผนไทยเป็นผู้พิจารณาจ่ายให้กับผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับ ซึ่งผ่านการคัดกรองตามเกณฑ์การรักษาผู้ป่วยในคลินิกกัญชาทางการแพทย์ตามแนวเวชปฏิบัติของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ดังนั้นการศึกษานี้ คลินิกกัญชาทางการแพทย์โรงพยาบาลเพ็ญ จึงเลือกใช้ตำรับยาที่มีกัญชาปรุงผสมคือ ตำรับยาสมุนไพรไทย ในรูปแบบของยาแคปซูล ขนาด ๕๐๐ มิลลิกรัม ได้ดูแลกลุ่มอาการนอนไม่หลับ ซึ่งถูกปลดตำรับออกจากยาเสพติดและได้รับการนำเข้าเป็นยาบัญชียาหลักแห่งชาติด้านสมุนไพร ในปี ๒๕๖๔ ที่มีสรรพคุณช่วยให้หลับ เจริญอาหาร มาใช้ในการรักษา และติดตามอาการเพื่อศึกษาประสิทธิผลของตำรับยาสมุนไพรไทยต่อคุณภาพการนอนหลับของผู้สูงอายุที่โรงพยาบาลเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการรักษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการนอนหลับของผู้ป่วยสูงอายุก่อนและหลังที่ได้รับการรักษาภาวะนอนไม่หลับด้วยตำรับยาสมุนไพรไทย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยแบบเป็นการศึกษากึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยนอกที่มารับบริการคลินิกกัญชาทางการแพทย์ ผู้สูงอายุ อายุ ๖๐ - ๖๙ ปี ที่มีอาการนอนไม่หลับ ทั้งเพศชายและหญิง จำนวน ๓๙ คน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา ประสิทธิภาพของตำรับยาสมุนไพรไทยต่อคุณภาพการนอนหลับของผู้สูงอายุที่โรงพยาบาลเพื่อจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา ค่าความเชื่อมั่นในการวิเคราะห์ผลการวิจัยร้อยละ ๙๕ ($P < 0.05$) ซึ่งผลรวมเฉลี่ยคะแนนคุณภาพการนอนหลับก่อนการรักษาและติดตามอาการแต่ละครั้ง มีค่าเท่ากับ 17.80 ± 4.15 , 13.4 ± 3.54 , 10.5 ± 3.85 , 7.36 ± 3.38 และ 4.15 ± 2.65 ตามลำดับ (คะแนน ≤ 5 หมายถึงคุณภาพการนอนหลับที่ดี เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพการนอนหลับก่อนเข้ารับการรักษากับและหลังรับการรักษาแล้ว พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) และไม่พบรายงานการแพ้ยาและอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาสมุนไพรไทยในกลุ่มอาสาสมัครวิจัย ซึ่งถือเป็นโอกาสการพัฒนางานแพทย์แผนไทยให้ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับในการรักษา

๖. การฟื้นฟูและปรับสมดุลร่างกาย ต่อโรคกล้ามเนื้อตายปัดคาศัญญาณ ๔ หลัง

ประสิทธิผลของโปรแกรมฟื้นฟูและปรับสมดุลร่างกายแบบองค์รวม (๓ วัน ๒ คืน ต่อโรคกล้ามเนื้อตายปัดคาศัญญาณ ๔ หลัง แผนกผู้ป่วยในโรงพยาบาลห้วยเก็ง

The Effectiveness of the comprehensive physical rehabilitation and balancing program (๓ days ๒ nights) on Lomplaipattakat Sanyan ๔ of the Back at Huai Keng Hospital's Internal Medicine Department.

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลเพ็ญ ”

ผลงาน จุรีรัตน์ มะลิลา

บทคัดย่อ

โรงพยาบาลห้วยเก็งเปิดให้บริการในโปรแกรมฟื้นฟูและปรับสมดุลร่างกาย แผนกผู้ป่วยใน โดยบูรณาการร่วมกับทีมสหวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสุขภาพที่มุ่งเน้น การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และพบว่า มีผู้รับบริการด้วยโรคกล้ามเนื้อตายปัดคาศัญญาณ ๔ หลัง มากที่สุด ร้อยละ ๖๔ โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมฟื้นฟูและปรับสมดุลร่างกายด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสานแบบองค์รวม ต่อโรคกล้ามเนื้อตายปัดคาศัญญาณ ๔ หลัง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยกึ่งทดลอง ในผู้ป่วยโรคกล้ามเนื้อตายปัดคาศัญญาณ ๔ หลัง จำนวน ๔๕ ราย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด (การรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ UDREC ๗๓๖๗) เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความเจ็บปวด องค์การเคลื่อนไหวคอ และคุณภาพชีวิตที่ ๐, ๒ และ ๓ วัน วิเคราะห์โดยใช้สถิติ Repeated measures ANOVA

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิผลโปรแกรมฟื้นฟูและปรับสมดุลร่างกายด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสานแบบองค์รวม ต่อโรคกล้ามเนื้อตายปัดคาศัญญาณ ๔ หลัง

รูปแบบการวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้มารับการรักษาผู้ป่วยในแพทย์แผนไทย โปรแกรมฟื้นฟูและปรับสมดุลร่างกายด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสานแบบองค์รวม (๓ วัน ๒ คืน โรงพยาบาลห้วยเก็ง ซึ่งที่ได้รับ อนุมัติโดยแพทย์แผนไทยที่มีใบประกอบวิชาชีพสาขาเวชกรรมไทย เป็นโรคกล้ามเนื้อตายปัดคาศัญญาณ ๔ หลัง จำนวน ๔๕ คน

ผลการศึกษา

พบว่าผู้ป่วยเพศหญิง คิดร้อยละ ๘๐ มีช่วงอายุ ๖๑ – ๗๐ ปี มากที่สุด มีคะแนนคุณภาพชีวิต และองค์การเคลื่อนไหวคอเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ๐.๑๕, ก้มหน้า (๖.๙๒ ซม. เหยยหน้า (๗.๔ ซม. เอียงหูชิดไหล่ซ้าย (๑๔.๗๗ ซม. เอียงหูชิดไหล่ขวา (๑๔.๖๘ ซม. มีระดับความปวดลดลง ๓.๕๓ ซึ่งแตกต่างจากผลก่อนรักษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

สรุปผลการศึกษา

โปรแกรมฟื้นฟูและปรับสมดุลร่างกายรูปแบบการนอนค้างคืน ช่วยให้ผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาคัดสัญญาณ ๔ หลัง อาการดีขึ้น ทั้งนี้สามารถนำผลไปใช้พัฒนาระบบให้บริการผู้ป่วยในและเป็นแนวทางการดูแลด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยได้

คำสำคัญ: โรคลมปลายปัตคาคัดสัญญาณ ๔ หลัง, โปรแกรมฟื้นฟูร่างกาย, การแพทย์แบบองค์รวม

๗. การนวดราชสำนักร่วมกับการพอกไฟในการรักษาโรคลมปลายปัตคาคส้นเท้า

ประสิทธิผลการนวดราชสำนักร่วมกับการพอกไฟในการรักษาโรคลมปลายปัตคาคส้นเท้า

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลหนองหาน ”

ผลงาน ชนิกันต์ มีลา

บทนำ

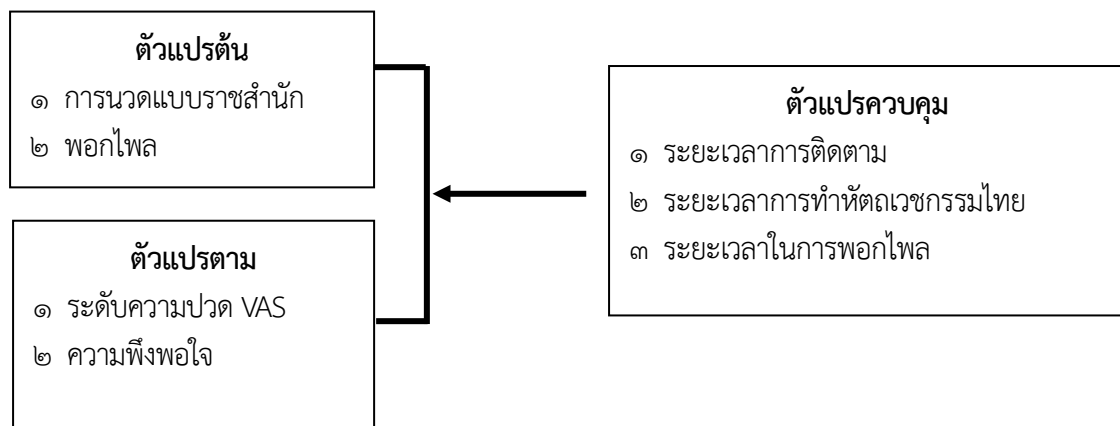
โรคลมปลายปัตคาคส้นเท้า ในทางการแพทย์แผนปัจจุบันเทียบเคียงได้กับโรครองเท้า (Plantar fasciitis) หรือภาวะเอ็นฝ่าเท้าอักเสบ มีอาการแสดงของโรค คือ เวลาเดินจะเจ็บที่ส้นเท้าบางครั้งมีอาการปวดร้าวไปที่ขอบฝ่าเท้าและเอ็นร้อยหวาย เป็นหนึ่งในโรคที่พบได้บ่อยมักเกิดจากการอักเสบเรื้อรังของพังพืดใต้ฝ่าเท้า ภาวะที่พบบ่อยในผู้หญิงมากกว่าผู้ชายที่มีอายุน้อยถึงวัยกลางคนอายุระหว่าง ๔๐ - ๖๐ ปี นักกีฬาวิ่งหรือผู้ที่มีการเท้าผิดปกติ ผู้ที่น้ำหนักตัวมากหรือใส่รองเท้าไม่เหมาะสมกับรูปเท้าตัวเองผู้ที่มีปัญหาเอ็นฝ่าเท้าอักเสบ (Pramote Thanasupakornkul, ๒๐๑๘)

การรักษาโรคลมปลายปัตคาคส้นเท้า โรงพยาบาลหนองหาน พบจำนวนผู้ป่วย ๕๐ คน โดยทำการรักษาโดยการฉีดยาและทำกายภาพ พบว่าผู้ป่วยบางรายมีอาการไม่ดีขึ้น การรักษาในหน่วยงานแพทย์แผนไทยแต่เดิม การรักษาผู้ป่วยมีเพียงการนวดราชสำนัก ประคบสมุนไพร ผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาคส้นเท้าเป็นหนึ่งโรคที่แพทย์แผนไทยพบเป็นจำนวนมากในการรักษาและพบว่าหลังจากผู้ป่วยทำการนวดรักษากลับบ้านผู้ป่วยยังมีพฤติกรรมเดิมและกลับมาเป็นซ้ำจึงทำให้มีงานวิจัยการนวดราชสำนักรักษาร่วมกับการพอกไฟสด มีสรรพคุณลดอาการอักเสบ บวม เส้นตึง เมื่อยขา เหน็บชา และลดอาการปวดเมื่อย

วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑ เพื่อประเมินผลของการนวดร่วมกับการพอกไฟในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาคส้นเท้าต่อระดับอาการปวด
- ๒ เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาคส้นเท้าที่ได้รับการรักษาด้วยการนวดราชสำนักร่วมกับการพอกไฟ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบ

Repeat measure One way Anova

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศันเท้าที่เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลหนองหาน จำนวน ๕๐ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

๑ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency จำนวนร้อยละ (Percentage ค่าเฉลี่ย (Mean และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D ค่าต่ำสุดและสูงสุด

๒ สถิติอนุมาน (Inferential Statistics เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความปวดก่อนและหลังการรักษาในสัปดาห์ที่ ๑, ๓, ๕ และ ๗ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Repeat measure One way Anova ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑. ผู้วิจัยพบกลุ่มทดลอง โดยดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย คือ แนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ในการทำการศึกษ ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัยเมื่อเข้าร่วมโครงการวิจัยแล้ว หากกลุ่มทดลองต้องการหยุดการเข้าร่วมการวิจัย สามารถออกจากโครงการวิจัยดังกล่าวได้ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ และนัดหมายกลุ่มทดลองเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้

๒ กลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรมหัตถเวชกรรมแผนไทย โรคลมปลายปัตคาศันเท้า โดยมีรายละเอียด ดังนี้ การนวดราชสำนักในการรักษาโรคลมปลายปัตคาศันเท้า (รองซ้ำ ตามสูตรการรักษา ระยะเวลา ๔๕ นาทีร่วมกับพอกไพลสด ขนาด ๑๒๐ กรัม ระยะเวลา ๓๐ นาที ทำการนัด สัปดาห์ละ ๒ วัน เว้นระยะห่าง ๓ วัน นัดต่อเนื่อง ๗ สัปดาห์ จำนวน ๑๔ ครั้ง ทำการบันทึกผลการประเมินตามแบบประเมินเวชระเบียนหัตถเวชกรรมไทย โรคลมปลายปัตคาศันเท้า โรงพยาบาลหนองหาน ในสัปดาห์ที่ ๑, ๓, ๕, และ ๗

๓ ขึ้นประเมินผลจากการรักษาทางหัตถเวชกรรมแผนไทย โรคลมปลายปัตคาศันเท้า และดำเนินการประเมินตามแผนการรักษาที่กำหนด ในสัปดาห์ที่ ๗ หลังการทำการศึกษ มีการประเมินผลโดยการรวบรวมข้อมูลก่อนและหลัง

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

๘. การทั้บหม้อเกลือต่อระดับยอคมดลูก ขนาดรอบเอว ระดับความปวดกล้ำมเนื้อหลัง และคุณภาพชีวิตของมารดาหลังคลอด

ประสิทธิผลของการทั้บหม้อเกลือต่อระดับยอคมดลูกขนาดรอบเอวระดับความปวดกล้ำมเนื้อหลัง และคุณภาพชีวิตของมารดาหลังคลอดในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลกุดจับ ”

ผลงาน วิภาดา วันดา

บทนำ

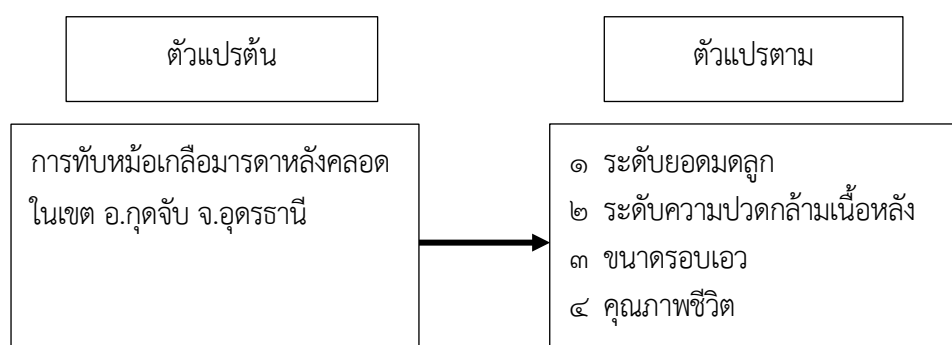
การดูแลหลังคลอดด้วยวิธีการแพทย์แผนไทยเป็นการส่งเสริมสุขภาพหญิงหลังคลอดด้วยการแพทย์แผนไทย ประกอบด้วย การประคบสมุนไพร การเข้ากระโจม การทั้บหม้อเกลือ การนวด และการใช้สมุนไพรต่าง ๆ ที่ได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายยุคหลายสมัย โดยมุ่งเน้นการให้บริการและให้คำแนะนำกับหญิงหลังคลอดในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี โดยมีการให้คำแนะนำและให้บริการที่คลินิกแพทย์แผนไทยและการออกเยี่ยมบ้าน ทำให้หญิงหลังคลอดเข้าถึงการรับบริการการดูแลหญิงหลังคลอดด้วยวิธีการแพทย์แผนไทยได้ดีขึ้น

งานวิจัยครั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้มารดาหลังคลอดได้รับการฟื้นฟูสุขภาพด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยที่ถูกต้องปลอดภัยทำให้มารดาหลังคลอดมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้เนื่องจากมารดาหลังคลอดส่วนใหญ่ต้องการรับบริการฟื้นฟูสุขภาพมารดาหลังคลอดแต่ไม่สะดวกในการเดินทางอีกทั้งยังต้องดูแลบุตรจึงอยากให้มีการออกให้บริการฟื้นฟูสุขภาพมารดาหลังคลอดที่บ้าน

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อประเมินขนาดยอคมดลูกก่อนและหลังการทั้บหม้อเกลือของมารดาหลังคลอดที่มารับบริการทั้บหม้อเกลือในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- ๒ เพื่อประเมินระดับความปวดกล้ำมเนื้อหลังก่อนและหลังการทั้บหม้อเกลือของมารดาหลังคลอดที่มารับบริการทั้บหม้อเกลือในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี
- ๓ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของมารดาหลังคลอดที่มารับบริการทั้บหม้อเกลือในเขตอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง

(Quasi – Experimental Research)

กลุ่มตัวอย่าง มารดาหลังคลอดบุตร โดยไม่จำกัดอายุที่เข้าร่วมโครงการการทาบหม้อเกลือมารดาหลังคลอดด้วยการผดุงครรภ์แผนไทย จำนวน ๖๖ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

๑ การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติอย่างง่าย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean จำนวน (N ร้อยละ (%)

๒ การเปรียบเทียบผลการทาบหม้อเกลือต่อระดับยอดมดลูก ขนาดของรอบเอว ระดับความปวดกล้ามเนื้อหลังและคุณภาพชีวิต ก่อนและหลัง ของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยสถิติ paired t-test

๓ การเปรียบเทียบผลการทาบหม้อเกลือต่อระดับยอดมดลูก ขนาดของรอบเอว ระดับความปวดกล้ามเนื้อหลังและคุณภาพชีวิต ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยสถิติ independent t-test

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คัดเข้า คือ มารดาหลังคลอดที่มารับบริการในเขต อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี จำนวน ๖๖ คน

๒ กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการชี้แจงตามรายละเอียดและวิธีศึกษาจนเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัย

๓ ผู้วิจัยซักประวัติ ตรวจร่างกาย และทำแบบประเมินวัดระดับความปวดกล้ามเนื้อหลัง ระดับยอดมดลูกขนาดรอบเอว

๔ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยการคัดเลือกตามสิทธิการรักษา คือ กลุ่มที่ ๑ ประกอบด้วย มารดาหลังคลอดสิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า (Universal Coverage for Emergency Patients : UC จะได้รับการทาบหม้อเกลือด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยจำนวน ๕ วัน กลุ่มที่ ๒ ประกอบด้วย มารดาหลังคลอดสิทธิอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สิทธิประกันสุขภาพถ้วนหน้า (Universal Coverage for Emergency Patients : UC จะได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติตัวหลังคลอด

๕ ติดตามอาการของผู้เข้าร่วมวิจัยหลังจากเข้าร่วมครบ ๕ วัน การรับการรักษาทุกครั้งผู้วิจัยจะบันทึกผลและประเมินวัดระดับความปวดกล้ามเนื้อหลังระดับยอดมดลูก ขนาดรอบเอว

๖ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

๙. การพันผ้าหน้าท้อง ต่อระดับรอบเอว ระดับยอดมดลูก และคุณภาพชีวิต ในหญิงหลังคลอด

การศึกษาประสิทธิผลของการพันผ้าหน้าท้อง ต่อระดับรอบเอว ระดับยอดมดลูก และคุณภาพชีวิตในหญิงหลังคลอด โรงพยาบาลอุดรธานี

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลอุดรธานี ”

ผลงาน ศุภักษร แก้วกิง

บทนำ

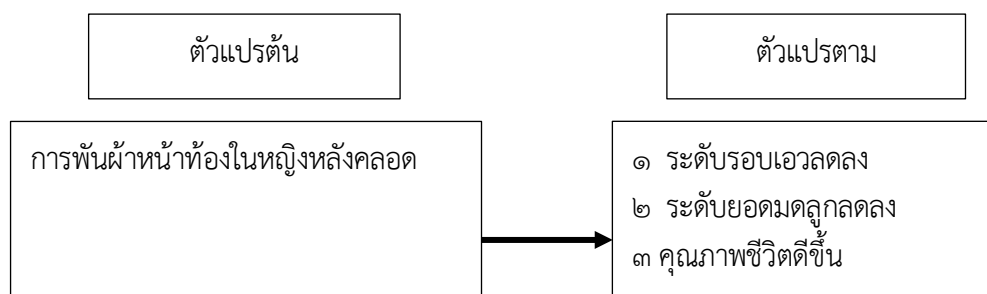
คลินิกแพทย์แผนไทยให้บริการดูแลหลังคลอดด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย หอผู้ป่วยสูติกรรม โรงพยาบาลอุดรธานี ที่มีปัญหาน้ำนม เช่น น้ำนมไม่มา น้ำนมมาน้อย ปวดตึงเต้านม โดยทำหัตถการ การนวด เปิดท่อน้ำนมและประคบสมุนไพร แต่ยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับหญิงหลังคลอดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ๓ อันดับแรกที่เป็นปัญหาของหญิงหลังคลอดทางด้านร่างกาย คือ อาการปวดเมื่อเคลื่อนไหวร่างกาย ความรุนแรงของอาการปวดแผลผ่าตัด และอาการปวดแผลที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ปัญหาทางด้านจิตใจ คือ ความวิตกกังวลต่อสภาพความเจ็บป่วยของตนเอง กิจกรรมการเลี้ยงดูบุตร (ดวงกมล ปิ่นเฉลียวและพรพรรณ ภูสาหัส, ๒๕๕๘) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและหน้าที่การเป็นมารดาควรมีการดูแลเพิ่มเติม มีการศึกษาพบว่า การใช้ผ้าพันรัดหน้าท้องทำให้หน้าท้องกระชับขึ้นช่วยพยุงหน้าท้อง ทำให้มดลูกเข้าอู่ ลดระดับยอดมดลูก (จุฑาทิพย์ ศิริศิลป์ และคณะ, ๒๕๖๐) และช่วยลดความปวด สร้างความพึงพอใจให้กับหญิงหลังผ่าตัดคลอด (พรศรี ดิสรเตตวิวัฒน์ และนิตยา โรจนนรินทร์, ๒๕๖๑)

ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสิทธิผลของการพันผ้าหน้าท้อง ต่อระดับรอบเอว ระดับยอดมดลูก และคุณภาพชีวิตในหญิงหลังคลอด โรงพยาบาลอุดรธานี เพื่อช่วยในการดูแลหญิงหลังคลอด ได้ดียิ่งขึ้น เกิดแนวทางสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสอดคล้องกับบริบทของโรงพยาบาลอุดรธานี

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อเปรียบเทียบระดับรอบเอวของหญิงหลังคลอด ระหว่างกลุ่มพันผ้าหน้าท้องและกลุ่มควบคุม
- ๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับยอดมดลูกของหญิงหลังคลอด ระหว่างกลุ่มพันผ้าหน้าท้องและกลุ่มควบคุม
- ๓ เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของหญิงหลังคลอดระหว่างกลุ่มพันผ้าหน้าท้องและกลุ่มควบคุม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research Design)

กลุ่มตัวอย่าง หญิงหลังคลอด คลอดปกติทางช่องคลอด ที่มาพักฟื้นที่หอผู้ป่วยสูติกรรม โรงพยาบาลอุดรธานี จำนวน ๔๒ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

๑ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบผลก่อนหลังในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ใช้สถิติเชิงอนุมานทดสอบทางสถิติด้วย independent t-test, paired t-test ที่ค่าความเชื่อมั่นที่ ๙๕%

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑ การนำเข้าอาสาสมัคร (Recruitment หญิงหลังคลอด อายุระหว่าง ๑๘ - ๓๕ ปี คลอดด้วยวิธีคลอดปกติทาง ช่องคลอด หลังคลอด ๒๔ ชั่วโมง โดยผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือจากหญิงหลังคลอด ในการเข้าร่วมโครงการวิจัย และชี้แจงสิทธิในการเข้าร่วม ปฏิเสธหรือยกเลิกการเข้าร่วมโครงการ ผู้ที่ยินดีเข้าร่วม โครงการขอให้ลงนามในใบยินยอม

๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง, เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล ขออนุมัติดำเนินการวิจัยในคนจากคณะกรรมการจริยธรรม โรงพยาบาลอุดรธานี

๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

๑๐. การใช้โปรแกรมนวดผสมผสาน ต่อคุณภาพการนอนหลับในผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับเรื้อรัง

ประสิทธิผลของการใช้โปรแกรมนวดผสมผสานต่อคุณภาพการนอนหลับในผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับเรื้อรัง
แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

Effectiveness of using a combined massage program on sleep quality Sleep in patients chronic insomnia, Thai traditional medicine, ban tae subdistrict health promoting Hospital Phibunruk, Udon Thani Province

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้

“ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอพิบูลย์รักษ์ ”

ผลงาน อุบล กะตะโท

บทคัดย่อ

ภาวะการนอนไม่หลับเป็นปัญหาที่พบบ่อยที่สุด ซึ่งปัจจุบันพบผู้ที่ประสบปัญหา “นอนไม่หลับ” เพิ่มขึ้น โดยมีสาเหตุมาจากความเครียดจากการทำงาน ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาทางการเมือง ซึ่งการปล่อยทิ้งไว้จะทำให้เกิดปัญหาเรื้อรัง ร่างกายขาดประสิทธิภาพการทำงาน และนำมาซึ่งด้วยอาการต่าง ๆ หนึ่งในนั้นก็คือ “ภาวะนอนไม่หลับ (Insomnia)” การนอนหลับที่ไม่เพียงพอทำให้ส่งผลกระทบต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย การนอนไม่หลับต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานมีผลต่อสุขภาพจิต คือ วิตกกังวลและซึมเศร้า คำว่า “นอนไม่หลับ” จึงเป็นได้ทั้ง “อาการ” และ “โรค” ในกลุ่มความผิดปกติที่เกี่ยวข้องกับการนอน พบว่า ความยากลำบากในการนอนเป็นความทุกข์ในผู้ใหญ่สูงถึงร้อยละ ๒๕ และในจำนวนนี้ ร้อยละ ๖ - ๑๐ ถูกวินิจฉัยว่าเป็นโรคนอนไม่หลับเรื้อรัง (Chronic Insomnia Disorder ผู้ป่วยจะมีภาวะนอนไม่หลับอย่างน้อย ๓ ครั้งต่อสัปดาห์ และเป็นมาอย่างน้อย ๓ เดือน อาการของผู้ป่วยที่มีภาวะนอนไม่หลับ ๑.อ่อนเพลีย ๒.ไม่สามารถมีสมาธิกับการทำงาน ความจำเปลี่ยนแปลง ๓.ความสามารถในการทำงานลดลง ๔.อารมณ์หงุดหงิดกระสับกระส่าย ๕.ง่วงนอนเวลากลางวัน ๖.ขาดพลังในการใช้ชีวิตอ่อนเพลีย ๗.การเกิดอุบัติเหตุ ๘.กังวลเกี่ยวกับปัญหาการนอนที่เกิดขึ้น

ปัญหาการนอนไม่หลับมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ปัจจุบันองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทยมีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพ โดยใช้โปรแกรมการนวดผสมผสานที่เหมาะสมสำหรับแก้ไขปัญหานอนไม่หลับเรื้อรังได้

วัตถุประสงค์

๑ เพื่อประเมินคุณภาพการนอนหลับก่อนและหลังการนวดรักษาแบบผสมผสาน

๒ เพื่อประเมินคุณภาพชีวิตของผู้ที่นอนไม่หลับก่อนและหลังการนวดรักษาแบบผสมผสาน

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research Design แบบ ๑ กลุ่ม วัดก่อนและหลังการนวดผสมผสาน ทดลองการนวดกดจุดแบบราชสำนัก ร่วมกับกดจุดฝ่าเท้า ๒๖ จุด และการประคบสมุนไพร ๔ สัปดาห์ สัปดาห์ละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๖๐ นาที

กลุ่มตัวอย่าง ผู้มารับการรักษาผู้ป่วยในแพทย์แผนไทย โปรแกรมการนวดผสมผสาน ต่อคุณภาพการนอนหลับในผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับเรื้อรัง จำนวน ๓๐ คน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาประสิทธิภาพของคุณภาพการนอนหลับหลังการใช้โปรแกรมนวดผสมผสานต่อคุณภาพการนอนหลับในผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับเรื้อรัง ณ คลินิกแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านแดง พบว่าการนวดผสมผสาน และการกดจุดฝ่าเท้าร่วมกับการประคบสมุนไพรส่งผลต่อคุณภาพการนอนหลับในผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับเรื้อรังได้ และส่งผลทำให้คุณภาพการใช้ชีวิตประจำวันดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าการใช้โปรแกรมนวดผสมผสานต่อคุณภาพการนอนหลับในผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับเรื้อรัง ได้ผลดีและเหมาะสมสำหรับแก้ไขปัญหานอนไม่หลับเรื้อรังได้ ดังนั้นควรมีการนำโปรแกรม นวดผสมผสานต่อคุณภาพการนอนหลับในผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับเรื้อรัง ไปใช้ในกลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการนอนไม่หลับในสถานบริการของรัฐ

๑๑. ประสิทธิผลของการแช่สมุนไพรร่วมกับการนวดกดจุดฝ่าเท้าต่ออาการชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน

ประสิทธิผลของการแช่สมุนไพรร่วมกับการนวดกดจุดฝ่าเท้าต่ออาการชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน
โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

Effectiveness of herbal soaking combined with foot reflexology on foot numbness in Diabetic patients
Bandung Crown Prince Hospital, Udonthani Province

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้

“ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชบ้านดุง ”

ผลงาน นภาพร วงศ์ประทุม

บทคัดย่อ

อาการเท้าชาเป็นอาการแสดงอย่างหนึ่งของภาวะเส้นประสาทรับรู้ความรู้สึกเสื่อม มักเป็นสาเหตุทำให้ไม่สามารถรับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการสัมผัสของแหลมคม หรืออุณหภูมิที่ร้อนและเย็นเกินไป ทำให้ขาดความใส่ใจในการป้องกันการบาดเจ็บที่เกิดกับผิวหนัง จึงมักจะได้รับบาดเจ็บโดยไม่ทราบสาเหตุ ซึ่งการนวดกดจุดสะท้อนฝ่าเท้าเป็นวิธีการหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ร่วมกับการรักษาของแพทย์แผนปัจจุบัน (พนิดา ภูโยฤทธิ์ และคณะ, ๒๕๕๓)

ภาวะเส้นประสาทเสื่อม สาเหตุโรคเบาหวาน (Diabetic peripheral neuropathy; DPN) มีอาการเท้าชาพบได้ถึงร้อยละ ๕๐ ในผู้ป่วยเบาหวานที่เป็นมานาน และเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดแผลเรื้อรังบริเวณเท้าที่รักษาหายยาก ในประเทศที่พัฒนาแล้วผู้ป่วยเบาหวาน กว่าร้อยละ ๕ มีปัญหาเกี่ยวกับเท้า ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล สูญเสียค่าใช้จ่ายประมาณ ร้อยละ ๑๒ - ๑๕ ของค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพทั้งหมด จากสถิติพบว่าผู้ป่วยร้อยละ ๗๐ ที่ถูกตัดขา มีสาเหตุจากโรคเบาหวาน สถานการณ์ในประเทศไทยโดยประมาณการณ์ว่าคนไทยที่มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ประมาณ ๕.๘๘ ล้านคน กำลังเผชิญกับภาวะโรคเบาหวาน ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี มีผู้ป่วยเบาหวาน ประมาณ ๘,๒๐๖ คน และผู้ป่วยเบาหวานที่มีอาการชาเท้า ๙๗๑ คน นอกจากอาการชาแล้ว ผู้ป่วยเบาหวาน ประมาณร้อยละ ๑๐ จะมีอาการปวดขาอย่างรุนแรงร่วมด้วย ซึ่งมักจะเกิดอาการมากในตอนกลางคืน สร้างความทุกข์ทรมานแก่ผู้ป่วยจนต้องหาวิธีการรักษาทุกวิธีที่มีอยู่ เพราะการรักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบันยังได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ (สุนทร เสรีเชษฐพงศ์, ๒๕๕๐) จึงมีแนวคิดเกี่ยวกับการคิดวิธี ป้องกัน ส่งเสริมและฟื้นฟูดูแลเท้าด้วยตนเองให้กับผู้ป่วยกลุ่มนี้โดยใช้การนวดกดจุดที่เท้าร่วมกับสมุนไพรแช่เท้า ทำให้ผู้ป่วยเบาหวานเท้าสะอาดลดการติดเชื้อ ดับกลิ่นเท้า รักษาแผล กระตุ้นการไหลเวียนของเลือด คลายกล้ามเนื้อ ลดอาการชาของเท้า และคลายเครียดจากกลิ่นสมุนไพร ที่มีน้ำมันหอมระเหย และให้ผู้ป่วยเบาหวานมีทักษะ สามารถดูแลเท้าของตนเองเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนได้

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบอาการชาเท้าของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ใช้สมุนไพรแช่เท้าร่วมกับการนวดกดจุดเท้า

รูปแบบงานวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research Design)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยเบาหวานที่มีอาการชาเท้า และเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จำนวน ๗๑ คน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับอาการชาเท้าของผู้ป่วยเบาหวานก่อนการทดลอง ที่ได้รับ นวดเท้าร่วมกับการแช่สมุนไพร มีค่าเฉลี่ยอาการชาเท้าข้างซ้ายและขวา เท่ากับ 1.46 ± 0.53 และ 1.55 ± 0.71 จากข้อมูลพบว่าหลังได้รับการนวดเท้าและแช่สมุนไพร สัปดาห์ที่ 1 และ 2 มีระดับอาการชาเท้าไม่แตกต่างกับ ก่อนการทดลอง ในขณะที่หลังการทดลองในสัปดาห์ที่ 4 พบว่ามีระดับอาการชาข้างซ้าย และขวา เท่ากับ 1.11 ± 0.57 และ 1.07 ± 0.72 ซึ่งลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น การนวดร่วมกับการแช่เท้า สามารถลดอาการมีนชาเท้า และช่วยป้องกันภาวะแทรกซ้อนจาก อาการชาเท้าในผู้ป่วยเบาหวานได้หลังการรักษาสัปดาห์ที่ 4 เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรักษาผู้ป่วยควรได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง

๑๒. การนวดกระตุ้นการกลืนผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่มีภาวะกลืนลำบาก

กรณีศึกษา : ประสิทธิภาพของการนวดกระตุ้นการกลืนผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่มีภาวะกลืนลำบาก
อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

Case Study: Effectiveness of massage to stimulate swallowing in patients with stroke with dysphagia in Nong Wua
So District Udon Thani Province

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลหนองวัวซอ ”

ผลงาน เจษฎา สุยเสนา

บทคัดย่อ

โรคหลอดเลือดสมอง (Stroke เป็นโรคที่เป็นปัญหาสำคัญของการสาธารณสุขไทย ซึ่งพบได้บ่อย และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ปัจจุบันอุบัติการณ์โรคหลอดเลือดสมอง คือ ๓๓๐.๗๒ โรคหลอดเลือดสมองชนิดสมองขาดเลือด คือ ๒๒๒.๑๙ โรคหลอดเลือดสมองชนิดเลือดออก คือ ๘๘.๓๘ ต่อประชากรแสนคน ในกลุ่มอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป (สมศักดิ์ เทียมเก่า, ๒๕๖๖ โรคหลอดเลือดสมอง เป็นหนึ่งในสาเหตุหลักของการเสียชีวิต โดยสาเหตุเกิดจากหลอดเลือดสมองตีบหรืออุดตัน แตก ทำให้สมองขาดเลือดไปเลี้ยง อีกทั้งโรคหลอดเลือดสมองเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความพิการหรือไร้สมรรถภาพในการดำเนินชีวิต ส่งผลกระทบให้ผู้ป่วยมีความบกพร่องของความสามารถทางด้านร่างกาย มีความผิดปกติของการเคลื่อนไหว การควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อผิดปกติ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการเคี้ยวและการกลืนลำบาก

ปัจจุบันการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้เห็นความสำคัญและโอกาสในการที่จะนำการแพทย์แผนไทยให้เข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาผู้ป่วยระยะกลาง ในโรค/อาการที่การแพทย์แผนไทยมีศักยภาพสามารถดำเนินการได้อย่างโดดเด่น โดยในระยะเริ่มต้นมีแนวคิดที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่มีสภาวะของโรค/อาการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของกล้ามเนื้อมัดเล็ก เช่น มุมปากตก ลิ้นกระด้างคางแข็ง พุดไม่ชัด กลืนลำบาก ฯลฯ ซึ่งการนวดกระตุ้นการกลืนทางการแพทย์แผนไทยนั้นช่วยลดความบกพร่องที่สำคัญ เช่น ภาวะกลืนลำบาก พุดไม่ชัด ไบหน้าเบี้ยว โดยเฉพาะภาวะกลืนลำบาก ทำให้ผู้ป่วยสามารถกลับมารับประทานอาหารได้ปกติ ลดภาวะแทรกซ้อนจากการโรคปอดอักเสบ และอาการไบหน้าเบี้ยว พุดไม่ชัด อาการดีขึ้น (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๖๔ แต่การศึกษาถึงประสิทธิผลของการนวด กระตุ้นการกลืน ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองยังมีอยู่ไม่มาก ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ศึกษาประสิทธิภาพของการนวดกระตุ้นการกลืน ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่มีภาวะกลืนลำบาก อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี โดยกรณีศึกษา เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการพิจารณาและพัฒนาการรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองต่อไป

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อประเมินระดับความสามารถการกลืนของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่มีภาวะกลืนลำบาก ที่ได้รับการนวดกระตุ้นการกลืน
- ๒ เพื่อประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน ของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีภาวะกลืนลำบาก ที่ได้รับการนวดกระตุ้นการกลืน
- ๓ เพื่อประเมินอาการปวดของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีภาวะกลืนลำบากที่ได้รับการนวดกระตุ้นการกลืน

รูปแบบงานวิจัย

การศึกษาแบบกรณีศึกษา (Case Study โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อให้ได้ข้อมูลเหมาะสม

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่แพทย์แผนปัจจุบันวินิจฉัยภาวะกลืนลำบาก ในช่วงเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม ๒๕๖๗ โรงพยาบาลหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ประเมินด้วยแบบประเมินระดับการกลืนจากชนิดหรือประเภทของอาหารที่กลืนได้, แบบประเมินความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน, แบบประเมินอาการปวดก่อนและหลังนวดกระตุ้นการกลืนสัปดาห์ที่ ๒ และ ๔

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา กรณีศึกษา ประสิทธิภาพของการนวดกระตุ้นการกลืนผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่มีภาวะกลืนลำบาก จำนวน ๑ ราย ผู้ป่วยชายไทย อายุ ๔๓ ปี พบว่า หลังการนวดกระตุ้นการกลืน แสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่มีภาวะกลืนลำบาก ระดับการกลืนจากชนิดหรือประเภทของอาหารที่กลืนได้ เพิ่มขึ้นจากระดับ ๑ เป็น ๗ ความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวันเพิ่มขึ้นจาก ๔/๒๐ เป็น ๑๐/๒๐ ไม่พบความปวดบริเวณใบหน้าและปาก ซึ่งจากคะแนนแบบประเมินดังกล่าวข้างต้นแสดง ให้เห็นว่าผู้ป่วยมีแนวโน้มอาการดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง สรุปผลจากการศึกษาเฉพาะกรณีเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการนวดกระตุ้นการกลืนผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่มีภาวะกลืนลำบาก พบว่า หลังนวดกระตุ้นการกลืน สัปดาห์ที่ ๒ และ ๔ ผู้ป่วยมีความสามารถในการกลืนดีขึ้น รับประทานอาหารได้ สามารถถอดสายยาง ให้อาหารได้ สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้ดี และไม่พบอาการปวดทั้งก่อนและหลังการนวดกระตุ้นการกลืน ผู้ป่วยมีแนวโน้มอาการดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง การศึกษานี้สามารถนำไปพัฒนาเป็นแนวทางในการดูแลและฟื้นฟูผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ที่มีภาวะกลืนลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ต่อไป

ภาพประกอบผลการศึกษาก่อนและหลังการนวดกระตุ้นการกลืนในผู้ป่วยหลอดเลือดสมอง

ภาพที่ ๑ ก่อนการรักษา

ภาพที่ ๒ หลังการรักษาสัปดาห์ที่ ๒

ภาพที่ ๓ หลังการรักษาสัปดาห์ที่ ๔

๑๓. การนวดราชสำนักร่วมกับการบริหารท่ามณีเวช ในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศัญญาณ ๓ หลัง

ประสิทธิผลของการนวดราชสำนักร่วมกับการบริหารท่ามณีเวช ในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศัญญาณ ๓ หลัง ในโรงพยาบาลบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

The Effect of Royal Thai Traditional Massage with Maneeveda Exercise in lom pai pattakhatsanyan ๓, Ban Phue Hospital, Udon thani Province

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลบ้านผือ ”

ผลงาน วโรชา มหาเสน

บทนำ

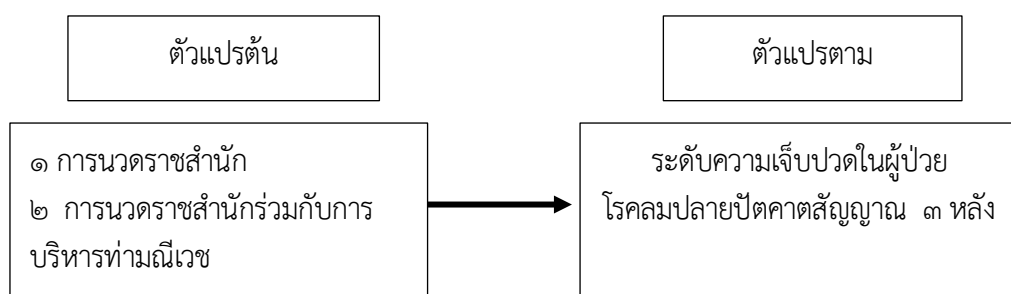
โรคลมปลายปัตคาศัญญาณ ๓ หลัง เป็นชื่อโรคตามศาสตร์การแพทย์แผนไทย ซึ่งมีอาการปวดหลังร้าวขา มาที่ขา ปลีนองฝ่าเท้า และนิ้วเท้า ทำให้ขาไม่มีแรง ซึ่งสาเหตุเกิดจากท่าทางอิริยาบถไม่ถูกต้อง เช่น การนั่ง การทรงตัว การทำงานหนัก การนอนที่นอนนุ่ม หรือแข็งเกินไป ความเครียดทางจิตใจทำให้กล้ามเนื้อหลังเกร็ง จากอุบัติเหตุ เช่น หกล้ม กระแทกกระแทกบริเวณหลังและความเสื่อมของกระดูกสันหลัง (มูลนิธิฟื้นฟูส่งเสริมการแพทย์ไทยเดิมฯ อายุรเวทวิทยาลัย, ๒๕๕๕) อาการปวดหลังทางการแพทย์แผนปัจจุบัน ในกลุ่มอาการโรคระบบกระดูก และกล้ามเนื้อเป็นปัญหาที่พบได้มาก ได้แก่ อาการปวดหลังส่วนล่าง (Low back pain ซึ่งเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยที่สุดในโรคของระบบกล้ามเนื้อ และกระดูก (ศิริรี เอี่ยมฉวี, ๒๕๕๙ จากสถิติการเข้ารับบริการผู้ป่วยนอก ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ของกองแพทย์ทางเลือก พบว่า มีผู้ป่วยที่มีอาการปวดหลังเป็นอันดับ ๑ ของ ๑๐ อันดับโรค ผู้ป่วยนอกที่มารับบริการ (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, ๒๕๖๕

จากข้อมูลผู้รับบริการคลินิกการแพทย์แผนไทย ของโรงพยาบาลบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี พบว่ากลุ่มโรคกระดูกและกล้ามเนื้อ เป็นปัญหาหลักของผู้มารับบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคลมปลายปัตคาศัญญาณ ๓ หลัง มีจำนวน ๖๔๑ คน ต่อปี อัตราการเข้ารับบริการด้วยโรคนี้มีแนวโน้มสูงขึ้น ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประสิทธิผลของการนวดราชสำนักร่วมกับการบริหารท่ามณีเวชในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาศัญญาณ ๓ หลัง

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการนวดราชสำนักร่วมกับการบริหารท่ามณีเวชต่อการลดระดับความเจ็บปวดในโรคลมปลายปัตคาศัญญาณ ๓ หลัง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง

(Quasi-Experimental Research Design)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยที่มาใช้บริการในคลินิกแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลบ้านผือ ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์แผนไทยว่าเป็นลมปลายปัตคตสัญญาณ ๓ หลัง ทั้งหมด ๖๐ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

๑ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยใช้สถิติพรรณนา
๒ ข้อมูลระดับความเจ็บปวดในอาสาสมัครจะถูกนำมาทดสอบการกระจายตัวของข้อมูล หากข้อมูลการกระจายตัวแบบปกติ (Normal distribution) จะใช้สถิติแบบพาราเมตริก วัตถุประสงค์หลังการศึกษา (สัปดาห์ที่ ๓ โดยใช้สถิติ independent t-test หากข้อมูลการกระจายตัวแบบไม่ปกติ จะใช้สถิติแบบนอนพาราเมตริก โดยใช้สถิติ Mann-Whitney และเปรียบเทียบระดับความเจ็บปวดระหว่างการนวดราชสำนักกับการได้รับการรักษาด้วยการนวดราชสำนัก ร่วมกับการบริหารทามณีเวช โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ ANOVA วิเคราะห์ความแปรปรวนในการวัดซ้ำ โดยใช้ measures (โดยวัดผลหลังการศึกษาที่ ๐, ๑, ๒ และ ๓ สัปดาห์ ภายในกลุ่มเดียวกัน และ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑ จัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัยโดยแนบหลักฐานหนังสือรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
๒ คัดกรองผู้ป่วยที่มาใช้บริการที่คลินิกแพทย์แผนไทย โดยได้รับการตรวจ วินิจฉัย จากแพทย์แผนไทย ว่าเป็นโรคลมปลายปัตคตสัญญาณ ๓ หลัง
๓ จัดทำหนังสือยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย พร้อมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์การวิจัย
๔ ก่อนการรักษาจะประเมินระดับความเจ็บปวดในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคตสัญญาณ ๓ หลัง ทั้ง ๒ กลุ่มตัวอย่าง
๕ กลุ่มตัวอย่างที่ ๑ ได้รับการรักษาด้วยการนวดราชสำนักของกรมการแพทย์แผนไทยตามสูตรการ

รักษาโรคลมปลายปัตคตสัญญาณ ๓ หลัง ทำการนวด ๔๕ นาที ทำการรักษาสัปดาห์ละ ๒ ครั้ง เป็นระยะเวลา ๓ สัปดาห์

๖ กลุ่มตัวอย่างที่ ๒ ได้รับการรักษาด้วยการนวดราชสำนักตามสูตรการรักษาโรคลมปลายปัตคตสัญญาณ ๓ หลัง ทำการนวด ๔๕ นาที ร่วมกับการบริหารทามณีเวช ๓ ท่า (ท่างู ท่าแมวขี้เกีจ ท่าเต่า ๗ หลังการรักษา จะประเมินระดับความเจ็บปวดในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคตสัญญาณ ๓ หลัง ตามจุดเวลาสัปดาห์ที่ ๑, ๒ และ ๓

๘ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสรุปผล

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

๑๔. น้ำมันมหาจักรต่อผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้น

ประสิทธิผลของน้ำมันมหาจักรต่อผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้น โรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จังหวัดอุดรธานี

Effectiveness of Mahachak Oil of Elderly with Primary Osteoarthritis of knee in Thai Traditional and Alternative Medicine Hospital UdonThani Province.

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้

“ โรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ”

ผลงาน ศราวุฒิ อัสโร

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลอง วัตถุประสงค์เปรียบเทียบประสิทธิผลยาน้ำมันมหาจักรต่อการบรรเทาอาการปวดเข่าในผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมปฐมภูมิ ในโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จังหวัดอุดรธานี ประเมินระดับความปวดจากองศาการเคลื่อนไหวของข้อเข่าในมุมงอ มุมเหยียด และผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ประเมินโดยใช้ EQ-๕D-๕L วัดผลก่อน ระหว่าง และหลังการรักษา ๒ สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ Repeated-measures one-way ANOVA

ผลการวิจัย ผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อม ๔๖ ราย อายุเฉลี่ย ๖๓ ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ ๗๖ ปวดเข่าข้างซ้ายร้อยละ ๖๓ ก่อนการรักษาผู้ป่วยมีค่าเฉลี่ยระดับความปวดของเข่าข้างซ้ายและขวา เท่ากับ 5.70 ± 0.22 และ 5.83 ± 0.25 หลังการรักษาระดับความปวด ข้างซ้ายและขวาเท่ากับ 3.78 ± 0.19 และ 3.28 ± 0.18 ตามลำดับ ด้านองศาการเคลื่อนไหวของข้อเข่า พบว่า ก่อนการรักษา ผู้ป่วยมีค่าเฉลี่ยองศาการเคลื่อนไหวในท่าเหยียดของเข่าข้างซ้ายและขวา เท่ากับ 15.96 ± 1.26 และ 14.78 ± 1.45 หลังการมีค่าเฉลี่ยองศาการเคลื่อนไหวในท่าเหยียดของเข่าข้างซ้ายและขวา เท่ากับ เท่ากับ 12.26 ± 0.19 และ 10.61 ± 0.17 ตามลำดับ องศาการเคลื่อนไหวในท่างอของเข่าข้างซ้ายและขวา ก่อนการรักษาเท่ากับ 110.02 ± 1.77 และ 117.24 ± 1.55 หลังการรักษาองศาการเคลื่อนไหวในท่างอของเข่าข้างซ้ายและขวา เท่ากับ 121.40 ± 1.41 และ 123.74 ± 1.41 ตามลำดับ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้น ก่อนการรักษาเท่ากับ 0.57 ± 0.13 หลังการรักษาเท่ากับ 0.57 ± 0.04 ($p < 0.05$)

วัตถุประสงค์

๑ เพื่อศึกษาประสิทธิผลยาน้ำมันมหาจักรต่อการบรรเทาอาการปวดในผู้สูงอายุโรคข้อเข่าเสื่อมปฐมภูมิ

๑.๑ ระดับความรุนแรงของโรค

๑.๒ ระดับอาการปวด

๑.๓ ระดับองศาการเคลื่อนไหวของข้อเข่าในมุมงอ (Flexion) มุมเหยียด (Extension)

๒ เพื่อประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุข้อเข่าเสื่อมปฐมภูมิ ที่ได้รับยาน้ำมันมหาจักร

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากึ่งทดลอง

(Quasi-experimental research)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์
แผนไทย เป็นโรคลมจับโป่งแห้ง (โรคข้อเข่าเสื่อม)
จำนวน ๔๖ คน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาน้ำมันมะหาลจักร ลดระดับอาการปวด
ข้อเข่าได้ ช่วยเพิ่มองศาการเคลื่อนไหวของข้อเข่า
ทั้งในท่าเหยียดและท่างอ และช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิต
ให้กับผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อมระยะเริ่มต้นได้

คำสำคัญ: ข้อเข่าเสื่อม, น้ำมันมะหาลจักร, อาการปวดข้อเข่า, คุณภาพชีวิต

๑๕. การนวดและประคบสมุนไพรด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยต่ออาการคัดเต้านมและปริมาณน้ำนมมารดาหลังคลอด

ประสิทธิผลของการนวดและประคบสมุนไพรตามศาสตร์การแพทย์แผนไทยต่ออาการคัดเต้านมและปริมาณน้ำนมมารดาหลังคลอด ในโรงพยาบาลกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

Effects of Massage and Herbal Warm Comprossion in Thai Traditional Medicine on Breast Engorgement and Milk Productions in Postpartum Women, Kumphawapi

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลกุมภวาปี ”

ผลงาน สุนันทา ศรีกังพาน

บทนำ

ปัจจุบันองค์การอนามัยโลกยอมรับว่าน้ำนมมารดาเป็นอาหารที่เหมาะสมที่สุดสำหรับทารกและส่งเสริมสุขภาพทารกให้สมบูรณ์แข็งแรงทั้งด้านร่างกายจิตใจอารมณ์ และสังคม (ศศิธารา น่วมภา และคณะ, ๒๕๕๖) การเลี้ยงทารกด้วยนมมารดานับเป็นสิ่งสำคัญเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่เริ่มเป็นทารก นมมารดาช่วยให้บุตรสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อต่อต้านการเจ็บป่วย ด้วยการสร้างแอนติบอดี (Antibody) (อมรินทร์ ชะเนติย์, ๒๕๖๑)

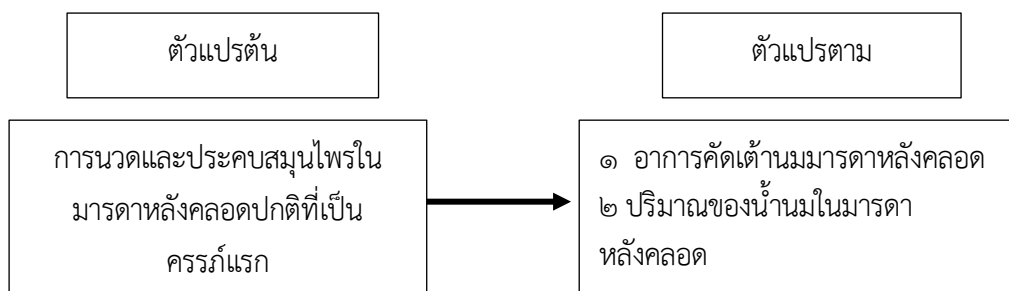
ปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้มารดาไม่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสุขภาพมารดา ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จ หากมารดามีภาวะสุขภาพสมบูรณ์ มีความพร้อมและมีน้ำนมเพียงพอ (วาทีณี วิภูภิญโญ, ๒๕๖๓) ศาสตร์การแพทย์แผนไทยจะช่วย อาการคัดเต้านมและปริมาณน้ำนมมารดาหลังคลอด ด้วยวิธีการหลากหลาย ได้แก่ การรับประทานอาหารหรือสมุนไพรกระตุ้นน้ำนม สำหรับมารดาให้นมบุตร การนวด การประคบ เป็นต้น นอกจากนี้การดูแลมารดาหลังคลอด โดยการใช้สมุนไพรประคบเต้านมช่วยลดอาการ ปวด บวม อักเสบของกล้ามเนื้อ ตลอดจนจำนวนน้ำนมไหลเพิ่ม ซึ่งเห็นได้ว่าการประคบเต้านมด้วยสมุนไพรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดในการเพิ่มปริมาณน้ำนมของมารดา (สุภาพรณ์ ตันตินันท์ตระกูล, ๒๕๖๔) ส่งผลให้เกิดการไหลเวียนเลือดดีขึ้น เซลล์ผลิตน้ำนมเพิ่มขึ้น สามารถเพิ่มการไหลของน้ำได้เร็วขึ้นและมากขึ้น

วัตถุประสงค์

๑ เพื่อศึกษาผลของการนวดและประคบสมุนไพรต่ออาการคัดเต้านมมารดาหลังคลอด

๒ เพื่อศึกษาผลของการนวดและประคบสมุนไพรต่อปริมาณของน้ำนมในมารดาหลังคลอด

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง

(Quasi-experimental research)

กลุ่มตัวอย่าง มารดาหลังคลอดปกติ ในโรงพยาบาล
กุมภวาปี อำเภอกุมภวาปี ที่ถูกวินิจฉัยว่ามีอาการ
น้ำนมมารดาไหลน้อย จำนวน ๕๐ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

๑ การเปรียบเทียบของการวัดและประคบน้ำนมไฟ
ต่ออาการคัดเต้านม และปริมาณของน้ำนมในมารดา
หลังคลอด (๐, ๑, ๔ และ ๗ วัน โดยเปรียบเทียบ
ข้อมูลทางสถิติ ANOVA

๒ วิเคราะห์ความแปรปรวนในการวัดซ้ำโดยใช้
Repeat measures โดยวัดผลหลังการศึกษา ๑, ๔
และ ๗ วัน ภายในกลุ่มเดียวกัน และกำหนดระดับ
นัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการเตรียมข้อมูล

๑ การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย
เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูล ทฤษฎีและงานวิจัย
ต่าง ๆ

๒ คณะผู้วิจัยเสนอโครงร่างการวิจัยต่อ
คณะกรรมการพิจารณาการศึกษาวิจัยในคนด้าน
การแพทย์แผน ไทยและการแพทย์ทางเลือก
เพื่อพิจารณาความเหมาะสมตามหลักจริยธรรม
การวิจัยในคน

๓ การคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
กลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัยตามเกณฑ์การวิจัยที่ยินดีเข้าร่วม
โครงการวิจัย

**ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น
ขั้นตอนตามลำดับดังนี้**

๑ ขออนุญาตทำโครงการวิจัยจาก
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลกุมภวาปี หลังจากได้รับ
อนุญาตจึงประสานงานกับหัวหน้างานห้องคลอดและ
หอผู้ป่วยหลังคลอด เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการ
วิจัยขอใช้สถานที่และความร่วมมือในการเก็บ
รวบรวมข้อมูล

๒ ผู้วิจัยติดต่อมารดาหลังคลอด (หลังคลอด
๒๔ ชั่วโมง และขอความร่วมมือในการทำวิจัย
หลังจากได้รับความยินยอมแล้ว ผู้วิจัยประชาสัมพันธ์
โครงการวิจัย และชี้แจงอาสาสมัคร เพื่อดำเนินการ
วิจัย

๓ การศึกษาในมารดาหลังคลอด

หมายเหตุ อยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย

๑๖. น้ำมันขมิ้นทองต่อการนอนหลับและคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยระยะประคับประคอง

ประสิทธิภาพของน้ำมันขมิ้นทอง ต่อการนอนหลับและคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยระยะประคับประคอง จังหวัดอุดรธานี

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้

“ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี ”

ผลงาน อภิวัฒน์ ทักโลวา

บทนำ

ปัญหาการนอนไม่หลับ เป็นปัญหาสุขภาพที่ทำให้ผู้ป่วยมาพบแพทย์ มากถึงร้อยละ ๓๐ ของประชากรโลก และ ๑ ใน ๓ ของจำนวนนี้ เป็นการนอนไม่หลับแบบเรื้อรังพบมากในเพศหญิงผู้สูงอายุ ผู้มีปัญหาทางด้านเศรษฐานะ ผู้ป่วยโรคทางกายและผู้ป่วยโรคทางจิตเวช การนอนหลับที่ดีและมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ๒ องค์ประกอบ ได้แก่ ระยะเวลาการนอนหลับที่เพียงพอและคุณภาพการนอนที่มีคุณภาพ ซึ่งการนอนหลับที่มีคุณภาพเป็นตัวบ่งชี้ถึงภาวะสุขภาพ ความผาสุก และวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีของมนุษย์ ภาวะการนอนไม่หลับ เป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในผู้ป่วยระยะ ประคับประคอง (Palliative Care ผู้ป่วยจำนวนมาก ปัจจุบันมีการส่งจำหน่ายน้ำมันกัญชาขึ้นทะเบียนในสถานพยาบาล โดยแพทย์แผนปัจจุบันและแพทย์แผนไทยในกลุ่มโรคและอาการตามแนวทางที่กำหนด อาทิ อาการปวด เบื่ออาหาร และ นอนไม่หลับ เป็นต้น แต่ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับประสิทธิผลของน้ำมันกัญชาขึ้นทะเบียนต่อคุณภาพชีวิตการนอนหลับ ในผู้ป่วยระยะประคับประคอง (Palliative Care การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของน้ำมันกัญชาขึ้นทะเบียน ต่อการนอนหลับและคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยระยะประคับประคอง จังหวัดอุดรธานี และยังเป็นการยืนยันประโยชน์และ เสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรทางการแพทย์ต่อไปได้

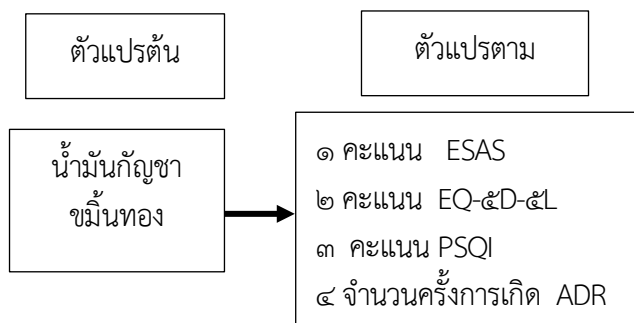
วัดภูประสงค์

๑ เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพการนอนหลับของผู้ป่วย
ระยะประคับประคองก่อนและหลังได้รับน้ำมันทรวง
ในวันที่ ๐ และวันที่ ๓๐

๒ เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยระยะ
 ประคับประคองก่อนและหลังได้รับน้ำนมขมิ้นทอง ใน
 วันที่ ๐ วันที่ ๗ วันที่ ๑๔ วันที่ ๒๑ และวันที่ ๓๐

๓ เพื่อติดตามอาการไม่พึงประสงค์ก่อนและหลังการ
ได้รับน้ำมันหมื่นทอง ในวันที่ ๐ วันที่ ๗ วันที่ ๑๔ วันที่
๒๑ และ วันที่ ๓๐

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง

(Quasi-experimental research

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยนอกที่แพทย์ที่วินิจฉัยเป็นผู้ป่วย
ระยะประคับประคอง (Z๕๑.๕) และผู้ป่วยมีอาการนอน
ไม่หลับ

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ repeated measures ANOVA หรือ Friedman test

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

- ๑ เขียนโครงการวิจัย และเสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
- ๒ ชี้แจงโครงการวิจัยแก่แพทย์ แพทย์แผนไทย ผู้รับผิดชอบงานแพทย์แผนไทย พยาบาลผู้รับผิดชอบงาน COC ของสถานบริการสาธารณสุขในจังหวัดอุดรธานี
- ๓ ดำเนินการศึกษาวิจัย
- ๔ รวบรวม และวิเคราะห์ผลทางสถิติ
- ๕ อภิปราย และสรุปผลการวิจัย

หมายเหตุ อยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย

๑๗. การนวดร่วมกับการใช้ตำรับน้ำมันไพลสูตรโรงพยาบาลห้วยเก็ง ในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาคต สัญญาณ ๔ หลัง

ประสิทธิผลของการนวดร่วมกับการใช้ตำรับน้ำมันไพลสูตรโรงพยาบาลห้วยเก็งในผู้ป่วย โรคลมปลายปัตคาคต สัญญาณ ๔ หลัง โรงพยาบาลห้วยเก็ง จังหวัดอุดรธานี

The Effect of Massage and Plai oil Huaikoeng Hospital Fomulation on Lompai Patkat signal ๔ back, Huaikoeng Hospital ,Udon Thani Province

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลห้วยเก็ง”

ผลงาน อรสา โพธิ์ชัยประดิษฐ์

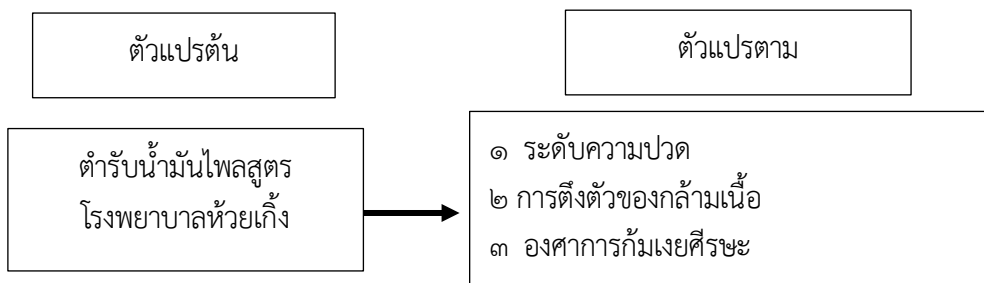
บทนำ

โรคลมปลายปัตคาคต หมายถึง ลักษณะของโรคลมชนิดหนึ่งที่เกิดจากการอันของเลือดลม ทำให้มีการไหลเวียนของเลือดลมในร่างกายไม่สะดวก ซึ่งมีผลทำให้กล้ามเนื้อบริเวณที่เป็นนั้นเกิดภาวะแข็งเป็นก้อนเป็นลำ จนกระทั่งเกิดอาการปวด บวม กล้ามเนื้อแข็งเป็นก้อน ในบางครั้งอาจรู้สึกถึงความร้อนบริเวณผิวหนัง โดยโรคลมปลายปัตคาคต สัญญาณ ๔ หลัง เป็นปัญหาสุขภาพของคนไทยในวัยทำงานที่พบได้บ่อย โดยผู้ที่เป็นจะมีอาการปวดตึงกล้ามเนื้อบริเวณบ่า คอ และสะบัก มีอาการชาร้าวไปถึงหัวไหล่ ลงไปที่แขนด้านนอกไปจนถึงปลายนิ้วมือ ในบางรายอาจพบอาการชื่อยอกที่หน้าอกหรือหายใจไม่เต็มอิ่มร่วมด้วย เมื่อร่างกายทำงานหนักหรืออยู่ในอิริยาบถที่ไม่เหมาะสมนานเกินไป ส่งผลให้กล้ามเนื้อมีการหดตัวและแข็งเกร็ง ทำให้เลือดมาเลี้ยงกล้ามเนื้อบริเวณนั้นได้ไม่เพียงพอ ถ้ากล้ามเนื้อจะพบเส้นใยของกล้ามเนื้อแข็งตึงเป็นลำ และหากสะสมเป็นเวลานานจะกลายเป็นก้อนแข็ง ทำให้เกิดอาการบวมในบริเวณที่กล้ามเนื้อแข็งเป็นก้อน ในบางครั้งยังพบอาการปวดร้าวไปยังบริเวณอื่นด้วย (ศรีนรินทร์ โคตะพันธ์, ๒๕๖๐

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการนวดด้วยยาตำรับน้ำมันไพล สูตรโรงพยาบาลห้วยเก็งต่อระดับความเจ็บปวด การตึงตัวของกล้ามเนื้อ องศาการก้มเงยศีรษะ ในผู้ป่วยโรคลมปลายปัตคาคตสัญญาณ ๔ หลัง โรงพยาบาลห้วยเก็ง จังหวัดอุดรธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดหัวใจ ๔ หลัง ที่เข้ารับบริการที่คลินิกการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาล ห้วยเกิ้ง อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี จำนวน ๔๐ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

๑ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

๒ วิเคราะห์โดยใช้สถิติ Repeated measures ANOVA กำหนดระดับนัยสำคัญที่ $p < 0.05$

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑ จัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลห้วยเกิ้ง อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตเก็บข้อมูลศึกษาในวันและช่วงเวลาที่กำหนด

๒ จัดทำหนังสือยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย

๓ ประชาสัมพันธ์โครงการกับอาสาสมัครคือ ผู้ที่มีอาการและอาการแสดง

๔ คัดกรองอาสาสมัครตามเกณฑ์คัดเข้าร่วมวิจัย และคัดออกจากวิจัย

๕ ประเมินอาการโรคหลอดเลือดหัวใจ ๔ หลัง ก่อนเข้ารับการรักษา ตามเครื่องมือการวิจัย

๖ ติดตามผลข้างเคียงและประสิทธิผลจากการใช้ตำรับยาน้ำมันไพลในรูปแบบยาน้ำมัน

๗ ประเมินผลหลังการรักษา ตามเครื่องมือการวิจัย แบบประเมิน

๘ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ก่อนและหลังการวิจัย โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในงานวิจัย ระดับนัยสำคัญ $p < 0.05$

๙ จัดทำรูปเล่มและนำเสนอผลงานต่อคณะกรรมการตรวจสอบผลงาน

หมายเหตุ อยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย

๑๘. ยาพอกเข้าสมุนไพรสูตรโรงพยาบาลห้วยเก็งร่วมกับการนวดรักษาสูตรจับโปงแห้งเข้าและประคบสมุนไพรต่อผู้ที่มีอาการปวดเข่าเรื้อรัง

ประสิทธิผลของยาพอกเข้าสมุนไพรสูตรโรงพยาบาลห้วยเก็งร่วมกับการนวดรักษาสูตรจับโปงแห้งเข้าและประคบสมุนไพรต่อผู้ที่มีอาการปวดเข่าเรื้อรังที่มารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลห้วยเก็ง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลห้วยเก็ง ”

ผลงาน กัญธรา ศรีน้อย

บทนำ

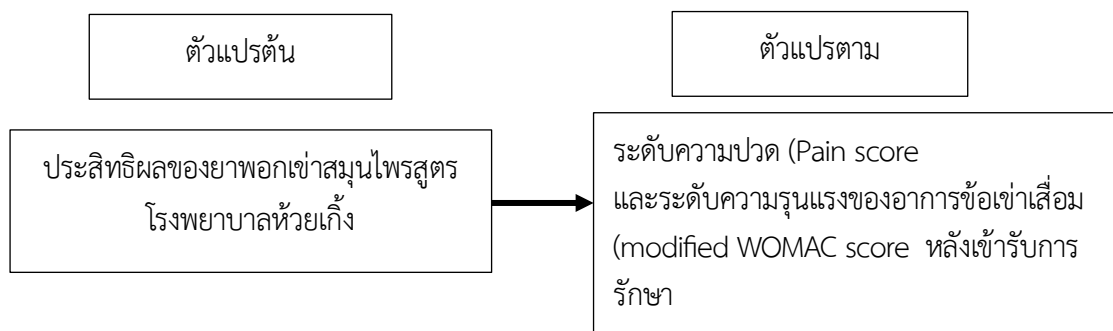
โรคเกี่ยวกับข้อที่พบบ่อยและคนไทยเป็นมากที่สุดอันดับหนึ่ง คือ โรคข้อเข่าเสื่อม อันดับสองเป็นเรื่องของอาการปวดหลัง นอกนั้นก็จะเป็นเรื่องปวดไหล่ ปวดข้อเท้า ปวดสะโพก ลดหลั่นกันไป โรคข้อเข่าเสื่อม ถือเป็นปัญหาด้านสุขภาพที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุ ซึ่งเกิดจากการใช้งานของข้อเข่ามาเป็นเวลานาน (Primary OA knee แต่ในปัจจุบันพบว่า โรคข้อเข่าเสื่อมพบได้บ่อยขึ้นในผู้ที่ยังอายุน้อย โดยเฉพาะในช่วงวัยกลางคน และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องโรคข้อเข่า กลุ่มเสี่ยงโรคข้อเสื่อมพบมากในช่วงอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป ผู้ที่มีน้ำหนักมากเกินไปหรือผู้ที่ผิดรูป ผู้ที่ออกกำลังกายที่มีการกระแทกอย่างแรง ควรหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่อาจเป็นสาเหตุให้เกิดโรคข้อเข่าเสื่อม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำสมุนไพรที่มีสรรพคุณช่วยในเรื่องบรรเทาอาการปวดตามข้อ กระดูก และกล้ามเนื้อ เพื่อลดการใช้ยารับประทานทางแผนปัจจุบัน เพื่อนำสารสำคัญมาพอกบริเวณเข่า ปริมาณ ๓๐ มิลลิกรัม/แผ่น/ข้าง นาน ๒๐ นาที ร่วมกับการนวดรักษาสูตรจับโปงแห้งเข้าและประคบสมุนไพรใช้เวลา ๔๕ นาที เพื่อบรรเทาอาการปวดเข่า ผู้ที่มีอาการปวดเข่าสามารถกลับไปใช้ชีวิตประจำวันได้สะดวกมากขึ้น และเป็นอีกหนึ่งทางเลือกการรักษาของผู้ที่มีอาการปวดเข่าหรือข้อเข่าเสื่อม

วัตถุประสงค์

เพื่อการศึกษาผลของยาพอกเข้าสมุนไพร สูตรโรงพยาบาลห้วยเก็งร่วมกับการนวดรักษาสูตรจับโปงแห้งเข้าและประคบสมุนไพรในผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข่าเรื้อรัง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง

(Quasi Experimental Research)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิง อายุ ๕๐ ปีขึ้นไป ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์แผนไทยเป็นโรคข้อเข่าเสื่อม จำนวน ๖๐ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

๑ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

๒ ข้อมูลก่อนและหลังรักษา วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

๓ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการรักษาครั้งที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕ โดยใช้สถิติ ANOVA วิเคราะห์ความแปรปรวนในการวัดซ้ำโดยใช้ Repeated measures กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $p < 0.05$

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑ เก็บข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ดัชนีมวลกาย

๒ ประเมินระดับความเจ็บปวด โดยใช้แบบประเมินระดับความปวด และระดับความรุนแรงของอาการข้อเข่าเสื่อมก่อนรักษา

๓ ทำการรักษาผู้ป่วยที่เจ็บเข่าได้กลุ่มที่ ๑ ด้วยวิธีการนวดสูตรข้อเข่าและประคบ กลุ่มที่ ๒ ด้วยวิธีการนวดสูตรข้อเข่าและประคบสมุนไพร ร่วมกับพอกเข้าด้วยยาสมุนไพรพอกเข้าด้วยยาสมุนไพร ให้คำแนะนำการบริหารกระดูกปลายเท้า ขึ้น - ลง ๕๐ ครั้ง ทำเป็นประจำ เช้าหรือเย็น ตามแนวเวชปฏิบัติแพทย์แผนไทย

๔ ประเมินระดับความเจ็บปวดโดยใช้แบบประเมินระดับความปวด (Pain score และระดับความรุนแรงของอาการข้อเข่าเสื่อม (modified WOMAC score หลังการรักษา

๕ นัดมาทำการรักษา ๕ ครั้ง สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

๗ เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์และแปลผล

หมายเหตุ อยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย

๑๙. สมุนไพรบวบขม ใบน้อยหน้า กำจัดเหา

การเปรียบเทียบประสิทธิผลของสมุนไพรบวบขมกับใบน้อยหน้า ในการกำจัดเหา

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ รพ.สต.จอมศรี ”

ผลงาน สหสรั้งสี สมผล, เนติพงษ์ วงษ์สงคราม

บทนำ

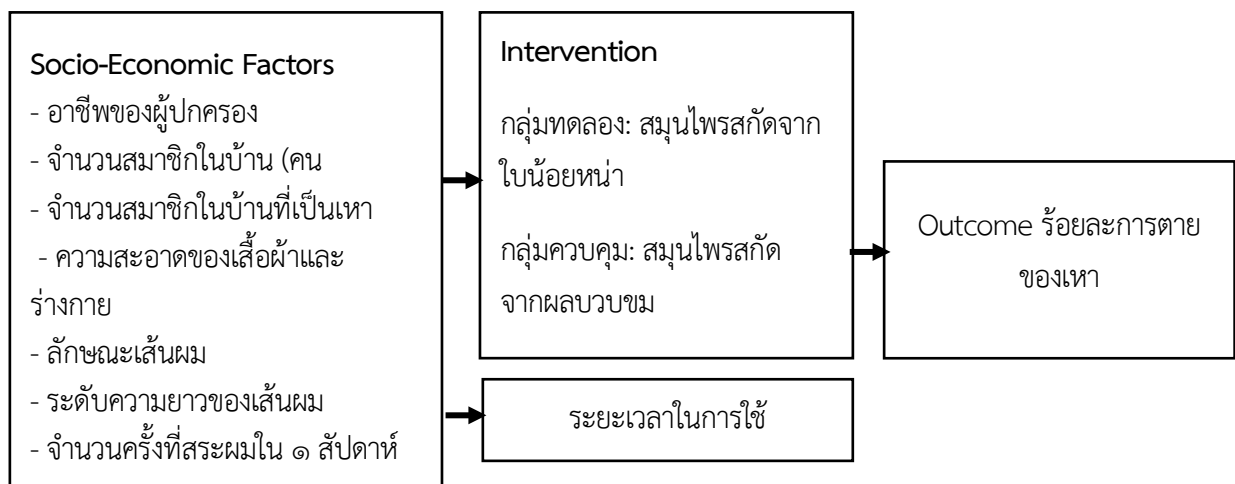
ในทางสาธารณสุข พบการเกิดโรคเหาจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง ตามรายงานความชุกของเหา เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๘๘ พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๕๗.๗% ภาคใต้ ๕๒.๓% ภาคกลาง ๔๔.๑% ภาคเหนือ ๓๖% ปี ค.ศ. ๒๐๐๙ ที่ชายแดนไทย-พม่า จังหวัดราชบุรี พบความชุก ๘๔.๓ - ๘๘.๔% ในปี ค.ศ. ๒๐๑๒ เด็กนักเรียน โรงเรียนฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ๑๒.๖ - ๒๙.๗% ปี ค.ศ. ๒๐๑๖ เด็กนักเรียนจังหวัดเชียงราย พบความชุก ๑๕.๑% โดยอาการของผู้ป่วยโรคเหาจะมีความคัน ซึ่งการเกาจากความคันทำให้หนังศีรษะเกิดแผล และอาจมีการติดเชื้อแบคทีเรียแทรกซ้อนเป็นฝีหนอง การป้องกันและรักษาต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ป่วย ผู้ปกครองและคนรอบข้างเหาในปัจจุบัน และรักษาต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ป่วย ผู้ปกครองและคนรอบข้างเพื่อช่วยให้การรักษาในผู้ป่วยเด็กมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพโรคเหาจึงมีผลต่อสุขภาพร่างกาย จิตใจ และการดำรงชีวิตประจำวันของเด็ก และอาจส่งผลกระทบต่อบุคลิกนิสัยระยะยาวด้วย ผู้เป็นโรคเหามักได้รับการดูแลรักษาจากผู้ปกครอง ไม่มาพบแพทย์ บางส่วนไม่รักษา การกำจัดเหาที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้อาการของโรคเรื้อรังต่อเนื่องส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิตผู้ป่วย การรักษาโรคเหาจึงน่าจะช่วยให้ผู้เป็นเหามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์

๑ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการกำจัดเหาของสารสกัดสมุนไพรจากสมุนไพรบวบขม กับสารสกัดสมุนไพรจากใบน้อยหน้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านจอมศรี จังหวัดอุดรธานี

๒ เพื่อศึกษาระยะเวลาการใช้สารสกัดสมุนไพร ที่เหมาะสมของสารสกัดสมุนไพรบวบขม กับสารสกัดสมุนไพรจากใบน้อยหน้า ในการกำจัดเหา ทั้ง ๓ ระยะ ประกอบด้วย ๑.ระยะไข่ (egg ๒.ระยะตัวอ่อน (nymph และ ๓.ระยะตัวเต็มวัย (adult ในการกำจัดเหา ๑ ครั้ง ช่วยลดเวลาการรักษาโรคเหาและป้องกันการแพร่ระบาดของเหาได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบการวิจัยทดลอง (Experimental Research)

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

- ๑ วิเคราะห์ค่าความเป็นพิษเฉียบพลันในรูปมรรยฐานของเวลา (LD₅₀ และระดับความเข้มข้น (LC₅₀ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ ๙๕% โดยใช้ Probit Analysis
- ๒ เปรียบเทียบฤทธิ์ในการกำจัดเห็บตัวเต็มวัยของสมุนไพรสกัดจากผลบวบขม และใบน้อยหน่า โดยใช้ One-way ANOVA และเปรียบเทียบรูปแบบการสกัดโดยใช้ Independent Samples T-Test

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

- ๑ นำเหมาเพาะเลี้ยงในห้องทดลอง และคัดเลือกเห็บทั้ง ๓ ระยะ คือ ไข่ (eggs, ตัวอ่อน (nymph และ ตัวเต็มวัย (adult จัดแบ่งตัวทดลองออกเป็นระยะละ ๓ ชุด (ยังไม่ได้กำหนดจำนวน
- ๒ จัดเตรียมสารละลายบวบขม สารละลายใบน้อยหน่า และน้ำเปล่า โดยควบคุมความเข้มข้นของสารละลายโดยน้ำหนักของสมุนไพร
- ๓ นำสารละลายหยดใส่ตัวทดลองด้วยปริมาณเท่ากัน โดยกำหนดระยะเวลาการตรวจสอบและบันทึกผลการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ๕ นาที จนครบ ๓๐ นาที (บันทึกภาพการเปลี่ยนแปลงโดยละเอียด
- ๔ นำไข่เห็บที่ผ่านการทดลองมาเพาะเลี้ยง เพื่อดูอัตราการฟักตัวของไข่เห็บหลังจากได้รับสารละลายแต่ละชนิด

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

๒๐. ผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูปเพื่อลดอาการปวดเมื่อย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูปเพื่อลดอาการปวดเมื่อยของผู้ที่มารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงพิณ จังหวัดอุดรธานี

Development of ready-made herbal steam bath products to alleviate muscle pain for patients at the Traditional Thai Medicine Clinic in Chiang Phin Subdistrict Health Promoting Hospital, Udon Thani Province

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ รพ.สต.เชียงพิณ ”

ผลงาน อาริสสา นามกอง

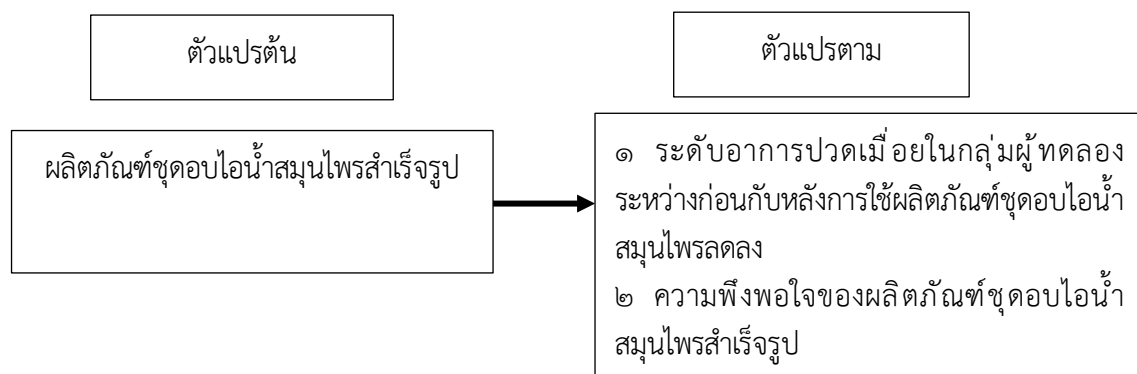
บทนำ

สังคมปัจจุบันประชากรในวัยทำงาน มักจะมีการทำงานในท่าเดิมซ้ำ ๆ หรือเป็นระยะเวลานาน ทำให้กล้ามเนื้อต้องทำงานต่อเนื่องจนส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บของกล้ามเนื้อ โรคที่เกี่ยวข้องกับระบบโครงสร้างกล้ามเนื้อ กระดูก ข้อและเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน เป็นปัญหาที่พบบ่อย จากรายงานสถิติจำนวนการป่วยของผู้ป่วยนอกที่มารับบริการด้วยโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบดังกล่าวของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงพิณ ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี มีผู้ป่วยที่มารับบริการโรคที่เกี่ยวข้องกับระบบโครงสร้าง กล้ามเนื้อและกระดูก ข้อและเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน เป็นปัญหาที่พบบ่อย ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๖ เฉลี่ย ๕,๖๖๗ ราย ซึ่งพบมากในปัจจุบันที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและใช้แรงงาน การอบไอน้ำเป็นอีกหนึ่งวิธีในการรักษาอาการเมื่อยล้าทางระบบกล้ามเนื้อ ซึ่งการอบไอน้ำในประเทศไทยนั้น นิยมที่จะอบคู่กับสมุนไพร ภูมิปัญญาการส่งเสริมสุขภาพด้วยการอบสมุนไพร เป็นวิธีการบำบัดรักษาและส่งเสริมสุขภาพตามหลักของการแพทย์แผนไทย

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความต้องการผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูป เพื่อลดอาการปวดเมื่อยของผู้ที่มารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงพิณ
- ๒ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูปเพื่อลดอาการปวดเมื่อยของผู้ที่มารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงพิณ
- ๓ เพื่อเปรียบเทียบระดับอาการปวดเมื่อยในกลุ่มผู้ทดลอง ระหว่างก่อนกับหลังการใช้ผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูปเพื่อลดอาการปวดเมื่อยของผู้ที่มารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทย ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงพิณ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา

(Research and Development : R&D

กลุ่มตัวอย่าง แพทย์แผนไทยและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงพิณ ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี จำนวน ๓ คน และผู้ที่มารับบริการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงพิณ จำนวน ๕๓ คน รวมทั้งหมด ๕๖ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

๑ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแนวคำถามการสนทนา

กลุ่ม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis

๒ ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย และประวัติการเจ็บป่วย

ใช้สถิติเชิงพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูล

๓ เปรียบเทียบระดับอาการปวดเมื่อยของผู้ทดลองก่อนและหลังการใช้ผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูป จากการวัดด้วย Face Pain Scale โดยใช้สถิติหาค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, และ Paired-Samples t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑ ระยะที่ ๑ เตรียมการวิเคราะห์สภาพปัญหา

๑.๑ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเชียงพิณ ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาปัญหา และขออนุญาตใช้สถานที่ในการจัดทำวิจัย

๑.๒ สร้างแบบสนทนากลุ่มและตรวจสอบเครื่องมือ

๑.๓ วิเคราะห์สถานการณ์การใช้ และความต้องการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูป

๒ ระยะที่ ๒ ขั้นพัฒนาผลิตภัณฑ์

๒.๑ ทำการผลิตผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูป

๓ ระยะที่ ๓ ขั้นตอนการทดลองใช้

๓.๑ ประเมินระดับอาการปวดเมื่อยของผู้ทดลองก่อนและหลัง ใช้ผลิตภัณฑ์ด้วย pain Scale ๔ ระยะที่ ๔ ขั้นประเมินผล

๔.๑ เปรียบเทียบระดับอาการปวดเมื่อยในผู้ทดลองที่ใช้ผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูปเพื่อลดอาการปวดเมื่อย

๔.๒ วิเคราะห์ผลแบบประเมินผลิตภัณฑ์ชุดอบไอน้ำสมุนไพรสำเร็จรูป

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

๒๑. การรักษาแบบผสมผสานด้วยศาสตร์ฝ่าตัดเทียมพังผืดในกลุ่มผู้ป่วยปวดหลังส่วนล่างที่ไม่ซับซ้อน

ความคุ้มค่าทางการแพทย์ทางเลือกของการรักษาแบบผสมผสานด้วยศาสตร์ฝ่าตัดเทียมพังผืด ในกลุ่มผู้ป่วยปวดหลังส่วนล่างที่ไม่ซับซ้อน ในพื้นที่ตำบลห้วยเก็ง

Economic evaluation, Alternative of Combined Treatment with Artificial operation of fibrosis In the uncomplicated lower back pain patients in Huai Kheng

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลห้วยเก็ง ”

ผลงาน ธีรญาณัฐ ศรีวาปี

บทนำ

ในประเทศไทยพบผู้ป่วยโรคกระดูกและข้อ ประมาณ ๑๐ ล้านคน นับเป็น ๑ ใน ๖ ของประชากรไทย และจากการจัดอันดับอัตราผู้ป่วย ๑๐ อันดับ ตามกลุ่มโรคของผู้ป่วยนอกทั่วประเทศ ยกเว้นกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ พบผู้ป่วยด้วยโรคระบบกล้ามเนื้อโครงร่าง เท่ากับ ๑๗๗.๖๒ ต่อ ๑,๐๐๐ ประชากร โดยพบได้มากในช่วงอายุ ๓๕ - ๕๐ ปี จัดเป็นอันดับ ๔ นอกจากนี้ โรคระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างยังพบว่าผู้ป่วยรับบริการเป็นผู้ป่วยในของสถานบริการสาธารณสุขทั่วประเทศ ๙๔,๓๑๐ ราย โดยโรคที่พบบ่อย คือ โรคปวดหลัง (back pain) (สถิติสาธารณสุข, ๒๕๔๙)

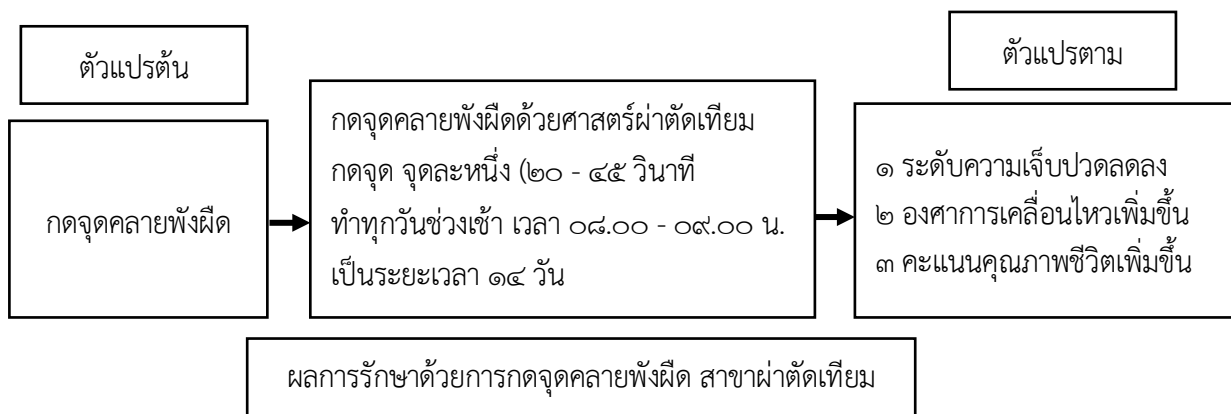
อาการปวดหลังที่เกิดขึ้นอาจจะกระตุ่นมาจากการทำงานบางอย่างที่มีข้อเรียกร้องจากงานด้านกายภาพ (physical job demands) อย่างไรก็ตาม ทั้งอาการปวดหลังที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการทำงานล้วนส่งผลต่อการขาดงานในคนทำงานที่มีอาการปวดหลังระหว่างที่ปฏิบัติงานอยู่บางคนอาจส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องการทำงานหรือการสามารถกลับมาปฏิบัติงานได้ตามปกติในขณะที่การปวดหลังส่วนใหญ่ไม่ใช่ภาวะร้ายแรงทางการแพทย์

วัตถุประสงค์

๑ เพื่อศึกษาประสิทธิผลทางการแพทย์ทางเลือกของการรักษาแบบผสมผสานด้วยการกดจุดคลายพังผืดสาขาฝ่าตัดเทียม ในกลุ่มผู้ป่วยปวดหลังส่วนล่างที่ไม่ซับซ้อน ในพื้นที่ ตำบลห้วยเก็ง

๒ เพื่อประเมินคุณภาพชีวิตการรักษาแบบผสมผสานด้วยการกดจุดคลายพังผืด

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยโรคปอดหลังส่วนล่าง ที่มีการรักษาด้วยการแพทย์ทางเลือกสาขาผ่าตัดเทียม โรงพยาบาล ห้วยเกิ้ง ตำบลห้วยเกิ้ง อำเภอกุมภวาปี จำนวน ๕๐ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

ระดับความเจ็บปวด องศาการเคลื่อนไหว และคุณภาพชีวิต ก่อนและหลังการศึกษาในกลุ่มทดลองใช้สถิติ Paired sample T-test

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑ การศึกษาข้อมูลจากประสิทธิภาพการรักษาด้วยศาสตร์การผ่าตัดเทียมที่เกี่ยวข้อง

๒ จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับโรค/อาการ เจ็บป่วย และส่วนที่ ๓ แบบประเมินอาการผู้ป่วยปอดหลังส่วนล่าง

๓ ทำแบบรักษาด้วยการใช้เครื่องมือชนิดไม่มีคม ก่อนและหลัง เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ป่วย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการรักษา

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

๒๒. นวัตกรรมมือเท้าชาบรรเทาด้วยงูขบ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ :

พัฒนาเป็นงานนวัตกรรมนำมาใช้ “ รพ.สต.ทรายมูล ”

ผลงาน รัตน์สุดา แก้วอินทร์

ที่มาและความสำคัญ

อาการมือชา เท้าชา มักจะพบในผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก เนื่องจากร่างกายของผู้ใหญ่มีสภาพความเสื่อม และ การใช้งานของร่างกายมากกว่าเด็ก นับวันจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ อาจจะเป็นเพราะการใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบ รวมไปถึงการใช้ชีวิตอย่างไม่มีคุณภาพ ทำให้ร่างกายแสดงอาการอ่อนแอออกมาให้เห็นได้ง่ายขึ้น อาการมือชา เท้าชา เกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการขาดวิตามินบี ๑ หรือเกิดจากโรคบางชนิด เช่น เบาหวาน โรคไตเรื้อรังบางชนิด โรคไตวายเรื้อรัง แต่สาเหตุส่วนใหญ่นั้นมักจะเกิดจากการที่เส้นประสาทโดนกดทับ ซึ่งสามารถ ป้องกันได้ และสามารถรักษาได้ การรักษาอาการชามือชาเท้าชา นั้นมีทั้งการรักษาด้วยการผ่าตัด และไม่ผ่าตัด โดยจะขึ้นอยู่กับสาเหตุ และความรุนแรงของโรค ทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทรายมูล มีผู้มารับบริการ เป็นจำนวนมาก ซึ่งในปัจจุบันแพทย์แผนไทยซึ่งเป็นแพทย์ทางเลือกได้มีบทบาทในการรักษาร่วมกับแพทย์ปัจจุบัน ในการรักษาผู้ที่มีอาการชาปลายมือ ปลายเท้าโดยการนวดประคบสมุนไพร การบริหารข้อมือ นิ้วมือและเท้า โดยนำ ภูมิปัญญาชาวบ้านซึ่งได้แก่ งูขบเป็นอุปกรณ์บริหารนิ้วมือ ป้องกันนิ้วล็อคเข้ามาช่วยในการรักษาผู้มารับบริการที่มี อาการชาปลายมือปลายเท้าด้วย จึงตระหนักและให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพของประชาชนของ ตำบลบ้านจันทน์ จึงได้จัดทำโครงการนวัตกรรมมือเท้าชาบรรเทาด้วยงูขบ เพื่อนำภูมิปัญญาชาวบ้านของ ตำบลบ้านจันทน์ เข้ามาช่วยในการรักษาผู้มารับบริการที่มีอาการชาปลายมือปลายเท้าและเพื่อส่งเสริมด้านความรู้ แก่ผู้มารับบริการ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องภาวะชาปลายมือปลายเท้าได้อย่างถูกต้อง เพื่อส่งเสริม ด้านทักษะแก่ผู้มารับบริการเรื่องการบริหารมือ เท้า ในการลดอาการชาให้สามารถปฏิบัติดูแลตนเองในการใช้ ชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการใช้งูขบรักษาผู้ที่มีอาการชา ปลายมือปลายเท้าเพิ่มหาประสบการณ์และ สามารถนำสิ่งที่ได้รับมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการทำงานในพื้นที่ได้

ผลการดำเนินงาน

- ๑ ประชุมวางแผนดำเนินงาน
- ๒ จัดเตรียมพื้นที่และศึกษาข้อมูลในการดำเนินงาน
- ๓ ให้ความรู้แก่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเรื่องโรคเหน็บชา
- ๔ นวด ประคบสมุนไพรพร้อมใช้งูขบบริหารนิ้วมือ และนิ้วเท้า
- ๕ แนะนำเรื่องการบริหารมือและเท้าแก่ประชาชน กลุ่มตัวอย่าง
- ๖ ฝึกปฏิบัติการบริหารมือและเท้าด้วยตนเอง
- ๗ ติดตามนัดสัปดาห์ละ ๓ ครั้ง
- ๘ สรุปผลการประเมิน

ผลการศึกษา การทดลองใช้นวัตกรรม มือเท้าชา บรรเทาด้วยงูขบ พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมี ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องภาวะชาปลายมือ

ปลายเท้า ร้อยละ ๘๐ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีทักษะ ในการบริหารมือและเท้าด้วยตนเอง ร้อยละ ๘๐ และ ประชาชนกลุ่มตัวอย่างมีอาการชาปลายมือปลายเท้า ลดลง ร้อยละ ๖๐

สรุปผลการดำเนินงาน จากการนำนวัตกรรม มือเท้า ชาบรรเทาด้วยงูขบ มาใช้ในชุมชน หมู่ที่ ๙ บ้านเหล่า อุดม จำนวน ๑๕ คน ผลการทดลองพบว่า ประชาชน กลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องภาวะ ชาปลายมือปลายเท้า ร้อยละ ๘๐ ประชาชนกลุ่ม ตัวอย่าง มีทักษะในการบริหารมือและเท้าด้วยตนเอง ร้อยละ ๘๐ และประชาชนกลุ่มตัวอย่าง มีอาการชา ปลายมือปลายเท้าลดลง ร้อยละ ๖๐ โดยกลุ่มตัวอย่าง มีข้อเสนอแนะการใช้นวัตกรรมมือเท้าชาบรรเทาด้วย งูขบ ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตรับผิดชอบ

เขตสุขภาพที่ ๙

เขตสุขภาพที่ ๙ ประกอบด้วย ๔ จังหวัด ได้แก่ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ และสุรินทร์

๑. ยาพอกเข้าสมุนไพร

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลหนองบัวระเหว ”

ผลงาน โรงพยาบาลหนองบัวระเหว

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันปัญหาสุขภาพที่สำคัญของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มักเกี่ยวกับโรคกระดูกและข้อ เนื่องจากอุบัติการณ์ของโรคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และข้อที่เสื่อมมากที่สุด คือ ข้อเข่า เนื่องจากข้อเข่าเป็นข้อที่ต้องรองรับน้ำหนักของร่างกายโดยตรงทั้งยังทำหน้าที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา ทำให้ข้อเสื่อมได้ง่าย อีกทั้งอาการปวดเข่าพบได้มากถึง ร้อยละ ๔๐ ในจำนวนโรคข้อทั้งหมด โดยเกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงของวัยที่เพิ่มขึ้น อัตราการปวดเข่าพบได้ในบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๔๐ ปีขึ้นไป โรคข้อเข่าเสื่อม หมายถึง การที่กระดูกอ่อนของข้อมีการเสื่อมสภาพ ทำให้กระดูกอ่อนไม่สามารถเป็นเบาะรองรับน้ำหนัก และมีการสูญเสียคุณสมบัติของน้ำหล่อเลี้ยงเข่า ทำให้มีอาการปวด บวม แดง ร้อนที่เข่า ซึ่งเป็นโรคที่มีความเสื่อมตามความเปลี่ยนแปลงของอายุวัย โดยความเสี่ยงที่จะเป็นโรคข้อเข่าเสื่อม ตำแหน่งของข้อที่มีการเสื่อม ได้แก่ ข้อเข่า ข้อสะโพก ข้อมือ กระดูกสันหลัง และข้อเท้า แต่ข้อที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันและต้องเข้ารับบริการมากที่สุด คือ ข้อเข่า

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเข่า

วิธีใช้

พอกบริเวณเข่าทิ้งไว้เป็นเวลา ๒๐ นาที และเมื่อตัวยาแห้งให้เอาตัวยาออกเช็ดและทำความสะอาดบริเวณที่พอก ควรพอกอย่างน้อย สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อบำบัดผู้ป่วยโรคเข่าเสื่อมให้มีอาการปวดลดลง
- ๒ ส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องโรคข้อเข่าเสื่อม
- ๓ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาและสมุนไพรในท้องถิ่น

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ดองดึง	๑๐๐	กรัม
๒ เถาเอ็นอ่อน	๑๐๐	กรัม
๓ ไพล	๑๐๐	กรัม
๔ ชิง	๑๐๐	กรัม
๕ แป้งข้าวเจ้า	๒๐๐	กรัม
๖ ดินสอพอง	๒๐๐	กรัม
๗ น้ำมันไพล	๑๐	มิลลิลิตร
๘ น้ำมันระกำ	๑๐	มิลลิลิตร

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ นำส่วนผสมผดุงดองดึง เถาเอ็นอ่อน ไพล ชิง แป้งข้าวเจ้า คลุกเคล้าให้เข้ากันแล้วพักไว้
- ๒ จากนั้นนำส่วนผสมกลุ่มน้ำมัน น้ำมันไพล น้ำมันระกำ ผสมรวมกันอัตราส่วน ๑ ต่อ ๑ ผสมเป็นเนื้อเดียวกัน แต่ไม่เหลวหรือหนืดจนเกินไป ให้ส่วนผสม และน้ำเข้ากัน นวดส่วนผสมให้เข้ากัน จนเหนียวนุ่มพอเหมาะ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

สรุปผลการดำเนินงาน

ผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมมีอาการปวดระดับน้อย จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐ มีอาการปวดระดับปานกลาง จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐ มีอาการปวดระดับมาก จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐ และหลังรักษา พบว่า ผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อมไม่มีอาการปวดเข่าเลย จำนวน ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐ มีอาการปวดเข่าระดับน้อย จำนวน ๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐ มีอาการปวดเข่าระดับปานกลาง จำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐

๒. สเปรย์ “หญ้าหมอน้อย” ลดอาการอยากบุหรี่

การเปรียบเทียบประสิทธิผลมารับสเปรย์หญ้าหมอน้อยลดอาการอยากบุหรี่ในคลินิกโรคเรื้อรัง
โรงพยาบาลภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ

The study of “Mor-Noi” spray to reduce smoking symptoms in Non Communicated
Disease Clinic Phakdi-chumphol Hospital Chaiyaphum providence

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้
“ โรงพยาบาลภักดีชุมพล ”

ผลงาน จตุภัตต์ เพชรจตุรภัทร

บทคัดย่อ

บุหรี่เป็นสาเหตุสำคัญอันดับสองของการเสียชีวิตของประชากรทั่วโลก ในแต่ละปีผู้ไม่สูบบุหรี่หลายแสนคนต้องเสียชีวิตด้วยโรคที่เกิดจากการได้รับควันบุหรี่มือสอง หรือการได้รับมลภาวะจากควันบุหรี่ในที่สาธารณะ ในควันบุหรี่ จะประกอบด้วย สารเคมีมากกว่า ๔,๐๐๐ ชนิด และมีสารพิษอย่างน้อย ๒๕๐ ชนิด ซึ่งในนี้มีสารก่อมะเร็ง มากกว่า ๕๐ ชนิด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ๒๕๕๐ และจากการศึกษาข้อมูลด้านการสูบบุหรี่ของเขตนครชัยบุรินทร์ (เขตสุขภาพที่ ๙ พบว่า ความชุกของผู้สูบบุหรี่ของประชากรไทย อายุ ๑๕ ปีขึ้นไปพบเป็นอันดับ ๑ คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๔ (ตัวชี้วัดด้านสุขภาพกระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๖๑

ด้วยสาเหตุดังกล่าว งานโรคไม่ติดต่อเรื้อรังมีการคัดกรองการสูบบุหรี่ในกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อรังเหล่านี้ โดยใช้ประเมินค่าความเสี่ยงเป็นโรคหลอดเลือดหัวใจ Cardiovascular disease (CVD Risk การประเมินมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดกรองกลุ่มเสี่ยง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการสูบบุหรี่ งานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลภักดีชุมพล จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยการนำชาขงหญ้าหมอน้อยมาใช้ในการลดอาการอยากบุหรี่ จากการใช้ชาขงสมุนไพรหญ้าหมอน้อยในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่ พบว่าสามารถลดอาการอยากบุหรี่ได้ คิดเป็นร้อยละ ๘๕ จากผู้ป่วยที่มารับบริการใช้ชาขงสมุนไพร แต่ปัญหาที่ได้รับจากการใช้ชาขงสมุนไพรหญ้าหมอน้อย คือ การเตรียมที่ยุ่งยาก เสียเวลา มีหลายขั้นตอน และรสชาติของสมุนไพรที่ฝาดเค็มในการรับประทาน ดังนั้น กลุ่มงานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลภักดีชุมพล จึงมีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ยาหญ้าหมอน้อย โดยเปลี่ยนแปลงรูปแบบผลิตภัณฑ์ชาขงหญ้าหมอน้อย ให้อยู่ในรูปแบบสเปรย์หญ้าหมอน้อย

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการสูบบุหรี่ระหว่างก่อนและหลังใช้ผลิตภัณฑ์สเปรย์หญ้าหมอน้อย ในการลดอาการอยากบุหรี่ในคลินิกโรคเรื้อรัง
- ๒ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลระหว่างก่อนและหลังใช้ผลิตภัณฑ์สเปรย์หญ้าหมอน้อย ในการลดอาการอยากบุหรี่ในคลินิกโรคเรื้อรัง
- ๓ เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สเปรย์หญ้าหมอน้อยในการลดอาการอยากบุหรี่ในคลินิกโรคเรื้อรัง

รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยกึ่งทดลอง

(Quasi Experimental Research

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วย NCDs (Non Communicable Diseases กลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ที่ขึ้นทะเบียนและเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลภักดีชุมพล จำนวน ๓๐ คน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาตำรับสเปรย์พ่นยาหมอน้อยลดอาการอยากบุหรี่ในคลินิกโรคเรื้อรัง ผลการทดลองพบว่า รูปแบบการใช้ยา
ง่ายและสะดวก ซึ่งการใช้สเปรย์สมุนไพร อยู่ในระดับความพึงพอใจ มากที่สุด อีกทั้งประสิทธิผลของสเปรย์สมุนไพร
สามารถลดการสูบบุหรี่ของคนไข้ได้จากเดิมเฉลี่ย ๒๑ - ๓๐ มวนต่อวัน ลดลงหรือเลิกสูบบุหรี่ได้ และสูบน้อยกว่า
๑๐ มวนต่อวัน ตามลำดับ จากการประเมิน Fagerstorm ระดับการติดสารนิโคตินในผู้สูบบุหรี่ กลุ่มโรคไม่ติดต่อ
เรื้อรัง (NCDs) ลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำให้เห็นว่าสเปรย์สมุนไพร มีประโยชน์ต่อผู้ป่วยในคลินิก
โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) และเป็นแนวทางในการพัฒนาประยุกต์องค์ความรู้ของแพทย์แผนไทยเข้าไปมี
ส่วนร่วมกับทีมสหวิชาชีพ และกระตุ้นให้เกิดการใช้สมุนไพร สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมยาสมุนไพร
ซึ่งถือเป็นโอกาสการพัฒนางานแพทย์แผนไทยให้ยั่งยืน และเป็นที่ประจักษ์ในการรักษา ส่งเสริม และป้องกันโรค

๑. ยาสามราก หรือยาสามเบอร์

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพชุมชน “ อำเภอสีดา ”

หมอพื้นบ้าน พระครูอดุลธรรมสถิต

ที่มาและความสำคัญ

พระครูอดุลธรรมสถิต (ตลฺย เวชยันต์ ได้รับองค์ความรู้ด้านสมุนไพรมาจากบรรพบุรุษ บิดาเป็นหมอยาสมุนไพร ซึ่งได้เรียนรู้การใช้ยาสมุนไพร ตั้งแต่อายุ ๑๐ ปี และได้อุปสมบทเมื่อตอนอายุ ๓๐ ปี ที่วัดสารภีอำเภอนางรองบุรีรัมย์ จังหวัดนครราชสีมา ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ - ๒๒ มกราคม ๒๕๔๓ พระครูอดุลธรรมสถิต (ตลฺย เวชยันต์) ได้เข้ารับการประชุมสัมมนานโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยสถาบันทางศาสนา ณ วัดปรังคีส์ดา อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา จากโครงการวิจัยสมุนไพรยาสามราก เพื่อบำบัดคนติดสุรายาเสพติด ผื่น ภัยสุขภาพ สาธารณสุข ยาบ้า ของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้เริ่มทำการบำบัด รักษาผู้ที่สนใจเลิกบุหรี่ สุรา ด้วยยาสามราก จนถึงปัจจุบันรวมระยะเวลาการรักษา ๒๕ ปี ณ วัดโนนประดู่ ตำบลโนนประดู่ อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

สรรพคุณ

บำบัดรักษาผู้ติดสุรา ยาเสพติด

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ พญาไฟ ๑ ส่วน

ส่วนที่ใช้ ราก

สรรพคุณ แก้เบื่อเมา ถอนพิษต่าง

๒ พญารากเดียว (ปลาไหลเผือก ๒ ส่วน

ส่วนที่ใช้ ราก

สรรพคุณ แก้ลม แก้วิณโรค แก้เสมหะ

๓ โลดทะนงแดง ๓ ส่วน

ส่วนที่ใช้ ราก

สรรพคุณ เป็นยาร้อน ใช้แก้พิษ เช่น พิษงู แก้ ลิวฝ้า

ขั้นตอนการรักษา/วิธีใช้

นำพญาไฟ ปลาไหลเผือก โลดทะนงแดง มาฝนกับหิน โดยฝนโลดทะนงแดงให้ขุ่นกว่าทุกตัว และนำยาผสมในน้ำ ๒๕๐ มิลลิลิตร (๑ แก้ว) ต้มร่วมกับทำพิธีกรรม โดยผู้เข้ารับการบำบัดต้องตั้งสัจจะวาจาเลิกดื่มสุรา ๕ ปี และให้ดื่มยาจนหมด ต้มครั้งเดียว หลังจากดื่มยา ประมาณ ๓๐ นาที จะมีอาการอาเจียน ขณะอาเจียนห้ามใช้ยาอื่น ๆ ร่วม ให้นอนพักสักครู่และอาการจะดีขึ้น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ หลังรับประทานยา ประมาณ ๓๐ นาที จะมีอาการอาเจียน

๒สตรีมีครรภ์ห้ามรับประทาน อาจทำให้แท้งได้

๓ ผู้ป่วยที่เป็นโรคหัวใจห้ามรับประทาน เพราะจะทำให้หัวใจเต้นแรงมากขึ้น

๑. บำรุงนํ้านม

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพชุมชน “ อำเภอกุเมือง ”

หมอพื้นบ้าน ธนพร ตันจาน

ที่มาและความสำคัญ

นางสาวธนพร ตันจาน หมอพื้นบ้าน อายุ ๔๘ ปี อาศัยอยู่ที่บ้านเลขที่ ๓๑ หมู่ที่ ๑๗ ตำบลปะเคียบ อำเภอกุเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มต้นการเป็นหมอพื้นบ้าน ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ การสืบทอดความรู้ สืบทอดการเรียนรู้จากมารดา มีความเชี่ยวชาญ/โรคที่มีความชำนาญ ในการรักษาการดูแลสุขภาพหลังคลอด การนวดพื้นบ้าน การใช้สมุนไพรรักษาโรค ซึ่งเรียนรู้การเป็นหมอพื้นบ้านจากคุณแม่ที่เป็นหมอดำเยาในหมู่บ้าน เรียนรู้การเป็นหมอพื้นบ้านประมาณ ๒๐ ปี และได้ใบรับรองหมอพื้นบ้าน ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ และมีการเก็บข้อมูลผู้มารับบริการ

สรรพคุณ

บำรุงนํ้านม บำรุงร่างกาย ปรับสมดุลร่างกาย
บำรุงสตรีหลังคลอดบุตร ขับน้ำคาวปลา แก้อาการ
ผิวดำแดง

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ตะขบป่า ส่วนที่ใช้ ราก
สรรพคุณ บำรุงนํ้านม
- ๒ บำซาด ส่วนที่ใช้ ราก
สรรพคุณ บำรุงกำลังใช้เข้ายาน้ำเหลืองเสีย
- ๓ เครือไต้ตัน ส่วนที่ใช้ เถา
สรรพคุณ แก้ปวดตามข้อ สมานแผล
- ๔ ฝางแดง ส่วนที่ใช้ แก่น
สรรพคุณ บำรุงเลือด
- ๕ ปลาไหลเผือก ส่วนที่ใช้ ราก
สรรพคุณ แก้ไข้ไข้ป่าแก้ปวดบำรุงกำลัง
- ๖ ลั่นทม ส่วนที่ใช้ แก่น
สรรพคุณ เป็นยาระบายลดอาการข้ออักเสบ
- ๗ เจต พังคิ ส่วนที่ใช้ ราก
สรรพคุณ ขับลมจุกเสียดท้องอืดท้องเฟ้อ
- ๘ กำแพงเจ็ดชั้น ส่วนที่ใช้ ลำต้น
สรรพคุณ ช่วยบำรุงเลือด

วิธีใช้

นำสมุนไพรทั้งหมดมาต้ม หรือมาดอง ๑๕ นาที
ดื่มก่อน หรือหลังอาหารประมาณ ๑๕ - ๓๐ นาที
ครั้งละ ๑ แก้ว ๒๕๐ มิลลิลิตร วันละ ๓ ครั้ง
เช้า กลางวัน เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

สตรีมีครรภ์ห้ามรับประทาน

๒. ยาสตรีแก้เลือดลม

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพชุมชน “ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ ”

หมอพื้นบ้าน หอม หะทัยธาระ

ที่มาและความสำคัญ

นายหอม หะทัยธาระ หมอพื้นบ้าน อายุ ๗๖ ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๘๒ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มต้นการเป็นหมอพื้นบ้าน ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ โดยนายหอม หะทัยธาระ ได้รับการศึกษาเล่าเรียน สืบทอดจากบิดา คือ พ่อผิ้ง หะทัยธาระ ซึ่งเป็นบิดาของตน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๓๐ เริ่มต้นด้วยการติดตามบิดาเข้าป่าเพื่อเรียนรู้ตัวยาสมุนไพร หลังจากเรียนเรื่องสมุนไพรแต่ละชนิดแล้ว ได้เรียนรู้เรื่องการปรุงยา ว่าตำรับนี้มีตัวยาอะไรบ้างและใช้รักษาโรคอะไร โดยการเรียนรู้เรื่องพิภคยา สรรพคุณ น้ำหนักยา การปรุงยา วิธีการกลั่นยา และวิธีการปั้นยาเป็นลูกกลอนจากพ่อผิ้ง และเรียนคาถาเป่า เพื่อนำมาใช้ในรักษาผู้ป่วย

สรรพคุณ

เป็นยาขับเลือดร้าย ทำลายเลือดเสีย ขับน้ำคาวปลา แก้อโลหิตขึ้น แก้อบาดทะยักปาดมดลูก แก้อโลหิตเป็นพิษ แก้อไข้ทุกฤดู บรรเทาอาการปวดหัว แก้อปวดประจำเดือนมาไม่ปกติ บำรุงโลหิต บำรุงร่างกาย บำรุงผิวพรรณให้ผ่องใส เป็นยาที่เหมาะสมสำหรับสตรีที่คลอดบุตรใหม่ๆ แล้วอยู่ไฟไม่ได้

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เถากระทุ้งเลือด

สรรพคุณ กระทุ้งเลือดให้กระจาย บำรุงผิวพรรณ

๒ กระบือเจ็ดตัว

สรรพคุณ แก้อบาดทะยักปากมดลูก

๓ แก่นกระเบียน

สรรพคุณ ยาขับเสมหะ ขับเลือดประจำเดือน

๔ ต้นมะคังแดง

สรรพคุณ ยาแก้อโลหิตให้เดินสะดวก แก้อไตพิการ

๕ ต้นเจตมูลเพลิงขาว

สรรพคุณ แก้อโลหิตพิการ ชำระโลหิต

๖ ต้นกำลังเสือโคร่ง

สรรพคุณ ยาบำรุงไฟราก ย่อยอาหารให้ละเอียด

๗ ต้นข้าวปลู

สรรพคุณ แก้อเสมหะในทรวงอก

๘ เปลือกอบเชย

สรรพคุณ ขับลม หญิงหลังคลอดอยู่ไฟใหม่

ขั้นตอนการทำ/วิธีใช้

นำสมุนไพรแต่ละชนิดมาตากให้แห้งและนำมาต้มใส่น้ำ ๑ ลิตร รับประทาน ครั้งละ ๑ ถ้วยกาแฟ ก่อนอาหาร เข้า เทียน เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

หญิงมีครรภ์ห้ามรับประทาน

๓. ครีมกะเม็ง

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมใช้ใน “โรงพยาบาลคูเมือง”

ผลงาน อีรพัฒน์ บุญโพธิ์, นาทยา ศรีสง่า, ภูริช พัฒนพานิช

ที่มาและความสำคัญ

แผลกดทับ เป็นภาวะแทรกซ้อนที่สามารถเกิดได้กับผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษานในโรงพยาบาลคูเมือง ซึ่งแผลกดทับที่เกิดขึ้นต่อร่างกายนั้น สร้างความเจ็บปวด จำกัดการเคลื่อนไหวผู้ป่วย แผลกดทับนับว่าเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญต้องใช้ระยะเวลานานในการรักษา เนื่องจากการดูแลแผลกดทับ มีขั้นตอนและใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และต้องพึ่งพาการดูแลจากบุคลากรสาธารณสุข ซึ่งต้องเสียเวลาจากการทำแผลทุกวันเป็นระยะเวลานาน และเพิ่มระยะเวลาการนอนรักษาในโรงพยาบาล โรงพยาบาลคูเมืองจึงได้นำครีมกะเม็งเข้ามาใช้รักษาแผลกดทับ และแผลเรื้อรัง เพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ปัจจุบัน แต่ไม่มีการเก็บข้อมูลการใช้อย่างเป็นระบบ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ งานแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก ได้ประชุมร่วมกับทีมสหวิชาชีพ ในการจัดเก็บผลการรักษาแผลกดทับด้วยครีมกะเม็ง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการให้การพยาบาล และดูแลผู้ป่วยที่มีแผลกดทับอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการพัฒนาเป็นรูปแบบยาในการรักษาอีกรูปแบบหนึ่งต่อไป

สรรพคุณ

รักษาแผลสด แผลเรื้อรัง แผลกดทับ แผลในผู้ป่วยเบาหวาน แผลฝีหนอง

วิธีใช้

ทาบริเวณแผล วันละ ๑ ครั้ง

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาวิจัย ระยะเวลาย ระยะเวลา ปริมาณการใช้ ครีมกะเม็ง ในผู้ป่วยที่มีแผลกดทับ แผลเรื้อรัง
- ๒ ผู้ป่วยเข้าถึง และมีผลการรักษาแผลกดทับ แผลเรื้อรัง ด้วยครีมกะเม็งดีขึ้น และพึงพอใจ
- ๓ เพื่อเก็บข้อมูลผลการรักษา เพื่อผลักดัน ครีมกะเม็งเข้าบัญชียาหลักสมุนไพรแห่งชาติ
- ๔ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนและการสร้างความมั่นใจในการสั่งซื้อยาสมุนไพรครีมกะเม็งจากโรงพยาบาลคูเมือง

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

- ๑ Stearyl alcohol
- ๒ Cetyl alcohol
- ๓ Coconut oil
- ๔ Butylated hydroxy toluene (BHT)
- ๕ Sodium lauryl sulfate

๖ Propylene glycol

๗ Herbal extract (กะเม็ง

๘ Herbal extract (บัวบก

๙ Herbal extract (เปลือกมังคุด

๑๐ Paraben conc.

๑๑ EDTA (Ethylene diamene tetraacetic acid

๑๒ Water

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ประชุมร่วมกับทีมสหวิชาชีพ คณะกรรมการ PTC ในการดูแลผู้ป่วยแผลกดทับ
- ๒ คัดเลือกผู้ป่วยที่เป็นแผลกดทับ ที่มีญาติดูแลประจำ ไม่มีประวัติแพ้เกสรดอกไม้หรือสมุนไพร ยินดีเข้าร่วมการเก็บข้อมูล และติดตามผลได้ตลอดระยะเวลา ๓ เดือน
- ๓ แพทย์แผนไทย/พยาบาล สอนญาติในการทำ ความสะอาดแผลและทาครีมกะเม็งทุกวัน ทีมติดตามประเมินผลการใช้ครีม ๑ ครั้ง/สัปดาห์ เป็นเวลา ๓ เดือน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ควรระวังในผู้ที่แพ้สมุนไพร หรือส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์
- ๒ ยาใช้ภายนอก ห้ามรับประทาน

สรุปผลการดำเนินงาน

ก่อนใช้

หลังใช้ ๑ ปี

หลังใช้ ๑ ปี ๘ เดือน

ผลการศึกษา พบว่า แผลของผู้ป่วย มีลักษณะแผลมีสีแดงขึ้น สะอาดขึ้น ไม่มีกลิ่นเหม็น ขนาดของแผลเล็กลงและ
ดีขึ้นเร็ว ภายในระยะเวลา ๓ เดือน โดยใช้ยาครีมกะเม็งปริมาณ ๒๕ กรัม เดือนละ ๑ – ๑๐ หลอด ขึ้นอยู่กับขนาด
ของแผล โดยทุกรายมีแนวโน้มที่ดีขึ้นทั้งหมด บางรายที่แผลมีขนาดไม่ใหญ่มาก สามารถหายสนิทได้ภายในช่วงเวลา
ที่ทำการรักษา และไม่พบภาวะแทรกซ้อน หรือผลข้างเคียงของการใช้ผลิตภัณฑ์ครีมกะเม็ง

๑. ยาพรายเลือดพรายลม

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลกาบเชิง ”

หมอพื้นบ้าน พระสมุห์เมียก จนทวุฒิโท

ที่มาและความสำคัญ

เดิมตำรับนี้เดิมชื่อว่า “ยาผิงวาม” เป็นสูตรตำหรับของ พระสมุห์เมียก จนทวุฒิโท (หลวงพ่เมียก วัดโคกกะเพอ จังหวัดสุรินทร์ ท่านใช้รักษาอาการของ สตรีที่มีประจำเดือนผิดปกติ คือ ประจำเดือนมามาก เป็นลิ่ม เป็นก้อน ปวดศีรษะ มีไข้ ปวดท้องระหว่างมีประจำเดือน มีสาเหตุมาจากเลือดร้อนเกินไป ยานี้มีสรรพคุณ พอกเลือดและบำรุงเลือด ทำให้เลือดเป็นปกติ เมื่อใช้ไปจะทำให้เลือด และผิวพรรณของสตรีที่ใช้ดีขึ้น จึงใช้ชื่อว่า ยาผิงวาม ตำรับยาพรายเลือดพรายลม เริ่มนำมาใช้ในโรงพยาบาลกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๒ นายแพทย์เอกชัย ปัญญาวัฒนกุล ได้เล่า ประสบการณ์ไว้ว่า เมื่อ ๑๐ ปีที่แล้ว มีผู้ป่วย SLE รายหนึ่งมาด้วยอาการปวดตามแขน ขา จาก vasculitis ผมพยายามให้ยาเพื่อลดอาการปวดแต่ไม่ได้ผล ผู้ป่วยได้รับยา Prednisolone ๖๐ มิลลิกรัมต่อวัน มีอาการบวม ทั้งตัว จึงแนะนำให้คนไข้ไปรักษาต่อที่ โรงพยาบาลจังหวัด แต่คนไข้ปฏิเสธ ผมจึงขอปรึกษากับหลวงพ่เมียก เล่าอาการของคนไข้ให้ท่านฟัง หลวงพ่ให้ข้อมูลว่าเคยรักษาคนไข้ที่มีอาการแบบนี้ และวินิจฉัยว่าเป็นอาการ พรายเลือดพรายลม ท่านจึงกรุณามอบยาตำรับนี้ เพื่อนำมารักษาคนไข้ที่โรงพยาบาล เมื่อปรึกษากับคนไข้ แล้ว คนไข้ยินยอมที่จะใช้ยาของหลวงพ่แทนที่จะไปรักษาที่โรงพยาบาลจังหวัด จึงติดตามอาการ เมื่อคนไข้มาของ หลวงพ่ไปต้มดื่มได้ ๓ วัน อาการ vasculitis ดังกล่าวหายไป หลังจากเฝ้าสังเกตอาการจนครบสัปดาห์ ก็ยังปกติ จึงให้กลับบ้านได้ หลังจากนั้น เป็นต้นมา ตำรับยาพรายเลือดพรายลม จึงได้ริเริ่มนำมาใช้ในโรงพยาบาลกาบเชิง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

นำมาใช้ในโรงพยาบาล

- ๑) กลุ่มอาการประจำเดือนมามาก
- ๒) กลุ่ม Autoimmune disease เช่น SLE, Rheumatoid arthritis
- ๓) ในกรณี chronic urticaria or other Allergic diseases
- ๔) ใน case COPD ที่มีเสมหะมาก

สรรพคุณ

บำรุงโลหิต ขับของเสียออกจากร่างกาย แก้อาตุพิษ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑) เนื้อฝักคุณ	๔ ข่าแว่น
๒) ฝาง	๕ ใบมะกา
๓) ขมิ้นอ้อย	๖ ดีเกลือ

ขั้นตอนการทำ/วิธีใช้

นำยาใส่น้ำ ๔ ชัน เอาดีเกลือใส่ ๑ ถ้วย ต้มดื่ม วันละ ๑ ครั้ง ครั้งละ ๑ ถ้วยแกง ก่อนอาหารเช้า ถ้าไม่สะดวก ให้กินก่อนนอน สามารถดื่มต่อได้อีก ๔ วัน ทุกครั้งที่ต้มใหม่ ให้ใส่น้ำ ๔ ชัน และเติม ดีเกลืออีก ๑ ถ้วย ต้มจนเดือด

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ตำรับยานี้มีจุดประสงค์ในการขับของเสียออกจาก เลือดและร่างกาย มีตัวยาระบายประกอบอยู่ หลายตัว โดยเฉพาะ ดีเกลือ ต้องปรับยาให้เหมาะสม ตามแต่ละคนด้วย

๒. ยาเล็ดงาม

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “โรงพยาบาลกาบเชิง”

หมอพื้นบ้าน พระสมุห์เมียก จนทวุฒิโท

ที่มาและความสำคัญ

ยาดำรับนี้ นายแพทย์เอกชัย ปัญญาพัฒนานุกูล ได้มาจาก พระครูสุภา จารวัฒน์ วัดท่าลาด ตำบลนาใส่ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร องค์ประกอบเป็นยารสร้อนเป็นส่วนใหญ่ เดิมใช้สำหรับบำรุงโลหิต สตรีที่มีประจำเดือนมาน้อย

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลจากโรงพยาบาลที่ใช้ตำรับยา พบว่า ยาเล็ดงามเป็นตำรับหนึ่งที่ใช้ในการบรรเทาอาการปวดประจำเดือน ส่วนใหญ่มีอาการดีขึ้น ไม่ว่าจะกินก่อนปวด (เพื่อป้องกัน กินระหว่างปวด หรือกินตลอดเดือน นอกจากช่วยลดอาการปวดประจำเดือนแล้ว ยังทำให้ประจำเดือนกลับมาเป็นปกติ

นำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้ในผู้ป่วยที่มีประจำเดือนผิดปกติ หรือประจำเดือนมาน้อย ประจำเดือนมาก ตกขาวมากผิดปกติ และใช้บำรุงเลือด ในปัจจุบันแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลกาบเชิง มีการใช้ในกรณีผู้ป่วยมีภาวะมีบุตรยากร่วมด้วย

สรรพคุณ

บำรุงโลหิตสตรีที่มีประจำเดือนมาน้อย หรือไม่มาตามปกติ บรรเทาอาการปวดประจำเดือน ช่วยให้ประจำเดือนมาเป็นปกติ แก้มุตกิต

ส่วนประกอบของตำรับ ผงยา ๑๐๒ กรัม

๑ เหง้าขิงแห้ง	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๒ ตะไคร้บ้าน (ลำต้น	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๓ สะระแหน่ (ทั้งต้น	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๔ เหง้ากระชาย	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๕ เหง้ากระเทียม	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๖ ผิวมะกรูด	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๗ ใบมะนาว	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๘ รากและใบกะเพรา	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๙ หัวกระเทียม	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๑๐ เปลือกเพกา	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๑๑ โถงจุฬาลัมพา	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๑๒ ข้าพลู่ (ทั้งต้น	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๑๓ ลูกเร่วหอม	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๑๔ ลูกจันทน์	หนักสิ่งละ ๕ กรัม

๑๕ ดอกกานพลู	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๑๖ ดอกดีปลี	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๑๗ เหง้าไพล	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๑๘ พริกไทยล่อน	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๑๙ รากเจตมูลเพลิงแดง	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๒๐ รากชะเอมเทศ	หนักสิ่งละ ๕ กรัม
๒๑ พิมเสน	หนักสิ่งละ ๑ กรัม
๒๒ การบูร	หนักสิ่งละ ๑ กรัม

วิธีใช้

ชนิดแคปซูล รับประทานครั้งละ ๑ – ๒ เม็ด
วันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูร และเกิดพิษได้
- ๒ ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์หลังคลอด หญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่

๓. ตำรับยาเล็กเหล้า

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “อำเภอลำดวน”

หมอพื้นบ้าน พระสิงทอง ชัยโย

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาเล็กเหล้า ได้เริ่มนำมาใช้บำบัดสุราให้แก่ผู้ที่มีอาการติดสุรา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ณ ศาลาบำบัดยาเสพติด วัดปราสาทเทพนิมิต ตำบลตระเปียงเตีย อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ โดยพระครูสุเทพจันทสาร (หลวงพ่ोजรินทร์ จันทราโร ซึ่งท่านมรณภาพ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ อายุ ๖๐ ปี อุปสมบท ๔๐ พรรษา ท่านได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ตำรับยาเล็กสุราและยาเสพติด ให้แก่พระครูนิมิตสุทธีวงศ์ เจ้าอาวาสวัดปราสาทเทพนิมิต และพระในวัดที่มีความสนใจ ในปัจจุบัน พระสิงทอง ชัยโย เป็นผู้สืบทอดองค์ความรู้และให้การบำบัดผู้ที่ต้องการเลิกสุราสมุนไพรที่ใช้ในการบำบัดอาการติดสุรา ได้แก่ เครื่องงูเห่า เชื้อเพลิง ตะไคร้ต้น ปลาไหลเผือก โลดทะนงแดง แสยก นำสมุนไพรทั้งหมดบดรวมกัน แล้วหมักในน้ำสะอาด โดยใช้เวลาในการหมัก ๓ เดือน ยาจึงออกฤทธิ์ (ยศวนันท์ โพธิ์ชัย และคณะ, ๒๕๖๑) ซึ่งสมุนไพรประกอบตำรับนี้ ได้จากการสั่งซื้อกับพ่อค้าประจำตลาดช่องสะง่า อำเภอกุสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นแหล่งสั่งซื้อและจัดหาสมุนไพรดั้งเดิมตั้งแต่อดีตที่หลวงพ่ोजรินทร์ จันทราโร ท่านยังมีชีวิตอยู่ สำหรับพระสิงทอง ชัยโย เริ่มให้การรักษารั้งแรก ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ และท่านได้จัดบันทึกทะเบียนผู้ที่มารับการบำบัดสุรา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีจำนวนมากกว่า ๑๐,๐๐๐ ครั้ง

สรรพคุณ

บำบัดอาการติดสุรา

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เครื่องงูเห่า

สรรพคุณ บำรุงธาตุ แก้ปวดเมื่อย

๒ ตะไคร้ต้น

สรรพคุณ แก้อาการท้องเสีย ช่วยย่อยอาหาร

๓ ปลาไหลเผือก

สรรพคุณ ถ่ายพิษไข้ ถ่ายฝีในท้อง

๔ โลดทะนงแดง

สรรพคุณ แก้พิษไข้ ทำให้อาเจียน

๕ แสยก

สรรพคุณ ช่วยขับพิษร้อนถอนพิษไข้

ขั้นตอนการรักษา

ก่อนบำบัด

๑ ผู้ป่วยต้องกรอกข้อมูลประวัติส่วนตัว

๒ ค่ายกครู

๓ เทียนขาว

๑ เล่ม

๔ ใบโพธิ์ที่ตก

๓ ใบ

๕ ดอกบัวขาว

๑ ดอก

วิธีใช้

ใช้น้ำธรรมดา ๑ แก้ว ต่อยา ๑ ถัง ผสมให้เข้ากัน (ใช้ช้อนคนให้เข้ากัน แล้วดื่ม ยาสมุนไพร จะออกฤทธิ์ ประมาณ ๓๐ นาที อาจจะมีอาการอาเจียน หรือ ถ่ายอุจจาระ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

๑ สตรีมีครรภ์ ผู้ที่รับการผ่าตัด (ตัดใหม่ยังไม่ถึง ๑ ปี) ไม่ควรรับประทาน

๒ อาจมีอาการข้างเคียง อาเจียน หรือถ่ายอุจจาระ หากมีอาการถ่าย ตึมน้ำได้เพียงเล็กน้อย หรือจิบ ๆ หากมีอาการเหนียวมาก ควรดื่มน้ำเกลือแร่

เขตสุขภาพที่ ๑๐

เขตสุขภาพที่ ๑๐ ประกอบด้วย ๕ จังหวัด ได้แก่ มุกดาหาร ยโสธร ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี

๑. ตำรับสมุนไพรรักษาโรคกระเพาะอาหาร

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.บ้านพังแดง ”

หมอพื้นบ้าน บัน เชื้อคำฮัด

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับสมุนไพรรักษาโรคกระเพาะอาหารของนายบัน เชื้อคำฮัด หมอพื้นบ้าน ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา มาจากบิดาซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ในชุมชนบ้านมะนาว ซึ่งได้นำความรู้นั้นมาใช้ในการรักษาผู้ป่วยในชุมชน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๙ หรือรักษามานานถึง ๒๘ ปี มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญจนเป็นที่ยอมรับจากชุมชน บ้านมะนาว และมีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านพังแดง

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

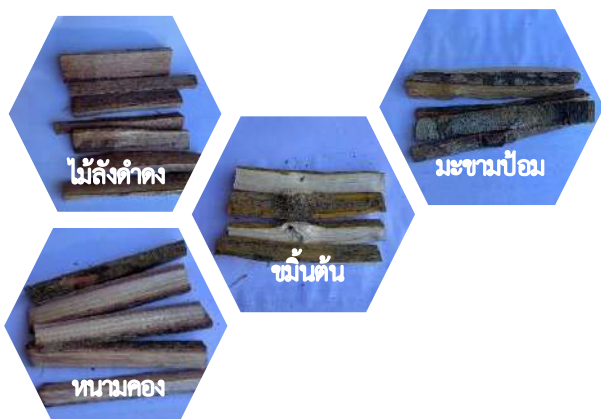
นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านพังแดง มีการคัดกรองหรือส่งต่อ ผู้มารับบริการที่มีปัญหา กระเพาะอาหาร กรดไหลย้อน ท้องอืด ท้องเฟ้อ

สรรพคุณ

ช่วยรักษาในกระเพาะอาหาร แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ จุกเสียด แน่นท้อง ช่วยขับลม

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ไม้ลังค่าง (ข้าวหลามดง
- ๒ หนามคอง
- ๓ ขมิ้นต้น
- ๔ มะขามป้อม

ขั้นตอนการทำ/วิธีใช้

- ๑ เติมน้ำจนท่วมยา (ประมาณ ๑ ลิตร
- ๒ ต้มเดือด ๑๕ – ๓๐ นาที สังเกตจากตัวยา จะมีสีออกมา ต้มครั้งละ ๑ แก้ว วันละ ๓ เวลา ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น ต้มติดต่อกัน ๗ วัน แล้วหยุดเพื่อประเมินอาการ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ไม่ควรใช้ในหญิงตั้งครรภ์และสตรีที่ให้นมบุตร
- ๒ หากเกิดอาการผิดปกติเกิดขึ้นในระหว่างการใช้สมุนไพรควรหยุดใช้
- ๓ ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต

หมายเหตุ

ยาต้ม ๑ มัด ต้มได้ ๗ วัน หรือต้มจนน้ำมีสีจางลง

๒. ตำรับสมุนไพรรักษาโรคเบาหวาน

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.บ้านพังแดง ”

หมอพื้นบ้าน บัน เชื้อคำสด

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับสมุนไพรรักษาโรคเบาหวานของนายบัน เชื้อคำสด หมอพื้นบ้าน ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา มาจากบิดาซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ในชุมชนบ้านมะนาว ซึ่งได้นำความรู้นั้นมาใช้ในการรักษาผู้ป่วยในชุมชน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๙ หรือรักษามานานถึง ๒๘ ปี มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญจนเป็นที่ยอมรับจากชุมชน บ้านมะนาว และมีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านพังแดง ในผู้ที่มีภาวะน้ำตาลในเลือดสูงและมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวาน

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษา ร่วมกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านพังแดง ในผู้ที่มีภาวะน้ำตาลในเลือดสูงและมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวาน ในระยะเริ่มต้นที่มีค่าน้ำตาล ในเลือด ระหว่าง ๑๐๐-๑๒๕ มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร

สรรพคุณ

ช่วยลดน้ำตาลในเลือด

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ นมวัว
- ๒ เขาแกะ
- ๓ กำลั้งช้างสาร
- ๔ กระพุ่มเลือด

ขั้นตอนการทำ/วิธีใช้

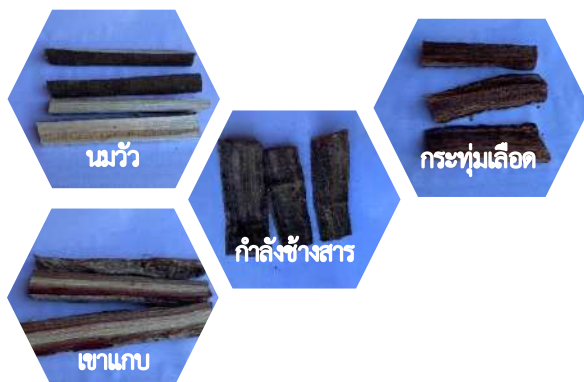
- ๑ ต้วยายเป็นท่อนแล้วผ่าเป็นซีก ผึ่งแดดให้แห้ง แล้วนำมาต้มรวมกัน
- ๒ เติมน้ำจนท่วมยา (ประมาณ ๑ ลิตร
- ๓ ต้มเดือด ๑๕ – ๓๐ นาที สังเกตจากตัวยามีสีออกมา ต้มครั้งละ ๑ แก้ว วันละ ๓ เวลา ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น ต้มติดต่อกัน ๗ วัน แล้วหยุดเพื่อประเมินอาการ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ผู้ที่มีภาวะไตเสื่อม
- ๒ ไม่ควรใช้ในหญิงตั้งครรภ์และสตรีที่ให้นมบุตร

หมายเหตุ

ยาต้ม ๑ มัด ต้มได้ ๗ วัน หรือต้มจนน้ำมีสีจางลง

๓. ตำรับยาสมุนไพรบำรุงไต

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.บ้านพังแดง ”

หมอพื้นบ้าน บัน เชื้อคำฮัด

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาสมุนไพรบำรุงไตของนายบัน เชื้อคำฮัด หมอพื้นบ้านได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญามาจากบิดา ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ในชุมชนบ้านมะนาว ซึ่งได้นำความรู้ที่ตนมาใช้ในการรักษาผู้ป่วยในชุมชน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๙ หรือรักษามานานถึง ๒๘ ปี มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญจนเป็นที่ยอมรับจากชุมชนบ้านมะนาว และมีการนำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านพังแดง

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

นำไปใช้ดูแลผู้ป่วยหรือบูรณาการการรักษาร่วมกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านพังแดง ในผู้ป่วยที่มีอาการปวดหลังหรือบั้นเอวข้างใดข้างหนึ่ง เบื่ออาหาร เหนื่อยง่าย อ่อนเพลีย และซีด

สรรพคุณ

บำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ บำรุงไต

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ นมแพะ
- ๒ พญามือเหล็ก
- ๓ ตับเต่า
- ๔ มังมี (บักหมั่น)
- ๕ เอ็นอ้าแดง (ดอกม่วง)
- ๖ ยาหัว
- ๗ ชาน (ส้าน)
- ๘ ฝางแดง
- ๙ ตากวาง
- ๑๐ ตุมตัง
- ๑๑ หลังดำ

ขั้นตอนการทำ/วิธีใช้

- ๑ เติมน้ำจนท่วมยา (ประมาณ ๑ ลิตร)
- ๒ ต้มเดือด ๑๕ - ๓๐ นาที สังเกตจากตัวยามีสีออกมา

๓ ต้มครั้งละ ๑ แก้ว วันละ ๓ เวลา ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น ต้มติดต่อกัน ๗ วัน แล้วหยุด เพื่อประเมินอาการ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ห้ามใช้ในผู้ที่มีภาวะไตวาย
- ๒ ไม่ควรใช้ในหญิงตั้งครรภ์และสตรีที่ให้นมบุตร

หมายเหตุ

ยาต้ม ๑ มัด ต้มได้ ๗ วัน หรือต้มจนน้ำยาจะมีสีจางลง

๑. ตำรับยารักษาปัสสาวะแสบขัด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน หนูกลิ่น บุตรคุณ

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยารักษาปัสสาวะแสบขัด เป็นของหมอพื้นบ้าน นางหนูกลิ่น บุตรคุณ ได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากมารดา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ และได้นำมาใช้รักษาคนในชุมชน

สรรพคุณ

รักษาปัสสาวะแสบขัด

ส่วนประกอบของตำรับ

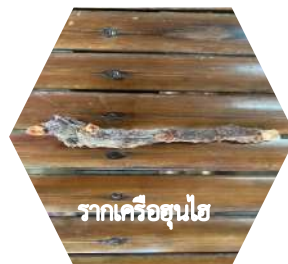
๑ รากเครือชูด	สรรพคุณ ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะแสบขัด
๒ รากเครือประสงค์	สรรพคุณ บำรุงกำลัง แก้ลมปลายไข้ บำรุงเลือด
๓ รากเครือฮุนโฮ	สรรพคุณ แก้ไตพิการ แก้สำแดง บำรุงน้ำนม แก้ปวดเมื่อย

รากเครือชูด

รากเครือประสงค์

รากเครือฮุนโฮ

วิธีใช้

นำตัวยา ๓ ตัว มัดลงไปต้ม โดยเติมน้ำให้ท่วมตัวยา ต้มนาน ๑๐ - ๑๕ นาที หรือจนสีของยาออก (ต้มนานเกินไปจะขมมาก ยาต้ม ๑ มัด ต้มได้จนกว่ายาจะจืด ต้มครั้งละ ๑ แก้ว ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น (ระยะเวลาการต้มจะขึ้นอยู่กับอาการของผู้ป่วยแต่ละราย

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ไม่ควรรับประทานร่วมกันยาแผนปัจจุบัน หรือสมุนไพรอื่น ๆ

๒. ยารักษางูสวัด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน บุญตั้ง มายนต์

ที่มาและความสำคัญ

การรักษางูสวัด โดยการเป่าพร้อมการทายาจากเปลือกพืมาน ที่มาจากหมอพื้นบ้าน นางบุญตั้ง มายนต์ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้มาจากมารดา คือ นางบาน สายศรี ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ความชำนาญที่ได้รับ การถ่ายทอด คือ การเป่า เริ่มรักษาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๓ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลา ๒๔ ปี กลุ่มอาการโรค ที่ให้การรักษา คือ งูสวัด มีการซักประวัติ การบูชาครู โดยเงินขึ้น ๑ บาท เงินลง ๑ บาท เทียน ๑ คู่ ดอกไม้ ๑ คู่

สรรพคุณ รักษา งูสวัด

ส่วนประกอบของตำรับ

เปลือกพืมาน

ขั้นตอนการทำ

นำเปลือกพืมานตากแห้ง นำมาฝนใส่หินให้ได้พอกับแผลของผู้ป่วย นำผงเปลือกพืมานที่ได้มาต้มสุก มาหยดใส่ที่ละน้อยให้เหนียวขึ้น

วิธีการรักษา

- ๑ หมอพื้นบ้านทอคาถาเป่า (เป่าลม ใส่บริเวณแผล
- ๒ แล้วนำยามาทาบริเวณที่มีอาการ ทาจนแผลยุบ ประมาณ ๗ วัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามรับประทานไก่ อาหารทะเล หอย กุ้ง ปลาชิว เหล้าสุรา

๑. ตำรับยาพอกเข้า สูตรพ้อหมอนุญทอง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลขุนหาญ ”

ผลงาน ประพัทธ์สร วรรณทอง

บทคัดย่อ

ข้อเข้าเสื่อมเป็นโรคเรื้อรังที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุและมีความสัมพันธ์กับอายุที่เพิ่มขึ้น ในผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ ๗๕ ปีขึ้นไป พบข้อเข้าเสื่อมถึงร้อยละ ๘๐ และการเกิดโรคข้อเข้าเสื่อม ทำให้เกิดการสูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษา การสูญเสียทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยยิ่งไปกว่านั้น ถ้าผู้ป่วยไม่สามารถควบคุมภาวะของโรคข้อเข้าเสื่อมได้ จะทำให้เกิดความรุนแรงตามมา ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของระบบบริการสุขภาพของประเทศไทยเนื่องจากเป็นโรคข้อที่พบบ่อยที่สุด คิดเป็น ๑ ใน ๑๐ โรคที่เป็นสาเหตุสำคัญอันก่อให้เกิดความทุพพลภาพในผู้สูงอายุ โรงพยาบาลขุนหาญ ได้มีการใช้ยาพอกเข้าสูตรโรงพยาบาลขุนหาญ เพื่อการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการปวดเข่ามานานกว่า ๔ ปี และให้ผลการรักษาที่ดี ดังนั้นงานวิจัยนี้ คณะผู้จัดทำจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในด้านของการเปรียบเทียบประสิทธิผลกับตัวยาอื่นๆ ในการรักษาอาการปวดเข่าและการกลับมารักษาซ้ำของผู้สูงอายุ ที่ได้รับการรักษาไปแล้วในระยะเวลา ๑ เดือนหลังการรักษาด้วยการทาน้ำมันไพล การทาครีมบรรเทาปวดและการพอกเข้าสูตรโรงพยาบาลขุนหาญ เพื่อเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่มีอาการปวดเข่าในคลินิกผู้สูงอายุ และในชุมชนเพื่อให้มีทางเลือกในการรักษามากขึ้น และเป็นแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับผู้ป่วย

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อเปรียบเทียบระดับความปวดเข่าก่อนและหลังการรักษาไปครบ ๕ ครั้ง และติดตามผล ๑ เดือน การรักษาด้วยการทาน้ำมันไพลการทาครีมบรรเทาปวดและการพอกเข้าสูตรโรงพยาบาลขุนหาญ
- ๒ เพื่อศึกษาการกลับมารักษาซ้ำของผู้สูงอายุ ในระยะเวลา ๑ เดือนหลังการรักษาด้วยการทาน้ำมันไพล การทาครีมบรรเทาปวดและการพอกเข้าสูตรโรงพยาบาลขุนหาญ

รูปแบบงานวิจัย

เป็นการศึกษากึ่งทดลอง (Quasi-experimental study Three groups Pre-Post test design

กลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลขุนหาญ และตำบลลิ ที่ได้รับการคัดกรอง ข้อเข้าเสื่อม โดยมีระดับความปวดอยู่ที่คะแนน ๕ - ๖ มีอาการปวดเข่าอย่างน้อย ๑ เดือนขึ้นไป ทั้งเพศชาย-เพศหญิง อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

พบว่า หลังการรักษาครั้งที่ ๕ และหลังการรักษา ๑ เดือน ทั้ง ๓ วิธี กลุ่มตัวอย่างมีระดับความปวดเข่าลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.001$ และหลังการรักษา ๑ เดือน ผู้สูงอายุที่ได้รับการรักษาด้วยการทาน้ำมันไพลกลับมารักษาซ้ำ ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ การทาครีมบรรเทาปวดกลับมารักษาซ้ำ ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ และการพอกเข้าสูตรโรงพยาบาลขุนหาญกลับมารักษาซ้ำ ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓

๒. สติ๊กเกอร์หอมแดงศรีสะเกษ

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้

“ โรงพยาบาลเบญจลักษณ์เฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ”

ผลงาน แพทย์แผนไทย

ที่มาและความสำคัญ

สติ๊กเกอร์หอมแดงศรีสะเกษ โดยโรงพยาบาลเบญจลักษณ์เฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่มีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมการใช้สมุนไพรเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ เข้ามามีบทบาทในการดูแลสุขภาพของประชาชนจังหวัดศรีสะเกษ ส่งเสริมพืชเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง โดยโรงพยาบาลเบญจลักษณ์เฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ดำเนินการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบที่สวยงามน่าใช้งาน และนำไปบูรณาการใช้ในโรงพยาบาลสำหรับผู้ป่วยที่สนใจ

สรรพคุณ

ช่วยให้อากาศสดชื่น รู้สึกโล่งสบาย หอมนาน ๘ ชั่วโมง โดยสามารถใช้ได้ทุกช่วงวัย ตั้งแต่อายุ ๓ ปีขึ้นไป

วิธีใช้

ใช้ติดบนเสื้อผ้า หรือวัสดุอื่นที่ไม่สัมผัสผิวหนัง

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อส่งเสริมการใช้สมุนไพรซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ เข้ามามีบทบาทในการดูแลสุขภาพของประชาชน
- ๒ เพื่อส่งเสริมพืชเศรษฐกิจของจังหวัดศรีสะเกษให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง
- ๓ เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกสมุนไพร

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

- ๑ น้ำมันหอมแดงศรีสะเกษ
- ๒ น้ำมันยูคาลิปตัส
- ๓ น้ำมัน สาระแน
- ๔ น้ำมันตะไคร้หอม
- ๕ น้ำมันมะกรูด และอื่น ๆ

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ สกัดสารสำคัญจากหัวหอมแดงสด ด้วยวิธีการ liquid-liquid extraction ได้น้ำมันจากหอมแดง
- ๒ นำน้ำมันหอมแดงศรีสะเกษ ๒๓% น้ำมันยูคาลิปตัส น้ำมันสาระแน น้ำมันตะไคร้หอม น้ำมันมะกรูดและอื่น ๆ มาผสมให้เข้ากันตามอัตราส่วนจนเป็นเนื้อเดียวกันเป็นเวลา ๑๐ นาที
- ๓ จากนั้น Dropper สารละลายที่ผสมเข้ากันแล้ว หยดลง Patch จำนวน ๐.๕ มิลลิลิตร/แผ่น
- ๔ นำ Patch ที่หยดสารละลายแล้ว ปิดทับด้วยแผ่นฟิล์ม บรรจุลงในซองอะลูมิเนียม กันแสง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ห้ามติด หรือทาบริเวณผิวหนังที่มีบาดแผล
- ๒ ห้ามติด หรือทาบริเวณขอบตา และบริเวณเนื้อเยื่ออ่อน

สรุปผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินการที่ผ่านมา ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗ จากการใช้สติกเกอร์และน้ำมันหอมแดงศรีสะเกษ ในกลุ่มผู้ป่วยที่ติดเชื้อ Coronaviruses (Covid-๑๙) และกลุ่มผู้ป่วย ทางเดินหายใจส่วนต้น ในเขตอำเภอเบญจลักษ์ และใกล้เคียง ที่เข้ามาใช้บริการในโรงพยาบาลเบญจลักษ์เฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา จำนวน ๓๑๒ คน ที่มีอาการคัดจมูก น้ำมูกไหล พบว่า หลังจากการใช้สติกเกอร์หอมแดงศรีสะเกษ ผู้ป่วยมีอาการคัดจมูก น้ำมูกไหล ดีขึ้น จำนวน ๒๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๕.๕๑ และส่วนที่เหลือมีอาการคงที่และจากการใช้สติกเกอร์หอมแดงศรีสะเกษ ในผู้ป่วยที่มารับบริการที่คลินิกแพทย์แผนไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๖ ที่มีอาการหวัด คัดจมูก น้ำมูกไหล จำนวน ๒๕๓ คน พบว่า หลังจากการใช้สติกเกอร์หอมแดงศรีสะเกษ ผู้ป่วยมีอาการหวัด คัดจมูก น้ำมูกไหลดีขึ้น จำนวน ๒๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๘.๔

๓. ตำรับยารักษาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลบึงบูรพ์ ”

หมอพื้นบ้าน หลัก พรหมทา

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยารักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ได้รับการสืบทอดมาจากหมอหลัก พรหมทา ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านอำเภอบึงบูรพ์ จังหวัดศรีสะเกษ และปัจจุบันท่านได้เสียชีวิตแล้ว โดยเริ่มแรกมีการนำตำรับยาเข้ามาเผยแพร่และนำมาใช้ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลบึงบูรพ์ ซึ่งพบว่าตำรับยารักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ของพ่อหมอหลักพรหมทา สามารถรักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวกได้เป็นอย่างดี จึงมีการปรึกษาและเสนอให้มีการนำตำรับยาของพ่อหมอหลัก พรหมทา เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบูรณาการรักษาผู้ป่วยไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ในโรงพยาบาลบึงบูรพ์ ซึ่งพบว่าให้ผลการรักษาเป็นไปในทางที่ดี ทำให้แผลสมานได้ดีขึ้น

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

บูรณาการรักษาผู้ป่วยไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ในโรงพยาบาลบึงบูรพ์

สรรพคุณ

ทำให้แผลที่เกิดจากไฟไหม้ น้ำร้อนลวก สมานกันได้เร็วขึ้น บรรเทาอาการแสบร้อนและบาดเจ็บจากบาดแผล

ส่วนประกอบตำรับยา

๑. แก่นขนุน สรรพคุณ แก้อักเสบ สมานแผล
๒. แก่นมหาด สรรพคุณ ลดอาการปวด ร้อน ต้านการอักเสบ
๓. น้ำเปล่า

วิธีใช้

ใช้ผ้าก๊อชชุบให้ชุ่มแล้วแปะบริเวณแผล หรือใช้เป็นสเปรย์ฉีดบริเวณแผล

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ควรอยู่ในที่ร่ม หรือห้องที่มีอากาศเย็น หลีกเลี่ยงที่มีอากาศร้อน ที่ทำให้เหงื่อออก

๔. ตำรับยาบรรเทาอาการท้องอืด

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอบุณฑล ”

หมอพื้นบ้าน วิวัฒน์ ศรีแก้ว

ที่มาและความสำคัญ

ยาบรรเทาอาการท้องอืด ของนายวิวัฒน์ ศรีแก้ว หมอพื้นบ้านด้านยาสมุนไพร ตำบลกันทรอม อำเภอบุณฑล จังหวัดศรีสะเกษ มีความเชี่ยวชาญในการรักษาอาการจากโรคอุจจาระร่วง ไข้หวัด ท้องเสีย ท้องอืด โดยได้รับการสืบทอดองค์ความรู้ในตำรับยาสมุนไพรจากบรรพบุรุษ ใช้องค์ความรู้ด้านสมุนไพรในการรักษามากกว่า ๔๓ ปี

สรรพคุณ

บรรเทาอาการท้องอืด

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ รากต้นคูกหิน

สรรพคุณ รสเมาเบื่อร้อน แก้ลม แก้ประดง

๒ รากเครือตดหมา

สรรพคุณ แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ ขับลม

๓ รากตะไคร้

สรรพคุณ ขับลม แก้จุกเสียด แน่นท้อง

๔ รากต้นเล็บแมว

สรรพคุณ ช่วยย่อย รักษาอาการปวดท้อง

๕ รากต้นอบเชย

สรรพคุณ แก้อาการปวดมวนท้อง ขับลมในลำไส้

๖ รากเครือส้มลม

สรรพคุณ แก้โรคระเพาะ ขับลม

๗ รากต้นต้องแล้ง

สรรพคุณ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ

วิธีใช้

๑ ล้างตัวยายให้สะอาด

๒ นำตัวยายทั้งหมดใส่ลงในกาน้ำร้อนแล้วใส่น้ำที่ตวง

ด้วยแก้วขนาดทั่วไป จำนวน ๓ แก้ว

๓ นำไปต้มจนเดือด จากนั้นนำมาพักให้อุ่นและดื่ม

ดื่มก่อนอาหารหรือเมื่อมีอาการ ปริมาณ ๑ – ๓ แก้ว

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. ตำรับยาหลังคลอด

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลทุกแห่งในจังหวัดอำนาจเจริญ ”

หมอพื้นบ้าน เวียงจันทร์ มัฒชิมะบุระ

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาหลังคลอด จังหวัดอำนาจเจริญ ใช้ในทุกโรงพยาบาลทั่วไป/โรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของจังหวัดอำนาจเจริญ หญิงหลังคลอดบุตรนอกจากดูแลลูกแล้ว ล้วนต้องการการดูแลสุขภาพของตนหลังคลอดด้วย ไม่ว่าจะเป็นการขับถ่าย การนวดกระตุ้นน้ำนม และการอบไอน้ำสมุนไพร เพื่อปรับสมดุลของร่างกาย จังหวัดอำนาจเจริญ จึงมีการประชุม รวบรวม เก็บข้อมูล จัดทำตำรับยาหลังคลอดขึ้น โดยนำตำรับยาของ นางเวียงจันทร์ มัฒชิมะบุระ หมอพื้นบ้านจังหวัดอำนาจเจริญ มาปรับปรุงให้เป็นสูตรของจังหวัดอำนาจเจริญ โดย คณะกรรมการแพทย์แผนไทยจังหวัดอำนาจเจริญ พร้อมนำมาใช้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งจังหวัดอำนาจเจริญ

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ใช้ในการดูแลมารดาหลังคลอด

สรรพคุณ

ช่วยฟื้นฟูมารดาหลังคลอดบุตร

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ว่านสาวหลง (หัวเห้ง)

๒ รากจืด (ใบ

๓ เตยหอม (ใบ

๔ มะกรูด (ผิวมะกรูด

๕ พลับพลึง (ใบ

๖ เสลดพังพอนตัวเมีย (ทั้ง ๕

๗ ไพล (เหง้า

๘ ย่านางแดง (ราก

๙ ฝาง (แก่น

๑๐ เจตมูลเพลิงแดง (ราก

สรรพคุณ บำรุงหัวใจ

สรรพคุณ แก้ไข้ ถอนพิษ

สรรพคุณ แก้อ่อนเพลีย

สรรพคุณ ขับระดู

สรรพคุณ แก้ฟกช้ำ

สรรพคุณ แก้ฟกช้ำ

สรรพคุณ แก้ฟกช้ำ เคล็ดบวม

สรรพคุณ บำรุงโลหิต

สรรพคุณ บำรุงโลหิต

สรรพคุณ บำรุงโลหิต ขับประจำเดือน

วิธีใช้

นำสมุนไพรมาใช้ในการอบไอน้ำสมุนไพรของมารดาหลังคลอดบุตร เป็นยาใช้ภายนอก

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

จังหวัดอำนาจเจริญ

๒. ยาแก้วิงเวียนศีรษะ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน นิดา อุปพันธ์

ที่มาและความสำคัญ

อาการวิงเวียนศีรษะเกิดขึ้นได้ทุกเพศ ทุกวัย พบมากในผู้สูงอายุ ยาแก้ลมวิงเวียนมักมีหลายรูปแบบ การพัฒนายาแก้ลมวิงเวียนให้เป็นตำรับของจังหวัดอำนาจเจริญนั้น ย่อมเกิดประโยชน์มากกว่า

สรรพคุณ

แก้วิงเวียนศีรษะ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ น้ำนมราชสีห์ (ทั้งต้น)	สรรพคุณ ใช้ต้บร้อน แก้พิษ แก้ลมวิงเวียน ขับน้ำนม ผดผื่นคัน
๒ ขิง	สรรพคุณ รักษาอาการท้องอืด เพื่อ เสียตท้อง
๓ กฤษณา (เนื้อไม้)	สรรพคุณ บำรุงหัวใจ บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ
๔ พิกุล (ดอก)	สรรพคุณ แก้ไข้ บำรุงหัวใจ แก้ปวดหัว แก้เจ็บคอ

น้ำนมราชสีห์

ขิง

กฤษณา

พิกุล

วิธีใช้

ต้มดื่มหลังอาหารเช้า กลางวัน เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ระวังการใช้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม

๓. ตำรับยาแผลไฟไหม้น้ำร้อนลวก

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน บัวกัน ชันธวิชัย

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก เดิมเป็นของหมอพื้นบ้าน ชื่อ นายบัวกัน ชันธวิชัย มีสรรพคุณรักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ขณะนี้การพัฒนาตำรับยาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก ซึ่งอยู่ระหว่างการเตรียมข้อมูลเพื่อเสนอให้มีการพัฒนาเป็นตำรับยาของจังหวัดอำนาจเจริญ

สรรพคุณ

รักษาแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ น้ำมันมะพร้าว สรรพคุณ แก้แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก รักษาโรคผิวหนัง กลาก

๒ ขมิ้นชัน สรรพคุณ ลดอาการฟกช้ำ แก้ปวดเมื่อย สมานแผล

๓ เกลือ สรรพคุณ รักษาเนื้อหนัง แก่น้ำเหลืองเสีย

น้ำมันมะพร้าว

ขมิ้นชัน

เกลือ

วิธีใช้

ทาบริเวณแผล เช้า เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

จังหวัดอุบลราชธานี

๑. ตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว

ผลการนวดไทยร่วมกับการใช้ยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว ต่อการลดอาการปวดกล้ามเนื้อเรื้อรัง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้

“ โรงพยาบาลตระการพืชผล, โรงพยาบาลดอนมดแดง ”

ผลงาน แพทย์แผนไทย

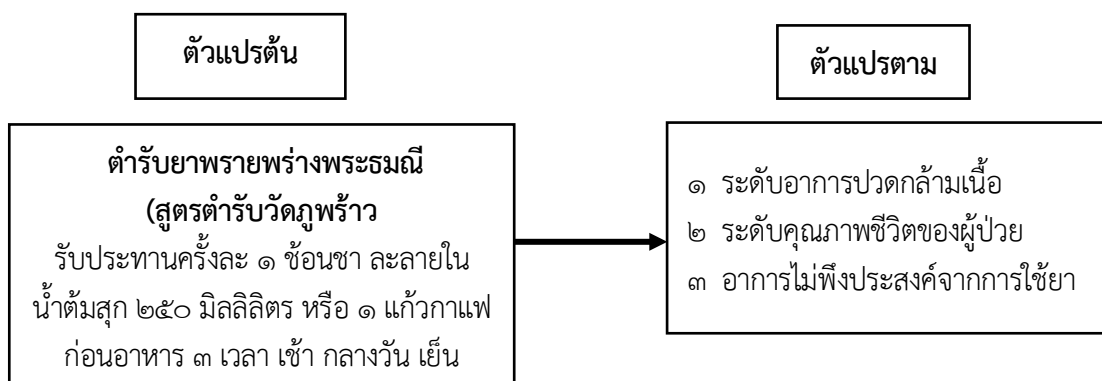
บทนำ

ตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว ประกอบด้วยสมุนไพร ๖ ชนิด โดยที่สมุนไพรหลักในตำรับ ได้แก่ กัญชา เมล็ดพริกไทย เหนง้าชิงแห้ง ซึ่งตำรับยามีสาระสำคัญที่แตกต่างกันไปอาจส่งผลให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ และประสิทธิผลของตำรับยาแผนไทยแตกต่างจากสารสกัดกัญชาที่มีการศึกษามาก่อนหน้า นอกจากนี้ตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว ซึ่งมีข้อบ่งชี้หลักในการรักษากล้ามเนื้อแข็งเกร็งและกล้ามเนื้ออ่อนแรงในผู้ป่วยปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ อาการปวดกล้ามเนื้อเรื้อรัง ทำให้ต้องมีการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันยังไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับรูปแบบการส่งจ่ายยา การปรับขนาดยา รวมทั้งข้อมูลด้านอาการไม่พึงประสงค์ ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลและรูปแบบการส่งใช้ต่อการลดอาการปวดกล้ามเนื้อเรื้อรัง ของตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว โดยข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์สำหรับแพทย์แผนไทยในการส่งใช้และติดตามประสิทธิผลและความปลอดภัยของตำรับยา ต่อไป

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อเปรียบเทียบการลดอาการปวดของผู้ป่วยก่อนและหลังที่ได้รับการรักษาภาวะปวดกล้ามเนื้อเรื้อรังด้วยตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว
- ๒ เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยก่อนและหลังที่ได้รับการรักษาภาวะปวดกล้ามเนื้อเรื้อรัง ด้วยตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว
- ๓ เพื่อศึกษาและติดตามอาการไม่พึงประสงค์ของผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาปวดกล้ามเนื้อเรื้อรัง ด้วยตำรับยาพรายพรางพระธมณี (สูตรตำรับวัดภูพร้าว

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาเชิงทดลองแบบ single-blinded randomized controlled trial โดยปกปิดอาสาสมัคร

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยที่มารับบริการในคลินิกกัญชาทางการแพทย์ ที่ได้รับการรักษาด้วยตำรับยาพรายพรา่งพระธมณี (สูตรตำรับวัตถุพรา้ง จำนวน ๖๐ คน

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยโดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับของคุณภาพชีวิตใช้ค่ากลางและพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (median and interquartile range)

๒ ข้อมูลระดับความปวดใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบระดับความรุนแรงของความปวดและระดับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยที่มารับบริการที่คลินิกกัญชาทางการแพทย์ ติดตามผล จำนวน ๑๐ ครั้ง ที่มารับการรักษา ด้วยสถิติ repeated measure ANOVA และ Fried mantes

๓ ข้อมูลด้านความปลอดภัย ใช้สถิติแจกแจงความถี่ ร้อยละ และประเมินอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาด้วย Naranjo's algorithm

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

๑ เสนอโครงร่างการวิจัยต่อคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาวิจัยในคน

๒ คัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยอธิบายให้ผู้ป่วยทราบเกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการ

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย

เขตสุขภาพที่ ๑๑

เขตสุขภาพที่ ๑๑ ประกอบด้วย ๗ จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร นครศรีธรรมราช พังงา ภูเก็ต ระนอง และสุราษฎร์ธานี

๑. ตำรับยาลดอาการอยากยาเสพติด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน ยาริต รักจิตต์

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาลดอาการอยากยาเสพติด ของนายยาริต รักจิตต์ ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญามาจากบิดา ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน และในชุมชนที่นายยาริตอาศัยอยู่มีปัญหาของเยาวชนในชุมชนติดยาเสพติดจำนวนมาก จึงได้นำตำรับยานี้มาใช้ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นเวลา ๒๐ ปี และได้ผลกับผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ ๖๐ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ป่วย และครอบครัวด้วย

สรรพคุณ

ช่วยลดอาการอยากยาเสพติด

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เถารางจืด	สรรพคุณ แก้อ่อนใน กระหายน้ำ ลดพิษจากสารพิษ
๒ เถาบอระเพ็ด	สรรพคุณ แก้ไข้ เป็นยาขมเจริญอาหาร
๓ เปลือกต้นจิกทะเล	สรรพคุณ บรรเทาอาการปวดศีรษะ ช่วยให้นอนหลับได้
๔ รากอากาศชิงช้าชาลี	สรรพคุณ แก้ไข้ แก้อ่อนในกระหายน้ำ ทำให้อาเจียน
๕ รากปลาไหลเผือก	สรรพคุณ ถ่ายพิษต่าง ๆ แก้ไข้ บำรุงกำลัง

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ล้างทำความสะอาดตัวยาทั้งหมด และตากให้แห้ง
- ๒ นำตัวยาทั้งหมดมาคั่วในกระทะ เพื่อให้ตัวยาแห้งสนิท เพื่อฆ่าเชื้อจุลินทรีย์
- ๓ นำตัวยาทั้งหมดไปต้ม โดยใส่น้ำให้ท่วมตัวยา ต้มนาน ๑๕ - ๓๐ นาที
- ๔ ยกตัวยาลงวางให้เย็น

วิธีใช้

ดื่มครั้งละ ๑ ช้อนชา วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า เย็น (รับประทานติดต่อกัน ๗ วัน)

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ หลังกินยา ๒ - ๓ วันแรก อาจมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน
- ๒ ห้ามใช้ในผู้ป่วยโรคหัวใจ

๒. ยาสมุนไพรรักษากระดูก

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน สนาน รอดนัครเศรษ

ที่มาและความสำคัญ

ยาสมุนไพรรักษากระดูก ของนายสนาน รอดนัครเศรษ ได้รับ การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบิดา ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ในชุมชนที่ นายสนาน และเป็นหมอพื้นบ้านที่ให้การรักษาโรคเกี่ยวกับโรคทางกระดูก และกล้ามเนื้อ เช่น กระดูกหัก เท้าพลิก มือสั่น โดยให้การรักษามาแล้ว ๑๘ ปี นายสนาน นัครเศรษ ได้เก็บทะเบียนผู้มารับบริการ โดยมีการรักษา ผู้ป่วย มากกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน (เฉลี่ยประมาณ ๑๕ คนต่อวัน โดยใช้ยา สมานแผลรักษากระดูก เป็นตัวยาหลักที่ใช้รักษาผู้ป่วย

สรรพคุณ

ช่วยสมานแผล สมานกระดูก รักษาแผลสด แผลกดทับ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เทียนทั้ง ๕ (เทียนขาว เทียนดำ เทียนแดง เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตุ๊กแตน

สรรพคุณ แก้ลม แก้พิษโลหิต บำรุงธาตุ

๒ น้ำมันงา

สรรพคุณ บำรุงผิวพรรณ บรรเทาอาการปวดข้อ

๓ น้ำมันมะพร้าว

สรรพคุณ บำรุงผิว ช่วยลดอาการระคายเคือง ทำให้ชุ่มชื้น

๔ ไข่ไก่ (เฉพาะไข่ขาว

สรรพคุณ สร้างและซ่อมแซมกล้ามเนื้อ

เทียนขาว

เทียนดำ

เทียนแดง

เทียนข้าวเปลือก

เทียนตาตุ๊กแตน

วิธีใช้

๑ ผสมเทียนทั้ง ๕ เข้ากับน้ำมันงา น้ำมันมะพร้าว ไข่ขาว ในอัตราส่วนที่เท่ากัน

๒ ใช้ทาบริเวณแผลสด แผลกดทับ หรือกรณีที่เกี่ยวข้องกับกระดูก ทาบนผิวหนัง แล้วพันด้วยสำลี ก่อนใส่เฝือก ไม้ไผ่ โดยการใช้คาถาร่วมด้วย

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ระวังในผู้ที่แพ้เกสรดอกไม้ และสมุนไพร

๓. ครีมผักบุ้งทะเล

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.บ้านทุ่ง ”

ผลงาน ชูสนา मुखศรีประเสริฐ

ที่มาและความสำคัญ

จังหวัดกระบี่ เป็นจังหวัดที่ติดกับทะเลอันดามัน และมีการท่องเที่ยวทางทะเลเป็นส่วนใหญ่ อุบัติเหตุที่เกิดจากทางทะเล เช่น การโดนแมงกะพรุนสัมผัส มักพบได้บ่อยในนักท่องเที่ยว เนื่องจากแมงกะพรุนตัวจะใส และนักท่องเที่ยวยังไม่ได้ระมัดระวังตัวเอง เมื่อลงเล่นน้ำอาจจะสัมผัสกับแมงกะพรุนและเกิดพิษได้ นักท่องเที่ยวและชาวบ้านมักจะใช้ผักบุ้งทะเลนำมาชยี้ และทาบริเวณที่สัมผัสกับแมงกะพรุน นางสาวชูสนา मुखศรีประเสริฐ แพทย์แผนไทย เล็งเห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น จึงคิดหาวิธีที่จะสามารถใช้ผักบุ้งทะเลได้ง่ายและรวดเร็วที่สุด จึงพัฒนาครีมผักบุ้งทะเลขึ้นมา เพื่อให้ง่ายต่อการพกพาและการทำงาน

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

ผู้ที่มีอาการคันตามผิวหนัง และผู้ที่โดนพิษจากแมงกะพรุน

สรรพคุณ

แก้อาการคันตามผิวหนัง อาการอักเสบจากพิษแมงกะพรุน

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ สารจับประจุในน้ำ	๑	กรัม
๒ สารให้ความหนืด	๕๐	กรัม
๓ กลีเซอริน	๔๐	กรัม
๔ สารกันเสีย	๑๐	กรัม
๕ น้ำสะอาด	๑.๕	กิโลกรัม
๖ ใบผักบุ้งทะเล	๕๐๐	กรัม

วิธีใช้

ทาบริเวณผิวหนังที่มีอาการคัน จนกว่าจะหาย

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ระวังในผู้ที่แพ้เกสรดอกไม้ แพ้สมุนไพรร และแพ้ผักบุ้งทะเล

๑. สมุนไพรพอกเข้า

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.ตะโก ”

ผลงาน อนุรักษ์ เทพวงศ์

ที่มาและความสำคัญ

นางอนุรักษ์ เทพวงศ์ อสม. เป็นผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรด้านการแพทย์แผนไทยและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อใช้สมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน ลดอาการปวด อักเสบในข้อเข้าของผู้สูงอายุ ทำการรักษาในชุมชน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๕ – ปัจจุบัน

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

ใช้ในผู้ป่วยที่มีอาการปวด อักเสบในข้อเข้าของผู้สูงอายุ

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวด อักเสบบริเวณข้อเข้า

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ผักเสี้ยนผี

๒ ไพล

๓ ผิวมะกรูด

๔ พริกไทย

๕ เกลือป่น

๖ เหล้าขาว

๗ ผ้าขาวบางสำหรับห่อสมุนไพร

ตำรับยาพอกเข้า

การพอกเข้า

วิธีใช้

๑ นำสมุนไพรทุกชนิดที่เตรียมไว้ตำ คลุกเคล้าผสมให้เข้ากัน

๒ แล้วผสมกับเหล้าขาว นำสมุนไพรห่อผ้าขาวบางพอประมาณ

๓ พอกเข้าที่ปวด ทิ้งไว้อย่างน้อย ๓๐ นาที ทำวันละ ๑ ครั้ง ติดต่อกัน ๓ - ๕ วัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. น้ำเหลืองพญาวาน

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน อนงค์ ดอกยี่สุ่น

ที่มาและความสำคัญ

นางอนงค์ ดอกยี่สุ่น เป็นหมอพื้นบ้านใช้ตำรับสมุนไพรนี้ในการรักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ หัวต และแมลงกัดต่อย โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๗

สรรพคุณ

รักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ หัวต และแมลงกัดต่อย

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ขมิ้นชัน สรรพคุณ ช่วยลดอาการฟกช้ำ บวม บรรเทาอาการปวดไหล่ แขน ข้อต่อ
- ๒ ไพรเหลือง สรรพคุณ แก้ฟกช้ำ เคล็ดขัดยอก บวม แก้เหน็บชา เส้นตึง
- ๓ ไพลดำ สรรพคุณ ยาอายุวัฒนะบำรุงร่างกาย รักษาอาการเคล็ดขัดยอก ฟกช้ำ แก้เหน็บชา
- ๔ เมนทอล สรรพคุณ ช่วยบรรเทาอาการวิงเวียนศีรษะ หน้ามืดตาลายและอาการหวัด คัดจมูก
- ๕ การบูร สรรพคุณ บรรเทาอาการคัดจมูกและเวียนศีรษะบรรเทาปวด และลดอาการทางผิวหนัง
- ๖ พิมเสน สรรพคุณ แก้ลมวิงเวียนหน้ามืด หัวใจอ่อน ทำให้ชุ่มชื้น ช่วยดับพิษร้อนในร่างกาย

ขั้นตอนการทำ

นำสมุนไพรทั้งหมดมาล้างทำความสะอาด และหั่นสมุนไพรให้มีขนาดเล็ก และนำมาเคี้ยวโดยใช้ความร้อน

วิธีใช้

ทานวดบริเวณที่ปวด และแมลงกัดต่อย สูดดมแก้คัดจมูก

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๒. ตำรับยากรวน ๑๐๘

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.บ้านควนเงิน ”

ผลงาน รมลทิพย์ บวรวิชัยพรธนา

ที่มาและความสำคัญ

เป็นตำรับยากรวน ๑๐๘ ใช้มาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ สืบทอดต่อกันมาจากหลวงปู่ทศ หลวงปู่เจียม หลวงปู่กระจำง หลวงปู่ลอบ และหลวงพ่อมหา ซึ่งท่านมหาขวัญชัย อคฺชโย ฌ วัดน้ำตกคีรีวงก์ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร และบรรดาลูกศิษย์ได้เรียนรู้สืบทอด และนำตำรับยาเพื่อมาช่วยเหลือรักษาผู้ป่วย จนถึงปัจจุบัน

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

ในกลุ่มอาการขับของเสีย ช่วยระบาย

สรรพคุณ

- ๑ ชำระโทษโรคเรื้อรังให้สิ้นตกไป
- ๒ รักษาโรคที่เกี่ยวกับระบบไหลเวียนโลหิต ระบบประสาท ระบบทางเดินหายใจ ระบบทางเดินอาหาร ระบบโครงสร้างกระดูกและกล้ามเนื้อ ระบบทางเดินปัสสาวะและระบบสืบพันธุ์
- ๓ ถ่ายอุจจาระที่คั่งค้าง ระบายลม

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เนื้อฝักคูณ	สรรพคุณ โรคกระเพาะอาหาร เป็นยาถ่าย ต้มดื่มแก้ไข้ แก้แผลเรื้อรัง
๒ เนื้อมะขามเปียก	สรรพคุณ ช่วยระบาย ช่วยบำรุงผิวพรรณ
๓ ใบมะขามแขก บดผง	สรรพคุณ ขับลมในลำไส้ช่วยรักษาโรคกรดไหลย้อน ท้องผูก ใช้เป็นยาถ่ายพยาธิ
๔ เกลือ	สรรพคุณ ดับร้อน ถอนพิษ ช่วยระบาย ระงับการอาเจียน แก้คอแห้ง
๕ น้ำตาลแดง (หรือน้ำผึ้ง)	สรรพคุณ บำรุงกำลังช่วยให้เลือดไหลเวียนได้ดี น้ำตาลช่วยดับร้อน ถอนพิษ

วิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๑ ก่อน ขนาดเท่านี้วโป่งมือของผู้ป่วย วันละ ๑ ครั้ง ก่อนนอน ติดต่อกัน ๗ วัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ สตรีมีครรภ์ ห้ามรับประทาน เนื่องจากอาจมีอาการใช้ท้อง อาจส่งผลต่อทารกในครรภ์
- ๒ ห้ามใช้กับเด็กต่ำกว่า ๑๒ ปี และผู้ป่วยโรคไต (ระยะฟอกไต)

๑. น้ำมันเหวดดา

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอบ้านทับปุด ”

หมอพื้นบ้าน ประทุม งามสม

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาน้ำมันเหวดดา ของหมอประทุม งามสม ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบิดา ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านตำบลทับปุด อำเภอบ้านทับปุด จังหวัดพังงา เริ่มเป็นหมอพื้นบ้านตั้งแต่อายุ ๓๐ ปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๖ และยังเป็นหมอพื้นบ้านที่ให้การรักษาโรคเกี่ยวกับโรคกระดูกขาวย ไข้ทับกระดูก ริดสีดวง ริดสีดวงลำไส้ โรคผิวหนัง อากาธา ท้องมาน

สรรพคุณ

ช่วยสมานแผลสดแผลติดเชื้อ แผลในปาก แผลกดทับ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ หญ้าเกล็ดหอย	สรรพคุณ แก้ไข้ ดับพิษร้อน แก้ร้อนในกระหายน้ำ
๒ ใบทับทิม	สรรพคุณ แก้ท้องร่วง สมานแผล
๓ ลูกกล้วยพังงา	สรรพคุณ แก้ร้อนใน แก้ท้องเสีย
๔ เนื้อมะพร้าว มีหน่อ	สรรพคุณ บำรุงกำลัง ขับพยาธิ

หญ้าเกล็ดหอย

ใบทับทิม

กล้วยพังงา

เนื้อมะพร้าว

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ล้างทำความสะอาดด้วยยาทั้งหมด
- ๒ นำตัวยาทิ้งหมาดมาผสมกับเนื้อมะพร้าว
- ๓ นำตัวยาทิ้งหมากับเนื้อมะพร้าว ตำให้เป็นเนื้อเดียวกัน
- ๔ นำยาที่ได้เป็นเนื้อเดียวกัน ตากแดดให้แห้ง
- ๕ นำไปคั้นเอาน้ำมัน

วิธีใช้

ทาบริเวณที่มีอาการ วันละ ๓ ครั้ง เช้า กลางวัน ก่อนนอน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๒. ยาริดสีดวง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอบับปุด ”

หมอพื้นบ้าน เป้า ปั่นทอง

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาริดสีดวงหมอเป้า ปั่นทอง ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาดำรียามาจากตาหัด ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านตำบลทับปุด อำเภอบับปุด ถ่ายทอดให้ก่อนตาย เริ่มเป็นหมอพื้นบ้านทำยารักษาริดสีดวง มา ๔ ปี ในช่วง ๑ ปีมีคนมารักษาประมาณ ๑๐ คน มีคนไข้ทั้งใน และจากต่างจังหวัดมารับบริการ

สรรพคุณ รักษาริดสีดวง

ส่วนประกอบตำรับยา

๑ หัวข่าเล็ก	๑๕ รากเจตมูลเพลิง
๒ หัวข่าใหญ่	๑๖ หัวงอ
๓ หัวไพล	๑๗ รากทั้ง ๕
๔ หัวเปราะ	๑๘ โกลฐทั้ง ๙
๕ หัวกระชาย	๑๙ กระวาน
๖ หัวกระเทียม	๒๐ กานพลู
๗ ขมิ้นอ้อย	๒๑ ดีปลี
๘ ขมิ้นชัน	๒๒ พริกไทยดำ
๙ ออกด้า-ออกขาว-ออกลาย-ออกนก	
๑๐ บุกบ้าน-เถื่อน	๒๓ ยาดำ
๑๑ หัวกลอย	๒๔ การบูร
๑๒ หัวอุตพิ	๒๕ ดีเกลือ
๑๓ สับปะรดแดง-เขียว	๒๖ เกลือ
๑๔ หัวขิง	๒๗ เนื้อมะพร้าวมีหน่อ

ขั้นตอนการทำ

- ๑ ล้างทำความสะอาดตัวยาทั้งหมด
- ๒ นำตัวยาทั้งหมดมาบดผสมรวมกัน
- ๓ นำตัวยาที่บดผสมกับเนื้อมะพร้าว
- ๔ วางกระทะตั้งไฟปานกลาง
- ๕ ใส่ตัวยาและเนื้อมะพร้าวเคี้ยวจนงวดและทองคาถา

วิธีใช้

นำยามาปั้นผสมน้ำผึ้งเป็นลูกกลอนรับประทาน
เช้า เย็น หลังอาหาร

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. การนวดคัดท้อง

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอบ้านทับ ”

หมอพื้นบ้าน หลอบ กล้ามาศ

ที่มาและความสำคัญ

นางหลอบ กล้ามาศ อาศัยอยู่ ตำบลบางเหรียง อำเภอบ้านทับ จังหวัดพังงา ปัจจุบันอายุ ๗๖ ปี เป็นหมอดำแย ในตำบลบางเหรียง ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญามาจากมารดา ให้รักษามาเป็นระยะเวลา ๓๕ ปี ใน พ.ศ. ๒๕๖๖ มีคนไข้มารับบริการประมาณ ๕ คน

ขั้นตอนการรักษา

การนวดคัดท้อง ปรับท่าเด็ก จะทำการรักษาหญิงตั้งครรภ์ตั้งแต่ ๔ เดือนขึ้นไปเพื่อลดอาการปวดท้องในหญิงตั้งครรภ์

๑ เขี่ยบนวดคลายอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

๒ นวดคัดท้อง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ไม่ควรนวด หากมีอายุครรภ์ ตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์จนถึง ๓ เดือน
- ๒ ไม่ควรนวด ในสตรีที่มีอายุครรภ์ ๖ เดือนขึ้นไป มดลูกจะไปกดเส้นเลือดดำ เส้นเลือดแดงไปกดในท้อง ในลำไส้
- ๓ หากมีอาการท้องแข็ง ปวดท้อง เจ็บ ๆ ตึง ๆ ที่ท้อง ควรพบแพทย์แผนปัจจุบันทันที

๑. เม็ดฟูสมุนไพรรักษาเท้า

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.เชิงทะเล ”

ผลงาน รพ.สต.เชิงทะเล

ที่มาและความสำคัญ -

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

ใช้ในพื้นที่ให้บริการคลินิกแพทย์แผนไทย รพ.สต.เชิงทะเล กลุ่มผู้ที่มีอาการปวดเมื่อยบริเวณเท้า

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเมื่อยเท้า ผ่อนคลายความเหนื่อยล้า ช่วยให้นอนหลับได้ง่ายและดับกลิ่นเท้า

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ sodirm Bicarbonat
- ๒ Citric Acid Anhydrous
- ๓ น้ำมันมะกอก
- ๔ กลิ่นตะไคร้หอม
- ๕ แป้งข้าวโพด
- ๖ ผงไพล
- ๗ ผงผักเสี้ยนผี
- ๘ ผงดองดึง
- ๙ ผงขมิ้นชัน

ขั้นตอนการทำ

นำส่วนประกอบทั้งหมดมาผสมกัน แล้วปั้นเป็นก้อน ขนาดตามต้องการ นำไปตากแดด ๑ - ๒ วัน

วิธีใช้

- ๑ เตรียมน้ำอุ่นใส่ลงในกะละมังให้ท่วมในระดับข้อเท้า
- ๒ เช็ดอุณหภูมิของน้ำให้พออุ่น
- ๓ ใส่เม็ดฟู ๑ ก้อน แล้วแช่เท้าในน้ำสมุนไพรรักษาเท้า ประมาณ ๑๐ - ๑๕ นาที

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ หากอุณหภูมิสูงเกินไป อาจทำให้ผิวหนังบริเวณเท้าแดง หรือเกิดอาการพุพองได้
- ๒ ไม่ควรแช่หากเท้ามีบาดแผล เพราะอาจทำให้แผลหายช้า เสี่ยงติดเชื้อ หรืออาการลุกลามมากกว่าเดิม
- ๓ ผู้ป่วยบางโรคไม่ควรแช่ เช่น ผู้ป่วยโรคเบาหวาน เพราะอาจเกิดอาการต่าง ๆ ตามมาได้ โดยในผู้ป่วยโรคเบาหวาน อาจเกิดแผลพุพองจากการแช่เท้าและแผลก็จะหายช้ากว่าปกติ ทั้งนี้ หากต้องการแช่ จำเป็นต้องระวังเรื่องอุณหภูมิของน้ำเป็นพิเศษ

๑. ตำรับยาบรรเทาโรคสัตว์

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน ชุ่ม สุวรรณไพร

ที่มาและความสำคัญ

ยาบรรเทาโรคสัตว์ ผู้คิดค้นคือ นายชุ่ม สุวรรณไพร (เสียชีวิตแล้ว โดยมี นายวิเชียร สุวรรณไพร เป็นผู้สืบทอด เริ่มให้การรักษาดังแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๐ - ปัจจุบัน ยังให้การรักษายู้อยู่โดยรักษาที่บ้านของตน และเป็นทั้งรู้จักของคนในชุมชนเขี้ยวเหลียง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง ซึ่งให้การรักษาเกี่ยวกับผู้ที่เป็โรคสัตว์ทั้งภายในและภายนอก โดยวิธีการรักษามีการใช้คาถาปลุกเสกตัวยาก่อน และให้ผู้ป่วยนำกลับไปรับประทานที่บ้าน การรักษาแต่ละครั้งไม่มีค่าใช้จ่าย เพียงนำดอกไม้ ธูป เทียน (ขันธ ๕ และเหล้า ๔๕ ดีกรี มาด้วย ในครั้งแรกที่มาปรึกษา ปรึกษาแล้วแต่ผู้ป่วยไม่ได้มีการเรียกร้อยค่ารักษา หากผู้ป่วยหายจากอาการเจ็บป่วย หมอพื้นบ้านแนะนำให้ทำบุญต่อกบตร

สรรพคุณ

บรรเทาโรคสัตว์ทวาร ทั้งภายในและภายนอก ขับลม
จุกเสียด แน่นท้อง

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ บุกรอ (หัว, เหง้า ๕.๗๐ กรัม
สรรพคุณ ทำลายเนื้อร้าย (ริดสีดวง
- ๒ กลอย (หัว, เหง้า ๕.๗๐ กรัม
สรรพคุณ แก้อาการแข็งเป็นลำนท้อง ทำลาย
เนื้อร้าย
- ๓ ออกนก (หัว , เหง้า ๕.๗๐ กรัม
สรรพคุณ ทำลายเนื้อร้าย (ริดสีดวง
- ๔ ออกลาย (หัว, เหง้า ๕.๗๐ กรัม
สรรพคุณ ทำลายเนื้อร้าย (ริดสีดวง
- ๕ ออกขาว (หัว, เหง้า ๕.๗๐ กรัม
สรรพคุณ ทำลายเนื้อร้าย (ริดสีดวง
- ๖ ออกดำ (หัว, เหง้า ๕.๗๐ กรัม
สรรพคุณ ทำลายเนื้อร้าย (ริดสีดวง
- ๗ กระชาย (เหง้า ๕.๗๐ กรัม
สรรพคุณ ขับลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ,
- ๘ สะค้าน (เถา , กิ่งก้าน ๕.๗๐ กรัม
สรรพคุณ แก้อาการพิการ ขับลม แก้จุกเสียด
- ๙ ขมิ้นอ้อย (เหง้า ๕.๗๐ กรัม
สรรพคุณ สมานแผลลำไส้
- ๑๐ กระเทียมแดง (หัว, เหง้า ๕.๗๐ กรัม
สรรพคุณ ขับเลือดเน่าร้าย

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำสมุนไพรที่หามาได้ทั้งหมดตากแห้ง ให้แห้งสนิท
- ๒ นำมาบดให้ละเอียดที่สุด แล้วนำสมุนไพรแต่ละชนิดมาผสมตามจำนวนที่ระบุไว้ตามสูตร
- ๓ นำยามาปลุกเสกก่อนบรรจุขวด

วิธีใช้

- ๑ เตรียมภาชนะเพื่อป้อนยาให้เป็นเม็ด
- ๒ เทผงยาลงไปพอประมาณ
- ๓ ป้อนน้ำมะนาวใส่ผงยา ป้อนเป็นเม็ด
(ใช้เฉพาะน้ำมะนาวหรือน้ำอุ่น
- ๔ สังเกตดูว่าพอกลิ้งยาได้ไม่แตก จึงนำไปรับประทาน
- ๕ รับประทานวันละ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๑ เม็ด หลังอาหาร
เช้า เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามใช้ยานี้ในเด็กและสตรีมีครรภ์

๒. การพอกดินขาวสมุนไพรในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อเข่า

ประสิทธิผลของการพอกดินขาวสมุนไพรในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อเข่า

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระนอง ”

ผลงาน วัชรีย์ สกุลตั้ง

บทคัดย่อ

คลินิกแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระนอง มีผู้ป่วยมารับบริการจำนวนมาก โดยพบว่าโรคข้อเข่าเสื่อม เป็นหนึ่งในจำนวนหลาย ๆ โรคที่ตรวจพบและคัดกรองด้วยการแพทย์แผนไทย เป็นแนวทางการส่งเสริมสุขภาพประชาชนเพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ จากสถิติของผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อเข่าในคลินิกแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระนอง ปีพ.ศ. ๒๕๕๙ จำนวน ๒๙ คน ปีพ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวน ๔๘ คน และปีพ.ศ. ๒๕๖๑ จำนวน ๗๘ คน ซึ่งจากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามี จำนวนผู้ป่วยมากขึ้นทุกปี ทำให้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในผู้ป่วยโรคข้อเข่าเสื่อม การพอกเข่าเป็นภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยที่ใช้ในการรักษาผู้ป่วยโรคต่างๆ เช่น จับโปง ภูมิธาตุยัด และโรคกล้ามเนื้อและกระดูก ซึ่งได้มีการนำมาใช้ในระบบบริการสาธารณสุขมากยิ่งขึ้น และคลินิกแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระนอง ได้นำภูมิปัญญาการพอกเข่าสมุนไพรมาใช้ในการรักษาโรคข้อเข่าเสื่อมตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ปี ๒๕๖๒ เป็นต้นมา และได้พบว่า จากการใช้ผงพอกเข่าดินขาวสมุนไพร มีประสิทธิผลในการบรรเทาอาการปวดข้อเข่า ลดการบวมและการอักเสบได้ดี

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาประสิทธิผลของการพอกดินขาวสมุนไพรในผู้ป่วยที่มีอาการปวดข้อเข่า ที่มารับบริการในคลินิกแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระนอง เพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลของการพอกเข่าต่ออาการปวดข้อเข่าในผู้ป่วย และคำนึงถึงมาตรฐานของการให้บริการ เพื่อช่วยลดชะลอการเสื่อมของข้อเข่า ลดความรุนแรง ของโรคข้อเข่าเสื่อม

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อศึกษาอาการปวดข้อเข่า ก่อนและหลังการพอกดินขาวสมุนไพร
- ๒ เพื่อเปรียบเทียบอาการปวดข้อเข่าของผู้ป่วยก่อนและหลังการพอกดินขาวสมุนไพร

รูปแบบงานวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น

(Pre - Experimental Research

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้มารับบริการที่มีอาการปวดข้อเข่า ในคลินิกแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดระนอง จำนวน ๓๐ คน

สรุปผลการวิจัย

การเปรียบเทียบคะแนนความปวด ก่อนและหลังการพอกเข่าด้วยดินขาวสมุนไพร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยของความปวดก่อนการพอกเข่าด้วยดินขาวสมุนไพร เท่ากับ ๖.๓๗ และหลังการพอกเข่าด้วยดินขาวสมุนไพร เท่ากับ ๔.๒๓ เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติพบว่าคะแนนเฉลี่ยของความปวดหลังการพอกเข่าด้วยดินขาวสมุนไพร ลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๓. การบ่งต้อด้วยหนามหวายร่วมกับการพอกยาสมุนไพร

ประสิทธิผลของการบ่งต้อด้วยหนามหวายร่วมกับการพอกยาสมุนไพรตำรับคัมภีร์อภัยสันตาในผู้ป่วยโรคต้อเนื้อ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี จังหวัดระนอง

Effectiveness Of Pterygium Treatment Using Calamus Viminalis Needles with Herbal Poultice in Abhai Santa's Thai Traditional Medicine Formulary In Suksamran Hospital, Ranong Province

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ”

ผลงาน พิศาวาส์ ชิตเอื้อ, ปาลวัลย์ พรหมทรัพย์

บทคัดย่อ

การบ่งต้อด้วยหนามหวายเป็นวิธีการทางการแพทย์แผนไทยที่สืบทอดจากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผ่านการรักษาจริงโดยหมอพื้นบ้าน (กิตติ ลิ้มสยาม, ๒๕๖๔) เป็นศาสตร์การรักษาที่ได้รับการยอมรับจากกรมการแพทย์แผนไทยฯ กระทรวงสาธารณสุข จากราชกิจจานุเบกษา ประกาศสภาการแพทย์แผนไทยเรื่อง เกณฑ์มาตรฐานและกรรมวิธีการแพทย์แผนไทยผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนไทยประยุกต์ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นผู้มีความชำนาญในการรักษาด้วยวิธีการบ่งต้อด้วยหนามหวาย รวมถึงการพอกยาสมุนไพร จากตำรับคัมภีร์อภัยสันตา เป็นการใชยาพอกบริเวณหัวแม่เท้าผู้ป่วย ส่งผลไปยังดวงตาทำให้ตาสว่าง

กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ได้บูรณาการการรักษาโรคต้อเนื้อด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย ทั้งนี้เป็นวิธีการรักษาที่เสียค่าใช้จ่ายในการรักษาน้อย ข้อจำกัด รวมถึงข้อปฏิบัติของผู้ป่วยน้อย จึงเป็นอีกทางเลือกที่ดีในการรักษาโรคต้อเนื้อในปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เห็นว่า ควรมีการศึกษาถึงประสิทธิผลของการบ่งต้อด้วยหนามหวายร่วมกับการพอกยาสมุนไพรตำรับคัมภีร์อภัยสันตาในผู้ป่วยโรคต้อเนื้อ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี จังหวัดระนอง ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยนี้ จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการรักษาโรคต้อเนื้อและสามารถนำไปพัฒนาเป็นแนวทางเพื่อวางระบบการดูแลผู้ป่วยที่มีอาการผิดปกติเกี่ยวกับโรคตาาร่วมกับสหวิชาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบ่งต้อด้วยหนามหวายร่วมกับการพอกยาสมุนไพรตำรับคัมภีร์อภัยสันตาในผู้ป่วยโรคต้อเนื้อ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี จังหวัดระนอง

รูปแบบงานวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นวิจัยแบบทดลองเบื้องต้น (Pre Experimental Research) เปรียบเทียบวัดผลก่อน-หลัง (One group pre-post design)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยโรคต้อเนื้อทั้งเพศชายและหญิง ที่ได้รับการคัดกรองเบื้องต้นจากพยาบาลในโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ที่ผ่านการอบรมเรื่องการตรวจตา ได้รับการตรวจพบว่าเป็นต้อเนื้อระยะเวลาตั้งแต่ ๑ ปีขึ้นไป และมารับบริการโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี จังหวัดระนอง จำนวน ๓๐ คน

สรุปผลการวิจัย

หลังจากผู้ป่วยโรคต้อเนื้อที่มารับบริการโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี จังหวัดระนอง ได้รับการบ่งต้อด้วยหนามหวายร่วมกับการพอกยาสมุนไพรตำรับคัมภีร์อภัยสันตา ผู้ป่วยมีระดับความสามารถในการมองเห็น (VA) หลังการรักษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีกระบวนการในการทดลองดังนี้ให้ผู้ป่วยที่เป็นโรคต้อเนื้อที่ได้รับการคัดกรองเบื้องต้นจากพยาบาลตรวจวัดระดับความสามารถในการมองเห็น (VA) ก่อนการรักษาและดำเนินการทดลองโดยการบ่งต้อด้วยหนามหวาย ๓ ครั้ง ร่วมกับการพอกยาสมุนไพรตำรับคัมภีร์อภัยสันตาหลังสิ้นสุดกระบวนการทดลองให้ผู้ป่วยโรคต้อเนื้อตรวจวัดระดับความสามารถในการมองเห็น (VA) หลังการรักษา

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑. น้ำมันว่านสากเหล็ก

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ รพ.สต.โมถ่าย ”

หมอพื้นบ้าน ชัยสิทธิ์ หมวดทอง

ที่มาและความสำคัญ

น้ำมันว่านสากเหล็ก ของหมอชัยสิทธิ์ หมวดทอง ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบิดา ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน และในตำราหมุดขาว และเป็นหมอพื้นบ้านที่ให้การรักษาโรคเกี่ยวกับโรคกล้ามเนื้อโดยการนวด โดยใช้ น้ำมันว่านสากเหล็กในการนวด และรักษาแผลกดทับในผู้ป่วยติดเตียง เริ่มให้การรักษาตั้งแต่ อายุ ๑๒ ปี รวมระยะเวลาในการเป็นหมอพื้นบ้าน ๓๗ ปี

การนำมาใช้ใน รพ.สต.

ใช้ในผู้ป่วยติดเตียงที่มีแผลกดทับ

สรรพคุณ

ช่วยรักษาแผลกดทับ แผลสด แผลพุพอง

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ว่านสากเหล็ก
- ๒ ไพล
- ๓ ขมิ้นอ้อย
- ๔ ตะไคร้หอม
- ๕ พิมเสน

วิธีใช้ ใช้ทาภายนอก

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๒. ตำรับยาน้ำมันกัญชาลงตำเกาะเต่า สูตรที่ ๑

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลเกาะเต่า, โรงพยาบาลเกาะพะงัน, รพ.สต.บางไทร ”

ผลงาน แพทย์แผนไทย

ที่มาและความสำคัญ

นายอร่าม ลิ้มสกุล (ลุงดำ มีพื้นเพเป็นชาวเกาะพะงัน ได้รับสืบทอดองค์ความรู้จากบรรพบุรุษ ในการใช้สมุนไพรและกัญชารักษาโรค ประกอบกับการที่เคยได้เดินทางไปในที่ต่าง ๆ จึงได้มีการปรับปรุงวิธีการ รักษาจากเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการรักษาประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ในพื้นที่เกาะเต่า และเกาะพะงันไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี

การนำไปใช้ในโรงพยาบาล

ใช้ในผู้ที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อ นอนไม่หลับ

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ นอนไม่หลับ
เบื่ออาหาร

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ กัญชาสายพันธุ์ KD ๑	ราก	๓๕ กรัม
	กิ่งก้าน	๓๐ กรัม
	เมล็ด	๓๐ กรัม
	ใบ	๕๐ กรัม
	ช่อดอก	๑๐๐ กรัม
๒ MCT oil	น้ำมัน	๗๕๐ มิลลิลิตร

ขั้นตอนการทำ

- นำช่อดอกกัญชา ๑๐๐ กรัม ใบกัญชา ๕๐ กรัม กิ่งและเมล็ดกัญชา ๓๐ กรัม ราก ๓๕ กรัม มาฉีก และบดหยาบ
- นำวัตถุดิบที่ได้มาอบที่อุณหภูมิ ๑๒๐ องศา เป็นเวลา ๓๐ นาที
- นำวัตถุดิบที่เตรียมไว้มาใส่โหลขนาด ๓ ลิตร โดย เริ่มจากราก กิ่งและเมล็ด ใบ และช่อดอกตามลำดับ
- เติม Mct oil ลงไปจำนวน ๗๕๐ มิลลิลิตรหรือพอท่วมตัวยา จากนั้นปิดฝาและปล่อยให้ทิ้งไว้ ๑๒ ชั่วโมง
- ตั้งหม้อต้มหรือ water bath ใส่ น้ำให้ระดับ เท่ากับตัวยาในโหลและตั้งอุณหภูมิที่ ๘๐ องศา เซลเซียส

๖ นำโหลที่ใส่วัตถุดิบใส่ลงในหม้อต้มน้ำ แล้วคน เป็นระยะ ๆ เป็นเวลา ๖ ชั่วโมง

๗ กรองด้วยกระดาษกรองโดยเหลือน้ำมันไว้ใน โหลพอประมาณ

๘ บรรจุน้ำมันที่ได้จากการกรอง ลงในขวดที่ได้ เตรียมไว้

วิธีใช้

- โรคมะเร็ง และกลุ่มอาการปวดเรื้อรัง
รับประทานครั้งละ ๒ หยด วันละ ๒ - ๔ ครั้ง
หรือเมื่อมีอาการ
- กลุ่มอาการนอนไม่หลับ
รับประทานครั้งละ ๑ - ๒ หยด ก่อนนอน
- กลุ่มอาการเบื่ออาหาร
รับประทานครั้งละ ๑ หยด วันละ ๒ - ๔ ครั้ง
หรือเมื่อมีอาการ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

หมายเหตุ

- หากอาการไม่ดีขึ้นจากการติดตามอาการ และ ประเมินผลให้ปรับขนาดยาเพิ่มขึ้น ครั้งละ ๑ - ๒ หยด ทุกครึ่งชั่วโมง ขนาดสูงสุดไม่เกิน ๓๐ หยด ต่อวัน
- หากอาการดีขึ้น ประเมินผลให้ปรับขนาดยาลดลง ครั้งละ ๑ หยด ทุก ๑ สัปดาห์

๓. ตำรับยาเหลืงสุรราชฎร์ (ยาเหลืงนรินทร)

การศึกษาประสิทธิผลของตำรับยาครีมเหลืองสุราษฎร์ (เหลืองนรินทร์ ในการรักษาแผลเบาหวานและแผลกดทับ โรงพยาบาลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

Efficacy of Thai Herbal Preparations, Luang Surat Cream (Luang Narin) for Treatment of Diabetic Foot and Pressure Ulcers among Hospital in Surat Thani Province

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยนำมาใช้ “ โรงพยาบาลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ”

ผลงาน มุกริกา จันทรหอม, พิชญ์สินี ศรีแสง

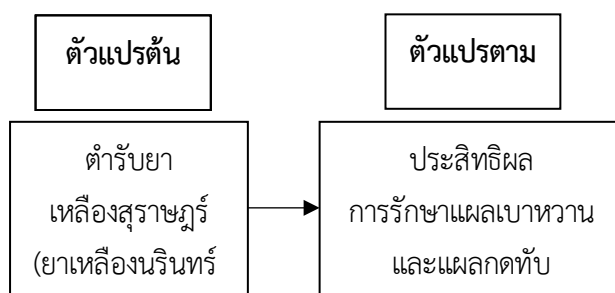
บทนำ

แผลเบาหวานและแผลกดทับ เป็นแผลเรื้อรังที่ไม่สามารถหายได้เองตามระยะเวลาของกระบวนการหายของแผลปกติ ซึ่งการรักษาที่รวดเร็วและเหมาะสม จะช่วยให้แผลหายได้ โดยไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ เพื่อศึกษาประสิทธิผลของตำรับยาครีมเหลืองสุราษฎร์ (เหลืองนรินทร์) ในการรักษาแผลเบาหวานและแผลกดทับในโรงพยาบาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ คือ ผู้ป่วยที่มาโรงพยาบาลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๒๑ แห่ง เพื่อรักษาแผลเบาหวานหรือแผลกดทับด้วยยาสมุนไพรตำรับยาครีมเหลืองสุราษฎร์ (เหลืองนรินทร์) ระยะเวลาศึกษาวิจัย จำนวน ๑๒ เดือน ซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยของโครงการ (Inclusion criteria) ประกอบด้วย ๑) อายุระหว่าง ๓๕ - ๗๕ ปี ๒) ไม่มีโรคประจำตัวหรือโรคร่วมที่มีผลต่อการหายของแผล ได้แก่ โรคติดเชื้อโรคมะเร็งที่มีลักษณะแพร่กระจายไปยังบริเวณที่เป็นแผล หัวใจวาย ภาวะที่ผู้ป่วยมีภูมิคุ้มกันต่ำ อันเนื่องมาจากโรคตับ โรคไต และโรคขาดสารอาหาร เป็นต้น ๓) ไม่ได้รับยาที่อาจส่งผลต่อการรักษา เช่น ยากลุ่ม glucocorticoids, cytotoxic drugs, immunosuppressive, ยาปฏิชีวนะ และยาทาแผลแผนปัจจุบัน เป็นต้น ๔) ระดับน้ำตาลในเลือด (HbA๑c) ไม่เกิน ๑๐ mg% ๕) ลักษณะแผลเป็นแผลเบาหวานหรือแผลกดทับระดับ ๑ - ๒ โดยแพทย์ประเมินแล้วว่าไม่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อที่รุนแรง ๖) ไม่มีประวัติการแพ้สมุนไพรที่เป็นส่วนประกอบของทั้งตำรับยาครีมเหลืองสุราษฎร์ (ยาเหลืองนรินทร์ ๗) ไม่มีประวัติการติดยาเสพติดที่รุนแรง และ ๘) ยินดีเข้าร่วมการวิจัย และได้ลงนามยินยอมเข้ารับการวิจัยโดยสมัครใจ

วัดภูประสงค์

เพื่อประเมินประสิทธิผลความปลอดภัยของตำรับยา
 เหลืองสุราษฎร์ (ยาเหลืองนรินทร ที่ใช้รักษาแผล
 เบาหวานและแผลกดทับในโรงพยาบาล ในจังหวัด
 สุราษฎร์ธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวางแผนงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสังเกตแบบ
ไปข้างหน้า (Prospective observational study)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยที่มารักษาที่โรงพยาบาลในจังหวัด
สุราษฎร์ธานี จำนวน ๒๑ แห่ง เพื่อรักษาแผล
เบาหวานหรือแผลกดทับด้วยยาสมุนไพรตำรับยา
ครีมเหลืองสุราษฎร์ (เหลืองนรินทร์)

การวิเคราะห์ข้อมูล/สถิติที่ใช้

โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ผลของการรักษา โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างของขนาดของแผลเฉลี่ย ณ วันที่ ๐, ๗, ๑๔, ๒๑, และ ๒๘ ของการรักษา โดยใช้สถิติอ้างอิง Repeated Measures ANOVA

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ลำดับ	แผนการดำเนินการ	ไตรมาสที่ ๑	ไตรมาสที่ ๒	ไตรมาสที่ ๓	ไตรมาสที่ ๔
๑	ขั้นตอนการเตรียมการ ๑.การศึกษาเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ๒.ระบุวิธีการวิจัย ๓.เสนอกรรมการจริยธรรม		←→		
๒	ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ๑.ดำเนินการผลิตตำรับยาฯ ๒.ส่งตรวจวิเคราะห์ปริมาณ สารสำคัญ		←→		→
๓	ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลผล วิเคราะห์ และ แปลผลข้อมูล				←→
๔	ขั้นตอนการเขียนรายงานและ นำเสนอผลงาน ๑.สรุปผลและรายงานผล ๒.เสนอผลงาน ๓.การเขียนและจัดพิมพ์รายงาน				←→

หมายเหตุ อยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย

เขตสุขภาพที่ ๑๒

เขตสุขภาพที่ ๑๒ ประกอบด้วย ๗ จังหวัด ได้แก่ ตรัง นราธิวาส ปัตตานี พัทลุง ยะลา สงขลา และสตูล

๑. ตำรับยารักษาโรคพิษสัตว์กัด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอย่อย ”

หมอพื้นบ้าน แปลก ยอดเรือง

ที่มาและความสำคัญ

หมอพื้นบ้าน นายแปลก ยอดเรือง อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๖/๑ ม.๒ ตำบลปากแจ่ม อำเภอย่อย จังหวัดตรัง ได้เริ่มศึกษาจากตำราของบิดาผู้ซึ่งได้เสียชีวิตไปในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ และเริ่มทำการรักษาผู้ป่วยรายแรก ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ โดยผู้ป่วยรายแรกที่ได้ทำการรักษา มาด้วยอาการถูกงูกัด หมอแปลก ยอดเรือง ได้ทำการรักษาตามหลักที่ได้สืบทอดต่อกันมา และได้ศึกษาเพิ่มเติมจากตำราที่บิดาให้ไว้ รวมระยะเวลาการเป็นหมอพื้นบ้าน ๔๐ ปี จำนวนผู้ป่วยที่เคยให้การรักษามาแล้วตลอด ๔๐ ปี เป็นจำนวน ๕,๒๐๐ คน

สรรพคุณ

รักษาพิษแมลงสัตว์กัด

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ กะลา (ใช้ฝนยาใส่)
- ๒ ถุง (ใช้ใส่ยา)
- ๓ เสดดพังพอน
- ๔ อดพิตทั้ง ๕ ยาเส้น (ยากลาย)
- ๕ หมาก
- ๖ พลุ
- ๗ น้ำปูน
- ๘ ยาผงขมิ้นชัน และตัวยาอื่น ๆ

ขั้นตอนการรักษา

- ๑ ตั้งถวายเป็นพานครุฑก่อนโดยใช้เครื่องบูชาครุฑตามรายละเอียด ดังนี้ หมาก ๙ คำ พลุ ๙ คำ รูป ๓ ด้าม เทียน ๑ ด้าม เงิน ๓ บาท และจะต้องมีข้าว ๑ ถุง น้ำ ๑ ถุง ซึ่งจะเป็นการปรุงอาหารแบบการทำกับข้าวทั้งตัว เช่น ปลา จะต้องปรุงพามาถวายเจ้าของโทษเจ้าของพิษ แยกต้องมีทั้งหัวทั้งหาง
- ๒ การเย็บกระธงจากใบตอง เพื่อใช้ใส่อาหารถวายในพานครุฑ ซึ่งประกอบด้วย ข้าว ๑๒ ที่ ข้าวตอก ดอกไม้ ข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวแดง ข้าวเจ้า แกง เหล้าขาว ขนมหาง ชนมขาว ขนมหั่ว ขนมนาง น้ำสวรรค์ (น้ำมะพร้าว)

วิธีการรักษา

- ๑ เริ่มการรักษาด้วยวิธีการมาบยา หรือเรียกว่า การมาบพิษ โดยวิธีการใช้คาถา และใช้เห็ดควักงูร่วมด้วยในการคาดพิษ เพื่อไม่ให้พิษลุกลามไปยังอวัยวะในร่างกายส่วนอื่น ๆ
- ๒ ยาที่ได้มานำมาปลุกเสกด้วยคาถา ๓๒ อักขระ
- ๓ เมื่อหมอแปลก ยอดเรือง ทำการปลุกเสกยาด้วยคาถาเรียบร้อยแล้ว ให้เอายามาทาที่บริเวณแผลงัดทันที และเวลาทายาที่แผลให้ทาลงล่าง ไม่ทาขึ้นบน
- ๔ นัดติดตามการรักษาภายในช่วงระยะเวลา ๓ วันติดต่อกัน

ข้อปฏิบัติ/ข้อห้ามสำหรับผู้ป่วย

- ๑ ห้ามรับประทานผักย่าน คือ ห้ามรับประทานผักที่ออกดอกออกผลเป็นเถาเป็นเส้นสายปลายย่าน และ
- ๒ ห้ามรับประทานปลาคลาน คือ ปลาดุก กุ้ง หอยปู และปลาแม่น้ำ

๒. ตำรับยาโรคสตรี

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอกันตัง ”

หมอพื้นบ้าน เลี่ยม ศรีอนันต์

ที่มาและความสำคัญ

ส.ต.เลี่ยม ศรีอนันต์ อายุ ๗๕ ปี เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนวัดควนกรวด จังหวัดพัทลุง และจบนักธรรมโทจากวัดคูนาสวรรค์ สืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษโดยมีพิธีมอบครู ใช้น้ำ ๑ ชัน พานบูชาครู หมากพลู ดอกไม้ ธูปเทียน จากนั้นนำน้ำที่เตรียมเสร็จมาตบบริเวณศีรษะและรดที่ฝ่ามือเป็นอันเสร็จกระบวนการ มอบครู เริ่มต้นเป็นหมอพื้นบ้านตอนเด็กๆ ติดตามบรรพบุรุษที่เป็นหมอพื้นบ้านไปทำคลอด และรักษาผู้ป่วยเรื่อยมา จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ไม่มีผู้สืบทอดองค์ความรู้ จึงจำเป็นต้องเป็นผู้สืบทอดต่อและเริ่มเป็นหมอพื้นบ้าน ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ระยะเวลาทั้งสิ้น ๓๖ ปี มีความเชี่ยวชาญ โรคสตรี เช่น ประจำเดือนมาผิดปกติ ไข้ทับระดูหรือระดูทับไข้ โลหิตเป็นพิษ

สรรพคุณ

รักษาโรคเกี่ยวกับสตรี อาการประจำเดือนมาผิดปกติ

วิธีใช้

รับประทาน ก่อนอาหาร เช้า เย็น ประมาณ ๑ แก้ว
กาแฟ ประมาณ ๑๐ วัน

ส่วนประกอบของตำรับ

โรคสตรี

๑ ยาแก้ระดูสตรีไม่ปกติ

เอาข่า ๙ ชิง ๙ ไพล ผักเสี้ยนผี ยาสี่อย่างนี้เอาสด ๆ พอสมควร คั้นเอาน้ำสิ่งละ ๒ ถ้วยตะไล น้ำมะนาว ๑ ถ้วยตะไล พริกไทยผง ๑ ถ้วยตะไล ชิงแห้งตำเป็นผง ๙ ถ้วยตะไล

๒ ยาต้มบำรุงเลือด

ใบมะกา ๑๒ ใบ ใบมะนาว ๑๐๘ ใบ มะกรูดผลผ่าสี่ เอาสาม (ยาต้ม หรือเอาฝาง แสมสาร แสมทะเล แกล่ หล้าไทร ใบมะกา ใบมะกา ใบไผ่ป่า หัวหญ้าชันกาด แห้วหมู อย่างละ ๒๐ เอาเสมอภาค

๓ ยาต้มดับพิษโลหิตระดู

หญ้าแพรก ๙ หล้าไทร ใบมะกา ใบมะค่าไก่ ใบส้มป่อย ฝางเสนทั้งสอง ยา ๘ เอาอย่างละ ๑ กำมือ ขมิ้นอ้อย ๕ แฉ่น บอระเพ็ด ๓ คีบ อ้อยแดง ๑ ปล้อง ข้าวเปลือก

๓ หยิบมือ สารส้ม ๑ บาท ก้านสะเดา ๓๓ ก้าน มูลโคดำพอควร

๔ ยาต้มแก้เลือดแห้ง

เอามะค่าไก่ทั้งห้า แก่นแสมสาร แก่นแสมทะเล ฝางเสน ใบมะกา สารส้ม ยาตำ เปลือกต้นทองหลาง ยาทั้ง ๕๘ สิ่งนี้หนัก ๕ บาท เกลือ ๓ ถ้วย ฝักคูณ ๓ ฝักรวม ๒๐ อย่าง

๕ ยาต้มถ่ายเลือดแห้ง

ให้เอาใบมะกา ใบส้มเสี้ยว ใบมะดัน ใบมะขาม ใบส้มป่อย ๑ กำมือ ข้าวเปลือก ๓ กำมือ ดินประสิว ๓ หยิบมือ ฝาง ๑๐ บาท ข่า ๒๐ บาท

๖ ยาต้มถ่ายแก้ระดูขัด

ใบมะขาม ใบส้มป่อย ใบมะกา ข่า ฝาง แก่นขี้เหล็ก เถาวัลย์เปรียง ผลสมอไทย ยา ๘ อย่างนี้เอาเสมอภาค ต้มสามเอาหนึ่ง แทรกดีเกลือ ตามกำลังธาตุ

๗ ยาแก้เลือดระดูขัด

ข้าวตากคั่วให้เหลือง ๘ บาท พริกไทย ๒ บาท ดีปลี ๙ บาท ตำผงเอาน้ำส้มซ่า น้ำส้มสายชูหรือน้ำสุรา ก็ได้เป็นยากระสาย

๘ ยาตองแก้เลือดเสีย ผอมแห้ง

ข้าวเหนียวหุงสุก ตากให้แห้ง ๑ ขนาน เถาคันแดงป่น ๒ ขนาน ยา ๓ สิ่งนี้ต้องด้วยน้ำสุก ตากไว้กลางแจ้ง รับประทานแก้เลือดเสีย

๙ ยาบารุงธาตุหญิงสาว

เบญจกูล ลูกผักชี วนน้ำ แห้วหมู พิลังกาสา
บอระเพ็ด ผิวมะกรูด ยา ๗ อย่างเอาเท่ากัน ตำเป็นผง
ละลายน้ำส้มซ่าหรือน้ำมะนาวหรือมะขามเปียก

๑๐ ยาต้มฟอกโลหิตระดู

ใบส้มเสี้ยว ใบส้มป่อย ผางเสน ใบมะขามแขก
มะขามเปียก รกมะดัน ส้มกุ่มทั้งสอง ผักเป็ดแดง
เถาคันแดง ใบไม้รวก

๑๑ ยาแก้ไข้ท้บระดูและระดูทับไข้

ใบมะขาม ใบส้มป่อย ใบส้มเสี้ยว หัวแห้วหมู
รากทองแตก ตรีผลา ลูกขี้กาแดง เถาเมวกแดง
พญามือเหล็ก ลูกกระดอม ขมิ้นอ้อย เม็ดคูน
แก่นฝาง จากจิงจ้อใหญ่ ทั้งหมดหนักอย่างละ ๑ บาท
ใส่ชาดำอีก ๑ บาท ใบมะกาก็ ๓ บาท ตำให้แหลก
ปั้นเป็นก้อนขนาดเท่าหัวแม่มือ รับประทาน
ก่อนอาหารเช้า เย็น

๑๒ ยาแก้มูกติด กระดังไทยทั้งห้า ข้าวเย็นเหนือ
ข้าวเย็นใต้ ยา ๓ สิ่งนี้เอาส่วนเท่ากันพอสมควร
ต้มรับประทาน ควรรับประทานยาต้มทั้งหมด
๓ หม้อ และหม้อที่ ๔ เป็นยาต้มตัดราก

ขั้นตอนการรักษา

๑ ชักประวัติ ตรวจร่างกาย

๒ การรักษา มีการยกพจนครุก่อนการรักษาเป็น
ค่าครุ ๓๙ บาท พร้อมด้วยหมาก พลู ฐูป เทียน ในการ
รักษาโรค มะเร็ง หอบหืด โลหิตสตรี โรคนอกเหนือจาก
นี้ไม่ต้องยกพจนครุก่อนการรักษา โดยรักษาโดยใช้
ยาสมุนไพร การนวด และการใช้คาถา

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามดื่มน้ำมะพร้าวอ่อน แต่ให้รับประทานแกน
สับปะรดแทน

๓. ตำรายาโรคผิวหนัง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน เชย สิงห์อินทร์

ที่มาและความสำคัญ

ตาหลวงเชย สิงห์อินทร์ แห่งบ้านหน้าควน จังหวัดตรัง เมื่อสมัยท่านเป็นเด็ก ท่านก็เข้ามาอยู่ในวัดกับพ่อท่านปลอด วัดอัมพวัน (โคกม่วง ตำบลเกาะเปียะ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง เมื่ออายุครบก็ได้บวชเป็นสามเณรอยู่กับพ่อท่านปลอด และเมื่ออายุครบ ๒๐ ปีบรรพชา ท่านก็ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ อุโบสถวัดอัมพวัน มีพ่อท่านปลอด วัดอัมพวัน เป็นพระอุปัชฌาย์ ตลอดมาท่านได้เล่าเรียนวิชาอาคมจากพ่อท่านปลอด และบวชอยู่กับพ่อท่านปลอดนานถึง ๖ พรรษา ภายหลังท่านได้ลาสิกขาออกมาประกอบครัว ซึ่งท่านได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากศิษย์พระอาจารย์ปาน วัดเขาอ้อ จังหวัดพัทลุง และตาหลวงเรือน วัดพิกุลทอง (ต้นกุล จังหวัดตรัง) ฤๅษีลอยองค์และพระปิตาโลยองค์ และท่านยังทำพิธีสะเดาะเคราะห์ น้ำมนต์รดหัว ผูกคอ รัด เจริญ และรักษาคนไข้ต่าง ๆ โดยเฉพาะต้องการกระทำด้วยมนต์ ด้วยคุณไสย และต้องเพทคุณ ภูตผีปีศาจต่าง ๆ

สรรพคุณ

รักษาอาการผดผื่นคัน แผลงสัตุว์กัดต่อย

ส่วนประกอบของตำรับ

ยาแก้ประดง ผื่นคัน น้ำเหลืองเสีย ผื่นหนอง

กำมะถัน ขันทองพยาบาท หัวข้าวเย็นทั้งสอง ปรอท ใบพลูแค รากมะกรูด พลุขาว เม็ดกระเบา หัวยัง โหระพากระปือ โหระพา แกแล สารหนู ทองพันชั่ง เมล็ดลำโพง เมล็ดสะบ้า เห็ดกระถินพิมาน ต้นเหงือกปลาหมอ ต้นผักเสี้ยนผี รากไม้รวก รากเล็บเหยี่ยว ช้างงาเดียว ต้นโทองเทง

ขั้นตอนการรักษา

ทำการรักษาบริเวณหน้าโตะหมูปูชา โดยหันหน้าเข้าหาหมอพื้นบ้าน และใช้น้ำมันเขากุ้มที่เคี่ยวเองทาบริเวณบาดแผล และร้ายคากา และจะให้น้ำมันเขากุ้มแก่ผู้ป่วย นำกลับไปทาต่อเองที่บ้าน

วิธีใช้

ทาบริเวณที่มีอาการ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๔. ตำรับยาโรคมะเร็ง

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน เขย สิงห์อินทร์

ที่มาและความสำคัญ

ตาหลวงเขย สิงห์อินทร์ แห่งบ้านหน้าควน จังหวัดตรัง เมื่อสมัยท่านเป็นเด็ก ท่านก็เข้ามาอยู่ในวัดกับพ่อท่านปลอด วัดอัมพวัน (โคกม่วง ตำบลเกาะเปียะ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง เมื่ออายุครบก็ได้บวชเป็นสามเณรอยู่กับพ่อท่านปลอด และเมื่ออายุครบ ๒๐ ปีบรรพชา ท่านก็ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ อุโบสถวัดอัมพวัน มีพ่อท่านปลอด วัดอัมพวัน เป็นพระอุปัชฌาย์ ตลอดมาท่านได้เล่าเรียนวิชาอาคมจากพ่อท่านปลอด และบวชอยู่กับพ่อท่านปลอดนานถึง ๖ พรรษา ภายหลังท่านได้ลาสิกขาออกมาประกอบอาชีพ ซึ่งท่านได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากศิษย์พระอาจารย์ปาน วัดเขาอ้อ จังหวัดพัทลุง และตาหลวงเรือน วัดพิงกุลทอง (ต้นกุล จังหวัดตรัง) ฤๅษีลอยองค์และพระปิตดาโลยองค์ และท่านยังทำพิธีสะเดาะเคราะห์ น้ำมนต์รดหัว ผูกคอธ เจริญ และรักษาคนไข้ต่างๆ โดยเฉพาะต้องการกระทำด้วยมนต์ ด้วยคุณไสย และต้องเพทคุณ ภูติผีปีศาจต่างๆ

สรรพคุณ

รักษาโรคมะเร็ง

ส่วนประกอบของตำรับ มะเร็งมดลูก

รากกระเทียม ๔ บาท
 สรรพคุณ แก้ลมจุกเสียด บำรุงธาตุ
 รากยอ ๔ บาท
 สรรพคุณ ยาระบาย แก้กระษัย
 ลูกจันทร์ ๔ บาท
 สรรพคุณ ขับลม แก้คลื่นไส้อาเจียน
 โศกกะออม ๔ บาท
 สรรพคุณ ถอนพิษไข้ ช่วยแก้พิษในร่างกาย
 สารส้ม ๒ บาท
 สรรพคุณ แก้ระดูขาว ขับปัสสาวะ
 ผักกาดน้ำ ๒ บาท
 สรรพคุณ ขับปัสสาวะ ดับพิษร้อน

ขั้นตอนการรักษา

สังเกตลักษณะภายนอก หน้าตา สีผิว และซักประวัติ สอบถามอาการหลังจากการรับประทานยาว่าเป็นอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะผู้ป่วยมะเร็งต้องกินยาตามที่กำหนด ติดตามอาการทุก ๓ - ๗ วัน

วิธีใช้

นำมาต้ม รับประทานก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น ครั้งละ ๑ ถ้วยชา

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามรับประทานปลาหมึก เนื้อสัตว์ทุกชนิด

๑. น้ำมันเขียวจากใบเสม็ดขาวและใบยอ (กือแลนารอ-มูดู

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ รพ.สต.บ้านบือราเป๊ะ ”

ผลงาน รพ.สต.บ้านบือราเป๊ะ

ที่มาและความสำคัญ

การศึกษาและสร้างนวัตกรรมนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสมุนไพรท้องถิ่นจังหวัดนราธิวาส ซึ่งพบว่า ใบเสม็ดขาว และใบยอบ้าน เป็นพืชที่มีสรรพคุณในการลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ผู้ศึกษาได้พัฒนาเป็นน้ำมันเขียว มีการดำเนินการ ๒ ส่วน ได้แก่ ขั้นตอนที่ ๑ การสกัดใบเสม็ดขาวให้ได้น้ำมันสำหรับใช้ในการลดอาการปวดเมื่อย ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการ ทบทวนวรรณกรรม สร้างผลิตภัณฑ์ ทดลองใช้ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์ โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ หลักเกณฑ์ทดสอบน้ำมันเขียว (สำหรับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ดัดแปลงจากมาตรฐานอุตสาหกรรมเอส มาตรฐานเลขที่ มอก.เอส ๓๖-๒๕๖๑ กระทรวงอุตสาหกรรม, น้ำมันนวดตัวสำหรับสปา และขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาประสิทธิภาพของน้ำมันสกัดจากใบเสม็ดขาว โดยมีประชากรเป็นผู้ป่วยในคลินิกการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบือราเป๊ะ จำนวน ๓๐ คน

สรรพคุณ

เพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อคอ บ่า ไหล่

๑๔ ขามสแตนเลส

๑๕ ตะขัง

วิธีใช้

ทาบริเวณกล้ามเนื้อ คอ บ่า ไหล่ ในช่วงที่มีอาการปวดตึงกล้ามเนื้อ

๑๖ ข้อนคนสาร

๑๗ กระบอกตวง

๑๘ ปีกเกอร์

๑๙ ขวดบรรจุภัณฑ์ พร้อมฉลาก

๒๐ ผ้าขาวบาง กรวยกรอง และกระดาษกรอง

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาสมุนไพรท้องถิ่นจังหวัดนราธิวาส

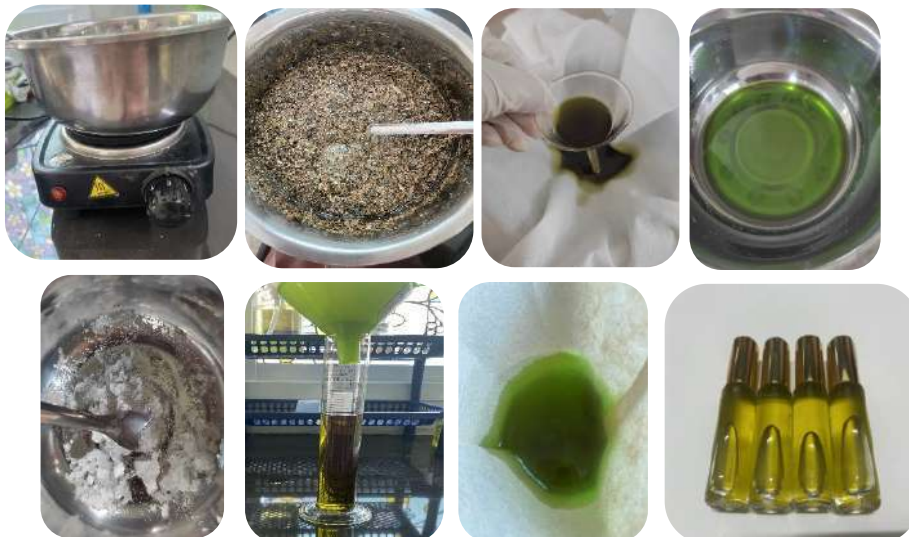
ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ใบเสม็ดขาว	๗๐	กรัม
๒ ใบยอบ้าน	๒๕	กรัม
๓ พริกไทยดำ	๕	กรัม
๔ น้ำมันมะพร้าว	๓๐๐	มิลลิลิตร
๕ พิมเสน	๕	กรัม
๖ เมนทอล	๑๕	กรัม
๗ การบูร	๕	กรัม
๘ น้ำมันยูคาลิปตัส	๕	มิลลิลิตร
๙ น้ำมันระกำ	๑๐	มิลลิลิตร
๑๐ Propylene Glycol	๑๐	มิลลิลิตร
๑๑ เต้าแก๊สหรือเตาแม่เหล็กไฟฟ้า		
๑๒ หม้อหรือกระทะ		
๑๓ ตะหลิว		

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ นำใบเสม็ดขาวและใบยอบ้านมาทำความสะอาดและตากแดดจนแห้ง จำนวน ๓ วัน
- ๒ นำใบเสม็ดขาว จำนวน ๗๐ กรัม ใบยอบ้าน จำนวน ๒๕ กรัม และพริกไทยดำ จำนวน ๕ กรัม ปั่นในเครื่องปั่นสมุนไพรพวยาบ จากนั้นนำไปทอดในน้ำมันมะพร้าวให้เหลือง ประมาณ ๒๐ นาที
- ๓ พักให้เย็น นำมากรองด้วยผ้าขาวบาง จะได้สารสกัดจากใบเสม็ดขาว (ยาตรง ใบยอบ้าน (ยาช่วย และพริกไทยดำ (ยาคุมฤทธิ์ตัวยาสำคัญ กรองด้วยผ้าขาวบางให้เรียบร้อย จากนั้น จึงนำมาทำด้วยชูรส เพื่อแต่งสีกลิ่น ต่อไป
- ๔ ผสมพิมเสน และการบูร อย่างละ ๕ กรัม เมนทอล ๑๕ กรัม หยดนํ้ามันยูคาลิปตัส ๕ มิลลิลิตร และนํ้ามันระกำ ๑๐ มิลลิลิตร คนจนละลายเป็นเนื้อเดียวกัน
- ๕ ผสมกับ Propylene Glycol จำนวน ๑๐ มิลลิลิตร คนจนเป็นเนื้อเดียวกัน กรองซ้ำด้วย กระดาษกรอง (Filter Paper) จะได้นํ้ามันเขียวสกัด ใส่บรรจุภัณฑ์

สรุปผลการดำเนินงาน

การศึกษาประสิทธิภาพของน้ำมันเขียว พบว่า ก่อนและหลังใช้ มีประสิทธิผลในการลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้ออย่างมีนัยสำคัญ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความเจ็บปวดลดลง ตามลำดับ องศาความเคลื่อนไหวของคอ การก้ม การเงย การเอียงข้าง ซ้ายและขวา ดีขึ้นตามลำดับความพึงพอใจหลังการใช้ น้ำมันเขียวร่วมกับการนวด อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๘๒.๔๔ จากการศึกษา ดังกล่าว ควรใช้น้ำมันเขียวสกัดจากใบเสม็ดขาวและใบยอร่วมกับการให้หัตถการนวดบำบัดรักษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการลดอาการปวดเมื่อย

๒. ยาพอกสมุนไพร เควาซาโอสถ

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลจะแนะ ”

ผลงาน โรงพยาบาลจะแนะ

ที่มาและความสำคัญ

ตำรับยาพอกสมุนไพร เควาซาโอสถ เป็นตำรับสมุนไพรของหมอหมวก คงศรี ในเขตพื้นที่อำเภอจะแนะ จังหวัดนราธิวาส หมอหมวก คือ หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๓ ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านที่มีความรู้ด้านยาสมุนไพร และได้ให้การดูแลสุขภาพของประชาชนด้วยภูมิปัญญาแพทย์แผนไทยแบบดั้งเดิม มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๙ จนได้รับการยกย่องจากคนในชุมชนและเป็นที่รู้จักของประชาชนเป็นอย่างดี หมอหมวกได้เห็นถึงความสำคัญและอาการเจ็บป่วยของโรคข้อเข่าเสื่อมที่พบได้มากในผู้สูงอายุ จึงได้ให้ความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพร และตำรับยาเพื่อดูแลประชาชน โดยมีการเผยแพร่และนำไปใช้ในโรงพยาบาลจะแนะ จังหวัดนราธิวาส

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

กลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อบริเวณข้อต่อ เช่น ข้อเข่า

สรรพคุณ

ลดอาการปวด บวมบริเวณเข่า ลดการอักเสบของข้อเข่า หรือข้ออื่น ๆ

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ กระดูกไก่ดำ สรรพคุณ แก้ปวดบวมตามข้อ
- ๒ กะดังใบ สรรพคุณ แก้ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ
- ๓ ตัวยาอื่น ๆ

วิธีใช้

นำผงสมุนไพร ๑ ช้อนโต๊ะ ผสมน้ำอัตรา ๑ : ๑ คนให้เข้ากัน แล้วนำมาพอกบริเวณข้อเข่า หรือข้อเท้า ที่มีอาการ พอกติดต่อกันเป็นเวลา ๓ วัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

กระดูกไก่ดำ

กะดังใบ

๓. น้ำมันคนที่สอทะเล

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลตากใบ ”

ผลงาน ปานเกศ สิทธิชัย, รุสนาณีย์ กาลิชาตอแย็ง, อรุชดา ชัยธรรม

ที่มาและความสำคัญ

งานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลตากใบได้เปิดให้บริการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อด้วยวิธีการนวดราชสำนัก ร่วมกับการใช้น้ำมันไพล ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ – ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ผลจากการรักษาพบว่า ผู้ป่วยมีอาการดีขึ้น ร้อยละ ๗๕ อาการคงที่ ร้อยละ ๒๐ และอาการแย่ลงร้อยละ ๕ ซึ่งผู้ป่วยที่มีอาการแย่ลง เกิดจากภาวะแทรกซ้อนจากการรักษาด้วยน้ำมันไพล โดยมีผู้ป่วยจำนวน ๕ ราย มีผื่นแดง ตุ่มน้ำใส และมีอาการคันร่วมด้วยในบริเวณที่ทาน้ำมันไพล อีกทั้ง ราคาต้นทุนของไพลได้ปรับตัวสูงขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจ จึงทำให้มูลค่าการใช้น้ำมันไพลในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ เพิ่มขึ้นถึง ๕๐,๗๙๒ บาท จากเดิม ในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ มีมูลค่า ๓๔,๐๔๘ บาท เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๓๒.๙๖ ทำให้โรงพยาบาลตากใบต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เพิ่มมากขึ้น จากสถานการณ์ดังกล่าว งานแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลตากใบ จึงได้นำภูมิปัญญาของชาวบ้านในพื้นที่อำเภอตากใบ คือ ใบและต้นคนที่สอทะเล เป็นสมุนไพรพื้นถิ่นที่หาได้ง่าย โดยนำมาเตรียมเป็นน้ำมันคนที่สอทะเล เพื่อทดแทนการใช้น้ำมันไพล ที่มีราคาแพง และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อของผู้ป่วยที่มารับบริการที่คลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลตากใบ

สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดเมื่อย คลายกล้ามเนื้อ วิงเวียนศีรษะ

๖ เมนทอล

๑ กิโลกรัม

๗ น้ำมันยูคาลิปตัส

๔๕๐ มิลลิลิตร

วิธีใช้

ทา ถู นวด บริเวณที่ต้องการ หรือใช้สำหรับสูดดม

ขั้นตอนทำนวัตกรรม

๑ นำใบและต้นคนที่สอทะเล จำนวน ๒ กิโลกรัม มาล้างให้สะอาดและผึ่งลมให้แห้ง

๒ นำใบและต้นคนที่สอทะเลที่ได้ มาเคี้ยวกับน้ำมันมะพร้าวสกัดร้อน จำนวน ๔ ลิตร ใช้ไฟแรงปานกลาง เคี่ยวจนใบและต้นคนที่สอทะเลรอบเป็นสีน้ำตาล ใช้เวลาประมาณ ๒ ชั่วโมง

๓ กรองแยกกากด้วยกระชอน และกรองอีกครั้งด้วยผ้าขาวบาง ใส่ในกะละมังสแตนเลสใบที่ ๑ จะได้ น้ำมันคนที่สอทะเลใสสีเขียว

๔ นำน้ำมันคนที่สอทะเลที่ได้มาพักทิ้งไว้ให้เย็น เติมน้ำมันระกำ จำนวน ๙๐๐ มิลลิลิตร ใช้จุกกวน น้ำมันคนที่สอทะเลให้เข้ากับน้ำมันระกำจนเป็นเนื้อเดียวกัน

วัตถุประสงค์

เพื่อเพิ่มโอกาสและทางเลือกในการใช้นวัตกรรม น้ำมันคนที่สอทะเลในการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ที่มารับบริการที่คลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลตากใบ

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ใบและต้นคนที่สอทะเล	๒ กิโลกรัม
๒ น้ำมันมะพร้าวสกัดร้อน	๔ ลิตร
๓ น้ำมันระกำ	๙๐๐ มิลลิลิตร
๔ พิมเสน	๒๕๐ กรัม
๕ การบูร	๕๐๐ กรัม

ขั้นตอนทำนวัตกรรม (ต่อ)

๕ นำพืชมเสน ๒๕๐ กรัม การบูร ๕๐๐ กรัม เมนทอล ๑ กิโลกรัม ใส่ในกะละมังสแตนเลสใบที่ ๒ ใช้จิ้งกวงจนละลายเป็นน้ำใส

๖ นำน้ำมันคนที่สอทะเล ในข้อที่ ๔ มาผสมกับ น้ำพืชมเสน การบูร เมนทอล ที่ละลายเป็นน้ำใสแล้ว ในกะละมังสแตนเลสใบที่ ๒ และเติมน้ำมันยูคาลิปตัส ๔๕๐ มิลลิลิตร ใช้จิ้งกวงจนเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน

๗ บรรจุน้ำมันคนที่สอทะเลลงขวดแก้วขนาด ๒๔ มิลลิลิตร ด้วยกระบอกฉีดยา ขนาด ๒๐ มิลลิลิตร ปิดฉลากและซีล ปิดฝา เก็บให้พ้นแสงแดด

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

คนที่สอทะเลเป็นไม้ประดับ ตัดแต่งทรงพุ่มได้ง่าย สวยงามดี เพราะเป็นต้นไม้ไม่ใหญ่มากใช้พื้นที่น้อย แต่ควรระวังเวลาตัดแต่งกิ่ง เพราะอาจทำให้มีอาการแพ้ ทำให้เกิดการจาม ไอ ปวดหัว หายใจขัดได้ หากจะตัดกิ่งก้านก็ควรมีผ้าปิดปากจมูกไว้ป้องกันอาการแพ้

สรุปผลการดำเนินงาน

ทดสอบประสิทธิภาพสิ่งประดิษฐ์ ในกลุ่มผู้ป่วย ที่มีอาการปวดหลังส่วนล่างที่มารับบริการที่คลินิก แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลตากใบ จำนวน ๖๐ ราย ผลการเปรียบเทียบระดับความปวดก่อนและหลัง การรักษาอาการปวดหลังส่วนล่าง ด้วยนวัตกรรม น้ำมันคนที่สอทะเลและน้ำมันไพล กลุ่มควบคุม จำนวน ๓๐ ราย ได้รับทดสอบด้วยน้ำมันไพล ร่วมกับการนวดรักษา พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับอาการปวด ก่อนการรักษา คือ ๕.๓ ค่าเฉลี่ยระดับอาการปวด หลังการรักษา คือ ๓.๘ กลุ่มทดลอง จำนวน ๓๐ ราย ได้รับทดสอบด้วยนวัตกรรมน้ำมันคนที่สอทะเล ร่วมกับการนวดรักษา พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับอาการปวดก่อนการรักษา คือ ๕.๓ ค่าเฉลี่ยระดับอาการปวดหลังการรักษา คือ ๓.๑

๑. น้ำมันสมุนไพรไทย ๓๐

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอสายบุรี ”

หมอพื้นบ้าน ยาริเยาะ สาแม

ที่มาและความสำคัญ

นางยาริเยาะ สาแม เกิดวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๔๙๗ ศาสนาอิสลาม อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๘๙/๑ หมู่ที่ ๔ ตำบลบางเก่า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ได้รับการสืบทอดความรู้มาจาก บิดา (นายตาเยาะ สาแม ซึ่งเป็น หมอพื้นบ้าน ซึ่งไม่ได้มีพิธีมอบครู หรือตั้งชั้นที่ชัดเจน มีความเชี่ยวชาญในการรักษาคนไข้แผลน้ำร้อนลวก คันบวม และรักษาคนไข้หลังคลอด นวดให้น้ำนมไหล เป็นเจ้าของสูตรน้ำมันสมุนไพรไทย ๓๐ ชนิด สูตรโบราณ สรรพคุณ เป็นยารักษาโรคแก้อาการฟกช้ำ แผลไฟไหม้ แผลพุพอง เป็นปราชญ์ชาวและเป็นวิทยากรท้องถิ่น ซึ่งได้ถ่ายทอด วิธีการทำให้กับนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์เกิดจิตสำนึกรัก รู้คุณค่า ห่วงแหน และช่วยกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านต่อไป

สรรพคุณ

รักษาโรคแก้อาการฟกช้ำ แผลไฟไหม้ แผลพุพอง

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ไพล	๑๖ กระวาน
๒ ใบคว่ำตายหงายเป็น	๑๗ ชะเอมเทศ
๓ กระชายดำ	๑๘ เบญจกานี
๔ กระชายขาว	๑๙ สังวาลพระอินทร์
๕ จิงแดง	๒๐ กระเทียม
๖ จิง	๒๑ หอมแดง
๗ ใบย่านาง	๒๒ บาแดมีเยาะ
๘ บอระเพ็ด	๒๓ ใบเตยหอม
๙ ตะไคร้หอม	๒๔ ไม้ยราพ
๑๐ สาบเสือ	๒๕ ข่าป่า
๑๑ โคลงเคลง	๒๖ เปราะหอมแดง
๑๒ เกล็ดนาคราช	๒๗ ลูกหั้น
๑๓ พิมเสนต้น	๒๘ หม้อข้าวหม้อแกงลิง
๑๔ พริกไทย	๒๙ หญ้าแห้วหมู
๑๕ ดีปลี	๓๐ เปราะหอมขาว

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำส่วนผสมทั้งหมดมาตำในครกให้พอละเอียด จะตำทีละชนิดหรือผสมหลายชนิดก็ได้ จะให้ดี จำพวกใบให้ตำเฉพาะใบ จำพวกรากให้ตำเฉพาะราก
- ๒ ใส่น้ำมันในกระทะตั้งเตาพอร้อน ให้ใส่สมุนไพรที่ตำทั้งหมดให้จมน้ำมัน
- ๓ เคี่ยวจนสมุนไพรสุกเหลืองทั้งหมด ยกตั้งให้เย็น
- ๔ นำกากสมุนไพรออกแล้วกรองให้น้ำมันใสสะอาด
- ๕ บรรจุผลิตภัณฑ์ น้ำมันสมุนไพรไทย ๓๐ ลงในภาชนะ

วิธีใช้

ทาบริเวณที่มีแผล ๓ ครั้ง เข้า กลางวัน เย็น
ทาติดต่อกันจนกว่าจะหาย

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

จังหวัดปัตตานี

๒. ยาแก้ลมอัมพฤกษ์-อัมพาต

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน “ อำเภอโคกโพธิ์ ”

หมอพื้นบ้าน เอียด แก่นแก้ว

ที่มาและความสำคัญ

นายเอียด แก่นแก้ว อายุ ๗๐ ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๗๓/๑ หมู่ที่ ๗ ตำบลท่าเรือ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้รับการสืบทอดความรู้มาจากบิดานายเล็ก แก่นแก้ว หมอเอียด แก่นแก้ว มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคกระดูกทับเส้น โรคอัมพฤกษ์ โรคอัมพาต โรคข้อเข่าเสื่อม โรคหัวไหล่ติด และอาการปวดเมื่อยต่างๆ รักษาโดยการชักประวัติ ตรวจร่างกาย และนวดพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาการปวดก่อน ตามด้วยกดจุดนวดที่เกี่ยวข้องกับอาการปวด มีการนวดน้ำมัน ประคบ ปอกยา จ่ายยาสมุนไพรยาแก้ลมอัมพฤกษ์-อัมพาต และนัดติดตามอาการเพื่อรักษาต่อไป โดยหมอเอียดได้พัฒนา ตำรายาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต เพื่อรักษาตนเอง ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นระยะเวลา ๒ ปี และเมื่อหายจากโรคดังกล่าว ได้รักษาผู้ป่วยโรคอัมพฤกษ์ อัมพาตจนถึงปัจจุบัน

สรรพคุณ แก้ลมอัมพฤกษ์ อัมพาต ปวดเข่า ปวดข้อ เส้นเอ็นพิการ เส้นตึง ปวดยอก เหน็บชา ปวดหลัง/เอว

ส่วนประกอบของตำรับ

ที่	ชื่อสมุนไพร	ปริมาณที่ใช้	ที่	ชื่อสมุนไพร	ปริมาณที่ใช้	ที่	ชื่อสมุนไพร	ปริมาณที่ใช้
๑.	เทียนแดง	๑๕ กรัม	๒๐.	ไพล	๑๕ กรัม	๓๙.	ลูกจันทน์	๑๕ กรัม
๒.	เทียนดำ	๑๕ กรัม	๒๑.	กระชาย	๑๕ กรัม	๔๐.	ดอกจันทน์	๑๕ กรัม
๓.	เทียนขาว	๑๕ กรัม	๒๒.	เปราะหอม	๑๕ กรัม	๔๑.	ลูกกระวาน	๑๕ กรัม
๔.	เทียนข้าวเปลือก	๑๕ กรัม	๒๓.	ว่านสากเหล็ก	๑๕ กรัม	๔๒.	ดอกกานพลู	๑๕ กรัม
๕.	เทียนตาตั๊กแตน	๑๕ กรัม	๒๔.	ลูกสมอเทศ	๑๕ กรัม	๔๓.	ดอกคำฝอย	๑๕ กรัม
๖.	มะค่าไก่ ทั้ง ๕	๑๕ กรัม	๒๕.	พยอมือเหล็ก	๑๕ กรัม	๔๔.	พริกไทยร้อน	๑๕ กรัม
๗.	แก่นลั่นทม	๑๕ กรัม	๒๖.	ลูกสมอไทย	๑๕ กรัม	๔๕.	รากข้าวฟ่าง	๑๕ กรัม
๘.	ขมิ้นเครือ	๑๕ กรัม	๒๗.	กำลังวัวเถลิง	๑๕ กรัม	๔๖.	ดอกดีปลี	๑๕ กรัม
๙.	เถาว์ลยเปรียง	๑๕ กรัม	๒๘.	ใบมะกา	๑๕ กรัม	๔๗.	รากเจตมูลเพลิง	๑๕ กรัม
๑๐.	แก่นแสมสาร	๑๕ กรัม	๒๙.	กำแพงเจ็ดชั้น	๑๕ กรัม	๔๘.	เถาสะค้าน	๑๕ กรัม
๑๑.	แก่นแสมทะเล	๑๕ กรัม	๓๐.	โกฐหัวบัว	๑๕ กรัม	๔๙.	เหง้าชิงแห้ง	๑๕ กรัม
๑๒.	เปล้าน้อย	๑๕ กรัม	๓๑.	โกฐสอ	๑๕ กรัม	๕๐.	เปล้าใหญ่	๑๕ กรัม
๑๓.	รากปลาไหลเผือก	๑๕ กรัม	๓๒.	โกฐเขมา	๑๕ กรัม	๕๑.	เกลือสินเธาว์	๑๕ กรัม
๑๔.	เหมือดคน	๑๕ กรัม	๓๓.	โกฐเชียง	๑๕ กรัม	๕๒.	ข่าต้น	๑๕ กรัม
๑๕.	ชันทองพญาบาท	๑๕ กรัม	๓๔.	โกฐจุฬาลัมพา	๑๕ กรัม	๕๓.	ข่าลิง	๑๕ กรัม
๑๖.	เปลือกฝิ่นต้น	๑๕ กรัม	๓๕.	โกฐกระดูก	๑๕ กรัม	๕๔.	เกลือแกง	๑๕ กรัม
๑๗.	ข่าตาแดง	๑๕ กรัม	๓๖.	โกฐขุมนังสี	๑๕ กรัม	๕๕.	ฝักคูน	๑๕ กรัม
๑๘.	ขมิ้นอ้อย	๑๕ กรัม	๓๗.	โกฐก้านพร้าว	๑๕ กรัม	๕๖.	แก่นขี้เหล็ก	๑๕ กรัม
๑๙.	กระทือ	๑๕ กรัม	๓๘.	โกฐพุงปลา	๑๕ กรัม			

ขั้นตอนการทำ นำส่วนผสมทั้งหมดมาตากแห้ง และนำมาบดให้ละเอียด

วิธีใช้ ชงกับน้ำดื่มสุก รับประทานครั้งละ ๒ - ๓ ช้อนชา หรือปั้นกับน้ำผึ้งรวงขนาดเท่าเม็ดพุทรา รับประทานครั้งละ ๒ - ๓ เม็ด ก่อนอาหาร เข้า เย็น

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. น้ำมันนวดเสม็ดขาว

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน เอียด แก่นแก้ว

ที่มาและความสำคัญ

นายเอียด แก่นแก้ว อายุ ๗๐ ปี อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๗๓/๑ หมู่ที่ ๗ ตำบลท่าเรือ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้รับการสืบทอดความรู้มาจาก บิดานายเล็ก แก่นแก้ว หมอเอียด แก่นแก้ว มีความเชี่ยวชาญในการรักษาโรคกระดูกทับเส้น โรคอัมพฤกษ์ โรคอัมพาต โรคข้อเข่าเสื่อม โรคหัวไหล่ติด และอาการปวดเมื่อยต่างๆ รักษาโดยการซักประวัติ ตรวจร่างกาย และนวดพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาการปวดก่อน ตามด้วยกดจุดนวดที่เกี่ยวข้องกับอาการปวด มีการนวดน้ำมันเสม็ดขาว ประคบ พอกยา จ่ายยาสมุนไพรยาแก้ลม อัมพฤกษ์-อัมพาต และนัดติดตามอาการเพื่อรักษาต่อไป โดยหมอเอียดได้พัฒนาน้ำมันเสม็ดขาว มาอย่างต่อเนื่อง และได้รักษาผู้ป่วยโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต ร่วมกับการจ่ายยา ปัจจุบันผู้ป่วยที่มีอาการดีขึ้น เดินได้ และดำรงชีวิตตามปกติ

สรรพคุณ

บรรเทาอาการเคล็ดขัดยอก ฟกช้ำตามผิวหนัง ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ลดอาการบวม อักเสบ ผื่นคัน แมลงสัตว์กัดต่อย

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ไพล	๑	กิโลกรัม
๒ เสม็ดขาว	๕	กิโลกรัม
๓ ทองพันชั่ง	๑	กิโลกรัม
๔ ผักเสี้ยนผี	๑	กิโลกรัม
๕ เสลดพังพอน	๑	กิโลกรัม
๖ ว่านหางจระเข้	๑	กิโลกรัม
๗ การบูร	๑/๒	กิโลกรัม
๘ เมนทอล	๑/๒	กิโลกรัม
๙ วาสลีน	๑	กิโลกรัม
๑๐ พาราฟิน	๑/๒	กิโลกรัม

วิธีใช้

ทาบริเวณที่มีอาการ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. ตำรับยาสมุนไพรแช่เท้า

ผลของการใช้ยาสมุนไพรแช่เท้าในผู้ป่วยเบาหวานที่มีอาการเท้าชา โรงพยาบาลบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานนวัตกรรมนำมาใช้ “ โรงพยาบาลบางแก้ว ”

ผลงาน ชารีนิง ยี่เต๊ะ, ณัฐวดี แจ่มแจ้ง

ที่มาและความสำคัญ

โรงพยาบาลบางแก้ว มีประชากรในพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด ๒๖,๔๙๕ คน ข้อมูลจากคลินิกโรคเรื้อรัง มีจำนวนผู้ป่วยโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้นทุกปี จนกลายเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญ จากสภาพปัญหาดังกล่าว กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลบางแก้ว ได้เล็งเห็นความสำคัญ จึงได้จัดทำโครงการนวดพื้นฟูเท้าและแช่เท้าด้วยยาสมุนไพรในผู้ป่วยเบาหวานขึ้น เพื่อให้การดูแล ส่งเสริม พื้นฟู สุขภาพของผู้ป่วยและเพิ่มทางเลือกในการดูแลสุขภาพ ลดภาวะแทรกซ้อนทางเท้า โดยนำภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยและการใช้ยาสมุนไพรมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบริการทั้งในโรงพยาบาล และเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ผู้ป่วยและกลุ่มเสี่ยงสามารถใช้ความรู้ทางด้านแพทย์แผนไทยในการดูแลตัวเองได้อย่างถูกต้อง

สรรพคุณ

ลดอาการปวด ลดอาการชาปลายมือปลายเท้า
กระตุ้นการไหลเวียนโลหิต บำรุงผิวหนัง ชำระล้าง
สิ่งสกปรก

วิธีใช้

นำมาแช่เท้าผสมลงในน้ำอุ่น แช่ประมาณ ๓๐ นาที

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยเบาหวานที่มีอาการชาปลายเท้า ได้รับการดูแลเกี่ยวกับระบบกล้ามเนื้อและระบบไหลเวียนโลหิตด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทย
- ๒ เพื่อลดอาการปวดฝ่าเท้า และอาการชาปลายเท้าในผู้ป่วยเบาหวาน

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ผิวมะกรูด	๑	กิโลกรัม
๒ ขมิ้นชัน	๑	กิโลกรัม
๓ ไพล	๑	กิโลกรัม
๔ ใบส้มป่อย	๑	กิโลกรัม
๕ ตะไคร้	๑	กิโลกรัม
๖ เกลืออ่อน	๑	กิโลกรัม
๗ ข้าวเย็นเหนือ	๑	กิโลกรัม
๘ ข้าวเย็นใต้	๑	กิโลกรัม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑ คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีอาการชาเท้าอย่างน้อย ๑ จุดขึ้นไป
- ๒ แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น ๒ กลุ่ม เพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้ยาสมุนไพรแช่เท้า
- กลุ่มที่ ๑ นวดเท้า ๓๐ นาที + แช่เท้าด้วยยาสมุนไพร ๓๐ นาที
- กลุ่มที่ ๒ แช่เท้าด้วยยาสมุนไพร ๓๐ นาที
- ๓ ดำเนินการติดต่อกัน ๔ ครั้ง สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง
- ๔ ประเมินและสรุปผล

หมายเหตุ อยู่ระหว่างดำเนินงาน

๒. แป้งโดว์สมุนไพรพอกเข้า

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้ “โรงพยาบาลควนขนุน ”

ผลงาน ชนกานต์ นุ่นด้วง

ที่มาและความสำคัญ

จากการศึกษาและสำรวจข้อมูลผู้เข้ารับบริการในคลินิกการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลควนขนุนพบผู้ที่มีอาการปวดเข้าหรืออยู่ในกลุ่มที่มีโอกาสเสี่ยงข้อเข่าเสื่อมแต่ไม่รุนแรงจำนวนมาก ซึ่งการรักษาโดยใช้นวัตกรรมแป้งโดว์สมุนไพรสามารถเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการรักษานอกเหนือจากการนวดไทยและการประคบสมุนไพร จึงได้เกิดแนวคิดการพัฒนานวัตกรรมแป้งโดว์สมุนไพรขึ้น เพื่อประเมินประสิทธิผลของแป้งโดว์สมุนไพรต่ออาการปวดเข้า ในผู้ที่มีอาการปวดเข้า และเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีอาการปวดเข้าจากโรคข้อเข่าเสื่อมที่ได้รับการพอกเข้า

สรรพคุณ

ลดอาการปวด ลดอาการชาปลายมือปลายเท้า กระตุ้นการไหลเวียนโลหิต บำรุงผิวหนัง ชำระล้าง สิ่งสกปรก

วิธีใช้

นำตำรับยาพอกเข้าสมุนไพรที่ผสมแล้ว มาพอกบริเวณเข้าทิ้งไว้ ๑๕ - ๒๐ นาที แล้วนำตัวยาออกจากนั้นเช็ดเข้าให้สะอาด

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อพัฒนาตำรับยาพอกเข้าสมุนไพรในรูปแบบแป้งโดว์สมุนไพรในการลดอาการปวดเข้า
- ๒ เพื่อประเมินประสิทธิผลของแป้งโดว์สมุนไพรต่ออาการปวดเข้าในผู้ที่มีอาการปวดเข้า
- ๓ เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีอาการปวดเข้าจากโรคข้อเข่าเสื่อมที่ได้รับการพอกเข้าด้วยแป้งโดว์สมุนไพร

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ผงไพล	๒	ช้อนโต๊ะ
๒ ผงขิง	๒	ช้อนโต๊ะ
๓ แป้งข้าวเจ้า	๑	ช้อนโต๊ะ
๔ เกลือป่น	๒	ช้อนโต๊ะ
๕ น้ำเปล่า	๕	ช้อนโต๊ะ
๖ แป้งอเนกประสงค์	๑	ช้อนโต๊ะ
๗ น้ำมันมะกอก	๑	ช้อนโต๊ะ

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

นำสมุนไพรและส่วนผสม ผสมตามอัตราส่วนที่กำหนด นวดด้วยไม้ให้เข้ากันจนเป็นเนื้อเดียวกัน และสามารถปั้นได้เป็นก้อน

สรุปผลการดำเนินงาน

การใช้นวัตกรรมแป้งโดว์สมุนไพรพอกเข้า พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๐๐ คน มีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการใช้นวัตกรรม เท่ากับ 5.56 ± 1.626 ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้นวัตกรรม เท่ากับ 3.93 ± 1.533 ซึ่งค่าเฉลี่ยระดับความปวดลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ซึ่งการใช้นวัตกรรมแป้งโดว์สมุนไพรพอกเข้าที่มีสมุนไพรหลักคือ ไพล และขิง สามารถช่วยลดอาการปวดเข้า ลดการอักเสบของข้อเข้าได้ ส่วนการประเมินความพึงพอใจก่อนนวัตกรรม พบว่า ความพึงพอใจด้านการนำไปใช้ประโยชน์สูงสุด ร้อยละ ๘๕ จึงสรุปได้ว่าการรักษาอาการปวดเข้าด้วยนวัตกรรมแป้งโดว์สมุนไพรสามารถเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการรักษา

๓. สเปรย์สมุนไพร

ประสิทธิผลของการใช้สเปรย์สมุนไพรที่มีผลต่อการผ่อนคลายความเครียด

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานวิจัยใช้ใน “ รพ.สต.บ้านชะรัด ”

ผลงาน กรณ์ รัตนนท์

บทคัดย่อ

กรมสุขภาพจิตได้ติดตามสถานการณ์ทางอารมณ์และสุขภาพจิตของประชาชนอย่างใกล้ชิด พบว่าประชาชนมีระดับความเครียดเริ่มขยับตัวสูงขึ้นจาก ร้อยละ ๒.๑๗ และเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ ๖.๐ ตั้งแต่ต้นปี ๒๕๖๖ มีแนวโน้มที่ความเครียดของประชาชนจะสูงขึ้นต่อไปอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีผู้พยายามศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนายาสมุนไพรให้สามารถนำมาใช้ในรูปแบบที่สะดวกยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประสิทธิผลของการใช้สเปรย์สมุนไพรที่มีผลต่อการผ่อนคลายความเครียด ในผู้มารับบริการด้านการนวดคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านชะรัด กองสาธารณสุข สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง เนื่องจากสเปรย์มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน และเมื่อฉีดพ่นสเปรย์มีการกระจายตัวได้ดีกว่า (ภูมิณรงค์ วาณิชย์พุมิกุล,๖๓) เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้ และเพิ่มทางเลือกในการใช้ยาแผนไทยและยาสมุนไพรต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้สเปรย์สมุนไพรที่มีผลต่อการผ่อนคลายความเครียด ในผู้มารับบริการด้านการนวดคลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านชะรัด

๓ ความพึงพอใจของสเปรย์สมุนไพรที่มีผลต่อการผ่อนคลายความเครียดอยู่ ที่มากที่สุด ($M=๔.๘๒$, $SD=๐.๕๒$ จึงสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปสนับสนุนในการพัฒนาสูตรสเปรย์สมุนไพรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในด้านการผ่อนคลายความเครียด ลดอาการหวัดคัดจมูก

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research

กลุ่มตัวอย่าง ผู้เข้าร่วมโครงการจำนวน ๕๐ คน

สรุปผลการวิจัย

พบว่า ประสิทธิผลของการใช้สเปรย์สมุนไพรที่มีผลต่อการผ่อนคลายความเครียด ส่วนใหญ่พึงพอใจระดับมากที่สุด ซึ่งมีผลการประเมินแต่ละด้าน ดังนี้

๑ การใช้สเปรย์สมุนไพรที่มีผลต่อการผ่อนคลายความเครียด, กลิ่นของสเปรย์สมุนไพร

๒ ลด อาการเป็นหวัดคัดจมูก, ไม่เกิดการระคายต่อผิวหนัง (อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๐๑

($p<๐.๐๐๑$)

๔. ลูกกอล์ฟนวดฝ่าเท้า

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานนวัตกรรมใช้ใน “โรงพยาบาลป่าบอน”

ผลงาน ปันตดา ตริรัตนไพบูลย์, อุทัยชา สุวรรณรัตน์, จุไรพร คงสม

ที่มาและความสำคัญ

อาการปวดฝ่าเท้า อาจเกิดขึ้นที่บริเวณเท้าข้างใดข้างหนึ่งหรืออาจเกิดขึ้นทั้งสองข้างพร้อมกัน ผู้ป่วยมักรู้สึกปวด เจ็บแปลบหรือเจ็บเหมือนถูกไฟช็อตบริเวณฝ่าเท้า โคนนิ้วเท้า หรือสันเท้า โดยจะรู้สึกเจ็บหรือปวดเพิ่มขึ้นในขณะยืน เดิน ในระหว่างก่อนหรือหลังทำกิจกรรมที่ใช้เท้ามาก โดยทั่วไปอาการปวดฝ่าเท้าที่ไม่รุนแรงหรือไม่ได้เกิดจากสาเหตุร้ายแรง ผู้ป่วยอาจใช้วิธีการดูแลตนเองที่บ้านเพื่อช่วยบรรเทาอาการในเบื้องต้นด้วยการแช่น้ำอุ่น นวดเท้า และหยุดพักการใช้งานเท้า กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพของผู้มารับบริการ จึงได้จัดทำนวัตกรรมส่งเสริมสุขภาพ “ลูกกอล์ฟนวดฝ่าเท้า” ขึ้นเพื่อให้ผู้รับบริการที่มีอาการปวดตึงฝ่าเท้าได้มีกิจกรรมทำระหว่างรอการตรวจรักษา การใช้ลูกกอล์ฟนวดฝ่าเท้า มีประโยชน์ช่วยให้ผู้ป่วยลดการเกิดภาวะเครียด และได้ความรู้สึกละผ่อนคลายบริเวณฝ่าเท้า ช่วยให้ร่างกายเกิดความสมดุล กระตุ้นการไหลเวียนโลหิตบริเวณส่วนปลายของร่างกาย ทำให้เลือดไหลเวียนได้สะดวกขึ้น กลุ่มการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก จึงได้มีแนวคิดบูรณาการความรู้ด้านแพทย์แผนไทย โดยการจัดทำนวัตกรรมลูกกอล์ฟนวดฝ่าเท้าขึ้น เพื่อช่วยในการส่งเสริมสุขภาพ

สรรพคุณ

กระตุ้นการไหลเวียนโลหิตบริเวณฝ่าเท้า

วิธีใช้

ให้ผู้ใช้นวัตกรรมถอดรองเท้าทั้ง ๒ ข้าง ขึ้นเหยียบบน ลูกกอล์ฟ แล้วถูไปมากับนวัตกรรมลูกกอล์ฟนวดฝ่าเท้า

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อให้ผู้มารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทยรู้สึกผ่อนคลายระหว่างนั่งรอทำการตรวจรักษา
- ๒ เพื่อให้ผู้ที่มารับบริการ ได้มีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพส่งเสริมสุขภาพด้วยตัวเอง
- ๓ เพื่อให้ผู้มารับบริการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ระหว่างการรอรับการตรวจรักษา
- ๔ เพื่อใช้เป็นสื่อหรือเครื่องมือสำหรับบริหารกล้ามเนื้อฝ่าเท้า

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ไม้จากไต้ที่ชำรุด	๓ ชิ้น
๒ ลูกกอล์ฟ	๑๘ ลูก
๓ เหล็กจากมุ้งครอบเด็กที่ชำรุด	๒ ชิ้น
๔ แท่งไม้ไม่ใช้แล้ว	๒ ชิ้น
๕ ส่วน	

ขั้นตอนการทำนวัตกรรม

- ๑ นำไม้จากไต้ที่ชำรุดแล้วมาตัดแต่งให้ได้ขนาดที่ต้องการ
- ๒ นำลูกกอล์ฟเหลือใช้ ๑๘ ลูก มาเจาะรูตรงกลาง
- ๓ นำเหล็กจากมุ้งครอบเด็กที่ชำรุดแล้วมาร้อยลูกกอล์ฟเข้าไป
- ๔ นำวัสดุทุกอย่างมาประกอบเข้าด้วยกัน

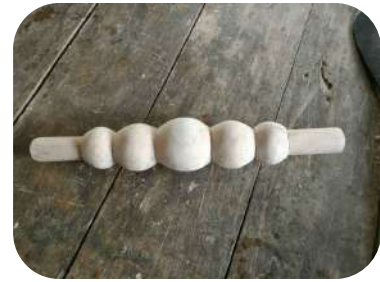
ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

สรุปผลการดำเนินงาน

จากการสำรวจผู้เข้าร่วมใช้นวัตกรรมลูกกอล์ฟนวดฝ่าเท้า พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๐ คน แยกเป็นเพศหญิง ๒๓ คน เพศชาย ๗ คน มีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องของความแข็งแรงของนวัตกรรมโดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๗๓ และน้อยที่สุดในเรื่องสามารถนำไปปรับใช้ที่บ้านได้โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๑๖

๕. ไม้นวด คลึงเส้น

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นงานนวัตกรรมใช้ใน
“ รพ.สต.บ้านควนดินแดง ”

ผลงาน กีญาสะห์ โต๊ะขวัญ

ที่มาและความสำคัญ

จากการสังเกตผู้มารับบริการการรักษาในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านควนดินแดงพบว่า มีผู้ป่วยที่มารับบริการนวดแพทย์แผนไทย ๖ - ๗ คน/วัน ซึ่งกลุ่มอายุที่มารับบริการมากที่สุด คือ กลุ่มวัยแรงงาน รองลงมาคือ กลุ่มอายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป ซึ่งมักจะมีอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย และพบบ่อยที่สุด คือ ปวดบริเวณ บ่า แขน หลัง ขา และน่อง ในการให้บริการนวดแผนไทยในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านควนดินแดง มีผู้ให้บริการนวดแผนไทยมีเพียง ๑ คน อาจจะทำให้บริการผู้ที่มารับบริการนวดไม่ทันเวลา ต้องรอคิวในการนวดนาน เนื่องจากมีผู้มารับบริการมาพร้อมกัน ครั้งละ ๒ - ๓ คน ในช่วงขณะนั่งรอรับบริการ ผู้ป่วยมักบ่นว่าร้อนนาน เพราะก่อนที่จะมารับบริการผู้มารับบริการก็มีอาการปวดเมื่อยตามร่างกายอยู่แล้ว และต้องมานั่งรอคิวนวด ทำให้มีอาการปวดเมื่อยตามร่างกายมากขึ้น เพราะส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ ด้วยเหตุผลดังกล่าว เจ้าหน้าที่สาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านควนดินแดง จึงมีแนวคิดที่จะนำวัสดุอุปกรณ์ธรรมชาติ คือ ไม้เทียมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ทำเป็น “ไม้นวด คลึงเส้น” มาเป็นเครื่องมือช่วยนวด เพื่อให้ผู้มารับบริการสามารถนวดผ่อนคลายด้วยตนเองขณะนั่งรอรับบริการ เพื่อที่จะลดอาการปวดเมื่อยของผู้มานั่งรอ และยังช่วยผ่อนคลายของผู้ให้บริการนวดแผนไทยด้วย

สรรพคุณ

ลดอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย

วิธีใช้

นำมาใช้นวดคลึงตามร่างกายบริเวณที่มีอาการปวด

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการนวดรักษาและนวดเพื่อสุขภาพ
- ๒ เพื่อช่วยลดอาการปวดเมื่อยตามร่างกายของผู้มานั่งรอรับบริการ
- ๓ เพื่อให้ผู้ที่นวดนั้นมีทางเลือกใช้ไม้นวด เพื่อสุขภาพแทนการใช้มือนวดเพียงอย่างเดียว

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

ไม้นวด คลึงเส้น

ขั้นตอนการทำงานนวัตกรรม

- คัดเลือกไม้เทียมแล้วตัดให้ได้ตามขนาดตามต้องการนำมาตัดตกแต่ง ให้มีขนาดกลมๆ ลักษณะต่อกัน โดยการเลือกไม้เทียมสำหรับทำเครื่องนวดขนาดต่างกัน ๓ ขนาด เพื่อให้ได้ขนาดที่ต่างกัน
- ตรงกลาง ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๙ เซนติเมตร ยาว ๑๐ เซนติเมตร
 - คู่ที่ ๒ ถัดจากตรงกลาง ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๗ เซนติเมตร ยาว ๖ เซนติเมตร
 - คู่ที่ ๓ ขิดข้างขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ เซนติเมตร ยาว ๔ เซนติเมตร
 - ทำที่จับ ทั้ง ๒ ข้างยาวข้างละ ๗ เซนติเมตร

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

สรุปผลการดำเนินงาน

- ผู้มารับบริการมีความต้องการต่อนวัตกรรม มากที่สุด ร้อยละ ๘๐ รองลงมามีความต้องการต่อนวัตกรรมมาก ร้อยละ ๒๐
- ผู้มารับบริการมีความสนใจต่อนวัตกรรม มากที่สุด ร้อยละ ๘๕ รองลงมาให้ความสนใจต่อนวัตกรรมมาก ร้อยละ ๑๕
- นวัตกรรมมีความเหมาะสมกับผู้มารับบริการ มากที่สุด ร้อยละ ๙๑ รองลงมาเหมาะสมกับผู้มารับบริการมาก ร้อยละ ๙
- นวัตกรรมมีประโยชน์ต่อผู้มารับบริการ มากที่สุด ร้อยละ ๑๐๐

๑. ลูกประคบสมุนไพรมัตย้อม

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลยะลา, รพ.สต.โกตาบารู, สอน.บ้านโหลง ”

หมอพื้นบ้าน ฟาริเตะ บากา

ที่มาและความสำคัญ

เป็นสูตรตำรับของนางฟาริเตะ บากา อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑ ตำบลโกตาบารู อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ด้วยประสบการณ์ทำงานด้านการนวดและลูกประคบสมุนไพรที่ผ่านมา พบว่า เราสามารถนำสมุนไพรในครัวเรือนหรือในพื้นที่มาประยุกต์ใช้โดยการต่อยอดจากวัสดุอุปกรณ์ในชุมชนของตนเองมาประดิษฐ์ที่มีชื่อว่า ลูกประคบสมุนไพรมัตย้อม ซึ่งจะมีสีของสมุนไพรที่ผ่านผ้ามัตย้อมออกมาอย่างกลมกลืน น่าใช้อยู่เสมอ เพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพ

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล/รพ.สต

กลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อ

สรรพคุณ

- ๑ ช่วยทำให้เนื้อเยื่อพังผืดยืดหยุ่น ลดการติดขัดของข้อต่อ ลดการเกร็งตัวของกล้ามเนื้อลดปวดบวม ช้ำ ลดการอักเสบของกล้ามเนื้อเอ็น และข้อต่อ
- ๒ ช่วยเพิ่มการไหลเวียนของโลหิต
- ๓ ช่วยให้อารมณ์ผ่อนคลาย สบายตัว

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ หัวไพล	๕๐๐	กรัม
๒ ขมิ้นชัน	๑๐๐	กรัม
๓ ตะไคร้	๒๐	กรัม
๔ มะกรูด (ผิว)	๑๐๐	กรัม
๕ ใบมะขาม	๓๐๐	กรัม
๖ เกลือ	๖๐	กรัม
๗ การบูร	๓๐	กรัม
๘ พิมเสน	๓๐	กรัม

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำทั้งหมดมาล้างให้สะอาดจนสะอาดดีแล้ว ส่วนมะกรูดนำมาฝานเอาเฉพาะผิว
- ๒ นำทั้งหมดมาหั่น เสร็จแล้วใส่ในครกตำหยาบ ๆ
- ๓ นำสมุนไพรที่ตำเรียบร้อยแล้วมาผสมกับเกลือ การบูร และพิมเสน ผสมคลุกรวมกันในกะละมัง

๔ นำสมุนไพรที่ผสมเข้าด้วยกันแล้ว มาแบ่งเป็น ๔ ส่วนเท่า ๆ กัน

๕ ใส่สมุนไพรลงบนเศษผ้าดิบมัตย้อมที่เตรียมไว้ ยกขายผ้าทั้งสองมุมขึ้นแล้วก็ม้วนด้ามจับในลักษณะตามภาพโดยใช้เศษผ้าทำเป็นเชือกมัดให้แน่นเป็นลูกประคบ หรือจะใช้เชือกฝ้ายก็ได้

วิธีใช้

ประคบตามร่างกายบริเวณที่มีอาการปวด

๑๕ - ๓๐ นาที หรือจนกว่าลูกประคบคลายความร้อน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ไม่ควรอาบน้ำทันที เพราะจะไปชะล้างตัวยาออกจากผิวหนัง และร่างกายอาจปรับตัวไม่ทัน

๒. สมุนไพรแช่เท้า

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน ฮาปีเบาะ มะมิง

ที่มาและความสำคัญ

เป็นสูตรตำรับของนางฮาปีเบาะ มะมิง อาศัยอยู่ บ้านเลขที่ ๑๗๗ หมู่ที่ ๖ ตำบลยะหา อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เนื่องจากในชุมชนที่รับผิดชอบมีผู้ป่วยเบาหวาน เป็นจำนวนมากค่อนข้างมาก และบางรายมีอาการชามือและเท้า จึงได้คิดค้นวิธีการแก้อาการชามือและเท้า และได้สมุนไพร ๓ ชนิด ในครัวเรือน ซึ่งได้แก่ ขมิ้น ไพล และผลมะกรูด สามารถนำมาทำเป็นสมุนไพรสำหรับแช่มือและเท้าได้ อีกทั้งสมุนไพรทั้ง ๓ ชนิดนี้ มีสรรพคุณแก้การอักเสบ ฟกช้ำ และสามารถทำให้ระบบไหลเวียนของเลือดทำงานได้ดี

สรรพคุณ

ทำให้ระบบการไหลเวียนของเลือดไหลเวียนดี ลดการเมื่อยล้า ลดการอักเสบในคนที่มีอาการปวดขา หรือปวดขาปวดเข่า ทำให้ผ่อนคลายรู้สึกสบาย ช่วยให้ระบบย่อยอาหารทำงานดีขึ้น

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ใบมะกรูด	สรรพคุณ แก้กลิ่นเท้าเหม็น
๒ ไพล	สรรพคุณ แก้ฟกช้ำ เคล็ดบวม
๓ ขมิ้น	สรรพคุณ บรรเทาอาการอักเสบ

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำสมุนไพร ๓ ชนิด มาหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ และนำไปตากแดดให้แห้ง
- ๒ บดหรือตำให้ละเอียด เป็นผงเล็ก ๆ สามารถละลายในน้ำได้
- ๓ นำน้ำร้อนผสมน้ำอุ่นใส่ในกะละมัง ทดสอบโดยใช้นิ้วจิ้มตรวจดูว่าอุณหภูมิได้
- ๔ นำสมุนไพรมาใส่ในน้ำอุ่นที่เตรียมไว้

วิธีใช้

- ๑ ทำความสะอาดเท้า ทั้ง ๒ ข้าง โดยล้างสบู่ให้สะอาด
- ๒ ตักสมุนไพรที่ได้ ประมาณ ๒ ช้อนโต๊ะ ใส่ในน้ำอุ่นที่เตรียมไว้
- ๓ แช่เท้าด้วยสมุนไพร ประมาณ ๑๕ – ๓๐ นาที
- ๔ ล้างเท้าให้สะอาด และเช็ดเท้าให้แห้ง

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๓. สมุนไพรขับน้ำคาวปลา

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในการดูแลสุขภาพในชุมชน

หมอพื้นบ้าน บุงอ มูเซะ

ที่มาและความสำคัญ

เป็นสูตรตำรับของพื้นบ้าน นางบุงอ มูเซะ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ ๔๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลบุโอง อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ไว้ใช้รักษาคนในชุมชน

สรรพคุณ

ขับน้ำคาวปลา เร่งมดลูกเข้าอู่ สมานแผลภายใน

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ ลูกเบญจกานี	๕๐ กรัม
๒ กานพลู	๒๐ กรัม
๓ เมล็ดพริกไทย	๒๐ กรัม
๔ ไม้หวาน	๒๐ กรัม
๕ กระวาน	๒๐ กรัม
๖ ไข่ไก่	๑๐ ฟอง
๗ น้ำผึ้ง	๑ ลิตร

ขั้นตอนการทำ

- ๑ บดผสมสมุนไพรทั้งหมดให้ละเอียด ใส่ไข่ไก่ น้ำผึ้ง แล้วตั้งไฟอ่อน กวนส่วนผสมจนเป็นก้อนเดียวกัน
- ๒ ปั่นยาสมุนไพรขนาดเท่านิ้วก้อย แล้วตากแดดให้แห้ง

วิธีใช้

รับประทานครั้งละ ๒ เม็ด วันละ ๒ ครั้ง ก่อนอาหาร กลางวันและก่อนนอน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

ห้ามรับประทานในผู้ที่มีความดันโลหิตสูงและความดันโลหิตต่ำ

๑. ตำรับยาพอกข้อข้าวสังข์หยด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : พัฒนาเป็นนวัตกรรมนำมาใช้

“ โรงพยาบาลหาดใหญ่, .PCC ตำบลคลองแห, PCC ตำบลพะตง,
PCC ตำบลคูเต่า, PCC คลองอู่ตะเภา ”

ผลงาน โรงพยาบาลหาดใหญ่

ที่มาและความสำคัญ

แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลหาดใหญ่ ได้นำสูตรยาจากอาจารย์ณภัทร พานิชการ โดยเริ่มใช้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ – ๒๕๖๕ โดยนำไปใช้ดูแลสุขภาพผู้ป่วยในชุมชนที่มีปัญหาเรื่องข้อ ซึ่งมีเกณฑ์คัดเข้า ได้แก่ ข้อเข่าเสื่อม ปวดเข่า ชัดในข้อเข่า มีอาการปวดบวมแดงร้อน บูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ ในระบบบริการ สาธารณสุข แพทย์แผนไทยจะดูแลเรื่องความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อข้อเข่า อาการปวด ร่วมกับแพทย์เจ้าของไข้ และนักกายภาพบำบัด

เนื่องจากจำนวนผู้ป่วยข้อเข่าเสื่อมในผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้ปรับปรุงสูตร ยาของอาจารย์ณภัทร พานิชการ จากเดิมใช้ข้าวสารขาวธรรมดา ปรับมาใช้ข้าวสังข์หยดแทน เป็นข้าวพันธุ์ไทยแท้ ที่มีมานานร้อยปี ปลูกได้ผลดีในจังหวัดพัทลุง ข้าวสังข์หยดจะมีฤทธิ์เย็นกว่าข้าวขาว มีคุณสมบัติเกาะแน่น และยึดติดกับเข่าได้นานกว่า โดยเฉพาะในผู้ป่วยจับโปงเข่าน้ำ ฤทธิ์เย็นของข้าวสังข์หยดจะคงอยู่ได้นาน บรรเทาอาการปวดบวมแดงร้อนได้ดีกว่า

สรรพคุณ

แก้อาการปวดเข่า บรรเทาอาการปวดตามข้อ
ลดอาการบวม แดง ร้อน

วิธีใช้

พอกบริเวณหน้าข้อเข่า หรือบริเวณที่ปวด พันผ้าก๊อช
ปิดทับยาพอก พอกไว้ ๓๐ – ๔๕ นาที

วัตถุประสงค์

- ๑ เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สะดวกต่อการ
ใช้งาน
- ๒ เพื่อพัฒนาเป็นสูตรตำรับของ กลุ่มงานการแพทย์
แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลหาดใหญ่

ส่วนประกอบ/อุปกรณ์

๑ ไพลสด	๕๐	กรัม
๒ ผงผักเสี้ยนผี	๕๐	กรัม
๓ ปูนแดง	๑๐๐	กรัม
๔ ข้าวสังข์หยด	๑๐๐	กรัม

ขั้นตอนการทำงานนวัตกรรม

- ๑ ชั่งส่วนประกอบ
- ๒ นำข้าวสังข์หยดแช่น้ำสะอาด ๑๕ นาที
- ๓ นำไพลสดและข้าวสังข์หยดปั่นรวมกันจนละเอียด
- ๔ นำปูนแดงปั่นรวมกับไพลสดและข้าวสังข์หยด
- ๕ นำส่วนผสมข้อ ๔ มาผสมกับผงผักเสี้ยนผี
คลุกเคล้าให้เข้ากัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ระวังในผู้ที่แพ้ปูนแดง หรืออาจเกิดอาการ
ระคายเคือง
- ๒ หลีกเลี่ยง การพอกยาใกล้บริเวณที่มีแผลเปิด

สรุปผลการดำเนินงาน

พบว่าประสิทธิผลของยาพอกข้อข้าวสังข์หยด
สามารถลดอาการปวดเข่าได้ คิดเป็น ร้อยละ ๘๐
จึงสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปสนับสนุนในการพัฒนา
ตำรับยาพอกข้อข้าวสังข์หยด เพื่อนำมาใช้ในการรักษา
อาการปวดเข่าต่อไป

๒. สครับลูกโหนด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลระโนด ”

ผลงาน ญัฐนันท์ ศรีรักษ

ที่มาและความสำคัญ

ผลตาลโตนด หรือภาษาใต้ท้องถิ่นเรียกสั้นๆ ว่า “ลูกโหนด” ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจท้องถิ่น พบมากในคาบสมุทรสทิงพระ ได้แก่ อำเภอระโนด อำเภอกะแสสินธุ์ อำเภอสทิงพระ และอำเภอสทิงพระ โดยถือเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกต้นตาลอย่างหนาแน่นมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย กลุ่มงานการแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลระโนด ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของต้นตาลโตนด จึงเกิดแนวความคิดแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากลูกตาลโตนดสุกมาใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญของ “สครับลูกโหนด” ซึ่งจะเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรชนิดผิวทาให้กับผู้มารับบริการ ไทชีวาเวลเนส คลินิกแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลระโนด

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

ผู้ที่มารับบริการคลินิกแพทย์แผนไทย

โรงพยาบาลระโนด

สรรพคุณ

ทำให้ผิวชุ่มชื้นไม่แห้งกร้าน ช่วยบำรุงผิว

ผิวกระจ่างเนียนใส ลดจุดด่างดำ

ส่วนประกอบของตำรับ

๑ เนื้อตาลสุก ๒๐๐ กรัม

๒ เกลือสะตุ ๔๐๐ กรัม

๓ น้ำผึ้ง ๖ กรัม

๔ มะขามเปียก ๓๐ กรัม

ขั้นตอนการทำ

๑ นำผลตาลสุกล้างน้ำให้สะอาด ฉีกเปลือกออก คั้นเนื้อตาลโดยใช้น้ำร้อนขยำเอาแต่น้ำจากเส้นใยตาล จากนั้นกรองหยาบเอาใยตาลออก และกรองละเอียดอีกรอบ เพื่อเอาเศษสิ่งสกปรกออก ใส่ผ้าขาวบาง แล้วห่อมัดไว้ ให้น้ำในเนื้อตาลหยดออกมาทิ้งไว้ ๑ คืน

๒ นำเกลือแกงไปสะตุ เพื่อไล่ความชื้นในเกลือ และให้เกลือสะอาดขึ้น โดยการคั่วไฟ เกลือจะเปลี่ยนสีเข้มขึ้นเล็กน้อย และนำไปกรอง เพื่อเอาสิ่งสกปรกและเม็ดเกลือที่มีความหยาบออก

๓ มะขามเปียก ใช้้ำอุ่นขยำเอาเนื้อ นำไปกรองละเอียดเอากากออก

๔ ชั่งตวงส่วนประกอบตามอัตราส่วน

๕ นำเนื้อตาลสุกผสมกับเกลือสะตุจนเป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นเติมน้ำผึ้ง เนื้อมะขามเปียก ค่อยๆ คนให้เข้ากัน

วิธีใช้

พอกขัดได้ทั่วร่างกาย สัปดาห์ละ ๑ – ๒ ครั้ง

๑ ใช้น้ำเปล่าลูบผิวบริเวณที่ต้องการขัด

๒ นำสครับ ขัดผิววนเบาๆ ไปในทิศทางเดียวกัน

๓ พักไว้ ๓๐ นาที แล้วอาบน้ำล้างออก

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

หลีกเลี่ยงบริเวณแผลเปิดและเนื้อเยื่ออ่อนๆ

ผู้ที่ผิวแพ้ง่ายอาจเกิดอาการระคายเคือง

๓. ตำรับยารักษาโรคหอนรองกระดูกสันหลังส่วนเอวทับเส้นประสาท

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข “ โรงพยาบาลนาหม่อม ”

หมอพื้นบ้าน ประวิทย์ แก้วทอง

ที่มาและความสำคัญ

หมอประวิทย์ แก้วทอง หมอพื้นบ้าน ตำบลทุ่งขมิ้น อำเภอนาหม่อม ได้รับรางวัลหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๖ จึงมีความประสงค์อยากให้สูตรยาสมุนไพรนี้เข้าไปอยู่ในโรงพยาบาลนาหม่อม เพราะเมื่อผู้ป่วยมาตรวจรักษา กับหมอประวิทย์เสร็จ จะเขียนใบสั่งยาให้ผู้ป่วยนำไปซื้อตามร้านขายยาสมุนไพร ใน อำเภอกาตุ๊กใหญ่ จากนั้นผู้ป่วยจะต้อง นำยาสมุนไพรกลับมาให้หมอประวิทย์ปลูกเสกยาในช่วงบ่ายเท่านั้น ก่อนที่ผู้ป่วยจะนำกลับไปรับประทาน ซึ่งผู้ป่วย ต้องใช้เวลาในการเดินทาง หมอประวิทย์จึงมีความประสงค์อยากให้ผู้ป่วยได้รับยาจากหน่วยบริการแพทย์แผนไทยในพื้นที่ เป็นการเข้าถึงยาสมุนไพร โดยเริ่มนำร่องจากโรงพยาบาลนาหม่อม ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ จึงได้นำตำรับยาของ หมอประวิทย์ แก้วทอง มาใช้ในโรงพยาบาลนาหม่อม โดยมีกระบวนการเข้ารับบริการรับยาสมุนไพรจากกลุ่มงานการแพทย์ แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โรงพยาบาลนาหม่อม

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล

กลุ่มผู้ป่วยโรคหอนรองกระดูกสันหลังทับ
เส้นประสาทส่วนเอว

สรรพคุณ

ขับลมที่คั่งค้างในเส้น เพื่อแก้อาการเจ็บในข้อ ปวดในข้อ
ปวดสันหลัง แก้ข้อเสื่อม

ส่วนประกอบของตำรับ (สิ่งละ ๒ บาท)

๑ เทียนดำ	๑๙ โกรฐสอ
๒ เทียนแดง	๒๐ โกรฐหัวบัว
๓ เทียนขาว	๒๑ โกรฐน้ำเต้า
๔ เทียนตาตุ๊กแตน	๒๒ โกรฐก้านมะพร้าว
๕ เทียนข้าวเปลือก	๒๓ โกรฐกระดูก
๖ พริกไทย	๒๔ เถาเอ็นแดง
๗ พริกไทยล่อน	๒๕ เถาเอ็นขาว
๘ พริกดอกไม้	๒๖ กรุ่งเขมา
๙ แกแล	๒๗ เถาขมิ้นเครือ
๑๐ ฝรั่ง	๒๘ ข้องนางคลี่
๑๑ ลูกผักชี	๒๙ จุกโรหิณี
๑๒ ลูกมะตูม	๓๐ หวายชะม้อย
๑๓ ลูกกระดอม	๓๑ รากข้าพลุ
๑๔ ลูกจันทร์	๓๒ หัวหมู
๑๕ ดอกจันทร์	๓๓ เปราะหอม
๑๖ เถาสะค้าน	๓๔ หัวกระชาย
๑๗ ดีปลีเชือก	๓๕ ยาดำ
๑๘ รากเจตมูลเพลิงแดง	

ขั้นตอนการทำ

- ๑ นำสมุนไพรล้างทำความสะอาด
- ๒ เติมน้ำสะอาดให้ท่วมตัวยาคือ (อย่างน้อย ๓.๕ ลิตร
แช่ทิ้งไว้ประมาณ ๓๐ นาที
- ๓ วางหมากพลูบนฝาหม้อ ตั้งไฟอ่อนๆ พอเริ่มเดือด
ให้จับเวลา ต้มจนเดือด และต้มต่อไปอีก ๕ นาที
- ๔ กรองน้ำยาที่ได้ใส่ภาชนะไว้ จากนั้นเติมน้ำสะอาด
ครั้งที่ ๒ ลงไปให้ท่วมตัวยาคือ (อย่างน้อย ๓ ลิตร
ต้มจนเดือด จับเวลาต้มต่อไปอีก ๑๐ นาที
- ๕ กรองน้ำยาที่ได้ใส่ภาชนะเดิมไว้ จากนั้นเติมน้ำสะอาด
ครั้งที่ ๓ ลงไปให้ท่วมตัวยาคือ (อย่างน้อย ๓ ลิตร
ต้มจนเดือด จับเวลาต้มต่อไปอีก ๑๕ นาที
- ๖ กรองน้ำยาที่ได้จากการต้มทั้ง ๓ ครั้ง มารวมกัน
ใส่ภาชนะ และแช่ตู้เย็นไว้สำหรับรับประทาน

วิธีใช้

รับประทานวันละ ๓ ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น
ครั้งละประมาณ ๑ ถ้วยกาแฟ หรือประมาณ ๓๐ มิลลิลิตร

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

๑. การอาบน้ำสมุนไพรหลังคลอด

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลทุกแห่งในจังหวัดสตูล, รพ.สต.ทุ่งนุ้ย, รพ.สต.เขาขาว
รพ.สต.ปากน้ำ, รพ.สต.ฉลุง ”

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน โต๊ะบีแด

ที่มาและความสำคัญ

การรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการบริบาลหญิงตั้งครรภ์ และการฟื้นฟูดูแลสุขภาพมารดาหลังคลอดของโต๊ะบีแดจังหวัดชายแดนใต้ ภายใต้โครงการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน ภายใต้พหุวัฒนธรรมชายแดนใต้อย่างยั่งยืน โดยมีศูนย์บริหารการพัฒนาสุขภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศบ.สต. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก มีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นหน่วยงานร่วมรับผิดชอบ และมีอาจารย์จากคณะการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นที่ปรึกษาโครงการ

การนำมาใช้ในโรงพยาบาล/รพ.สต.

ใช้ในการดูแลสุขภาพมารดาหลังคลอด

การอาบน้ำสมุนไพร

เพื่อบำบัดรักษาและฟื้นฟูมารดาหลังคลอด ที่มีอาการปวดเมื่อยปวดแขน ขา บ่า เอว หลัง กระเบนเหน็บ

ส่วนประกอบของตำรับ

- ๑ ใบหัสสุณ
- ๒ ใบยอ
- ๓ ใบหนาด
- ๔ ย่านเ็น

ขั้นตอนการอาบน้ำ

ต้มน้ำใส่สมุนไพรสด ใบหัสสุณ ใบยอ ใบหนาด ย่านเ็น ประมาณ ๓๐ นาที แล้วนำมาผสมน้ำอาบทั่วตัว เพื่อให้กล้ามเนื้อคลายตัวและกระตุ้นน้ำนม ช่วยขับน้ำคาวปลา อาบประมาณ ๑๕ - ๒๐ นาที หรือน้ำสมุนไพรมาวางบนเก้าอี้ให้มารดาหลังคลอดนั่งทับ ขณะที่สมุนไพรยังอุ่นๆ แล้วอาบน้ำทั่วร่างกาย

ระยะเวลาทำหัตถการ

อาบน้ำสมุนไพรติดต่อกัน ๓ วัน ติดต่อกัน

ประโยชน์

- ๑ ช่วยให้การไหลเวียนเลือดดีขึ้น
- ๒ ช่วยขับน้ำคาวปลา
- ๓ บำบัดรักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง

- ๑ ผู้ที่มีไข้ ควรหลีกเลี่ยง
- ๒ มารดาหลังคลอดตกเลือด มีอาการอักเสบของฝีเย็บ

๒. การนวดกระชับมดลูก

สถานการณ์นำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลทุกแห่งในจังหวัดสตูล, รพ.สต.ทุ่งนุ้ย, รพ.สต.เขาขาว
รพ.สต.ปากน้ำ, รพ.สต.ฉลุง ”

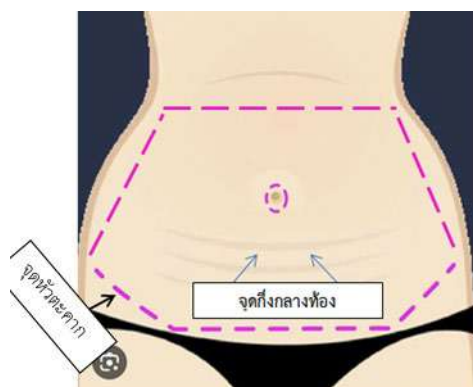
ภูมิปัญญาพื้นบ้าน โต๊ะบีแด

ที่มาและความสำคัญ

การรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการบิบาลหญิงตั้งครรภ์ และการฟื้นฟูดูแลสุขภาพมารดาหลังคลอดของโต๊ะบีแดจังหวัดชายแดนใต้ ภายใต้โครงการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน ภายใต้พหุวัฒนธรรมชายแดนใต้อย่างยั่งยืน โดยมีศูนย์บริหารการพัฒนาสุขภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศบ.สต. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก มีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นหน่วยงานร่วมรับผิดชอบ และมีอาจารย์จากคณะกรรมการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นที่ปรึกษาโครงการ

วิธีการรักษา

- ๑ ใช้นิ้วหัวแม่มือ ในลักษณะคว่ำมือนิ้วห่างจากกระดูกหัวตะคาก ๒ นิ้ว
- ๒ ใช้นิ้วหัวแม่มือนวดต้นเข่าถึงกลางท้องพร้อมใช้น้ำมันมะกอกขโหลม
- ๓ นวดวนตามรอบท้องในทางเดียวกัน และสลับนวดอีกฝั่งในท่าเดียวกัน
- ๔ จากนั้นนวดถึงกลางท้องโดยใช้นิ้วโป้งและนิ้วชี้ใช้มือด้านที่อยู่ติดกับคนไข้
- ๕ วางห่างจากสะดือ ประมาณ ๓ นิ้ว กดลงใช้บังคับแรงกดขึ้นลง (กดเข้าหาสะดือ และกดลงข้างล่าง ๑ รอบ

การนวดยกกระชับมดลูก

- ๑ ใช้น้ำมันนวดทาให้ทั่วท้อง (สามารถทาระหว่างนวดได้ตลอดเวลา
- ๒ ใช้ปลายมือวางซ้อนกตบริเวณใต้ลิ้นปี่ กดค้างคาบเล็ก ทำซ้ำ ๓ ครั้ง
- ๓ ใช้มือ ๒ ข้าง นวดสลับมือ ตั้งแต่จุดเหนือหัวตะคาก ลงมายังจุดเหนือหัวเหน่า จนเส้นคลายแล้วสลับด้าน
- ๔ ใช้นิ้วหัวแม่มือ ๒ ข้าง วางจุดกลางเหนือหัวเหน่า กดลง แล้วรูดขึ้นทางสะดือ ๓ ครั้ง (แรง ๓ ระดับจากเบา กลาง และค่อนข้างแรง
- ๕ ใช้มือ ๒ ข้าง นวดสลับมือ ตั้งแต่จุดเหนือหัวตะคาก ลงมายังจุดเหนือหัวเหน่า จนเส้นคลายแล้วสลับด้าน
- ๖ ใช้มือที่ถนัดกดวางจุดกลางเหนือหัวเหน่า ลักษณะกดลงและดันน้ำหนักไปทางสะดือ กดค้างไว้ แล้วใช้มืออีกข้างลูบลงจากลิ้นปี่ลงมาเบา ๆ ๓ - ๕ ครั้ง

๓. การนวดกระตุ้นน้ำนม และนวดเปิดท่อน้ำนม

สถานะการนำไปใช้ประโยชน์ : ใช้ในระบบบริการสาธารณสุข

“ โรงพยาบาลทุกแห่งในจังหวัดสตูล, รพ.สต.ทุ่งนุ้ย, รพ.สต.เขาขาว
รพ.สต.ปากน้ำ, รพ.สต.ฉลุง ”

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน โต๊ะบีแด

ที่มาและความสำคัญ

การรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการบริบาลหญิงตั้งครรภ์ และการฟื้นฟูดูแลสุขภาพมารดาหลังคลอดของโต๊ะบีแดจังหวัดชายแดนใต้ ภายใต้โครงการพัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน ภายใต้พหุวัฒนธรรมชายแดนได้อย่างยั่งยืน โดยมีศูนย์บริหารการพัฒนาสุขภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศบ.สต. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก มีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นหน่วยงานร่วมรับผิดชอบ และมีอาจารย์จากคณะการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นที่ปรึกษาโครงการ

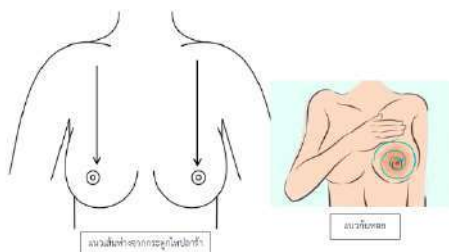
วิธีการรักษา

ท่านวด คนไข้ ท่านั่ง

ผู้นวดคุกเข่า

๑ ใช้นิ้วหัวแม่มือวางห่างจากกระดูกไหปลาร้า ๑ นิ้ว บริเวณกึ่งกลางกระดูกไหปลาร้า (ตรงจุดเดียวกับหัวนม

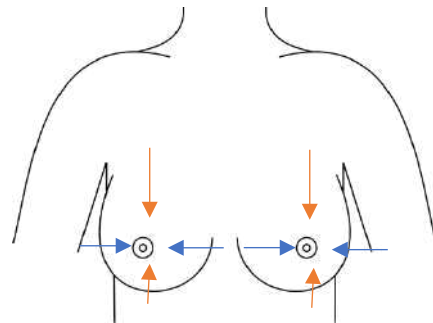
๒ กดในแนวไล่ลงจนถึงหัวนม ๓ รอบ จากนั้นกดคลึงเป็นก้นหอยรอบลานนม นวดจนเต้านมนิ่ม สลับทำอีกข้างในแนวเดียวกัน

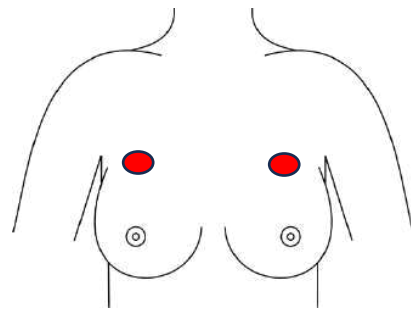
ขั้นตอนการนวดเต้านม

๑ จะนวดตอนท้ายของการอาบน้ำสมุนไพร โดยผู้นวดจะนั่ง/ยืนอยู่หลังผู้ถูกนวด

๒ ใช้มือทั้ง ๒ ข้าง นิ้วหัวแม่มืออยู่ด้านบน ประคองเต้านมจากทางด้านหลัง กดรูดเข้าหาหัวนม ทำอย่างเบามือ ๕ ครั้ง แล้วเลื่อนให้นิ้วหัวแม่มืออยู่ด้านข้าง กดรูดเข้าหาหัวนมอย่างเบามือ ๕ ครั้ง

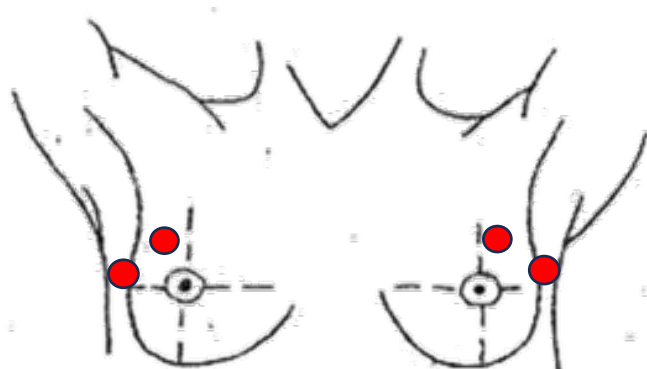

๓ ใช้นิ้วมือ ๔ นิ้ว ทั้ง ๒ ข้าง กดคลึงบริเวณเหนือหัวนม ๓ นิ้วมือ ทำซ้ำ ๓ - ๕ ครั้ง

ขั้นตอนการนวดเต้านม (ต่อ)

๔ ใช้มือทั้ง ๒ ข้าง บีบกล้ามเนื้อ โดยนิ้วทั้ง ๔ อยู่บริเวณใต้กระดูกไหปลาร้าค่อนมาทางหัวไหล่ นิ้วหัวแม่มืออยู่ใต้รักแร้ บีบค้างไว้ (คาบเล็ก ๑๐ - ๑๕ วินาที แล้วปล่อย และนวดคลึงเบา ๆ ตั้งแต่ได้รักแร้จนถึงหัวนม

ประโยชน์

ช่วยให้มดลูกเข้าอู่เร็ว กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น ผังผืดอ่อนตัว ลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ กระตุ้นการไหลของน้ำนม

ระยะเวลาทำหัตถการ

คลอดปกติ หลังคลอด ๓ วัน อาบน้ำ นวด และอยู่ไฟก่อนเส้า ๓ - ๕ วันติดต่อกัน

ข้อห้าม/ข้อควรระวัง -

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

จากการรวบรวมข้อมูลการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่ได้รับการจัดทำทะเบียนและมีศักยภาพไปใช้ประโยชน์ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ๓๖ แห่ง พบว่า สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีการส่งเสริมการนำองค์ความรู้ ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่ได้รับการจัดทำทะเบียนในปี งบประมาณ ๒๕๖๓ และมีศักยภาพไปใช้ประโยชน์ จำนวน ๒๔๒ ตำรับ/เรื่อง แบ่งออกเป็น ๑ ภูมิปัญญา ที่นำไปใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชน (ส่งเสริม/ป้องกัน/ส่งเสริมเศรษฐกิจ ร้อยละ ๓๔.๓ ๒ ภูมิปัญญา ที่นำไปบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ร้อยละ ๒๖.๘ และ ๓ ภูมิปัญญา ที่นำไปบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐและมีจัดทำร่างข้อเสนอการวิจัย/ วิจัย/R๒R/พัฒนาต่อยอดเป็นนวัตกรรม พัฒนารูปแบบให้สะดวกต่อการใช้งาน ใช้ทดแทนยาแผนปัจจุบัน ฯลฯ ร้อยละ ๓๘.๙ สำหรับภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านที่นำไปใช้ดูแลสุขภาพประชาชนในชุมชนหลายตำรับระบุว่าได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ มีระยะเวลาการใช้มายาวนานหลายสิบปี แสดงให้เห็นว่าชุมชนนั้นๆ มีการดูแล ตนเองในระดับชุมชน มีวิถีของการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีการนำตำรับยาหมอพื้นบ้าน ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย สมุนไพรพื้นถิ่นไปบูรณาการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพทั้งในโรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล (รพ.สต. และในโรงพยาบาล และหลายพื้นที่มีการทำวิจัย พัฒนาต่อยอดควบคู่ไปด้วย คณะผู้จัดทำจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ดังต่อไปนี้

๑. ควรส่งเสริมการใช้ตำรับยาหมอพื้นบ้าน ที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมและ ระบบนิเวศของชุมชนท้องถิ่น และสนับสนุนให้พื้นที่ดำเนินการรับรองหมอพื้นบ้านที่ปฏิบัติตามระเบียบ กระทรวงสาธารณสุข ทั้งนี้ เพื่อการอนุรักษ์และเป็นทางเลือกในการดูแลสุขภาพที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ให้แก่ ประชาชน

๒. ควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา โดยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต. ทำ R๒R (พัฒนางานประจำสู่งานวิจัย ส่วนระดับโรงพยาบาลควรสนับสนุนให้มีการวิจัยเชิงคลินิก โดยวางแผนสนับสนุน งบประมาณกองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และประสานงาน สนับสนุนให้สถาบันทางวิชาการที่มีประสบการณ์ และเชี่ยวชาญ/เครือข่ายมหาวิทยาลัยในเขตสุขภาพนั้นๆ เป็นพี่เลี้ยงร่วมกับทีมงานกรมการแพทย์แผนไทยและ การแพทย์ทางเลือก

๓. ควรสนับสนุน หรือร่วมขับเคลื่อนให้ตำรับยาแผนไทยที่มีศักยภาพ เข้าสู่บัญชียาหลักแห่งชาติ หรือ รายการ Positive List (รายการอ้างอิงผลิตภัณฑ์สมุนไพรประกอบการจัดแจ้ง

๔. ควรแต่งตั้งคณะทำงาน/คณะกรรมการ เพื่อขับเคลื่อนการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่มีศักยภาพไปใช้ประโยชน์ ทั้งในเชิงสุขภาพ วิชาการ และหนุนเสริม เศรษฐกิจ

- ภาคผนวก ๑ โครงการสนับสนุนการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามบทบาท
ของนายทะเบียนกลาง/จังหวัด ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗
- ภาคผนวก ๒ ภาพกิจกรรม องค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย
สมุนไพรพื้นถิ่น ที่นำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน

**โครงการสนับสนุนการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามบทบาทของ
นายทะเบียนกลาง/จังหวัด ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗**

๑. หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ มีเจตนารมณ์ในการกำหนด มาตรการคุ้มครองและส่งเสริมให้เอกชน ชุมชน และองค์กรเอกชนตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และสมุนไพร และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พัฒนา และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และกำหนดให้กรมการแพทย์ แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองและส่งเสริม การศึกษาอบรม การศึกษาวิจัยและพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร และรับผิดชอบในงานธุรการและวิชาการของ คณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

กฎหมายฉบับนี้มีกลไกการขับเคลื่อนงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผ่านการดำเนินงานของ (๑) นายทะเบียนกลาง (อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ซึ่งมีกองคุ้มครองและส่งเสริม ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย ทำหน้าที่เป็นสำนักงานนายทะเบียนกลาง และ (๒) นายทะเบียนจังหวัด (นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด มีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โดยกลุ่มงานการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก ทำหน้าที่เป็นสำนักงานนายทะเบียนจังหวัด ซึ่งภารกิจ บทบาทหน้าที่ของนายทะเบียน เป็นทั้งการขับเคลื่อน/บังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ และการขับเคลื่อนนโยบายกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

การคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย และสมุนไพร มีความสอดคล้องกับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ประเด็นที่ ๔.๕ การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี (ประเด็นย่อย: การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้าง สุขภาวะที่ดีในทุกพื้นที่ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี ให้บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากมีกิจกรรมการสำรวจ รวบรวม ข้อมูลตำรับยาและตำราการแพทย์แผนไทย การแพทย์ พื้นบ้านไทย สมุนไพรและถิ่นกำเนิดสมุนไพร ซึ่งการนำข้อมูลดังกล่าวมาบริหารจัดการให้เกิดการคุ้มครองและ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในระบบบริการสุขภาพ มีการพัฒนาต่อยอดทางเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์สมุนไพร รวมถึงการยกระดับหมอพื้นบ้านผ่านการรับรองหมอพื้นบ้านตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการรับรอง หมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ให้มีบทบาทในระบบสุขภาพชุมชน เป็นทางเลือกให้กับประชาชนในการนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาดูแลสุขภาพ เพื่อเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ดี และเสริมให้นำให้สังคมไทย มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต

การดำเนินงานที่ผ่านมาสามารถขับเคลื่อนภารกิจของนายทะเบียนกลางและนายทะเบียนจังหวัด ไปได้ค่อนข้างมากและต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานอนุรักษ์ คุ้มครอง และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และ การรับรองหมอพื้นบ้านที่มีศักยภาพ ยังคงเป็นการดำเนินงานที่มีความสำคัญ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการวางรากฐานการสร้างสุขภาวะที่ดีแบบพึ่งตนเอง รวมทั้งจากการประกาศกำหนดให้กัญชา (เฉพาะช่อดอก เป็นสมุนไพรควบคุม ส่งผลให้สำนักงานนายทะเบียนกลาง/จังหวัด ต้องเร่งรัดตรวจสอบ ฝักระวัง และติดตาม การดำเนินการของผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาต/ยื่นขออนุญาต ศึกษาวิจัยสมุนไพรควบคุม หรือส่งออก หรือ จำหน่ายหรือแปรรูปสมุนไพรควบคุมเพื่อการค้า (กัญชา ทำให้ต้องขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินการศึกษาวิจัยสมุนไพรควบคุม หรือส่งออก หรือจำหน่าย หรือแปรรูปสมุนไพรควบคุมเพื่อการค้า (กัญชา เป็นไปตามมาตรการทางกฎหมาย ลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดต่อประชาชน/กลุ่มเปราะบาง

ดังนั้น กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย จึงได้จัดทำ “โครงการสนับสนุนการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามบทบาทนายทะเบียนกลาง/จังหวัด ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗” เพื่อขับเคลื่อนภารกิจในการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในการรวบรวม อนุรักษ์ คุ้มครอง เฝ้าระวังการละเมิดสิทธิภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ให้เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้คัดเลือกภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย สมุนไพร ที่มีศักยภาพ มาใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชนในพื้นที่เพื่อการพึ่งตนเองด้านสุขภาพและหนุนเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

๒. วัตถุประสงค์ของโครงการ

๒.๑ เพื่อสนับสนุนการสำรวจ รวบรวม อนุรักษ์ คุ้มครอง เฝ้าระวังการละเมิดสิทธิ ในภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย บุคลากรด้านการแพทย์แผนไทย สมุนไพร และถิ่นกำเนิดของสมุนไพร ตามกฎหมายกำหนดทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

๒.๒ เพื่อสนับสนุนให้มีการนำตำรายาแผนไทย ตำรายาพื้นบ้านไทย และสมุนไพร มาพัฒนา ศึกษาวิจัย บูรณาการใช้ประโยชน์ ในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น ตลอดจนบูรณาการร่วมกับสถานบริการสาธารณสุข และเผยแพร่องค์ความรู้ ให้กับประชาชนและเครือข่ายด้านการแพทย์แผนไทย

๒.๓ เพื่อตรวจสอบ เฝ้าระวัง และติดตามการดำเนินการของผู้ประกอบการศึกษาวิจัยสมุนไพรควบคุม หรือส่งออก หรือจำหน่ายหรือแปรรูปสมุนไพรควบคุมเพื่อการค้า (กัญชา

๒.๔ เพื่อขับเคลื่อนภารกิจในการดำเนินงานของนายทะเบียนกลางและนายทะเบียนจังหวัด ตามกฎหมายลำดับรอง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒

๓. เป้าหมาย และตัวชี้วัด

ส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย และสมุนไพร ไปใช้ประโยชน์ ในการดูแลสุขภาพ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการแพทย์แผนไทย และสนับสนุนการขับเคลื่อนภารกิจ การดำเนินงานคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามบทบาทนายทะเบียนกลางและนายทะเบียนจังหวัด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยมีเป้าหมายดังนี้

๓.๑ ตำรับยา/ตำราการแพทย์แผนไทย ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาประกาศเป็นตำรับยาแผนไทยหรือตำราการแพทย์แผนไทยของชาติหรือทั่วไป ไม่น้อยกว่า ๒,๐๐๐ รายการ

๓.๒ มีกระบวนการเฝ้าระวังการละเมิดสิทธิในภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยเบื้องต้น โดยการสืบค้น ตรวจสอบสิทธิบัตรจากฐานข้อมูลสิทธิบัตร ๗ กลุ่มประเทศ ไม่น้อยกว่า ๖๐๐ รายการ

๓.๓ มีข้อเสนอแนะและแนวทางการขับเคลื่อนงานคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร ๔ เรื่อง

๓.๔ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนงานคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ๔ ภูมิภาค

๓.๖ สื่อประชาสัมพันธ์การบังคับใช้กฎหมายลำดับรอง ไม่น้อยกว่า ๑ เรื่อง

๓.๖ ผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ได้รับการพัฒนาศักยภาพร้อยละ ๘๐ ของจำนวนจังหวัดทั้งหมด

๓.๗ มีการส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่น ที่ได้รับการจัดทำทะเบียนและมีศักยภาพ ไปใช้ประโยชน์ไม่น้อยกว่าจังหวัดละ ๓ เรื่อง

๓.๘ มีการส่งเสริมการปลูกสมุนไพร เพื่อการอนุรักษ์ คุ่มครอง หรือแก้ปัญหาสุขภาพชุมชน ตามบริบทของพื้นที่ จังหวัดละไม่น้อยกว่า ๑๐ ชนิด

๓.๙ มีจำนวนตำรายาแผนไทยและตำราการแพทย์แผนไทย เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๖ (ตามมาตรา ๑๕ ไม่น้อยกว่า ๓,๘๐๐ รายการ

๓.๑๐ หมอพื้นบ้านได้รับการพิจารณาตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๖ (รายใหม่รวมต่ออายุ

๓.๑๑ มีการตรวจสอบ เฝ้าระวัง และติดตามการดำเนินการของผู้ประกอบการศึกษาวิจัยสมุนไพรควบคุม หรือส่งออก หรือจำหน่ายหรือแปรรูปสมุนไพรควบคุมเพื่อการค้า (กัญชา ครอบคลุมนพื้นที่ทุกจังหวัด

๔. วิธีการดำเนินงาน

๔.๑ ประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานของสำนักงานนายทะเบียนจังหวัด รวมทั้ง กำหนดตัวชี้วัด/เป้าหมายของกิจกรรม และการจัดสรรงบประมาณ

๔.๒ จัดทำหนังสือแจ้งแนวทางสนับสนุนการดำเนินงาน การใช้จ่ายงบประมาณ และการรายงาน ผลการดำเนินงาน ส่งไปยังสำนักงานนายทะเบียนจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ/หรือ การชี้แจงผ่านสื่อ อิเล็กทรอนิกส์

๔.๓ ดำเนินงานคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามบทบาทนายทะเบียนกลาง

๔.๓.๑ จ้างเหมาบริการงานผู้ช่วยนายทะเบียนกลาง ปฏิบัติงานประจำสำนักงานนายทะเบียนกลาง

๔.๓.๒ การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย (ประชุมเชิงปฏิบัติการ

๔.๓.๓ พัฒนาและสนับสนุนกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทย ร่วมกับสำนักงานนายทะเบียนจังหวัด

(๑ ลงพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

(๒ การรณรงค์บังคับใช้กฎหมายลำดับรอง/สื่อสารประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการคุ้มครองและ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และสมุนไพร เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนเชื่อมั่น เลือกใช้บริการการแพทย์แผนไทย สมุนไพรไทยในการดูแลสุขภาพ

๔.๓.๔ ประเมินผลการดำเนินงานโครงการ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) นายทะเบียนจังหวัดและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนา

๔.๔ สนับสนุนการดำเนินงานคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร ของนายทะเบียนจังหวัด ๗๖ จังหวัด ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒

๔.๔.๑ การส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้น ถิ่นที่ได้รับการจัดทำทะเบียนและมีศักยภาพ ไปใช้ประโยชน์

๔.๔.๒ การดำเนินงานด้านภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์พื้นบ้านไทย

๔.๔.๓ การดำเนินงานเกี่ยวกับกลุ่มบุคลากรผู้มีความรู้ ความสามารถหรือประสบการณ์ด้าน การแพทย์แผนไทย ๕ กลุ่ม

๔.๔.๔ การดำเนินงานเกี่ยวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒

๔.๔.๕ การดำเนินงานด้านสมุนไพร

๔.๔.๖ ดำเนินงานอื่น ๆ ด้านการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามบริบทของพื้นที่

๔.๔.๗ สนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรม การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และสมุนไพร รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมการขับเคลื่อนนโยบายการดำเนินงานของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกตามบริบทที่เกี่ยวข้อง

๔.๕ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของสำนักงานนายทะเบียนจังหวัด

๔.๖ รวบรวมผลการดำเนินงานของสำนักงานนายทะเบียนกลาง/จังหวัด รอบ ๓, ๖, ๙, ๑๒ เดือน เพื่อจัดทำรายงานความก้าวหน้าของโครงการ

๔.๗ สรุปผลการดำเนินงาน ตามกิจกรรมของโครงการ และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์

๕. ระยะเวลาดำเนินงานโครงการ

ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗

กิจกรรม	รายละเอียดค่าใช้จ่าย
๔.๒.๑ การส่งเสริมการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพรพื้นถิ่นที่ได้รับ การจัดทำทะเบียนและมัลติมีเดีย ไปใช้ประโยชน์ ขอบเขตการใช้ประโยชน์ สำนักงานนายทะเบียนจังหวัด รวบรวมผลการดำเนินงานที่โดดเด่น (ในเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย สมุนไพร ไปใช้ประโยชน์ จำนวนไม่น้อยกว่า ๓ เรื่อง/จังหวัด - ใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพประชาชน/ชุมชน (ส่งเสริม/ ป้องกัน หรือ - ใช้ประโยชน์ในการบูรณาการการรักษาร่วมกับสหวิชาชีพ เช่น การดูแลผู้ป่วยอัมพฤกษ์-อัมพาต ด้วยแพทย์แผนไทย แพทย์แผนจีน และนักเทคนิคการแพทย์ หรือ - ใช้ประโยชน์ด้านการพัฒนาต่อยอด อื่น ๆ เช่น พัฒนาเป็นนวัตกรรม งานวิจัย R๒R วิจัยเชิงคลินิก เป็นต้น ตัวอย่างกิจกรรมการดำเนินงาน - ประสานความร่วมมือกับหน่วยบริการ หรือเครือข่ายในจังหวัด เกี่ยวกับสถานการณ์ภาพรวมของทั้งจังหวัด ในการนำภูมิปัญญา ที่มีศักยภาพ ดำรับ/ตำราโบราณ ภูมิปัญญาจากหมอพื้นบ้าน สมุนไพรในท้องถิ่น ไปใช้ประโยชน์เชิงคุณภาพ ฯลฯ - ประชุมคณะทำงาน/เครือข่ายบุคลากรด้านการแพทย์แผนไทย ๕ กลุ่ม เพื่อพิจารณาคัดเลือกภูมิปัญญา ตำรับยาโบราณ สมุนไพร ที่ต้องการส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์/ต่อยอดการนำไปใช้ประโยชน์ - กำหนดแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ หรือแผนงานต่อยอดนำไปใช้ประโยชน์ - แสดงฐานข้อมูล (สถานะปัจจุบัน การนำไปใช้ประโยชน์ โดยแสดงการนำภูมิปัญญา ที่มีศักยภาพ ดำรับ/ตำราโบราณ ภูมิปัญญาจากหมอพื้นบ้าน สมุนไพรในท้องถิ่น ไปใช้ประโยชน์ จังหวัดละไม่น้อยกว่า ๓ เรื่อง มุ่งเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ โดยอาจประเมินจากระดับความสำเร็จของการดำเนินงาน - <u>แสดงฐานข้อมูลการนำไปใช้ประโยชน์</u> (ในเชิงคุณภาพ โดยแสดงสถานะปัจจุบันของการนำภูมิปัญญา ตำรับ/ตำราโบราณ ภูมิปัญญาจากหมอพื้นบ้าน สมุนไพรในท้องถิ่น ไปใช้ประโยชน์ในชุมชน/ระบบบริการสุขภาพ และแสดงผลการดำเนินงาน <u>ที่มีการพัฒนาต่อยอดนำไปใช้ประโยชน์</u> (เชิงคุณภาพ ในระดับที่มากกว่าการสำรวจ รวบรวม แต่เป็นการต่อยอดพัฒนา เป็นนวัตกรรม ประยุกต์ใช้ในระบบสุขภาพ มีการทำ R๒R วิจัย (Research (ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการพัฒนาวิชาการ สร้างความเชื่อมั่น สร้างความยอมรับ เช่น สสจ. ก สถานะปัจจุบัน คือ หมอพื้นบ้านใช้ภูมิปัญญาดูแลผู้ป่วย/ประชาชนในชุมชน และในไตรมาส ๒ มีการนำเอาภูมิปัญญาดังกล่าวไปใช้ประโยชน์การดูแลผู้ป่วยในระบบบริการ (รพ./รพสต. โดยการนำ R๒R จนเสร็จเรียบร้อยแล้ว และนำเอาผล R๒R ไปเผยแพร่ หรือ สสจ. ข สถานะปัจจุบัน คือ นำภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านใช้ที่ดูแลผู้ป่วยมานานนับ ๑๐ ปี โดยไม่มีการเก็บประวัติการรักษา (แต่ไม่มีผู้ร้องเรียนและไข้เกินกว่า ๑ ปี และในไตรมาส ๒ สามารถนำเอาภูมิปัญญาดังกล่าวมาบูรณาการการรักษา ร่วมกับสหวิชาชีพใน รพ.สต. และอยู่ระหว่างดำเนินการวิจัย (Research เป็นต้น	วงเงิน ๕,๓๒๐,๐๐๐ บาท (๗๖ จังหวัด ๆ ละ ๗๐,๐๐๐ บาท

๖. หน่วยงานผู้รับผิดชอบ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย

- ๖.๑ ดร.นันทศักดิ์ โชติชนะเดชาวงศ์ ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทย
- ๖.๒ นางสาวเพ็ชร ภูมา นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ
- ๖.๓ นางสาวอัมพร ทรงสวัสดิ์ นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

ภาพกิจกรรม

[illegible]

[illegible]

[illegible]

